

HEYDƏR ƏLİYEV TƏLTİFLƏR

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi
PREZİDENT KİTABXANASI

Bakı-2004

- 24344 -

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev zəngin və mənalı həyatını büsbütün Vətənimiz doğma Azərbaycanın çiçəklənməsinə və xalqımızın rifahına həsr edərək, tutduğu bir-birindən uca vəzifələrdə Azərbaycan naminə misilsiz fədakarlıqla çalışmışdır.

Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətləri həmişə yüksək qiymətləndirilmişdir. Heydər Əliyev hələ Sovet İttifaqı zamanı ölkənin müxtəlif ali orden və medalları ilə təltif edilmiş, iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına layiq görüldüyünə görə anadan olduğu Naxçıvan şəhərində büstü qoyulmuşdur.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi fəaliyyəti dövründə Heydər Əliyev dünyanın bir sıra dövlətlərinin ən yüksək mükafatları - orden və medalları ilə təltif edilmiş, çoxsaylı elmi adlara, müxtəlif fəxri adlara və mükafatlara layiq görülmüşdür.

Bu kitabda Heydər Əliyevin təltif olunduğu ali orden və medallardan, yüksək mükafatlardan bəhs olunur.

HEYDƏR ƏLİRZA OĞLU ƏLİYEV

1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası) memarlıq fakültəsində təhsil almışdır. Başlanan müharibə ona təhsilini başa çatdırmağa imkan verməmişdir.

1941-1944-cü illərdə Naxçıvan MSSR Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Xalq Komissarları Sovetində müxtəlif məsul vəzifələrdə çalışmışdır. 1944-cü ildə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilmişdir. Bu dövrdən təhlükəsizlik orqanları sistemində çalışaraq 1964-cü ildən Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildən isə sədri vəzifəsində işləmiş, general-mayor rütbəsinə qədər yüksəlmişdir. Həmin illərdə Leningradda (indiki Sankt-Peterburq) xüsusi ali təhsil almış, 1957-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyul plenumunda Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilərək respublikanın rəhbəri olmuşdur. 1982-ci ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilərək SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və SSRİ-nin rəhbərlərindən biri olmuşdur. İyirmi il ərzində SSRİ Ali Sovetinin deputatı olmuşdur.

1987-ci ilin oktyabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi rəhbərliyinin yeritdiyi siyasi xəttə etiraz əlaməti olaraq, tutduğu vəzifələrdən istefa vermişdir.

1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar ertəsi gün Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək,

Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb etmişdir. Dağlıq Qarabağda yaranmış kəskin münaqişəli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü siyasətinə etiraz əlaməti olaraq, 1991-ci ilin iyulunda Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etmişdir.

1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıdaraq əvvəlcə Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamış, həmin il Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. 1991-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. 1992-ci ildə Yeni Azərbaycan Partiyasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş təsis qurultayında partiyanın sədri seçilmişdir.

1993-cü ilin may-iyununda hökumət böhranının nəticəsi olaraq ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqının yekdil iradəsi və tələbi ilə o zamankı ölkə rəhbərliyi tərəfindən rəsmən Bakıya dəvət edilmişdir. 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilmiş, iyunun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başlamışdır.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçən seçkilərdə yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş, səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar seçkilərdə iştirak etməkdən imtina etmişdir.

2003-cü il dekabrın 12-də vəfat etmişdir.

Heydər Əliyevin təltif olunduğu SSRİ-nin orden və medalları

- "1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində Almaniya üzərində qələbəyə görə" medalı - 09.05.1945
- "1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində rəşadətli əməyə görə" medalı - 06.06.1945
- "Sovet Ordusunun və Donanmasının 30 illiyi" yubiley medalı - 22.02.1948
- "Əmək rəşadətinə görə" - medalı - 27.05.1949
- "Döyüş xidmətlərinə görə" medalı - 05.11.1954
- "SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 40 illiyi" yubiley medalı - 18.12.1957
- II dərəcə "Nümunəvi xidmətə görə" medalı - 02.12.1959
- I dərəcə "Nümunəvi xidmətə görə" medalı - 04.12.1964
- "DTK-nın fəxri əməkdaşı" nişanı - 15.04.1960
- "Qızıl Ulduz" ordeni - 26.05.1962
- Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı - 09.01.1964
- "1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində qələbənin 20 illiyi" yubiley medalı - 07.05.1965
- "Sovet milisinin 50 illiyi" yubiley medalı - 20.11.1967
- "ÜFK-DTK-nın 50 illiyi" nişanı - 15.12.1967
- "SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 50 illiyi" yubiley medalı - 26.12.1967
- "SSRİ Sərhəd Qoşunlarının 50 illiyi" yubiley nişanı - 28.05.1968
- "V.İ.Leninin anadan olmasının 100 illiyi şərəfinə rəşadətli əməyə görə" yubiley medalı - 15.04.1970
- Lenin ordeni - 25.08.1971
- Lenin ordeni - 08.05.1973

- "1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində qələbənin 30 illiyi" yubiley medalı - 25.04.1975
- Lenin ordeni - 27.12.1976
- "SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 60 illiyi" yubiley medalı - 28.01.1978
- Lenin ordeni və "Oraq və çəkil" qızıl medalı - 24.08.1979
- "Oktyabr İnkılabı" ordeni - 10.03.1982
- Sov İKP MK-nın "Politiçeskoye obrazovaniye" jurnalı redaksiya heyətinin Fəxri Fərmanı - 28.04.1982
- "Kiyevin 1500 illiyinə xatirə" medalı - 17.05.1982
- "Georgi Dimitrovun anadan olmasının 100 illiyi" yubiley medalı - 05.10.1982
- Lenin ordeni və "Oraq və çəkil" qızıl medalı - 07.05.1983
- Georgi Dimitrov ordeni - 09.05.1983
- "Komsomolsk-Amurun 50 illiyi" yubiley nişanı - 08.06.1984
- ÜİLKĞİ MK-nın "60 il V.İ.Leninin adı ilə" fəxri nişanı - 12.07.1984
- "Qırğızıstan SSR-in və Qırğızıstan Kommunist Partiyasının 60 illiyi" xatirə medalı - 1984
- "25 il. Patris Lumumba adına Xalqlar Dostluğu Universiteti" medalı - 24.01.1985
- "1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində qələbənin 40 illiyi" yubiley medalı - 12.04.1985
- "I dərəcə Vətən müharibəsi" ordeni - 19.04.1985
- "SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 70 illiyi" yubiley medalı - 28.01.1988

**Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının
kənd təsərrüfatı, sənaye, elm, mədəniyyət və
incəsənət işçilərinin orden və medallar ilə təltif
edilməsi haqqında**

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
Fərmanından**

Kənd təsərrüfatının, sənayenin, elmin, mədəniyyətin və
incəsənətin inkişafında qazanılmış uğurlara görə
aşağıdakılar təltif edilsinlər:

"Əmək rəşadətinə görə" medalı ilə

Əliyev Heydər Əlirza oğlu - Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi
bölməsinin rəisi

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri N.Şverniki
SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi A.Qorkin**

Moskva, Kreml 27 may 1949-cu il № 181/250

**Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında
Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin rəis heyətinin
orden və medallar ilə təltif edilməsi haqqında**

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
Fərmanından**

SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 1944-cü il 4 iyun və
1944-cü il 2 oktyabr tarixli Fərmanlarına uyğun olaraq xid-
mətə görə aşağıdakılar təltif edilsinlər:

"Döyüş xidmətlərinə görə" medalı ilə

kapitan Əliyev Heydər Əlirza oğlu

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri K.Voroşilov
SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi N.Peqov**

Moskva, Kreml 5 noyabr 1954-cü il

**Dövlət təhlükəsizliyi orqanları işçilərinin
SSRİ-nin orden və medalları ilə təltif
edilməsi haqqında**

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
Fərmanından**

SSRİ-nin dövlət təhlükəsizliyinin təmin edilməsində
qazanılmış uğurlara görə aşağıdakılar təltif edilsinlər:

Qızıl Ulduz ordeni ilə

podpolkovnik Əliyev Heydər Əlirza oğlu

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri L.Brejnev
SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi M.Georqadze**

Moskva, Kreml 26 may 1962-ci il № 119-VI

**Sənaye, tikinti, nəqliyyat və rabitə sahəsində
rəhbər, mühəndis-texniki işçilərin və qulluqçu-
ların, partiya, sovet, həmkarlar ittifaqları və
komsomol orqanları işçilərinin SSRİ-nin orden
və medalları ilə təltif edilməsi haqqında**

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
Fərmanından**

Sənayenin, tikintinin, nəqliyyatın və rabitənin inkişafı
sahəsində beşillik plan tapşırıqlarının yerinə yetirilməsində
xidmətlərinə görə aşağıdakılar təltif edilsinlər:

Lenin ordeni ilə

Əliyev Heydər Əlirza oğlu - Azərbaycan KP MK-nin
birinci katibi

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri N.Podqorni
SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi M.Georqadze**

Moskva, Kreml 25 avqust 1971-ci il № 2074 - VIII

**H.Ə.Əliyev yoldaşın Lenin ordeni ilə
təltif edilməsi haqqında**

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
Fərmanı**

Kommunist Partiyası və Sovet dövləti qarşısında xidmətlərinə
görə və anadan olmasının 50 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan
KP MK-nın birinci katibi Heydər Əlirza oğlu Əliyev yoldaş
Lenin ordeni ilə təltif edilsin.

SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Sədri N.Podqorni
SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi M.Georqadze

Moskva, Kreml 8 may 1973-cü il № 4226 - VIII

**Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi
H.Ə.Əliyev yoldaşa Sosialist Əməyi Qəhrəmanı
adının verilməsi haqqında**

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
Fərmanı**

Xalq təsərrüfatının inkişafına, ictimai istehsalın səmərəsinin
artırılmasına, bütün kənd təsərrüfatı məhsullarının dövlətə
satışı üzrə illik plan və sosialist öhdəliklərinin tamamilə və
artıqlamasilə yerinə yetirilməsinin təmin edilməsinə dair
partiyanın XXV qurultayının qərarlarının müvəffəqiyyətlə
həyata keçirilməsinə respublikanın kommunistlərinin və
bütün zəhmətkeşlərinin səfərbər edilməsi sahəsində böyük
təşkilatçılıq və siyasi işinə görə Sov.İKP MK Siyasi
Bürosu üzvlüyünə namizəd, Azərbaycan KP MK-nın
birinci katibi Heydər Əlirza oğlu Əliyevə Lenin ordeni
və "Oraq və çəkic" qızıl medalı təqdim olunmaqla
Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adı verilsin.

SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri L.Brejnev
SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi M.Georqadze

Moskva, Kreml 24 avqust 1979-cu il № 653-X

**Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə
namizəd Azərbaycan KP MK-nın birinci
katibi H.Ə.Əliyev yoldaşın Oktyabr İnqilabı
ordeni ilə təltif edilməsi haqqında**

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
Fərmanı**

Taxıl, pambıq, üzüm, tərəvəz, digər kənd təsərrüfatı
məhsullarının dövlətə satışına dair 1981-ci ilin plan və
sosialist öhdəliklərinin müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilməsinə
respublikanın kommunistlərinin və bütün zəhmətkeşlərinin
səfərbər edilməsi sahəsində böyük təşkilatçılıq və siyasi
işinə görə Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd,
Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi Heydər Əlirza oğlu
Əliyev yoldaş Oktyabr İnqilabı ordeni ilə təltif edilsin.

SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri L.Brejnev
SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi M.Georqadze

Moskva, Kreml 10 mart 1982-ci il № 6715-X

**SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini
Sosialist Əməyi Qəhrəmanı H.Ə.Əliyev yoldaşın
Lenin ordeni və ikinci "Oraq və çəkic"
qızıl medalı ilə təltif edilməsi haqqında**

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
Fərmanı**

Kommunist Partiyası və Sovet dövləti qarşısında böyük
xidmətlərinə görə və anadan olmasının altmış illiyi ilə
əlaqədar Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü, SSRİ Nazirlər
Soveti sədrinin birinci müavini Sosialist Əməyi Qəhrəmanı
Heydər Əlirza oğlu Əliyev yoldaş Lenin ordeni və ikinci
"Oraq və çəkic" qızıl medalı ilə təltif edilsin.

Dərc edilməməlidir

Qəhrəmanın vətəninə bürünc büstü qoyulsun.

**SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyəti sədrinin birinci müavini
V.Kuznetsov**

SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi T.Menteşəşvili
Moskva, Kreml 7 may 1983-cü il № 9265-X

Naxçıvan şəhərində Heydər Əliyevin büstü

*SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin
1983-cü il 7 may tarixli Fərmanı ilə iki dəfə
Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına layiq
görüldüyünə görə anadan olduğu Naxçıvan
şəhərində Heydər Əlirza oğlu Əliyevin
büstünün qoyulması qərara alınmışdır.*

*1983-cü ilin oktyabrında Naxçıvan
şəhərində Azərbaycan xalqının böyük oğlu,
dünya şöhrətli siyasətçi Heydər Əliyevin
büstünün açılışı olmuşdur.*

*Büst Naxçıvan şəhərinin qədim
məhəllələrindən birinin yerindəki mədəniyyət
və istirahət parkında uca ərəzidə yerləşir.*

*Büstün müəllifi Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyaşının akademiki, xalq rəssamı
Ömər Eldarovdur.*

Orden və medallar

- 24344 -

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi

Ukraynanın Yaroslav Mudrı ordeni

1997-ci il martın 24-də Ukraynada rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Kiyevdə Ukraynanın ali mükafatının - Yaroslav Mudrı ordeninin təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçma ali qonağa müraciətlə təbrik nitqi söylədi.

Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçmanın nitqi

- Hörmətli Heydər Əliyeviç!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mənim dostuma, çox hörmətli Heydər Əliyeviçə bu gün Ukraynanın ali dövlət mükafatını - knyaz Yaroslav Mudrı ordenini təqdim etmək mənə xüsusilə xoşdur. Ordendə belə bir yazı var: "Müdrilik, şərəf, şöhrət". Çox hörmətli Heydər Əliyeviç, bu sözləri tam mənası ilə Sizə də aid etmək olar.

Dövlət başçısı kimi Siz ölkənizin inkişafının siyasi və iqtisadi məsələlərinin, beynəlxalq problemlərin həllində müdrilik göstərsiniz. Siz Zaqafqaziya regionunda, Avropa qitəsində və dünyada layiqli yer tutan Azərbaycanın şöhrətini öz fəaliyyətinizlə artırmısınız. Ukrayna-

Azərbaycan münasibətlərinin möhkəmlənməsinə Sizin verdiyiniz böyük töhfəni xüsusi vurğulamaq istərdim.

Yaroslav Mudrı obrazının Ukraynanın ali mükafatında təcəssüm tapmasının çox böyük rəmzi mənası var. Ukraynanın əcdadı sayılan Kiyev Rus Dövlətinin bu görkəmli xadimi universal xarakter daşıyan prinsipləri - ən mürəkkəb problemləri zor işlətmədən həll etməyi bacarmaq, qarşıya qoyulmuş məqsədlərə diplomatik yolla nail olmaq, cəmiyyətin mənafeələrinə tamamilə tabe olmaq və bu mənafeələrlə yaşamaq prinsiplərini təbliğ etmişdir.

Yaroslav Mudrının həyat amalının gerçəkləşməsi bu gün də aktueldir. Xarici dövlətlərin tam bir sıra liderləri, o cümlədən İspaniya, Finlandiya, Argentina, Braziliya, Çin liderləri knyaz Yaroslav Mudrı ordeninə layiq görülmüşlər. Mən şadam ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti də onların sırasına mənsub olacaqdır. Bu, bizim ölkəmizin Azərbaycanın Prezidentinə və dost xalqına bəslədiyi hörmətin və səmimi rəğbətin daha bir sübutudur.

İcəzə verin, bu mükafat münasibətilə Sizi təbrik edirəm.

Sonra Azərbaycan Prezidenti nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

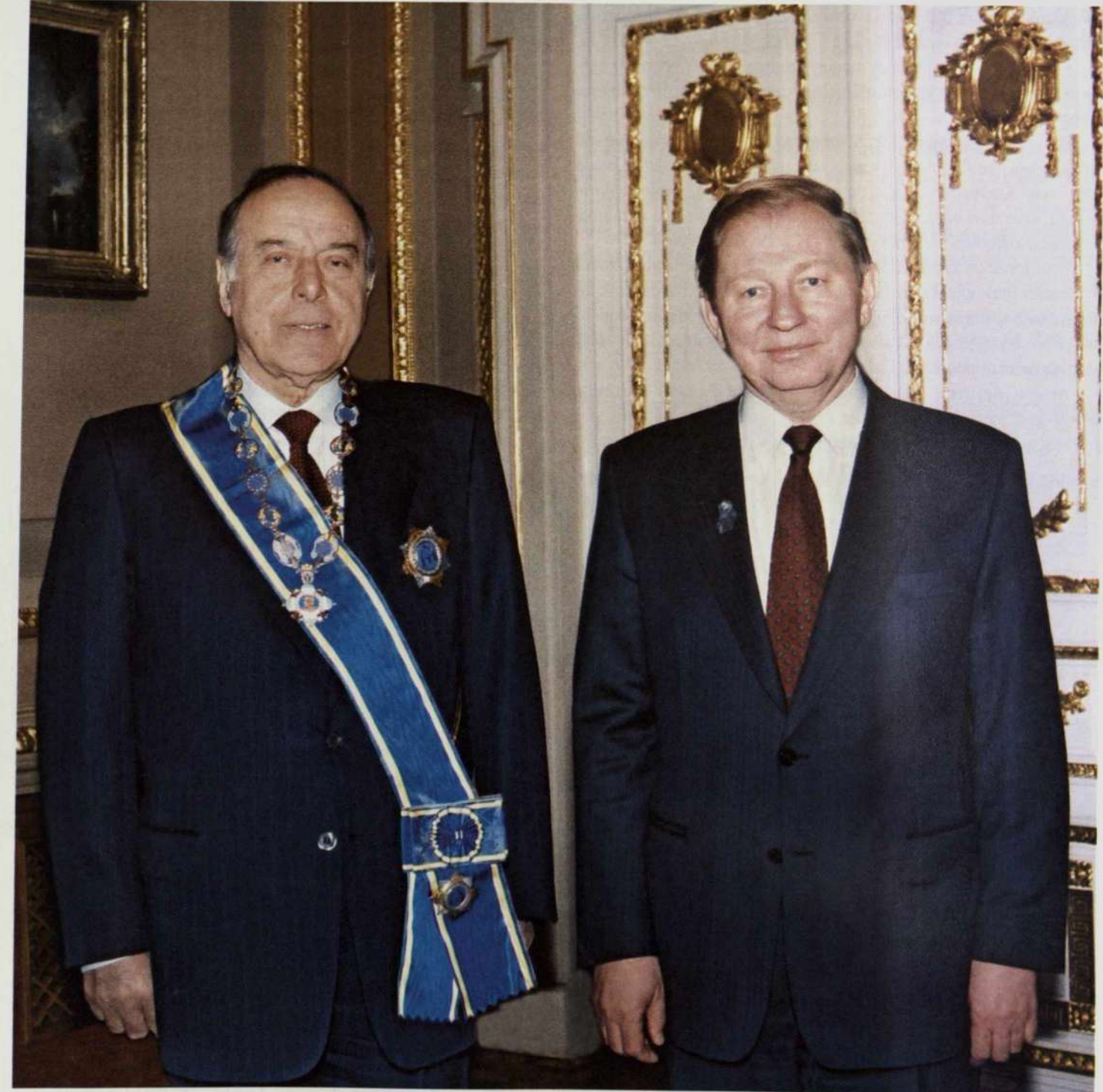
- Çox hörmətli Leonid Daniloviç!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu hadisə məni son dərəcə həyəcanlandırmışdır. Lakin mən ilk növbədə ona sevinirəm ki, dostum, Ukraynanın Prezidenti çox hörmətli Leonid Daniloviç Kuçmanın dəvəti ilə Kiyevə, Ukraynaya gəlmişəm və biz Ukrayna-Azərbaycan münasibətlərinin gələcək inkişafı üçün həll edilməsi tələb olunan məsələlərin müzakirəsinə başlamışıq.

Ukraynanın ali ordeni - Yaroslav Mudrı ordeni ilə təltif olunmağım və ordeni Ukrayna Prezidenti Leonid Daniloviç Kuçmanın təqdim edərək Azərbaycan Respublikasının, Azərbaycan xalqının ünvanına və mənim ünvanıma çox səmimi sözlər deməsi mənim üçün böyük şərəf və şübhəsiz ki, son dərəcə xoş hadisədir.

Leonid Daniloviç, mən Sizə minnətdaram. Mənə göstərilən bu yüksək şərəf üçün Ukrayna dövlətinə təşəkkürümü bildirirəm və Sizi əmin edirəm ki, Ukrayna ilə Azərbaycan arasında dostluq münasibətlərini, geniş Ukrayna - Azərbaycan əməkdaşlığını inkişaf etdirmək,

möhkəmləndirmək üçün indiyə qədər olduğu kimi, bundan sonra da əlimdən gələni edəcəyəm.

Başla düşürəm ki, bu orden mənim üzərimə çox şey qoyur və qardaş Ukraynanın belə yüksək mükafatına layiq olmaq üçün söylərimi əsirgəməyəcəyəm.

Son vaxtlar Ukrayna ilə Azərbaycan arasında əlaqələr uğurla inkişaf edir və bu işdə Ukrayna Prezidentinin, hörmətli Leonid Daniloviç Kuçmanın böyük xidməti var. Şübhəsiz, bu əlaqələrin inkişafı üçün mən də lazımi tədbirlər görmüşəm və görürəm və mənim bu azacıq xidmətim indi belə yüksək qiymətləndirilmişdir.

Eyni zamanda hesab edirəm ki, bu mükafatla Ukrayna və Ukrayna Prezidenti müstəqil Azərbaycan Respublikasına, Azərbaycan xalqına özlərinin xoş münasibətini, dostluq hisslərini ifadə edirlər. Mən bu mükafatı Ukrayna ilə Azərbaycan arasında inkişaf etməkdə olan dostluq münasibətlərinə aid edirəm.

Açığını deyirəm, mən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəsində ilk dəfədir ki, mükafat alıram. Öz respublikamda indiyədək heç bir mükafat almamışam. Əlbəttə, bu təbiidir, mənim fikrimcə,

Prezident öz respublikasının mükafatı ilə təltif edilə bilməz. Mən başqa dövlətin, dost ölkə, dost dövlət olan Ukraynanın mükafatını da ilk dəfə alıram.

Bilirsiniz, bu, çoxlu mükafatlar aldığım həyatımda və böyük təcümeyi-halımda yeni bir səhifədir. Lakin bu mükafatın xüsusi əhəmiyyəti, xüsusi mənası var. Birincisi, ona görə ki, görkəmli Yaroslav Mudrının adını daşıyır, ikincisi, bu, qardaş Ukraynanın mükafatıdır, üçüncüsü isə, məni bu mükafata dostum, Ukraynanın hörmətli Prezidenti Leonid Daniloviç Kuçma layiq görübür.

Mən həddən artıq həyəcanlıyam, olduqca sevinirəm və Ukrayna-Azərbaycan münasibətləri ilə bağlı olan bu son dərəcə görkəmli hadisə üçün bir daha dərin minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Hörmətli Leonid Daniloviç, hörmətli dostlar, sizi əmin etmək istəyirəm ki, Ukrayna ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etməsi və dərinləşməsi üçün, Azərbaycanın indən belə də qardaş Ukraynanın sədaqətli dostu və müttəfiqi olması üçün hər şeyi edəcəyəm.

Çox sağ olun.

Türkiyə Respublikasının "Dövlət nişanı"

1997-ci il mayın 5-də Türkiyədə rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Çankaya köşkündə Türkiyənin yüksək mükafatı - "Dövlət nişanı"nın təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Mərasimdə Türkiyə Respublikasının "Dövlət nişanı"nın əsasnaməsi oxundu. Qeyd edildi ki, 1983-cü il aprelın 24-də qəbul olunmuş "Medallar və nişanlar haqqında qanun"un nişanlarla bağlı maddəsinə uyğun olaraq "Dövlət nişanı" Türkiyə Cümhuriyyəti ilə bu mükafata layiq görülən dövlət başçısının mənsub olduğu ölkə arasındakı dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsində və millətlərin bir-birinə yaxınlaşmasında böyük xidmətlər göstərən dövlət başçısına verilir. "Dövlət nişanı" ilə təltif haqqında qərar Nazirlər Kabineti tərəfindən qəbul olunur və ölkə Prezidenti tərəfindən təsdiq olunur.

Mərasimin əvvəlində Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl çıxış etdi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin çıxışı

- Hörmətli Prezident Heydər Əliyev!
Möhtərəm qonaqlar!

Biz qardaş Azərbaycan Respublikasının çox hörmətli Prezidenti, qardaşım Heydər Əliyevə Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsində göstərdiyi xidmətlərə görə Türkiyə Respublikasının "Dövlət nişanı"nı təqdim etmək məqsədi ilə buraya toplaşmışıq. Bu "Dövlət nişanı" dövlətlər arasında dostcasına əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə və millətlərin bir-birinə yaxınlaşmasına nail olan dövlət başçılarına verilir. Bu gün bu nişanı qardaş ölkənin dövlət başçısına - hörmətli Prezident Heydər Əliyevə təqdim etməkdən böyük şərəf duyuram.

Türklər və azərilər bir xalq olmaqla bərabər, bu gün iki müstəqil dövlətə malikdirlər. Eyni dildə danışan, müştərek mədəniyyətə malik, tarixi və ənənəvi tellərlə bir-birinə bağlı olan ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin təməlinə tarixi və mədəni köklər, qarşılıqlı sevgi və hörmət durur.

Münasibətlərimiz və əməkdaşlığımız sadəcə ölkələrimizin yox, bütün bölgəmizin dirçəlməsinə, rifahına, sabitliyinə və əmin-amanlığına xidmət edir.

Əziz qardaşım, Heydər Əliyev!

likdə mötəbər bir yer qazanmışdır. Sizin liderliyiniz, dövlət xadimliyiniz, Azərbaycanın demokratik konstitusiya quruluşuna malik, hörmət edilən bir dövlətə çevrilməsində oynadığınız tarixi rol rəğbətlə qarşılır. Ölkənin ikitərəfli əlaqələrini daha yüksək səviyyəyə çıxarmaq üçün lazım olan addımları atmaq sahəsindəki siyasi iradənin hər cür tərifə layiqdir.

Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsində və iki qardaş xalqın daha da yaxınlaşdırılmasında göstərdiyiniz xidmətlərə görə, Sizə bu "Dövlət nişanı"nı təqdim etməkdən böyük sevinc hissi keçirirəm.

Prezident Süleyman Dəmirəl Türkiyə Respublikasının ali mükafatı olan "Dövlət nişanı"nı Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi, Azərbaycan rəhbərini bu münasibətlə qardaşcasına, hərərətlə təbrik etdi.

Prezident Heydər Əliyev mərasimdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Hörmətli Prezident, əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl!
Türkiyə Cümhuriyyətinin hökumət üzvləri, dövlət adamları, mətbuat nümayəndələri!

Hörmətli dostlar, xanımlar və cənablar!

Bu gün biz Türkiyəyə gəlməyimizə, bu torpaqda olmağımıza çox sevinirik və məmnunuq. Türkiyə bizim üçün müqəddəs bir yerdir. Hər bir azərbaycanlı üçün Türkiyə sevimli bir ölkədir. Buna görə Türkiyəni ziyarət etmək özü hər bir insanın həyatında böyük bir hadisədir, xoşbəxtlikdir. Bizə bu xoşbəxtlik nəsib olmuşdur. Bu gün mən həddindən artıq həyəcanlıyam. Ona görə ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin "Dövlət nişanı"nı mənə əziz dostum Süleyman Dəmirəl təqdim etdi. Mən Türkiyənin bu yüksək dövlət mükafatına layiq görülmüşəm.

Mən çox həyəcanlıyam. Doğrusu, belə yüksək mükafatı heç də gözləməirdim. Çünki Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələri inkişaf etdirmək, genişləndirmək, gündən-günə irəliyə aparmaq bir azərbaycanlı, bir vətəndaş kimi mənim müqəddəs borcumdur.

Artıq dörd ilə yaxındır ki, mən Azərbaycana rəhbərlik edirəm. Bu müddətdə daim çalışmışam ki, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında olan əlaqələr inkişaf etsin, genişlənsin, yüksəlsin. Çünki mən həm Azərbaycan üçün, həm də Türkiyə üçün bunun nə qədər faydalı olduğunu bilirəm.

Bunun Azərbaycan üçün nə qədər gərəкли, faydalı olduğunu həmişə dərk etmişəm. Çünki uzun illər biz Türkiyədən ayrı düşmüşük,

xalqlarımız 70 il bir-birindən ayrı düşmüşdür. Bu illər ərzində tək biz yox, bizdən əvvəl yaşamış nəsillər də Türkiyənin həsrətində olublar, Türkiyə ilə qovuşmaq, görüşmək, əl-ələ vermək, Türkiyənin əlini sıxmaq həsrəti ilə yaşayıblar.

Nəhayət, biz 1990-cı ilin əvvəllərində buna nail olduq. Bunun özü hər bir Azərbaycan vətəndaşının həyatında, o cümlədən mənim həyatımda böyük bir xoşbəxtlikdir. Buna nail olandan sonra bu əlaqələri inkişaf etdirmək, xalqlarımızı bir-birinə yaxınlaşdırmaq, qarşılıqlı fayda əldə etmək, şübhəsiz ki, bizim vəzifəmiz olubdur və mən bu vəzifəni yerinə yetirməyə çalışmışam. Əgər mənim gördüyüm bu işlər Türkiyə Cümhuriyyətinin dövləti tərəfindən bu qədər yüksək qiymətləndirilsə, mən çox xoşbəxtəm, məmnunam.

Məni sevindirən bir də odur ki, bu mükafat məhz Türkiyə Cümhuriyyətinin mükafatıdır. Bu, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün ölkəsinin, onun yaratdığı Cümhuriyyətin mükafatıdır.

Mustafa Kamal Atatürk sizin üçün nə qədər əziz və hörmətli olubsa, o qədər də azərbaycanlılar üçün belədir. Ona görə də Türkiyə demokratik, Atatürk Türkiyə Cümhuriyyəti bizim üçün doğma bir ölkədir. Biz buranı öz diyarımız, öz məmləkətimiz hesab edirik.

Mən bu sözləri demişəm, bu gün bir daha təkrar edirəm: biz bir xalq, iki dövlətik. Bir xalq olan bir dövlətin başçısının o biri dövlətin yüksək mükafatını alması böyük şərəfdir.

Mən sizi əmin edirəm ki, bu böyük etimadı, şərəfi həyatımın sonuna qədər doğrultmağa çalışacağam. Mən onsuz da bunu edirəm və edəcəkdim. Ancaq bu mükafat mənim üzərimə çox böyük məsuliyyət qoyub, vəzifəmi daha da artırıbdir.

Əmin olun ki, mən bu vəzifəmi layiqincə yerinə yetirməyə çalışacağam. Əmin olun ki, Azərbaycan daim müstəqil olacaqdır. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi, milli azadlığı sarsılmazdır, dönməzdir. Əmin olun ki, Azərbaycan demokratiya, azadlıq yolu ilə gedəcəkdir. Azərbaycanın tutduğu yol - demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət qurmaq yolu bizim yolumuzdur. Biz bu yoldan heç vaxt dönməyəcəyik. Bu yolla sona qədər gedib Azərbaycanı dünya birliyində layiqli bir səviyyəyə gətirib çıxaracağıq.

Azərbaycan-Türkiyə dostluğu və qardaşlığı əbədidir, sarsılmazdır. Biz çalışacağıq ki, bu dostluğu və qardaşlığı gündən-günə möhkəmlədək və yüksəklərə qaldıraq.

Əziz dostum, qardaşım, Sizə bir daha təşəkkür edirəm. Çox sağ olun.

"Dövlət nişanı"nın təqdim olunması mərasimində Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri və Türkiyə Respublikasının yüksək vəzifəli şəxsləri iştirak edirdilər.

Beynəlxalq Kadr Akademiyasının "Elm və təhsilin inkişafına görə" beynəlxalq ordeni

1998-ci il dekabrın 14-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Beynəlxalq Kadr Akademiyasının "Elm və təhsilin inkişafına görə" beynəlxalq ordeni təqdim edilmişdir.

Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Beynəlxalq Kadr Akademiyasının (BKA) rəhbərlərini - BKA-nın prezidenti, Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzinin (Kembridc, İngiltərə) direktoru, Amerika Coğrafiya İnstitutu Tədqiqat Assosiasiyasının (Vaşinqton, ABŞ) vitse-qubernatoru, professor, fəlsəfə doktoru, sosioloji elmlər namizədi Georgi Şokini, BKA-nın vitse-prezidenti, Regionlararası İşçi Heyətini İdarəetmə Akademiyasının /Ukrayna/ rektoru, BMT-nin eksperti, professor, psixologiya elmləri namizədi, siyasi elmlər doktoru Valeri Bebiki, BKA-nın baş direktoru və fəxri doktoru, professor, texnika elmləri namizədi, pedaqoji elmlər doktoru Leonid Oderini qəbul etmişdir.

Professor **Georgi Şokin** Prezident Heydər Əliyevə müraciət edərək dedi:

- Cənab Prezident, çox hörmətli Heydər Əliyev! İcazə verin, Avropa Şurasının və YUNESKO-nun akademik tanınma və mobillik üzrə milli informasiya mərkəzləri Avropa şəbəkəsinin üzvü olan Beynəlxalq Kadr Akademiyası adından Sizi, XX yüzilliyin mübaligəsiz olaraq görkəmli adamını, bütün dünyada tanınmış dövlət xadimini, Azərbaycanın çoxillik və şəksiz liderini salamlayım.

Beynəlxalq Kadr Akademiyası beynəlxalq ictimai təşkilatdır. Əgər onun məqsəd və vəzifələrini bir kəlmə ilə ifadə etsək, onda bu, ən əvvəl, beynəlxalq aləmdə hamılıqla qəbul olunmuş proqramlara əsaslanan beynəlxalq açıq təhsili inkişaf etdirməkdən ibarətdir.

Akademiya öz fəaliyyətinin başlıca məqsədlərini əsas tutaraq, elm və təhsili inkişaf etdirdiklərinə görə müxtəlif beynəlxalq mükafatlar təsis etmişdir. "Elm və təhsilin inkişafına görə" beynəlxalq orden yüksək akademik fərqlənmə nişanıdır. Ukraynanın ilk Prezidenti Leonid Kravçuk, Qırğızıstan Prezidenti Əsgər Akayev, Rumıniya Prezidenti Emil Konstantinesku, AFR-in sabiq kansleri Helmut Kol, YUNESKO-nun Baş direktoru Federiko Mayor bu ordenlə təltif edilmiş və ya təltifə təqdim olunmuşlar.

Beynəlxalq Kadr Akademiyası Rəyasət Heyətinin bu il fevralın 25-də keçirilən və dünyanın müxtəlif ölkələrinin 15 nümayəndəsinin iştirak etdiyi geniş iclasında, çox hörmətli Heydər Əliyev, Sizi demok-

ratik humanitar siyasət apardığınıza görə, xalq təhsilinə, bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığa şəxsi töhfənizə görə bu ordenlə təltif etmək haqqında yekdilliklə qərar qəbul olunmuşdur.

Hələ 1969-cu ildə, yəni 29 il əvvəl Siz Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayıb, ilk 50 gənci ali təhsil almaq üçün respublikadan kənara göndərərəkən nümayiş etdirdiyiniz siyasi müdrikliyə və dövlətçilik təfəkkürünün vüsətinə akademiyanın bir çox üzvləri heyran qalmışdılar. Lakin aradan çox az vaxt keçdikdən sonra o dövrün ən yaxşı ali məktəblərinə artıq hər il 800-900 gənc azərbaycanlı göndərilirdi. Həqiqətən, Siz milli zəmində prinsipə yeni beynəlxalq universitet təşkil etməyə müvəffəq oldunuz, yəni Azərbaycan əlavə olaraq daha bir ali məktəbə - Avrasiya regionunun ən yaxşı ənənələrini özündə təcəssüm etdirən məktəbə malik oldu.

Əlbəttə, Siz ən yüksək beynəlxalq mükafatlara layiqsiniz və mən qəti əminəm ki, bizim orden bu mükafatlardan yalnız biri olacaqdır. Lakin bu gün biz Beynəlxalq Kadr Akademiyasının Rəyasət Heyəti adından akademiyanın yüksək mükafatını - "Elm və təhsilin inkişafına görə" beynəlxalq ordenini Sizə məmnuniyyətlə təqdim etmək istəyirik.

Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** mükafat təqdim edildikdən sonra dedi:

- Hörmətli qonaqlar, dostlar, mənim fəaliyyətimə göstərdiyiniz diqqətə görə, akademiyanızın ordeni ilə təltif olunmağım haqqında qəbul etdiyiniz qərara görə, bu ordeni mənə təqdim etmək üçün Azərbaycana xüsusi olaraq gəldiyinizə görə sizə təşəkkürümü bildirirəm. Mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm və görmüş olduğum və gördüyüm işlərə verilən qiymət hesab edirəm.

Təhsil sahəsi mənim üçün həmişə çox mühüm olubdur. Siz 1969-cu ili, mənim Azərbaycanın rəhbəri seçildiyim ili xatırladınız. O illərdə qarşımda çoxlu problem dururdu. Ancaq mən ən əvvəl təhsil və elm problemlərinə girişdim. Yeri gəlmişkən, bu sahədə mənim fəaliyyətim iki istiqamətdə gedirdi: bir tərəfdən, mən ali və orta təhsilin təmizliyi uğrunda, elmin təmizliyi uğrunda mübarizə aparırdım, yəni bu nəcib, çox yüksək, humanist sahənin ondan öz şəxsi məqsədləri, tamahkarlıq məqsədi ilə istifadə edən təsadüfi adamlardan təmizlənməsi üçün tədbirlər görürdüm. Digər tərəfdən isə, mən Azərbaycanda təhsilin, xüsusən ali təhsilin, elmin inkişafı ilə ardıcıl surətdə məşğul olurdum.

Statistikadan məlumdur ki, üç ildə Azərbaycanda bir çox yeni ali məktəblər meydana gəldi və mövcud ali məktəblərdə təhsilin yeni sahələri, yeni kafedrlar, yeni fakültələr açıldı, əvvəllər bunlar yox idi. Ancaq mən hesab edirdim ki, bu, kifayət deyildir. Siz doğru dediniz, buna görə də mən Sovetlər İttifaqının digər ali məktəblərinin imkanlarından istifadə etməyi qərara aldım. Mən bunu öz keçmiş fəaliyyətimin çox mühüm hissəsi hesab edirəm.

Bu yaxınlarda, bir neçə ay öncə mən 20-25 il əvvəl görüşdüyüm, Sovetlər İttifaqının müxtəlif respublikalarının ali məktəblərinə, xüsusən Moskvaya, Leninqrada, Kiyevo yola saldıığım adamlarla görüşdüm. O vaxt onlar 16-17 yaşlı uşaqlar idi, indi isə artıq kifayət qədər yaşa dolmuş kişilərdir. Çoxları elmlər doktoru alimlik dərəcəsinə malikdir, professor, elmlər namizədidir. Bütün bunlar məni hədsiz sevindirirdi və sevindirir.

Siz öz çıxışınızda çoxlarının sezmə bilmədiyi bir məqamı qeyd etdiniz. Bunla mən Azərbaycanda daha bir universitet, beynəlxalq universitet

yarada bildim. Axı, adətən ən böyük ali məktəb hər il 700-800, bəziləri 400-500 adam qəbul edir. Əgər o vaxtlar Azərbaycanda mövcud olan 17 ali məktəbdən əlavə, biz Sovetlər İttifaqının müxtəlif ali məktəblərinə hər il 800-900 adam göndərdiksə, deməli, biz daha bir universitetə, lakin istər ixtisaslar üzrə çoxprofilli, istərsə də, əlbəttə, səviyyəco yüksək olan əlavə bir universitetə malik idik. Bütün bunlar nəticə etibarlı ilə Azərbaycan üçün yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanmasına xidmət edirdi.

O vaxtlar mən bu cəhəti gözəl bilirdim, ancaq onu bilərəkdən heç vaxt açıqlamırdım. Bilirsinizmi nəyə görə? Ona görə ki, o vaxtlar Sovetlər İttifaqının müxtəlif universitetlərinə Azərbaycan üçün ayrılan normanın hər il artırılmasına Sovetlər İttifaqının Ali Təhsil Nazirliyindən icazə almaq asan deyildi. Mən 1969-cu ildə bu işə başlayanda normamız 50 nəfər idi. Sonra biz onu 100, 150, 200, 300 nəfərə çatdırdıq, 400-500 nəfərə çatanda isə Sovetlər İttifaqının Ali Təhsil Nazirliyində narahat olmağa başladılar: nə üçün bu qədər? Axı heç bir respublika belə normaya malik deyildi. Mən onları inandırardım

və onlar mənimlə razılaşıdılar. Beləliklə, təxminən 1977-ci, 1978-ci illərdə biz normanı 800-900 nəfərə çatdırdıq.

Lakin mən buna, belə demək mümkündürsə, nail olurdum və bu, asanlıqla başa gəlmirdi. Bəzən hətta həmin məsələni Sovetlər İttifaqının ali təhsil nazirindən də yüksək səviyyədə qoymaq lazım gəldiyinə görə, malik olduqlarımızın üstünü vurmamağa çalışırdım. Mənim üçün bu məsələni həll etmək, normanı artırmaq vacib idi. Üstündən bir xeyli keçəndən sonra bunu mən özüm dedim. Ancaq mənə çox xoş və təəccüblüdür ki, Siz bu məqamı sezdiniz və bunu fəaliyyətimizin mühüm bir hissəsi kimi qeyd etdiniz.

Tale elə gətirdi ki, 1982-ci ilin axırlarında məni Moskvaya işə dəvət etdilər və Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü kimi bir çox digər nazirliklərlə yanaşı, bütün təhsil sahəsinə, yəni Ali Təhsil Nazirliyinə, Maarif Nazirliyinə, Texniki Peşə Təhsili Komitəsinə də kuratorluq edirdim. O vaxtlar təhsil məsələləri ilə məşğul olan idarə vardı. Mən Ali Təhsil Nazirliyi kollegiyasının böyük geniş iclaslarında dəfələrlə olur, universitetlərin rektorları qarşısında çıxış edirdim.

Mən ali təhsilin problemləri ilə çox ciddi məşğul olurdum və deməliyəm ki, məhz onda bizim ümumi təşəbbüsümüzə orta təhsil üçün yeni məktəb islahatı işlənib hazırlanmışdı. Mən məktəb islahatını hazırlayan komissiyanın sədri idim və 1984-cü ilin yayında SSRİ Ali Sovetinin sessiyasında bu məsələ barədə məruzə etdim. Yeri gəlmişkən, bu islahat o vaxt üçün çox yaxşı idi. O vaxt, 1983-cü ildə biz Sovetlər İttifaqında islahatları ilk dəfə olaraq həyata keçirməyə başladıq. Mən ali təhsilin islahatı haqqında 1984-cü ildə yekun məruzəsi etdim və biz bu məsələyə dair bir sıra qanunlar qəbul etdik.

Bir sözlə, mən təhsil sahəsi ilə Azərbaycanda hələ onun rəhbəri olarkən məşğul olmuşam, sonralar, Sovetlər İttifaqının rəhbərlərindən biri kimi həmin məsələ ilə SSRİ miqyasında məşğul olmuşam. O vaxtlar mən Sovetlər İttifaqının bir çox universitetlərində olur, professor-müəllim heyəti ilə görüşürdüm. Kazanda Tatarıstan ali məktəblərinin professor-müəllim heyəti ilə görüş yadımda çox yaxşı qalıbdır. Yeri gəlmişkən, orada müxtəlif profilli ali məktəblər var idi. Sonra biz ali təhsilin də islahatlarını hazırladıq. Ancaq 1987-ci ildə mən bütün vəzifələrdən istefaya getdim və bununla daha məşğul olmadım.

Bunlar tarixin bəzi epizodlarıdır. Bütün bunları ona görə xatırlayıram ki, Siz öz çıxışınızda o vaxt Sovetlər İttifaqının digər ali məktəblərinin imkanları vasitəsilə Azərbaycanda kadrlar hazırlanması mövzusunda toxundunuz.

Lakin indi biz başqa şəraitdə yaşayırıq. Ukrayna, digər respublikalar kimi, Azərbaycan da müstəqil dövlətdir, öz məsələlərimizi özümüz həll edirik. Ancaq biz indi də dünyanın müxtəlif ölkələrinin

universitetlərindən fəal istifadə edirik. Doğrudur, bu, artıq fərdi qayda da edilir, belə imkanlar o vaxtlar yox idi. Bilirsiniz ki, bir çox universitetlər kommersiya əsasında işləyir. Amma deməliyəm ki, indi bir çox gənclər Avropanın, Amerika Birləşmiş Ştatlarının, habelə Rusiyanın universitetlərində təhsil alırlar. Yeri gəlmişkən, Azərbaycan gəncləri ali təhsil almaq üçün Moskva universitetlərindən bu gün də fəal istifadə edirlər.

Hazırda Azərbaycanda da təhsil, xüsusən ali təhsil sistemi yenidən təşkil olunur. Son illər ərzində Azərbaycanda çoxlu özəl universitet meydana gəlmişdir. İndi onların nə qədər olduğunu bilmirəm, ancaq kifayət qədər çoxdur. Bəzən hətta belə hesab edirəm ki, lap çoxdur.

Açığını deyim, özəl, pullu təhsil almaq imkanı yarandıqda bu işlə məşğul olmaq istəyən çoxlu adamlar meydana çıxdı. Hesab edirəm ki, bu da qanunauyğun prosesdir, belə ki, hər bir yeni iş həmişə çox böyük diqqət cəlb edir və çox adamlar öz söylərini qoymağa çalışırlar. Hesab edirəm ki, vaxt hər bir universitetin həyat qabiliyyətini müəyyən dərəcədə təsdiqləyəcəkdir. Belə ki, hər bir universitet, hər bir ali təhsil, hətta kommersiya əsasında olsa belə, əsas məqsədə - yaxşı təhsil verməyə yönəlməlidir. Qalan hər şey ikinci planda olmalıdır. Əgər kommersiya imkanlarından istifadə edən özəl universitet yüksək təhsil verirsə, bu, cəmiyyət üçün, dövlətimiz üçün, Azərbaycan üçün çox böyük xeyirdir. Əgər kimlərsə təhsilin keyfiyyətinə zərər vurmaq hesabına bundan özünün hansısa şəxsi maliyyə və iqtisadi mənaflərini ört-basdır etmək üçün istifadə edirsə, onda təbii ki, bu uzun müddət davam edə bilməz və yəqin ki, cəmiyyətimiz bununla razılaşmaz və biz də razılaşmarıq.

Yeri gəlmişkən, vaxtınız olsa və istəsəniz universitetlərimizlə tanış ola bilərsiniz. Mən təhsil nazirinə tapşırıram ki, sizinlə görüşsün. Siz, özəl universitetlərimizlə də tanış ola, necə deyərlər, təcrübəniz və akademiyanızın özündə cəmləşdirdikləri nəzərə alınmaqla, işlərimizin harada irəli getdiyini, harada isə səhvlərə yol verdiyimizi kənar baxışla müəyyən edə bilərsiniz. Biz həmişə özümüzə nəzarət etmək istəyirik. Lakin istəyirik ki, bizə kənardan da baxsınlar və işlərimizi daha obyektiv qiymətləndirsinlər.

Çox sağ olun. Diqqətiniz məni mütəəssir etdi. Bu, mənim üçün çox böyük şərəfdir. Hesab edirəm ki, bu, həm də sizin akademiyanız ilə Azərbaycanın təhsil sahəsi arasında sıx, işgüzar əlaqələr üçün şərait yaradır. Ona görə də, artıq dediyim kimi, təhsil nazirinə tapşıracağam ki, sizinlə görüşsün, zəruri saydığınız məsələləri müzakirə etsin.

Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının "Ləyaqət" qızıl medalı

2000-ci il martın 23-də Gürcüstanda rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının "Ləyaqət" qızıl medalı təqdim edilmişdir.

Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze xalq rəssamı, Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının prezidenti, akademik Zurab Seretelinin Tbilisidəki emalatxanasında olmuşlar.

Azərbaycan dövləti başçısının emalatxanaya gəlişini özü üçün böyük şərəf hesab edən dünya şöhrətli rəssam bu görüşdən son dərəcə məmnunluq duyduğunu vurğuladı.

Zurab Sereteli Prezidentləri və onları müşayiət edən şəxsləri Gürcüstan tarixini əks etdirən əzəmətli heykəltəraşlıq kompleksi ilə, emalatxanada topladığı çoxsaylı rəngkarlıq əsərləri ilə tanış etdi.

Prezident Heydər Əliyev burada gördüklərini çox bəyəndiyini və rəssamın gözəl əsərlər yaratdığını bildirdi.

Zurab Sereteli Azərbaycan Prezidentinə müraciətlə dedi:

- 240 il bundan əvvəl yaradılmış Rusiya Rəssamlıq Akademiyası "Ləyaqət" qızıl medalı təsis etmişdir. Biz istər Rusiyada, istərsə də

Azərbaycanda incəsənətin inkişafındakı xidmətlərinizə görə bu medalı Sizə təqdim etmək istəyirik.

Biz Prezident Yeltsinə belə medal təqdim etməmişik. Macal tapmadıq. Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının Rəyasət Heyəti çox tələbkardır. Ancaq mən Sizə medal təqdim olunması haqqında məsələni Rəyasət Heyətinə çıxaranda, onun üzvlərinin hamısı ayağa qalxaraq əl çalmağa başladılar.

Heydər Əliyev: Yəni müxalifət olmadı?

Zurab Sereteli: Olmadı. Onda da, bu medalın Eduard Amvrosiyeviçə də təqdim edilməsini deyəndə hamı əl çaldı.

Zurab Sereteli emalatxanaya toplaşanların alqışları altında Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının qızıl medalını Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Prezident **Heydər Əliyev** görkəmli rəssama təşəkkür edərək dedi:

- Rusiya Rəssamlıq Akademiyasından belə mükafat almaq böyük şərəfdir. Yeri gəlmişkən, mən bu akademiyanı tanıyıram, onun üzvlərinin bir çoxu ilə görüşmüşəm. Xatirindədirmi, bir dəfə, Sovetlər İttifaqı dövründə biz Rusiya Rəssamlıq Akademiyası Rəyasət Heyətinin Bakıda geniş iclasını keçirdik. O vaxt akademiyanın prezidenti Tomski idi. İndi çoxları həyatdan getmişdir. Sonralar mən Moskvada, Arxitektorlar evində çıxış etdim. Yəni məhz bu akademiyanın mükafatını almaq mənim üçün çox xoşdur. O da xoşdur ki, bu medalı mənə dostum Zurab Sereteli təqdim edir.

Azərbaycan Prezidenti rəssama bir daha təşəkkürünü bildirdi və onu Bakıya dəvət etdi.

Sonra Zurab Sereteli Gürcüstanda və Rusiyada incəsənətin inkişafındakı xidmətlərinə görə Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzeyə də toplaşanların alqışları altında Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının qızıl medalını təqdim etdi.

Azərbaycan və Gürcüstan Prezidentləri heykəltəraşlıq kompleksində xalq rəssamı Zurab Sereteli ilə xatirə şəkli çəkdirdilər.

Beynəlxalq Mühəndislik Akademiyasının "Böyük qızıl medalı"

2001-ci il martın 28-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Beynəlxalq Mühəndislik Akademiyasının "Böyük qızıl medalı"na layiq görülmüşdür.

Beynəlxalq Mühəndislik Akademiyasının Prezidentlər Şurası Prezident Heydər Əliyevin yüksək beynəlxalq nüfuzunu, dövlətlərarası elmi-texniki əlaqələrin, elmi-mühəndislik fəaliyyətinin inkişafında, Azərbaycanın böyük elmi-texniki potensialının yaradılmasında, yüksək səviyyəli alim-mühəndis kadrların yetişdirilməsində görkəmli xidmətlərini, MDB ölkələrində tətbiqi elmlərin integrasiyası proseslərinin dərinləşməsinə əvəzsiz şəxsi töhfəsini nəzərə alaraq, Azərbaycan Prezidentini akademiyanın bu ən yüksək mükafatı ilə təltif etmək barəsində

qərar qəbul etmişdir.

Beynəlxalq və Rusiya Mühəndislik akademiyalarının prezidenti Boris Qusevin bu münasibətlə Prezident Heydər Əliyevə göndərdiyi məktubda deyilir:

"Beynəlxalq Mühəndislik Akademiyası öz fəaliyyətində Sizin diqqət və qayğınıza ümid bəsləyir və əmindir ki, belə münasibət Azərbaycanın tətbiqi elminin daha da inkişafına, sənaye sahələri qarşısında duran bir çox mühəndis problemlərinin həllinə, Azərbaycanın bundan sonra da beynəlxalq miqyasda tanınmasına, dünya elmi və mühəndis birliyinə integrasiyasının dərinləşməsinə xidmət göstərəcəkdir".

Ukraynanın "Qızıl tale" Beynəlxalq Açıq Məşhurluq Reytinginin "Qloriya Populi" qızıl ulduzu

2001-ci il mayın 18-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Ukraynanın "Qızıl tale" Beynəlxalq Açıq Məşhurluq Reytinginin "Qloriya Populi" qızıl ulduzu təqdim edilmişdir.

Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Ukraynanın müdafiə naziri ordu generalı Aleksandr Kuzmuku və "Qızıl tale" Beynəlxalq Açıq Məşhurluq Reytinginin baş direktorluğunun sədri Dmitri Akimovu qəbul etmişdir.

Ukraynanın müdafiə naziri ordu generalı **Aleksandr Kuzmuk** Prezident Heydər Əliyevi salamlayaraq dedi:

- Çox hörmətli Heydər Əliyev, Zati-aliləri!

Ukrayna Prezidenti Leonid Daniloviç Kuçmanın tapşırığını yerinə yetirərək, onun salamını və möhkəm cansağlığı, Azərbaycan dövlətinin quruculuğunda uğurlar və Azərbaycan xalqına tərəqqi arzularını Sizə çatdırmaqdan yüksək şərəf duyuram.

Hörmətli Prezident, icazə verin, Sizə bildirim ki, səkkiz il əvvəl Ukraynada "Qızıl tale" Beynəlxalq Açıq Məşhurluq Reytingi yaradılmışdır. Müstəqil Ukraynanın ilk Prezidenti Leonid Kravçukun, Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti Boris Patonun, Milli Tibb Akademiyasının prezidenti akademik Şalimovun və bəndənizin daxil olduqları reytingin rəyasət heyəti hər ilin ən məşhur dövlət xadimlərini, siyasətçiləri, sahibkarları, alimləri müəyyənləşdirir və mükafatlandırır. Bu yaxınlarda Beynəlxalq Açıq Məşhurluq Reytingi rəyasət heyətinin növbəti iclası keçirilmişdir.

Əziz Heydər Əliyev, bu gün səhər Birlik dövlətləri Müdafiə Nazirləri Şurasının üzvləri Azərbaycan xalqının ziyarətgahına əklillər qoyanda, mən həyəcanlı hisslər keçirdim. Mən qədim Bakının gözəl mənzərəsinin seyrinə daldım. Bu gün onu qeyri-adi fon zəncirləndirir - bu, saysız-hesabsız qülləli kranlardır, gözəl Azərbaycan torpağının paytaxtında nəhəng tikinti işləri gedir. Başqa şəhərlərdə belə şey yoxdur. Mən dənizə baxdıqda yüklənib-boşaldılmağı gözləyən gəmilərin sayına heyran qaldım. Bütün bunlar sübut edir ki, Azərbaycanda iqtisadi yüksəliş baş verir. Azərbaycan xalqı tərəqqi üçün etibarlı perspektivlərə malikdir.

Hörmətli Heydər Əliyev! İcazə verin, Sizə bildirim ki, biz hamımız hələ də ötən ilin martında Ukrayna Prezidentinin rəsmi səfəri zamanı Sizin ona göstərdiyiniz qonaqpərvərliyin təsiri altındayıq. Biz öz evimizdə idik, qardaşlarımızın yanında idik. Biz bunu həmişə xatırlayırıq və xatırlayacağıq.

Mən MDB ölkələrinin müdafiə nazirlərinə verdiyiniz atalıq xeyir-duasının və xoş arzuların təsiri altındayam. Sülhün nə demək olduğu və onun qədir-qiyəti bizə daha aydındır.

Sizə bildirirəm ki, "Qızıl tale" Beynəlxalq Açıq Məşhurluq Reytinginin rəyasət heyəti Sizin, görkəmli dövlət xadiminin, Ukrayna və Azərbaycan dövlətləri arasında münasibətlərin, xalqlarımız arasında dostluğun möhkəmlənməsi və inkişafı üçün böyük səylər göstərmiş müdrik siyasətçinin reytingin ali mükafatı - "Qloriya Populi" qızıl ulduzu ilə təltif olunması haqqında qərar qəbul etmişdir. Bu mükafatın qədim tarixi var, onun tarixi qədim Kiyev Rus Dövləti dövründən başlayır. İndi o, bəzi ölkələrin ali mükafatıdır. Rəyasət heyətinin iradəsini yerinə yetirmək və indi bu mükafatı Sizə təqdim

etmək bizim üçün böyük şərəfdir. Müsəidənizlə, reytingin sədri Dmitri Akimova söz verək.

Heydər Əliyev: Aleksandr İvanoviç, sağ olun.

Dmitri Akimov: Hörmətli Heydər Əliyeviç! "Qızıl tale" beynəlxalq reytingi yeddi ildir mövcuddur, bu il avqustun 24-də Ukraynanın müstəqilliyi günündə onun səkkiz yaşı tamam olacaqdır. Son vaxtlar reytingin ali mükafatına Roma Papası İoann Pavel, Nobel Komitəsi layiq görülmüşlər. Bu komitənin nizamnaməsində yazılmışdır ki, o, ancaq mükafatlar təqdim edir. Odur ki, Nobel Komitəsinin yüz illik tarixində bu onun ilk mükafatı idi. Dünyanın 42 dövlətinin vətəndaşları reytingin mükafatını almışlar.

Bu gün biz buraya reytingin ali mükafatını - "Qloriya Populi" ulduzunu Sizə təqdim etmək üçün gəlmişik. O, Kiyev zərxbanasında hazırlanmışdır və onun nömrəsi 002-dir. İcazə versəydiniz, rəyasət heyətinin üzvü Aleksandr İvanoviç bu mükafatı Sizə təqdim edərdi.

Aleksandr Kuzmuk "Qloriya Populi" ulduzunu Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin pencəyinin yaxasına sancdı.

Heydər Əliyev: Aleksandr İvanoviç, sağ olun.

Dmitri Akimov: Tale ilahəsi ilə həmişə birlikdə təsvir olunan bolluq buynuzunu Azərbaycan və Ukrayna xalqları arasında dostluğun rəmzi kimi Sizə təqdim etmək istərdik. İcazə verin, diplomun Ukrayna dilində yazılmış məzmununu oxuyum: "Qızıl tale" Beynəlxalq Açıq Məşhurluq Reytingi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əlirza oğlu Əliyevi büllur bolluq buynuzu ilə təltif edir".

Mükafat Azərbaycan Prezidentinə təqdim edildi.

Heydər Əliyev: Sağ olun.

- Hörmətli Aleksandr İvanoviç!

Hörmətli qonaqlar, dostlar!

Əlbəttə, bu mükafat mənim üçün gözlənilməz oldu. Mənə yalnız dünən bildirdilər ki, təltif olunmuşam və Siz bu yüksək mükafatı mənə təqdim etmək istəyirsiniz. Mənim əməyimi və yaqın ki, xidmətlərimi də qiymətləndirmiş və məni bu yüksək mükafatla təltif etmiş beynəlxalq reytingin rəyasət heyətinə təşəkkürümü bildirirəm. Hər bir mükafat, xüsusən də kökü qədim zamanlara gedib çıxan belə məşhur beynəlxalq mükafat insandan bu mükafata layiq olmağı tələb edir. Söz verirəm ki, mən ona gələcəkdə də layiq olacağam.

Eyni zamanda bunu həm mənim fəaliyyətimə, həm də, respublikamıza, ölkəmizə, Azərbaycan xalqına böyük diqqət, hörmət kimi qiymətləndirirəm.

Hörmətli Aleksandr İvanoviç, Siz bildirdiniz ki, Azərbaycanda qısa müddətdə baş verənləri gördünüz, dediniz ki, Azərbaycan inkişaf edir. Bəli, Siz haqlısınız. Bizim hamımızın birlikdə yaşadığımız keçid dövrünün çətinliklərinə və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə, -

mən onun barəsində bu gün Sizinlə görüş zamanı danışdım, - bağlı çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycan yüksəlişdədir, inkişaf edir və onun yaxşı perspektivləri var. Biz dövlətimizin müstəqilliyini qoruyub saxlamağı və möhkəmlətməyi, bütün demokratik islahatları həyata keçirməyi, ölkə iqtisadiyyatını bazar iqtisadiyyatının standartlarına uyğun inkişaf etdirməyi başlıca vəzifəmiz bilirik. Hesab edirəm ki, biz doğru yol seçmişik.

Ukrayna ilə bizim çox səmimi münasibətlərimiz var. Bu münasibətlər təsadüfi xarakter daşımır. Şübhəsiz, onlar tarixi köklərə malikdir. Lakin bununla yanaşı, müstəqillik illərində dövlət səviyyəsində baxışlarımızın, xüsusən müstəqilliyin, dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsi məsələlərində mövqelərimizin uyğun gəlməsi, əslinə qalsa, dostluq münasibətlərimizin rəhnidir.

Bəli, Leonid Daniloviç Kuçmanın Azərbaycana səfəri, özü də ikinci dəfə səfəri, mənim Kiyevə səfərim - məhz bunlar əməkdaşlığımız üçün çox güclü hüquqi baza yaratmışdır. Məsələ heç də təkə sə-nədlərdə deyildir. Məsələ məhz real gerçəklikdədir. Real gerçəklik isə ondan ibarətdir ki, biz bu dostluğa sadıq. Bu dostluq münasibətlərini qoruyub saxlayacağıq və zənnimcə, bu, həm Ukraynanın, həm də Azərbaycanın xeyrinə olacaqdır.

Mən bu mükafatı böyük minnətdarlıqla qəbul edirəm. Bir daha demək istəyirəm ki, bu, mənim üçün yüksək şərəfdir. Xahiş edirəm, mənim təşəkkürümü reytingin rəyasət heyətinin bütün üzvlərinə yetirəsiniz, - Aleksandr İvanoviç, reytingin rəyasət heyətinin üzvü kimi ilk növbədə Sizə təşəkkürümü bildirirəm, habelə ən xoş arzularımla birlikdə təşəkkürümü dostum Leonid Daniloviç Kuçmaya çatdırasınız. İşlərinizdə uğurlar, qardaş, dost Ukrayna xalqına tərəqqi və səadət diləyirəm. Sağ olun.

Rus pravoslav kilsəsinin birinci dərəcəli "Moskva knyazı Müqəddəs Mömin Daniil" ordeni

2001-ci il mayın 28-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında rus pravoslav kilsəsinin birinci dərəcəli "Moskva knyazı Müqəddəs Mömin Daniil" ordeni təqdim edilmişdir.

Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Moskvanın və bütün Rusiyanın patriarxı II Aleksini və onu müşayiət edən şəxsləri qəbul etmişdir.

Moskvanın və bütün Rusiyanın müqəddəs patriarxını, onu müşayiət edən hörmətli qonaqları səmimiyyətlə salamlayan Azərbaycan Prezidenti bu səfəri ölkəmiz üçün, xalqımız üçün, Azərbaycanda yaşayan pravoslavlar üçün son dərəcə mühüm hadisə kimi, eləcə də Rusiya-Azərbaycan münasibətlərində mühüm hadisə kimi qiymətləndirdi.

Rusiya ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin böyük tarixindən, rus və Azərbaycan xalqları arasındakı ənənəvi dostluq münasibətlərindən bəhs edən Prezident Heydər Əliyev bildirdi ki, Azərbaycanda rus əhali və ümumiyyətlə pravoslavlığa etiqad edənlər indi olduğu kimi, həmişə hüquq bərabərliyi şəraitində yaşamışlar.

Müstəqillik qazandıqdan sonra Azərbaycanın qarşılaşdığı problemlərdən danışan Prezident Heydər Əliyev Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizinin işğal olunduğunu, bir milyondan çox həmvətənimizin öz doğma yurd-yuvasından didərgin düşdüyünü, Azərbaycanın münaqişənin sülh yolu ilə həllinin tərəfdarı olduğunu bildirdi.

Görüşün əlamətdar gündə - Respublika günündə keçirildiyinə görə Azərbaycan Prezidentini təbrik edən Moskvanın və bütün Rusiyanın patriarxı səmimi qəbul üçün təşəkkür etdi.

Moskvanın və bütün Rusiyanın patriarxı Dağlıq Qarabağda qan axıdıldığı günlərdə, qan tökülməsini dayandırmaq lazım olduğu vaxtlarda rus pravoslav kilsəsinin təşəbbüsü ilə keçirilən Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya ruhani liderlərinin görüşlərindən bəhs edərək ev-əşiklərindən, yurd-yuvasından məhrum olmuş qaçqınlarla görüşündən danışdı.

Azərbaycana səfərinin gedişi barədə Prezident Heydər Əliyevə məlumat verən II Aleksis ölkəmizdən ən xoş və nurlu təəssüratları apardığını söylədi.

Ənənəvi dinlərin fəaliyyətinə eyni dərəcədə diqqət yetirdiyinə və qiymət verdiyinə görə rus pravoslav kilsəsi adından Prezident Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirən II Aleksis Azərbaycanın dövlət başçısının din xadimlərinə, bütün pravoslavlara qayğı və diqqətini yüksək qiymətləndirdi.

Daha sonra **II Aleksis** dedi: "Rus pravoslav kilsəsinin Bakı və Xəzəryanı bölgə yeparxiyasına göstərdiyi diqqətə, köməyə və dəstəyə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Əliyev rus pravoslav kilsəsinin birinci dərəcəli "Moskva knyazı Müqəddəs Mömin Daniil" ordeni ilə təltif edilir". Yepiskop Aleksandrın simasında Bakı və Xəzəryanı bölgə yeparxiyası mənim səfərimlə əlaqədar medal buraxmışdır. Mənə icazə verin, görüşümüz münasibətilə bu medala Sizə təqdim edirəm.

Heydər Əliyev: Necə gözəl ordendir. Şübhəsiz ki, bu, ilk kilsə ordenidir. Keçmişdə aldığım ordenlərdən qat-qat gözəldir. Çox sağ olun, mən Sizə çox təşəkkür edirəm.

II Aleksis: Moskva knyazı Daniil Moskvanı yaratmış və birləşdirmiş knyazdır. Bu orden Azərbaycanın yaradıcısı, Azərbaycan xalqlarının vəhdət halında birləşdiricisi kimi Sizə təqdim olunur. Bu ordeni qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

Təqdim olunan ordenə görə təşəkkürünü bildirən Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Mən Sizə bir daha və yenidən təşəkkür edirəm. Məni təltif etdiyiniz ordenin isə mənim üçün müstəsna əhəmiyyəti var. Təbii ki, bu hadisə bioqrafiyamda öz layiqli yerini tapacaqdır. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Moskvanın və bütün Rusiyanın patriarxı II Aleksis görüşdən sonra xatirə şəkli çəkirdilər.

Qəbulda Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadə və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

Gürcüstanın "Qızıl runo" ordeni

2001-ci il sentyabrın 29-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Gürcüstanın ali mükafatı - "Qızıl runo" ordeninin təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Bu münasibətlə Prezident Heydər Əliyev və Azərbaycanda rəsmi səfərdə olan Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze Prezident sarayında ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşmüşlər.

Salona toplaşanlar iki qonşu və qardaş ölkənin rəhbərlərini hərarətli alqışlarla qarşıladılar.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev görüşü giriş nitqi ilə açdı.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin giriş nitqi

- Zati-aliləri Gürcüstan Prezidenti cənab Eduard Şevardnadze!

Hörmətli qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze mənim dəvətimlə bu gün Azərbaycanda rəsmi səfərdədir. Bu il Gürcüstan və Azərbaycanın özlərinin müstəqilliyinin 10-cu ildönümünü qeyd etməsi nəzərə alınaraq, səfərin böyük əhəmiyyəti var. Gürcüstanla Azərbaycan arasında tarixən sıx dostluq münasibətləri mövcuddur. Biz tarixin bütün mərhələlərində birlikdə olmuşuq və ölkələrimiz elə indi də, amma artıq tamamilə yeni şəraitdə - müstəqilliyə qovuşaraq bu ənənələri davam etdirirlər. Biz tarixdən danışarkən əcdadlarımız haqqında çoxlu səmimi sözlər deyə bilərik, lakin hazırda Gürcüstanla Azərbaycan, müstəqil dövlətlər arasında olan belə münasibətlərə heç zaman malik olmamışıq. Ona görə də biz müstəqilliyimizi, azadlığımızı çox qiymətləndiririk, əsrlər boyu qonşu olan Gürcüstan və Azərbaycanın mehriban qonşular kimi həmişə dostluq və həmrəylik şəraitində yaşamasını çox qiymətləndiririk. Bu münasibətlər müstəqillik şəraitində yeni xarakter almış, yeni məzmun kəsb etmişdir.

Bu gün biz Prezident Eduard Şevardnadzenin Azərbaycana rəsmi səfərinin sonunda buraya Azərbaycan ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşmək üçün toplaşmışıq. Bunun böyük əhəmiyyəti var, çünki hər bir belə görüş münasibətlərimizi daha da möhkəmləndirir və inkişaf

etdirir. Bu görüş Azərbaycan ictimaiyyəti nümayəndələrinin hörmətli qonağımız, mənim əziz dostum Eduard Şevardnadze ilə görüşüdür.

Əziz Eduard Şevardnadze, mən Sizi Azərbaycanda bir daha ürkədən salamlayıram. Sizə bir daha təşəkkürümü bildirirəm ki, mənim dəvətimi qəbul etdiniz, Azərbaycana gəldiniz və xalqımız bu hadisədə dostluq münasibətlərimizin yeni təzahürlərini görür. Bu gün biz böyük səmərəli iş apardıq, görüşlər, söhbətlər oldu. Prezident Şevardnadze ilə mənim aramda olmuş təkbətək söhbət çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Biz ölkələrimiz arasında dostluq və əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinə aid bir çox məsələlər barəsində fikir mübadiləsi apardıq. Regionumuzda vəziyyət haqqında, dünyada gedən proseslər haqqında fikir mübadiləsi apardıq, baxışlarımızın və mövqelərimizin tam uyğun gəldiyini aşkara çıxardıq və təbii ki, münasibətlərimizin daha da möhkəmləndirilməsi və inkişafı yollarını müəyyənləşdirdik.

Bunu çox yüksək qiymətləndirirəm ki, Prezident Şevardnadze ilə mənim aramda sıx münasibətlər və dostluq münasibətləri yaranmışdır. Bu münasibətlərin böyük, təxminən 35 illik tarixi var, lakin onlar həm Gürcüstan, həm də Azərbaycan müstəqil dövlətlər olduqdan sonra xüsusi əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bu cür tarixi olan, bir çox sınaqlardan keçən dostluq, təbii ki, müstəqillik şəraitində Gürcüstan və Azərbaycan Prezidentlərinin dostluğunun möhkəm əsası, təminatıdır. Ona görə də Prezident Şevardnadzenin Azərbaycana hər bir gəlişi bizim üçün mühüm tarixi hadisə, xalqlarımız və ölkələrimiz arasında getdikcə möhkəmlənən dostluğu hər dəfə nümayiş etdirən hadisədir. Bu dostluğun möhkəmlənməsi ona görə xüsusilə zəruridir ki, regionumuzda vəziyyət qeyri-sabit, narahat olaraq qalır, Azərbaycan və Gürcüstanın həyatına, iqtisadiyyatına böyük ziyan vuran hərbi münaqişələr mövcuddur.

Gürcüstanla Azərbaycan arasında, iki Prezident arasında mövcud olan münasibətlər bax, belə bir şəraitdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir, xalqların, qonşuların dostluq, həmrəylik və qarşılıqlı anlaşma şəraitində necə yaşaya bilməsinə nümunədir.

Bu gün biz çox mühüm daha bir sənəd — "Şahdəniz" yatağından çıxarılaçaq Azərbaycan qazının Gürcüstan ərazisi ilə Türkiyəyə nəqli haqqında saziş imzaladıq. Biz son vaxtlar həmin sənəd üzərində işləmişik, qədərincə səmərəli, qədərincə diqqətlə işləmişik və bu iş ona gətirib çıxardı ki, sazişi imzalamaq imkanı qazandıq. Bu sənədin

Gürcüstan üçün də, Azərbaycan üçün də eyni dərəcədə iqtisadi əhəmiyyəti var. O, Gürcüstana da, Azərbaycana da fayda gətirəcəkdir. Bu hadisə müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Biz birgə siyasi bəyanat imzaladıq və bu sənəddə Cənubi Qafqazda, regionumuzda sülhü, sabitliyi və təhlükəsizliyi möhkəmlətmək məsələlərinə eyni mövqedən yanaşdığımızı ifadə etdik. Biz dünyada baş verən hadisələrə öz münasibətimizi bildirdik və terrorizmi, separatizmi, ekstremizmi, dini fanatizmi və artıq indi bütün dünya birliyinə ziyan vuran digər bir çox belə təzahürləri pislədik. Mən dinc Qafqaz haqqında Tbilisi bəyannaməsini xatırlayıram. Biz onu, Qafqazda sülhü həqiqətən təmin etmək arzusunu əsas tutaraq, bir neçə il əvvəl imzalamışıq və bu illər ərzində həmin istiqamətdə addımbaddım irəliləyirik. Amma təəssüf ki, istədiyimiz məqsədə hələlik nail olmamışıq. Lakin hər bir belə görüş, hər bir belə sənəd, o cümlədən də bu gün imzalanmış sənəd çox böyük tarixi əhəmiyyətə, Gürcüstanla Azərbaycanın dövlətlərarası münasibətləri üçün əhəmiyyətə, bütün regionumuz üçün müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Mən son dərəcə məmnunam ki, Prezident Eduard Şevardnadze bizim aramızdadır. Şadam ki, o, ictimaiyyətimizin nümayəndələri ilə, bu görüşü yayımlayan televiziyanın imkanlarının köməyiylə, zənnimcə, bütün Azərbaycanla və eləcə də Gürcüstanla görüşür. Bu səfərə görə, görüşlərə, söhbətlərə görə və imzaladığımız mühüm sənədlərə görə dostuma bir daha və yenidən təşəkkürümü bildirirəm.

Mən sözü Gürcüstan Prezidenti cənab Eduard Şevardnadzeyə verirəm.

Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin nitqi

- Bu gözəl salona gəldiyinizə görə mən sizə son dərəcə minnətdaram. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevlə Əliyev bu görüşdə mənimlə birlikdə iştirak etməyə razılıq verdiyinə görə ona hədsiz minnətdaram. Bu, heç də adi görüş deyildir. Bəxtimdən, mən sizi bu salonda ilk dəfə görmürəm. Azərbaycan və Gürcüstan Prezidentlərinin son vaxtlar bir-birinə tez-tez qonaq olması böyük nailiyyətdir. Bu, keşməkeşli tariximizdə nələr baş verdiyini, müstəqil dövlətləri indiki şəraitdə neçə qurduğumuzu, nə kimi problemlərlə qarşılaşdığımızı bilməli olan gələcək nəsillərin tərəqqisinə şəxsi işgüzarlıq, dostluq və qaradashlıq nümunəsi ilə kömək etmək arzumuza, qərarımıza tam uyğundur. Onlar bütün bunları mütəlak bilməli və gələcək münasibətlərimizin bünövrəsini necə qoyduğumuzdan hali olmalıdırlar.

Bu gün dedim ki, 100-110 il əvvəl Xəzər neftini kəşf etmiş, Xəzərdə yataqları aşkara çıxarmış insanlar bildirmişdilər ki, neft və qazın nəqlinin ən kəsə, ən etibarlı yolu Gürcüstandan keçir. Nə üçün ən kəsə

olduğu məlumdur. Bəs nə üçün ən etibarlı? Nəticə isə belədir: bu iki xalqın birlikdə yaşadığı bir çox əsrlər ərzində onların arasında heç bir ziddiyyət, heç bir toqquşma olmayıbdir. Onlar mehriban qonşular və qardaşlar kimi, heç bir problem olmadan qardaşcasına yaşayırlar. Böyük simalar bunu hələ 110 il öncə demişdilər. Bu müddət ərzində siyasi quruluş dəyişmiş, həyat tərzı və sair dəyişmişdir, biz isə dost, qardaş olaraq qalmışıq, birlikdə olmuşuq və birlikdə olacağıq.

Bizim bugünkü görüşümüz heç də adi görüş deyildir. Hər halda mən istəyirəm ki, bu, qeyri-adi görüş olsun. Mən ilk növbədə bu salonda oturanların hamısına, Azərbaycanın bütün vətəndaşlarına müraciət edirəm. Mən dostum, qardaşım Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə müraciət edirəm.

Xanımlar və cənablar, belə günlər tez-tez olmur. Biz Gürcüstan dövlətinin ali mükafatı olan "Qızıl runo" ordeninin başqa ölkənin vətəndaşına təqdim edilməsi ilə əlaqədar toplaşmışıq.

İllər ötüb keçəcək və gürcülərin gələcək nəsilləri ölkəmizin müstəqillik əldə edildikdən sonra atdığı ilk addımları öyrənərkən hökmən maraqlanacaqlar ki, o vaxtlar Gürcüstan dövləti məhz kimə belə yüksək etimad göstərmişdir. Eləcə də fikirləşəcəklər ki, biz kiminlə birlikdə çətinliklərə sinə gərmişdik, sevincimizi bölüşmüşdük, maneələri dəf etmişdik, gələcəyin bünövrəsini qoymuşduq. Gələcək nəsillərimizə ünvanlanmış bu müraciət müstəqil, suveren Gürcüstanın, eyni zamanda müstəqil, suveren Azərbaycanın təşəkkülündə görkəmli xidmətləri olmuş insanlardan xəbər verəcəkdir. Mən layiqli şəxslər arasında ən layiqlisi haqqında bir neçə kəlmə deməyə borcluyam. Məni buna dövlətin tanınmış lideri, Azərbaycanı yeganə düzgün yolla aparan rəhbər ilə - Heydər Əliyevlə ağır sınaqlardan çıxmış dostluq vadar edir.

Bu gün biz təkbətək kifayət qədər çox danışdıq, keçmiş xatırladıq. Biz bir-birimizi 30 ildən çoxdur tanıyıırıq. Biz bir-birimizi nəinki sadəcə olaraq tanıyıırıq, əslində birlikdə işləyirik, eyni fikirlərlə yaşayıırıq, eyni ümidlə - nəyin bahasına olursa-olsun, müstəqil dövlətlər qurulmasına nail olmaq ümidi ilə yaşayıırıq.

Biz onun öz həyat yoluna necə başladığını xatırladıq. Mən çox şeyi xatırlayıram, mən həmişə onu müdrik bir insan kimi, qarşısına qoyduğu məqsədə öz gərgin əməyi, ağıl-zəkası ilə daim nail olmuş insan kimi tanımışam və bu gün də tanıyıram. O, məhz bununla hörmət, nüfuz qazanmışdır. Məni bu sözləri deməyə xalqlarımızın bir-birinə bəslədikləri həqiqətən qardaşlıq hissləri, məhəbbət hissləri vadar edir. Qara dəniz-Xəzər dənizi regionunun global əhəmiyyət kəsb etməsinə imkan vermiş dəyişikliklərin əsasını məhz bu hisslər təşkil edir. Bu gün biz çox mühüm tarixi sazişlərdən danışdıq, onları vurğuladıq. Bu gün biz dedik ki, Avropanın cənub-şərq hissəsində vahid enerji sistemi qurmaq üçün real perspektivlər, real imkanlar var. Mən bu barədə öz

fikrimi artıq bir neçə dəfə bildirmişəm. Bu, belə imkanları olmayan bir çox dövlətlər üçün tamamilə real perspektiv və real nicat yoludur.

Təbii olaraq, biz onu nəzərdə tuturuq ki, bu cür sistem yaradılsa, bütün dövlətlər, o cümlədən Rusiya, Ukrayna və başqa dövlətlər belə birliyin iştirakçısı olacaqlar. Bəs belə perspektiv hər halda necə meydana gəlmişdir? Hesab edirəm ki, əgər Heydər Əliyev olmasaydı, indi biz təkcə dövlətlərimiz üçün deyil, ümumən bu regionun çox böyük məkanı üçün belə planlardan, belə perspektivlərdən söhbət açə bilməzdik.

Məni bu sözləri deməyə bizim nəslimizə, heç bir sınaqlara baxmayaraq, sülh və həmrəylik şəraitində yaşamağı vəsiyyəti etmiş əcdadlarımızın xatirəsi vadar edir. Biz bu vəsiyyəti göz bəbəyi kimi qoruyuruq və bizdən sonra gələcək nəsillərə ötürəcəyik. Düşünürəm ki, bu baxımdan biz ikimiz, iki Prezident, - qeyri-təvazökarlığa görə üzr istəyirəm, - pis nümunə deyilik.

Hər bir gəlişdə Azərbaycan göz oxşayır. Heyrətamiz dəyişikliklər göz qabağındadır. Bu il biz müstəqilliyimizin bərpa olunmasının 10 illiyini birlikdə bayram edirik. Əgər bu yolun başlanğıcına nəzər salsaq, onda nə kimi işlər görüldüyünü başa düşərik. Görülmüş işlərsə az deyildir. Ancaq başlıcası budur ki, biz Heydər Əliyevlə çox-çox illər bundan əvvəl nəzərdə tutulmuş məqsədə doğru dönmədən gedirik. Mən bu barədə məhz bu salonda hələ onda demişdim, biz hələ onda bir-birimizə and içmişdik ki, müstəqilliyə, güclü, çiçəklənən dövlətlər qurulmasına doğru yolda birlikdə irəliləyəcəyik və bu dünyada heç nə bizi dar ayaqda bir-birimizdən üz çevirməyə vadar etməyəcəkdir.

Biz çox böyük regionumuzu — Cənubi Qafqazı sülh və sabitlik zonasına çevirməyi qarşımıza məqsəd qoymuşuq. Heydər Əliyevlə dinc Qafqazdan danışdı. Biz bu bəyannaməni Tbilisidə birlikdə hazırlamış və imzalamışıq, etibarlı dostlara və mehriban qonşulara arxalanaraq, regionu dünya siyasi və iqtisadi strukturlarına qoşmaq, bu zaman olduqca böyük təbii ehtiyatlardan və hətta deyərdim, nadir coğrafi mövqedən istifadə etmək barədə razılığa gəlmişdik. Mən xoşbəxtəm ki, bu plan dönmədən həyata keçirilir. Biz sözübütöv adamlar, iş adamları olaraq qalıyıq.

Yeni Böyük İpək yolu barədə birgə ideyamız sayəsində regiona xeyli sərmayə gəlir. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda keçirilmiş və Böyük İpək yolunun dirçəldilməsinə, bərpasına həsr olunmuş birinci, nəhəng konfransı xatırlayırsınızmı? Lakin bu təşəbbüsdə mən də könər müşahidəçi deyildim. Region sağlam rəqabət, ən yeni ideyalar və texnologiyalar meydanına, dünyanın ən güclü və ən zəngin ölkələrinin uzunmüddətli maraqlarının olduğu meydana, Qara dəniz-Xəzər dənizi dövlətlərinin səmərəli əməkdaşlığı meydanına çevrilir. Lakin bir vacib şərt — əsas dövlətlər olan Azərbaycan və Gürcüstan arasında ən xoş münasibətlər olmadan dünyada heç kim belə planlar qurmağa qirişməzdi.

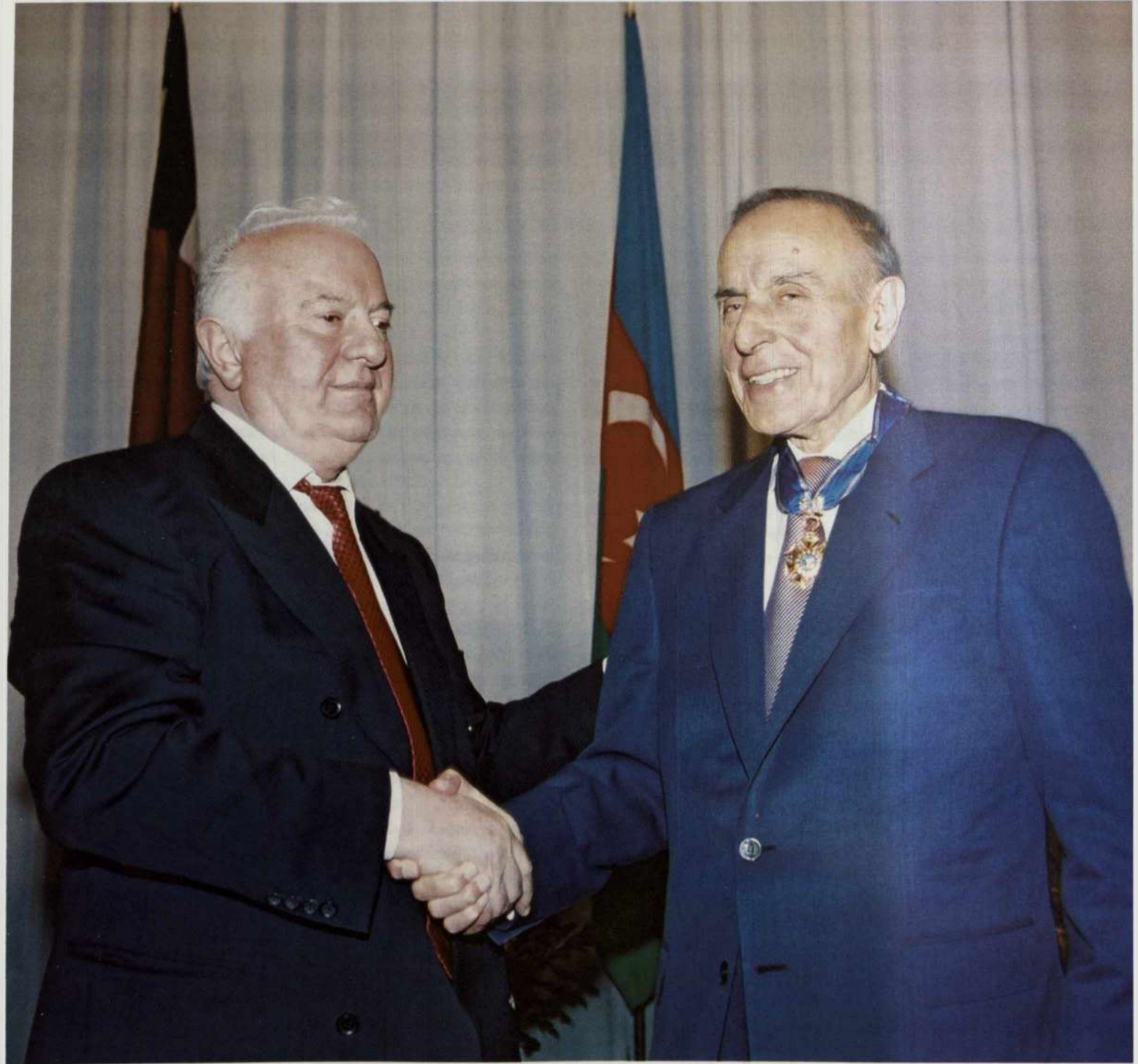
Azərbaycan öz nefti ilə qədimdən məşhurdur. XXI əsrdə dünya onu qaz çıxaran və ixrac edən ölkə kimi tanıyır. Gürcüstan özəldən öz nəqliyyat şəbəkələri ilə tanınırdı, bu gün isə o, Xəzərin sərvətlərini dünya bazarlarına daşımaq üçün ən etibarlı və səmərəli yol olan ölkə kimi tanınır.

Fürsətdən istifadə edərək, bir daha təsdiq etmək istərdim ki, Gürcüstanın getdikcə daha da güclənən Qara dəniz limanları Azərbaycan üçün açıq olub və açıq olacaqdır. Bizim böyük planlarımız var. Lakin Heydər Əliyevlə və mən onları tədricən, addımbaaddım açıqlayıyıq. Lakin indiyədək nə edilibsə, bunlar da şəxsən Heydər Əliyevlə Əliyevin çox böyük xidmətlərinin nəticəsidir. Mən uzun illər davam edən dostluğumuzdan əmin olmuşam ki, o, strategiya məsələlərində sarsılmaz, qətiyyətli siyasətçidir, gündəlik məsələləri həll etməkdə heyretəmiz dərəcədə çevikdir. Məhz bu nadir keyfiyyətlər onun tarixi qərarlarını, mən vurğulayıram, tarixi qərarlarını şərtləndirmişdir və bu qərarlar bugünkü global, dünya əhəmiyyətli layihələrin əsasını qoymuşdur.

Onun hansı təhlükələrə məruz qaldığını və hansı təzyiqlərə davam gətirməli olduğunu çox yaxşı bilir. Lakin mən deyə bilmərəm ki, bu təhlükələr bu gün həm onun üçün, həm də mənim üçün mövcud deyildir. Lakin biz birlikdə irəliləməliyik. Ona görə də mən artıq neçənci dəfədir müdrik Azərbaycan xalqına təşəkkürümü bildirmək istəyirəm ki, o, bizim olduqca mürəkkəb regionda və belə narahat zəmanəmizdə ölkəyə rəhbərliyi məhz Prezident Əliyevə etibar etmişdir.

Mən bu gün Heydər Əliyevlə dedim ki, Siz Azərbaycana lazımsınız, Siz Gürcüstana, heç olmasa, 15 il gərəksiniz. Mən Azərbaycanın maraqlarının haradan başlandığını və Gürcüstanın maraqlarının harada qurtardığını deyə bilmirəm. Ola bilsin ki, bizim xoşbəxtliyimiz də bundadır. Xoşbəxtliyimiz ondadır ki, biz birik. Bu gün Heydər Əliyevlə siyasətçi kimi, bir insan kimi, mübariz kimi layiq olduğu mükafatı alacaqdır. Sizin vətəninizin — Azərbaycanın, mənim vətənimin — Gürcüstanın, eləcə də bütün digər xalqların mənafeələrinin kəsiyində dönmədən duran siyasətçi kimi, əsl dostluğun, əsl qardaşlığın qədrini bilən insan kimi və layiqlilərin həqiqətən ən layiqlisi kimi alacaqdır.

Bu qeyri-adi ordeni Sizə təqdim edirəm. Onun tarixçəsi belədir. Böyük İpək yolu hələ qədimdən mövcud idi. O, Gürcüstandan, Azərbaycandan və digər ölkələrdən keçirdi. Gürcülər qızıl runo hazırlayırdılar, o, belə adlanırdı. O zaman Gürcüstanı zəbt etmiş yunanlar qızıl runonu oğurlamışdılar, sonra biz onu geri qaytardıq və ədalət rəmzi kimi bu ordeni, bütün layiqli insanlar üçün olan ordeni təsis etdik. Bununla biz Heydər Əliyevlə məxsus olan ədalət və sədaqətə görə minnətdarlığımızı ifadə etmək istəyirik. Əziz qardaşım, əziz dostum, bu ordeni Sizə təqdim edirəm, qoy gələcək nəsillər bizim bir-birimizə

olan inamımızdan, etibarımızdan danışsınlar. Desinlər ki, bizim xalqlarımız, o cümlədən Prezidentlər, hərdən, ildə bir dəfə bu cür hadisələri ordenlər verməklə qeyd edirdilər.

Çox sağ olun.

Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyevə Gürcüstanın ali dövlət mükafatı olan "Qızıl runo" ordenini, habelə gürcü rəssamının əsərini təqdim etdi.

Sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti

Heydər Əliyevin nitqi

- Əziz dostum, əziz qardaşım, əziz Prezident Eduard Şevardnadze!

Siz, müstəqil Gürcüstan məni belə şərəfə layiq gördüyünüzə və müstəqil Gürcüstanın ən ali ordeni — çox böyük tarixə malik "Qızıl runo" ordeni ilə mükafatlandığınıza görə Sizə təşəkkür edirəm. Mən bu mükafatı Azərbaycanla Gürcüstan arasında dostluq münasibətlərinin, Azərbaycan xalqının bu dostluğun möhkəmlənməsinə və inkişafına töhfəsinin Sizin tərəfinizdən qiymətləndirilməsi kimi, təbii olaraq, Gürcüstanla Azərbaycan arasındakı dostluq, qardaşlıq münasibətlərində xidmətlərimə verilən çox yüksək qiymət kimi qəbul edirəm.

Əziz dost, Sizi əmin edə bilərəm ki, bu, mənim üçün böyük şərəfdir, mənə çox əzizdir. Sizin bu yüksək mükafatınıza həmişə layiq olmaq üçün mən əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Gürcü xalqı qədim, zəngin dövlətçilik tarixinə, zəngin mədəniyyətə malikdir. Hesab edirəm ki, müstəqil, azad Gürcüstan bizim günlərdə də ən yüksək zirvədə, özünün bütün tarixi ərzində gürcü xalqının nail olmağa çalışdığı zirvədədir. Təbii ki, bu orden Gürcüstanın keçmiş tarixini də, onun müstəqilliyini də, azadlığını təcəssüm etdirir.

Mənə xüsusilə əziz və xoşdur ki, bu yüksək mükafata Azərbaycanın və Gürcüstanın müstəqilliyinin 10-cu ildönümündə layiq görülmüşəm. Mənə xüsusilə əzizdir ki, bu mükafatı mənə Siz təqdim etmisiniz, gürcü xalqının görkəmli oğlu, XX əsrdə öz ölkəsi üçün, öz xalqı üçün çox işlər görmüş və Gürcüstanın daha da çiçəklənməsi naminə XXI əsrdə də öz coşğun fəaliyyətini davam etdirən bir insan təqdim etmişdir.

Çox-çox sağ olun.

Gürcüstanla Azərbaycan arasındakı dostluq, qardaşlıq münasibətləri haqqında, xalqlarımız və ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin yeni mərhələsi haqqında dediklərinizin hamısı mənim də fikirlərimi, hisslərimi, mənim də anlamımı tamamilə əks etdirir. Ən başlıca amil budur ki, gürcü xalqı və Azərbaycan xalqı qədim, çox zəngin tarixə malikdir-

lər, onlar dünyaya bəşər sivilizasiyasını zənginləşdirən görkəmli mədəniyyət və incəsənət əsərləri, elmi ixtiralar vermişlər, xalqlarımız həmişə mehriban qonşuluq, dostluq şəraitində yaşamışlar və bu gün də yaşayırlar, xoş münasibətlər saxlayırlar. Bu, nadir haldır. Əgər bütün Yer kürəsinə nəzər salsaq, görərik ki, qonşu olan bir çox xalqlar və ölkələr bir-birilə müharibə etmiş, bir-birinin ərazisini ələ keçirmiş, düşmənçilik etmiş, rəqəbət aparmışlar. Təbii ki, bütün bunlar kədərli nəticələrə gətirib çıxarmışdır.

Hesab edirəm, əgər gürcü xalqı ilə Azərbaycan xalqı arasındakı münasibətləri böyük tarixi səpkidə nəzərdən keçirsək, görərik ki, bu, qonşu olaraq, birlikdə olaraq dostluq, həmrəylik və qarşılıqlı anlaşma şəraitində necə yaşamağa layiqli nümunədir. Görünür, bunun səbəbi odur ki, gürcü xalqı da, Azərbaycan xalqı da həmişə sülhsevər olmuşlar, həmişə başqa xalqlara xoş münasibət hissləri bəsləmişlər, bir-birinə həsəd aparmamışlar, bir-birinə qarşı hər hansı əsassız iddialar irəli sürməmişlər, onların arasında heç bir münafişə olmamışdır.

Bu gün biz deyəndə ki, Qafqaz, Cənubi Qafqaz hərbi münaqişələrlə və ayrı-ayrı dövlətlər tərəfindən olan digər hərəkətlərlə əlaqədar qeyri-sabitlik, narahatlıq dövrü keçirir, biz böyük iftixar hissi ilə deyə bilərik ki, bütün bunlar şərəfli, vicdanlı xalqlara yaddır. Gürcü və Azərbaycan xalqları məhz belə xalqlardır.

Müstəqillik illəri xalqlarımız üçün çox ağır və mürəkkəb olmuşdur. Sovet İttifaqının labüd parçalanması Gürcüstanı və Azərbaycana öz dövlət müstəqilliyini və suverenliyini elan etməyə imkan vermişdir. Lakin bədnam qüvvələr biz hələ müstəqillik əldə etməzdən əvvəl öz söylərini həm Gürcüstanı qarşı, həm də Azərbaycana qarşı yönəlmişdilər. Ona görə də bütün bu dövr ərzində Gürcüstan da hərbi münaqişələrdən əziyyət çəkir, Azərbaycan da hərbi münaqişələrdən əziyyət çəkir. Təbii ki, bunlar hamısı regionumuzda sülhə, sabitliyə, əmin-amanlığa olduqca böyük zərər vurur və iqtisadiyyatın, elmin, mədəniyyətin inkişafına və regionumuzun bütün xalqlarının rifahının yüksəlməsinə əngəl törədir, ciddi əngəl törədir.

Amma iftixarla deyə bilərik ki, çox qurbanlar versək də, çox itkilərimiz olsa da, bu on ildə biz tab gətirdik, müstəqillik yolu ilə qətiyyətlə irəlilədik və mətinliklə dururuq və müstəqillik yolu ilə bundan sonra da gedəcəyik. Gürcüstanla Azərbaycan arasındakı qarşılıqlı yardım Gürcüstanın da, Azərbaycanın da daim müstəqil ölkələr, dövlətlər olması üçün çox mühüm amildir.

Gürcüstanla Azərbaycan arasında yaranmış, xüsusən Azərbaycanın 1994-cü ildə başlanmış neft strategiyasının həyata keçirilməsi ilə bağlı yaranmış iqtisadi əlaqələr bu çox mühüm tarixi məsələdə olduqca böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu gün böyük məmnunluq hissi ilə demək olar ki, Azərbaycanın neft və qaz sənayesinin, xüsusən Xəzər dənizinin

Azərbaycan sektorunda neft və qaz sənayesinin inkişafı üçün xarici sərmayələrin cəlb edilməsinə yönəldilmiş neft doktrinası özünü tamamilə doğruldur.

Lakin Azərbaycan bu vəzifənin öhdəsindən təkbaşına gələ bilmirdi. Başlıca amil budur ki, Azərbaycan bir çox Qərb ölkələrini özünün çox böyük təbii ehtiyatlarına, onlardan istifadə olunmasına cəlb edə bildi. Artıq indi, 1994-cü ildə ilk müqavilə - "Əsrin müqaviləsi" imzalandıqdan sonra 21 müqavilə imzalanmışdır və dünyanın müxtəlif regionlarının, xüsusən Avropanın, Amerika Birləşmiş Ştatlarının 32 iri neft şirkəti bu müqavilələrin iştirakçısıdır. Bu müqavilələrdə 14 ölkə iştirak edir. Həmin müqavilələrin gerçəkləşdirilməsi bir çox digər xarici şirkətləri də konkret tədbirlər görmək üçün Azərbaycana cəlb etmişdir.

Ona görə də Azərbaycanın neft strategiyasından danışarkən əsla deməyə bilmərik ki, bu strategiyanı biz düşünmüşük, lakin Azərbaycanın neft strategiyasının həyata keçirilməsinin iştirakçısı olan neft şirkətləri ilə, ölkələrlə və dövlətlərlə birgə səmimi iş görülməşəydi, bunu edə bilməzdik. Biz bunu çox gözəl bilirdik, bilirdik ki, Azərbaycan, o cümlədən Xəzər hövzəsi, xüsusən Xəzər dənizinin Azərbaycan sektoru zəngin enerji ehtiyatlarına malikdir.

Azərbaycan alimləri hələ ötən əsrin 30-cu, 40-cı illərində Xəzər dənizində kəşfiyyat apararaq, bir çox perspektivli neft və qaz yataqları aşkara çıxarmışdılar. Yeri gəlmişkən, bir haşiyə çıxacağam. Bu gün biz Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı "Şahdəniz" yatağından qazın dünya bazarlarına ixracı haqqında saziş imzaladıq. Mən neft elmi - geologiyası sahəsində işlərimizin tarixinə baxdıqda gördüm ki, Azərbaycan alimləri hələ 1935-1936-cı illərdə həmin yeri göstərmiş, demişdilər ki, məhz burada çox zəngin neft və qaz ehtiyatları var. Şübhəsiz, sonralar bu məlumat təsdiqləndi və realığa çevrildi. Ona görə də, təbii ki, 1996-cı ildə xarici şirkətlər orada zəngin qaz ehtiyatları olduğuna inanaraq, bizimlə sazişlər imzaladılar. Odur ki, mən Azərbaycanın quru hissəsində də, Xəzər dənizində də bir çox onilliklər ərzində neft, qaz yataqlarının axtarışı ilə məşğul olmuş alimlər, neftçilər, mütəxəssislər, mühəndislər haqqında həmişə minnətdarlıq hissi ilə danışiram. Bununla da biz Xəzər dənizini nəinki Azərbaycan üçün, onun müqavilə üzrə tərəfdaşları üçün kəşf etdik, həm də Xəzər hövzəsinin olduqca zəngin ehtiyatlarını bütün dünya üçün kəşf etdik.

Ona görə də təsadüfi deyil ki, artıq indi Xəzər dənizinin Qazaxıstan sektorunda da, - orada da çox yaxşı nəticələr var, - Xəzər dənizinin Rusiya sektorunda da, Xəzər dənizinin başqa sektorlarında da axtarışlar aparılır. Odur ki, müstəqil dövlət olduğdan sonra biz özümüz üçün də, dünya birliyi üçün də, zənnimcə, böyük iş gördük.

Təbii ki, bu layihələri həyata keçirərkən qarşıya ilk sual çıxdı: bəs

bu nefti nə etməli, bu qazı nə etməli? Neft və qazın hasilatı üçün külli məbləğdə vəsait sərf olunur. Artıq bu layihələrə təxminən 5 milyard dollar xarici sərmayə xərclənmişdir. Bəs nədən ötrü? Ondan ötrü ki, əvvəla, xarici şirkətlər öz ölkələrini neft və qaz kimi belə qiymətli məhsulla təmin edə bilsinlər, ikincisi, bundan özləri üçün iqtisadi nəticələr götürsünlər.

Təbii ki, biz bu işlə məşğul olarkən düşünə bilməzdik ki, bütün bunlar ancaq bizim ölkəmizə lazımdır. Qətiyyənlə belə deyildir. Çox-çox illər ərzində çıxardığımız və indi hətta dünya bazarlarında da satdığımız neft ölkəmizə kifayət edir. Yəni bu yataqların aşkara çıxarılması və ya Xəzər dənizinin təkindən neft və qaz hasilatı sahəsində xarici şirkətlərlə birgə iş neft və qazın dünya bazarlarına ixracı yollarını müəyyənləşdirməyi tələb edirdi. Yollar müxtəlif idi, marşrutlar müxtəlif idi, buna müxtəlif ölkələrdən maraq göstərilirdi, müxtəlif ölkələrdən təkliflər irəli sürülürdü, bunu əsas tuturdular ki, nefti dünya bazarlarına məhz bu marşrut vasitəsilə və ya digər marşrut vasitəsilə daha az xərclərlə ixrac etmək mümkündür.

Lakin biz və dünyanın bizimlə işləyən neft şirkətləri qəti mövqə tutduq, qərara aldıq ki, bu əsas marşrutlar Gürcüstan ərazisi vasitəsilə Türkiyəyə, oradan isə Avropanın və dünyanın digər ölkələrinə getməlidir. Biz həmin mövqedə möhkəm dayanaraq, çətinlikləri dəf edərək, bu yolla ardıcıl surətdə irəlilədik və artıq konkret nəticələrə nail olduq.

Əlbəttə, mən bu barədə danışarkən dünya anlamında Gürcüstanın çox mühüm coğrafi-strateji əhəmiyyətini və Azərbaycanın da bu cür mühüm coğrafi-strateji əhəmiyyətini qeyd etmək istəyirəm. Digər tərəfdən, dünyanın belə çox iri neft şirkətləri Azərbaycana böyük vəsait qoyarkən əmin olmalı idilər ki, bu ölkə etimada layiqdir, dəstəklənməyə layiqdir. Bundan ötrü isə başlıcası Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyi təmin etmək idi. Biz buna nail olduq, biz bunu sübut etdik və böyük etimad qazandıq, müqavilənin imzalanması da məhz bu etimadın nəticəsidir.

İxrac marşrutları hər halda yenə də risklə bağlıdır ki, bu da təminatın, etimadın zəruriliyini şərtləndirir. Odur ki, belə ölkə, belə marşrut məhz Gürcüstandır. Ona görə də neft strategiyasının gerçəkləşdirilməsi sahəsində son yeddi ildə bizim, yəni Azərbaycanın, xarici neft şirkətlərinin, Gürcüstanın, Türkiyənin gördüyü iş bu gün malik olduğlarımızı təmin etmişdir. Biz artıq Bakı-Supsa boru kəməri ilə neft ixrac edirik, "Çıraq" yatağından 15 milyon tondan çox neft çıxarılmış və dünya bazarlarına göndərilmişdir, bütün bu işlər davam etdiriləcəkdir.

Bu yaxınlarda Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti "Azəri", "Günəşli", "Çıraq" yataqlarında neft hasilatına dair tammiqyaslı işlərin

layihəsini bizə təqdim etdi. Biz onu nəzərdən keçirdik, bəyəndik, bu isə artıq daha güclü ixrac neft kəmərinin zəruriliyini şərtləndirir. Belə neft kəməri Bakı-Ceyhan neft kəməridir. Biz onun uğrunda bir çox illər, necə deyirlər, mübarizə apardıq və nəhayət, məqsədimizə nail olduq və indi bu neft kəmərinin tikintisi əməli surətdə başlanır.

Ehtiyatlarını aşkar etdiyimiz qaz, - bu barədə bizdə şübhə yox idi, - Türkiyəyə getməlidir. Bizdə şübhə yox idi ki, bu qaz Gürcüstan ərazisindən keçməlidir, çünki bu məsələdə bizdə, birgə işimizdə çox sabit, möhkəm qayda-qanun yaranmışdır. Amma bu da bir çox çətinliklərlə, problemlərlə bağlı idi. Nəhayət, bütün bunlar dəf edildi və bu gün biz Cənubi Qafqaz qaz kəməri, yəni Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri haqqında saziş imzaladıq.

İndi bütün bu layihələr başlanğıc mərhələsindədir. Biz ildən-ilə əməli nəticələr alacağıq. Lakin ən yüksək nəticələr Azərbaycanda da, Gürcüstanda da, Türkiyədə də, başqa ölkələrdə də gələcək nəsillərə qismət olacaqdır. Biz bu mühüm layihələr üzərində işləyərkən öz müstəqilliyimizi nümayiş etdiririk, öz müstəqilliyimizi möhkəmləndiririk, öz müstəqil siyasətimizi nümayiş etdiririk. Lakin bununla yanaşı, biz Gürcüstan, Türkiyə və Qərb ölkələri ilə çox güclü iqtisadi tellərlə bağlıyıq. Ona görə də görülmüş və görülməyən bütün işlər, imzalanmış sazişlərinə əsasən iqtisadi əhəmiyyətə, həm də böyük siyasi əhəmiyyətə malikdir.

Bütün bunların hamısının regionumuzda sülhü, sabitliyi və təhlükəsizliyi təmin etmək üçün böyük əhəmiyyəti var. Gürcüstan və Azərbaycan bu sahədə qəti mövqə tutmuşlar. Biz Gürcüstana özümüzə inanan kimi inanırıq. Biz bütün qonşularla sülh, həmrəylik şəraitində yaşamaq istəyirik. Biz regionumuzda sabitlik olmasını istəyirik. Biz təhlükəsizlik olmasını istəyirik, çünki gələcəkdə də müstəqilliyimizin, Gürcüstanın, Azərbaycanın və bütün Cənubi Qafqazın daha da çiçəklənməsinin təməli bundadır. Gərək başqa ölkələr, başqa qüvvələr də bunu bizim başa düşdüyümüz kimi başa düşsünlər. Bununla belə, hesab edirəm ki, qarşımıza qoyduğumuz məqsədə nail olmaq üçün Gürcüstanla Azərbaycan arasında sıx əməkdaşlıq böyük əhəmiyyətə malikdir.

Burada Eduard Amvrosiyeviç bizim çoxdankı dostluğumuzdan danışdı. Bəli, həqiqətən, tale bizi lap çoxdan — 35 il əvvəl görüşdürmüşdür. Bu isə artıq əsrin dördüdə birindən çoxdur. Gürcü və Azərbaycan xalqları arasındakı dostluq kimi, bu dostluq da böyük sınaqlardan keçmişdir. Biz sınaqlardan çıxdıq. Keçmişdə yaxşı işlər çox olmuşdur, dostum Şevardnadze və mən bunu inkar etmirik. Onda da dostluğumuz və birgə işimiz respublikalarımız və xalqlarımız üçün böyük fayda gətirirdi. Ancaq taleyin Eduard Şevardnadzeni də, mənə də öz doğma torpağımıza — Gürcüstana və Azərbaycana yenidən qaytardığı dövr ən çətin və mürəkkəb dövr oldu.

Eduard Amvrosiyeviç Azərbaycanda müstəqillik dövründə mənim xidmətlərimdən danışdı. Dostum Eduard Şevardnadzenin xidmətləri daha böyükdür. Həm daxili siyasi mübarizəyə görə, həm də abxaz münaqişəsinin yaranmasına görə parçalanmaq, süquta uğramaq vəziyyətində olan Gürcüstan çox ağır vəziyyətdə idi. Gürcüstanda vəziyyəti normallaşdırmaq vəzifəsinin öhdəsindən ancaq böyük sınaqlardan çıxmış, siyasi zəkaya, çox geniş genetik qabiliyyətə malik, qorxub çəkinməyən, insanları sıx birləşdirmək, çətinlikləri aradan qaldırmaq, qorxmazlıq, cəsarət və dəyanət göstərmək bacarığına malik olan bir lider gələ bilirdi. Azərbaycan xalqının dostu, mənim dostum Eduard Şevardnadze məhz belə liderdir.

İş elə gətirmişdir ki, şəxsi talelərimiz bir-birinə çox bənzəmişdir, lakin ölkələrimizin vəziyyəti də, - xüsusən müstəqillik əldə edildikdən sonra, - çox oxşar olmuşdur. Açıq deyəcəyəm, şükürlər olsun ki, cavan yaşlarından öz xalqına şərəflə və sədaqətlə xidmət etmiş Eduard Amvrosiyeviç bu gün də müstəqil Gürcüstana başçılıq edir. O, gürcü xalqına çox gərkdir. O, hələ bir çox illər Azərbaycan xalqına da çox gərək olacaqdır. Son vaxtlar bu proqramların gerçəkləşdirilməsi nəticəsində biz bir-birimizə elə qaynayıb-qarışmışıq ki, bunun pozulmasına imkan vermək olmaz. Bu isə yalnız onun sayəsində təmin oluna bilər ki, müstəqil Gürcüstana hələ bir çox illər Eduard Amvrosiyeviç başçılıq etsin.

Mətbuat konfransında bizə belə bir sual verdilər: terrorizmin, demək olar, bütün dünyada çox geniş yayıldığını nəzərə alaraq, biz belə proqramları həyata keçirməkdən, onların müxtəlif terrorçu qruplaşmalar tərəfindən pozulacağından qorxmuruqmu? Mən cavab verdim və bir daha deyirəm ki, şübhəsiz, biz bundan ehtiyat edirik, biz bundan narahatıq. Ona görə də Xəzər dənizindəki neft quyularının, xarici şirkətlərə və bizə son dərəcə baha başa gələn neft qurğularının təhlükəsizliyinin, neft və qaz kəmərlərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi bizim üçün çox mühüm vəzifədir. Bizə təminat verilməyib ki, terror aktları törədilməyəcəkdir, ona görə də biz çox ayıq-sayıq olmalı, işimizi elə qurmalıyıq ki, son illər nail olduqlarımızı qoruya bilək. Düşünürəm ki, biz bunu etməyə qadirik.

Terrorizmdən danışarkən demək istəyirəm ki, indi o, bütün dünya üçün global təhlükəyə çevrilmişdir. Artıq neçə illərdir ki, Gürcüstan və Azərbaycan terrorizmdən əziyyət çəkirlər. Əvvəla, davakar separatizm terrorizmin təzahürüdür. Üstəlik, bu separatizm konkret terror aktları ilə də müşayiət edildikdə isə, şübhəsiz, sözün tam mənasında terrorizmdir. Gürcüstan və Azərbaycan heç də yalnız belə təzahürlərlə qarşılaşmayıblar. Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzeyə qarşı da, Azərbaycan Prezidentinə qarşı da terror aktları törətmək cəhdləri az olmayıbdir. Bizi Allah qoruyur, lakin bununla yanaşı, biz özümüz də

sayıqlığımızı itirməməliyik. Kiçik bir regionda terrorçuların bu cəhdləri dünya ictimaiyyətini çox da narahat etmirdi. Lakin terrorizm getdikcə daha çox cəzasız qaldığı və beynəlxalq terrorizm Nyu-Yorkda və Vaşinqtonda Amerika Birləşmiş Ştatlarına qarşı bəşər tarixində görünməmiş terror əməlləri törətmək səviyyəsinə gəlib çıxdığı bir vaxtda, biz hamımız bütün dünya birliyi üçün və təbii olaraq, hər bir ölkə, hər bir insan üçün necə bir təhlükənin yaxınlaşdığını bilməliyik. Ona görə də biz Amerika Birləşmiş Ştatlarında törədilmiş və çoxlu insanın ölümünə səbəb olmuş, bir çox acı nəticələrə gətirib çıxarmış terror hərəkətlərini kədər hissi ilə, hüznə qarşıladıq. Biz qəti şəkildə bəyan etdik və bu gün də bəyan edirik ki, beynəlxalq terrorizmlə mübarizə məsələsində biz bir sıradayıq. Biz Amerika Birləşmiş Ştatları ilə, indi bu terrorçuları dəf etməli olan ölkələrlə birlikdəyik. Azərbaycan dövləti adından bildirirəm ki, biz ümumən terrorizmlə mübarizədə və Amerika Birləşmiş Ştatlarında bu dəhşətli terror aktını törətmiş terrorçuların konkret surətdə aşkara çıxarılmasında və cəzalandırılmasında fəal iştirak edəcəyik. Biz bunu qəti şəkildə bəyan etmişik və bu mövqelərdə möhkəm duracağıq.

Bütün bunlar göstərir ki, XXI əsr dünyada çox mürəkkəb və gözlənilməz hadisələrlə başlanmışdır. Ona görə də yüksək sayıqlıq, mütəşəkkillik tələb olunur. Biz Azərbaycanda hesab edirik ki, hansı ölkəyə qarşı və hansı tərəfdən törədilməsindən asılı olmayaraq, hər bir terrorizm aktının qarşısının alınması çox mühüm vəzifədir.

Amerika Birləşmiş Ştatlarına qarşı terror dünya birliyinə, demokratiyaya qarşı terrordur. Bu terror demokratiya və sivilizasiyalı inkişaf yolu tutmuş hər bir ölkəyə qarşı yönəldilmişdir. Ona görə də biz öz vəzifəmizi bu məsələlərdə fəal iştirak etməkdə görürük. Biz bu məsələdə yekdilik. Bu gün biz Prezident Şevardnadze ilə təkbətək görüşərkən həmin məsələ söhbətimizdə əsas məsələlərdən biri oldu. Bununla əlaqədar biz həmin məsələdə baxışlarımızın, mövqələrimizin tam uyğun olduğunu bir daha ifadə etdik. Mən sizə deyim ki, bu, Azərbaycan və Gürcüstan üçün, proqramlarımızın həyata keçirilməsi üçün, regionumuzda və bütün dünyada terrorizmin qarşısının alınması üçün çox mühüm amildir.

Əziz Eduard Amvrosiyeviç! Azərbaycan xalqı Sizi sevir, yüksək qiymətləndirir və Sizə çox yüksək ehtiram bəsləyir. Sizin Azərbaycana hər bir səfəriniz bütün vətəndaşlarımız üçün əsl bayrama çevrilir. Eyni zamanda bu, xalqlarımız arasında dostluğu və qardaşlığı daha da möhkəmləndirir. Biz böyük, mürəkkəb bir yol keçmişik, ancaq qarşımızda daha mürəkkəb və daha uzun yol durur. İnanıram ki, xalqlarımız arasında dostluq, bizim Sizinlə şəxsi dostluğumuz müstəqillik, azadlıq, demokratiya yolu ilə daha uğurla irəliləyişimizin təminatıdır.

Eduard Amvrosiyeviç, mən Sizə möhkəm cansağlığı arzulamaq istəyirəm. İnanıram ki, Allah Sizi Gürcüstan və Azərbaycan üçün hələ bir çox onilliklər hifz edəcəkdir. Mən Sizə çox ağır işinizdə uğurlar arzulamaq istəyirəm. Mən Sizə və ailənizin üzvlərinə səadət və əmin-amanlıq arzulamaq istəyirəm. Xahiş edirəm, mənim salamımı və xoş arzularımı Azərbaycanda xüsusi rəğbət və xüsusi məhəbbət qazanmış bütün Gürcüstan xalqına yetirəsiniz. Mən Sizə bir daha ən xoş arzularımı bildirir və sözümün sonunda demək istəyirəm:

Müstəqil Gürcüstana eşq olsun!

Gürcüstanın və Azərbaycanın əbədi müstəqilliyinə eşq olsun!

Bizim əbədi dostluğumuza eşq olsun!

Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqləri böyük diqqətlə dinləndi və dəfələrlə gurultulu alqışlarla qarşılandı.

Görüşdə parlamentin deputatları, ictimaiyyətin nümayəndələri, Gürcüstan nümayəndə heyətinin üzvləri və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

Avropa Güləş Federasiyasının "Qızıl boyunbağı" fərqlənmə nişanı

2002-ci il mayın 3-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Avropa Güləş Federasiyasının "Qızıl boyunbağı" fərqlənmə nişanı təqdim edilmişdir. Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev sərbəst güləş üzrə 45-ci Avropa çempionatının fəxri qonaqlarını qəbul etmişdir.

Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** qonaqları salamlayaraq dedi ki, sərbəst güləş üzrə 45-ci Avropa çempionatının ölkəmizdə keçirilməsi faktını Azərbaycanda yüksək qiymətləndirirlər və ictimaiyyət bunu böyük hadisə hesab edir. Prezident buna görə Avropa Federasiyasının rəhbərliyinə təşəkkürünü bildirərək vurğuladı ki, əhalinin böyük hissəsi çempionatın televiziya ilə birbaşa yayımlanmış açılış mərasimini, habelə güləşçilərin çıxışlarını izləmişdir. Bakıda keçirilən və sayca 45-ci olan qitə çempionatı Avropa Güləş Federasiyasının təşkil etdiyi birinciliklər sırasında önəmli yer tutacaqdır. Prezident Heydər Əliyev çempionatın açılış mərasimindən və güləşçilərin çıxışlarından böyük məmnunluq duyduğunu vurğuladı.

Avropa Sərbəst və Yunan-Roma Güləşi Federasiyasının prezidenti **Tseno Tsenov** qəbulda çıxış edərək, çempionatın uğurlu başlanğıcı münasibətilə şəxsən öz adından və Beynəlxalq Güləş Federasiyasının prezidenti Mir Mirtseyin adından Azərbaycan Prezidentini təbrik etdi. O bildirdi ki, beynəlxalq və Avropa federasiyalarının üzvləri Azərbaycanın dövləti başçısının çempionatın iştirakçılara göndərdiyi məktubda idmanın müasir həyatda, beynəlxalq münasibətlərdə rolu, gənclər və bütün yaşlardan olan insanlar üçün əhəmiyyəti haqqında dediyi fikirlərə şərikdirlər.

Avropa Federasiyasının sərbəst güləş üzrə növbəti çempionatı Bakıda keçirməsi bir sıra səbəblərə görə heç də təsadüfi deyildir. İdmanın həmin növündə Azərbaycanın əsrlərdən bəri davam edən ənənələri var, Azərbaycan pəhləvanları Avropada və dünyada güləşin inkişafına töhfələr vermişlər. Federasiyanın prezidenti dedi ki, çempionatların təşkili məsələləri ilə əlaqədar onların irəli sürdüyü bütün tələblər Azərbaycanda ən yüksək səviyyədə yerinə yetirilmişdir. O, əmin olduğunu bildirdi ki, yaxın illərdə Azərbaycan paytaxtında güləş üzrə dünya çempionatı da keçiriləcəkdir.

Tseno Tsenov Azərbaycan güləşçilərinin çempionatda uğurla çıxış etdiklərini söyləyərək vurğuladı ki, onların yaxşı nəticələrə nail olmaq imkanları var.

Sonra Tseno Tsenov Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə Avropa Güləş Federasiyasının ən yüksək mükafatını - ancaq dövlət başçılarının təltif olunduğu "Qızıl boyunbağı" fərqlənmə nişanını təqdim etdi.

Prezident Heydər Əliyev Avropa Güləş Federasiyasının ən yüksək mükafatına layiq görülməsinə görə təşəkkürünü bildirərək dedi ki, bu, onun üzərinə idmana daha böyük diqqət yetirmək, xüsusilə sərbəst güləşə qayğı göstərmək vəzifəsi qoyur. Sərbəst güləşlə bağlı fərqlənmə nişanı almağın xüsusi əhəmiyyəti var. Dövlət başçısı bildirdi ki, sərbəst güləş xalqımızın qədim idman növüdür, XX əsrdən etibarən o, dünyada geniş inkişaf tapmışdır. İndi Azərbaycan müstəqil dövlət olaraq idmanın bir çox növləri, o cümlədən də sərbəst güləş üzrə dünya, Avropa çempionatlarında, eləcə də regional çempionatlarda iştirak edir. Prezident Heydər Əliyev əmin olduğunu vurğuladı ki, indiki çempionat yüksək səviyyədə başlandığı kimi, yüksək səviyyədə də başa çatacaq və sərbəst güləş tarixinə daha bir parlaq səhifə - Bakıda sərbəst güləş üzrə 45-ci Avropa çempionatı kimi yazılacaqdır.

Qəbulda Beynəlxalq Güləş Federasiyasının birinci vitse-prezidenti Rafael Martinetti, vitse-prezidentləri Axrol Ruziyev və Əhməd Aik Petrol, Milli Olimpiya Komitəsinin Prezidenti İlham Əliyev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

İhsan Doğramacı Fondunun beynəlxalq qızıl sülh medalı

2002-ci il iyunun 27-də Türkiyədə işgüzar səfərdə olan Azərbaycanın Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Ankaranın tarixi yerlərindən olan "Ankara palats" hotelində İhsan Doğramacı Fondunun beynəlxalq qızıl sülh medalının təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Hotelin konfrans salonuna toplaşan yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri, millət vəkili, görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri Azərbaycan Prezidentini hərəkətlə qarşıladılar.

Azərbaycan-Türkiyə Dostluq və Əməkdaşlıq Fondunun sədri, Azərbaycan xalqının yaxın dostu, dünya şöhrətli alim, professor İhsan Doğramacı mərasimdə çıxış etdi.

Azərbaycan-Türkiyə Dostluq və Əməkdaşlıq Fondunun sədri professor İhsan Doğramacının çıxışı

- Əziz Prezidentim!

Sizin ölkənizdə nail olduğunuz iqtisadi və ictimai inkişaf hər kəsə bəllidir. Mənə icazə verin ki, bir az da dünya sülhünə etdiyiniz xidmətlərdən söz açım.

1990-cı illərin əvvəlində dünyanın bir çox bölgəsində ilk savaşlar başladı. Ancaq bu savaşların dayandırılması üçün Birləşmiş Millətlər və NATO qüvvələri araya girdi və müvəffəq oldular. Azərbaycanda Yuxarı Qarabağda 1980-ci illərin axırında ermənilər tərəfindən başlanan münaqişə isə uzun müddət davam etdi və 30-40 min nəfərin ölümünə səbəb oldu. Nəhayət, Sizin söyləyinizlə 1994-cü ilin may ayında atəşkəs elan edildi. 1993-cü ildə vətəndaş müharibəsi başladı. Sizin sayənizdə bu, dayandırıldı. Bütün bu xidmətləriniz dünyada çox lazım olan sülhə böyük xidmət sayılır. Onun üçün bizim fondumuz dünyada ikinci dəfə Sizə beynəlxalq sülh mükafatı olaraq qızıl medal təqdim edilməsinə qərar verdi. Burada bu sözlər yazılıb: "Beynəlxalq sülhün böyük ustadı Azərbaycan Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevə İhsan Doğramacı Fondunun beynəlxalq qızıl sülh medalı".

Sonra professor İhsan Doğramacı fondun qızıl medalını Azərbaycan Prezidentinə təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli professor, əziz dostum İhsan Doğramacı!

İhsan Doğramacı Fondunun mənə təqdim etdiyiniz bu qızıl medalına, mükafatına görə Sizə təşəkkür edirəm. Siz bunu mənim sülh yaratmaq sahəsində fəaliyyətimə yüksək qiymət olaraq verdiniz. Həqiqətən, mən sülh adamıyam. Mən istəyirəm ki, insanlar arasında sülh olsun, xalqlar, millətlər arasında sülh olsun, dövlətlər arasında daim sülh olsun, barış olsun. Siz barış deyirsiniz. Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün çox müdrik sözləri - "Yurdda sülh, cahanda sülh" sözləri bizim hamımız üçün bir nümunədir. Amma onu da deyim ki, böyük Mustafa Kamal Atatürk "sülh" demişdir, "barış" deməmişdir. Əgər siz, həqiqətən, Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi, bütün türk dünyasının

öndəri unudulmaz Mustafa Kamal Atatürkün dili ilə danışmaq istəyirsinizsə, onda çalışın "sülh" sözündən istifadə edin.

Sülh hamıya lazımdır. Ancaq Azərbaycan xalqına xüsusilə lazımdır. Çünki Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ hissəsinə iddia edən qonşu Ermənistan 1988-ci ildən Azərbaycana hücum, təcavüz edibdir. Öncə bu, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında müəyyən bir münaqişənin yaranması kimi meydana çıxıb. O vaxtlar hələ Azərbaycan da, Ermənistan da Sovetlər Birliyinin daxilində idi, müstəqil, bağımsız deyildilər. Amma sonra Sovetlər Birliyi dağıldı, Azərbaycan da, Ermənistan da öz dövlət müstəqilliyini əldə etdi. Ancaq münaqişə dayanmadı. Çünki ermənilər müxtəlif ölkələrin yardımından istifadə edərək, - siz də, biz də, hamımız, ermənilərin kim olduğunu, nə olduğunu və dünyanın hansı qüvvələrindən faydalandıqlarını yaxşı bilir, - Azərbaycan torpaqlarının bir qismini işğal etdilər. Böyük müharibə getdi, qan töküldü, şəhidlər verdik.

Bilirsiniz ki, 1993-cü ildə Azərbaycanda gərgin bir daxili vəziyyət yaranmışdı, sabitlik tamam pozulmuşdu və vətəndaş müharibəsi başlanmışdı. Azərbaycan dağılmaq təhlükəsi qarşısında idi. O vaxt xalq məni Azərbaycana Prezident seçdi. Ondan sonra mən də Ermənistanla müharibəni davam etdirdim. Ancaq müharibəni davam etdirərək, mən eyni zamanda düşündüm ki, müharibənin sonu belə olacaqdır - biz torpaqlarımızı geri almağa çalışıb irəliləyəcəyik, ermənilər başqa yerlərdən qüvvə toplayıb, yenidən gəlib bizi sıxışdıracaqlar. Ona görə də sülhün yaranması o vaxtlar ən zəruri bir qərar kimi meydana çıxdı.

1994-cü ilin may ayında hər iki tərəf Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh yox, - bizim aramızda sülh yoxdur, - sadəcə, atəşi dayandırmaq, atəşkəs elan etmək haqqında qərar qəbul etdik. Atəşkəsi elan etdik. O vaxtdan indiyə qədər, 8 ildir ki, biz atəşkəs rejimində yaşayırıq. Burada müsbət hal ondan ibarətdir ki, Ermənistan qoşunları ilə Azərbaycan qoşunları arasına hansısa bir ölkənin sülhü mühafizə qoşunlarını gətirmədik. Biz ermənilərlə ilk dəfə eyni fikirdə olduq ki, özümüz burada atəşkəs rejimini təmin edək. 8 ildir bu atəşkəs rejimini təmin edirik. Müharibə yoxdur, qan tökülmür, şəhidlər vermirik. Məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasına çalışırıq. Biz sülh istəyirik, ancaq işğal olunmuş torpaqlarımızın azad edilməsi şərti ilə. Ərazi bütövlüyümüzün, sərhədlərimizin bərpa olunması şərti ilə. Ermənilər tərəfindən işğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı zorla çıxardılıb və 9-10 ildir ki, çadırlarda yaşayırlar. Onların öz yerlərinə-yurdlarına qaytarılması şərti ilə. Bu şərtlərlə biz Ermənistanla sülh sazişi bağlamağa hazırıq və danışıqlar aparırıq.

Danışıqlar çətin keçir. Bunda bizə ATƏT, onun yaratdığı Minsk qrupu yardım edir. Minsk qrupunun həmsədrləri var - Amerika Birləşmiş Ştatları, Rusiya, Fransa. Türkiyə də Minsk qrupunun tərkibindədir. Biz Türkiyənin yardımını, təbiidir ki, daim hiss edirik və bu məsələnin

həll olunmasında Türkiyə ilə məsləhətləşirik. Dünən də mən Türkiyə Cümhuriyyətinin hörmətli Prezidenti, əziz dostum Əhməd Necdet Sezer ilə görüşdüm və iki saat danışdım. Onda da məhz məsələnin sülh yolu ilə həlli barədə məsləhətləşmələr apardıq.

Ona görə mən mükafatı bu mənada qəbul edirəm ki, atəşkəs yaratdıq, atəşi dayandırdıq, top atılmır, tüfəng atılmır, bomba partlamır, insanlar şəhid olmur. Ancaq məqsədimizə də nail olmamışıq. Mən bu gözəl mükafatı qəbul edərək, arzumu-istəyimi bildirirəm və sizi əmin edirəm ki, əsas məqsədimiz, mənim əsas məqsədim Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarını azad etmək və bölgədə Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh yaratmaqdır.

Prezident Heydər Əliyevin çıxışı böyük diqqətlə dinlənildi və dəfələrlə sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Mərasim başa çatdıqdan sonra Türkiyənin yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri, millət vəkili, görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə yaxınlaşaraq, İhsan Doğramacı Fondunun beynəlxalq qızıl sülh medalının təqdim olunması münasibətilə bir daha təbrik etdilər, Azərbaycan Prezidentinə möhkəm cansağlığı, Azərbaycanın gələcəyi, bütün türk dünyasının tərəqqisi naminə uğurlu fəaliyyət arzuladılar.

Fransa Respublikasının "Fəxri Legionun Böyük Xaçı" ordeni

2003-cü il mayın 7-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Fransa Respublikasının "Fəxri Legionun Böyük Xaçı" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Bu barədə Fransa Prezidenti Jak Şirakin Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə məktubunda deyilir:

*"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevə*

*Cənab Prezident,
Əziz dost!*

İcazə verin, 80 illiyiniz münasibətilə Sizə təbriklərimi səmimi qəlb-dən ifadə edirəm və Azərbaycanı sabit, çiçəklənən bir dövlətə çevirmək yolunda qətiyyətiniz üçün bir daha öz ehtiramımı bildirirəm.

Arzu etmək istəyirəm ki, Sizin ölkənizdəki növbəti seçkilər sülhə doğru və Dağlıq Qarabağda münaqişənin həlli yolunda bir irəliləyiş olsun. Sizə məlumdur, bu sahədə mənim tam dəstəyimə əmin ola bilərsiniz.

Birgə Komissiyanın bir neçə gündən sonra Bakıda, xarici ticarət naziri cənab Fransua Loosun iştirakı ilə keçiriləcək üçüncü iclası ikitərəfli əlaqələrimizin keyfiyyətini təsdiq edəcək bir tədbirə çevriləcək və mən bu əlaqələrin daha da möhkəmlənməsini görməyi arzu edirəm.

Ölkəniz qarşısındakı, onun tərəqqisi naminə və sülh uğrunda misilsiz xidmətlərinizi qiymətləndirmək üçün mən Sizi "Fəxri Legionun Böyük Xaçı" ordeni ilə təltif etməyi qərara aldım. Arzu edərdim ki, Fransaya növbəti səfəriniz dövründə bu ordeni Sizə təqdim etmək məmnunluğunu duyum. Bunun mümkünlüyünü oğlunuz İlham ilə birlikdə müzakirə etmişik.

Cənab Prezident,

Sizə bir daha cansağlığı, özünüza və ailənizə səadət diləyir, tez sağalmağınızı arzulayır və Sizə olan ən böyük ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

Səmimi dostluq hissləri ilə,

*Jak Şirak,
Fransa Respublikasının Prezidenti.
Paris, 7 may 2003-cü il"*

2004-cü il yanvarın 23-də Fransada rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə Yelisey sarayının "Salon des Aydes de Kamp" salonunda Fransa Respublikasının Prezidenti Jak Şirakin Prezident Heydər Əliyevi vaxtilə təltif etdiyi "Fəxri Legionun Böyük Xaçı" ordeninin təqdim edilməsinə həsr olunmuş mərasim keçirilmişdir.

Fransa Prezidenti **Jak Şirak** mərasimdə çıxış edərək dedi:

- Cənab Prezident!

Hörmətli xanım!

Mən bir az həyəcan keçirirəm. Atanız burada tez-tez gördüyümdən, təbii olaraq, gözləyirəm ki, onu yanımda yenə də görəcəyəm. Amma həyat belədir. Atanız mənim dostum idi və Fransanın ən layiqli mükafatını — "Fəxri legion" ordenini ona təqdim etmək sevincinin ləzzətini qabaqcadan duyurdum. Lakin ömür vəfa qılmadı. Ona görə də mən xüsusi bir variant seçdim. Bu variant hələ heç vaxt olmayıb və mən onu ilk dəfə tətbiq edirəm. Yəni mən bu mükafatı Sizə təqdim edirəm.

Məni Prezident Heydər Əliyev ilə dostluq və hörmət telləri bağladığını Siz bilirsiniz. O, çox böyük cazibə qüvvəsinə malik müstəsna bir şəxsiyyət idi. Yəni öz zamanəsini, həqiqətən, səciyyələndirən şəxsiyyət idi. İğtişaşlar və çətinliklər dövründən sonra onun fəaliyyəti sayəsində Azərbaycan sabitlik əldə etdi və öz müstəqilliyini möhkəm təməl üzərində qura bildi. Heydər Əliyev çox cəsarətlə demokratik islahatlarla da yol açdı. Bu islahatlar ölkənizə Avropa Şurasına daxil olmağa imkan verdi. Bir sözlə, Siz bu mirasla, haqlı olaraq, fəxr edə bilərsiniz.

Şübhəm yoxdur ki, Siz onun bu yolda fəaliyyətini davam etdirməyə mütləq çalışacaq və Azərbaycanı demokratiya və hüquqi dövlət quruculuğu yolu ilə irəli aparacaqsınız.

Biz Sizin atanızla bir çox məsələlərdə dostcasına, özü də uzun müddətə dialoq yaratmışdıq. Çoxsaylı müxtəlif görüşlərimiz zamanı, o cümlədən Dağlıq Qarabağ məsələsi ilə əlaqədar Parisdə keçirdiyimiz söhbətlərin gedişində mən onun münaqişənin sülh yolu ilə həlli yollarının axtarışında cəsarətinə və zəkasına, qətiyyətinə heyran qalırdım.

"Fəxri legion" ordeni 200 il əvvəl Napoleon tərəfindən təsis olunmuşdur. Mən Fransa Respublikasının bu ali mükafatını — "Fəxri Legionun Böyük Xaçı" ordenini atanızın 80 illik yubileyi münasibətilə ona vermək və bununla da, ikitərəfli münasibətlərin inkişafında müstəsna rol oynadığını və Fransanın böyük dostu olduğunu vurğulamaq istəyirdim.

Bu gün mən dostum Heydər Əliyevin xatirəsini yad etmək istəyirəm. Mən bu mükafatı ona şəxsən təqdim etməyi arzulayırdım. Mən onun oğluna - əziz cənab İlham Əliyevə də etimad və hörmət bəslədiyimi ifadə etmək istəyirəm. Mən onun xanımına da ehtiramımı böyük hörmətlə izhar edirəm. Bilin ki, Fransada Sizi dost kimi qəbul edirlər.

Sonra mərasim iştirakçılarının alqışları altında Fransa Prezidenti Jak Şirak "Fəxri Legionun Böyük Xaçı" ordenini Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə təqdim etdi.

Mərasimdə Azərbaycan Prezidenti **İlham Əliyev** çıxış etdi:

-Təşəkkür edirəm, hörmətli cənab Prezident.

Siz Prezident Heydər Əliyevi yüksək mükafatla — ordenlə təltif edəndə biz hamımız böyük sevinc içində idik. O, elə bir şəxsiyyət idi ki, dünyanın ən yüksək mükafatına layiq idi. Mən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Heydər Əliyevin oğlu kimi onun xidmətlərini yüksək qiymətləndirdiyiniz üçün Sizə minnətdarlığımı bildirirəm.

Biz də bu mərasimi başqa cür təsəvvür edirdik. Düşünürdük ki, Prezident Heydər Əliyev növbəti dəfə Fransaya gedəcək, Sizinlə görüşəcək və bu ordeni ona şəxsən Siz təqdim edəcəksiniz.

Heydər Əliyevin bütün həyatı, bütün fəaliyyəti Azərbaycan xalqına xidmət etməkdən ibarət idi. 1993-cü ildə Azərbaycan rəhbərliyinə gəldikdən sonra o, faktiki olaraq, müasir Azərbaycanı yaratdı, ölkəni böhrandan, anarxiyadan, müharibədən inkişafa, tərəqqiyə, əməkdaşlığa apardı. Bugünkü müasir Azərbaycan Heydər Əliyevin əsəridir və biz, onun davamçıları bu əsəri qorumalıyıq, inkişaf etdirməliyik. Əminəm ki, biz buna nail olacağıq.

Heydər Əliyev Azərbaycanla Fransa arasında münasibətlərə çox böyük önəm verirdi. O, həmişə xüsusilə vurğulayırdı ki, Fransa ilə olan münasibətlər Azərbaycan üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bunun səbəblərindən biri də odur ki, cənab Prezident, Sizinlə Heydər Əliyev arasında çox mehriban dostluq münasibətləri yaranmışdı. Heydər Əliyev Fransanı, fransız xalqını çox sevirdi və əminəm ki, gələcəkdə də ölkələrimiz arasında mövcud olan münasibətlər inkişaf edəcək və bizim xalqlarımızı bir-birinə daha da yaxın edəcəkdir.

Bu yüksək orden mənim üçün və əminəm ki, hər bir Azərbaycan vətəndaşı üçün əzizdir. Bir daha mən məmnunluq hissimi ifadə etmək istəyirəm ki, bu gün bu orden Azərbaycana təqdim olunur.

Mərasimdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin xanımı Mehriban Əliyeva, Fransanın və Azərbaycanın yüksək vəzifəli hökumət nümayəndələri iştirak edirdilər.

Rusiyanın "Müqəddəs apostol Andrey Pervozvanni" ordeni

2003-cü il mayın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Rusiyanın yüksək mükafatı - "Müqəddəs apostol Andrey Pervozvanni" ordeni ilə təltif edilmişdir. Bu münasibətlə Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin fərman imzalamışdır.

Həmin gün Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin Ankaraya - Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasına zəng edərək, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevi 80 illik yubileyi münasibətilə səmimi qəlbən təbrik etmiş, ona uzun ömür, cansağlığı, Azərbaycanın rifahı və çiçəklənməsi naminə yeni zirvələr arzulamışdır. Cənab Vladimir Putin mayın 10-da imzaladığı fərman haqqında Azərbaycan Prezidentinə məlumat verərək demişdir ki,

Prezident Heydər Əliyev Rusiyanın ən yüksək mükafatı - "Müqəddəs apostol Andrey Pervozvanni" ordeni ilə təltif edilmiş və Rusiya mətbuatı artıq bu xəbəri geniş yaymışdır.

Rusiya Federasiyası Prezidentinin mətbuat xidmətinin bu barədə yaydığı məlumatda bildirilir ki, Prezident Heydər Əliyev bu yüksək mükafata Rusiya və Azərbaycan xalqları arasında dostluq və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə böyük şəxsi töhfəsinə görə layiq görülmüşdür.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev bu yüksək mükafata görə Rusiya Prezidenti Vladimir Putinə təşəkkürünü bildirmişdir.

2004-cü il fevralın 6-da Rusiya Federasiyasında rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə Kremlin Yekaterina salonunda Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin Prezident Heydər Əliyevi vaxtilə təltif etdiyi "Müqəddəs apostol Andrey Pervozvannı" ordeninin təqdim edilməsinə həsr olunmuş mərasim keçirilmişdir.

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin mərasimdə çıxış edərək bildirdi ki, Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin möhkəmlənməsində beynəlxalq miqyaslı görkəmli siyasətçi Heydər Əliyevin böyük xidmətləri var. Məhz onun yaratdığı əlverişli zəmin nəticəsində indi Rusiya-Azərbaycan münasibətlərində heç bir problem yoxdur.

Rusiya dövlətinin başçısı **Vladimir Putin** daha sonra dedi:

- Bu gün mən məmnunluqla qeyd edirəm ki, biz hamımız Azərbaycanın yeni Prezidentinin öz atasından aldığı siyasi irsə necə yanaşdığını, yeni mərhələdə Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin qurulmasına necə

qayğı ilə yanaşdığını görürük. Mən qəti əqidədə olduğumu bildirirəm ki, biz hələ çox iş görməyə müvəffəq olacağıq, ikitərəfli münasibətlərin qurulması, ümumən, Cənubi Qafqazda vəziyyətin sabitləşdirilməsi sahəsində bizim qarşıda çox işlərimiz, böyük vəzifələrimiz var. Əsla şübhə etmirəm ki, Azərbaycan və Rusiya müasir demokratik münasibətlər qurulmasına birlikdə mühüm töhfə verəcəklər.

İcazə verin, Rusiya rəhbərliyi, Rusiya xalqı adından bu ali mükafatı Sizə təqdim edirəm. Qoy, o, Heydər Əlirza oğlu Əliyevin xatirəsini yaşatsın və Azərbaycan xalqına bəslədiyimiz münasibətin əlaməti olsun.

Mərasim iştirakçılarının sürəkli alqışları altında Rusiya Prezidenti Vladimir Putin ali mükafatı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti **İlham Əliyev** ali mükafata görə Rusiya Prezidenti Vladimir Putinə təşəkkür edərək dedi:

- Heydər Əlirza oğlunun Rusiyanın ali mükafatı ilə təltif olunması xəbəri bizim hamımızı — onun ailə üzvlərini, bütün Azərbaycan xalqını, əlbəttə, onun özünü sevindirmişdi. Hamınız bilirsiniz ki, o, bu ordenin təqdim olunacağı vaxtı səbirsizliklə gözləyirdi. O, dövlətlərimiz arasında münasibətlərə töhfəsinə və bir siyasətçi kimi töhfəsinə belə qiymət verildiyinə görə Sizə çox minnətdar idi. Amma, təəssüf ki, taleyin hökmü başqa cür oldu. Bu gün həmin mükafatı saxlanmaq üçün mən, onun oğlu qəbul edirəm. Bu mükafat bizim hamımız üçün — ailə üzvləri üçün, bütün Azərbaycan xalqı üçün çox qiymətli dir.

Vladimir Vladimiroviç, belə qiymətə, Prezident Heydər Əlirza oğluna, atama verdiyiniz bu qiymətə, onun xəstəliyi dövründə göstərdiyiniz hörmətə, diqqət və qayğıya görə Heydər Əliyevin oğlu kimi mən şəxsən Sizə bütün ailəmiz adından təşəkkür etmək istəyirəm. Bunu Azərbaycanda hamı bilir və qiymətləndirir, ölkəmizdə Sizi təkcə Rusiya Prezidenti kimi deyil, həm də çox xeyirxah, səmimi insan və Heydər Əlirza oğlunun dostu kimi sevirlər. Əmin olun ki, mən bu dostluq ənənələrini davam etdirəcək, ölkələrimizin və xalqlarımızın daha yaxın olması üçün öz tərəfimdən hər şey edəcəyəm.

Bu mükafata görə və Rusiyaya rəsmi səfərə dəvətə görə Sizə bir daha təşəkkürümü bildirirəm.

Uşaq Fondları Beynəlxalq Assosiasiyasının Lev Tolstoy adına beynəlxalq qızıl medalı

2003-cü il mayın 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Uşaq Fondları Beynəlxalq Assosiasiyasının yüksək mükafatı — Lev Tolstoy adına beynəlxalq qızıl medalı ilə təltif edilmişdir.

Assosiasiyanın prezidenti Albert Lixanovun Prezident Heydər Əliyevə ünvanladığı təbrik teleqramında deyilir:

*"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevə*

Əziz Heydər Əlirza oğlu!

Gözəl yubileyiniz münasibətilə ən səmimi təbriklərimizi qəbul edin. Sovet İttifaqında yetim uşaqların vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üçün Sizin dövlət səviyyəsində göstərdiyiniz əsl atalıq qayğısı mənim qəlbimdə, Uşaq Fondunun yad-daşında həmişə qalacaqdır. 1985-ci ildə Sizin köməyinizlə qəbul edilmiş hökumət qərarı Rusiya məkanında indiyədək qüvvədə qalır və atılmış uşaqlara iqtidarın qayğıkeş münasibətinə nümunədir.

Bildirirəm ki, Siz uşaqların müdafiəsi üçün göstərdiyiniz böyük xidmətlərə görə, Uşaq Fondları Beynəlxalq Assosiasiyasının qərarı ilə Lev Tolstoy adına beynəlxalq qızıl medal ilə təltif olunmusunuz.

Xahiş edirəm, ən səmimi təbriklərimizi qəbul edəsiniz.

Hörmətlə,

Albert Lixanov,

Uşaq Fondları Beynəlxalq Assosiasiyasının prezidenti

Moskva, 12 may 2003-cü il"

Ukraynanın mədəniyyət ictimaiyyətinin "Şərəf" ordeni

2003-cü il iyunun 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Ukraynanın mədəniyyət ictimaiyyətinin "Şərəf" ordeni təqdim edilmişdir.

Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Kiyev vilayəti administrasiyasının sədri Anatoli Zasuxanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** qonaqları səmimiyyətlə qarşılayaraq dedi:

-Hörmətli qonaqlar, Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Mən sizin gəlişinizə şadam. Konkret işlərlə həyata keçirilən Ukrayna-Azərbaycan münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsi-nə dair təşəbbüsünüz yüksək diqqətə layiqdir. Bizim Ukrayna ilə həmişə dostluq münasibətlərimiz olmuşdur və bu gün də mövcuddur. Lakin bu münasibətlər Prezidentlər, baş nazirlər, nazirlər səviyyəsindədir, amma bu proses daha da irəlilədikcə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. İndiki halda, siz Azərbaycana böyük diqqət yetirirsiniz. Biz bunu yüksək qiymətləndiririk və səfərliyimiz də sizinlə fəal əməkdaşlıq edir.

Kiyev vilayəti administrasiyasının sədri **Anatoli Zasuxa** səmimi qəbula görə Prezident Heydər Əliyevə təşəkkür edərək dedi:

- Çox hörmətli Heydər Əliyev, sağ olun. Mən Ukrayna Prezidenti Leonid Daniloviç Kuçmanın şəərəfli tapşırığını yerinə yetirərək, onun çox böyük salamını və ən xoş arzularını Sizə yetirməliyəm. Eyni zamanda, Ukraynada qələbə rəmzi olan bu toppuzu Ukrayna Prezidenti adından Sizə təqdim etməli, qarşıdakı seçkilərdə Sizə uğurlar arzulamalıyam. Ukraynada biz hamımız bilirik ki, ictimai rəyin 90 faizi Heydər Əliyev, Əliyevin tərəfindədir. Leonid Daniloviç bir daha xahiş etdi ki, bunu Sizə deyim və toppuzu təqdim edirəm. Onu möhkəm tutun və gözəl ölkənizə hələ uzun müddət və qətiyyətlə rəhbərlik edin!

Daha bir şəərəfli tapşırıq. Ukraynanın mədəniyyət ictimaiyyəti "Şərəf" ordeni adlı xüsusi orden təsis etmişdir. "Şərəf" ordeninin Ali Şurası Sizi bu ordenlə mükafatlandırır. Bu ordenə indiyədək yalnız iki Prezident - Ukrayna Prezidenti Leonid Daniloviç Kuçma və Rusiya

Federasiyasının Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putin layiq görülmüşlər. Mən Ukraynanın mədəniyyət ictimaiyyətindən bu ordeni Sizə təqdim etmək tapşırığı almışam və onu yerinə yetirməkdən çox böyük şəərəf duyuram. Ukraynanın mədəniyyət ictimaiyyəti rəssamları, şairləri birləşdirən ictimai təşkilatdır.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun.

Anatoli Zasuxa: Heydər Əliyev, demək istəyirəm ki, Sizi Ukraynada əfsanəvi insan kimi tanıyırlar, 1986-cı ildə Çernobil atom elektrik stansiyasında qəza baş verən vaxtda Sizin çox fəal və mühüm köməyinizi xatırlayırlar. O vaxt SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi

Siz bu faciəyə çox böyük diqqət yetirirdiniz. Sizin köməyinizi, həyalığınızı və diqqətinizi Ukraynada bu gün də unutmayıblar. Biz Sizin Ukraynaya dövlət səfərinizi xatırlayırıq. Suveren dövlətin Prezidenti kimi Sizin şəərəfinizə toplardan 21 yaylım salam atəşi açılmışdı. Bunu bütün Ukrayna xatırlayır. Ukrayna mədəniyyət ictimaiyyətinin Sizin yüksək ordenlə təltif olunmağınız haqqında qərar qəbul etməsində həmin səfər həlledici rol oynamışdır. Sizin bizi qəbul etməyiniz, diqqətiniz bizim

üçün, nümayəndə heyətinin üzvləri üçün böyük hadisədir, çünki əfsanəvi insanla görüşmək həqiqətən böyük şəərəfdir. Dünən biz meriyada olduq və sonra yaylım atəşi zamanı sahil parkında gəzmək imkanı qazandıq. Biz insanların mehriban, gözəl və xoşbəxt çöhrələrini, sahil parkının necə də təmiz olduğunu gördük. Azərbaycanda rahatlıq və qayda-qanun olduğuna görə onların öz Prezidentinə, Heydər Əliyevə, Sizə necə minnətdarlıq etdiklərini gördük. Bunu eşitmək hamıya, hətta bizə - Azərbaycana ilk dəfə gələn qonaqlara da xoş idi. Bu, bir daha inam yaradır ki, Siz qalib gələcəksiniz və Azərbaycan xalqı yenə də düzgün və yaxşı seçim edəcəkdir.

Heydər Əliyev: Mənim ünvanıma dediyiniz xoş sözlərə görə çox sağ olun. Dedikləriniz, bəlkə də əslində olduğundan daha çoxdur, buna baxmayaraq, onları eşitmək xoşdur. Görüşümüzün əvvəlində dedim ki, Ukrayna ilə bizim çox səmimi münasibətlərimiz var. Bu dostluq münasibətləri, əvvəla, onunla bağlıdır ki, Sovet hakimiyyəti illərində

mən burada KP MK-nın birinci katibi işləyərkən, sonra isə Moskvada Siyasi Büronun üzvü, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini olarkən Ukraynaya bütün işlərdə yaxından kömək edirdim. Mən burada işləyəndə də biz çox sıx əməkdaşlıq edirdik. Odur ki, dostluq və əməkdaşlığımızın çox dərin kökləri var. Biz dövlət müstəqilliyi əldə etdiyimiz vaxtdan bəri isə dostluğumuz dərin siyasi xarakter almışdır. Çünki dünya siyasətinin bir çox məsələlərində biz Ukrayna ilə, dostum Leonid Daniloviç Kuçma ilə eyni mövqələrdə dururuq. Məsələn, biz MDB-də iştirak edirik, amma ayrı-ayrı məsələlər barəsində öz fikrimiz var. Beynəlxalq forumlarda biz Leonid Kuçma ilə mövqələrimizi həmişə razılaşdırırıq. Məhz o, mən və digər Prezidentlər Strasburqda olarkən bir araya gəlib, GUAM-ın əsasını qoyduq. O vaxtdan bəri biz bir-birimizi dəstəkləyirik. Bütün bunlar Ukrayna ilə böyük dostluğumuza və Ukraynanın bizimlə böyük dostluğuna və Leonid Kuçma ilə Heydər Əliyev arasında böyük şəxsi dostluğa sübutdur. Bu dostluq ötən dövrdə çoxlu sınaqlardan çıxmışdır və dünya siyasətindəki bütün dəyişikliklərə tab gətirmişdir. Mən Ukraynaya dövlət səfərimi xatırlayıram, onda Leonid Daniloviç Kuçma məni ali ordenlə - Yaroslav Mudrı ordeni ilə təltif etdi. Bu, böyük işdir. Bu dostluq aşağı səviyyələrə də keçmişdir. Bilirəm, bizim səfir bu cəhətdən sizinlə fəal əməkdaşlıq edir. Buna xeyirxahlıqla, diqqətlə və Azərbaycanla ən yaxşı münasibətlərlə cavab verdiyinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Ona görə də biz "Ukrayna" dedikdə, nəzərdə tuturuq ki, o, dostumuzdur. Leonid Daniloviç Kuçma mənim yaxın dostumdur, özü də, çox yaxşı və etibarlı dostumdur. Beynəlxalq görüşlər, forumlar zamanı biz onunla fikir mübadiləsi aparır, məsləhətləşirik. Ukraynada xoşagəlməz bir hadisə baş verəndə biz narahatlıq keçiririk, bizdə də bir şey olanda, bilirəm ki, Leonid Daniloviç Kuçma narahatlıq keçirir.

Ona görə də bu dostluq artıq bütün dövrlər üçün təşəkkül tapmışdır və əbədi davam edəcəkdir. Biz müstəqil dövlətlərik. Əlbəttə, Ukrayna 50 milyon əhalisi, çox geniş iqtisadi və insan potensialı olan böyük dövlətdir. Ukrayna ilə müqayisədə biz kiçik ölkəyik, 8 milyon əhalimiz var. Ukrayna kimi, biz də müstəqillik, suverenlik. Odur ki, ölkələrimizin ərazisindəki fərqdən asılı olmayaraq, biz bərabər tərəflər kimi dost-

luq edirik və bu dostluq həm Ukraynaya, həm də Azərbaycana aid bir çox məsələlərin həllində bizə kömək edir.

Anatoli Zasuxa: Hörmətli Heydər Əliyeviç, Prezidentimiz Leonid Daniloviç Kuçmanın ünvanına söylədiyiniz səmimi və xoş sözlərə görə sağ olun. Biz Sizin dostluğunuzdan xəbərdarıq. Hamı bilir ki, vəziyyətimiz ağır olduqda, - 1999-cu ildə, məhsul yığını ərəfəsində Ukrayna neft məhsulları olmadığından blokadada qalmışdı, - Siz bizə dostluq əlinizi uzatdınız, göstəriş verdiniz və Ukraynaya dizel yanacağı göndərildi. Azərbaycandan yanacaq gətirən ilk tanker Ukrayna limanına daxil olan kimi, başqaları da bizə tərəf üz tutdu və Ukraynaya dizel yanacağı satmağa başladı. Bunu hamı xatırlayır və bilir. Təcrübəli və müdrik rəhbər kimi, çox böyük həyat təcrübəsinə malik insan kimi Sizin kifayət qədər çox olan xeyirxah və dəyərli xüsusiyyətlərinizi məhz bu səciyyələndirir. Buna görə sağ olun və bilin ki, biz və Ukraynada yaşayan azərbaycanlılar bunu həmişə xatırlayırıq, bilirik və Heydər Əliyeviç, burada, Azərbaycanda hər şeyin yaxşı olması üçün əlimizdən gələni əsirgəməyəcəyik.

Heydər Əliyev: Çox şadam ki, Ukraynada kifayət qədər azərbaycanlı var, onlar Ukraynanın digər vətəndaşları kimi yaşayır və işləyirlər. Bu, çox gözəldir. Mən Ukraynada - Kiyevdə, Yaltada olarkən onlarla görüşmüşəm. Onlar çox razıdırlar, deməli, mən də razıyam. Bu da ukraynalıların beynəlmiləlcilik hisslərindən xəbər verir. Bir sözlə, mən Sizə və Leonid Daniloviçə təşəkkür edirəm, ümidvaram ki, bu cür münasibət gələcəkdə də davam edəcəkdir.

Tələt Əliyev (Azərbaycanın Ukraynadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri): Biz bu il aprelin 15-də Kiyevdə Sizin yubileyinizə həsr olunmuş böyük beynəlxalq elmi-praktik konfrans keçirdik. Bu konfransın materi-

allarını Sizə təqdim etmək istərdim. Zərifə xanım Əliyevanın yubileyi ilə əlaqədar Kiyevdə kitab buraxılmışdır. "Qadınlar. Azərbaycan - mənim taleyim" adlanan bu kitabda ona həsr olunmuş şerlər, onun elmi fəaliyyətini əks etdirən nadir fotosəkillər toplanmışdır. Bundan əlavə, Sizin yubileyiniz şərəfinə biz Ukraynada ilk dəfə olaraq Azərbaycan dili olimpiadası keçirdik. Olimpiada iki mərhələdə keçirildi. Birinci

mərhələdə məktəb şagirdləri, ikinci mərhələdə isə ali məktəblərin tələbələri iştirak edirdilər. Qaliblər 1, 2 və 3-cü dərəcəli diplomlarla mükafatlandırıldılar. Biz bu diplomları yadigar olaraq Sizə də təqdim etmək istərdik. Bundan əlavə, Kiyevdə Vaqif Abdullayevin artıq kifayət qədər tanınmış və sevimli siyasi və dövlət xadimimiz İlham Əliyevə həsr olunmuş "O, böyük siyasətə hazırdır" kitabı Ukrayna dilində çapdan çıxmışdır. Bu kitabın Ukraynada təqdimatı keçirildi, o, ölkənin bütün kitabxanalarına göndərildi və indi biz onlardan bu kitaba görə dərin minnətdarlıq ifadə edilən məktublar alırıq. Yuxarıda adı çəkilən konfransda Prezident Leonid Daniloviç Kuçmanın, Ali Radanın sədri Vladimir Litvinin, Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərovun, Kiyevin meri Aleksandr Omelçenkonun, "Yeni Ukrayna" Xalq Demokratik Birliyinin rəhbəri cənab Kuşnaryukun təbrikləri səsləndi. Azərbaycan televiziyasının köməyi ilə Ukraynada "Heydər Əliyev iki əsrin fenomenidir" filmi çəkilmişdir. Bu filmə Sizin böyük dostunuz, çox hörmətli Leonid

Daniloviç Kuçmanın, Ukraynanın ən məşhur siyasi, dövlət, elm və mədəniyyət xadimlərinin, habelə cənab Çernomırdinin Sizin fəaliyyətiniz haqqında rəyləri, fikirləri səslənir. Konfransda Ukraynanın tanınmış elm xadimləri çıxış etdilər. Onu Ukrayna hökuməti sədrinin müavini cənab Dmitri Tabaçnev və Milli Elmlər Akademiyası prezidentinin birinci müavini cənab Kuros aparırdılar. Bu videokassetdə bütün elm xadimlərinin çıxışları yazılmışdır. Onların hər biri Sizə indi heç bir dövlət xadiminin və siyasi xadimin qazana bilmədiyi çox yüksək qiymət vermişdir. Təbii ki, biz bu konfrans üçün qələm və döş nişanı hazırlamışdıq. Bu, Ukraynada yaşayan bütün azərbaycanlıların adından, konfransın hazırlanmasında iştirak edən bütün insanların adından hədiyyədir.

Heydər Əliyev: Xahiş edirəm, dostum Leonid Daniloviç Kuçmaya, məni tanıyan bütün rəhbərlərə salamımı yetirəsiniz. Sizə bütün işlərinizdə uğurlar arzulamaq istəyirəm.

*Fəxri
elmi adlar*

Ankara şəhərindəki Hacəttəpə Universitetinin fəxri doktoru

1994-cü il fevralın 9-da Türkiyədə rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Ankara şəhərindəki Hacəttəpə Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Heydər Əliyev və onu müşayiət edən şəxslər universitetə gələndə iclas salonu adamlarla dolu idi. Universitetin prorektoru, professor Süleyman Yıldız Azərbaycan Prezidentini mehribanlıqla salamladı, Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti barədə məlumat verdi. Ali məktəbin rektoru, professor Yüksəl Bozər Heydər Əliyevə universitetin fəxri doktoru adı verilməsi barədə qərarı oxudu, onu təbrik etdi və fəxri diplomu hörmətli qonağa təqdim etdi, fəxri libası Heydər Əliyevin çiyninə çəkdi.

Mərasimdə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Hörmətli rektor,
Əziz rektor yardımçıları,
Dəyərli professor və müəllimlər, tələbələr,
Əziz dostlar və qardaşlar!

Bu gün Türkiyənin çox hörmətli, böyük universitetində - Hacəttəpə Universitetində olduğuma görə özümü xoşbəxt hesab edirəm. Buraya dəvət olunduğuma görə universitetin rektorluğuna və bütün professor-müəllim heyətinə öz təşəkkür və minnətdarlığımı bildirirəm.

Burada siz son vaxtlar mənim Azərbaycan Prezidenti kimi gördüyüm işlərdən danışdınız, keçdiyim həyat yolu barədə qısa da olsa məlumat verdiniz. Siz məni öz universitetinizin fəxri doktoru adına layiq gördünüz. Mən bütün bunlara görə sizə təşəkkür edir və hədsiz minnətdarlığımı bildirirəm. Sağ olun!

Bildiyiniz kimi, müstəqil Azərbaycan Respublikasının böyük elmi, intellektual potensialı var. Azərbaycanda böyük universitetlər fəaliyyət göstərir, professorlar, elm adamları, mədəniyyət xadimləri, görkəmli sənətkarlar var. Onların böyük bir dəstəsi mənimlə birlikdə Türkiyəyə gəlib, burada, bu salondadırlar. Onların adları bütün dünyada məşhurdur, onlar Azərbaycan elmini, mədəniyyətini bütün dünyaya tanıdıblar. Azərbaycan xalqı uzun illər həsrətində olduğu müstəqilliyini əldə edib.

İndi Azərbaycan müstəqil bir dövlətdir, dünya dövlətləri birliyinin üzvüdür və onların tərəfindən tanınıbdir. Bunların hamısı Azərbaycan ziyalılarının, siyasətçilərinin, görkəmli şəxsiyyətlərinin xidmətlərinin nəticəsidir. Ona görə də sizin mənə verdiyiniz doktorluq adını bütün Azərbaycan elminin, siyasətinin, dövlətçiliyinin qazandığı nailiyyətlərə verdiyiniz yüksək qiymət hesab edirəm.

Hacəttəpə Universiteti kimi təhsil ocağının doktoru adını almaq böyük iftixar hissi oyadır. Bir daha deyirəm, mən bunu bütün Azərbaycana şamil edir, bütün Azərbaycana verilən qiymət kimi qarşılayıram. Burada mənim də xidmətim, payım var. Odur ki, şəxsən öz adımdan sizə minnətdarlığımı bildirirəm və sizi əmin etmək istəyirəm ki, bugünkü görüşümüz və sizin mənə verdiyiniz yüksək ad Azərbaycan ilə Türkiyə arasındakı dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsi və inkişaf etməsi üçün yeni bir addımdır. Əmin ola bilərsiniz ki, müstəqil Azərbaycan dövləti, Azərbaycan xalqı, bütün azərbaycanlılar Türkiyə ilə dostluğa, qardaşlığa, əbədi birliyə daim sadıq qalacaqlar.

Azərbaycan öz müstəqilliyinə nail olub, öz dövlətini qurubdur, öz ordusunu yaradır, öz ərazi bütövlüyünü qorumağa çalışır və qarşıda duran sosial-iqtisadi məsələlərin həlli ilə məşğuldur. Bunların hamısı birlikdə Azərbaycanda vəziyyəti həddindən artıq çətinləşdirir. Lakin siz bilin ki, Azərbaycan xalqı müstəqillik yolundan dönməyəcək və öz müstəqilliyini heç vaxt əlindən verməyəcəkdir.

Azərbaycan xalqı artıq öz taleyinin, öz sərvətlərinin, öz torpaqlarının və öz ölkəsinin sahibidir. Bu məsuliyyəti aydın duyan Azərbaycan xalqı bundan sonra öz həyatını, öz dövlətini demokratik prinsiplər əsasında quracaqdır. Azərbaycanda demokratik quruculuq prosesi gedir və inkişaf edir, hüquqi, demokratik cəmiyyət qurulur, hər bir vətəndaşın hüquqları qorunur və qorunacaqdır. Azərbaycanda bütün vətəndaşlar bərabər hüquqa malikdirlər. Respublikamızda çoxpartiyalı sistem artıq bərqərar olmuşdur. Sözlərim eləcə də fikir müxtəlifliyinə, siyasi plüralizmə prinsiplərinə aiddir. Bu prinsiplər gələcəkdə daha da güclənəcəkdir. Yəni Azərbaycan dövləti, Azərbaycan hökuməti tam demokratiya yolu ilə, hüquqi dövlət quruculuğu yolu ilə gedəcək və beləliklə də, Azərbaycan dünya demokratik dövlətlər birliyinin üzvü kimi bu yoldan dönməyəcəkdir.

Azərbaycanın xarici siyasəti sülhsevər siyasətdir. Ölkəmiz bütün dövlətlərlə sülh və əmin-amanlıq əlaqələri yaratmaq istəyir. Azərbaycan

dövləti öz xarici siyasətini məhz bu istiqamətdə yeridəcəkdir. Buna görə də Azərbaycan qonşu dövlətlərlə daha sıx əlaqələr yaratmağı xüsusilə önəmli hesab edir. Lakin burada bizim Türkiyə ilə əlaqələrimiz xüsusi yer tutur. Çünki Türkiyə ilə Azərbaycanın birgə tarixi keçmişi var. Xalqlarımız bir kökdəndir. Bizim mədəniyyətimiz də, tariximiz də, ənənələrimiz də birdir, dilimiz, dinimiz də birdir. Bütün bunlar əslər boyu bizi birləşdirmişdir. Hətta son dövrdə ayrı düşməyimiz də bu birliyimizi əlimizdən almamışdır. İndi biz bu birliyi davam etdirmək üçün bütün imkanlara maliklik və Azərbaycan ilə Türkiyə arasında əlaqələr dostluq, qardaşlıq əlaqələri olmaqla yanaşı, həm də iş əlaqələridir. Biz bu əlaqələri də sürətlə davam etdirəcəyik.

İndi Azərbaycan Respublikasının ən çətin, ən ağır problemi onun Ermənistan tərəfindən məruz qaldığı təcavüzdən qurtarması və müharibəyə son qoymasıdır. Bildiyiniz kimi, Ermənistan tərəfindən altı ildir Azərbaycan torpaqlarına təcavüz edilir, torpaqlarımızın bir qismi erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunubdur. Bunun nəticəsində Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının bir milyondan çoxu öz ölkəsində qaçqın vəziyyətində yaşayır, öz el-obasından, ev-əşiyindən didərgin salınıbdir. Onlar ağır şəraitdə yaşayırlar. Bütün bunlar ölkəmizin daxili vəziyyətini olduqca gərginləşdirmiş və Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin üzərinə böyük və məsuliyyətli vəzifələr qoymuşdur.

Biz öz torpaqlarımızı qorumağa, Vətənimizi müdafiə etməyə çalışırıq. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü, müstəqilliyini, suverenliyini qoruyub saxlamağa çalışırıq. Buna görə də apardığımız müharibə ədalətli müharibədir. Biz hücum etmirik, bizə hücum edən erməni silahlı qüvvələrini torpaqlarımızdan qovub çıxarmağa çalışırıq. Biz işğal olunmuş torpaqlarımızı azad etmək istəyirik. Bu, ədalətli işdir və biz onu davam etdirəcəyik. Bu sahədə Türkiyə dövlətinin, türk xalqının bizə mənəvi dayaq olması, bizimlə birlikdə olması bizə daha böyük qüvvət verir. Odur ki, bu müddətdə Türkiyə tərəfindən, türk xalqı tərəfindən, hər bir Türkiyə vətəndaşı tərəfindən Azərbaycana göstərilmiş kömək və yardıma görə minnətdarlığımı və təşəkkürümü bildirirəm.

Son illər Azərbaycan Respublikası erməni təcavüzünə məruz qalmaqqla yanaşı, ölkəmizin daxilində də ictimai-siyasi vəziyyət çox gərgin olmuşdur. Bildiyiniz kimi, ayrı-ayrı qruplar hakimiyyət uğrunda mübarizə apararaq, Azərbaycanın daxili vəziyyətini müərkəbləşdirmiş və ağırlaşdırmışlar. Bunlar isə erməni silahlı qüvvələrinə Azərbaycan torpaqlarını işğal etmək üçün çox əlverişli imkanlar yaratmış və 1993-cü ildə ölkəmizi olduqca ağır bir vəziyyətə gətirib çıxarmışdır. Hətta vəziyyət vətəndaş müharibəsi həddinə gəlib çatmışdır. Mən sizə böyük iftixar hissi ilə deyə bilərəm ki, biz bu çətinliklərin də öhdəsindən gəldik. İndi Azərbaycanın daxilində ictimai-siyasi vəziyyət, demək olar,

sabitdir, gərginlik aradan götürülüb. Ayrı-ayrı siyasi qüvvələrin, ayrı-ayrı siyasi partiyaların fəaliyyətinə tam şərait yaradılıbdır. Lakin onların hamısının fəaliyyəti Azərbaycanın bütövlüyünə, birliyinə və müdafiə olunmasına yönəldilməlidir. Elə Azərbaycan dövləti, mən də bir Prezident kimi çalışıram ki, bu qüvvələrin hamısını birləşdirib, bir yerə cəmləşdirib, Azərbaycanda milli həmrəyliyi, vətəndaş həmrəyliyi gücləndirib respublikamızı bu ağır vəziyyətdən çıxaraq.

Azərbaycan iqtisadi-sosial böhran içərisindədir. Bu böhrandan da çıxmaq üçün biz bütün qüvvələrimizi birləşdirməliyik. Mən sizi əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan hökuməti, Azərbaycan dövləti və şəxsən mən bir Prezident kimi bu sahədə daim fəaliyyət göstəririk və bundan sonra da fəaliyyətdə olacağıq. Ölkəmizdəki bütün siyasi qüvvələri, siyasi partiyaları birləşdirərək Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyub saxlamağa, onun ərazi bütövlüyünü təmin etməyə çalışacağıq. Əmin olun ki, biz buna nail olacağıq, çünki bizim işimiz haqq işdir, ədalət işidir və bizim Türkiyə kimi, türk xalqı kimi yaxın dostumuz və qardaşımız vardır.

Bu gün mənim üçün unudulmaz bir gündür. Mən Türkiyənin böyük bir təhsil ocağında - Hacıtəpə Universitetindəyəm. Burada fəaliyyət göstərən professor-müəllim heyəti ilə, türk ziyalıları ilə görüşürəm. Mən bununla fəxr edirəm. Əmin ola bilərsiniz ki, mən bu görüşləri öz həyatımda əlamətdar bir hadisə kimi qəbul edərək, eyni zamanda

Azərbaycan ilə Türkiyə arasında elmi, mədəni əlaqələrin bundan sonra daha da möhkəmlənməsinə və inkişaf etməsinə çalışacağam, Azərbaycan və Türkiyə universitetləri arasındakı əlaqələrin inkişaf etməsinə səy göstərəcəyəm. Azərbaycan gənclərinin burada, sizin universitetdə və başqa universitetlərdə təhsil almalarını bundan sonra da davam etdirəcəyik. Professor və müəllimlərimiz arasında əlaqələr xalqlarımız arasında əlaqələrin inkişafına daha da kömək edəcək və bizi daha da yaxınlaşdırıb qovuşduracaq, daha möhkəm birləşdirəcəkdir.

Mən sizə bir daha öz minnətdarlığımı və təşəkkürümü bildirir və sizi əmin etmək istəyirəm ki, Hacıtəpə Universitetinin fəxri doktoru adını ləyaqətlə daşıyacağam.

Heydər Əliyev Azərbaycanın xalq rəssamı Mikayıl Abdullayevin əsərini - böyük türk şairi Yunis İmrənin yağlı boya ilə çəkilmiş portretini Hacıtəpə Universitetinə hədiyyə kimi təqdim etdi.

Təntənəli görüşdə Türkiyə Cümhuriyyətinin Baş naziri professor Tansu Çillərin Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təbrik teleqramı oxundu.

Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktoru

1996-cı il martın 9-da Gürcüstanda rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin professor-müəllim heyətinin üzvləri və tələbələri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi və Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzeni səmimiyyətlə, hərərətlə qarşıladılar.

Mərasimi universitetin rektoru Roin Metreveli açdı.

İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin rektoru Roin Metrevelinin çıxışı

- Zati-aliləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti!

Zati-aliləri Gürcüstan Prezidenti!

Əziz qonaqlar!

Hörmətli həmkarlar!

İcazə verin, İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin müəllim-tələbə heyəti adından əziz qonağımız, dünya miqyasında tanınmış siyasi xadim, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevi salamlayım.

Cənab Prezidentin İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinə gəlişi bizə böyük hörmətin və diqqətin təzahürüdür. Cənab Heydər Əliyevin adı dünya siyasəti üçün görkəmli bir yerdədir. Azərbaycanın qazandığı bütün uğurlar da onun adı ilə bağlıdır. Cənab Heydər Əliyevin həyatı bəzən çətinliklərlə də üzləşmişdir. Elə buna görə də Prezidentin tərcümeyi-halı dünya ictimaiyyətində maraq doğurur. Cənab Heydər Əliyev ixtisasca tarixçidir, yəni bizim həmkarımızdır. Qeyd edirəm ki, illərcə xalqının mədəni tərəqqisi və gələcəyi üçün o təmənnasız xidmət etmişdir. Bilirsiniz ki, o uzun müddət Azərbaycanın rəhbəri olmuşdur. Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə Azərbaycan iqtisadi-mədəni yüksəlişə nail olmuşdur.

Qürur hissi ilə qeyd edirəm ki, MDB-nin zirvə toplantısında məhz cənab Heydər Əliyev Gürcüstanın mövqeyini dəstəkləyən ilk Prezident olmuşdur. Bir mühüm amili də - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə Gürcüstan Prezidenti arasındakı şəxsi dostluq əlaqəsini də qeyd etmək istəyirəm. Mən Azərbaycan Respublikasının Preziden-

tinin hüzurunda bildirmək istəyirəm ki, Eduard Şevardnadze Gürcüstana qayıdarkən burada olduqca gərgin və mürəkkəb vəziyyət mövcud idi. Ancaq onun qayıtması nəticəsində bu gün Gürcüstan dövlət kimi mövcuddur. İndi Gürcüstan dövlətinin yaranması bilavasitə Eduard Şevardnadzenin adı ilə bağlıdır. Hazırda bizim öz konstitusiyamız, normal dövlətə xas olan bütün atributlarımız var. Eyni zamanda ölkə sabitləşməyə doğru inamlı addımlar atır. Ümidvaram ki, bundan sonra da mühüm işlər görülməkdir. Çox əlamətdar bir haldır ki, gürcü xalqı, eyni zamanda burada yaşayan azərbaycanlılar prezident seçkilərində cənab Eduard Şevardnadzeyə səs verərək onun namizədliyini müdafiə etdilər.

Mən dünən nahar vaxtı Azərbaycan nümayəndələri ilə gürcülər arasında müşahidə etdiyim dostluq atmosferini də xatırlatmaq istəyirəm. Dostluq münasibətləri məhz belə körpülər üzərindən keçib möhkəmlənməlidir.

Mən cənab Prezident Heydər Əliyevlə gələn Azərbaycan nümayəndələrini salamlamaq istəyirəm. Burada iştirak edən Baş nazir, nazirlər, digər dövlət xadimləri, Zaqafqaziyanın müsəlman aləminin lideri şeyxülislam həzrətlərini salamlayıram. Qonaqlarımızın içərisində həmkarım, Bakı Dövlət Universitetinin rektoru Murtuz Ələsgərovun adını xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Mən sizi əmin edirəm ki, bizim universitetlərimizin dostluğu da həmişə xalqlarımıza layiq səviyyədə olacaqdır.

Məclisimizdə əfsanəvi bir şəxsiyyət də iştirak edir. Mən bu tarixi şəxsiyyəti, gürcü tarixçilərinin dostu, akademik Ziya Bünyadovu sizə təqdim etmək istəyirəm.

Cənablar! Bayaq dediyim kimi, Cənubi Qafqazın ilk universitetlərindən olan Tbilisi Dövlət Universiteti bu gün həyatının əlamətdar bir gününü qeyd edir. Məlumat üçün xatırladım ki, universitetimizin otuz min tələbəsi, iyirmi fakültəsi, üç filialı, iki elmi tədqiqat mərkəzi, mətbəəsi, nəşriyyatı var. Universitetimiz dünya universitetləri səviyyəsindədir.

Universitetimizin fəxri doktorluq elmi dərəcəsinin verilməsi sahəsində öz ənənəsi var. Bizim çoxlu fəxri doktorlarımız var. Onlardan Niko Kondakovun, Arslonun, tarixçi Devit Lanqın, siyasi xadimlərdən Corc Şultsun, Rəfsəncaninin adını çəkə bilərəm.

Dünən mühüm bir sənəd də imzalanmışdır. Eduard Şevardnadze və Heydər Əliyev Qafqazda sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq haqqında bəyənaməyə imza atdılar və bu sənədlə Qafqazda sülhün təşəb-

büskarı kimi çıxış etdilər. Biz bu sənədə aid beynəlxalq konfrans keçirəcəyik. Çalışacağıq ki, bu konfrans ilk dəfə bizim universitetdə keçirilsin və bu sənəd dünya siyasəti kontekstində təhlil edilsin. Ümid-varıq ki, buna nail olacağıq.

Universitetimizdə bir çox şəxslərə fəxri doktor adı verilib. Amma heç bir təqdimat mərasimində Eduard Şevardnadze bilavasitə iştirak etməyib. Bu gün bu mühüm mərasimdə Eduard Şevardnadze iştirak edir. Elə bu faktın özü Heydər Əliyev ilə onun dostluğunun nə qədər sarsılmaz və möhkəm olmasına sübutdur. Cənab Heydər Əliyev indən sonra Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktoru olacaqdır. İcazə verin, Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktoru diplomunun fərmanını oxuyum:

"İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktoru diplomu. Elmin, təhsilin inkişafında, Azərbaycan və gürcü xalqları arasında dostluğun və qardaşlığın möhkəmləndirilməsi sahəsində xidmətlərinə görə, İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universiteti Elmi Şurasının 1996-cı il 4 mart tarixli qərarı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əlirza oğlu Əliyevə fəxri doktor diplomu verilsin".

Rektor universitetin fəxri doktoru diplomunu gurultulu alqışlar altında Prezident Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Roin Metreveli sözünə davam edərək dedi:

- Hörmətli qonağa xatirə hədiyyəsi də təqdim etmək istəyirəm. Cənab Əliyev, bu, universitetimizin rəssamının Tbilisidəki Azərbaycan məhəlləsini təsvir etdiyi bir tablodur.

Roin Metreveli tablonu Azərbaycan Prezidentinə təqdim etdi. Daha sonra rektor sözü Prezident Eduard Şevardnadzeyə verdi.

Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin çıxışı

- Cənab Prezident!

Əziz qonaqlar, dostlar!

İcazə verin, İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin bu müqəddəs divarları arasında bizim böyük dostumuz, qardaşım, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Azərbaycan xalqının görkəmli oğlu Heydər Əliyevi xalqımız adından salamlayım və bizim universitetin fəxri doktoru diplomu alması münasibətilə təbrik edim.

Bu, Gürcüstanda ən yüksək ad və mükafatdır.

Biz dünən bünövrəsi çox qədimdən qoyulan və bu gün davam edən əlaqələri təcəssüm etdirən bir çox sənədə imza atdıq, xalqlarımızın uzun əsrlər boyu birgə yaşayışında xatırlanası çox səhifələri vərəqlədik. Biz dünən çoxəsrlik arzularımızdan, xalqlarımızın azadlıq ideallarından danışdıq.

Bu gün Azərbaycan və Gürcüstan müstəqillik və demokratik inkişaf yoluna qədəm qoymuş ölkələrdir. Biz həqiqətən müstəqil və demokratik dövlət qurmaq istəyirik, demokratiyanın əsas şərtlərindən biri bizim dost olmağımızı tələb edir. Azərbaycan və Gürcüstanın müstəqilliyinin əsası bu dostluğumuzun möhkəmliyindədir. Bizim müstəqilliyimizin əsas şərtlərindən biri Cənubi Qafqazda, eləcə də bütün Qafqazda sülhün təmin edilməsidir. Əgər biz buna nail ola bilsək, müstəqil dövlətlərimizi qura biləcəyik.

Bizim iki Prezidentin Qafqazda sülh elan etdiyimizi qeyd etmək istəyirəm. Bu sülhün şərti Qafqazda hər bir xalqın, hər bir ölkənin dinc, sülh şəraitində yaşaması prinsiplərinə söykənir. Bu prinsiplər möhkəm əsaslar üzərində qurulur. Bu prinsiplər universaldır və normal sivilizasiyalı xalqlar bu prinsiplərə şərikin cıxmalıdırlar.

Biz çalışmalıyıq ki, bu təşəbbüsümüzü qonşularımız, xüsusən yaxın qonşular, uzaq dostlar başa düşsünlər. Qafqazın varlığının qiymətini, Qafqazın müasir dünyadakı siyasi çəkisini biryolluq dərk etsinlər. Deməliyəm ki, bu istiqamətdə Heydər Əliyev ölçüyəgəlməz, əvəzsiz xidmət göstərmişdir. Azərbaycanın, Xəzərin sərvətinin - bütün dünyanın diqqətini çəkən Xəzər neftinin Gürcüstandan Qərbə nəql olunmasını təmin etmişdir.

Bu, çox mürəkkəb diplomatik və siyasi mübarizə idi. Burada cənab Metrevelinin dediyi kimi, Heydər Əliyevin polad iradəsi olmasaydı, bu qərar da həyata keçməzdi. Mən deyərdim ki, bu addım böyük xeyirxahlıq əlamətidir və Qafqaz xalqlarının əsl dostluq rəmzinə çevriləcək nümunə, Azərbaycan və gürcü xalqlarının mətin dostluğunun və qardaşlığının əsas məzmununa dönəcək bir hərəkətdir.

Bizim dünənki söhbətimizin bir məqamını xatırlatmaq istərdim. "Xəzər dənizi bizim dostluğumuzdan və qardaşlığımızdan pıçıltılarla danışır" sözümə cavab olaraq Heydər Əliyev dedi ki, Xəzər dənizindən Gürcüstanə neft çayının axıb getməsinin vaxtı artıq çatmışdır. Mən burada, sizin iştirakınızla, bu müqəddəs məbəddə bu böyük etimada, qardaşlığına və dostluğuna görə ona "Sağ ol" deyirəm.

Qafqazda sülh işini həyata keçirmək üçün, şübhəsiz, din xadimlərinin, yazıçıların, alimlərin böyük rolu olduğunu qeyd etməliyəm. Mənəvi körpülərin qurulmasında əsas işi sizlər - elm adamları, mədəniyyət xadimləri görməlidirlər.

Böyük Qafqazın qiymətini dünyanın bilməsinin vaxtı çatdığını qeyd etdim. Biz isə Qafqaz qurmalı, tikməliyik. Bura dinlərin və dillərin nadir məkanı olan bir diyar olmalıdır. Biz ölkəmizi, Qafqazı qorumaalıyıq. Mən Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü yaxın vaxtlarda bərpa etməsinin mümkünlüyünə inanıram. Biz yatanda da, duranda da Gürcüstanın ərazi bütövlüyü barədə fikirləşirik. İnanıram ki, hər iki millət Vətənimizin ərazi bütövlüyünün bərpası gününü bayram kimi qeyd edəcəkdir.

Bir çox məsələ haqqında danışmaq istərdim. Amma yenə diqqətinizi dostumuz və qardaşımız Heydər Əliyevin səfərinə yönəltmək istəyirəm. Hamımız üçün bu əlamətdar gündə fəxri ad münasibətilə ona cansağlığı, uzun ömür arzulayır, Vətəninin ərazi bütövlüyünü bərpa etmək işində uğur diləyirəm.

Tbilisi Dövlət Universitetinin ikinci kurs tələbəsi **Xəlil Qoçəliyev** çıxış edərək dedi:

- Bu görüş mənim yadımda əlamətdar bir hadisə kimi qalacaqdır. Bir də ona görə ki, Tbilisi Dövlət Universitetinin azərbaycanlı tələbələri adından Gürcüstanın hörmətli qonağı, mənim həmyerlim cənab Heydər Əliyevi salamlamaq şərəfi mənə qismət oldu.

Mənim valideynlərim və bacım, qardaşlarım Azərbaycanın Saatlı rayonundakı Nəsimikənd kəndində yaşayırlar. Mən orada orta məktəbi bitirdikdən sonra Tbilisi Dövlət Universitetinin informatika fakültəsində təhsilimi davam etdirirəm. Burada çoxlu dostum var. Özünü tərifləmək

olmasın, müəllimlərim məndən razıdırlar. Bu gün universitetimizin həyatında əlamətdar bir hadisə baş verir. Biz cənab Heydər Əliyevi qəbul edirik və mən çoxsaylı tələbə həmyerliyərim adından, hörmətli qonaq, Sizi əmin etmək istərdim ki, Gürcüstan səması altında yetkin mütəxəssis, layiqli vətəndaş olmağa çalışacağıq. Biz Azərbaycanın elm və mədəniyyətinin yüksəlməsinə öz xidmətlərimizi verəcəyik. Biz gürcü və Azərbaycan xalqları arasında dostluq və sülh körpüsü salacağıq. Sağ olun.

Sonra çıxış edən akademik **Maryam Lordkipanidze** dedi:

- Hörmətli Heydər Əliyev, icazə verin, Sizi Tbilisi Dövlət Universiteti adından salamlayım və fəxri ad - ölkəmizin ən iri elmi və pedaqoji mərkəzi olan universitetimizin fəxri doktoru diplomuna layiq görülməyiniz münasibətilə təbrik edim.

Əsası 1918-ci ilin yanvarında qoyulan Tbilisi Dövlət Universitetinin tarixi əslində orta əsrlərdən başlayır. Həmin dövrdə burada iri elmi-

maarif ocaqları mövcud idi və onlar faktiki olaraq ali məktəblər olmuşlar. Burada yeni nəsillər tərbiyə edilir, sanballı əsərlər yaradılırdı. Elə əsərlər ki, onlar dünya mədəniyyətinə layiqli töhfələr vermişdir.

Orta əsrlər elmi-maarif mərkəzlərinin ənənələrini davam etdirən varislərdən biri də Tbilisi Dövlət Universitetidir. Son illərdə çox ağır vəziyyətə düşməsinə baxmayaraq, Tbilisi Dövlət Universiteti öz simasını qoruya bilmişdir. Ən başlıcası budur ki, o, dünyanın müxtəlif ölkələrinin bir çox ali məktəbləri ilə geniş əlaqələr saxlayır, alimlərimizin əsərləri xarici dillərə tərcümə edilir və bunlar da, necə deyirlər, beynəlxalq dövriyyəyə daxil olur. Tbilisi Dövlət Universitetinin bir sıra laboratoriyaları və kafedraları da dünya şöhrəti qazanmışdır.

Odur ki, hörmətli Heydər Əliyev, bu universitetin fəxri doktoru seçilmək böyük şərəfdir. Lakin, hörmətli Heydər Əliyev, Sizin universitetimizin fəxri doktoru seçilməyiniz də onun üçün şərəfdir. Bunun üçün əsas - Sizin politologiyaya, tarixə dair əsərləriniz və böyük siyasi fəaliyyətinizdir. Bu barədə burada danışıldı. Azərbaycan dövlətinin Prezidenti kimi Sizin yeritdiyiniz siyasi xətt Qafqazda və bütövlükdə Zaqafqaziyada siyasi vəziyyətə təsir göstərir. Zaqafqaziya elə bir qovşaqdır ki, burada Qərbin və Şərqi, Şimalın və Cənubun maraqları kəsişir. Buna görə də Sizin yeritdiyiniz siyasi xətt beynəlxalq siyasi vəziyyətə təsir göstərir.

Siz Azərbaycan dövlətinin Prezidentisiniz. Buna görə də tamamilə təbiidir ki, Sizin əsas, ən birinci məqsədiniz öz dövlətinizə qayğı göstərməkdir. Lakin bu qayğıda kimin Sizin qonşunuz olduğu və bu qonşunun hansı vəziyyətdə olduğu da nəzərə alınır. Burada dəfələrlə deyildiyi, nəzərə çarpdırıldığı kimi, əgər biz əl-ələ verib irəliləsək, bir-birimizə kömək göstərsək, əsasən eyni siyasət yeritsək, onda inamla demək olar - çətin ki, kimsə bizə ciddi qəsd etməyə cürət etsin. Əgər biz bu yolla getsək, onda yəqin ki, əsas məqsədimizə - böyük müstəqilliyə və real azadlığa daha tezliklə nail olarıq.

Hazırda Gürcüstan çox ağır vəziyyətdədir və bizim üçün əsas problemlər iqtisadi və siyasi problemlərdir. Bizim iqtisadi problemimiz global problemlə - yanacaq və neftlə bağlıdır. Bu neftin yolu isə Xəzərdən gəlib Gürcüstandan keçəcəkdir. Biz Sizə çox minnətdarıq. Gürcü xalqı bunu bütün ömrü boyu yadında saxlayacaq və bu, bizim tariximizə qızıl həflərlə yazılacaqdır. Bu məsələdə Sizin tutduğunuz mövqeyi bütün gürcülər tamamilə və büsbütün dəstəkləyirlər. Buna görə Sizə bir daha "Çox sağ olun" deyirik. Mən belə bir fikirlə tam razı deyiləm ki, Abxaziya bizim üçün siyasi xətdir. Yox, Abxaziya bizim üçün nəinki siyasi xətdir, həm də cismani ağrıdır, mənəvi əzabdır. Abxaziya bizim üçün elə bir ağrıdır ki, biz gecə-gündüz onun barəsində düşünürük. Biz yanvarın 19-da Moskvada MDB ölkələri dövlət başçılarının zirvə toplantısında Abxaziya məsələsinə toxunularkən tutduğunuz mövqeyə görə Sizə öz dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

Siz Azərbaycan dövlətinin Prezidentisiniz. Bizim üçün xoşdur ki, qısa bir müddətdə Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında çox sıx əlaqələr yaranmışdır. Əslində demək olar ki, Gürcüstan və Azərbaycan xalqları həmişə bir olmuş və ümumi düşməyə qarşı, bir qayda olaraq, birlikdə mübarizə aparmışlar. Əlbəttə, demək olmaz ki, qarşılıqlı münasibətlərimiz həmişə rəvan olmuşdur. Çox mürəkkəb vəziyyətlər də olmuşdur, münaqişələr də. Bu isə tamamilə təbiidir. Lakin indi bizi sülh maraqlandırır. Buna görə də ümid edirik ki, məhz indi, bu tarixi dövrdə Sizin Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktoru seçilməyinizin rəmzi mənası var və bu, mənafelərimizin daha da yaxınlaşmasına xidmət edəcəkdir. Bizim ümumi siyasi xəttimiz Sizi tamamilə dəstəkləyəcəkdir. Siz buna tam əmin ola bilərsiniz.

Bir çox onilliklər ərzində Tbilisi və Bakı universitetləri olduqca sıx əlaqələr saxlamışdır. Məlum səbəblərə görə bu əlaqələr son illər kəsilmişdir. İstərdim ki, Sizin köməyinizlə, əlbəttə, bizim də iştirakımızla bu əlaqələr bərpa olunsun. Bu, hər iki universitet arasında əlaqələrin daha da inkişaf etməsinə səmərəli təsir göstərir. Tbilisi Universitetinin rektoru cənab Metreveli Azərbaycan alimləri ilə birgə apardığımız işləri qeyd etdi. Bir tarixçi kimi Sizə yaxşı məlumdur ki, bizim aramızda sıx və işgüzar əlaqələr mövcud idi, ümumi müşavirələr, konfranslar, bir çox mübahisəli məsələlər barəsində diskussiyalar keçirdik. Ola bilsin ki, tariximizin bir çox mübahisəli məsələləri barədə gələcəkdə də razılığa gələ bilməyəcəyik. Lakin, mən qeyd etmək istəyirəm ki, bu diskussiyalar həmişə yüksək professional, elmi səviyyədə keçmiş və həm gürcü, həm də Azərbaycan elminə böyük fayda gətirmişdir. Ümidvaram ki, bu ənənə davam etdiriləcəkdir.

Əlbəttə, çox şeydən danışmaq olardı. Lakin mənə verilən vaxt reqlamentini nəzərə alaraq müsaidənizlə Sizi Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktoru seçilməyiniz münasibətilə bir daha təbrik edir və arzu edirəm ki, bioqrafiyanızın bugünkü günü Sizin üçün ən əlamətdar və fərəhli günlərdən olsun. Ümidvarıq ki, Sizinlə bir də görüşəcəyik. Ümidvarıq ki, Sizi bir çox nailiyyətlər münasibətilə bir daha təbrik edəcəyik. Sizə geniş siyasi fəaliyyətinizdə böyük uğurlar arzulayıram

Sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə söz verildi. Salondakılar ali qonağı hərəkətli alqışlarla, böyük səmimiyyətlə qarşıladılar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Hörmətli cənab Prezident Eduard Şevardnadze, hörmətli cənab rektor Roin Metreveli, hörmətli alimlər, hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən bu gün böyük iftixar hissi ilə sizin qarşınızda çıxış edirəm. Bu dəqiqələri, bu günü həyatımın xoşbəxt anları sayıram. Çünki dünyada ən məşhur universitetlərdən biri olan Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin məşhur alimlərindən ibarət Elmi Şurası mənə bu təhsil ocağının fəxri doktoru adı verilməsi haqqında qərar qəbul edib və bu fəxri mükafat artıq mənə təqdim olunubdur. Sizin bu qərarınıza görə mənim fəaliyyətimə, xidmətlərimə, xüsusən gürcü və Azərbaycan xalqları arasındakı dostluq əlaqələrinin möhkəmlənməsi sahəsində xidmətlərimə verdiyiniz yüksək qiymətə görə mən sizə təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm. Çox sağ olun.

Mən bu mükafatı, yəni fəxri doktorluq adını eyni zamanda müstəqil Azərbaycan Respublikasına, onun əldə etdiyi nailiyyətlərə və onun müstəqillik yolunda uğurlar qazanmasına gözəl bir münasibət kimi qəbul edirəm. Əmin ola bilərsiniz ki, mən çalışacağam, sizin mənə göstərdiyiniz yüksək şərəfi və dostluq, qardaşlıq münasibətlərini, mənim siyasi fəaliyyətimə və xidmətlərimə verdiyiniz yüksək qiyməti bundan sonrakı əməli işlərimlə doğruldum.

İki gündür ki, mən və mənimlə bərabər Azərbacandan gəlmiş böyük nümayəndə heyəti dost və qardaş gürcü xalqının qonaqpərvərliyi, dost-pərvərliyi ilə əhatə olunmuşuq. Biz iki gündür ki, böyük bir bayram keçiririk. Müstəqil Gürcüstan ilə müstəqil Azərbaycan Respublikası arasında, xalqlarımız arsında dostluğun, qardaşlığın, əməkdaşlığın möhkəmlənməsi və inkişaf etməsi üçün çox dəyərli və cəsarətli addımlar atırıq. Güman edirəm ki, bu günlər bizim birgə gördüyümüz işlər və imzaladığımız çox böyük əhəmiyyətə malik sənədlər xalqımızın və dövlətimizin gələcəyi üçün olduqca böyük xidmətlər göstərəcəklər.

Mənim əziz dostum, qardaşım Eduard Şevardnadze bizim bu iki gün müddətində gördüyümüz işlər və əldə etdiyimiz nailiyyətlər haqqında sizə məlumat verdi. Mən təkrar etmək istəmirəm. Sadəcə demək istəyirəm ki, bütün fikirləri ilə razıyam, onun dediyi sözlər mənim dediyim sözlərdir. Bu da çox əhəmiyyətli haldır. Biz həm Gürcüstan-Azərbaycan əlaqələrinin bu günü və gələcəyi haqqında, həm də dünya problemləri, Qafqaz problemləri haqqında eyni fikirdəyik. Bu böyük problemlər haqqında bizim eyni fikirdə olduğumuz xalqlarımızın və ölkələrimizin qarşısındakı vəzifələrin müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilməsinə çox kömək edəcəkdir.

Biz Gürcüstan ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluq, əməkdaşlıq və təhlükəsizlik haqqında çox dəyərli sənəd imzalamışıq. Əminəm ki, hər iki tərəf bu sənədin bütün müddəalarının həyata keçirilməsi üçün əzmlə çalışacaqdır. Bizim bu görüşümüzün mühüm

nəticələrindən biri cənab Şevardnadze ilə mənim Qafqazda sülhün, təhlükəsizliyin və əməkdaşlığın bərqərar olması haqqında imzaladığımız birgə bəyannamədir. Bu, çox əhəmiyyətli sənəddir. Eyni zamanda bu, dünya miqyasında qiymətləndirilə biləcək böyük bir təşəbbüsdür. Bu bəyannamə bütün Qafqaz dövlətləri üçün də, başqa dövlətlər üçün də açıqdır. Mən ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Qafqazda sülhün, əmin-amanlığın bərqərar olmasını istəyən başqa sülhsevər dövlətlər, respublikalar da bu bəyannaməyə qoşulacaqlar.

Adətən alimlər tarixi hadisələrə onların mənasını əks etdirən xüsusi adlar verirlər. Mən dünən imzalanmış bəyannaməni sizin qarşınızda "Tbilisi bəyannaməsi" adlandırmaq istəyirəm. Bir daha əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Tbilisi bəyannaməsi Qafqazda sülhün möhkəmləndirilməsi üçün çox faydalı olacaqdır.

Gürcüstanın və Azərbaycan Respublikasının son illərdəki vəziyyəti bir-birinə çox bənzərdir və bir çox hallarda eynidir. Biz həm ölkələrimizin daxilində, həm də ölkələrimizin təhlükəsizliyini və ərazi bütövlüyünü qorumaq üçün eyni problemlərlə qarşılaşmışıq. Bu problemlər bizim həyatımızı çox gərginləşdiribdir. Ancaq mən ümidvaram ki, həm gürcü xalqı, həm də Azərbacan xalqı bu problemlərin öhdəsindən gələcəkdir, həm Gürcüstanın, həm də Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü təmin olunacaqdır.

Ölkələrimizin daxilində baş vermiş problemləri də xalqın dəstəyi ilə, xalqın həmrəyliyi ilə müvəffəqiyyətlə həll edirik. Gürcüstanın həyatında 1992-ci ildən indiyədək baş vermiş çox ağır və çətin problemlərin həll olunmasında gürcü xalqının milli həmrəyliyini və gürcü xalqının görkəmli oğlu, mənim dəyərli dostum Eduard Şevardnadzenin xüsusi fəaliyyətini mən burada qeyd etmək istəyirəm. Eduard Şevardnadzenin gürcü xalqı qarşısında xidmətləri keçmişdə də çox böyük olmuşdur. Ancaq Gürcüstan müstəqil dövlət kimi yaşamağa başladığı bir zamanda, Gürcüstan xarici qüvvələr tərəfindən böyük təzyiqlər altında olduğu bir zamanda, Gürcüstanın ərazi bütövlüyü pozulduğu zamanda Gürcüstanın daxilində çox gərgin və mürəkkəb proseslər getdiyi bir zamanda Eduard Şevardnadzenin Gürcüstan rəhbərliyinə qayıtması və onun böyük siyasi təcrübəsi, gərgin əməyi, hesab edirəm ki, gürcü xalqının, Gürcüstanın tarixində əvəzsizdir, yüksək qiymətə layiqdir.

Biz Azərbaycanda Gürcüstanı sevdiiyimizə görə, gürcü xalqına əsrlər boyu böyük hörmət etdiyimizə görə Gürcüstanda gedən prosesləri daim çox maraqla izləmiş və çalışmışıq ki, bu proseslərin normal istiqamətdə getməsi üçün kənardan da olsa həm öz rəylərimizi bildirək, həm də dost əlimizi uzadaq. Ona görə də indi artıq Gürcüstanda ictimai-siyasi sabitlik bərqərar olduğu üçün, bir çox proseslərin qarşısı alındığı üçün və ölkənizdə demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu

sürətlə həyata keçirildiyi üçün, Gürcüstanda dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi yolunda çox görkəmli addımlar atıldığı üçün biz bir qonşu kimi, dost kimi ürəkdən sevinirik və mən Azərbaycan xalqı adından sizi bu nailiyyətlər münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm.

Əmin ola bilərsiniz ki, biz azərbaycanlılar, Azərbaycan xalqı dostluğa sadıq və dostluğumuzun əbədi olması üçün bundan sonra da əlimizdən gələni edəcəyik.

Azərbaycanda çıxarılan təbii qaz 1959-cu ildə ilk dəfə Gürcüstan torpağına gəldi, Tbilisidə ilk dəfə olaraq qaz məşəli yandırıldı. İndi isə bizim ölkələrimiz müstəqil dövlətlər olduğu bir zamanda Azərbaycanın zəngin neft yataqlarından çıxarılan neftin Gürcüstan ərazisindən keçməsi haqqında və böyük neft kəmərinin çəkilməsi haqqında qəbul edilmiş qərar da Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında, xalqlarımız arasında mövcud dostluq və qardaşlıq əlaqələrini daha da möhkəmləndirəcəkdir.

Şəxsən mən ən gənc yaşlarımdan Gürcüstana, gürcü xalqına çox böyük hörmət və ehtiram hissi ilə yanaşdıma görə bu hisslərimin keçmişdə də əməli surətdə həyata keçirilməsinə çalışmışam, indi də çalışıram və gələcəkdə də çalışacağam. Bizim dostluğumuzun gözəl nümunələrindən biri də Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılara göstərilən qayğı və diqqətdir. Biz bu gün dostum, cənab Eduard Şevardnadze ilə bərabər Azərbaycanın dəyərli şəxsiyyətləri olan Mirzə Fətəli Axundovun, Mirzə Şəfi Vazehin və ilk Azərbaycan Demokratik Respublikasının baş naziri, 1920-ci ildə Tbilisidə erməni terrorçularının gülləsindən həlak olmuş Fətəli xan Xoyskinin məzarlarını ziyarət etdik.

Buraya toplaşan azərbaycanlıların və bu gün məsciddə olan azərbaycanlıların hamısı Azərbaycan xalqının adət və ənənələrini, o cümlədən Azərbaycan xalqının dəyərli şəxsiyyətlərinin ruhunu və qəbirlərini Gürcüstan torpağında qoruyub saxladığına görə sizə böyük minnətdarlıq və təşəkkürlərini bildirirlər. Şübhəsiz ki, bu sahədə alimlərin, müəllimlərin, Gürcüstan ziyalılarının xüsusi rolu var və mən sizə Azərbaycan xalqı adından minnətdarlıq və təşəkkürümü yetirirəm.

Burada Tbilisi universitetində təhsil alan gənc bir azərbaycanlı çıxış etdi. Bu məni sevindirdi ki, Gürcüstan torpağı burada yaşayan azərbaycanlıların da vətənidir və azərbaycanlılar bu son illərdə, Gürcüstanda çox ağır vəziyyət olduğu dövrdə də Gürcüstan torpağını heç vaxt tərk etməmişlər. Eyni zamanda Gürcüstanda əmin-amanlıq bərqərar olduğuna görə həddindən artıq sevinmiş və bu əmin-amanlığın yaranması üçün əllərindən gələni etmiş, Gürcüstan parlamentinə seçkilərdə, Gürcüstan Prezidentinin seçkilərində iştirak etmişlər. Mənə verilən məlumatlara görə, Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların 99 faizi Eduard Şevardnadzenin Gürcüstan Prezidenti seçilməsinə səs ver-

mişdir. Bütün bunlar, bir tərəfdən, əziz dostlarım, sizin tərəfinizdən, Gürcüstan dövləti tərəfindən, hər bir gürcü tərəfindən azərbaycanlılara göstərilən diqqətin və qayğının təzahürüdür, digər tərəfdən isə Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların Gürcüstan vətəndaşı kimi öz üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirdiyini nümayiş etdirir.

Bunların hamısı birlikdə gürcü-Azərbaycan dostluğu deməkdir. Zənnimcə, dünən və bu gün biz də bu dostluğun daha da möhkəmlənməsi üçün çox dəyərli addımlar atdıq. Hörmətli alimlər, hörmətli universitet rəhbərləri, bu münasibətlə sizinlə görüşmək mənim üçün unudulmaz bir hadisədir. Bu görüş münasibətilə, sizin mənə göstərdiyiniz bu diqqət və hörmətə görə sizə bir daha təşəkkür edirəm. Sizi əmin edirəm ki, mən bu günləri heç vaxt unutmayacağam və Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında olan əlaqələrin, dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

Burada Gürcüstanın görkəmli alimi Maryam xanım Lordkipanidze çox dəyərli sözlər dedi. Mən Gürcüstan və Azərbaycan alimlərinin, universitetlərinin əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi və inkişafı ilə bağlı təklifləri nəzərdə tuturam. Mən bu təklifləri məmnuniyyətlə qəbul edirəm və hesab edirəm ki, bizim ölkələrimizin alimlərinin, ziyalılarının, elm və mədəniyyət xadimlərinin, o cümlədən universitetlərin, akademiyaaların əlaqələrinin daha da sıx olması xalqlarımız və ölkələrimiz arasında əlaqələrin daha da sıx olması üçün çox lazımdır. Mənim tərəfimdən siz bu sahədə hər bir dəstəyi ala bilərsiniz.

Sizə bir daha təşəkkür edirəm. Elmə, mədəniyyətə, ali təhsilə öz hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Gürcüstan alimlərinə daim olan hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Sizə cəsağlığı və xoşbəxtlik arzulayıram. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm. Gələn görüşlərdə.

Şota Rustavelinin dövründə yaşayıb-yaratmış, Azərbaycan xalqının böyük şairi Nizami Gəncəvinin portreti toxunmuş xalcanı bu görüşümdən yadigar olaraq Tbilisi Dövlət Universitetinə bağışlayıram.

Azərbaycan və Gürcüstan Prezidentlərinin çıxışları böyük diqqət və maraqla dinlənildi və dəfələrlə gurultulu alqışlarla qarşılandı.

Moskva Hüquq Akademiyasının fəxri doktoru

1997-ci il martın 29-da MDB dövlət başçıların Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün Rusiyada səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Akademiyanın rektoru akademik **Oleq Kutafin** mərasimi açaraq dedi:

- Bu gün biz buraya Zati-aliləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev, Əliyevə Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının fəxri doktoru adı verilməsi haqqında akademiyanın şurasının 1996-cı il 23 dekabr tarixli qərarını yerinə yetirmək üçün toplaşmışıq. Bir sıra səbəblər üzündən bu təqdimat təxirə salınmışdır. Lakin, nəhayət, indi elə bir gün gəlib çatmışdır ki, biz öz qərarımızı həyata keçirə bilərik.

Əziz Heydər Əliyev, biz, akademiyanın Elmi Şurasının üzvləri, onun bütün kollektivi çox şadık ki, Siz bu gün akademiyamıza gəlməyə imkan tapdınız. Biz Sizi Azərbaycan xalqının dahi oğlu kimi,

Azərbaycan millətinin fitri istedadı malik oğlu kimi tanıyıraq. Elə bir oğlu ki, o, Azərbaycan dövlətçiliyinin inkişafına əvəzsiz töhfə vermişdir. Biz Sizi həm də sovet xalqının dahi oğlu kimi xatırlayırıq. Elə bir oğlu ki, indi artıq keçmiş dövlətin rəhbərlərindən biri olarkən onun inkişafına, onun bütün xalqlarının inkişafına çox böyük töhfə vermişdir.

Keçmiş Sovet dövlətinin rəhbərlərindən biri kimi Sizə öz şəxsi minnətdarlığımızı da ifadə etməyə bilmərəm. Məsələ burasındadır ki, bir vaxtlar bizim dövlətdə nədənsə belə bir fikir yayılmağa başlamışdır ki, həddindən artıq hüquqşünaslar hazırlanır. Odur ki, müəyyən bir mərhələdə indi bizim hüquqi varisi olduğumuz Ümumittifaq İnstitutunu ləğv etməyi qərara almışdılar. İnstitutun o vaxtkı rəhbərliyi bizə kömək göstərmək xahişi ilə Heydər Əliyevə müraciət etdi. Bu fəaliyyət sahəsinə baxan Heydər Əliyev, həmişəki kimi, müdrik bir qərar qəbul etdi və institutumuzu dinc buraxdılar. İnstitutumuz sonralar inkişaf edərək Moskva Hüquq İnstitutuna, nəhayət, Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasına çevrildi. Bu gün biz öz xilaskarımızı salamlayırıq.

Əziz Heydər Əliyev, bizim ali məktəb Azərbaycanla həmişə çox sıx əlaqədə olmuşdur. Biz bu dövlət üçün yüzlərlə mütəxəssis hazırlamış və indi onlar nəinki hüquq mühafizə fəaliyyətində, həm də başqa sahələrdə mühüm vəzifələrdə çalışırlar. Dostum İsgəndər Xəlilov burada, mənim qarşımdadır. O, hüquq mühafizə işi ilə deyil, Sizin və bizim dövlətimiz üçün çox mühüm işlə məşğul olur.

Deməliyəm ki, kollektivimizdə Azərbaycandan olan çoxlu adam var. Azərbaycan Respublikasının Moskvadakı səfirliyi ilə də çox yaxşı münasibətlərimiz var. Doğrudur, sözün düzü, Moskvada belə səfir olsun və sən onunla xoş münasibətlər saxlamayasan - yox, bu heç də mümkün deyildir. Zənnimcə, o, respublikanızı gözəl təmsil edir, çox xeyirxah, ağıllı və yaxşı adamdır, akademiyanızın dostudur.

Əziz Prezident, demək istəyirəm ki, biz Sizə çox böyük hörmət bəsləyirik, Sizi çox sevirik. Biz Sizə Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının fəxri doktoru adı verilməsi haqqında akademiya şurasının qərarını da bu hisslərimizin təzahürü olaraq qəbul etdik. Sizə demək istərdik, çox ümid edirik ki, qüvvəniz daha da artacaq, səhhətiniz həmişə əla olacaqdır. Biz buna çox ümid bəsləyirik. Çünki yəqin etmişik ki, Sizin qüvvənizdən, Sizin sağlamlığınızdan həmişə Azərbaycan xalqının rifahı naminə, Rusiya və Azərbaycan xalqları arasında, iki dost dövlətimizin arasında qardaşcasına dostluğun möhkəmlənməsi

üçün istifadə olunacaqdır. Vaxt tapıb bizə qonaq gəldiyinizə görə Sizə bir daha öz böyük təşəkkürümüzü bildiririk.

Sonra görüşdə akademiya şurasının üzvü, onun Bakıdakı filialının rəhbəri, hüquq elmləri namizədi Azad Sultanov çıxış etdi. O, Heydər Əliyevin 1993-cü ildə respublika üçün ən ağır bir vaxtda xalqın təkidi ilə Azərbaycana hakimiyyətə qayıtmasından, respublikada sabitliyin bərqərar edilməsi sahəsində Azərbaycan Prezidenti tərəfindən görülmüş çox böyük işdən, keçmiş Sovet İttifaqının rəhbərlərindən biri olarkən Heydər Əliyevin təhsilə, elm və mədəniyyətə xüsusi diqqət yetirdiyindən danışdı.

Sonra çıxış edən akademiyanın beynəlxalq hüquq kafedrasının müdiri, hüquq elmləri doktoru, professor Kamil Bekeşev dedi ki, Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikada xalqın rifahı naminə, Azərbaycan iqtisadiyyatının böhrandan çıxması, Azərbaycanda demokratik, hüquqi dövlət yaradılması üçün çox işlər görülmüşdür. Alim Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin dincliklə aradan qaldırılması işinə Azərbaycan rəhbərinin verdiyi töhfəni qeyd edərək, ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşünün nəticələrini və orada qəbul olunmuş bəyanatı xatırladı. Qeyd olundu ki, hərtərəfli Rusiya-Azərbaycan münasibətləri Prezident Heydər Əliyevin fəal iştirakı ilə möhkəmlənir və inkişaf edir. Kamil Bekeşev Prezident Heydər Əliyevi ona akademiyanın fəxri doktoru adı verilməsi münasibətilə təbrik etdi və bildirdi ki, bununla da akademiya Azərbaycanda demokratik, hüquqi dövlət yaranmasına, ölkəmizdə insan hüquqları və azadlıqlarının təmin olunmasına, Azərbaycan ilə Rusiya arasında əlaqələrin möhkəmlənməsinə Prezident Heydər Əliyevin mühüm töhfəsini və hüquq kadrları hazırlanmasına böyük diqqət yetirdiyini vurğuladı.

Rusiyanın ümumi təhsil və peşə təhsili naziri Vladimir Kinilyov öz çıxışında dedi ki, indiki hadisə Rusiyanın təhsil sistemi üçün də mühüm hadisədir, çünki keçmiş Sovet İttifaqının, indiki Rusiya və Azərbaycanın təhsil sisteminə Heydər Əliyevin böyük müsbət təsiri olmuşdur. Nazir bildirdi ki, Rusiya-Azərbaycan təhsil strukturlarının yenidən yaradılmasının, onlara yüksək status verilməsinin təşəbbüsçülərindən biri məhz Prezident Heydər Əliyevdir. Vladimir Kinilyov Prezident Heydər Əliyevi ona akademiyanın fəxri doktoru adı verilməsi münasibətilə təbrik etdi.

Salona toplaşanların gurultulu alqışları altında Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının rektoru, akademik Oleq Kutafin akademiyanın fəxri doktoru diplomunu və fəxri doktor mantıyasını Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti, Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının fəxri doktoru Heydər Əliyev çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Hörmətli nazir, hörmətli rektor, hörmətli xanımlar və cənablar!

Sizi səmimi salamlayır və bu gözəl görüş münasibətilə ürəkdən sevindiyimi bildirirəm. Mənə Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının fəxri doktoru adı verərək mənə göstərdiyiniz böyük şərəfə görə Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının rektoru, hörmətli akademik Oleq Yemelyanoviç Kutafinə, akademiyanın Elmi Şurasına, sizin hamınıza təşəkkür edirəm. Sözün düzü, bu qərardan xəbər tutduqda təəccübləndim və həyəcanlandım ki, axı bu nə üçün, nə ilə əlaqədar baş verdi. Sonra belə qənaətə gəldim ki, bu akademiya çox nüfuzlu akademiya, burada görkəmli hüquqşünaslar, alimlər, professorlar işləyirlər, onlar isə çətin ki, səhv etsinlər. Bir də ki, bizdə həmişə belə olurdu, mən bunu öz təcrübəmə əsasən deyə bilərəm ki, hər hansı bir sənəd və ya məsələ müəyyən şübhə doğurduqda, mütləq hüquqşünasların rəyini soruşurdular. İndi imzalamalı olduğum hər hansı sənədə hüquqşünas viza qoymasa, o mənə çatdırılmır. Axı söhbət qanundan gedir. Əgər belə alimlər, hüquqşünaslar belə qərar qəbul etmişlərsə, deməli, bu qanunidir. Ona görə də mən bu qərarla razılaşdım, sözün düzü, indi də çox böyük həyəcan və sevinc hissi keçirirəm.

Çox sağ olun.

Hesab edirəm ki, bu fakt Azərbaycanın və Rusiyanın təhsil müəssisələri arasında, Rusiya Federasiyası arasında dostluq münasibətlərinin bundan sonra da möhkəmləndirilməsinə və inkişaf etdirilməsinə yönəldilmişdir. Əmin ola bilərsiniz ki, bu yüksək adı almağımla əlaqədar mən öz vəzifəmi, öz məsuliyyətimi başa düşürəm və Rusiya ilə Azərbaycan arasında mehriban münasibətlərin, dostluq münasibətlərinin gündən-günə inkişaf etməsi və möhkəmlənməsi üçün, Rusiyanın və Azərbaycanın ali təhsil müəssisələri arasında, təhsil orqanları arasında əlaqələrin uğurlu və səmərəli olması üçün söylərimi əsirgəməyəcəyəm.

Burada çıxış edənləri dinləyərkən xatırladım ki, keçmişdə öz işimdə həqiqətən qanunla, qanunvericiliklə, hüquqşünaslıqla, hüquq elmi ilə sıx bağlı olmuşam. Sizin vaxtınızı almaq və bütün bunlar barədə danışmaq istəmirəm, çünki buna çox vaxt gedərdi. Ancaq bəzi epizodlar haqqında danışmaq istəyirəm.

Hər şeydən öncə Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının rolu və əhəmiyyəti barədə demək istəyirəm. Müasir mərhələdə bu ali təhsil müəssisəsinin çox böyük əhəmiyyəti var. Şübhəsiz ki, hüquq təmayüllü, yaxud hüquqşünaslar hazırlayan hər hansı ali məktəbin keçmiş dövrlərdə də əhəmiyyəti var idi. Ona görə də 1931-ci ildə yaradılmış, böyük tarixi yol keçmiş və o vaxtkı Sovetlər İttifaqı üçün, onun müttəfiq respublikaları üçün hüquqşünaslar, alimlər, praktiki işçilər hazır-

lanması işinə çox böyük töhfə vermiş Ümumittifaq Qiyabi Hüquq İnstitutu bu gün də çox mühüm rol oynayır. 80-ci illərin ortalarında Qiyabi Hüquq İnstitutunun zəruri olub-olmaması haqqında məsələnin meydana çıxmasını xatırladan Oleq Yemelyanoviç haqlı idi, mən həqiqətən bu məsələyə dair qərar qəbul etməli olmuşam. Özü də ona görə yox ki, mən bu kollektiv üçün həqiqətən nə isə yaxşı bir iş görmək istəyirdim, ona görə ki, bu ali məktəbin gələcəkdə də mövcud olmasının zəruriliyinə şübhə edənlər səhv edə bilərdilər, mən isə elə etdim ki, bu səhvə yol verilməsin.

Siz bilirsiniz ki, keçmişdə mən bir çox illər dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işləmişəm. Şübhəsiz ki, bu orqanlar digər hüquq mühafizə orqanları, hüquq xidmətləri ilə çox sıx bağlı idi. Xatirimdədir, o illərdə, 50-ci, 60-cı illərdə Azərbaycandan çoxları Ümumittifaq Qiyabi Hüquq İnstitutuna daxil olmaq üçün Moskvaya gəlirdi və onlar burada oxuduqlarına görə fəxr edirdilər. Onlar bu gün də bu institutun diplomu ilə yaşayır, işləyirlər, bəziləri yüksək vəzifələr tuturlar. Bu institut o vaxtlar Sovetlər İttifaqında, o cümlədən də Azərbaycanda böyük şöhrət və nüfuz qazanmışdı.

Bu institut nə üçün lazım idi? Açığını deyək, keçmişdə bizim Sovetlər İttifaqında hüquq təhsilinə kifayət qədər diqqət yetirilmirdi. Lakin bu, onda, ola bilsin o qədər də başa düşülmürdü. İndi isə, böyük dəyişikliklər baş verdiyi, ictimai dövlət sisteminin dəyişdiyi bir vaxtda hər şey aydın oldu. Sovet sosialist idarəetmə sisteminin hüquqşünaslara bir o qədər də ehtiyacı yox idi, çünki ümumiyyətlə, ölkə bir qanunla yaşayırdı. Buna görə də hüquq sahəsində kadrlara, əsl hüquqşünaslara çox da böyük tələbat yox idi, onların nüfuzu da yüksək deyildi, yalnız prokurorluqda, məhkəmədə, daxili işlər orqanlarında və sairə işləmək üçün hazırlanırdı. O illərdə, - mən 40-cı, 50-ci illəri deyirəm, - bu orqanlarda işləmək də çox da şərəfli olmadığına görə, hüquq fakültəsinə daxil olmaq istəyən adamlar da az idi. Şəxsi həyatımdan xatirimdədir, mən 1939-cu ildə Bakı Universitetinin memarlıq fakültəsinə daxil olanda hüquq fakültəsində yerlər dolmamışdı. İnsanlar o fakültəyə getmirdilər. Bu, onların günahı deyildi, cəmiyyətin günahı idi, çünki hüquq təhsilli olan bu qədər sayda adamlara ehtiyac yox idi. Ancaq Sovetlər İttifaqında qanuna hörmətin artması prosesi getdikcə, hüquq təhsilinin nüfuzu da yüksəlirdi. Lakin mənfi proses də gedirdi, hər halda Azərbaycanda belə idi, hüquq fakültəsinə daxil olmaq üçün gözlənilmədən əjiojotaj yarandı. Bizim universitetdə hüquq fakültəsinə hər il 50 nəfər - rus və Azərbaycan bölmələrinin hər birinə 25 nəfər qəbul edirdilər. Müsəbiqə çox yüksək idi. Mən maraqlandım ki, bu nə məsələdir və aydın etdim ki, hüquqşünas işinə olan maraqla deyil, sadəcə olaraq milisdə, prokurorluqda, məhkəmələrdə işləmək arzusu ilə izah edilir.

Sonralar mən gördüm ki, müsəbiqə böyük olduğuna görə oraya ən çox hüquq mühafizə orqanları işçilərinin və rəhbər vəzifəli işçilərin uşaqları daxil olurlar. Bir il ərzindəki qəbulu təhlil edib aydınlaşdırdım ki, oraya bir nəfər də olsun sırayı adam girməyib, yalnız prokurorların, milis rəislərinin, raykom katiblərinin uşaqlarıdır. Mən onda düşünməyə başladım ki, belə halda bizdə deformasiya baş verə bilər, bəs həqiqətən yaxşı hüquqşünas ola biləcək istedadlı, qabiliyyətli insanlar nə etsinlər ki, onların valideynləri raykom katibləri, prokuror, milis rəisləri deyil? Bax, onda mən ixtiyarı öz əlimə alıb yüksək vəzifəli adamların uşaqlarının Azərbaycan Universitetinin hüquq fakültəsinə qəbul edilməsinə qadağan qoydum. Bu, mənfi münasibət doğurdu. Burada, Moskvada bəzi hüquqşünaslar etiraz etməyə başladılar. Mərhum Yuri Vladimiroviç Andropov bir dəfə mənə zəng etdi. Həmin dövrdə o, Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri idi və bizim aramızda çox yaxşı dostluq münasibətləri vardı. O, mənim qərarımın narazılıq doğurduğunu bildirdi. Mən "Literaturnaya qazeta"-da dərc olunmuş müsahibəm haqqında onun rəyini soruşdum, dedi: "Əladır". Mən soruşdum: "Bəs onda nə məsələdir?" Cavabında mənə dedi ki, bəzi hüquqşünaslar Əliyevin qərarından şikayət vermək niyyətindədirlər, çünki o, insan hüquqlarını tapdalayır. Mən bu barədə onun fikrini xəbər aldım, Andropov dedi ki, mən düzgün hərəkət etmişəm və mənim əleyhimə çox da çıxmasınlar deyərək, bu məsələni burada yoluna qoymağa söz verdi. Ancaq deməliyəm ki, sonra 1989-cu ilin axırında mən istefaya çıxanda - sizin xatirinizdədir, 1988, 1989, 1990-cı illərdə burada, Moskvada mənim əleyhimə böyük təqib başlanmışdı, müxtəlif qəzetlərdə məni gözdən salan, başdan-başa iftirlərlə dolu yazılar dərc edilirdi - məni özbaşınalıqda və sairə günahlandırmaq üçün bu faktdan da istifadə edildi. Ancaq hesab edirəm ki, mən o zaman düzgün hərəkət etmişdim və keçmişdə qəbul etdiyim heç bir qərardan imtina etmirəm.

Mən bu barədə məhz ona görə danışiram ki, hüquqşünas peşəsinə marağın birdən-birə artmasını, hüquq təhsilinə birdən-birə yaranmış böyük marağı nəzərə çarpdırım. Ancaq bu, qeyri-sağlam maraqlar idi.

Bu mərhələlər arxada qalmışdır. İndi Rusiya da, Azərbaycan da, keçmiş Sovetlər İttifaqının digər ölkələri də özlərində demokratik, hüquqi dövlət qurduqları zaman bu peşə, bu ixtisas birinci dərəcəli əhəmiyyət kəsb edir. Bir vaxtlar Sovetlər İttifaqında biz təəccüblənirdik ki, nə üçün Amerika Birləşmiş Ştatlarında hüquq kontorundan olan hansısa bir vəkili böyük nüfuzu var, üstəlik də o, varlı adamdır. Fikirləşirdik ki, ilahi, bizdə hüquqşünas, hansısa bir notarius, hansısa icraçı ən kasıb adamdır, heç nəyi yoxdur. Düzdür, milis rəisinə əlavə nə isə gəlir. Biz təəccüblənirdik, çünki həqiqətən qanunlarla yaşayan ölkələrdən büsbütün fərqlənən bir ölkədə yaşayırdıq. İndi Rusiyada da, Azərbaycanda da qanun hər şeydən yüksəkdir. Qanun isə

səriştəli hüquqşünaslar tərəfindən yaradılır və hüquqşünas bütün sahələrdə lazımdır. Hesab edirəm ki, bu ixtisas, bu peşə indi xüsusi nüfuz qazanır. Ona görə də həmin Ümumittifaq Qiyabi İnstitutundan böyük yol keçərək yaranmış akademiya, Rusiya Hüquq Akademiyası Rusiyanın təhsil sisteminə belə layiqli yer tutur. Çünki, əvvələn, böyük tədris və elmi potensialı var, ikincisi isə, hüquqi Rusiya dövlətində bu akademiya hüquqşünas kadrlar, bir çox məsələlərin həlli üçün mütəxəssislər hazırlanmasında hələ çox, uzun illər fayda gətirəcəkdir. Ona görə də burada belə ad almağımdan, sizinlə bir yerdə olmağımdan və bəzi fikirlərimi söyləmək imkanına malik olmağımdan son dərəcə məmnunam.

Bununla yanaşı, keçmiş Sovet İttifaqında hətta həmin sistemdə, - indi mən burada Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü və Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini işlədiyim dövrləri xatırlayıram, - biz dövləti, cəmiyyəti və başqa sahələri demokratikləşdirmək üçün az iş görməmişdik. Bu xətt Andropov ölkənin rəhbərliyinə gəldikdən sonra götürülmüşdü. Həmin dövrdə mən görkəmli hüquqşünaslarla, hüquq institutları ilə çox fəal əməkdaşlıq edirdim və xatırlamağa şadam ki, o illərdə mən dərin hüquqi mənaya malik olan çox mühüm sənədlərin hazırlanmasında yaxından iştirak edirdim.

Məsələn, 1983-cü ilin əvvəllərində əmək kollektivləri haqqında qanun hazırlamaq qərara alınmışdı. Buna görə də MK Siyasi Bürosunun qərarı ilə mən bu qanunun layihəsini hazırlayan komissiya-nın sədri təyin olunmuşdum. Mənim komissiyamda hüquqşünaslar, professorlar, akademiklər, o cümlədən Kudryavtsev və başqaları var idi. Biz bu qanunu bir neçə aya hazırladıq. Elə olurdu ki, mən günlərlə şəhər ətrafında komissiya-nın üzvləri ilə oturdum və biz müzakirə edirdik. 1983-cü ilin iyununda Ali Sovetin sessiyasında mən layihə haqqında məruzə etdim və biz əmək kollektivləri haqqında ilk qanun qəbul etdik. Bu onu göstərir ki, biz dövlətimizdə qanunçuluğu möhkəmlətmək yolu ilə gedirdik. Sonralar, 1985-ci, 1986-cı illərdə isə biz dövlət müəssisəsi haqqında qanun üzərində işlədik. Bu, yəqin ki, yadımdadır. O vaxtlar bu komissiyaya Nazirlər Sovetinin sədri Rıjko-vun özü başçılıq edirdi, mən bu komissiya sədrinin müavini idim və işçi qrupuna başçılıq edirdim. Biz bu qanunu da hazırlayıb qəbul etdik. Doğrudur, bunların hamısı indi tarixə çevrilmişdir, çünki həmin sistem, həmin dövlət daha yoxdur. Lakin bunlar dövlət idarəçiliyində qanunçu-luq prinsipinin bərqərar edilməsinə doğru, dövlətdə və cəmiyyətdə qanunun nüfuzunun yüksəldilməsinə doğru ilk addımlar idi.

Yeri gəlmişkən, mən öz aktuallığını bu gün də itirməmiş olan belə bir mühüm faktı da xatırlayıram. Mən Dövlət Arbitrajının islahatı üzrə komissiya-nın sədri idim. Siz hüquqşünaslar yaxşı bilirsiniz ki, Dövlət Arbitrajı dövlətə bir əlavə idi və müstəqil statusa malik deyildi, Nazirlər Sovetinə tabe idi. Bu məsələni bir çox hüquqşünaslar qaldıraraq dedilər, bir halda ki, biz demokratikləşdirməyə doğru gedirik, onda Dövlət Arbitrajında islahatlar aparmaq lazımdır. Mən Nazirlər Sovetinin rəhbərlərindən biri idim, burada hamı Dövlət Arbitrajını Nazirlər Sovetinin tərkibindən çıxarmağın və ona müstəqil status verməyin əleyhinə idi. Yadımdadırsa, Dövlət Arbitrajının sədri Anisimov idi. O da Dövlət Arbitrajının statusunun vacibliyindən danışdı. O vaxtlar biz Siyasi Bürodə Dövlət Arbitrajında islahatın zəruriliyi məsələsinin həll edilməsinə müvəffəq olduq. Mən sənədin üzərində işləmişdim və şadam ki, hazırlayıb müzakirəyə çıxara bilmişdim. Beləliklə, Dövlət Arbitrajının statusu haqqında qərar qəbul edildi. Dövlət Arbitrajına böyük müstəqillik verdilər, onu Nazirlər Sovetinin tərkibindən çıxartdılar. Mən bu epizodları sizin peşənizlə bağlı olduğumu təsdiqləmək üçün xatırlayıram.

Hazırda Rusiyada da, Azərbaycanada da bütün sahələrdə islahatlar aparılır. Bu islahatların qanunvericilik bazasına böyük ehtiyacı var. Bizdə də, Rusiyada da qanunlar qəbul edilir. Lakin nə qədər qanun qəbul etsək də, məsələn, respublikamızda biz islahatları aparmaqdan ötrü qanunlara, qanunvericilik bazasına, bazar iqtisadiyyatı, demokratiya, qanunçuluq yolu ilə tam irəliləmək üçün, şəxsiyyətin

hüquqlarına əməl etmək və sair üçün lazım olan dəyişikliklərin həyata keçirilməsindən ötrü qanunlara hələ çox böyük ehtiyac duyuruq.

Lakin demək istəyirəm ki, Azərbaycan müstəqil dövlət yolunda qətiyyətlə durmuşdur. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi tarixi naili-yətdir, biz onu möhkəmləndirəcək və inkişaf etdirəcəyik. Azərbaycan demokratiya, tərəqqi yolu ilə gedir və hüquqi dövlət qurur. Bu, quruca söz deyil, gerçəklikdir. Bununla bərabər, dövlət bir kəlmə ilə, bir ifadə ilə hüquqi dövlət olmur. Dövləti hüquqi, əsl demokratik dövlət etmək üçün qanunlar, digər tədbirlər gərəkdir. Odur ki, biz bu yolla gedirik. Biz iqtisadiyyatı yenidən qururuq, özəlləşdirmə haqqında qanun qəbul etmişik və onu həyata keçiririk. Amma ağıl-kamalla, iqtisadiyyatımızın sosial yönümünü nəzərə alaraq. Zənnimcə, demək olmaz ki, səhv buraxmayacağıq, səhvlərdən heç kəs sığorta olunmayıb. Lakin biz bu yolu daha az nöqsanlarla keçəcəyik. Torpaq islahatı haqqında çox san-ballı bir qanun qəbul etmişik. Bu qanunda torpağı alıb-satmaq, vermək hüququ ilə onun şəxsi mülkiyyətə verilməsi nəzərdə tutulur və biz bu qanunu 2-3 il ərzində real surətdə həyata keçirəcəyik, torpaq sahibkar-ların, adamların, vətəndaşların tam ixtiyarında olacaqdır. Biz artıq onun əməli səmərəsini görürük.

Bütün bunlarla yanaşı, biz öz fəaliyyətimizdə bunu əsas tuturuq ki, Rusiya ilə, digər MDB ölkələri ilə inteqrasiya əlaqələri son dərəcə böyük əhəmiyyətə malikdir. Odur ki, məsələyə xüsusi diqqət yetiririk. Dünən dövlət başçılarının iclasında, xüsusən qapalı iclasda biz bu məsələləri müzakirə etdik. Deməliyəm ki, müzakirə çox yaxşı oldu. Rusiya Prezidenti, MDB-nin Dövlət Başçıları Şurasının Sədri Boris Nikolayeviç Yeltsinin olduqca məzmunlu, ağıllı, yaxşı çıxışını qeyd etmək istəyirəm. Bu gün mən onunla görüşdüm və biz ikitərəfli münasibətlərə dair məsələləri müzakirə etdik. Mən bu görüşdən, söh-bətdən çox məmnun qaldım. Bütün bunlar Rusiya ilə dostluq münasibətlərini inkişaf etdirmək və möhkəmlətmək niyyətlərimizə uyğundur. Bizi Rusiya ilə bir il deyil, on il deyil, yüz illərdən bəri çox şey bağlayır. Bu əlaqələri qırmaq olmaz. Bu əlaqələrin qırılması tarix qarşısında da, bu illər, bu onilliklər ərzində bir-biri ilə son dərəcə bağlı olmuş bir çox insanlar qarşısında da cinayət olardı.

Aprelin 1-də bizdə Rusiya mədəniyyəti günləri başlayır. Mənə elə gəlir ki, bu da böyük hadisə olacaq və Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin daha da möhkəmlənməsinə və genişlənməsinə xidmət edəcəkdir. Əlbəttə ki, elm və təhsil, ali təhsil sahəsində əməkdaşlıq

üçün böyük imkanlar var. Siz əmin ola bilərsiniz ki, Azərbaycanda biz bundan sonra da təhsil sahəsində əməkdaşlığımızı daha da genişləndirmək xətti tutacağıq. Yenə də təhsildən danışarkən mən o illəri, Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi təhsil, ali təhsil, maarif, texniki peşə təhsili sahələrini idarə etdiyim illəri xatırlayıram. O illərdə də işləmiş, indi də işləyən bir çox adamlarla - universitetlərin, təhsil orqanlarının rəhbərləri ilə yaxşı tanışam. Ali təhsil, maarif nazirliklərinin, texniki peşə təhsili komitəsinin kollegiyalarında öz görüşlərimi çox səmimiyyətlə xatırlayıram. Bunların hamısı mənim üçün çox əzizdir. Keçmiş həyatımın parlaq səhifələridir. Mən burada öz həyat fəaliyyətimin həmin dövrünə minnətdaram, çünki bu da elə bir çətin dövrdə Prezident kimi Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etmək üçün mənə imkan verir.

Burada Azərbaycanda görülmüş tədbirlərdən danışıldı. Vaxtınızı almaq istəmirəm. Həqiqətən, Azərbaycan dövlət müstəqilliyinə nail olduğu vaxtdan bəri respublikada vəziyyət çox mürəkkəb idi. Əvvəla, bu, onda da, indi də, bununla bağlı idi ki, 1988-ci ildən Ermənistan tərəfindən Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz başlanmışdır. Ermənistan silahlı birləşmələri Azərbaycan ərazisinin 20 faizini işğal etmişlər, ölkəmizin bir milyondan çox sakini bu işğal olunmuş torpaqlardan didərgin salınmışdır, indi onlar ağır şəraitdə, çadırlarda yaşayırlar. Digər tərəfdən, daxili siyasi vəziyyət çox mürəkkəb idi, müxtəlif qruplar, silahlı dəstələr hakimiyyət uğrunda mübarizə aparırdılar.

Bu beş il ərzində hakimiyyət 1992-ci ildə, sonra 1993-cü ildə, Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başlayanda dəyişdi. O zaman mənə Bakıya dəvət etdilər, mən bu dəvəti qəbul etdim və tezliklə dörd il olacaqdır ki, mən Azərbaycanın rəhbəriyəm. Əlbəttə, çətin idi. İndi də çətinidir. Ancaq mühüm cəhət odur ki, biz vəziyyəti sabitləşdirə, bütün daxili ziddiyyətləri və çətinlikləri aradan qaldıra, bir çox silahlı, qanunsuz quldur dəstələrini təcrid edə və zərərsizləşdirə, ölkədə ictimai-siyasi sabitlik yarada bildik.

Digər böyük nailiyyət də odur ki, artıq üç ildir hərbi əməliyyatlar yoxdur, qan tökülmür. Mən dünən Ermənistan prezidenti Levon Ter-Petrosyan ilə görüşdüm. Bu gün Boris Nikolayeviç Yeltsin ilə görüş zamanı da biz bu məsələni müzakirə etdik. Biz məsələnin sülh yolu ilə həll olunması üçün addımlar atırıq. Respublikamızdakı vəziyyəti dərinləndirən bəzi şeylərə görə, - bunu onun çıxışından hiss etdim, - Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasının prinsipləri haqqında ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündə qəbul olunmuş sənədə verdiyi, - həm də təkcə o yox, - əhəmiyyətə görə mən professor Bekeşevə çox minnətdaram. Biz bu gün də, dünən də dedik ki, Ermənistan istisna olmaqla, həmin prinsiplər ilk dəfədir ATƏT-in bütün üzvləri tərəfindən təsdiq edilmişdir. Bu prinsiplər münaqişənin

sülh yolu ilə aradan qaldırılmasının əsasını təşkil edir. Əmin ola bilərsiniz ki, biz öz tərəfimizdən hərbi əməliyyatların yenidən başlamasına heç vaxt yol verməyəcəyik. Biz Qafqazda da, bütün Qafqazda da, keçmiş Sovetlər İttifaqının bütün ərazisində, bütün dünyada sülh olmasını istəyirik, istəyirik ki, hər yerdə, xüsusən Qafqazda sülh və əmin-amanlıq olsun. Qafqaz xüsusi regiondur, onun öz xüsusiyyəti var. Ancaq eyni zamanda indi onu bir çox münaqişələr - Ermənistan-Azərbaycan, abxaz-gürcü münaqişələri, Çeçenistandakı münaqişə bürümüşdür. Bir baxın, kiçik ərazidə nə qədər münaqişə var və bunlar MDB məkanının bütün mühitinə mənfi təsir göstərir. Ona görə də biz məsələnin dinc yolla həllinə, sülhün bərqərar edilməsinə nail olmaq üçün tədbirlər görəcəyik. Əminəm ki, biz Ermənistan ilə sülhü bərpa edəndə, - şübhəsiz ki, Azərbaycan ərazisindən erməni silahlı birləşmələrinin tamamilə çıxarılması, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi, onun suverenliyinə və sərhədlərinin toxunulmazlığına əməl olunması şərtilə, - onunla da mehriban münasibətləri çox uğurla inkişaf etdirə bilərik. Mən buna inanıram.

Çıxışımın sonunda bugünkü səmimi görüş üçün, mənə verdiyiniz fəxri ad üçün sizə bir daha təşəkkür etmək istəyirəm. Sizə, Moskva Dövlət Hüquq Akademiyasının bütün kollektivinə hüquq kadrları hazırlanması işində bundan sonra da uğurlar diləmək istəyirəm. Hesab edirəm ki, Azərbaycan ilə Moskva Dövlət Hüquq Akademiyası arasında əməkdaşlıq uğurlu ola bilər. Biz Azərbaycanda yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlamaq üçün gələcəkdə də sizin akademiyanın imkanlarından və şübhəsiz ki, böyük təcrübənizi, elmi potensialınızı nəzərə alaraq köməyinizdən istifadə edəcəyik. Sizə təşəkkür edir, cəsarəti, xoş həyat, uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənilirdi və alqışlarla qarşılandı.

İzmir şəhərindəki "Doqquz Eylül" Universitetinin fəxri doktoru

1997-ci il mayın 7-də Türkiyədə rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə İzmir şəhərindəki "Doqquz Eylül" Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

"Doqquz Eylül" Universitetində Azərbaycan Prezidentini ali məktəbin professor-müəllim heyəti, tələbələr alqışlarla, mehribanlıqla qarşıladılar. Universitetin rektoru, professor Fəthi İdman Prezident Heydər Əliyevi hərarətlə salamladı, rəhbərlik etdiyi təhsil ocağı barədə Prezidentə ətraflı məlumat verdi.

Sonra böyük iclas salonunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə "Doqquz Eylül" Universitetinin fəxri doktoru adının verilməsi münasibətilə təntənəli mərasim başlandı. Salonda Azərbaycan və Türkiyə Respublikalarının dövlət bayraqları, Mustafa Kamal Atatürkün və Heydər Əliyevin portretləri asılmışdı, Azərbaycan-Türkiyə dostluğuna dair və Prezident Heydər Əliyevi salamlayan şüarlar var idi.

Mərasimin əvvəlində böyük Mustafa Kamal Atatürkün xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi. Sonra Azərbaycan və Türkiyə Respublikalarının dövlət himnləri səsləndirildi.

Mərasimi giriş sözü ilə universitetin rektoru, professor Fəthi İdman açdı.

"Doqquz Eylül" Universitetinin rektoru professor Fəthi İdmanın çıxışı

-Hörmətli Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, xoş gəlmisiniz. Siz universitetimizə gəlməklə bizi fərəhləndirdiniz. "Doqquz Eylül" Universitetində Sizə fəxri doktor adı verilməsi münasibətilə keçirilən mərasimdə iştirak etməyinizdən böyük şərəf duyuruq. Müstəqil

Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğu sahəsində Prezident Heydər Əliyevin gördüyü işlər ölkəmizdə və universitetimizdə rəğbətlə qarşılanır və dəstəklənir. Çağdaş Azərbaycanın ərəzi bütövlüyünün və suverenliyinin təmin edilməsi yolunda Zati-alinizin müdrik siyasətinin böyük uğurla nəticələnməyinə əminik.

Hörmətli Prezident, Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı tarixi əlaqələr dövlətlərimizin münasibətlərinin dərhal sıxlaşdırılmasında mühüm rol oynamışdır. İki ölkə arasında çoxlu sənədlər imzalanmışdır. Bu müqavilələr, sazişlər, protokollar əsas verir deyək ki, Azərbaycanla Türkiyə arasındakı əlaqələr digər ölkələrlə ikitərəfli əməkdaşlıqdan xeyli fərqlənir. İki qardaş ölkəmiz arasında qurulmuş münasibətlər enerji, nəqliyyat, turizm, təhsil və sair sahədəki müqavilələrin sayəsində gündən-günə inkişaf edir. Bütün bunlar isə Azərbaycan-Türkiyə əlaqələrinin daha da sıxlaşdırılmasına kömək edir. İndi bizim mədəniyyət, təhsil və digər sahələrdə münasibətlərimiz get-gedə daha da yaxınlaşır və iş birliyimiz hər iki ölkə üçün çox faydalar gətirir. İki ölkə xalqlarının bir-birinə yaxınlaşdırılmasında minlərlə azərbaycanlı tələbənin Türkiyədə təhsil alması çox əhəmiyyətlidir. Bir çox türkiyəli gənc isə hazırda Azərbaycanda təhsil alır.

Hörmətli Azərbaycan Prezidenti!

15 yaşı olan universitetimiz 10 fakültəni, 10 institutu, 9 yüksək ixtisaslı məktəbi, 6 elmi tədqiqat mərkəzini birləşdirir. Universitetin rektorluğu yanında 4 ayrıca özəl bölmə fəaliyyət göstərir. İzmirin 6 müxtəlif bölgəsində hazırlıq şöbələri mövcuddur. Universitetin 34 min tələbəsi vardır. "Doqquz Eylül" Universiteti Türkiyənin dördüncü böyük universiteti hesab olunur. Universitetimizdə 1989-cu ildən Azərbaycan övladları da oxuyurlar. Onlar 9 fakültədə, bir yüksək ixtisaslı məktəbdə və bir institutda təhsil alırlar. Azərbaycanlı gənclərin gələcəkdə də universitetimizdə təhsil almalarından böyük şərəf duyacağıq.

Azərbaycan və Türkiyə Cümhuriyyətləri arasında təhsil sahəsində əlaqələrimiz gündən-günə daha da sıxlaşır. Bu il azərbaycanlılardan iki nəfər professor, bir nəfər dosent elmi dərəcəsi adını almışdır. İndi olduğu kimi gələcəkdə də azərbaycanlı mütəxəssislərlə birlikdə çalışacağımıza əminik. Biz Azərbaycanın universitetləri və digər təhsil ocaqları ilə sıx əlaqələr qurmağa hazırıq. Birgə mədəniyyətimiz, dilimiz, ənənələrimiz bu əlaqələr üçün bizə yaxşı əsas yaradır.

Azərbaycanın və Türkiyənin gələcəyə baxışları eynidir. Ona görə də ölkələrimizin əlaqələri bundan sonra daha böyük sürətlə inkişaf etməlidir.

Hörmətli Prezident Heydər Əliyev!

Biz təməli Mustafa Kamal Atatürk tərəfindən qoyulmuş Türkiyə universitetlərindən biri olaraq demokratik ruhlu, hüquqi dövlətə sahib

dura biləcək yüksək ixtisaslı gənclər yetişdirmək istəyirik və bunun üçün ölimizdən gələnə edirik. Biz özümüzə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirməyə çalışırıq.

Xalqlarımızın dostluq və qardaşlıq münasibətlərinə əsaslanaraq Türkiyə və Azərbaycan Cümhuriyyətlərinin əlaqələrinin durmadan inkişaf edəcəyinə inanırıq. Bu əlaqələrin belə yüksək səviyyəyə qalxmasında xüsusi xidmətləri olan Prezident Heydər Əliyevə bir daha öz təşəkkürümüzü bildirir və ona müvəffəqiyyətlər arzulayırıq.

Sonra universitetin professoru Feyzi Dəmirə söz verildi.

Professor Feyzi Dəmirin çıxışı

- Hörmətli Prezident Heydər Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Naxçıvanda doğulmuşdur. O, Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu və Bakı Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir. 1939-1941-ci illərdə Azərbaycan Sənaye İnstitutunda təhsil almışdır. 1941-1944-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Xalq Komissarları Sovetində şöbə müdiri və 1944-cü ildən etibarən dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında çalışmışdır. 1964-1967-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini və 1967-1969-cu illərdə bu komitənin sədri və general olmuşdur. Heydər Əliyev 1969-1982-ci illərdə Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi, 1982-1987-ci illərdə Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü olmuş və Sovetlər Birliyi baş nazirinin birinci müavini işləmişdir.

Heydər Əliyev bu vəzifədə çalışarkən Almaniya, Rumıniya, Yuqoslaviya, İtaliya, Misirdə, İraqda, Suriya, Hindistanda, Polşada, Koreya və bir çox digər ölkələrdə səfərdə olmuş, dövlətlərarası əlaqələrin inkişaf etdirilməsində iştirak etmişdir.

Hörmətli Heydər Əliyev 1990-cı ilin yanvarında Moskvada azərbaycanlıların iştirak etdiyi bir heyətlə Azərbaycanın müstəqillik hərəkətini başlamış və bu sahədə böyük işlər görmüşdür. Naxçıvana dönmə və 1990-cı ildən etibarən Azərbaycan Respublikasının millət vəkili olan Heydər Əliyev 1990-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri və Azərbaycan Cümhuriyyəti parlamenti sədrinin müavini işləmişdir.

Bakıya dəvət edilən və 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Cümhuriyyəti parlamentinin sədri seçilən Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 23-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini icra etməyə başlamışdır.

1993-cü il oktyabrın 3-də o, xalqın əksəriyyəti tərəfindən Azərbaycan Prezidenti seçilmişdir. Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin və respublika ərazisinin digər böyük hissəsinin işğal edildiyi və ilk savaşı başladığı böhranlı günlərdə Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan ordusunun təşkilatlanmasına başlanmış, Türkiyə

Cümhuriyyəti tərəfindən Azərbaycan ilə strateji əməkdaşlıq sahəsində iş birliyi əldə edilmiş və Azərbaycanın haqq işinə dəstək verilmişdir. Azərbaycan Milli Ordusu ölkənin işğal edilmiş ərazilərini Prezident Heydər Əliyevin gərgin səyləri və rəhbərliyi sayəsində sürətlə geri qaytarmağa başlamışdır.

Azərbaycanın haqq işinin dünya birliyi tərəfindən müdafiə edilməsi hörmətli Prezident Heydər Əliyevin müdrik siyasəti nəticəsində mümkün olmuşdur.

1994-cü ildə dövlətlərarası münasibətlərin inkişaf etdirilməsi sahəsində gördüyü böyük işlərə görə hörmətli Prezident Heydər Əliyevə fəxri doktor adı verilmişdir. Cənab Heydər Əliyev Türkiyə Cümhuriyyəti ilə iqtisadiyyat, mədəniyyət, sosial sahədə çox dəyərli bir iş birliyinin yaradılmasında böyük xidmətlər göstərmişdir.

Cənab Heydər Əliyevə "Doqquz Eylül" Universitetinin fəxri doktoru adı verilməsi haqqında qərarı sizə oxuyuram:

"Doqquz Eylül" Universiteti Azərbaycanın müstəqilliyinin qazanılmasında və ölkənin böhranlı vəziyyətdən çıxarılmasında qarşıya çıxan çətinliklərin öhdəsindən bacarıqla gəldiyinə, Azərbaycanda demokratiyanın yaradılmasında və bərqərar edilməsində göstərdiyi səylərə və respublikanın müstəqilliyinin qorunması üçün apardığı sülh məramlı siyasətində qazandığı uğurlara, qardaş Türkiyə Cümhuriyyəti ilə iqtisadiyyat, mədəniyyət, sosial siyasət və digər sahələrdə əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi sahəsində göstərdiyi böyük xidmətlərə görə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə universitetin fəxri doktoru adı verilməsi barədə qərar qəbul etmişdir".

"Doqquz Eylül" Universitetinin rektoru Fəthi İdman salondakıların gurultulu alqışları altında universitetin fəxri doktoru mantiyasını və medalını Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli cənab rektor, hörmətli xanımlar və cənablar!
Hörmətli dostlar, əziz tələbələr!

Mən sizin hamınıza dostunuz, qardaşınız olan Azərbaycandan hərarətli salam gətirmişəm. Sizin simanızda Türkiyə Cümhuriyyətinin bütün universitetlərinə, bütün professorlarına, bütün alimlərinə, bütün müəllimlərinə, bütün tələbələrinə hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Sizə səadət, xoşbəxtlik və bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Türkiyənin böyük və çox gözəl şəhəri olan İzmir şəhərinin sakinlərini, vətəndaşlarını ürəkdən salamlayıram. İzmir ilə Azərbaycan paytaxtı Bakı qardaşlaşmış şəhərlərdir. Həm Bakı sakinləri adından, həm

də Azərbaycan vətəndaşları adından İzmir şəhərinin bütün sakinlərini və vətəndaşlarını salamlayıram.

Üçüncü gündür ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin Cümhur başqanı, əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə mən Türkiyə Cümhuriyyətində rəsmi səfərdəyəm. Mən və mənimlə bərabər sizin ölkəyə gəlmiş Azərbaycan nümayəndə heyəti bu üç günün içərisində türk qardaşlarımızın, türk xalqının, Türkiyə dövlətinin və hökumətinin qonaqpərvərliyi və sevgi-məhəbbəti içində yaşayırıq. Bu, bizim üçün böyük səadətdir. Bu, bizim üçün unudulmaz günlərdir. Bu, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin həm türk xalqı üçün, həm də Azərbaycan xalqı üçün nə qədər əziz, nə qədər gərəkli və nə qədər dəyərli olduğunu bir daha nümayiş etdirir.

Türkiyədə, Ankarada olarkən bir çox görüşlər keçirmişik və Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin genişləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi üçün dəyərli işlər görmüşük, çox əhəmiyyətli dövlətlərarası, hökumətlərarası müqavilələr imzalamışıq. Onların içərisində Türkiyə ilə Azərbaycan arasında strateji əməkdaşlığın daha da dərinləşdirilməsi haqqında müqavilə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu müqaviləni Türkiyə Prezidenti və Azərbaycan Prezidenti imzalamışlar. Bu müqavilə ilə Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri keyfiyyətə yeni səviyyəyə qalxır və bu əlaqələrin gələcəkdə daha sürətlə, eyni zamanda çox geniş və hərtərəfli inkişaf etməsi üçün yeni bir mərhələ açılır.

Mən bu günlərdə Türkiyədə apardığımız danışıqlardan və keçirdiyimiz görüşlərdən, imzalanmış sənədlərdən həddindən artıq razıyam və hesab edirəm ki, bunların hamısı Türkiyə-Azərbaycan dostluq və qardaşlıq əlaqələrini daha da möhkəmləndirir.

Azərbaycan nümayəndə heyətinə və şəxsən mənə göstərilən bu hörmətə görə, bu qayğıya görə, bu qonaqpərvərliyə görə Türkiyə Cümhuriyyətinə, onun hörmətli Prezidentinə, bütün Türkiyə xalqına təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm.

Türkiyəyə səfər zamanı İzmiri ziyarət etmək mənim üçün çox əzizdir. Mən İzmir şəhərində ilk dəfə 1992-ci ildə olmuşam və o vaxt Türkiyənin Prezidenti mərhum Turqut Özalın və Baş nazir hörmətli Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə ölkənizə gələrək, İzmirdə keçirilən III beynəlxalq iqtisadi konqresdə iştirak etmişdim. Həmin konqresdə mənə söz deməyə, konqresə müraciət etməyə imkan verilmişdi. Bu mənim həyatımda, tərcümeyi-halımda çox əlamətdar və əziz bir hadisə olmuşdur. Mən o günləri daim xatırlayıram. İzmir şəhərinin nə qədər gözəl, nə qədər yaraşlıqlı və nə qədər mehriban şəhər olduğunu hiss etdim. Bu, mənim daim xatirimdədir.

Yenidən İzmirə gəlməyimdən çox məmnunam və xüsusən sizinlə görüşmək mənim üçün çox əzizdir, çox qiymətlidir.

Əziz dostlar, siz mənə çox böyük hörmət və ehtiram göstərmisiniz.

Siz mənə həm də çox böyük etimad göstərmisiniz - mənə sizin universitetin fəxri doktoru adını vermisiniz. Mən bu barədə qəbul etdiyiniz qərarla və bu fəxri doktor adını vermək üçün sizin qərarlarınızda əks etdirilən əsaslarla çox diqqətlə və məmnuniyyət hissi ilə tanış oldum. Mənə göstərdiyiniz bu qayğıya görə, mənim fəaliyyətimə və xüsusən Azərbaycan Respublikasının dövlət başçısı kimi göstərdiyim fəaliyyətə bu qədər yüksək qiymət verdiyinizə görə, bu qədər hörmət etdiyinizə görə sizə səmimi qəlbdən təşəkkür edirəm. Çox sağ olun. "Doqquz Eylül" Universiteti yaşca gəncdir, onun 15 yaşı var, ancaq bu 15 ildə o, sürətlə inkişaf edib, genişləni və Türkiyənin burada deyildiyi kimi, sıra hesabı ilə 4-cü universiteti yerinə gəlib çatıbdır. Bu çox maraqlı göstəricidir. Yəni cəmi 15 yaşın olsun və həmin illər içərisində bir çox qocaman, yaşlı universitetləri ötüb keçəsən və dördüncü yerə çatasan - bu böyük qəhrəmanlıqdır.

Mən yaxşı bilirəm ki, Türkiyədə təhsilin təşkil olunmasına, ali təhsilin əldə etdiyi nailiyyətlərə qiymət verilməsinə çox ciddi yanaşılır, çox böyük tələblər qoyulur və belə nailiyyətlər əldə etmək, belə qiymət almaq da asan deyildir. Görünür, bu, universitetdə qısa müddətdə, 15 il içərisində toplaşmış yüksək səviyyəli müəllimlərin, professorların, doktorların, alimlərin ümumi səyi və birgə əməyi, zəhməti nəticəsində olubdur. Əziz dostlar, ona görə də mən sizi əldə etdiyiniz nailiyyətlər münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm, sizin universitetinizə bütün gələcək işlərinizdə uğurlar arzulayıram və arzu edirəm ki, universitetiniz bu sırada dördüncü yerdən daha da irəliləsin, o birisi universitetləri də ötə bilsin.

Rəqabət həmişə insanların, eləcə də təhsil ocaqlarının, universitetlərin sürətlə inkişaf etməsinə şərait yaradır. Güman edirəm ki, sizin əldə etdiyiniz bu nailiyyətlər sizdən yaşlı, qocaman Türkiyə universitetlərini də müəyyən qədər narahat edəcək, onlar da çalışacaqlar ki, öz işlərini daha da yaxşı qursunlar. Beləliklə, siz onlara kömək edəcəksiniz və siz də irəli gedəcəksiniz. Mən istəyirəm ki, qardaş, dost Türkiyənin ali təhsili daha da yüksəlsin, Türkiyə universitetləri daha da inkişaf etsin və dünyanın ən görkəmli universitetləri sırasında olsunlar. Güman edirəm ki, sizin universitetin nailiyyətlərinin səbəblərindən biri də odur ki, universitetiniz "Doqquz Eylül" adı daşıyır. 9 Eylül Türkiyə Cümhuriyyətinin tarixində çox önəmli bir nöqtədir, önəmli bir mərhələdir. Biz hamımız yaxşı bilirik ki, Türkiyədə Osmanlı imperatorluğu dağıldıqdan sonra çox gərgin vəziyyət yaranmışdı və Türkiyənin xarici düşmənləri Türkiyəni dağıtmaq, parçalamaq, yenidən ələ keçirmək məqsədi güdürdülər. Türkiyəyə hərbi təcavüz olmuşdur və türk xalqının qəhrəmanlığı, rəşadəti o illərdə Türkiyəni bu böyük təhlükələrdən, böyük bəlalardan xilas etdi. Türkiyənin bu qurtuluş savaşında İzmir 9 Eylül hadisəsi, 9 Eylül qələbəsi ölkənin daxilində

çox görkəmli yer tutur. Məlumdur ki, Türkiyədə qurtuluş savaşının, qələbənin yaradıcısı, qurucusu və sərkərdəsi, qurtuluş savaşını qələbə ilə sona çatdıran türk xalqının görkəmli oğlu Mustafa Kamal Atatürk olmuşdur.

Mustafa Kamal Atatürkün rəhbərliyi altında burada - İzmirdə yadelli düşmənləri ölkədən çıxarmaq üçün planlar qurulmuş, hərbi əməliyyatlar keçirilmişdir. Onun rəhbərliyi altında Türkiyənin düşmənləri 9 Eylüldə dənizə atılmış, İzmir azad olunmuş və Mustafa Kamal Atatürk bu hərbi əməliyyata, bu qələbəyə bilavasitə rəhbərlik etmişdir.

Bütün bunlar Türkiyə Cümhuriyyətinin tarixinin gözəl səhifələridir. Siz universitetinizi yaradarkən ona "Doqquz Eylül" adı verməyiniz də 9 Eylül gününü nə qədər əziz və qiymətli tutduğunuzu göstərir, eyni zamanda Türkiyə Cümhuriyyətinin yarandığı gündən onun banisi olan böyük Mustafa Kamal Atatürkün ideyalarına, qoyduğu yola sizin nə qədər sadıq olduğunuzu göstərir.

Universitetiniz gələcəkdə bu yolla gedərək yeni nailiyyətlər əldə edəcəkdir. Sizin universitetiniz artıq mənim də universitetimdir. Çünki mən artıq sizin universitetin fəxri doktoru kimi universitetinizin həyatına qatılıram və sizin universitetin həyatı mənim üçün dogma iş olur. Demək sizin, bizim universitetimiz bundan sonra da yeni nailiyyətlər əldə edəcəkdir. Mən buna əminəm.

Hörmətli dostlar, bu günlərdə biz Türkiyə-Azərbaycan dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi üçün çox ciddi addımlar atmışıq. Bu gün mən bir daha bildirmək istəyirəm ki, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri gündən-günə möhkəmlənir və inkişaf edir, bundan sonra da daha sürətlə inkişaf edəcəkdir. Bizim dostluğumuz tarixi köklərimizlə, milli birliyimizlə, bir dilə, bir dinə mənsub olmağımızla, eyni adət-ənənələrə, eyni mənavi dəyərlərə mənsub olmağımızla əlaqədar gündən-günə möhkəmlənəcək, gündən-günə inkişaf edəcəkdir. Biz Azərbaycanda bu dostluğa xüsusi əhəmiyyət, xüsusi yer veririk və əmin ola bilərsiniz, biz bundan sonra da çalışacağıq ki, bu əlaqələr daha da inkişaf etsin.

Azərbaycan müstəqil dövlət kimi gənc bir dövlətdir. O, dövlət müstəqilliyinin 6-cı ilini yaşayır. Bu gün universitetin qəbul etdiyi qərardan da hiss etdim ki, Azərbaycanda gedən proseslər, işlər sizə məlumdur və siz bilərsiniz ki, bu illər içində daim, ardıcıl olaraq Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini möhkəmləndirmək, Azərbaycanın suverenliyini təmin etmək, Azərbaycanı Ermənistan işğalından azad etmək üçün çalışırıq. Bu illər ərzində işlərimiz çox ağır, gərgin şəraitdə keçir. Bilirsiniz ki, 1988-ci ildən Azərbaycana Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüz edilibdir və bu təcavüz ardıcıl olaraq, bəzi başqa ölkələrin Ermənistana yardımını ilə əlaqədar və bəzi başqa səbəblərlə əlaqədar genişləni və nəhayət, Azərbaycan tor-

paqlarının 20 faizi Ermənistan tərəfindən işğal edilibdir. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq Azərbaycan vətəndaşı didərgin, qaçqın düşmüşdür, onlar ağır vəziyyətdə yaşayırlar, əksəriyyəti 4-5 ildir ki, çadırlarda qalır.

Üç il bundan öncə biz Ermənistanla Azərbaycan arasında döyüşləri dayandırdıq, atəşkəs haqqında saziş imzaladıq. Üç ildir ki, atəş yoxdur, biz atəşkəs rejimində yaşayırıq, ancaq eyni zamanda tam sülh də yoxdur. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulub, Azərbaycanın dövlət sərhədi pozulub və bir də qeyd edirəm, Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır. Biz üç ildir davam edən bu atəşkəs rejimi zamanı məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasına çalışmışıq və çalışırıq, bundan sonra da çalışacağıq. Keçən ilin sonunda ATƏT-in Zirvə görüşündə qəbul olunmuş sənəd bu münaqişənin həll edilməsi üçün daha yaxşı imkanlar yaradır. ATƏT-in Zirvə görüşündə ATƏT-in 53 üzvünün dövlət başçıları Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması prinsiplərini qəbul etdilər. Ermənistanın və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tanınması, yəni torpaq bütövlüyünün tanınması, Dağlıq Qarabağa Azərbaycan Respublikasının tərkibində yüksək muxtariyyət statusu verilməsi və Dağlıq Qarabağın bütün əhalisinin - həm erməni, həm də azərbaycanlı əhalisinin təhlükəsizliyinə təminat verilməsi prinsiplərini biz qəbul etmişik. Ancaq Ermənistan qəbul etmir. İndi məqsəd və xüsusən ATƏT-in Minsk qrupu üzvlərinin və ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri Rusiya, Amerika və Fransa nümayəndələrinin vəzifəsi bu prinsiplər əsasında danışıqları sürətləndirmək və sülh əldə etməkdir.

Türkiyə ATƏT-in üzvü kimi və ATƏT-in yaratdığı Minsk qrupunun üzvü kimi Azərbaycana hərbi təcavüz başladığı vaxtdan indiyə qədər Azərbaycanla sıx əlaqədədir, Azərbaycanın yanında, bizimlə sıx əməkdaşlıq edir və Lissabonda həmin tarixi sənədin qəbul olunmasında Türkiyə Cümhuriyyətinin və onun Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəlin də çox böyük rolu olmuşdur. Ümidvarıq ki, bundan sonra da Türkiyə Azərbaycanın bu probleminin həll olunması üçün, həm Azərbaycana, həm də Türkiyəyə böyük dərd olan bu erməni işğalına, bu erməni təcavüzünə son qoymaq üçün öz səylərini əsirgəməyəcəkdir. Ümid edirəm ki, biz hamımız birlikdə, ümumi səylərimizlə bu məsələni, nəhayət, sülh yolu ilə həll edəcəyik.

Ancaq, eyni zamanda bilməlisiniz ki, Ermənistan tək Azərbaycan üçün yox, ümumiyyətlə Qafqaz üçün, habelə Türkiyə üçün də çox böyük təhlükə törədir. Sizə məlumdur ki, son zamanlar Rusiyanın Ermənistanla bir milyard dollar dəyərində ağır silahlar verməsi aşkar olunubdur. Bir tərəfdən biz üç ildir atəşkəs rejimində yaşayırıq, digər tərəfdən isə bu üç ildə Rusiya Ermənistanla bir milyard dollar

dəyərində silahlar veribdir. Şübhəsiz ki, kiçik bir dövlətə, Azərbaycan torpağının 20 faizini işğal etmiş bir dövlətə, Türkiyənin qulağı dibində olan bir dövlətə bu qədər güclü silahların verilməsi hamını narahat etməlidir, o cümlədən Türkiyəni, onun ictimai fikrini, rəyini də narahat etməlidir. Bu gün mən sizin hamınızın diqqətini bu məsələyə cəlb edirəm və bilin ki, bu, tək Azərbaycana qarşı yönəlməyibdir, həm də bölgədəki bütün başqa ölkələrə qarşı yönəldilmiş bir hərəkətdir.

Bütün bu çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycan öz müstəqilliyini ildən-ilə möhkəmləndirməyə çalışır. Lakin bununla əlaqədar öz daxilimizdə də çox çətinliklər olmuşdur. Sizə məlumdur ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra onun daxili vəziyyəti sabit olmamış, əmin-amanlıq olmamışdır. Bizim ən böyük nailiyyətimiz bir də ondan ibarətdir ki, son iki-üç il içərisində Azərbaycanda ictimai-siyasi vəziyyəti sabitləşdirdik, əmin-amanlıq yaratdıq. İndi Azərbaycanda əmin-amanlıq mövcuddur.

Biz Azərbaycanda hüquqi, demokratik dövlət qururuq, dünyəvi dövlət qururuq. Bu bizim strateji yolumuzdur. Biz bu strateji yolla gedirik. Bilirsiniz ki, Azərbaycan öz müstəqilliyindən məhrum idi.

İndi biz müstəqil olmuşuq, öz taleyimizin sahibiyik və müstəqil demokratik dövlət qururuq. Biz istəyirik ki, dövlətimiz tam demokratik, tam hüquqi, tam dünyəvi bir dövlət olsun. Bunun üçün Azərbaycanda demokratiyanın tam bərqərar olması, inkişaf etdirilməsi, hüququn aliliyinin təmin olunması bizim əsas vəzifəmizdir və bunu yerinə yetirməyə çalışırıq.

Biz bu xətti, siyasəti aparmaqda böyük müqavimətlərə, çətinliklərə rast gəldik. Ancaq biz onların qarşısını aldığımızdan gəldik. Əziz dostlar, qardaşlar sizə deyə bilərəm ki, indi Azərbaycanda ictimai-siyasi vəziyyət tam sabitdir, Azərbaycan xalqı öz həyatını özü qurur. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dönməzdir, yenilməzdir, sarsılmazdır. Biz Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini bundan sonra da göz bəbəyi kimi qoruyacağıq, yüksəldəcəyik. Əmin olun ki, Azərbaycan dünya birliyində özünəməxsus, özünə layiq yerini tutacaqdır.

Sizə dediyim problemlərlə əlaqədar Azərbaycan son illər böyük iqtisadi böhran içərisindədir. Şübhəsiz ki, bu böhran insanların rifah halını çox pisləşdirib, sosial vəziyyət çox ağırlaşmışdır. Ancaq eyni zamanda biz iqtisadiyyatda çox ciddi dəyişikliklər edirik, iqtisadi islahatlar həyata keçiririk, iqtisadiyyatı bazar iqtisadiyyatı yolu ilə aparırıq, sahibkarlığı inkişaf etdiririk. "Torpaq islahatı haqqında" qanun qəbul etmişik və bunun əsasında bütün torpaqları şəxsi mülkiyyətə veririk. Beləliklə, Azərbaycanın iqtisadiyyatı inkişaf etmiş dövlətlərin, o cümlədən Türkiyə Cümhuriyyətinin iqtisadiyyatının tutduğu, getdiyi yolla gedir. Bu sahədə bəzi nailiyyətlər də əldə etmişik. Ümidvaram ki, bu yolla gedərək Azərbaycanın iqtisadiyyatını da yüksəldəcəyik və

Azərbaycanın böyük təbii sərvətləri, xüsusən neft-qaz yataqları, başqa təbii sərvətləri, iqtisadi potensialı, elmi-intellektual potensialı xalqımızın rifahı naminə daha səmərəli istifadə olunacaqdır.

Bütün bu məsələlərin həllində biz Türkiyə Cümhuriyyəti ilə iqtisadi əlaqələrin inkişafına xüsusi əhəmiyyət veririk və bundan sonra da Türkiyə-Azərbaycan iqtisadi əlaqələri bizim bütün xarici iqtisadi əlaqələrimizin mərkəzində duracaqdır.

Azərbaycanda bu dəyişiklikləri həyata keçirmək, yeni həyat qurmaq, yeni bir dövlət qurmaq üçün bizə yeni fikirlər, yüksək səviyyəli mütəxəssislər lazımdır. Ona görə də Azərbaycanın elmi, ali təhsili nə qədər inkişaf etmiş olsa da, gələcəyimiz üçün biz Türkiyədə də kadrların hazırlanmasını lazım bilmişik.

Sizə bildirmək istəyirəm ki, XX əsrdə Azərbaycanda elm, maarif, mədəniyyət, təhsil çox sürətlə inkişaf edibdir. Bizim müstəqilliyimiz, bağımsızlığımız olmayıbsa da, ancaq eyni zamanda xalqımız üçün bu vacib sahələrdə böyük nailiyyətlərimiz olubdur. Bizim nailiyyətlərimiz o olubdur ki, başqa bir rejimdə, başqa bir ölkənin tərkibində yaşayaraq dilimizi, islam dinini, mənəvi dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi saxlamışıq, mədəniyyətimizi inkişaf etdirmişik. Azərbaycanda bütün əhali savadlıdır. Savadsız adam yoxdur. Azərbaycanda orta, yəni 10 illik təhsil həmişə məcburi olub və bu gün də məcburidir. Azərbaycanın bir çox universitetləri var. Bakı Universitetinin 77 illik tarixi var. Digər universitetlərin 60-70 illik tarixi var. Azərbaycanın böyük Elmlər Akademiyası var, onun prezidenti burada, bizim nümayəndə heyətinin tərkibindədir. Bizim şairlərimizin, mədəniyyət xadimlərimizin bəziləri mənimlə bir yerdə buradadırlar. Yəni XX əsrdə Azərbaycanın mədəniyyətinin, elminin, təhsilinin inkişafında çox böyük nailiyyətlər əldə olunubdur.

Ancaq biz bu gün hesab edirik ki, bundan daha yüksəklərə qalxmalıyıq. Ona görə də biz təhsildə, ali məktəbdə islahatlar aparırıq. Bu baxımdan Türkiyə universitetləri ilə əməkdaşlığa xüsusi fikir veririk. Güman edirəm, mən sizin fəxri doktorunuz olandan sonra sizin universitetinizlə də əlaqələri daha yaxşı qurmalıyıq. Türkiyənin universitetlərində bizim gənclərin təhsil, ixtisas almasına xüsusi fikir veririk.

Bu baxımdan mən Türkiyənin universitetlərində Azərbaycan gənclərinə, azərbaycanlı tələbələrə təhsil verən müəllimlərə, professorlara və universitetlərin rəhbərlərinə öz təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bizim bu əməkdaşlığımız bundan sonra da davam edəcəkdir.

İzmirdə, sizin universitetdə də Azərbaycan gəncləri təhsil alırlar, bu salonda da onlardan var. Üzümü onlara tutaraq demək istəyirəm ki, əziz övladlarımız, balalarımız, siz müstəqil Azərbaycanın gələcəyi üçün çox lazımsınız, gərəklisiniz. Müstəqil, bağımsız Azərbaycanı

yaşatmaq, inkişaf etdirmək, daha qüdrətli etmək üçün siz gərək yüksək təhsilə malik olasınız, müasir tələblərə uyğun ixtisaslar əldə edəsiniz. Bunların hamısını Türkiyədə, Türkiyə universitetlərində, o cümlədən "Doqquz Eylül" Universitetində almağa imkan var. Sizə tövsiyəm, sizdən xahişim ondan ibarətdir ki, burada olduğunuz günləri, ayları, illəri səmərəli keçirəsiniz, yaxşı təhsil alasınız, Türkiyədən ən gözəl ənənələri mənimsəyəsiniz, Azərbaycana gətirəsiniz, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu möhkəmləndirəsiniz və özünüzü müstəqil Azərbaycanın gələcəyi üçün hazırlayasınız.

Hörmətli dostlar, mən sizə bir daha öz təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm. Sizi əmin edirəm ki, mən "Doqquz Eylül" Universitetinin fəxri doktoru adını daim böyük iftixarla daşıyacağam və bütün gələcək işlərimdə sizin etimadınızı doğrultmağa çalışacağam.

Sizin universitetə, bütün İzmir şəhərinə, İzmirin sakinlərinə, vətəndaşlarına səadət, xoşbəxtlik arzu edirəm. Şübhə etmirəm ki, Türkiyə Cümhuriyyəti, o cümlədən Türkiyənin universitetləri, elm adamları böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün qoyduğu yolla gedərək Türkiyəni gündən-günə gücləndirəcək, onu daha qüdrətli dövlət edəcək, daha fəravan, xoşbəxt ölkə edəcəklər və Türkiyə vətəndaşlarının rifah halını yaxşılaşdıracaqlar. Bu yolda, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun möhkəmlənməsi yolunda hamınıza uğurlar arzulayıram.

Yaşasın "Doqquz Eylül" Universiteti!

Yaşasın Türkiyə Cümhuriyyəti!

Yaşasın əbədi, sarsılmaz Türkiyə-Azərbaycan dostluğu!

Sağ olun!

Sonra universitet tələbələrinin ifasında klassik musiqidən ibarət konsert oldu.

İstanbul şəhərindəki "Fatih" Universitetinin fəxri doktoru

1997-ci il mayın 8-də Türkiyədə rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə İstanbul şəhərindəki "Fatih" Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Türkiyənin böyük təhsil ocaqlarından biri olan İstanbulun "Fatih" Universitetinin professor və müəllim heyəti, tələbələr Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi hərəkətlə, gül-çiçək dəstələri ilə qarşıladılar. Universitetin rektoru Ergün Yenər Prezident Heydər Əliyevi səmimiyyətlə salamladı.

Azərbaycan Prezidentinə İstanbulun "Fatih" Universitetinin fəxri doktoru adı verilməsi münasibətilə mərasimin keçirildiyi salonda Azərbaycanın və Türkiyənin dövlət bayraqları, Mustafa Kamal Atatürkün, Prezident Heydər Əliyevin və Prezident Süleyman Dəmirəlin portretləri asılmışdı, Azərbaycan-Türkiyə dostluğuna dair və Prezident Heydər Əliyevi salamlayan şüarlar var idi.

Mərasimdə Mustafa Kamal Atatürkün xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi. Azərbaycan və Türkiyə Respublikalarının dövlət himnləri səsləndirildi.

Mərasimi giriş sözü ilə universitetin professoru Kamal Özqaragöz açdı.

Professor Kamal Özqaragözün çıxışı

- Azərbaycanın çox möhtərəm Prezidenti hörmətli cənab Heydər Əliyev!

Hörmətli qonaqlar!

Sizi salamlamaqdan böyük şərəf duyuram.

Dost və qardaş ölkənin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi sahəsində Azərbaycanda həyata keçirilən tədbirlər Türkiyə xalqı və universitetimizin kollektivi tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılır. Biz Azərbaycan və Türkiyə Cümhuriyyətlərinin dostluq əlaqələrinin gündəngünə möhkəmləndirilməsi yolunda atılan addımları yüksək qiymətləndiririk. Biz Azərbaycan xalqını özümüzə qardaş hesab edirik.

Son illər ölkələrimiz arasında bir çox sahələrdə əlaqələr durmadan inkişaf edir. Cənab Prezident, biz bu sahədə Sizin həyata keçirdiyiniz siyasəti bəyənir və müdafiə edirik. Biz bu gün Sizə universitetimizin fəxri doktoru adı verilməsi münasibətilə keçirilən bu mərasimdə iştirak etməyinizdən qürur duyuruq. Bu ad Sizə ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi sahəsindəki görkəmli xidmətlərinizə görə verilir.

Türkiyə Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirəl bu il universitetimizdə olmuş, professor-müəllim heyəti və tələbələr qarşısında çıxış etmişdir. Biz Prezidentlər Heydər Əliyevin və Süleyman Dəmirəlin şəxsi dostluq münasibətlərindən çox məmnunluq və inanırıq ki, bu iki görkəmli dövlət xadiminin gərgin səyi nəticəsində dövlətlərimizin əlaqələri daha da sıxlaşacaq və möhkəmləndiriləcəkdir.

"Fatih" Universiteti rektorunun müavini professor **Uğur Dilmən** mərasim iştirakçılarını Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin tərcümeyi-halı ilə tanış edərək dedi:

- Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunub saxlanması və daha da möhkəmləndirilməsində misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Məhz Heydər Əliyevin müdrik siyasəti nəticəsində Ermənistan-Azərbaycan müharibəsində atəşkəs əldə edildi. O, Azərbaycanın bazar iqtisadiyyatı yolu ilə sürətlə irəliləməsi sahəsində əhəmiyyətli işlər görmüş və respublikanın dünya birliyi ilə sıx əlaqələr qurması üçün bir sıra mühüm müqavilələrə imza atmışdır.

Mərasimdə Türkiyənin dövlət naziri Namiq Kamal Zeybək çıxış etdi.

Türkiyənin dövlət naziri Namiq Kamal Zeybəkin çıxışı

- Hörmətli Prezident Heydər Əliyev!

Hörmətli qonaqlar!

İcazə verin Allaha şükür edim ki, bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev bizimlə bir yerdədir. Türkiyə və Azərbaycan Cümhuriyyətlərinin ay-ulduzlu bayraqları altında iki böyük Prezidentimizin və böyük Mustafa Kamal Atatürkün portretlərinin bəzədiyi bu salonda belə bir mühüm mərasimin keçirilməsindən çox məmnunam.

Biz Allaha şükür edirik ki, respublikalarımızın müstəqillik kimi böyük bir neməti vardır. İnşallah, türk dünyasında müstəqil dövlətlər biri-biri ilə əlaqələri daha da möhkəmləndirəcək və inkişaf etdirəcəklər.

Bu gün biz "Fatih" Universitetindəyik. Bildiyiniz kimi, Fatih böyük bir alim idi, ən böyük dövlət adamlarından birisi idi, belə bir görkəmli insanın adını daşıyan universitetdə türk dünyasının böyük lideri, hörmətli Heydər Əliyevə fəxri doktor adının verilməsinin böyük mənası vardır.

Biz məmnunluğumuzu bildiririk ki, "Fatih" Universiteti bu gün türk dünyasına böyük xidmətlər göstərən və Türkiyənin şanını-şöhrətini yüksəklərə qaldıran bir universitetdir.

Hörmətli Heydər Əliyevi biz gəncliyimizdən indiyədək əfsanəvi bir şəxsiyyət, lider kimi tanıyıraq və təbliğ edirik. Bir türkün böyük bir dövlətlər birliyinin yüksək vəzifəsində çalışmasından vaxtilə biz böyük iftixar hissi keçirmişik. Bir çox jurnalistlərin yazdığı kimi, o vaxt Heydər Əliyev sadəcə olaraq türk olduğuna görə onu Sovetlər Birliyinin dövlət başçısı seçmədilər. Mən demək istəyirəm ki, Heydər Əliyev Sovetlər Birliyinin ən böyük liderlərindən biri olmuşdur.

Mən 1992-ci ildən sonra Heydər Əliyevi yaxından tanımağa başlamışam. Mən onun mərdanəliyindən, fikirlərindən, siyasətindən faydalanmaq imkanı qazanmadığımdan böyük şərəf duyuram.

Bugünkü mərasim son dərəcə böyük əhəmiyyət daşıyır. Heydər Əliyevin söylədiyi kimi, biz bir xalq, iki dövlətik. Azərbaycan, Türkiyə dili, dini, tarixi, mədəniyyəti bir olan xalqdır. Bu bir xalqın iki dövləti vardır. Əslində Heydər Əliyev mənim də, hamımızın da Prezidentimizdir.

Mən bu gün bu mərasimdə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə öz dərin hörmətimi bildirərək ona böyük uğurlar arzulayıram və "Fatih" Universitetinin fəxri doktoru adı alması münasibətilə onu təbrik edirəm. Heydər Əliyevə cəsağlığı, uzun ömür diləyirəm. Çünki bu görkəmli dövlət xadiminə həm Azərbaycan xalqının, həm də türk dünyasının böyük ehtiyacı vardır.

Mən əminəm ki, Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri bundan sonra daha böyük sürətlə inkişaf edəcək və möhkəmlənəcəkdir. Hamınıza uğurlar diləyirəm.

Sonra söz "Fatih" Universitetinin rektoru professor Ergün Yenərə verildi.

"Fatih" Universitetinin rektoru professor Ergün Yenərin çıxışı

- Dost və qardaş Azərbaycanın çox möhtərəm Prezidenti, Azərbaycan müstəqilliyinin böyük memarı hörmətli cənab Heydər Əliyev!

Ziyarətinizlə universitetimizi şərəfləndirdiyinizə görə Sizə minnətdarlığımı bildirirəm. Ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafı sahəsində xidmətlərinizə görə Zati-alinizə fəxri doktor adının verilməsi sadəcə elm adamlarının deyil, bütün xalqımızın arzusu idi. Bununla əlaqədar Sizin universitetimizə gəlməyiniz bizi daha da şərəfləndirdi.

Bu gün ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin inkişaf etməsindən, bir-birimizlə daha sıx münasibətlər yaratmaq imkanı qazanmağımızdan biz çox məmnunuq. Çünki xalqlarımız uzun illər bunun həsrəti içərisində yaşamışlar. İndi bu gerçəkləşdi və bu həsrətin acısı geridə qaldı. Biz bundan böyük sevinc və şərəf duyduq.

Cənab Prezident, Zati-alinizin təbircə desək, "Biz bir xalq, iki dövlətik". Azərbaycanın müstəqilliyi, dünya birliyi arasında nüfuzlu yer qazanması, ölkənin iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi yolunda Prezident Heydər Əliyevin göstərdiyi fədakarlıq və qəhrəmanlıq üçün biz Sizə borcluyuq.

Çox möhtərəm Heydər Əliyev cənabları!

Siz gənclik illərinde memar olmaq arzusunda idiniz. İndi Siz müstəqil, demokratik, hüquqi bir dövlətin memarisiniz.

Memar olmaq hər hansı bir insanın arzusu ola bilər. Amma Siz doğma xalqın milli şüurunu dirçəldərək onda gələcəyə böyük ümidlərlə baxmaq hissləri yaratmışınız.

Müstəqil bir dövlətin memarı olmaq və öz adını xalqın tarix salnaməsinə qızıl hərflərlə yazdırma bilmək yalnız Sizin kimi böyük şəxsiyyətlərə nəsib olur. Sizinlə və Türkiyənin böyük qurucusu Mustafa Kamal Atatürklə fəxr edirik. Zati-alinizin və Azərbaycan xalqının böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkə olan sevgisini yaxşı bilirik. Biz də Azərbaycan xalqının Zati-alinizə olan sevgisinə şərrik və bundan böyük iftixar duyuruq.

Biz Sizin türk dünyasının sosial, mədəni və siyasi həyatının ildən-ilə zənginləşdirilməsində, müstəqil türkdilli ölkələr arasında bir sıra sahələrdə əməkdaşlığın gündən-günə daha da möhkəmləndirilməsində, bölgədə sülhün və əmin-amanlığın yaradılması, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünün sülh yolu ilə aradan qaldırılması və respublikanın dünya birliyində layiqli yer tutması sahəsində göstərdiyiniz böyük xidmətlərdən yaxşı xəbərdarıq.

Biz Zati-alinizə təqdim edəcəyimiz fəxri doktor adını qəbul etməyi Sizdən rica edirik. Bizə bəxş etdiyiniz bu tarixi an üçün Zati-alinizə bir daha minnətdarlığımızı bildiririk.

Professor Ergün Yenər salondakıların gurultulu alqışları altında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə "Fatih" Universitetinin fəxri doktoru məniasını və diplomunu təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidentinə plaket təqdim olundu.

Sonra Prezident Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli dövlət naziri!

Hörmətli vali!

Hörmətli rektor!

Hörmətli professorlar, müəllimlər!

Əziz tələbələr, bacılar və qardaşlar!

Sizə Azərbaycan xalqından hərarətli salam yetirirəm. Sizə, "Fatih" Universitetinə və bütün türk xalqına səadət və xoşbəxtlik arzulayıram.

Biz bu salona daxil olarkən burada Azərbaycanın çox sevimli mahnılarından biri olan "Sizə salam gətirmişəm" mahnısı səslənirdi. Bu gün burada hər bir insan bir-birini salamlayır və mahnı ilə də sizə Azərbaycan salamları gəlir. Mən bu sözlərimlə də sizə salamımı, hörmət-əhtiramımı və sevgi-məhəbbətimi bildirirəm.

Əziz dostlar, mən Türkiyənin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə Türkiyədə dörd günlük rəsmi səfərdəyəm. Mənimlə bərabər bura gəlmiş Azərbaycan nümayəndə heyətinin tərkibində ölkəmizin görkəmli şəxsləri, nazirləri, dövlət adamları, millət vəkili, elm, mədəniyyət xadimləri, yazıçılar, şairlər, musiqiçilər vardır. Dörd gündür bizim hamımız Türkiyənin qucağındayırıq. Biz Türkiyə xalqı, Cümhuriyyəti, qardaş-bacılarımızı tərəfindən həddindən

ziyadə dostluq münasibəti, mehribanlıq və qardaşlıq hissiyyatları görürük və hiss edirik. Türkiyə Cümhuriyyətinə, onun Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirələ, Türkiyə xalqına və sizə bütün bunlara görə təşəkkürümüzü və minnətdarlığımızı bildiririk.

Biz bütün bu günlər Türkiyədə Azərbaycan xalqına, Respublikasına, müstəqil Azərbaycana və şəxsən bizə çox böyük hörmət və ehtiram görürük.

Bunlar cürbəcür formada ifadə olunur. Ancaq hamısı birlikdə Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun, qardaşlığının indi nə qədər yüksək zirvələrdə olduğunu bütün dünyaya nümayiş etdirir. Bu bizim üçün böyük iftixar hissidir.

Azərbaycana göstərilən bu hörmət və ehtiram, qardaşlıq münasibətinin təzahürü olaraq Türkiyə dövləti məni - Azərbaycanın Prezidentini Türkiyənin yüksək mükafatı olan "Dövlət nişanı" ilə mükafatlandırdı. Türkiyənin Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirəl bu mükafatı təntənəli şəkildə mənə təqdim etdi. Mən bu hadisəni çox yüksək qiymətləndirirəm. Bu, mənim fəaliyyətimə, indiyədək keçdiyim yola və mənim Azərbaycan xalqı qarşısında göstərdiyim xidmətlərə, o cümlədən Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun inkişaf etdirilməsində göstərdiyim xidmətlərimə verilən yüksək qiymətdir. Mən bu mükafata görə təşəkkür edirəm. Bir daha sizi, Türkiyə Cümhuriyyətini əmin edirəm ki, Azərbaycan xalqına, mənə göstərilən bu yüksək etimadı Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu möhkəmləndirmək, respublikamızın dövlət müstəqilliyini daha da yüksəklərə qaldırmaq yolunda doğruldacağam.

Dünən İzmir şəhərində olduq. İzmirdə "Doqquz Eylül" Universitetində görüşlər keçdi. "Doqquz Eylül" Universiteti mənə bu universitetin fəxri adını verdi. Bu, mənim üçün böyük hadisədir. Mən çox minnətdaram.

Bu gün biz "Fatih" Universitetindəyik. Siz mənə, Azərbaycanın dövlət başçısına universitetin fəxri doktoru adı verilməsi münasibətilə toplaşmısınız. Mən universitetin rektorluğuna, idarə heyətinə və universitetin bütün kollektivinə mənə göstərilən bu hörmət və ehtirama görə, şərəfə görə, mənə verilən yüksək adə görə təşəkkür edirəm. Sizi əmin edirəm ki, "Fatih" Universitetinin həm fəxri doktoru kimi, həm də onun yaxın dostu kimi mən bu universitetin gələcək işlərinin uğurlu olmasına daim öz köməyimi göstərəcəyəm.

"Fatih" Universiteti yaşca gənc universitetdir. Ancaq çox sevindirici hal odur ki, təşkil olunduğu qısa müddətdən sonra universitet sürətlə inkişaf edibdir. İndi universitetin böyük tərkibdə professor-müəllim kollektivi, gözəl tələbələri, belə dəyərlı insanları vardır.

Universitet Türkiyənin böyük şəxsiyyəti Fatihin adını daşıyır. Universitetin qurulması məramı çox xoş məramdır. Universitet və onunla bağlı olan vəqf türk dünyasında türk xalqının tarixini, milli

ənənələrini, keçdiyi yolu təbliğ etməkdə və türk dilini, təhsilini, tədrisini qurmaqda, yaratmaqda, türk cümhuriyyətlərində yeni-yeni tədris ocaqları - universitetlər, kolleclər, litseylər açmaqda çox böyük xidmətlər göstərir. Bu tək bir universitet deyil, onun çox böyük qol-qanadı var. Yəni, bu vəqfin çox böyük qol-qanadı var. Onun böyük qanadlarından biri bu universitetdir. Mən fürsətdən istifadə edib bu vəqfin Türkiyənin və türk cümhuriyyətlərinin həyatında son illər gördüyü işlərə yüksək qiymət verirəm. Görülən bu işlər münasibətilə sizi təbrik edirəm. Bu vəqfin yaranmasında, yaşamasında çox böyük xidmətlər göstərmiş Xoca Fətullah Gülənin xidmətlərini qeyd edirəm.

Biz Azərbaycanda çox sevinirik, iftixar hissi keçiririk ki, Türkiyənin təhsil ocaqları gündən-günə genişlənir, güclənir və sayca artır. Türkiyənin yüksək təhsil ocaqları, universitetləri, Türkiyə Cümhuriyyəti türk dünyasının gələcəyi üçün yüksək ixtisaslı mütəxəssislər hazırlayırlar. Bizi sevindiren bir də odur ki, Türkiyənin siyasəti də, mədəniyyəti də, mənəviyyəti də, təhsili də, elmi də Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi, qurucusu böyük Mustafa Kamal Atatürkün qoyduğu yolla, onun vəsiyyətlərini yerinə yetirmək yolu ilə gedir.

Mustafa Kamal Atatürk bütün türk dünyasının tarixi şəxsiyyətidir.

Türkiyə Cümhuriyyətinin yaranmasında və bu gün bu yüksək zirvəyə çatmasında, türk xalqının 70 ildən artıq bir zamanda əldə etdiyi nailiyyətlərin qazanılmasında onun göstərdiyi xidmətlər əvəzsizdir. Türkiyə Cümhuriyyətinin yaranması ilə türk dünyasında gedən proseslərə təsir də, türk cümhuriyyətlərinin, türkdilli xalqların bir-birinə daha sıx qovuşmasının təmin olunmasında, türk köklü millətlərin milli azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizəsi sahəsində aparılan işlərdə də onun ideyalarının təsiri böyükdür.

Ona görə də Mustafa Kamal Atatürk bütün türk dünyasının əvəzsiz, ölməz lideridir.

Əziz dostlar!

Bu günlər bizim buradakı bütün görüşlərimiz, danışıqlarımız və imzaladığımız müqavilələr, digər sənədlərin hamısı Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrini genişləndirmək, ölkələrimizin dostluğunu, qardaşlığını möhkəmləndirmək və daha yüksəklərə qaldırmaq məqsədi daşıyır.

Bir neçə saatdan sonra Türkiyəni tərk edəcəyik. Mənim səfərim başa çatır. Bu anlarda mən böyük məmnuniyyət hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, bizim bu səfərimiz uğurlu olubdur. Qarşımıza qoyduğumuz məqsəd yolunda biz ciddi addımlar atmışıq. Bizim bu günlərdəki danışıqlar, əldə etdiyimiz razılıqlar və müqavilələr Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin gələcək inkişafında yeni bir mərhələ açıbdır. Bu baxımdan xüsusən Türkiyə ilə Azərbaycan arasında strateji əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi haqqında Azərbaycan və Türkiyə Prezidentlərinin imzaladıqları sənədin xüsusi əhəmiyyət daşıdığını mən bir daha vurğulamaq istəyirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bu müqavilənin əsasında bizim strateji əməkdaşlığımız, iş birliyimiz bundan sonra daha da sürətlə inkişaf edəcəkdir. Türkiyə və Azərbaycan bundan sonra daim bir yerdə olacaq, bizim qardaşlıq əlaqələrimiz sarsılmaz olacaqdır.

Bu gün biz bir çox məsələləri müzakirə etdik. Mən məmnuniyyət hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, bütün məsələlərin hamısında biz Türkiyənin dövlət və hökumət başçıları ilə yekdil olduğumuzu müşahidə etdik. Biz eyni fikirdəyik, mövqedəyik. Həm dünya siyasətinə, həm də bölgələrdə olan vəziyyətə və bütün başqa məsələlərə eyni düşüncələrlə, eyni fikirlərlə baxırıq. Bütün çox əhəmiyyətlidir. Bu bizim üçün xüsusi əhəmiyyətlidir. Çünki Azərbaycan üçün Türkiyədən yaxın dost, qardaş dövlət yoxdur. Hesab edirəm ki, Türkiyə üçün də bütün ölkələr, xalqlar arasında Azərbaycan qədər yaxın dost, qardaş ölkə yoxdur.

Bizim danışıqlarımız həm iqtisadi sahədə, həm də dünya siyasəti sahəsində əməkdaşlığı artırmaqdan, genişləndirməkdən ibarət olubdur, eyni zamanda bölgəmizdə, Qafqazda yaranmış gərgin vəziyyəti, Ermənistanın Azərbaycana etdiyi təcavüzü aradan qaldırmaq problemləri ilə əlaqədar olubdur. Biz bu məsələləri ətraflı müzakirə etmişik, ümumi fikrə gəlmişik və mən əldə etdiyimiz razılıqlardan və danışıqlardan çox razı olduğumu bildirmək istəyirəm.

Bizim iqtisadi əlaqələrimiz inkişaf edir, ancaq hesab edirəm ki, bundan sonra daha da sürətlə inkişaf edəcəkdir. İqtisadi əlaqələrimizin ön mühüm cəhəti ölkəmizin Xəzər dənizində və Azərbaycan ərazisində olan neft və qaz yataqlarından müştərək istifadə olunmasında Türkiyənin iştirakı ilə bağlıdır. Siz bilirsiniz ki, 1994-cü ilin sentyabr ayında ölkəmiz dünyanın böyük neft şirkətləri ilə Azərbaycan neft yataqlarının müştərək istifadə edilməsi üçün "Əsrin müqaviləsi" adlanan böyük müqavilə imzalayıbdır. Bu müqavilə imzalanarkən burada Türkiyənin kiçik bir hissə payı vardı. Sonra Azərbaycan öz hissəsindən Türkiyənin payını artırdı. Ondan sonra imzalanan müqavilədə Türkiyənin payı daha çoxdur. Beləliklə, Türkiyə Azərbaycanın ön böyük sərvəti olan neft yataqlarının istifadə olunmasında bizimlə bərabər müştərək iştirak edir.

Gələcəkdə Azərbaycanda böyük həcmdə neft hasil olunacağı gözlənilir. İndi bu neftin dünya bazarına çıxarılması üçün yollar araşdırılır. Bu neftin haradan, hansı yolla keçəcəyi, necə olacağı məsələsi indi dünyanın bütün ölkələrində - həm Qərbdə, həm Şərqdə, həm Avropada, həm Amerikada, həm Rusiyada, həm də başqa ölkələrdə müzakirə olunur. Çünki neft borusu hansı ölkənin ərazisindən keçsə, həmin ölkə böyük qazanc əldə edəcəkdir.

Bilirsiniz ki, ilkin neftin ixracı üçün biz iki neft borusunun tikilməsi haqqında qərar qəbul etmişik. Bunlardan biri şimal istiqamətində - Rusiya ərazisindən Qara dənizin Novorossiysk limanına, ikincisi qərb istiqamətində - Gürcüstan ərazisindən Qara dənizin Türkiyəyə çox yaxın olan Supsa limanına gedəcəkdir. Ən böyük neft kəməri haqqında çox söz-söhbətlər gedir, bu günlərdə mənə burada da çox suallar verilib. Mən demişəm, sizə də bildirmək istəyirəm ki, bu neft borusu-

nun Türkiyə içərisindən Ceyhana keçirilməsi bizim istəyimiz, arzumuzdur. Biz bu yolda çalışırıq və çalışacağıq.

Burada müzakirə olunan məsələlərdən biri, bizim üçün ən əsası və əhəmiyyətli, yəni ən vacibi Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünün aradan qaldırılması, Ermənistan-Azərbaycan münacişəsinə son qoyulmasıdır. Bilirsiniz ki, 1988-ci ildə Ermənistan Azərbaycanın ayrılmaz bir hissəsi olan Dağlıq Qarabağı ələ keçirmək üçün ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzə başlayıbdır. Bu, həm Ermənistanın, həm də Azərbaycanın hələ Sovetlər Birliyinin tərkibində olduğu bir zamanda başlayıbdır. Ancaq təəssüf ki, o zamanlar Sovetlər Birliyinin başçıları Azərbaycana qarşı ədalətsiz münasibət göstərdilər və bu münacişənin qarşısı alınmayıbdır. Mən sizə bildirmək istəyirəm ki, bu Dağlıq Qarabağ məsələsi yeni bir məsələ deyil. Ümumiyyətlə, ermənilər "Böyük Ermənistan" xülyası ilə yaşayırlar. Onlar hesab edirlər ki, Türkiyənin çox hissəsi də, Azərbaycanın bir hissəsi də, Gürcüstanın çox hissəsi də, İranın da bir hissəsi Ermənistanın torpağıdır. Onlar bu fikirlərlə yaşayıblar və təəssüf olsun ki, bəziləri bu fikirlərlə indi də yaşayırlar. Ancaq o vaxt 1988-ci ildə onlar bu istəklərini yerinə yetirmək üçün ən zəif nöqtə Azərbaycanı gördülər və o vaxt Sovet İttifaqı başçılarının gizli dəstəyi nəticəsində belə bir təcavüz başladı.

Bu gün mən sizinlə səmimi söhbət edirəm. Bəlkə də bu bir az çox vaxt alır. Ancaq bu tarixi hamı bilməlidir. Burada mənim tərcümeyi-halım haqqında deyildi. 1987-ci ilin oktyabr ayında mən Moskvada tutduğum ən yüksək vəzifələrdən istefa verdim. Mən istefa verəndən düz 20 gün sonra erməni millətçiləri Fransa mətbuatında yazdılar ki, Dağlıq Qarabağ Ermənistana verilməlidir. Həmin bu məsələni yayan, erməni millətindən olan professor Aqanbəqyan, - o həmişə Moskvada yaşayıb, orada çalışır və Sovetlər Birliyinin başçılarına çox yaxın bir adam olubdur, - Fransada bəyanat verdi ki, bu məsələ Sovetlər Birliyinin başçısı Qorboçovla da razılaşdırılıbdır. Bundan sonra erməni millətçiləri Azərbaycana təzyiq göstərməyə, təcavüz etməyə başladılar.

Yəni, mənim Moskvada, Sovetlər Birliyinin başında duran bir orqanın ən yüksək nöqtələrindən birində olmağım ermənilərin qarşısını alırdı. Mən ondan əvvəlki illərdə də - Azərbaycana 14 il başçılıq etdiyim zaman və Moskvada olduğum 5 il ərzində ermənilərin Dağlıq Qarabağa olan bu iddialarının qarşısını almışdım. Demək, bu məsələyə başlamaq üçün Heydər Əliyevi aradan çıxarmaq, onu uzaqlaşdırmaq lazım idi. Bu da oldu. Mən istefa verdim, bundan 20 gün sonra bu proses başladı. Sonra bu, hərbi təcavüzə çevrildi. Hərbi təcavüz 1988-89-cu illərdə davam etdi. O vaxt - Azərbaycan da, Ermənistan da Sovetlər Birliyinin tərkibində olan zaman bu münacişənin qarşısını almaq mümkün idi. Çünki biz keçmiş zamanlarda bunun qarşısını almışdıq. Almaq mümkün idi, ancaq bunu etmədilər. Çünki Ermənistanı dəstəklədilər və

Azərbaycanın bir hissəsini Ermənistana verməyə razılıq verdilər.

Bu səbəbdən, Azərbaycanın daxilində olan səbəblərdən, günahlardan da Ermənistan son illərdə təcavüzünü artırdı.

Nəticədə o dövrdə Azərbaycan ərazisinin 20 faizi Ermənistanın silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilibdir.

İşğal olunmuş bu torpaqlardan bir milyondan artıq vətəndaş yerindən-yurdundan zorla çıxarılıb, qaçqın vəziyyətində yaşayır. 7 milyon əhalidən bir milyonu qaçqın vəziyyətindədir. Onların tam əksəriyyəti çadırlarda yaşayır. Siz də, biz də bilirik ki, çadırdə yaşamaq nə qədər olar - bir ay, iki ay, üç ay olar, bunun yayı da, qışı da, yazı da var, istisi, soyuğu da vardır. Dörd ildir bizim bu qədər insanlarımız ailəsi, uşaqları ilə birlikdə çadırlarda yaşayırlar. Təsəvvür edin, insanlar çadırlarda ailə qurur, oğlan evləndirir, çadırdə uşaq doğulur, çadırdə insanlar xəstəlikdən vəfat edirlər. Bu, Azərbaycan üçün nə qədər böyük faciədir. Bu heç vaxt unudulmamalıdır.

Əgər biz üç ildir ki, atəşi dayandırmışıqsa, kəskin müharibə getmirsə də, ancaq Azərbaycanın həyatında bu ağır, çətin problem, faciə var, durubdur. Bunu heç kəs unutmamalıdır. Biz də unutmuruk. Şübhəsiz ki, bu məsələ ilə məşğul oluruk. Bu məsələni Türkiyədə də heç kəs unutmamalıdır.

Beləliklə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulubdur. Biz döyüşlər apardıq, vuruşlar getdi, insanlar həlak oldu, şəhidlər verdik. Ancaq üç il bundan əvvəl biz ümumi bir fikrə gəldik ki, atəşi dayandıрмаq lazımdır. 1994-cü il mayın 12-də - üç il bundan əvvəl biz atəşin dayandırılması haqqında saziş imzaladıq. Üç ildir ki, atəş yoxdur, ancaq sülh də yoxdur. Atəş yoxdur, amma ermənilər sülh əldə ediblər. Azərbaycan torpaqları işğal olunubdur, Dağlıq Qarabağ ermənilərin əlinə keçib, Dağlıq Qarabağdan olan azərbaycanlılar çoxdan qovulublar. İşğal olunmuş torpaqlardan azərbaycanlıların hamısı zorla çıxarılıbdir. İşğal olunmuş torpaqlar viran edilib, dağıdılıbdir. Bizim oradakı məscidlərimiz, müqəddəs dini, tarixi, mədəni abidələrimiz, Azərbaycanın əmlakı dağıdılıbdir. Belə vəhşilik, barbarlıq tarixdə görünməmiş bir şeydir. Amma, təəssüf ki, biz belə bir vəziyyətə dözüürük.

Hesab edirik ki, keçmiş illərə nisbətən indi üç il atəşkəs dövrü daha münasibdir. Ona görə də biz bu atəşkəs dövrünü qoruyub saxlayırıq. Ona görə qoruyub saxlayırıq ki, münaqişəni sülh yolu ilə həll edək. Çünki Ermənistanı dəstəkləyən ölkələr çoxdur. Ermənistanın ərazisində başqa ölkələrin ordusu, hərbi hissələri vardır. Məsələni sülh yolu ilə həll etmək lazımdır. Biz bu sahədə çox çalışırıq. Görülən bütün işlərin nəticəsi ondan ibarətdir ki, keçən ilin dekabrında ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündə ATƏT-in üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçıları Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini müzakirə etdilər. Qərar qəbul edildi ki, məsələnin sülh yolu ilə həlli üçün prin-

siplər qəbul olunsun. Həmin prinsiplər qəbul olundu və üç bənddən ibarətdir: Azərbaycan və Ermənistanın ərazi bütövlüyünün tanınması, Azərbaycanın tərkibində Dağlıq Qarabağa yüksək dərəcəli muxtariyyət hüququnun verilməsi və Dağlıq Qarabağın bütün əhalisinə - həm erməni, həm də azərbaycanlı əhalisinə gələcəkdə təhlükəsizlik üçün təminat verilməsi.

Bu, bizim tərəfimizdən kompromis bir qərardır. Ancaq biz bu qərarı qəbul etdik ki, məsələni sülh yolu ilə həll edək. Ermənistan tərəfi bunu qəbul etmədi. ATƏT-in üzvü olan 54 dövlətdən 53 dövlətin başçısı, - bir Ermənistandan savayı, - bunu qəbul etdi, təsdiq etdi.

İndi biz bu prinsiplər əsasında sülh danışıqları aparırıq. ATƏT-in Minsk qrupu bu işlə məşğul olur. Bu ilin əvvəlindən ATƏT-in Minsk qrupunda üç həmsədr təyin olunubdur - Rusiya, Amerika və Fransa. Onların köməyi və vasitəçiliyi ilə biz bu məsələni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik.

Bu gün fürsətdən istifadə edib bir daha bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycana Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüz başlandıqdan indiyədək, bütün dövrdə Türkiyə həmişə Azərbaycanla bərabər olub, Azərbaycanı dəstəkləyibdir, beynəlxalq təşkilatlarda məsələlərin müzakirəsi zamanı Azərbaycana çox yardımlar edibdir. Nəhayət, keçən il Lissabon görüşündə dediyim həmin prinsiplərin qəbul olunmasında Türkiyə Cümhuriyyətinin və onun Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirəlin xüsusi xidmətləri olmuşdur. Biz Lissabonda onunla görüşüb danışırdıq, bu məsələləri müzakirə etmişdik və birgə hərəkət etmişdik. Bunların nəticəsində Lissabon bəyanatı əldə olunmuşdur. Ona görə də Türkiyənin bu məsələlərlə əlaqədar Azərbaycana verdiyi dəstəyi və mənəvi yardımını, beynəlxalq təşkilatlarda, başqa təşkilatlarda göstərdiyi yardımı biz yüksək qiymətləndiririk. Buna görə mən bir daha təşəkkürümü bildirirəm.

Ancaq məsələnin həlli indi də yeni səylər tələb edir. Biz Ankarada bu məsələləri müzakirə etdik. Türkiyə bu məsələlərdə bundan sonra daha fəal olacağını bildirdi. Biz əminik ki, belə də olacaqdır, ancaq eyni zamanda Ermənistanı yerində oturtmaq, təcavüzkar hərəkətlərindən əl çəkməyi Ermənistana anlatmaq lazımdır. Ermənistan bilməlidir ki, o, ədalətsizdir, təcavüzkarlıq, beynəlxalq hüquq normalarını pozubdur.

Mən bu baxımdan Ermənistan-Türkiyə münasibətləri barədə bir neçə kəlmə demək istəyirəm. Son vaxtlar Türkiyənin mətbuat orqanlarında bəzi yazılar gedir ki, Ermənistanla Türkiyə arasında sərhəd xətlərini bəzi yerlərdə açmaq, ticarət etmək, iqtisadi əlaqələr qurmaq lazımdır. Təəssüflər olsun ki, son vaxtlar Ermənistandan daha çox adamlar Türkiyəyə, o cümlədən İstanbula gəlirlər. Guya burada iş adamları ilə görüşlər, danışıqlar aparılırlar.

Mətbuatda artıq bəzi fikirlər dolaşır ki, Ermənistanla bu qədər sərt

münasibətdə, yəni ticarət nöqteyi-nəzərindən, nəşə itiririk. Bunlar bizi narahat edir. Mən bu barədə bizim mövqeyimizi, fikrimizi Türkiyənin dövlət və hökumət başçılarına bildirdim. Bildirdim ki, Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayır, bir milyondan çox azərbaycanlı, türkü öz yerindən-yurdundan çıxarıbdir, bu qaçqınlar ağır vəziyyətdə yaşayırlar. Ermənistan Azərbaycana təcavüz edibdir. Ermənistana heç bir güzəşt ola bilməz, onunla heç bir ticarət aparmaq olmaz, heç bir qapı açıla bilməz.

Hesab edirəm ki, əgər Türkiyədə kimsə qazanc, para, iqtisadi əlaqələr naminə belə yolla getsə, türk xalqı, Türkiyənin ictimaiyyəti buna qətiyyətli yol verməz. Hörmətli professorlar və hörmətli dövlət naziri bu gün burada türk dünyası haqqında çox gözəl sözlər dedilər. Bəli, türk dünyası yeni mərhələ yaşayır. Biz çox məmnunuq ki, bütün cümhuriyyətlər öz müstəqilliyini əldə ediblər. Türkiyə Cümhuriyyətinin keçdiyi yol, yaratdığı hüquq, dünyəvi, layiq dövlət yeni müstəqillik əldə etmiş türkdilli, türkköklü dövlətlər üçün nümunədir.

Belə olan halda biz həmişə baxmalıyıq - bizim böyük dünyamızda, böyük bədənimizdə hansı nöqtə ağrıyır, yaralıdır, xəstədir oraya daha çox diqqət yetirmək lazımdır. Bax, yaranmış böyük dünyanın içində türk dünyasının ən yaralı yeri Azərbaycandır. Çünki Azərbaycanın torpaqları işğal olunubdur.

Çünki bizim türk dünyasının bir milyon azərbaycanlısı yerindən-yurdundan didərgin düşübdür, çadırlarda qaçqın vəziyyətində yaşayır. Ona görə də Türkiyədə yaşayan hər bir dostumuz, qardaşımız, bacımız düşünməlidir ki, o çadırdə olan adam necə yaşayır, nə cür yaşayır.

Mən hesab edirəm ki, bu məsələlərdə Türkiyənin dövlət siyasəti çox ciddi olmalıdır. Türkiyənin bütün ictimai rəyi, fikri də sağlam olmalıdır. Əgər kim bu məsələlərdə o tərəfə, bu tərəfə əyirsə, güman edirəm ki, qəhrəman, çox qüdrətli, namuslu, qeyrətli türk xalqı onları öz yerində oturdar. Bu məsələlər haqqında mən açıq və çox kəskin danışırım, bir də ona görə ki, biz üç ildir Ermənistanla atəşkəs rejimi şəraitində yaşayırıq. Biz istəyirik ki, bu məsələni sülh yolu ilə həll edək. Ancaq bir-iki ay bundan əvvəl aşkar edilib ki, həmin bu üç il müddətində Rusiya Ermənistana gizli olaraq qeyri-qanuni yolla çoxsaylı silahlar, özü də çox ağır, həddindən artıq təhlükəli silahlar veribdir.

Rusiya Ermənistana bir milyard dəyərinə silah veribdir. Onların içərisində müasir silahlar, onlarca, yüzlərlə müasir tanklar, raketlər, topdar vardır. Bu həmin raketlərdəndir ki, vaxtilə Rusiya onlardan Kiprə vermişdi və tamamilə doğru, düzgün olaraq böyük bir narahatlıq yaranmışdı. Rusiya həmin raketlərdən Ermənistana da veribdir, başqa raketlər də veribdir. Yəni bir milyard dollar dəyərinə olan silahlar nəinki Azərbaycanı, bütün bölgəni dağıda bilər. Görürsünüz vəziyyət necədir?

Siz bilirsiniz ki, eyni zamanda Rusiyanın Ermənistanda hərbi bazaları, hərbi, əsgəri hissələri vardır. Bu hərbi bazaların orada qalması artıq hüquqlaşdırılıbdır və bununla bağlı imzalanmış müqavilə Rusiyanın və Ermənistanın parlamentlərində təsdiq olunubdur. Rusiyanın Gürcüstanda da hərbi bazası vardır, onların sərhədlərində də Rusiyanın əsgərləri durubdur. Amma Azərbaycan tam müstəqildir. Azərbaycanda heç bir xarici ölkənin əsgəri yoxdur. Çünki biz həm müstəqilliyimizi qoruyuruq, həm də sülh siyasəti aparırıq. Sülh siyasəti aparırıqsa, demək başqa bir ölkənin əsgərinin bizim ölkəmizdə olması-na ehtiyac yoxdur.

Əgər müstəqilliyimizi qoruyuruqsa, müstəqilliyimiz tam olmalıdır. Əgər başqa bir ölkənin ordusu və ordu hissəsi bizim torpağımızda olsa, şübhəsiz ki, bu bizim müstəqilliyimizin tam olmağını göstərməyəcəkdir. Ona görə də biz müstəqilliyimizi qorumağı özümüz üçün ən böyük vəzifə hesab edirik. Bu baxımdan indi bu bölgədə, Qafqazda, o cümlədən Türkiyənin mənsub olduğu bölgədə yaranmış hərbi vəziyyət çox narahatedicidir, qorxuncdur və bunu bilmək, bunu nəzərə almaq lazımdır. Bizim sülh siyasətimiz, Türkiyənin sülh yolunda mübarizəsi və Azərbaycana bundan sonra göstərəcəyi dəstək daha güclü, daha yetərli olmalıdır. Bu baxımdan mən hesab edirəm ki, Türkiyə Azərbaycanın ən yaxın dostu, qardaşdır və eyni zamanda böyük, qüdrətli dövlət kimi Azərbaycana yardımını əsirgəməməlidir.

Azərbaycanın iqtisadiyyatında çox ciddi dəyişikliklər gedir.

Siz bilirsiniz ki, biz demokratiya yolu ilə gedirik, hüquq, demokratik, dünyəvi dövlət qururuq, bazar iqtisadiyyatını inkişaf etdiririk, "Torpaq islahatı haqqında" qanun qəbul etmişik, torpağı şəxsi mülkiyyətə veririk. Bunlar hamısı Azərbaycan iqtisadiyyatını dəyişdirir. Azərbaycan bir neçə ildən sonra iqtisadi dirçəliş dövrünü keçirəcəkdir.

Azərbaycanda dünyanın böyük neft şirkətləri ilə beş neft müqaviləsi imzalanıbdır. Bu neft müqavilələrinin böyük gələcəyi vardır. Yəni bizim gələcəkdə hardansa iqtisadi yardım almağa ehtiyacımız olmayacaqdır. Amma bu gün buna bizim ehtiyacımız vardır. Bizim bu ehtiyacımızı da heç kim ödəmir, o cümlədən Türkiyə də ödəmir. Ermənistana Rusiya da, Amerika da, başqa dövlətlər də kömək edir. Ermənilərin bu ölkələrdə olan diasporu da kömək edir. 1992-ci ildə Amerika Konqresi Azərbaycana köməyə embarqo, yəni qadağa qoyubdur. Nəyə görə? Guya Azərbaycan Ermənistanı blokadaya alıbdır. Amma həqiqətdə Ermənistan Azərbaycanın ərazilərini işğal edibdir, respublikamızı blokadaya alıbdır.

ABŞ Konqresi tərəfindən belə bir ədalətsiz qərar qəbul olunubdur. Bu da Amerikada yaşayan erməni diasporunun vasitəsilə qəbul edilibdir. Amerika Ermənistana hər il 100 milyon dollarla kömək etdiyi halda Azərbaycana heç bir kömək etmir, başqa ölkələrə kömək etdiyi halda

Azərbaycana kömək etmir. Rusiya Ermənistanına kömək edir, Ermənistanında olan atom elektrik stansiyasının bərpa olunmasına, işləməsinə kömək etdi, çoxlu maliyyə yardımı və başqa yardımlar, köməklər göstərdi. Amma Azərbaycana heç kim kömək etmir.

Azərbaycan müstəqil dövlət kimi yaşayacaqdır. Azərbaycanın gələcəyi çox gözəl olacaqdır. Ancaq hesab edirəm ki, Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri elə yüksək səviyyədədir ki, indi respublikamızın iqtisadiyyatının daha da irəliyə getməsi üçün bizim Türkiyədən yardım istəməyə haqqımız vardır. Hesab edirəm ki, Türkiyənin dövlət və hökumət başçıları da bu barədə düşünməlidirlər.

Əziz dostlar, qardaşlar!

Bu günlər bizim üçün xoşbəxt günlərdir. Çünki biz bir-birimizə canla, qanla yaxın olan qardaş və bacılarımızla bir yerdəyik. Bizim tarixi keçmişimiz həqiqətən zəngindir. Bizim ulu babalarımız öz həyatlarını bir yerdə qurublar. Bizim dilimizi də onlar yaşadıb, inkişaf etdiriblər, milli ənənələrimizi də onlar yaşadıb, inkişaf etdiriblər və bizə böyük sərvətlər veriblər. İndi biz bunların sahibiyik. Biz bir dildən, bir dindən, bir kökdən olan xalqlarıq. Canımız da, qanımız da birdir. Hamısı birdir. Ona görə də bu günlər biz həddindən artıq sevinc içərisindəyik. Bizim tarixi şəxsiyyətlərimiz Yunus İmrə, Dədə Qorqud, Manas, Füzuli, Nizami və başqa böyük şəxsiyyətlər türk dilini, mədəniyyətini, mənəviyyatını yaşadıblar, nəsillərdən-nəsillərə veriblər. Biz bununla fəxr edirik. Fəxr edirik ki, bizim müştərək kökümüz var. Biz fəxr edirik ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra biz bu əlaqələri inkişaf etdirməyə daha böyük imkan tapmışıq. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyinin altıncı ilini yaşayır.

Bu illər Azərbaycan üçün çox ağır, çətin illərdir. Dağlıq Qarabağ haqqında və Ermənistanın təcavüzü haqqında dedim. Amma bilirsiniz ki, Azərbaycanın daxilində də nə qədər çətin, ağır proseslər olmuş, vətəndaş müharibəsi baş vermiş, insanlar bir-birinə qarşı çıxmış, silahlı dəstələr hakimiyyəti silahlı ələ keçirmək istəmişdir. Biz bunların hamısını aradan götürə bildik. Mən sizə bildirmək istəyirəm ki, indi Azərbaycanda ictimai-siyasi vəziyyət tam sabitdir, əmin-amanlıq təmin olunubdur. Azərbaycanın dövləti bütün Azərbaycana hakimdir, respublikaya tam nəzarət edir.

Bizim Azərbaycan dövlətinin çox gözəl gələcəyi var. Biz bu gələcəyi müstəqillik yolunda görürük. Azərbaycan üçün dövlət müstəqilliyi tarixi nailiyyətdir, ön böyük sərvətdir. Bu gün mən sizə, əziz bacı-qardaşlarımıza bildirmək istəyirəm ki, biz dövlət müstəqilliyini günü-gündən möhkəmləndirəcəyik, inkişaf etdirəcəyik, qoruyub saxlayacağıq. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dönməzdir, əyilməzdir, əbədidir. Bütün bu işlərdə biz daim Türkiyə Cümhuriyyətinin tarixi təcrübəsindən bəhrələnirik. Mən dedim, bir daha qeyd

edirəm ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin keçdiyi şanlı yol, əldə etdiyi nailiyyətlər və xüsusən demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu, sərbəst iqtisadiyyat quruculuğu sahəsində əldə etdiyiniz nailiyyətlər bizim üçün örnekdir. Bu gün bir daha böyük iftixar hissi ilə demək olar ki, türk xalqı Cümhuriyyət qurulandan indiyədək bu Cümhuriyyətin qurucusu, yaradıcısı, banisi böyük Mustafa Kamal Atatürkün tutduğu yol ilə gedir və biz hesab edirik ki, bu yol, yalnız bu yol türk xalqını bundan sonra da daha da yüksəklərə qaldıracaq, qələbədən-qələbəyə aparacaqdır.

Mən bir daha sizə təşəkkürümü, hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Bir daha bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycanda Türkiyənin xüsusi yeri var. Sizin vəqfin və universitetin Azərbaycanda gördüyü işlər respublikamızın təhsil sistemində müəyyən müsbət dəyişikliklər meydana gətirir. Ona görə də mən bu işlərə həmişə dəstək vermişəm, bundan sonra da dəstək verəcəyəm.

Əziz dostlar, bacılar, qardaşlar !

Sizə cansağlığı arzu edirəm. Sizə səadət arzu edirəm. Universitetinizə işlərində yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Türk xalqına, Türkiyə Cümhuriyyətinə səadət, əmin-amanlıq, daim yüksəliş arzu edirəm.

Eşq olsun türk xalqına !

Yaşasın böyük Türkiyə !

Yaşasın müstəqil Azərbaycan !

Yaşasın əbədi, sarsılmaz Türkiyə-Azərbaycan dostluğu !

Sağ olun.

Mərasimdə Prezident Heydər Əliyevə Türkiyənin "Çağ öyrətim işlətmələri" şirkəti adından hədiyyə, Azərbaycandakı Türkiyə məktəbləri adından gül dəstəsi təqdim edildi.

Sonra "Çağ öyrətim işlətmələri" şirkətinin rəhbəri çıxış edərək böyük demokrat, xalqına ləyaqətli xidmət edən, XX əsrin tanınmış böyük dövlət adamı, qardaş Azərbaycan Respublikasının müdrik Prezidenti Heydər Əliyevi "Fatih" Universitetinin fəxri doktoru adı alması münasibətilə təbrik etdi ona yenə böyük uğurlar dilədi.

Əl-Fərabi adına Qazax Milli Dövlət Universitetinin fəxri doktoru

**Azərbaycan Prezidenti
Heydər Əliyevin nitqi**

- Hörmətli Prezident Nursultan Abişevič Nazarbayev!
Qazax Milli Universitetinin hörmətli rektoru, möhtərəm professorlar, müəllimlər, tələbələr!

Mən sizin hamınızı Azərbaycan xalqı adından salamlayır və sizə, sizin simanızda bütün Qazaxıstan ziyalılarına, bütün Qazaxıstan gənclərinə Azərbaycan xalqının ən xoş arzularını yetirirəm.

Mən Qazax Dövlət Universitetinin Elmi Şurasına mənə göstərilən şərəfə görə, mənə universitetin fəxri professoru adı verilməsinə görə və fəxri professor diplomu təqdim olunması ilə əlaqədar, hörmətli rektor, dediyiniz səmimi sözlərə görə təşəkkür edirəm. Mən bunu Azərbaycan xalqına, Azərbaycan Respublikasına, Azərbaycan ziyalılarına, Azərbaycan gənclərinə dostluq və hörmət hisslərinin ifadəsi kimi qiymətləndirirəm. Əminəm ki, bu fakt qazax və Azərbaycan xalqları arasında, ölkələrimiz, dövlətlərimiz arasında dostluq münasibətlərinin daha da möhkəmlənib genişlənməsinə xidmət edəcəkdir.

Bu universitetin professoru olan Prezident Nursultan Nazarbayevin burada mənimlə birlikdə olmasına görə və deyəcəklərimi dinləmək, sizinlə görüşmək imkanına görə ona təşəkkürümü bildirirəm.

Siz bilirsiniz ki, Qazaxıstan Prezidentinin dövləti ilə mən dünəndən bəri burada, Qazaxıstanda, Almatıda rəsmi səfərdəyəm. Qazaxıstan Prezidenti, hörmətli Nursultan Nazarbayev mənim dövlətimlə ötən ilin sentyabrında Azərbaycanda olmuşdur. Xalqlarımız çoxəsrlik dostluq, qarşılıqlı fəaliyyət, əməkdaşlıq tarixinə malikdirlər. Sizin universitet Şərqi böyük mütəfəkkiri Əl-Fərabinin adını daşıyır. Əl-Fərabi eyni dərəcədə həm qazax xalqına, həm də Azərbaycan xalqına və bütün türk xalqlarına məxsusdur. Məhz bu ad və bir çox digər adlar tarixən bunun rəmzi olmuşdur ki, biz eyni köklərə mənsubuq, taleyimiz birdir, tariximiz birdir, dilimiz birdir, dinimiz birdir, adət və ənənələrimiz, mənəvi və əxlaqi-etik dəyərlərimiz də birdir, eynidir, oxşardır.

Bütün bunlar elə bir etibarlı əsas, elə bir möhkəm bünövrədir ki, qazax və Azərbaycan xalqları arasında dostluq onların üzərində dayanır. Dahi əcdadlarımız - Əl-Fərabi də, Dədə Qorqud da, Alpamış

1997-ci il iyunun 11-də Qazaxıstanda rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Əl-Fərabi adına Qazax Milli Dövlət Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Əl-Fərabi adına Qazax Milli Dövlət Universitetinin binası qarşısında tələbələr Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi və Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevi hərərətlə salamladılar, iclas salonunda isə universitetin professor və müəllimləri, tələbələri ali qonaqları gurultulu alqışlarla qarşıladılar.

Universitetin rektoru, professor Kopjasar Naribayev mərasimi açaraq dedi ki, biz bu gün ali qonağı, görkəmli dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevič Əliyevi qəbul edirik. Rektor universitetin tarixi barədə ətraflı danışaraq bildirdi ki, o, Qazaxıstanın ali təhsil sistemində ali məktəb bazasıdır. Buradakı böyük elmi və pedaqoji potensial ən yüksək səviyyədə kadrlar hazırlamağa imkan verir.

Rektor **Kopjasar Naribayev** Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə müariciətlə dedi:

- Biz Sizi qəbul etməyimizə şadiq, Sizi sosial məsələlərin, o cümlədən təhsilin inkişafına böyük töhfə vermiş görkəmli siyasi xadim kimi tanıyıraq. Moskvada işlədiyiniz illərdə Sizin təşəbbüsünüzlə ali təhsilli kadrlar hazırlanmasına, ali məktəbdə elmi tədqiqatların inkişafının, professor və müəllimlərin əmək haqqının, tələbələrin və aspirantların təqaüdünün artırılmasına, ali məktəblərin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə dair çoxlu sənədlərin qəbul edilməsini yaxşı xatırlayıraq.

Təhsilin və mədəniyyətin inkişafına böyük töhfənizi nəzərə alaraq, universitetimizin Elmi Şurası Sizə fəxri professor adı verməyi qərara almışdır.

Daha sonra rektor Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə universitetin fəxri doktoru diplomunu təqdim etdi, qazax milli kostyumu - çapan və üzərində böyük qazax mütəfəkkiri Əl-Fərabinin portreti toxunmuş xalça hədiyyə etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

da, Manas da, Nizami, Füzuli, Nəsimi, Koroğlu da bizi həmişə birləşdirmişlər və öz yaradıcılığı, öz hünərləri ilə xalqlarımızı sivilizasiyaya, tərəqqiyə, azadlığa, müstəqilliyə səsləmişlər. Xalqlarımızın fəxr edə biləcəkləri bax bu zəngin keçmişimiz indi yeni mərhələdə əməkdaşlığımız üçün zəmindir.

Mən burada, Qazax Dövlət Universitetində olduğum bir vaxtda tarixi keçmişimizə, milli ənənələrimizə, milli adətlərimizə, əcdadlarımızın yaratdıqları misilsiz və əvəzsiz sərvətlərə dərin ehtiram hissi ifadə etmək istəyirəm. Biz fəxr edə bilirik ki, Şərq, müsəlman sivilizasiyası, türk sivilizasiyası dünya sivilizasiyasını zənginləşdirmişdir. Biz fəxr edə bilirik ki, onların varisləri bu gün də dünya birliyində layiqli yer tuturlar. İndi, həyatımızın yeni mərhələsində biz təmaslarımızı və əlaqələrimizi, əməkdaşlığımızı fəallaşdırmaq üçün tədbirlər görürük. Prezident Nursultan Nazarbayevin 1996-cı ilin sentyabrında Azərbaycana səfəri bunun təməlini qoydu. Mənim buraya səfərim birlikdə başladığımız o böyük işin davamıdır.

Mən dünəndən burada olduğuma son dərəcə şadam. Mən əhatə olduğumuz dostluq, yoldaşlıq, səmimiyyət şəraitindən son dərəcə məmnunam. Bizə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə, dostluq hisslərinə görə mən Prezident Nursultan Nazarbayevə və Qazaxıstandakı, Almatıdakı bütün qardaşlarımıza, dostlarımıza minnətdaram. Çox sağ olun.

Sizi əmin edirəm ki, universitetinizin professoru kimi yüksək ada layiq olmaq üçün bütün fəaliyyətimlə və həyatımla çalışacağam. Ancaq eyni zamanda hesab edirəm ki, bu, Qazaxıstan və Azərbaycan universitetləri arasında, 1919-cu ildə yaradılmış Bakı Dövlət Universiteti ilə hazırda olduğum Qazax Milli Universiteti arasında gələcək əməkdaşlığa doğru daha bir addıma çevriləcəkdir.

Bilirsinizmi, bizim nümayəndə heyətinə Bakı Universitetinin - Azərbaycanın baş universitetinin rektoru da daxildir və zənnimcə, sizin gələcək əməkdaşlıq və əlaqələri daha da möhkəmlətmək məsələlərini müzakirə etmək imkanınız olacaqdır. Universitetlərimizin yaşaması və gənclərimizin ali təhsil alması üçün, ziyalılarımızın öz yaradıcılıq imkanlarından, elmin, təhsilin, xalqlarımızın mədəni həyatının daha da inkişaf etməsindən ötrü yaradıcılıq potensialından istifadə edə bilməsi üçün ən başlıcası bizim malik olduğumuz müstəqillikdir - Qazaxıstanın müstəqilliyidir, Azərbaycanın müstəqilliyidir.

Bu günlərdə Qazaxıstanın həyatı ilə və burada, Qazaxıstanda işlərlə yaxından tanış olarkən biz dönə-dönə yəqin edirik ki, qazax xalqı müstəqillik illərində çox böyük yol keçmişdir. Qazaxıstan dünyanın böyük ölkələrindən biridir, Asiyanın ən böyük ölkələrindən biridir, çox geniş məkana, olduqca zəngin yeraltı və yerüstü sərvətlərə, vasitələrə, böyük iqtisadi potensiala, gözəl insanlara, mahir kadrlara malik ölkədir. Dövlət müstəqilliyi şəraitində Qazaxıstanın bütün bu imkanları daha

yüksək sürətlə inkişaf etmişdir və Qazaxıstan bu gün də gözəldir və onun gələcəyi də, şübhəsiz, gözəldir.

Dünən imzaladığımız sənədlər və keçən il Bakıda imzalanmış sənədlər ölkələrimiz arasında bütün sahələrdə, o cümlədən də elm sahəsində, təhsil sahəsində, mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq üçün yaxşı zəmin yaratmışdır. Əlbəttə, burada bizim ümumi cəhətlərimiz olduqca çoxdur, oxşar cəhətlərimiz olduqca çoxdur və biz bir-birimizə çox faydalı ola bilərik. İndi biz neft və qaz sənayesində geniş, çox səmərəli əməkdaşlıq üçün böyük imkanlara maliklik və Xəzər dənizinin sərvətlərindən intensiv istifadə etmək üçün, Qazaxıstan və Azərbaycan nefti və qazının hasilatı üçün, beynəlxalq bazarlara daşınması üçün səylərimizi birləşdiririk. Bunlar mühüm planlardır, mühüm tədbirlərdir. Mən də əminəm ki, onlar həyata keçiriləcəkdir.

Lakin eyni zamanda iqtisadiyyatın və sosial həyatın bütün sahələrində Qazaxıstanın və Azərbaycanın malik olduğu çox böyük sərvətlərdən istifadə etmək üçün alimlərimizin, ali təhsilimizin, gənclərimizin geniş potensialı var. Şübhə yoxdur ki, biz məhz belə böyük xarüqələrin və böyük hadisələrin ərəfəsindəyik.

Bu gün səhər mən Qazaxıstanın müstəqillik abidəsini ziyarət etdim. Mən bu abidəyə olduqca böyük ehtiram hissi ilə təzim etdim və öz xalqının müstəqilliyi, azadlığı, səadəti yolunda əsrlər boyu mübarizə aparmış qazax xalqının bütün görkəmli oğulları qarşısında baş əydim.

Nəhayət, bir çox əsrlərdən sonra Qazaxıstan da, Azərbaycan da bu müstəqilliyi qazandı. Müstəqillikdən əvvəlki son dövr, yəni müstəqilliyə aparan yol da asan yox, çox mürəkkəb və çətin olmuşdur. Bizim respublikalarımız Sovetlər İttifaqının tərkibində idilər. Mən bu gün deməliyəm ki, Sovetlər İttifaqının tərkibində Qazaxıstan və Azərbaycan iqtisadiyyatda da, elmdə də, mədəniyyətdə də, təhsildə də böyük inkişaf yolu keçmişlər. Bu illər, onilliklər ərzində biz çox şey əldə etmişik. Ancaq ən başlıcası - azadlığımız, müstəqilliyimiz yox idi. Öz potensialımızı tam şəkildə reallaşdırmaq, hər şey haqqında istədiyimizi açıq demək imkanımız yox idi. İndi bunları aradan qaldırmışıq. Ona görə də keçmişdə nə olmuşdursa, onu lazımınca qiymətləndirmək, eyni zamanda mənfi cəhətləri, bizim üçün məqbul olmayanları da demək lazımdır.

Hörmətli rektor bizim birgə işlədiyimiz illəri, mənim SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü kimi Moskvada çalışdığım illəri xatırladı. Mən həmin vəzifələrdə digər sahələrlə yanaşı, ali və orta təhsilə, bütün təhsil sisteminə də rəhbərlik edirdim. O, düzgün xatırladı, buna görə ona minnətdaram - həqiqətən o zaman orta təhsil sahəsində, ali təhsil sahəsində islahatlar aparmaq, ali təhsilin maddi-texniki bazasını möhkəmləndirmək üçün, gənclərimizin biliklərinə yiyələnməsinə tam imkan yaratmaq üçün çox şey göstərilmişdir.

Bəli, çox iş görülmüş, çoxlu qərarlar qəbul olunmuşdu. Ancaq təəssüf ki, bu qərarların heç də hamısı yerinə yetirilmədi. Lakin bunlar keçmişdə olmuşdur. İndi təəssüflənmək, yada salmaq ki, daha Sovetlər İttifaqı yoxdur - bunu heç kəs etməməlidir, görək deyildir. Biz məmnun qalmalıyıq ki, Sovetlər İttifaqı dağıldı, müstəqillik qazandıq və öz taleyimizin, öz imkanlarımızın sahibi ola bilmişik. Axı, təsəvvür edin, siz o vaxt ali təhsil naziri idiniz, amma bir çox məsələləri Moskvanın icazəsi olmadan həll edə bilmirdiniz, düzdürmü? İndi siz sərbəstsınız, bu məsələləri özünüz həll edirsiniz. Hətta Prezident də sizə sərbəstlik vermişdir, indicə dediyiniz kimi, təklif etmişdir ki, məsələlərinizi özünüz həll edəsiniz.

Ona görə də nə baş vermişdirsə, bu, tarixi zərurətdir. Sovetlər İttifaqının dağılması labüd idi. Nə yaxşı ki, belə oldu, əks təqdirdə biz bu müstəqilliyi qazana bilməzdik. Biz Azərbaycanda belə hesab edirik ki, bu müstəqilliyi qorumalı, onun qədrini bilməli, onu möhəmləndirməli və onun itirilməsinə heç vaxt yol verməməliyik. Bundan sonra biz heç vaxt hansısa bir dövlətin tərkibində ola bilmərik. İndən belə heç vaxt razılaşa bilmərik ki, əvvəlki quruluş, əvvəlki sistem, keçmiş ittifaq hansısa formada bərpa edilsin.

Bəli, bizim əcdadlarımız həqiqətən azadlıq, müstəqillik, ədalət uğrunda mübarizə aparmışlar, bəzən qalib gəlmişlər, əlbəttə, bəzən məğlubiyyətə də uğramışlar, böyük çətinliklərdən keçmişlər. 80-ci illərdə isə Sovetlər İttifaqında mürəkkəb sosial-iqtisadi proseslər, iqtisadi proseslər gedəndə bir çox respublikalarda, o cümlədən Qazaxıstanda da milli müstəqillik haqqında əhval-ruhiyyələr yarandı. Bunu görən, daha çox hiss edən mərkəz, Sovet hökumətinin, Sovetlər İttifaqının, Kommunist Partiyasının rəhbərliyi buna yol verməmək, boğmaq üçün tədbirlər görürdü. Mən bunların hamısının şahidi olmuşam. Həmin tədbirlər milli siyasətdə çox ciddi səhvlərə, nöqsanlara, təhriflərə, kədr siyasətində səhvlərə, nöqsanlara səbəb oldu.

Biz bunu Azərbaycanın taleyində hiss etmişik. Siz bilirsiniz ki, Azərbaycanın kiçik bir muxtar vilayəti olan Dağlıq Qarabağı qoparıb Ermənistanla birləşdirmək məqsədi ilə 1988-ci ildə qonşu Ermənistan tərəfindən Azərbaycana qarşı təcavüz başlanmışdır. Bunun nə kimi ağır nəticələrə gətirib çıxardığını indi bütün dünya bilir. Halbuki həm Azərbaycan, həm də Ermənistan vahid Sovet İttifaqının tərkibinə daxil olduqları, bərabərhüquqlu sovet respublikaları olduqları dövrdə Sovet İttifaqının, Kommunist Partiyasının rəhbərliyi bu münaqişənin daha da genişlənməsinə yol verməmək, onun qarşısını almaq, qardaş qırğını törədilməsinə şərait yaratmamaq üçün tam imkana malik idi. Lakin onlar bunun nəinki qarşısını almadılar, əksinə, buna yol verdilər. Elə Mixail Qorbaçovun özü də buna yol verdi. Bu, faciəyə gətirib çıxardı, ona gətirib çıxardı ki, sonralar müxtəlif səbəblərə görə bu təcavüz öz

miqyaslarına görə genişləndi. Nəticədə Azərbaycan ərazisinin 20 faizi erməni silahlı birləşmələri tərəfindən işğal olundu. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyon azərbaycanlı sakin öz yaşayış yerlərindən qovulub didərgin salındı, əsrlər boyu yığıb yaratdıqları hər şeyi itirdi. İşğal olunmuş torpaqlar dağıdılır, yağmalanır, qarət edilir. Bir milyon adam çox ağır şəraitdə, əksəriyyəti də çadırlarda yaşayır.

Görün, o dövrün səhvləri, xətalrı nəyə gətirib çıxarmışdır. Yaxud götürək Azərbaycanda 1990-cı ilin yanvar hadisələrini. O vaxt Sovet İttifaqı rəhbərliyinin Azərbaycan xalqına qarşı, Azərbaycan Respublikasına qarşı ədalətsizliyi əleyhinə xalqın etirazı Bakı şəhərində Sovet ordusu qoşunlarının iri kontingenti ilə yatırıldı, qan töküldü, çoxlu adam həlak oldu, gənclər, qadınlar, qocalar, uşaqlar Sovet qoşunlarının Azərbaycan xalqına qarşı bu hərbi təcavüzünün qurbanları oldular. Biz bunların hamısını görüb yaşadığ. Bu, Azərbaycan xalqının bədənində, qəlbində sağalmaz yaradır və eyni zamanda bizə dərs oldu ki, görək öz müstəqilliyini əziz tutasan, onun qədr-qiyəmətinə biləsən.

Qazaxıstan da bu cür faktlarla, bu cür hadisələrlə qarşılaşdı. Başabəla yenidənqurmanın başlandığı 1985-86-cı illəri xatırlayıram. Moskvada, müxtəlif ictimai-siyasi dairələrdə Orta Asiyanın milli respublikaları, Qazaxıstan, Azərbaycan barəsində qəsdən neqativ münasibət formalaşdırılırdı. Guya ki, neqativ hesab edilən və durğunluq dövrünün qüsurlarına aid olan nə vardısı, hamısı ancaq bu respublikalarda - Qazaxıstanda, Özbəkistanda, Türkmənistanda, Qırğızıstanda baş vermişdi, yalnız bu respublikalarda olmuşdu. Belə çıxırdı ki, Sovet İttifaqının qalan respublikaları, qalan regionları aydan arı, sudan duru idi. Bu respublikalar, bu xalqlar hədəf altına alınmışdı, atəşə tutulurdu. Azərbaycanda da, Qazaxıstanda da gözdən salmaq, nüfuzdan salmaq üçün hər şey edilirdi. Xatirimdədir, nə qədər saxta sənədlər üzə çıxarılıb, mərkəzi mətbuatda dərc olunurdu. Bütün bunlar ədalətsizlik idi, bütün bunlar yaranmaqda, meydana gəlməkdə, baş qaldırmaqda olan hər şeyi, o cümlədən milli hissləri, milli ləyaqəti, milli məniyi yatırtmaq, boğmaq istəyinin bariz təzahürü idi.

Odur ki, 1986-cı ildə Qazaxıstan rəhbərliyini dəyişdirmək məsələsi qalxdı. Bu, təbii hal idi. Qazaxıstanın rəhbəri Dinməhəmməd Kunayev artıq yaşa dolmuşdu və səhhətinə görə işləri daha təmin edə bilmirdi. Qazaxıstan kim rəhbərlik etməlidir - bu məsələnin həlli bir neçə ay çəkdi. Tədricən də belə bir fikir formalaşdı ki, Qazaxıstanda, zəngin kədr potensialı olan belə böyük bir respublikada Kunayevi əvəz edə biləcək layiqli adam yoxdur. Bu, sadəcə olaraq təəccüblü bir hal idi.

Məni fikir götürdü, düşündüm ki, aman Allah, hətta o illərdə, - otuzuncu, qırxıncı illərdə, Böyük Vətən müharibəsi illərində Qazaxıstan rəhbərlik etmək üçün respublikada qazaxlardan adamlar tapılmışdı.

Sizin ki, yadınızdadır. Belə adamlar müharibədən sonrakı dövrdə də olmuşlar. Doğrudur, qısa bir zaman olmadı, sonra isə 20 ildən artıq bir dövrdə Kunayev Qazaxıstana rəhbərlik etdi. Başqaları da meydana çıxdı. Elə isə nə üçün indi, Qazaxıstanın belə bir yüksək səviyyəyə çatdığı, adamların, kadrların yetişdiyi bir dövrdə deyilirdi: "Milli kadrlar yoxdur, oraya yerli millətdən olmayan adam göndərmək lazımdır". Bu ideya elə hey gəzib dolaşırdı, dillərdən düşmürdü, halbuki Qazaxıstanda layiqli adamlar vardı və layiqli adamlar Qazaxıstan rəhbərliyinin özündə də vardı. Onların ən layiqlilərindən biri Nazirlər Sovetinin sədri vəzifəsində çalışırdı və Qazaxıstan rəhbərliyində əslində ikinci sima idi. O, bütün funksiyaları, özünün bütün bu vəzifələrini uğurla yerinə yetirirdi. Yeri gəlmişkən, onun barəsində nə Qazaxıstanda, nə Moskvada, nə Siyasi Bürodada, nə də Nazirlər Sovetində heç bir irad yox idi. Belə bir vəziyyətdə əhval-ruhiyyə yaradırdılar ki, Qazaxıstana rəhbər təyin etməyə guya layiqli adam yoxdur.

Bütün bunlar ona gətirib çıxardı ki, Qorbaçov bəzi adamların köməyi ilə qərar qəbul edib, Kolbini buraya birinci rəhbər göndərdi. O vaxt mən hansısa bir ümumi müzakirədən sonra ona telefonla zəng vurub dedim ki, siz düz iş tutmursunuz. Bu səhvdir, nə üçün belə edirsiniz? Dedi ki, orada elə bir adam yoxdur. Necə yəni elə bir adam yoxdur. Axı orada Nazarbayev var. Əgər o, sizin xoşunuza gəlmirsə, başqa birisi var, üçüncüsü var. Axı siz nə üçün belə hərəkət edirsiniz? Qorbaçov Siyasi Büronun iclasında bir neçə dəfə bildirmişdi: qazaxların özləri deyirlər ki, indi bizə Moksvadan adam, qazax millətindən olmayan adam göndərmək lazımdır. Çox təssüflər olsun ki, o, iki dəfə Dinməhəmməd Kunayevin adını çəkdi, guya Kunayevin özü ona zəng vurub deyib ki, mən onsuz da gedirəm, buna görə də siz düşünməlisiniz və buraya qazax millətindən olmayan adam göndərməlisiniz, vəziyyət elədir ki, onun öhdəsindən yerli millətdən olan adam gələ bilməz.

Təəssüf ki, bu hal bizdə, Azərbaycanda da olmuşdu. Mən bunu söyləməklə bəlkə də vaxtınızı alıram. Amma bu, tarixin dərsidir. Bəli, belə hallar bizdə, Azərbaycanda da, Qazaxıstanda da, digər milli respublikalarda da olmuşdur. Biz özümüz bir-birimizi etibardan, nüfuzdan salmağa çalışırıq. Biz bir-birimizi pisləməyə, ləkələməyə başlamışdıq. Təkcə Kunayev deyil, burada bəzi digər adamlar da Qorbaçovun yanına gedib deyirdilər ki, filankəs pisdir, filankəs də pisdir, mərkəzdən adam göndərin. Bu nəyə gətirib çıxardı? Ona gətirib çıxardı ki, xalq bu qərarla razılaşmadı. Yadımdadır, o vaxt deyirdilər, Mərkəzi Komitə çıxış etmədi, bu iclas bir növ matəm yığıncağı kimi guya dinməz-söyləməz keçdi. Lakin buna baxmayaraq, həmin adamı təyin etdilər, yaxud seçdilər. Ancaq elə həmin axşam gənclər ayağa qalxaraq öz rəyini bildirdi.

Bilirsinizmi, o vaxt bu, fəvqəladə hadisə idi. Xatirimdədir, ertəsi gün Siyasi Büronun iclasını çağırıb baş vermiş hadisəni müzakirə etməyə başladılar və dedilər ki, bu, necə olmuşdur, nə üçün baş vermişdir, niyə Nazarbayev bunun qarşısını almadı, niyə başqası bunun qarşısını almadı, nə üçün Kunayev bunun qarşısını almadı. Artıq bütün bu söhbətlər başdan-ayağa cəfəngiyat idi. Oraya komissiya göndərdilər. Yadımdadır, komissiyaya Solomentsev başçılıq edirdi. Söz düşmüşkən, o da bir vaxtlar burada, sizdə işləyib, təbii ki, qazax xalqının xeyirxah münasibətini görüb. Burada ona çox böyük hörmət edirdilər. Lakin o, buradan anlaşılmaz, təəccüblü məlumatlarla qayıtdı.

Məsələn, xatirimdədir, o, Siyasi Bürodada məlumat verərək dedi: "Onlar Qazax Universitetində, misal üçün, hüquq fakültəsini tutublar. Sizin yadınızdadır, o vaxt Siz nazir idiniz, - budur, hüquq fakültəsini tutublar, orada isə qazaxlar çoxdur. Halbuki qazaxlar qalanlardan bir qədər çoxdur. Orada hansısa bir fakültəni də - tarix fakültəsini, daha bir fakültəni tutublar. Mən oturub düşünürdüm, aman Allah, gör nələr danışrlar. Soruşdum ki, yoxsa, qazaxlar oxumaq hüququna malik deyillər, bu, qazax universitetidir, yoxsa hansısa başqa bir universitet - ərəb universiteti və ya fransız universitetidir? Qazaxlar oxumalıdır. Əlbəttə, başqaları da oxumalıdır. Bunların hamısını elə qələmə verirdilər ki, guya bütün bunlar təşkil edilmişdi, tənzimlənib istiqamətləndirilirdi, guya başqa millətdən olan şəxsləri qəbul etmirdilər, ancaq qazaxları götürürdülər, ona görə də bütün bunlar qazax millətçiliyinə gətirib çıxarmışdır.

Bax belə cəfəng şeylər danışırıdılar, həm də bununla kifayətlənmirdilər. Onun təqdim etdiyi arayış dəhşətli idi. Nursultan Abişev qazax komissiyası təyin etdilər. Sonra isə yayda həmin məsələ barəsində plenum keçirib qazax millətçiliyi haqqında qərar çıxartdılar. Lakin mən onda xəstələnib xəstəxanaya düşmüşdüm və buna görə də sonra bu prosesdə daha iştirak etmədim və bu plenumda olmadım. Bəli, qazax millətçiliyi haqqında qərar qəbul etdilər. Axı hansı millətçilikdən söhbət gedə bilərdi? Qazaxıstandakı beynəlmilətçilik bütün adamlar, respublikalar üçün nümunə idi - bu, faktır. Qazaxıstana mən də gəlirdim. Moskvada işləsəm də bilirdim ki, burada, Qazaxıstanda bütün xalqlar birlikdə, mehriban yaşayır və işləyirlər. Bütün xalqların nümayəndələri bütün idarəetmə orqanlarında, hər yerdə, o cümlədən də təhsildə təmsil edilmişlər. Qazax millətçiliyindən dəm vurub bütün qazax xalqına belə qara yaxmaq olardımı?

Onlar bundan əvvəl də qazax xalqını millətçilikdə təqsirləndirməyə cəhd göstərmişdilər. Zənnimcə, 1977-ci, yaxud 1978-ci ildə, - o vaxtlar mən hələ Bakıda, Azərbaycanda işləyirdim, - Oljas Süleymenovun "Az i Ya" kitabı haqqında xüsusi qərar qəbul etmişdilər.

Bu kitabda məgər pis bir şey var idimi? Yeri gəlmişkən, o vaxtlar bu kitab böyük şöhrətə malik idi, eləcə də Moskvada, Rusiyada da böyük şöhrət qazanmışdı. Beləliklə, düşünüb bir şey uydurdular və xüsusi qərar qəbul etdilər və onu da millətçilikdə təqsirləndirdilər.

Bir görün, Azərbaycan xalqı kimi, qazax xalqı da öz azadlığına, öz müstəqilliyinə doğru necə böyük çətinliklərdən keçib gəlmişdir. Lakin tarix onların hamısını mühakimə etdi, tarix 1986-cı ilin dekabrında

Sovet rəhbərliyinin ədalətsiz qərarına qarşı ayağa qalxan insanlara haqq qazandırdı. Tarix həqiqəti bərpa etdi və onlar artıq 1989-cu ildə Nursultan Abişev qazax komissiyası təyin etdilər. Sonra isə yayda həmin məsələ barəsində plenum keçirib qazax millətçiliyi haqqında qərar çıxartdılar. Lakin mən onda xəstələnib xəstəxanaya düşmüşdüm və buna görə də sonra bu prosesdə daha iştirak etmədim və bu plenumda olmadım. Bəli, qazax millətçiliyi haqqında qərar qəbul etdilər. Axı hansı millətçilikdən söhbət gedə bilərdi? Qazaxıstandakı beynəlmilətçilik bütün adamlar, respublikalar üçün nümunə idi - bu, faktır. Qazaxıstana mən də gəlirdim. Moskvada işləsəm də bilirdim ki, burada, Qazaxıstanda bütün xalqlar birlikdə, mehriban yaşayır və işləyirlər. Bütün xalqların nümayəndələri bütün idarəetmə orqanlarında, hər yerdə, o cümlədən də təhsildə təmsil edilmişlər. Qazax millətçiliyindən dəm vurub bütün qazax xalqına belə qara yaxmaq olardımı?

dılması, islahatlar aparılması onun rəhbərliyi ilə, onun fəal iştirakı ilə, əlbəttə, onun məhz zəngin təcrübəsi, onun bacarığı sayəsində, onun qabiliyyəti sayəsində həyata keçirilir və tamamilə qanunauyğun haldır ki, qazax xalqı ümumxalq səsverməsi yolu ilə Nursultan Nazarbayevi Prezident seçmişdir. O, Qazaxıstanın layiqli Prezidentidir və qazax xalqını indi artıq bütün dünyada layiqincə təmsil edir.

Mən Nursultan Abişeviçi lap çoxdan, o, hələ Qazaxıstan KP MK-nin sənaye üzrə katibi işlədiyi vaxtlardan tanıyıram. Mən onunla burada da görüşmüşdüm, biz Moskvada da görüşmüşdük. Sonralar, o artıq Qazaxıstan Nazirlər Sovetinin sədri işləyəndə və mən isə SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini işləyəndə biz tez-tez görüşür, toplaşırıq. İndi böyük fərəh hissi ilə deyə bilərəm ki, Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi mən Qazaxıstan üçün, Qazaxıstan Respublikası üçün öz fəaliyyət dairəmə daxil olan çox məsələləri həll edirdim. Aramızda çox işgüzar, çox mehriban münasibət yaranmışdı və aramızda yaxşı münasibət, dostluq münasibəti vardır. Artıq bir neçə illərdir ki, mən ona göz qoyuram. O öz istedadını, öz qabiliyyətini gənclik illərindən göstərməyə başlamış və hələ həmin illərdə, MK katibi və Nazirlər Sovetinin sədri işlədiyi illərdə Qazaxıstanın bütün çoxsaylı kadrları arasında seçilirdi.

Onu bu vəzifəyə hadisələrin bütün gedişi, Qazaxıstan tarixinin bütün gedişi, əslinə qalsa, tarixin özü, həyatın özü irəli çəkmişdir. O ki qaldı buna yol vermək istəməyən adamlara, onlar yanılmışdılar və mən bilən, sonralar ondan hətta üzr istəmişlər. Mən bu faktlardan ona görə danışırım ki, mən bu faktların şahidiyəm, onları görmüşəm. Mənim bildiklərimi bəlkə də az adam bilir. buna görə də siz də bilməlisiniz ki, qazax xalqı barəsində və Nursultan Abişeviç barəsində haqsız-ədalət-siz hərəkətlərə yol verilmişdir.

Lakin təkrar edirəm, tarix hər şeyi öz yerinə qoymuşdur. İndi Qazaxıstan azad, müstəqil respublikadır və iqtisadi islahatlar, sosial islahatlar, siyasi islahatlar aparır və şübhəsiz ki, parlaq gələcəyə baxır. Qazaxıstan da, qazax xalqı da Nursultan Abişeviç Nazarbayevin şəxsində layiqli liderə, Prezidentə, rəhbərə malikdir. Mən buna şadam. Mən sizi bu münasibətlə səmimi qəlbədən təbrik edirəm və sizə, bütün qazax xalqına və dostum Nursultan Abişeviçə xoşbəxtlik, firavanlıq və yeni uğurlar arzulayıram.

Respublikamızda şərait sizdə olduğundan daha mürəkkəb, daha çətindir. Dediym kimi, Azərbaycan xalqına qarşı 1988-ci ildə Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüz, 1990-cı ildə isə Sovet qoşunları tərəfindən hərbi təcavüz oldu, Azərbaycanda daxili siyasi mübarizə getdi, müxtəlif qanunsuz silahlı dəstələr, cinayətkar qruplar meydana çıxdı. Onlar Azərbaycanda daxili siyasi vəziyyəti mürəkkəbləşdirdilər və əslinə qalsa, məhz bu səbəbdən erməni silahlı birləşmələri

Azərbaycan ərazisinin bir hissəsini işğal edə bildilər, çünki ölkənin daxilində sabitlik yox idi, adamlar, müxtəlif qruplar hakimiyyət uğrunda öz aralarında savaşırdılar. Bu da müəyyən dərəcədə kənardan qızıqdırılırdı. Lakin bütün bunlar Azərbaycanda daxili həyatımızın reallığı idi. Məhz buna görə də erməni silahlı birləşmələri ərazimizin bir hissəsini işğal edə bildilər. Məhz buna görə də 1992-ci ildə Azərbaycanda hakimiyyət dəyişdi. Bir ildən sonra, 1993-cü ildə hakimiyyət başında olan Xalq Cəbhəsi xalqın etimadını itirdi və silahlı birləşmələr ona qarşı ayağa qalxdıqda hakimiyyətdən getməli oldu. Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başlayırdı. Biz bundan sonra bu çətinlikləri aradan qaldırmağa və vətəndaş müharibəsinin daha da genişlənməsinə yol verməməyə, vəziyyəti tədricən sabitləşdirməyə müvəffəq olduq, hərçənd bu, asanlıqla başa gəlmədi.

1994-cü ilin oktyabrında dövlət çevrilişi etməyə cəhd göstərildi. Biz məhz xalqın gücü ilə, xalqın köməyi ilə bu cəhdin qarşısını almağa müvəffəq olduq. Mən televiziya ilə xalqa müraciət etdim, xalq bir neçə saatin içərisində Prezident sarayının ətrafına toplaşdı və konstitusiya hakimiyyətini müdafiə etdi. Xüsusi təyinatlı dəstə - böyük qüvvələri və böyük miqdarda silahı olan xüsusi təyinatlı polis dəstəsi 1995-ci ildə çevriliş etməyə, Prezidentə qarşı terror törətməyə cəhd göstərdi. Biz bunun da qarşısını almağa müvəffəq olduq. Bəzi terror hərəkətlərinin də qarşısını almaq mümkün oldu.

Bütün bunlar respublikamızın inkişafının gedişini ləngitdi. Lakin təxminən 1995-ci ilin axırlarından başlayaraq, 1996-cı ildə biz respublikada vəziyyəti sabitləşdirə bildik. İndi respublikada vəziyyət sabit, normaldır. Bütün bu qanunsuz silahlı dəstələr əsas etibarilə ləğv edilmişdir. Üç il bundan əvvəl biz Ermənistanla atəşkəs haqqında saziş bağladıq, indi hərbi əməliyyatlar yoxdur. Lakin bununla belə, torpaqlarımız işğal altında qalmaqdadır, qaçqın insanlar çadırlarda yaşayırlar. Buna görə də biz bu məsələni dincliklə həll etməyə çalışırıq. ATƏT-in Minsk qrupu bununla məşğul olur. O, tədbirlər görür. 1996-cı ilin dekabrında ATƏT-in Lissabon zirvə görüşündən sonra indi ATƏT-in üç həmsədri var - Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları və Fransa. Ümidvarıq ki, onlar məsələnin dincliklə tənzimlənməsi üçün daha səmərəli tədbirlər görəcəklər.

Biz sülh istəyirik. Bizim Ermənistanla və digər qonşulara qarşı heç bir iddiamız yoxdur, halbuki bundan ötrü əsaslar var. Lakin biz istəyirik ki, ərazimiz azad edilsin, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü tamamilə bərpa olunsun və qaçqınlar öz doğma yerlərinə qayıtsınlar.

Məhz bu şərtlərlə Dağlıq Qarabağ Azərbaycan dövlətinin tərkibində ən yüksək özünüidarə statusu ala bilər. Buna görə də Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin dincliklə aradan qaldırılması prinsipləri haqqında ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşünün qərarı

məsələnin dincliklə həlli üçün yaxşı əsasdır. Orada üç prinsip ifadə edilmişdir: Azərbaycanın və Ermənistanın ərazi bütövlüyünün tanınması, Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində yüksək özünüidarə statusu verilməsi və üçüncüsü - bütün Dağlıq Qarabağ əhalisinin təhlükəsizliyinə zəmanətin təmin edilməsi. Biz bu prinsiplərlə razıyıq. ATƏT-in 54 üzvündən 53-ü onları dəstəkləmiş, təkcə Ermənistan razılaşmamışdır. Buna baxmayaraq, bu prinsiplər qəbul olunmuşdur.

Mən bu imkandan istifadə edərək, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində daim ədalətli, prinsipial mövqe tutduqlarına görə Nursultan Abişeviçə və Qazaxıstan Respublikasına bir daha təşəkkür etmək istəyirəm. Prezident Nursultan Nazarbayev hələ 1991-ci ildə təşəbbüs göstərmişdir, Rusiya Prezidenti Boris Yeltsinlə birlikdə onlar Azərbaycana gələrək, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin aradan qaldırılması üçün səmərəli iş görmüşlər. Təəssüf ki, o vaxtlar vəziyyət, bu münaqişənin aradan qaldırılmasını istəməyən bəzi qüvvələr və digər səbəblər bu təşəbbüsün inkişaf etməsinə imkan vermədilər.

Lissabonda həmin məsələnin müzakirəsi zamanı Qazaxıstan, Nursultan Nazarbayev münaqişənin dincliklə aradan qaldırılması prinsipləri haqqında Azərbaycanın bu ədalətli mövqeyini bütövlükdə və tamamilə dəstəklədi. Bu il martın 27-də MDB-nin dövlət başçılarının görüşündə Prezident Nursultan Nazarbayev ümumiyyətlə, MDB problemləri barəsində, xüsusən münaqişələr və o cümlədən də Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə böyük, çox məzmunlu və hətta deyərdim, çox cəsarətli, çox düzgün, ədalətli nitq söylədi. Bütün bunlara görə mən Nursultan Nazarbayevə, Qazaxıstan Respublikasına minnətdaram. Mən minnətdaram ki, dünən, görüşlərimiz zamanı, rəsmi bəyanatlar zamanı da Qazaxıstan Prezidenti öz mövqeyinin - separatçılığı pisləyən, hər bir dövlətin, hər bir ölkənin ərazi bütövlüyünə hörmət bəsləməyə çağıran mövqeyinin dəyişməz olduğunu bəyan etdi. Bu, beynəlxalq hüquq normasıdır, bu, BMT-nin prinsipləridir, bu, ATƏT-in prinsipləridir. Biz buna görə minnətdarıq.

Amma bununla bərabər, təəssüflər olsun ki, heç də hamı belə hərəkət etmir. Bir neçə ay bundan əvvəl məlum olmuşdur ki, atəşkəsin davam etdiyi bu üç ildə Rusiya Federasiyasının bəzi vəzifəli şəxsləri qeyri-leqal surətdə Ermənistanla bir milyard dollardan artıq dəyərdə silah, döyüş sursatı vermişlər. Bunlar ağır silahlar, müasir tanklar, müasir zenit raketləri, müasir "Qrad" qurğuları, zirehli piyada maşınları və bir çox başqa vasitələrdir. Əlbəttə, bu, biabırçılıqdır. Biz Rusiya Prezidentinə müraciət etdik. Mən Boris Nikolayeviç Yeltsinə şəxsən müraciət etmişəm, məktub göndərmişəm. Onlar etiraf etdilər ki, belə hadisə həqiqətən olmuşdur. O, prokurorluğa bu məsələ ilə məşğul olmağı tapşırıb. Biz cavab gözləyirik, biz nəticəni gözləyirik. Biz

bununla razılaşa bilmərik. Bu üç ildə Ermənistanla göndərilən o qədər silah təkcə Azərbaycanı deyil, bütün ətrafdakı ölkələri də dağıda bilər. Məgər buna yol vermək olarmı? Bir tərəfdən, söhbət demokratiyanın inkişafından, suverenliyin inkişafından, ölkələr arasında, o cümlədən MDB-yə daxil olan ölkələr arasında bərabərhüquqlu münasibətlərin inkişafından gedir. Digər tərəfdən isə, Rusiya Federasiyasının ayrı-ayrı strukturları, həmçinin MDB-yə daxil olan Azərbaycanla münaqişədə olan ölkəyə qeyri-leqal, qeyri-qanuni surətdə belə böyük miqdarda silah göndərirlər.

Əlbəttə, bu səhvlər, bu çatışmazlıqlar çox ciddidir. Onlar MDB-də vəziyyəti, regionumuzda vəziyyəti bütövlükdə çətinləşdirir. Lakin bununla bərabər, biz məsələnin dincliklə həll olunması, təmkinlə, ədalətlə aradan qaldırılması, daha başqa münaqişələrə yol verilməməsi, hər hansı yeni təcavüzkar hərəkətlərə yol verilməməsi mövqelərində dayanmışıq.

Respublikamız barədə qısaca olaraq demək istədiyim bunlardır. Bu hadisələrlə əlaqədar respublikamızda iqtisadi islahatların aparılması ləngimişdi. Lakin indi biz islahatları yüksək sürətlə həyata keçiririk. Mülkiyyətin tamamilə özəlləşdirilməsi prosesi gedir. Biz torpaq islahatı haqqında qanun qəbul etmişik. Bu qanunda kənd təsərrüfatı istehsalında olan bütün torpaqların xüsusi mülkiyyətə verilməsi nəzərdə tutulur. Xarici iqtisadi fəaliyyəti liberallaşdırmaq tədbirləri görülür. Bütün bu islahatlar nəticəsində 1996-cı ildə bizdə iqtisadiyyatda durğunluq, istehsalda durğunluq dayandırılmışdır. Keçən ildə də, xüsusən cari ilin ötən aylarında az da olsa yüksəliş əmələ gəlmişdir. Ümidvarıq ki, bu meydlə davam etdiriləcək və 1997-ci il Azərbaycanda iqtisadi islahatların fəal həyata keçirilməsi ili və təbii olaraq, Azərbaycanda iqtisadiyyatın və adamların rifahının yüksəlişi ili olacaqdır.

Təbii ki, biz Qazaxıstanla bütün bu sahələrdə də əməkdaşlıq edir, Qazaxıstanın təcrübəsindən faydalanırıq. Biz Qazaxıstanda islahatlar aparılması və keçid dövrünün müxtəlif tədbirlərinin həyata keçirilməsi təcrübəsini öyrənmək üçün Qazaxıstanla əvvəllər də nümayəndə heyətləri göndərirdik. Elə indi, bu günlərdə burada olarkən biz Qazaxıstanda görülən bütün işlərlə çox fəal maraqlanırıq ki, sizin təcrübənizdən ölkəmizdə imkan daxilində istifadə edək. Bu da dostcasına əməkdaşlığımızın, dostluq münasibətlərimizin bir hissəsidir.

Hörmətli dostlar, qardaşlar, bacılar! Burada Qazax Universitetində, qazax xalqının, Qazaxıstanın elm, təhsil və mədəniyyət mərkəzində olduğuma görə son dərəcə şadam. Mən şadam ki, belə yüksək ada, belə yüksək şərafətə layiq görülmüşəm. Bir daha əmin edirəm ki, sizin yüksək etimadınızı doğrultmağa bütün həyatımla, öz fəaliyyətimlə çalışacağam. Qazax və Azərbaycan xalqlarının qardaş dostluğunu möhkəm-

lətmək üçün hər şey edəcəyəm. Hər şey edəcəyəm ki, Qazaxıstan ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq gələcəkdə daha uğurla inkişaf etsin. Diqqətinizə görə sağ olun.

Hədiyyənizə - Əl-Fərabinin portretinə görə sağ olun. Mən də sizə yadigar olaraq hədiyyə - 500 illiyini ötən il birlikdə qeyd etdiyimiz ulu babamız, böyük Məhəmməd Füzulinin portretini vermək istəyirəm. Xahiş edirəm qəbul edəsiniz. Mən sizə bundan əlavə çoxlu kitab da hədiyyə vermək istəyirəm.

Sonra Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayev çıxış etdi.

Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevin çıxışı

- Mən universitetin fəxri professoru deyil, həqiqi professoruyam, buna görə də akademik saat üçün mənim də haqqım var. Heydər Əliyev, mən tribunaya Sizi Qazaxıstanın elm və təhsilinin baş məbədinin fəxri professoru adına layiq görülməyiniz münasibətilə təbrik etmək üçün çıxmışam. Əl-Fərabi adına Milli Universitet Prezidentin şəxsi himayəsi altındadır. Bu universitet xüsusi statusa malikdir. Əminəm ki, gələcəkdə bu universitet dəyişərək dünyada məşhur universitetlərlə bir sırada duracaq, onun məzunları Harvardın və ya Moskva Dövlət Universitetinin məzunları kimi yüksək qiymətləndiriləcəklər. Amma biz bundan ötrü çox iş görməliyik. Deyirlər ki, Harvardın məzunlarına ildə 50 min dollardan aşağı məvacib vermək olmaz, belə isə niyə biz də buna çalışmayaq? Lakin bundan ötrü çox şey bilmək lazımdır - bizim professor-müəllim heyəti də, tələbələrimiz də.

Heydər Əliyev, 1985-86-cı illərdə Siyasi Büronun həqiqi üzvü kimi Siz burada, Qazaxıstanda o illərdə başımıza gəlmiş hadisələrin mərkəzində olmuş bir şəxs kimi bizə yeni şeylər danışdınız. O vaxt məhz bu ali məktəbin tələbələri öz xalqının şərəf və ləyaqətini qorumaq üçün küçəyə birinci olaraq çıxmışdılar. Lakin biz tariximizə nəzər salmağı, papağımızı çıxarıb onun qarşısında təzim etməyi, sonra da 180 dərəcə döndüb irəli getməyi qərara almışdıq. Biz indi beləcə də gedirik.

Mən bir professor kimi söz vermişəm ki, biz hər il görüşəcəyik və burada mühazirə oxuyacağam. Lakin bütün bu mövzularda sizə mühazirələrimi biz iki min yerlik yeni akt salonunu bu il tikib başa çatdırdıqdan sonra oxuyacağam. Biz indi bu işlə məşğuluq.

Mən 1991-ci ildə Dağlıq Qarabağda - bu dəhşətli vətəndaş müharibəsinin döyüş yerlərində həqiqətən olmuşam. Bizə raketlərdən atəş açırdılar, xoşbəxtlikdən məmilər bizdən yan keçirdi. Biz istər Bakıda, istərsə də Yerevanda dəfələrlə eşitdik ki, iki qardaş xalqın müharibə tonqalı yandırması dəhşətdir. Bu alovu söndürmək çox çətinidir. Mən ötən ilin sentyabrında sizdə oldum və gördüm ki,

Azərbaycanın yeddi milyon əhalisinin bir milyonu qaçqındır, onlar çadırlarda yaşayırlar, çadırlarda evlənilər, çadırlarda doğurlar. Mən onların arasında oldum. Qazaxıstan mümkün humanitar yardım göstərmiş, keçən il bu qaçqınlara ərzaq göndərmişdir.

Bu, dəhşətdir, bir də ona görə ki, biz öz sabitliyimizi, dostluğumuzu, çoxmillətli Qazaxıstan xalqlarının bərabərliyini qiymətləndiririk. Bu, insanın malik olduğu bütün dəyərlərdən ən qiymətlişidir.

Heydər Əliyev, Sizin Azərbaycana yeni keyfiyyətdə bir daha rəhbərlik etməyə başladığınızın dünən dörd ili tamam oldu. Bu müddət ərzində müharibə getmir, toplar susmuşdur, tüfənglər güllə atmır. Heydər Əliyev, bu, Sizin olduqca böyük xidmətinizdir. Yəqin ki, azərbaycanlılar və sülhü sevənlərin hamısı Sizin bu nəcib işinizi yadda saxlayacaqlar.

Qazaxıstanlılar adından, nümayəndələri burada əyləşən gənclərimizin adından qardaş Azərbaycan xalqına sülh, gələcək tərəqqi və ən əziz nemətlər, xoşbəxtlik diləyirik. Heydər Əliyev, Sizə uğurlar arzulayıraq!

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin və Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və sürəklili alqışlarla qarşılandı.

Daşkənd Dövlət Universitetinin fəxri doktoru

1997-ci il iyunun 19-da Özbəkistanda rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Mirzə Uluqbəy adına Daşkənd Dövlət Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Azərbaycanın və Özbəkistanın dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş ali məktəbin başdan-başa dolu olan iclas salonunda universitetin professor-müəllim kollektivi və tələbələri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi və Özbəkistan Prezidenti İslam Kərimovu səmimiyyətlə qarşıladılar.

Daşkənd Dövlət Universitetinin rektoru, akademik Turabəy Dalimov mərasimi açaraq xalqlarımız, ölkələrimizin elm xadimləri arasında böyük əcdadlarımız Nizami Gəncəvi, Məhəmməd Füzuli və Əlişir Nəvai kimi görkəmli şəxsiyyətlərin adları ilə bağlı olan qədim əlaqələrdən danışdı. O, iftixar hissi ilə dedi ki, böyük Nəsirəddin Tusi və Mirzə Uluqbəyin Avropa alimlərindən hələ çox-çox əvvəl yaratdıqları dünya şöhrətli elmi əsərlər indi də heyranlıq doğurur.

Turabəy Dalimovun fikrincə, Azərbaycan və özbək neftçiləri arasında, görkəmli alimlər Həbib Abdullayev ilə Mirzə Qaşqay arasındakı əməkdaşlıq elmin və elmi əlaqələrin inkişafı sahəsində əməkdaşlığa ən yaxşı nümunədir.

Rektor vurğuladı ki, bu cür gözəl ənənələr Daşkənd və Bakı dövlət universitetləri arasında davam etdirilir. Bakı Dövlət Universiteti özbək filoloqlarının, türkoloqlarının, neftçilərinin bir çoxuna həyata vəsiqə vermişdir. Azərbaycan riyaziyyatçılarının, fiziklərinin, genetiklərinin, geoloqlarının bir çoxu Daşkənd Dövlət Universitetini bitirmişdir.

Rektor Azərbaycan Prezidentinə müraciətlə dedi ki, Prezident Heydər Əliyevi 1993-cü ilin çətin iyun günlərində Azərbaycana başçılıq etmiş böyük dövlət xadimi kimi tanıyır. Prezident Heydər Əliyevin simasında Azərbaycan müdrik və güclü rəhbərə malikdir. O, respublikanı islahatlar yolu, dünyəvi, demokratik dövlət quruculuğu yolu ilə aparır.

Turabəy Dalimov Daşkənd Dövlət Universitetinin professor-müəllim kollektivi və tələbələri adından Azərbaycan Prezidentinə nəcib işində böyük uğurlar, möhkəm cansağlığı dilədi.

Daha sonra rektor bildirdi ki, ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluğun, habelə mədəniyyət, elm və təhsilin inkişafı sahəsindəki çox böyük xidmətlərinə hörmət əlaməti olaraq ali məktəbin Elmi Şurası

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə Daşkənd Dövlət Universitetinin fəxri doktoru adı verməyi qərara almışdır.

Salona toplaşanların gurultulu alqışları altında akademik Turabəy Dalimov Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə Daşkənd Dövlət Universitetinin fəxri doktorunun diplomunu və mantiyasını təqdim etdi.

Sonra mərasim iştirakçıları tərəfindən alqışlarla qarşılanan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə söz verildi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Çox hörmətli Prezident İslam Kərimov!

Hörmətli rektor!

Hörmətli qardaşlar, bacılar, dostlar!

Mən sizə Azərbaycan xalqının, Azərbaycan ziyalılarının, Azərbaycan gənclərinin hərərətli salamatını və ən xoş arzularını yetirir və özümün ən səmimi dostluq, məhəbbət və hörmət hisslərini ifadə edirəm.

Şərqdə, Asiyada elmin və ali təhsilin ən böyük mərkəzlərindən biri olan, zəngin tarixə və ənənələrə malik Daşkənd Universitetinin fəxri doktoru adı verməklə mənə göstərilən yüksək şərəfə görə Mirzə Uluqbəy adına Daşkənd Dövlət Universitetinin Elmi Şurasına minnətdaram. Daşkənd və Bakı universitetləri həmyaşıddırlar. 1921-ci ildə yaradılmış Daşkənd Universiteti də, 1919-cu ildə təşkil olunmuş Bakı Universiteti də xalqlarımızın mənəvi mədəniyyətinin, maarifinin, ali təhsilinin, elminin inkişafında böyük rol oynamışlar. Ona görə də burada, bu gözəl elm və təhsil mərkəzində - Daşkənd Universitetində olmaq məndən ötrü son dərəcə xoş və sevindiricidir. Daşkənd Universitetinin fəxri doktoru adına layiq görülməyim isə xüsusilə daha xoş və daha sevindiricidir.

Mənə göstərdiyiniz bu diqqətə görə sizə təşəkkür edirəm. Mən bunu Azərbaycan xalqına, Azərbaycan Respublikasına, Azərbaycan ziyalılarına olan böyük hörmət və ehtiramın ifadəsi kimi qiymətləndirir, sizi əmin edirəm ki, bu yüksək adı şərəflə və ləyaqətlə daşıyacaq, özbək və Azərbaycan xalqları arasında dostluq və qardaşlığı bundan sonra da möhkəmləndirmək üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

Özbək xalqının böyük tarixi, zəngin, dəyərli qədim mədəniyyəti var. Özbək xalqı özünün elmi, görkəmli mədəniyyət, incəsənət, memarlıq əsərləri ilə bəşər sivilizasiyasına layiqli töhfələr verməsi ilə haqlı olaraq fəxr edir. Özbək xalqı haqlı olaraq fəxr edir ki, görkəmli alimlər, mütəfəkkirlər, şairlər, filosoflar, dövlət xadimləri yetirmişdir və onlar öz kəşfləri, əsərləri, elmi nailiyyətləri ilə təkcə Şərqdə deyil, həm də bütün dünyada tərəqqiyə xidmət göstərmişlər.

Burada, bütün tarix ərzində özbək torpağında mövcud olmuş görkəmli elmi məktəblərin haqlı olaraq hüquqi varisi sayılan Daşkənd Universitetində olarkən Özbəkistanın görkəmli övladlarının dühaları qarşısında, onların yaratdıqları və özbək xalqının, bütün başqa xalqların müasir nəsillərinə irs qoyduqları əsərlər qarşısında böyük hörmət hissi ilə baş əyirəm.

Bizim xalqlarımızı ümumi köklər, ümumi tale, çoxəsrlik tarixi dostluq, əməkdaşlıq birləşdirir. Dilimizin, xalqımızın mənəvi dəyərlərinin ümumiliyi, eyni dinə mənsub olmağımız - bunların hamısı xalqlarımızın və onların ən yaxşı nümayəndələrinin yaxın, birgə fəaliyyətini şərtləndirmişdir. Bəli, biz görkəmli alim Mirzə Uluqbəyi çox böyük ehtiram hissi ilə xatırlayırıq. Azərbaycanın görkəmli alimi Nəsirəddin Tusini də eynilə çox böyük ehtiram hissi ilə xatırlayırıq. Mirzə Uluqbəyin dühası ilə yaradılmış Səmərqənd rəsədxanasını və Nəsirəddin Tusinin dühası ilə yaradılmış Marağa rəsədxanasını yada salın. Bunlar o çox uzaq keçmişdə, Avropada hələ elmi tərəqqi üçün əsas ola biləcək kəşflərin olmadığı bir vaxtda böyük əsərlər, elmi fikrin, elmi sözün ən yüksək nümunələrini yaratmışlar və biz bunlarla fəxr edirik.

Biz fəxr edirik ki, xalqlarımız dünyaya Nizami Gəncəvi və Əlişir Nəvai kimi dühalar verib. Onlar öz əsərləri ilə bütün dünyada məşhurdurlar. Bununla bərabər, bu gün biz iftixar hissi ilə deyirik ki, onlar bir-birinə çox yaxın, bir-birilə çox sıx bağlı olmuşlar, hərçənd müxtəlif dövrlərdə yaşamışlar - Nizami XII əsrdə, Əlişir Nəvai XIV əsrdə. Əlişir Nəvai Nizaminin yaradıcılığına çox böyük diqqət yetirirdi. Bu da bizim üçün son dərəcə dəyərli ümumi bir sərvətdir ki, tarix Nizaminin dahi "Xəmsə" əsərini və Əlişir Nəvainin dahi "Xəmsə" əsərini hifz edib saxlayır. Bir diqqət yetirin, onların arasında necə də yaxın əlaqə var. Bu əlaqə təsadüfi deyil. Bu, rəmzi mənə daşıyan bir əlaqədir. Bu əlaqə qanunauyğundur. Ona görə ki, xalqlarımızın məhz qohumluğunu, qəlblərimizin məhz yaxınlığını, mənəvi dəyərlərimizin oxşarlığını əks etdirir. Nizaminin yaradıcılığı Əlişir Nəvainin yaradıcılığına nə dərəcədə təsir göstərmişdirsə, Əlişir Nəvainin yaradıcılığı da Məhəmməd Füzulinin yaradıcılığına bir o dərəcədə böyük təsir göstərmişdir. Bir fikir verin, zəngin keçmişimizin tarixi, mənəvi, mədəni əlaqələrinin necə gözəl, qarşılıqlı bağlılığı olmuşdur.

Belə zəngin keçmişi olan özbək xalqı da, Azərbaycan xalqı da öz tarixi ilə fəxr etmək haqqına malikdir. Özbək xalqının da, Azərbaycan xalqının da müasir mədəniyyəti, müasir elmi məhz bu tarixi keçmiş əsasında meydana gəlmişdir. Bizim belə deməyə tam haqqımız var. Özbək xalqı da, Azərbaycan xalqı da tarixən qohum olmaqla, tarixən yaxın olmaqla bərabər, zəngin tarixi keçmişə malikdir. Bu da əsas verir deyək ki, indi də, yeni şəraitdə, dövlət müstəqilliyi şəraitində biz öz həyatımızı istədiyimiz kimi, milli ənənələrimiz, mənəvi dəyərlərimiz əsasında, görkəmli əcdadlarımızdan qalmış böyük elmi, mənəvi irs əsasında qura bilərik. Odur ki, tərəqqipərvər xalqlar, mütərəqqi ölkələr ilə birlikdə, çiyin-çiyinə irəliləyə bilərik.

Keçmişdə nə olmuşdursa, şübhəsiz, dəyərlidir. Məsələn, mən belə hesab edirəm ki, bizlərdən hər biri öz tarixinə, öz keçmişinə, öz köklərinə böyük ehtiramla yanaşmalıdır, çünki təkrar edirəm, bu, yüzdən artıq yaşı olan nəhəng bir palıd, Özbəkistanda, Daşkənddə olan nəhəng palıdlar kimidir. Söz düşmüşkən, dünəndən bəri yaşadığım yerdə mən bu palıd ağaclarını görmüşəm - qədim və qəvi ağaclardır. Budur, bizim tariximiz, Özbəkistanın və Azərbaycanın tarixi. Budur, bizim zəngin keçmişimiz - həmin palıd ağacı özbək və Azərbaycan xalqlarının səadəti və firavanlığı naminə qol-budaq atmış və bundan sonra da atacaqdır.

XX əsrdə özbək xalqı və Azərbaycan xalqı da tarixin çox keşmə-keşli yolunu keçmişlər. Xalqlarımız Şərqdə qədim dövlətçiliyə malik olmuşlar. Özbək torpağındakı qüdrətli dövlətlər dərin iz buraxmışlar. Azərbaycan torpağında da belə olmuşdur. Lakin sonralar biz onların hamısını müxtəlif imperiyaların tərkibində olduğumuza görə itirdik. Bununla əlaqədar XX əsr - sona yetməkdə olan yüzillik xalqlarımız üçün xüsusilə ağır və çətin olmuşdur. Bu illər, onilliklər ərzində başımıza çox işlər, çox müsibətlər gəldi. Amma bununla yanaşı, çox nailiyyətlər də əldə etdik.

Biz uzaq keçmişi də, yaxın keçmişi də həmişə obyektiv qiymətləndirməliyik. Biz keçmişdə dəyərli, yaxşı nə olmuşdursa, hamısını qiymətləndirməliyik. Yaxın keçmişimizdə yaxşı şeylər çox olmuşdur. Xalqlarımız çağdaş dünya sivilizasiyasına, təhsilinə, elminə qovuşmuşdur. Sözlərimə misal olaraq 1921-ci ildə burada, Daşkənddə yaradılan belə bir universiteti göstərə bilərəm. Əlbəttə, o, istər Mirzə Uluqbəyin, istər ibn Sinanın, istər əl-Fərabinin, istərsə də Şərqin digər görkəmli adamlarının yaratdıqlarının irsidir. Lakin 1921-ci ildə, böyük tarixi fasilədən sonra universitet yaradıldı və o, ötən bu illər ərzində böyük inkişaf tapdı. Bu gün bu universitet şəhərciyini gördükdə sevindik.

Lakin məsələ heç də bu gözəl kompleksdə, bu gözəl binada deyil, ondadır ki, bu universitet bu illər ərzində nə qədər görkəmli şəxsiyyətlər yetişdirmişdir; elə şəxsiyyətlər ki, özbək xalqının rifahı naminə,

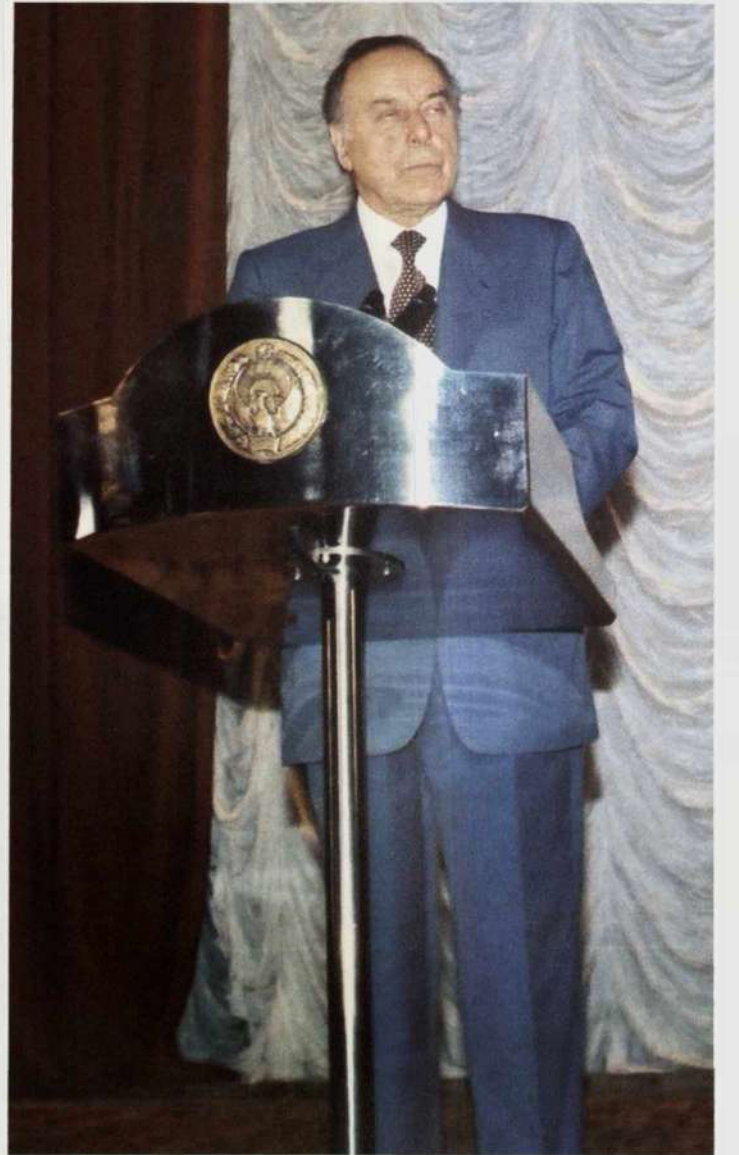
Özbəkistan elminin, mədəniyyət və təhsilinin inkişafı naminə xidmət etmiş və edirlər. Bu sözləri Azərbaycan Universiteti haqqında, digər ali məktəblər haqqında, Özbəkistan Elmlər Akademiyası haqqında da demək olar. Bunlar əldə etdiyimiz ürəkaçan, gözəl nailiyyətlərdir. Biz məhsuldar qüvvələrin inkişafı baxımından, şəhər və kəndlərimizin abadlaşdırılması baxımından çox nailiyyətlərə maliklik. Azərbaycan və özbək torpağında müasir, mütərəqqi nə varsa, hamısı məhz o illərdə yaradılıb.

Bununla belə, çox itkilərimiz olub, çox qurbanlar da vermişik. Malik olmadığımız başlıca şey isə bu idi ki, milli azadlığımız yox idi, müstəqilliyə malik deyildik. Bizim öz müstəqil dövlətçiliyimiz yox idi. Bu, tarixi bir hadisədir ki, XX əsrin axırlarında özbək xalqı da, Azərbaycan xalqı da dövlət müstəqilliyi, milli azadlıq əldə etdilər, öz talelərinin sahibi oldular. Bugünkü Özbəkistan da, dövlət müstəqilliyi qazanıldıqdan sonra bu qısa zaman kəsiyində özbək xalqının keçdiyi yolda müstəqillik əldə etməyin necə böyük bir tarixi hadisə, bizim üçün necə bir xoşbəxtlik olduğunu, bunun xalqlarımızın gələcəyi üçün necə böyük əhəmiyyəti olduğunu inandırıcı surətdə göstərir.

Buna görə də, fürsətdən istifadə edərək, sizi və bütün Özbəkistan vətəndaşlarını müstəqillik illərində qazandığınız çox böyük mənəvi, əxlaqi, maddi, intellektual nailiyyətlər münasibətilə təbrik etmək, sizə cansağlığı, firavanlıq və milli azadlıq, dövlət müstəqilliyi yolunda yeni-yeni uğurlar arzulamaq istəyirəm.

Xalqlarımız bir-birilə bağlıdırlar. Mən Azərbaycan və özbək xalqlarını nəzərdə tuturam. Son illərdə, onilliklərdə də bütün sahələrdə çox yaxın ünsiyyət və təmaslarımız olub, bir-birimizə gedib-gəlirdik. Keçmiş vaxtlarda burada, Özbəkistanda, Daşkənddə mən də olurdum. Düzünü və açığını deyəcəyəm: indi, Daşkəndə bu səfərim zamanı keçirdiyim böyük məmnunluq hissləri məndə əvvəllər heç vaxt olmayıbdır. Hərçənd mən burada o vaxtlar da çox səmimi, qardaşcasına, qonaqpərvərliklə, mehriban qarşılayırdılar, çünki bunların hamısı xalqlarımıza xas keyfiyyətlərdir. Lakin bu gün müstəqil Özbəkistan dövlətində olmaq, azad Özbəkistanda olmaq mənə çox böyük sevinc gətirir.

Bu, bir də ona görə qiymətlidir ki, yaxın keçmişdə, xalqlarımızın malik olduqları xoş və gözəl cəhətlərlə yanaşı, onlar özlərinə qarşı bir çox ədalətsiz münasibət faktları ilə, bir çox ayrı-seçkilik faktları ilə, xalqlarımızın milli ləyaqətini alçatmaq cəhdləri ilə də qarşılaşdılar. Bu təhqirlər, bəzən ağır təqiblər həddini aşır və mənəvi, əxlaqi genosid halını alırdı. Biz bunlara da məruz qaldıq. Bunlar da keçmişimizin mərhələləridir. Buraya 20-ci və 30-cu illərdə xalqlarımızın məruz qaldıqları repressiyalar - siyasi repressiyalar və sonrakı illərdə xalqlarımızın məruz qaldıqları digər mərhumiyyətlər də daxildir. Bədnam yenidənqurma illəri, 80-ci illər həm özbək xalqı üçün, həm də Azərbaycan xalqı üçün xüsusilə ağır dövr olmuşdur.

Sovetlər İttifaqının o zamankı rəhbərliyi, Sovetlər İttifaqının rəhbərliyindəki ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən edilən bu cür ədalətsizlik, bu cür hörmətsiz münasibət, mən deyərdim, o vaxtdək heç zaman görünməmişdi. Bununla əlaqədar mən şahidi olduğum bəzi şeylər barədə danışmaq istərdim. Bilirsiniz ki, mən 1982-ci ilin sonunda Azərbaycanın rəhbəri vəzifəsindən Moskvaya dəvət olundum və beş ildən artıq bir müddətdə Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü və Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifələrində çalışdım. Həmin

illərdə mən o quruluşun, o dövlət quruluşunun, o ideologiyanın, xüsusən də o illərdə ölkəyə, Sovetlər İttifaqına rəhbərlik edən adamların ciddi qüsurları sayıla biləcək çox şeylər görmüşəm.

Bədnam yenidənqurma başlandı. Keçmişdə nə olmuşdusa, "durğunluq dövrü" adlandıraraq pisləməyə başladılar. Təəssüf ki, belə kompaniyalar Sovetlər İttifaqının tarixində əvvəllər də olmuşdur. Rəhbərlik dəyişən kimi, keçmişdə olan hər şeyi pisləməyə, təqiblərə, repressiyalara başlayırdılar. İndi də növbəti belə mərhələ başlamışdı. Onu da deyim ki, bu, həmin quruluşun, ideologiyanın, cəmiyyətin xarakterik cəhəti idi və bu quruluşun hansı qüsurlardan əziyyət çəkdiyini çox aydın göstərirdi.

Məlumdur ki, tənqid həmişə işə kömək etmişdir. Sağlam, ədalətli tənqid həmişə lazımdır və bu gün də gərəkdir, ondan heç kəs və heç vaxt imtina edə bilməz. Əksinə, öz nailiyyətlərimizi də və gələcəkdə aradan qaldırmaq, yol verməmək üçün səhvlərimizi, nöqsanlarımızı da görməliyik, burada elə bir xüsusi şey yoxdur. Ancaq bütün bunlar hansısa adamları, siyasi xadimləri, xüsusən də bütöv xalqları, respublikaları gözədən salmaq vasitəsinə çevriləndə dəhşətli olur.

Həmin bu dəhşət də bizim xalqlarımız - özbək xalqı və Azərbaycan xalqı barəsində baş verdi. Böyük təbii ehtiyatları, əmək ehtiyatları, çox ağıllı adamları olan Özbəkistan həmin illərdə hamımızın daxil olduğumuz Sovetlər İttifaqının iqtisadiyyatına böyük töhfə verirdi, çoxlu nailiyyətləri, uğurları var idi. Bunu heç kəs inkar edə bilməz. Biz bu gün buraya gələrkən İslam Əbdüqəniyevic ilə söhbət edir və o dövrdə Özbəkistanın nə qədər pambıq istehsal etdiyini xatırlayırdıq. Sovetlər İttifaqında pambığın əsas hissəsi - 80 faizi Özbəkistanda istehsal olunurdu.

Pambıq isə o zaman "ağ qızıl" adlandırılırdı və Sovetlər İttifaqının başlıca ixrac məhsullarından biri idi, yəni Sovet dövlətinin xəzinəsinə böyük məbləğdə valyuta gətirən məhsul idi. Bunun hamısı da burada, Özbəkistanda, özbək xalqının əməyi, bacarığı sayəsində istehsal olunurdu. Sovetlər İttifaqının toxuculuq sənayesi neçə-neçə illər Özbəkistan pambığı ilə işləmişdir. Sovetlər İttifaqının isə çox böyük toxuculuq sənayesi var idi. Yeri gəlmişkən, deyim ki, indi Rusiyada bu müəssisələrin çoxu dayanmışdır, çünki pambıq yoxdur, əlbəttə, başqa səbəblər də var. Ancaq Özbəkistanda təkcə pambıq deyil, bir çox başqa kənd təsərrüfatı məhsulları, çoxlu sənaye malı da istehsal edilirdi. Özbəkistanın mineral ehtiyatlarının bir çoxu tamamilə bütün Sovetlər İttifaqı üçün istifadə olunurdu.

Burada çıxarılan, istehsal olunan hər şeydən özbək xalqının özünə çox az pay çatırdı. Özbəkistan xalqı, Özbəkistan Sovetlər İttifaqının ümumi iqtisadiyyatına bax, belə töhfə verirdi. Bütün bunları qiymətləndirmək, layiqincə dəyərləndirmək lazım idi. Bir vaxt var idi

ki, həqiqətən qiymətləndirilirdi, Özbəkistanda çox adamlar mükafatlandırılır, onların bir çoxunun böyük hörməti var idi. Amma birdən-birə hər şeyi tamamilə başqa tərəfə döndərmək nəyə lazım idi, bütün bunları pisləmək, gözədən salmaq nəyə lazım idi? Bunun vasitəsilə də bütün özbək xalqına qarşı əslində ideoloji, mənəvi soyqırımı törətmək nəyə lazım idi?

Mən sizə açığını deyəcəyəm, o illərdə Moskvada işləyərkən bütün bu ədalətsizlikləri, haqsızlıqları, vicdansızlıqları gördükdə çox əzab çəkirdim. Belə zəngin tarixi, belə zəngin müasir imkanları olan bütöv bir xalqın taleyi yaramaz bir adamın - Qdlyanın və onun kimilərin ixtiyarına verilmişdi, onlar da hər cür yolverilməz üsullara, saxtakarlıqlara, digər fitnə-fəsadlara əl ataraq "Özbəkistanda pambıq işi" deyilən iş uydurmuşdular, kütləvi həbslər keçirir və Sovet İttifaqının rəhbərliyinə, Qorbaçova uydurma məlumatlar göndərirdilər. Bu məlumatlar əsasında isə bütöv bir xalq haqqında qərar çıxarılırdı.

Heç cür sakit xatırlaya bilmirəm. Bir dəfə MK-nın baş katibi Qorbaçov Qdlyanı şəxsən qəbul etdi və onun məlumatı Siyasi Bürodə müxtəlif məsələlərin müzakirəsi və bütöv bir xalq, belə gözəl bir respublika barəsində qərarlar qəbul edilməsi üçün əsas oldu. Görün, necə ədalətsizlik idi, burada nə qədər adam qanunsuz həbs olundu, təqiblərə, təhqirlərə məruz qaldı. Bütün Sovet İttifaqına, nəinki Sovet İttifaqına, hətta bütün dünyaya car çəkirdilər ki, guya Sovet İttifaqında bütün korrupsiya ancaq Özbəkistanda cəmləşmişdir. Sonralar bu üsulu Azərbaycanda, bəzi Orta Asiya respublikalarında tətbiq etməyə çalışdılar.

Qəribədir, olmaya korrupsiya nəyə yeni bir təzahür idi? Halbuki bəşər cəmiyyəti nə qədər mövcuddursa, korrupsiya da bir o qədər mövcuddur. Korrupsiya həmişə olmuşdur, Sovet hakimiyyəti dövründə də, Sovet İttifaqının bütün regionlarında da mövcud olmuşdur. Amma bu işi həddindən ziyadə şişirdilmiş bir şəkildə qələmə vermək, yəni bunların hamısının guya yalnız Özbəkistanda kök atdığını, İttifaqın qalan bütün regionlarında hər şeyin öz qaydasında olduğunu iddia etmək o demək idi ki, Sovet İttifaqının bütün müsibətlərinə, bəlalarına sanki Özbəkistan, özbək xalqı günahkar idi. Mən sizə açığını deyəcəyəm, o dövr ədalətsizlik, vicdansızlıq və hətta alçaqlıq, əclaflıq dövrü idi.

Özbək xalqı bu faciəni yaşadı. Bununla yanaşı, bu da faciəli idi ki, hər həftə Rusiyanın müxtəlif regionlarından adamların - sıradan işdə, partiya, təsərrüfat işlərində çalışanların siyahısını tutub onları Özbəkistana göndərirdilər. Bunu Sov.İKP MK-da edirdilər. Mən bir neçə dəfə soruşdum: siz niyə belə edirsiniz? Cavab verirdilər ki, guya Özbəkistanda iş aparmağı bacaran adam yoxdur, onlara daha etibar etmək olmaz. Özü də elə bir ölkədə ki, o, dünyaya hələ uzaq dövrlərdə, orta

əslərdə görkəmli alimlər, mütəfəkkirlər vermişdir; elə bir ölkədə ki, XX əsrdə gözəl alimlər, qabiliyyətli dövlət xadimləri yetirmişdir. İndi isə birdən məlum olur ki, orada iş aparmağa qadir adamlar yoxdur. Odur ki, Ryazan və ya Tambov vilayətindən rayon partiya komitəsinin hansısa bir təlimatçısı, yaxud şöbə müdiri buraya rəhbər partiya işinə göndərilirdi. Bu, bütöv bir kampaniya idi.

Təkrar edirəm, o dövr Özbəkistanın həyatında ağır bir dövr idi. Özbək xalqı buna sinə gərdi, dözdü. O vaxtlar sizdə itkilər oldu. Lakin bununla bərabər, bu, o vaxtlar Sovet İttifaqının rəhbərliyində olmuş rəhbərlərin və rəhbər özəyin iç üzünü, xislətini çox əyani şəkildə nümayiş etdirir. Bunlar heç də xırda məsələlər deyildir. Mən hesab edirəm ki, ümumiyyətlə, bu, milli respublikalar - həm Orta Asiya respublikaları, həm də Azərbaycan barəsində bir xətt idi.

Xüsusilə 1987-ci ilin axırında mən bütün yüksək vəzifələrdən istefa verdikdən sonra ikinci bir "Özbəkistan işi"ni Azərbaycanda törətməyə cəhd göstərilməmişdi. Mən bildirdim ki, buraya müxtəlif hüquq-mühafizə orqanlarından - prokurorluqdan, DİN-dən, DTK-dan və sairədən bir neçə yüz nəfər işçi göndərilmişdi və onlar yalnız bir şeyə, bütün vilayətlərdə, bütün sahələrdə müxtəlif saxta cinayət işləri qurmağa çalışırdılar. Təxminən 1988-1989-cu illərdən etibarən Azərbaycan barəsində də eyni işlər başlandı. Azərbaycan Respublikasına, Azərbaycan xalqına da böyük zərər vuruldu. Bir çox adamlar nəhaqdan repressiyaya məruz qaldılar. Ola bilsin, bu, Özbəkistandakı qədr geniş miqyas almadı, o dərəcəyə çatmadı. Ola bilsin, buna vaxt çatmadı, yaxud sonrakı hadisələr buna imkan vermədi. Ancaq bütün bunlar Azərbaycanda da oldu.

Bu dərəcədə olmasa da, belə münasibət Qazaxıstana və qonşu respublikalara - Türkmənistan, Qırğızıstana qarşı da özünü göstərdi. Bunların hamısı məndən ötrü, uzun illər, on illər ərzində Kommunist Partiyasının ideallarına vicdanla və sədaqətlə xidmət etmiş, Sovetlər İttifaqına xidmət göstərmiş bir adamdan ötrü faciə idi. Bu, məndən ötrü dəhşətli hadisə idi.

Ancaq eyni zamanda bunların hamısı bizim xalqlarımıza qarşı yekə-xana, bəzi hallarda isə şovinizist münasibətin, - ayrı cür qiymətləndirə bilmirəm, - təzahürü idi. Eyni zamanda həm də ona görə baş verirdi ki, xalqlarımızın özünün daxilində natəmiz, vicdansız, şəxsi rifahı naminə xalqının, öz dövlətinin milli mənafeələrini satmağa hazır olan, şəxsi mənafeələri naminə ayrı-ayrı rəhbərlər qarşısında qulluq göstərməyə çalışan, milli mənafeələri, xalqının, torpağının mənafeələrini qurban verən adamlar var idi. Belələri Özbəkistanda da, Azərbaycanda da, bəzi başqa qonşu respublikalarda da var idi.

Qəribədir, Qafqazda üç respublika var - Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan. Özbəkistana yönəldilən bütün bu zərbələrin hamısı

Zaqafqaziyada yalnız Azərbaycana tuşanırdı, elə bil bizimlə qonşu olanlar başqa cür idilər. Bunu necə ədalətli saymaq olar? Heç cür. Ona görə də, bir də deyirəm, keçmişdən nəticələr çıxararkən ətrafımızdakılar barədə, xalqımızın içərisində yaşamış, çalışmış insanlar haqqında da ciddi düşünməliyik.

Xatirimdədir, mən 1993-cü ildə Sovetlər İttifaqının böyük bir partiya-hökumət nümayəndə heyətinin başçısı kimi Vyetnama getmişdim. 1983-cü il sentyabrın axırı idi, biz Daşkənddə dayandırıq. O zaman mən Özbəkistanın rəhbəri olan Şərəf Rəşidov ilə bir neçə saat söhbət etdim. Onun çox ağır əhval-ruhiyyəsini başa düşdüm, o zaman təqiblər, cürbəcür ədalətsiz yoxlamalar və sairə başlanmışdı. Mən ona dedim ki, Moskvaya qayıdan kimi Siyasi Bürodə bu barədə danışacağam, - onda baş katib Andropov idi, - ona danışacağam və Özbəkistanda olan ədalətsiz meyllərin qarşısını almaq üçün öz tərəfimdən tədbirlər görməyə çalışacağam. Ancaq biz Vyetnamda olanda xəbər gəldi ki, Şərəf Rəşidov vəfat etmişdir.

Moskvaya qayıdarkən yolüstü yenə burada, Daşkənddə dayandım. Artıq respublikanın rəhbərləri Usmanxocayev və Xudayberdiyev idi. Mən hava limanında onlarla söhbət etdim. Mən bunu açıq deyirəm, çünki bu, tarixdir, onu çoxları bilməlidir. Mən onlara dedim ki, Vyetnama gedərkən burada məlumat aldım və hiss edirəm ki, xalqınıza qarşı, respublikanıza qarşı ədalətsiz niyyətlər, meyllər var. Mən Moskvada öz tərəfimdən lazımi tədbirlər görəcəyəm, amma siz də ləyaqətli olun. İndi siz respublikaya başçılıq edirsiniz, bu işə layiq olun, öz xalqınızı, öz respublikanızı müdafiə edin. Çünki mən artıq yaranmış olan vəziyyəti başa düşürdüm.

Çox təəssüf ki, onlar layiqli olmadılar. Qınamağa haqqım yoxdur, onlar sizin adamlardır, siz də qiymət verməlisiniz. Mən sadəcə olaraq öz təəssüratımdan və sonralar burada, Özbəkistanda nələr olduğundan və Moskvada nə kimi qərarlar çıxarıldığından danışiram. Sonralar onların hər ikisi öz vəzifələrini itirdi, onlar da repressiyalara məruz qaldı, gözümçixdıya salındılar və sair. Bunlar məlumdur. Əgər onlar öz xalqının milli mənafeələrini müdafiə etmək üçün prinsipial mövqe tutsaydılar, şübhəsiz, onda belə hadisələr baş verməzdi.

Belə hallar sonra da oldu. Siz məni bağışlayın, bəlkə kiməsə elə görünə bilər ki, mən fəsilçilərinin çəkməklə düz iş görmürəm. Sonra sizdə bir rəhbər peyda oldu - Nişanovu deyirəm.

Axı nə qədər hallandırmaq olardı, o, elə hey oturub-durub "rəşidovçuluq", "kunayevçilik" deyirdi, mən istefa verdikdən sonra isə hətta bir neçə dəfə "əliyevçilik" demişdi. Bəs niyə başqa "çilik" yox idi, elə təkcə "rəşidovçuluqmu", "kunayevçilikmi", "əliyevçilikmi" vardı? Yoxsa, bütün Sovet İttifaqı yalnız bu şəxslərin üzərində qərar tutmuşdu? 1990-cı ilin yanvarında - Azərbaycana iri qoşun kontingenti yeridib,

Sovet İttifaqının, Moskvanın da, Azərbaycanın da kommunist rəhbərliyinin ədalətsizliyinə, ədalətsiz qərarlarına qarşı ayağa qalxan xalqı qan içində boğduqları və bir gecədə nə qədər adamı məhv etdikləri günün ertəsi mən Moskvada mitinqdə çıxış edərək həmin hərbi əməliyyata qarşı öz etirazımı bildirəndən təxminən 10 gün sonra "Pravda" qəzetində "Əliyevçilik" adlı böyük bir məqalə dərc olundu.

Başə düşürsünüzmü, nə olmuşdu? "Pravda"-nın bu hərəkəti, Moskvada oturan ayrı-ayrı şəxslərin dilindən çıxan belə sözlər adama ağır gəlirdi. Ancaq bunu hələ bir təhər başə düşmək olardı,

çünki onlar bunu bir məqsədlə edirdilər. Amma bu sözləri öz xalqlarımızın nümayəndələri dilinə gətirdikdə, buna, açığını deyim, dözmək mümkün deyildi.

Budur, Özbəkistan bu cür vəziyyətə düşmüşdü. İndi mən Özbəkistanın bu ağır vəziyyətdən çıxmasına sevinirəm, ona görə ki, Özbəkistan məhz bu ağır vəziyyətdən çıxmışdır. Burada adamlar, nəhayət, başə düşmüşlər ki, öz şərəfini, öz milli ləyaqətini və öz milli mənafeələrini qorumaq lazımdır. Həm də bütün bunlara Özbəkistanın indiki Prezidenti İslam Əbdüqəniyeviç Kərimov başçılıq etmişdir.

Açığını deyəcəyəm, mən İslam Əbdüqəniyeviçi əvvəllər, Moskvada işlədiyim vaxtlardan tanıyıram. O, Özbəkistanda rəhbər vəzifələrdə işləyirdi. Amma Özbəkistana rəhbərlik etməyə başladıqdan sonra öz xalqının, öz respublikasının milli mənafeələrinin müdafiəsində mərdliklə və cəsarətlə durduqda, uzun illər ərzində mərkəzdə, Moskvada Sovet İttifaqının rəhbərliyi tərəfindən Özbəkistana qarşı törədilmiş ədalətsizliyin əleyhinə mərdliklə və cəsarətlə çıxış etdikdə İslam Kərimov mənim nəzərimdə daha da ucaldı. Mənə elə gəlir ki, bununla da o, dərhal öz xalqının, öz respublikasının adamlarının nüfuz və hörmətini qazandı. Məhz onun ədalətli, vicdanlı, düz adam olması, cəsarəti, qəhrəmanlığı o ağır illərdə Özbəkistanın sağlam qüvvələrini sıx birləşdirdi və Özbəkistana qarşı, Özbəkistan ətrafında və Özbəkistanın özündə törədilmiş bütün bu rüsvayçılıqlara, eybəcərliklərə son qoydu.

Mən bunu onun özbək xalqı qarşısında tarixi xidməti hesab edirəm. Zənnimcə, bunun heç də təkə Özbəkistan üçün deyil, başqa məmləkətlər üçün də çox böyük əhəmiyyəti var. Bu, onu göstərir ki, rəhbər işçi öz xalqının mənafeələrini qorumağı bacarmalı, ədalətli olmalı, öz xalqının mənafeələrini müdafiə etmək naminə heç nədən qorxub çəkinməməlidir. İslam Əbdüqəniyeviç məhz belə rəhbər işçi oldu.

Buna görə də, tamamilə qanunauyğundur ki, həmin vaxtdan bəri o, Özbəkistana dəyişmədən rəhbərlik edir. Məncə, sizin xalqınız üçün böyük xoşbəxtlikdir ki, həmin ağır dövrdə - keçid dövründə, Sovet İttifaqının dağılmağa başladığı, Özbəkistan öz dövlət müstəqilliyinə nail olduğu dövrdə Özbəkistana, özbək xalqına belə müdrik, təcrübəli dövlət xadimi rəhbərlik etmişdir; elə xadim ki, o, keşməkeşli dövrdə öz xalqını bu çətinliklərdən heç bir itki, tələfat vermədən, nöqsansız, qüsursuz keçirə bilmişdir.

Dövlət müstəqilliyinin təşəkkül tapması mürəkkəb prosesdir, heç də sadə proses deyildir. Sizə deyim ki, dövlət müstəqilliyi əldə edilməsi ölkələrimiz üçün ilahi vergisi, bir nemət idi, çünki Sovet İttifaqı parçalanıb yox oldu. Amma bununla bərabər, milli dövlət quruculuğunun təşəkkülü, müstəqilliyin təşəkkülü mürəkkəb bir proses idi. Bu proses, məsələn, Azərbaycanda çox ağır getmişdir. 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı erməni təcavüzü başlandı və bu təcavüz nəticəsində Azərbaycan ərazisinin 20 faizi erməni silahlı birləşmələri tərəfindən işğal olundu, bir milyondan çox Azərbaycan sakini öz yurd-yuvasından - işğal edilmiş rayonlardan didərgin salındı və onlar qaçqın vəziyyətində ağır şəraitdə, çadırlarda yaşayırlar. 1990-cı il 20 Yanvar faciəsi barədə danışdım. O vaxt xalq Azərbaycan barəsində ədalətsizliklərə qarşı çıxaraq kütləvi mitinqlər, yığıncaqlar keçirirdi. Sovet qoşunlarının iri kontingentini Azərbaycana yeridib çoxlu adamı məhv etdilər. Bu da əslində xalqa qarşı soyqırımı idi.

Bundan əlavə, Azərbaycanın özündə daxili vəziyyət sabit deyildi. Müxtəlif siyasi qruplaşmalar, qanunsuz silahlı dəstələr peyda olmuşdu və hakimiyyət uğrunda mübarizə başlanmışdı. Nəticədə həmin dövrdə hakimiyyət üç dəfə dəyişdi. Hakimiyyət dəyişikliyi 1992-ci ildə baş verdi. Xalq Cəbhəsi hakimiyyətə gəldi və bir il ərzində nüfuzunu itirdi. 1993-cü ilin iyununda Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başlandı. Azərbaycanda müxtəlif silahlı dəstələr arasında hakimiyyət uğrunda mübarizə və eyni zamanda təcavüz davam edir, Azərbaycan öz ərazisinin müdafiəsi uğrunda vuruşurdu.

Lakin 1993-cü ildən sonra biz vəziyyəti tədricən sabitləşdirməyə, - siz bunu bilirsiniz, - vətəndaş müharibəsini dayandırmağa müvəffəq olduq, hərçənd 1994-cü və 1995-ci illərdə Azərbaycanda konstitusiyalı hakimiyyəti silahlı yolla devirməyə yenidən cəhd göstərildi. Biz bunun da qarşısını aldıq. Son iki ildə Azərbaycanda daxili siyasi, ictimai vəziyyət sabitləşibdir. Cəmaat sakit və dinc həyat yaşayır. Üç il bundan əvvəl biz Ermənistanla atəşkəs haqqında saziş bağladığımızı. İndi müharibə getmir, qan tökülmür, tələfat yoxdur. Biz Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini dincliklə aradan qaldırmağa çalışır, danışıqlar aparırıq. 1988-ci ildən 1993-cü ilədək Azərbaycanda vəziyyət barədə qısa məlumat proseslərin Azərbaycanda və Özbəkistanda necə getdiyini haqqında sizdə təəvvür vardır.

Şübhəsiz ki, Azərbaycanda özünəməxsus şərait var idi - erməni təcavüzü daxilə çox şeyi dəyişmişdi. Ancaq bununla belə, Azərbaycanda layiqli lider olmadı ki, xalqı birləşdirə bilsin, hətta xarici hərbi təcavüzü də nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasına, Azərbaycan xalqına çox böyük zərər vuran daxili qarşıdurmaya, daxili mübarizəyə yol verməsin.

Özbəkistanda siz öz dövlət müstəqilliyinizi əldə etdikdən sonra respublikanızın keçdiyi yolu məhz bu baxımdan təhlil edib qiymətləndirməlisiniz. Sizin də problemləriniz, çətinlikləriniz var. Bu, təbii- dir. Keçid dövrü heç kim üçün, heç bir ölkə üçün asan olmamışdır. Ancaq siz bu çətinlikləri uğurla aradan qaldırır, bütün bu mərhələlərdən müvəffəqiyyətlə keçir, iqtisadi islahatları həyata keçirirsiniz. Demokratikləşdirmə prosesi gedir, Özbəkistanın özünəməxsus xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla bütün sahələrdə demokratiya prinsipləri bərqərar olur. Bir də deyirəm, bunların hamısı məhz ona görə mümkün olmuşdur ki, həmin tarixi məqamda sizin respublikanızın başında İslam Kərimov durmuşdur. O, öz üzünə çox böyük məsuliyyət və bütün bu prosesin böyük ağırlığını götürmüşdür və müstəqillik şəraitində Özbəkistanı bacarıqla, uğurla irəliyə doğru aparır.

Liderin, şəxsiyyətin rolunun nə demək olduğunu konkret olaraq bu misal və bir çox digər misallar inandırıcı şəkildə göstərir. Özbəkistanda tarixin yaxşı bildiyim son dövründə belə lider, belə şəxsiyyət, məhz

görməli şəxsiyyət İslam Əbdüqəniyeviçdir. Dünən və bu gün biz bir çox məsələlər barəsində ətraflı fikir mübadiləsi etmişik. Bütün məsələlərdə mövqələrimiz eyni, baxışlarımız oxşardır. Hər ikimizin qəti mövqeyi belədir ki, ölkələrimiz üçün dövlət müstəqilliyi dönməz hadisədir, bizim gələcəyimizdir. Ən başlıcası isə odur ki, Özbəkistan üçün, Azərbaycan üçün dövlət müstəqilliyi əbədidir. Dünən və bu gün İslam Əbdüqəniyeviç ilə keçirdiyimiz bütün görüşlərdən çıxardığım ən böyük nəticə budur.

Mən şadam ki, bütün tarix boyu dostluq etmiş, bir-birini dəstəkləmiş, sıx bağlı olmuş xalqlarımız indi, tarixin bu çox mühüm kəsiyində, XX əsrin başa çatdığı, XXI əsrə daxil olduğumuz bir vaxtda milli dövlət quruculuğumuzun, müstəqil dövlətimizin təşəkkülü və formalaşması prosesinin getdiyi bir dövrdə biz yenə də bir-birimizlə sıx bağlıyıq. Biz bir sıra sənədlər, o cümlədən də dostluq və əməkdaşlıq haqqında sənəd, tərəfdaşlıq haqqında sənəd, əməkdaşlığımızın daha da genişləndirilməsi haqqında sənəd imzalamışıq. Bu sənədlərin hamısı yaxşı hüquqi bazadır. Ancaq ən başlıcası odur ki, bizim düşüncələrimiz, arzularımız respublikalarımızı, xalqlarımızı haqqında dünən və bu gün İslam Əbdüqəniyeviçlə razılığa gəldiyimiz prinsiplər əsasında daha sıx birləşdirir.

Mən şadam ki, hazırda Özbəkistan yüksəlişdədir, Özbəkistanda bu cür müsbət proseslər gedir. Mən şadam ki, Özbəkistan dünya birliyində layiqli yerini tutubdur. Bu illər ərzində Özbəkistanın nüfuzu xeyli yüksəlibdir. Mən yenə müqayisə etmək istəyirəm. Özbəkistan həmişə diqqəti cəlb edən ölkə olubdur. Ancaq nə vaxtsa onun bugünkü kimi belə beynəlxalq nüfuzu olubmu? Müstəqillik - Özbəkistan Respublikasının apardığı, Özbəkistan Prezidenti İslam Kərimovun apardığı ağıllı, düzgün xarici siyasət deməkdir.

Bütün bunlar Özbəkistanın parlaq gələcəyin astanasında olmasından xəbər verir. Əziz dostlar, mən sizə və sizin şəxsinizdə bütün özbək xalqına səmimi qəlbədən səadət və xoş həyat arzulayıram. Əminəm ki, müstəqillik yolunda sizin hamınızı gözəl gələcək gözləyir və biz həmişə sizin uğurlarınıza sevinəcəyik. Şübhəsiz ki, bizim sıx əlaqələrimiz, əməkdaşlığımız bu işə xidmət edəcək, Özbəkistanda da, Azərbaycanda da sosial-siyasi sahədə, iqtisadi həyatda bütün dəyişikliklərin daha uğurla keçirilməsinə, bir də deyirəm, daha yüksək sürətlə irəliləməyimizə imkan yaradacaqdır.

Mən başa düşürəm ki, bütün bu işlərdə alimlərin, professorların, elmin, ali təhsilin, universitetin rolu çox böyükdür. Mən şübhə etmirəm ki, Özbəkistanın elmi mərkəzi olan, yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanmasında mühüm rol oynayan Daşkənd Universiteti bu gözəl prosesin fəal

iştirakçısı olacaq. Daşkənd Universiteti ilə Bakı Universiteti, Özbəkistanın və Azərbaycanın alimləri, elm və mədəniyyət xadimləri arasında əlaqələr özbək və Azərbaycan xalqlarının dostluq və qardaşlığını bundan sonra da möhkəmləndirməkdə bizə kömək edəcəkdir.

Mənə burada göstərdiyiniz yüksək şərəfə görə bir daha təşəkkürümü bildirmək, universitetin professor-müəllim heyətinə, tələbələrə, Özbəkistanın bütün gənclərinə səadət və xoş həyat arzulamaq istəyirəm. Prezident İslam Kərimov başda olmaqla özbək xalqına gələcək uğurlar, gələcək tərəqqi diləmək istəyirəm. Sağ olun.

Sizə Özbəkistanda da, Azərbaycanda da eyni dərəcədə əziz tutulan böyük Məhəmməd Füzulinin portretini hədiyyə etmək istəyirəm. Bu, bizim qohumluğumuzu, zəngin keçmişimizi bir daha və bir daha xatırladacaq və gözəl gələcəyimizə xidmət edəcəkdir.

Sizin kitabxanınız üçün Azərbaycan haqqında kitablar, Azərbaycanın müxtəlif müəlliflərinin kitablarını bağışlamaq istəyirəm. Hesab edirəm ki, bunlar da sizin kitabxanınızı zənginləşdirəcəkdir.

Sonra Özbəkistan Prezidenti İslam Kərimova söz verildi.

Özbəkistan Prezidenti İslam Kərimovun nitqi

- Zati-aliləri hörmətli Prezident!

Hörmətli tələbələr və müəllimlər!

Fürsətdən istifadə edərək, əziz qonağımıza göstərdiyiniz hörmət və ehtiram üçün hamınıza səmimi minnətdarlığımı bildirirəm.

Hörmətli Heydər Əliyev, əvvəlcə icazə verin, ölkəmizin ən nüfuzlu ali təhsil müəssisələrindən biri olan, Özbəkistan hüduqlarından kənarda tanınan Mirzə Uluqbəy adına Daşkənd Universitetinin fəxri doktoru dərəcəsi verilməsi münasibətilə Sizi ürəkdən təbrik edirəm. Özbəkistan dövlətinin və özbək xalqının yaxın dostu, qardaş Azərbaycan dövlətinin Prezidenti Heydər Əliyevə fəxri doktor dərəcəsinin verilməsi hazırda qardaş Azərbaycanda həyata keçirilən dərin dəyişikliklərə onun böyük töhfəsinin, elm və təhsilin inkişafındakı xidmətlərinin və şübhəsiz ki, özbək və Azərbaycan xalqları arasında dostluq və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə çox böyük şəxsi töhfəsinin Özbəkistanın elmi ziyahları tərəfindən etiraf olunması deməkdir.

Əziz qonaqlarımız! Özbəklərin və azərbaycanlıların bir-birilə qonşuluqda yaşamış əcdadları ümumi çəmələrdən mənəvi qüvvə almış, eyni qüdrətli dilin bol qaynaqlarından istifadə etmiş, bir-birinə yaxın olan adət və ənənələrə əməl etmişlər. Biz ən çətin anlarda bir-birimizi həmişə dəstəkləmişik. Xalq dastanlarının - özbəklərin "Qoroğlu" və azərbaycanlıların "Koroğlu" dastanının çox qədim qəhrəmanlarını vətənə, öz torpağına, xalqına sonsuz məhəbbət birləşdirirdi.

İndi beynəlxalq birləşin tam hüquqlu üzvü olan ölkələrimiz özlərinin dövlətçiliyini möhkəmləndirmək, siyasi, iqtisadi islahatlar aparmaq, xalqlarımız üçün layiqli həyat şəraiti yaratmaq yolunda, gənc müstəqil dövlətlərin beynəlxalq nüfuzunu yüksəltmək üçün inamlı, ardıcıl addımlar atırlar. Bütün bu məqsədlər naminə milli dövlətçiliyimiz qurulur, cəmiyyətimiz yeniləşir, onda islahatlar aparılır. Müstəqil inkişaf illərində Özbəkistanın keçdiyi mürəkkəb, çətin yoldan danışarkən bizim belə deməyə hər cür əsasımız var ki, cəmiyyətimizdə, iqtisadiyyatımızda islahatlar aparmağın ən çətin, ən əzablı mərhələsini arxada qoymuşuq.

İqtisadiyyatımızın, cəmiyyətimizin sabit və ardıcıl inkişafı üçün bu gün lazımı şərait, lazımı bünövrə yaradılmışdır. Seçdiyimiz demokratik islahatlar və bazar islahatları xəttinin düzgünlüyünü, cəmiyyətimizi yenidən qurmaq və təzələmək üçün seçdiyimiz modelin düzgünlüyünü həyatın özü təsdiqləyir. Özbəkistanın beynəlxalq nüfuzunun yüksəldiyi bu gün bütün dünyada etiraf olunur.

Heydər Əliyev, indi Siz tarixin gedişində Özbəkistanın və dediyiniz kimi, digər qonşu respublikaların keçmiş SSRİ-nin tərkibində olarkən məruz qaldığı kifayət qədər ağır bir dövrü xatırladınız. Siz Özbəkistan barəsində, onun sakinləri, özbək xalqı barəsində yol verilmiş ədalətsizlikdən, keçmiş SSRİ, keçmiş Kommunist Partiyası rəhbərlərinin nə kimi cinayətlər törətdiyindən, nə kimi ədalətsizlik etdiyindən, soyqırımını düzəltməyindən danışdınız. Lakin mən belə imkandan istifadə edərək, - Siz şəxsən mənim üçün və zənnimcə, burada olanlar üçün də çox ağırlı-acılı mövzuya toxundunuz, - demək istərdim ki, bu, bizim tariximizdir, biz onu dünən yaşadığımız, biz bu tarixi yadımızdan çıxarmayacağıq, unutmayacağıq. Buraya toplaşanların hamısı olmasa da əksəriyyəti bu tarixin iştirakçısıdır və bu torpaqda törədilmiş o cinayətlərin hamısını öz üzərlərində, öz ailələrinin, qohum-əqrəbalarının üzərində sınamışlar.

Lakin indi söhbət bundan getmir. Dediklərinizə bir neçə söz əlavə etmək istərdim. Demək istəyirəm ki, söhbət təkcə Qorbaçovdan getmir, söhbət təkcə Liqaçovdan getmir. Fikir verirsinizmi - Qorbaçov, Liqaçov - bunlar necə də ahəngdar səsləşən familiyalardır. Yeri gəlmişkən, dediyim kimi, Qorbaçov "Azərbaycan" sözünü heç vaxt düzgün tələffüz edə bilmirdi. O "Azərbaycan" deyirdi. Bu halla belə böyük dövlətin, belə fəvqəldövlətin rəhbəri idi. Görünür, bu da təsadüf deyildi. Yəqin, sizin ölkənizə hansısa daxili hisslər bəsləyirdi. Mən onlardan, bu xadimlərdən danışmaq istəməzdim. Onların barəsində hökmü tarixin özü verəcəkdir.

Söhbət ondan gedir ki, Özbəkistanda və digər respublikalarda törədilənlərin hamısı, mənə, sistemin özünün, imperiya sisteminin, totalitar sistemin, müstəmləkə sisteminin qüsurlarla dolu olduğuna sübutdur. Buna görə də bu sistem tarixin sınağından çıxma bilmədi. Məsələnin mahiyyəti də məhz bundadır, 74 il yaşadığımız o sistemin qüsurlu olma-

sındadır. Əgər indi bir çox müəlliflər öz xatirələrini, kitablarını yazmağa çalışarlarsa, mən bu gün həmçinin yazıçılıq fəaliyyətinə başlayan bir çox həmkarlarımın kitablarını oxuyuram - onlar da deyirlər: Sovet İttifaqı yalnız ona görə dağıldı ki, o, Qərb sistemi ilə, kapitalist sistemi ilə rəqabətə, yarışa tab gətirmədi. Bir çox digər, zənnimcə, subyektiv amilləri SSRİ-ni dağıtmış amil, səbəb kimi qələmə verməyə çalışırlar. Hesab edirəm ki, bu, kökündən düzgün olmayan mövqedir.

Sistemin qüsurluluğu məhz bundadır ki, bu imperiya süquta uğramalı idi. Lakin imperiyanın nə vaxt dağıla biləcəyi məsələsi ikinci məsələdir. Bu başqa məsələdir ki, sistemin özündə, onun bünövrəsində, onun ideologiyasında elə bir qüsurluq var ki, bu qüsurluq nə vaxtsa bir pas kimi bu sistemi aşındırmalı və SSRİ adlanmış imperiyanı, tarixdən bildiyimiz və bəşər tarixində olmuş digər imperiyaları da dağıtmalı idi. İndi biz yeni tarix yazırıq. Bu universitetdə, Özbəkistanın hörmət bəslədiyim bu aparıcı ali məktəbində də, ümumtəhsil məktəblərində də öyrənilən tarix, məncə, Moskvada yazılmışdır. Bu tarix haqlı olaraq fəxr etməli olduğumuz bizim böyük tariximizin bütün mahiyyət və məğzini kökündən təhrif edir.

Özbəkistan nə Rusiya imperiyasının, nə də SSRİ-nin tərkibinə heç vaxt könüllü daxil olmayıb. Mən bunu tam əsasla demək istəyirəm. Onu da demək istəyirəm ki, biz yeni tarixi yazmağa başladığımızda istəyirik ki, övladlarımız, müasirlərimiz Özbəkistan tarixinin, son dövrlərdə Özbəkistanın yeni tarixinin necə təşəkkül tapdığı barədə bütün həqiqəti bilsinlər. Biz bu tarixi - obyektiv, ədalətli tarixi yaradacağıq və öz övladlarımızı da o tarix əsasında öyrədəcəyik.

Demək istəyirəm ki, tarixin bizə öyrətdikləri çox şeyə dəlalət edir. Bu gün ittifaqlar - Belarus, Rusiya İttifaqı yaratmağa və yeni ittifaq obrazını bu və ya digər bəhanə ilə bərpa etməyə, yenidən yaratmağa can atırlar. Bütün bunlar Özbəkistan üçün qətiyyət məqbul deyildir və biz heç vaxt heç bir ittifaqa daxil olmayacağıq. Bu, bizim üçün qətiyyət məqbul deyildir.

Özbəkistanda həyata keçirilən islahatların dönməzliyi, onların kökü Özbəkistanda ən əvvəl xalqın təfəkkür və mentalitetində baş verən dərin dəyişikliklərlə, adamlarımızın şüuruna hakim kəsilmiş demokratik dəyərlərin möhkəmlənməsi ilə bağlıdır. Cəmiyyəti mədəni cəhətdən təzələyib dirçəltmədən, adamlarımızın, xüsusən gənclərimizin və böyüməkdə olan nəslin şüuruna milli iftixar hissləri, yaşadığımız torpağa məhəbbət və sədaqət hissləri aşılamadan siyasi və iqtisadi islahatlar baş tutmaz, qarşımızda qoyduğumuz yüksək məqsədlərə çata bilmərik.

Mən bir daha və yenə də təsdiqləmək istəyirəm ki, indi mədəni yüksəlişə, cəmiyyətimizin maariflənməsinə yönəltiyimiz çox böyük diqqət dərinə düşülmüş və əsaslandırılmış məqsəddir, bu gün dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırılmış amaldır. Mən qəti əminəm:

tarixi şüurlu surətdə yaratmağa, həyatımızı təzələməyə, bizim övladlarımızın, nəvə və nəticələrimizin yaşayacağı azad, demokratik, layiqli cəmiyyəti qurmağa yalnız o kəslər qadirdir ki, onlar mədəni cəhətdən zəngin və əxlaqi cəhətdən pak olsunlar.

Bu gün arxalandığımız bu böyük mədəni irs Xoca Əhməd Yasəvi, Bahəddin Nəcban, imam əl-Buxari, İmadəddin Nəsimi, imam ət-Tirmizi, Məhəmməd Füzuli, Əbu Əli ibn Sina, əl-Biruni, əl-Xarəzmi, Şah İsmayıl Xətai, Babur, Məşrəb, Molla Pənah Vaqif, Agahi, Sabir, Mirzə Fətəli Axundov kimi görkəmli əcdadlarımızın və Şərqi bir çox digər dünya şöhrətli mütəfəkkirlərinin müdrikliyini özündə təcəssüm etdirmişdir.

Hörmətli Heydər Əliyev, əziz azərbaycanlı qonaqlarımız, mən bu təntənəli, əsl bayram şəraitində iki böyük şəxsiyyətin - Sizin burada qeyd etdiyiniz şəxsiyyətlərin adlarını xüsusi çəkmək istədim. Mədəni tariximizi yaratmış olan bu iki şəxsiyyət dünyaya "Xəmsə" kimi ölməz poemalar bəxş etmiş Nizami Gəncəvi və Əlişir Nəvaidir. Yaxşı məlumdur ki, Avropa alimlərindən hələ çox-çox əvvəl Nəsirəddin Tusi Marağada, Mirzə Uluqbəy isə Səmərqənddə ilk mütəbər astronomiya cədvəlləri yaratmışlar. Bu cədvəllər öz əhəmiyyətini bizim zamanımızda da itirməyibdir.

Özbəkistanda elə bir ailə yoxdur ki, Füzulinin gözəl, qəlbi rıqqətə gətirən incə lirikasını sevməsin, oxumasın. Onun neçə-neçə şeirinə dillərdən düşməyən mahnılar bəstələnmişdir və xalqımız bu mahnıları ürəkdən sevir. Xalqlarımız arasında mədəni və elmi əlaqələr sonralar da fəal inkişaf edərək, milli dirçəlişə təkan vermişdir. Onlarca özbək şairi və yazıçısının əsərləri Cəlil Məmmədquluzadənin məşhur jurnalında və başqa Azərbaycan nəşrlərində çap olunmuşdur.

Mədəniyyətlərimizin qarşılıqlı surətdə zənginləşməsi bütün zamanlarda davam etmişdir. Abdulla Qədiri ilə Cəfər Cabbarlının, Mannon Uyğur ilə Ruhulla Axundovun, Muxtar Əşrəfi ilə Qara Qarayevin, Qafur Qulam ilə Səməd Vurğunun şəxsi dostluğunun əhəmiyyəti böyük idi. Söhbət mədəni əlaqələrimizdən düşəndə iki xalqın - özbək və Azərbaycan xalqlarının böyük oğlu Maqşud Şeyxzadədən danışmaq olmaz. Əslən Odlar yurdundan - Azərbaycandan olan Maqşud Şeyxzadə bütün ömrünü insanlara, gənc nəslin tərbiyyəsinə həsr etmişdir. Onun qələmindən çıxmış "Mirzə Uluqbəy" faciəsi və digər əsərlər özbək ədəbiyyatının milli sərvətinə çevrilmişdir.

Xalqlarımızın milli iftixarından danışarkən, əlbəttə, əsla yol vermək olmaz və heç vaxt yol verməyəcəyik ki, bu hisslər bizim üçün qətiyyət məqbul olmayan millətçiliklə və şovinizmin müxtəlif formaları ilə qarışdırılsın. Biz həmişə başa düşürük ki, ancaq dərin milli ənənələrin, mədəni dəyərlərin dünya sivilizasiyasının nailiyyətləri və ümumbəşəri

dəyərlərlə birləşdirilməsi, ancaq onların qarşılıqlı surətdə zənginləşməsi və bir-birini tamamlaması elə bir sintezdir ki, biz öz gələcəyimizi, milli mənlilik şüurumuzu bu sintez üzərində qura bilərik. Dünya təcrübəsi və özümüzün keçdiyimiz yol, cəmiyyətin qurulması göstərir ki, heç vaxt, heç yerdə azadlıq asanlıqla əldə edilməmişdir, əsl milli-siyasi və iqtisadi müstəqillik heç vaxt asanlıqla qazanılmamışdır.

Mən qəti əminəm ki, seçdiyimiz yollar nə qədər əzəblı, ağır, çətin olsa da, Özbəkistan və Azərbaycan xalqları heç vaxt bu yollardan dönməyəcək, öz azadlıq və istiqlaliyyətini əldən verməyəcək və dünya birliyində öz layiqli yerlərini hökmən tutacaqlar. Özbəklər və azərbaycanlılar bir nəhəng ağacın iki budağıdır. Əgər bir budağın yanında bir budaq da bitməsə, əgər onlar bir-birini müxtəlif azar-bezardan, tufanlardan və qasırğalardan qoruması, onlardan heç biri daha da böyüyüb möhkəmlənməz.

Xalqlarımızın qarşılıqlı hörməti və qarşılıqlı həyanlığı elə bir böyük sərvətdir ki, o, bizə əcdadlarımızdan miras qalmışdır və biz bu sərvəti göz bəbəyi kimi qorumaq və indi konkret işlərlə möhkəmlətməliyik. Olduqca vacib bir haldır ki, xalqlarımızın tarixi birliyi, böyük əcdadlarımız tərəfindən əsrlər boyu formalaşdırılmış böyük irsi birliyimiz nəsil-dən-nəsilə qayğı ilə ötürülmüş, bu gün xeyirli, bərəkətli Özbəkistan və Azərbaycan torpağında yaşayan bütün insanların ümumi sərvəti və var-dövləti olmuşdur. Əlbəttə, bu çətin və nəcib vəzifənin həyata keçirilməsində ali məktəblərimizin rolu da böyükdür. Daşkənd və Bakı universitetləri kimi aparıcı ali məktəblərimizin, onların rəhbərlərinin, professor-müəllim heyətinin, yeni, böyüməkdə olan, Heydər Əliyev, bizi əvəz edəcək gənclərin, nəinki bizim böyük tariximiz haqqında biliklərlə, həm də dünya sivilizasiyasının nailiyyətləri ilə zənginləşmiş adamların, məğrur adamların, güclü, yenilməz və öz vətəninə hədsiz sədaqətli adamların tərbiyə edilməsində rolu çox böyükdür.

Heydər Əliyev, Sizə yüksək ad - Daşkənd Dövlət Universitetinin fəxri doktoru adı verilməsi münasibətilə Sizi bir daha təbrik edirəm, yorulmaz fəaliyyətinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin və Özbəkistan Prezidenti İslam Kərimovun nitqləri böyük diqqətlə dinlənildi və sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Sonra Daşkənd Dövlət Universitetinin müəllim və tələbələri çıxış edərək Azərbaycan dövlətinin başçısını səmimi alqışladılar, onu bu ali məktəbin fəxri doktoru adına layiq görülməsi münasibətilə təbrik etdilər, ona uzun ömür, möhkəm cansağlığı, qardaş Azərbaycanın tərəqqisi və firəvanlığı naminə uğurlu fəaliyyət arzuladılar.

İzmir şəhərindəki Egey Universitetinin fəxri doktoru

1998-ci il martın 24-də Türkiyənin ən nüfuzlu və böyük universitetlərindən olan, İzmir şəhərində yerləşən Egey Universitetinin Senəti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə fəxri doktor - "Honorius Kausus" adı verilməsini yekdilliklə qərara almışdır. Azərbaycan Prezidenti bu ada dünyada sülh, Azərbaycanın tam müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü və Türkiyə-Azərbaycan strateji əməkdaşlığı uğrunda tarixi xidmətlərinə görə layiq görülmüşdür.

Egey Universitetinin rektoru professor Refet Sayqılı fəxri doktor - "Honorius Kausus" diplomunu və fəxri doktorluq atributlarını Azərbaycan Prezidentinə təqdim etməkdən qürur duyacaqlarını bildirmişdir.

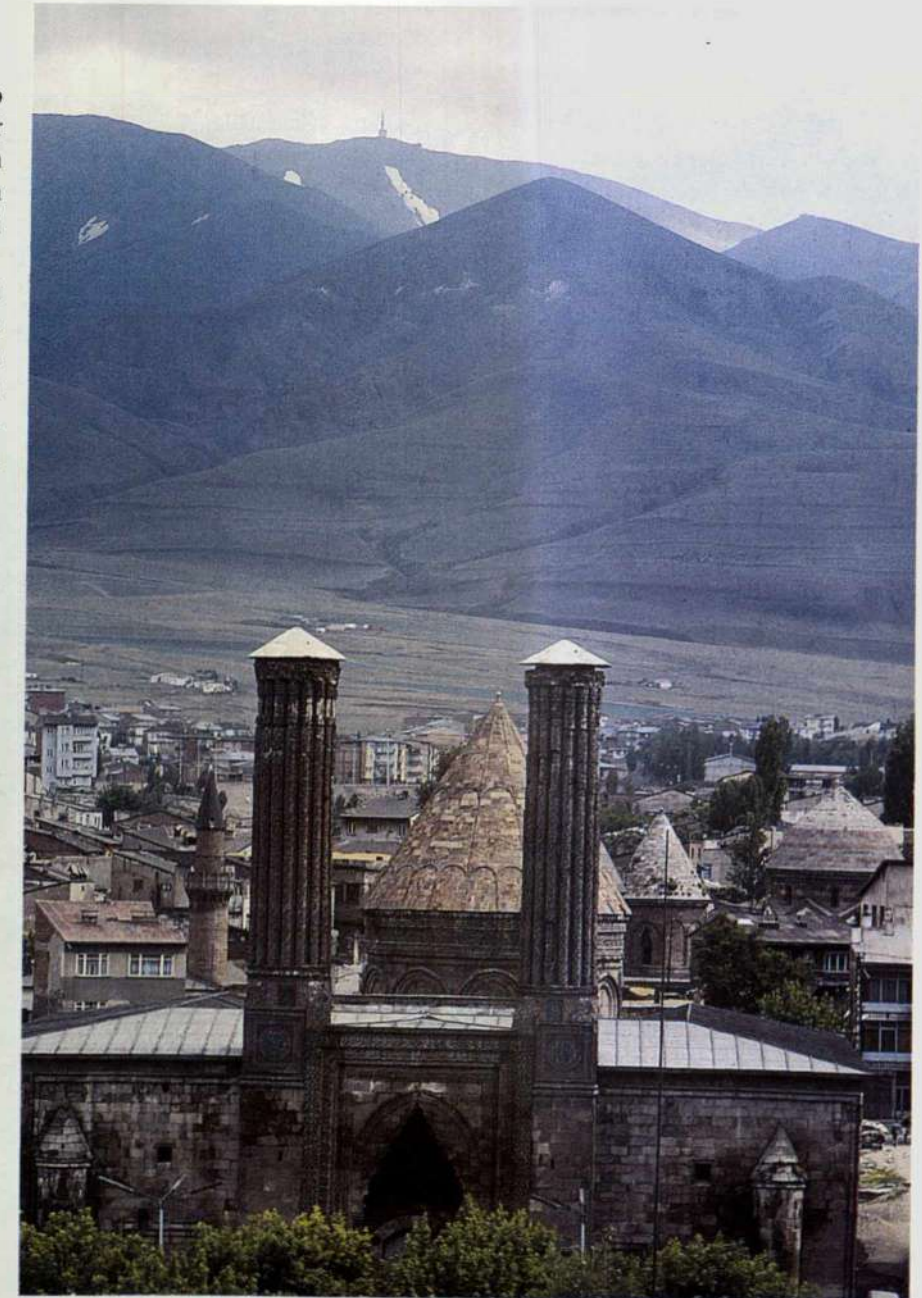

Ərzurum Universitetinin fəxri doktoru

1998-ci il mayın 1-də Türkiyənin ən böyük və nüfuzlu universitetlərindən biri olan, ulu öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıyan Ərzurum Universitetinin Senəti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə fəxri doktor adı verməyi yekdilliklə qərara almışdır.

Mustafa Kamal Atatürk adına Ərzurum Universitetinin Senəti öz qərarında Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizənin böyük dövlət adamı, təcrübəli siyasətçi cənab Prezident Heydər Əliyevin həyatının əsas məqsədi olduğunu, Azərbaycan xalqının aydın gələcəyində və ölkələrimiz arasındakı əbədi, sarsılmaz dostluqda onun əvəzsiz xidmətləri olduğunu nəzərə alaraq, Prezident Heydər Əliyevə cəmiyyətin idarə olunması sahəsində fəxri doktor adı verdiyini qeyd etmişdir.

Ərzurum Universitetinin rektoru, professor Erol Oral fəxri doktor diplomunu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etməkdən qürur duyacaqlarını bildirmişdir.

İsgəndərun şəhərindəki Universitetin fəxri doktoru

1999-cu il fevralın 23-də Türkiyənin İsgəndərun şəhərindəki Mustafa Kamal adına Universitetin Senatının yekdilliklə qəbul etdiyi qərara əsasən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev bu elm ocağının ictimai elmlər üzrə fəxri doktoru adına layiq görülmüşdür.

İsgəndərun Universiteti Senatının qərarında bildirilir ki, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə fəxri doktor adı Türkiyə Respublikasına və onun qurucusu, ulu öndər Mustafa Kamal

Atatürkə olan sevgisinə və bağlılığına, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun inkişafı naminə göstərdiyi səylərə, qardaş ölkələrimiz arasında mədəni və iqtisadi əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi sahəsindəki böyük xidmətlərinə, türk tarixinə dair dərin biliyinə, dost və qardaş xalqlarımızın daha da yaxınlaşması istiqamətində geniş fəaliyyətinə görə verilmişdir.

İsparta Universitetinin fəxri doktoru

1999-cu il noyabrın 28-də Türkiyədə işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə İspartada Süleyman Dəmirəl adına Universitetin mədəniyyət mərkəzində bu ali təhsil ocağının fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş təntənəli mərasim keçirilmişdir.

Mərasimin əvvəlində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təcümeyi-halı oxundu:

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il may ayının 10-da Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikasında dünyaya gəlmişdir.

Ailənin doqquz uşağından dördüncüsü olan hörmətli Heydər Əliyev ilk orta və orta ixtisas təhsilini Naxçıvanda almışdır. Bakıda Sənaye İnstitutunun, indiki Neft Akademiyasının memarlıq fakültəsində oxumuş, sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir.

1964-67-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-69-cu illərdə isə sədri vəzifəsində çalışmış, ona general-mayor rütbəsi verilmişdir. 1969-82-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi olan hörmətli Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan sənaye, təhsil, tikinti, texnika, kənd təsərrüfatı və mədəniyyət sahələrində böyük nailiyyətlər əldə etmişdir.

Hörmətli Heydər Əliyev 1976-82-ci illərdə bu işləri davam etdirməklə yanaşı, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvlüyünə namizəd olmuşdur. 1982-87-ci illərdə isə Siyasi Büronun üzvü və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsində çalışmışdır.

Möhtərəm Heydər Əliyev 1990-cı ildə sovet ordusunun Bakıya girərək törətdiyi 20 Yanvar qırğınına etiraz edərək, Kommunist Partiyasından çıxmışdır. 1991-ci ildə vətəni Naxçıvan Muxtar Respublikası parlamentinin sədri və Azərbaycan parlamenti sədrinin müavini seçilmişdir. 1993-cü ildə vətəndaş müharibəsinin qarşısını almaq üçün Bakıya dövlət olunaraq Azərbaycan Milli Məclisinin sədri seçilmişdir. 1993-cü və 1998-ci illərdə o, xalqın böyük əksəriyyətinin səs verməsi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir.

Ölkəsinin Prezidenti vəzifəsini bacarıqla yerinə yetirən hörmətli Heydər Əliyev bu illər ərzində Ermənistanla atəşkəs əldə edərək,

Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatının qurulması işində mühüm nəticələrə nail olmuş və neft sahəsində tarixi əhəmiyyətli müqavilələr imzalamışdır. 1994-cü il sentyabrın 20-də "Əsrin müqaviləsi"ni imzalayaraq dünyanın bir çox ölkələrinin neft şirkətlərinin Bakıya gəlməsi üçün şərait yaratmışdır.

Hörmətli Heydər Əliyev Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təkidlə tərəfdarı olmuş, 1998-ci ilin oktyabrında Ankara Bəyannaməsi, 1999-cu ilin noyabrında isə ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşündə Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri barədə saziş imzalanmışdır.

Heydər Əliyev 1997-ci ildə NTV televiziyasının ölkəmizdə keçirdiyi sorğu zamanı "Dünyada ilin adamı", Türk Sənaye və İş Adamları Vəqfi tərəfindən "İlin dövlət adamı", Qars şəhərinin və İzmir şəhəri Qarşıyaka rayonunun bələdiyyələri tərəfindən "İlin insan haqları" mükafatlarına layiq görülmüşdür.

Hörmətli Heydər Əliyevə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı da verilmişdir.

Prezident Heydər Əliyevin iki övladı, altı nəvəsi vardır.

Sonra İspartanın Süleyman Dəmirəl adına Universiteti Senatının Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə universitetin fəxri doktoru adının verilməsinə dair qəbul etdiyi qərarın mətni oxundu:

"Senat üzvləri universitetimizin fəxri doktor adının verilməsi barədə əsasnaməyə uyğun olaraq, 1923-cü ildə Naxçıvanda anadan olan və ömrü boyu dövlətin müxtəlif vəzifələrində çalışan, təcrübə qazanan, Azərbaycan və Türkiyə respublikaları arasında dostluq və əməkdaşlığın qurulmasına töhfələr verən, Qafqazda və bütün dünyada sülhün bərqərar edilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə beynəlxalq münasibətlər sahəsində fəxri doktor adı verilməsini yekdilliklə qərara aldılar".

Toplaşanların hərarətli alqışları altında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə fəxri doktorluq haqqında diplom və Mustafa Kamal Atatürkün portreti təqdim olundu. Azərbaycan Prezidenti fəxri doktora məxsus mantonu geyindi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə geniş nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, Azərbaycan xalqının böyük dostu, əziz qardaşım hörmətli Süleyman Dəmirəl!

Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım Rauf Denktaş!

Hörmətli nazirlər!

Hörmətli rektor, professorlar, doktorlar, tələbələr, müəllimlər!

Mən sizin hamınızı səmimi qəlbdən salamlayıram və Azərbaycan xalqı adından, müstəqil Azərbaycan adından sizə ən dərin, qəlbimdən gələn hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Mən bu gün həyatımın çox tarixi bir gününü yaşayıram. Bilirsiniz ki, mənim həyatım həm Süleyman Dəmirəlin, həm də Rauf Denktaşın həyatından yaşca böyükdür. Onlar məndən gəncdirlər.

Bəli, mən həyatımın tarixi bir gününü yaşayıram, ona görə ki, yenidən qardaş, dost Türkiyədəyəm. Ona görə ki, Türkiyənin qədim diyarı olan İspartadayam. Ona görə ki, xalqımızın böyük dostu, mənim əziz qardaşım Süleyman Dəmirəlin vətənidəyəm. Ona görə ki, sizinlə bir yerdəyəm, bərabərəm.

Türkiyənin hər bir diyarı, hər şəhəri, hər vilayəti gözəldir. Biz Azərbaycanda Türkiyəni həmişə sevmişik, indi də sevirik. Ancaq Azərbaycan xalqı doğma türk xalqından 70 il ayrı düşmüşdü. Biz ondan əvvəl Rusiya imperatorluğunun, 1920-ci ildən isə Sovetlər Birliyinin, Sovet imperiyasının tərkibində yaşamışıq. O illər Sovetlər Birliyində heç bir xarici ölkə, xalq ilə əlaqə qurmaq mümkün deyildi.

Təbii ki, o vaxt azərbaycanlılar dünyanın hər yeri ilə əlaqə qurmaq arzusunda deyildilər. Türkiyə, türk xalqı isə Azərbaycan üçün əziz, doğma, qardaş, bizim kökümüz, dilimiz, dinimiz, adət-ənənələrimiz bir olduğuna görə biz həmişə çalışırıq ki, Türkiyəni görək, Türkiyə ilə əlaqə quraq. Ancaq o illərdə bunlar mümkün deyildi. Yəni biz illərlə, on illərlə Türkiyə həsrəti ilə yaşamışıq.

Nəhayət, Sovetlər Birliyi dağıldı, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini, istiqlaliyyətini əldə etdi və qısa bir zamanda, demək olar ki, bir gündə, bir ayda, bir ildə Türkiyə ilə Azərbaycan arasında elə əlaqələr yarandı ki, sanki biz 70 il bir-birimizdən ayrı olmamışıq. Biz ayrı olarkən ancaq radiodan- televiziyaya sonra yarandı - Türkiyədə türkcənin necə olduğunu dinləyirdik, bildirik. Sevinirdik ki, bizim dilimiz birdir. Ancaq qovuşandan, birləşəndən sonra görürsünüz ki, biz nə qədər bir-birimizlə birik. Mən sizi yüzdə yüz faiz başa düşürəm, siz isə mənə bəlkə yüzdə 95 faiz başa düşürsünüz. Türkiyəyə nə qədər çox gəlsək də, nə qədər çox görüşsək də biz Türkiyədən doymuruq.

Bugünkü gün mənim üçün çox önəmlidir. Mən bununla fəxr edirəm, sevinirəm. Çünki həm İspartanı gördüm, həm xalq ilə

görüşdüm, xalqın öz dövlətinə, öz Prezidentinə, onun qonaqlarına və böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün qoyduğu yola nə qədər məhəbbətli, sədaqətli olduğunu gözlərimlə gördüm.

Bu gün burada İsparta üçün, təkcə İsparta üçün yox, bütün Türkiyə üçün çox əlamətdar hadisələr baş verdi. Burada qəlb cərrahiyyə əməliyyatı xəstəxanası, mərkəzi açıldı. Gözəl bir orta məktəb istifadəyə verildi. Çox gözəl, möhtəşəm bir mədəniyyət mərkəzi salonları ilə birgə açıldı. Nəhayət, mənim əziz dostum Süleyman Dəmirəlin adını daşıyan universitetdəyəm. Mən bu universitetin fəxri doktoru adını almağa layiq görülmüşəm.

Mən bu ilin aprel ayında Amerika Birləşmiş Ştatlarında qəlb cərrahiyyə əməliyyatı keçirmişəm. Ondan əvvəl bunun nə olduğunu bilmirdim. Bəzən insanlar "qəlb cərrahiyyə əməliyyatı" deyəndə mən fikirləşirdim ki, yaqın hər adamda yox, çox xəstə olanlarda belə əməliyyat aparırlar. Amma belə deyilmiş. Mən Vaşinqtona NATO-nun yubileyinə getmişdim. Həmin yubiley tədbirləri başa çatan gün elə oldu ki, mən xəstəxanaya düşdüm və üzərimdə cərrahiyyə əməliyyatı keçirdilər. Bunu ona görə deyirəm ki, bu cərrahiyyə əməliyyatını keçirmiş bir insan kimi mən bilirəm hörmətli Şövkət Dəmirəlin təşəbbüsü və fədakarlığı nəticəsində ən yüksək səviyyədə, müasir texnologiya ilə işləyəcək belə bir ürək cərrahiyyə əməliyyatı xəstəxanasının İspartada açılması həqiqətən böyük bir hadisədir. Mən sizə deyə bilərəm, Azərbaycan müstəqil dövlətdir, ölkəmizin 8 milyon əhalisi var, amma bizdə belə bir xəstəxana yoxdur. Ancaq olacaqdır.

Əgər Türkiyədə, onun böyük şəhərlərində saysız-hesabsız sağlamlıq mərkəzləri, xəstəxanalar varsa və bu gün İspartada belə bir xəstəxana açılırsa, görün Türkiyə qısa zamanda nə qədər böyük bir inkişaf yolu keçibdir.

Əziz dostum Süleyman Dəmirəl dünən Ankarada TEMA-nın gözəl bir toplantısını keçirdi. Bu, həddən ziyadə, çox gözəl bir işdir. Məmnunam ki, mən o toplantıda iştirak etdim, hətta orada mənə nitq söyləməyə də imkan verdilər. Mən orada gördüm ki, Türkiyədə təbiətin - torpağın, suların, ormanların qorunması üçün nə qədər böyük işlər aparılır. Bu, nə üçündür? Bunlar hamısı insanlar üçündür. Əgər dünyada, o cümlədən Türkiyədə bir tərəfdən sənaye, texnologiya inkişaf edir, torpağa kimyəvi gübrələr verilib, sənaye tullantıları çaylara, sulara axıdılıb torpağı zəhərləyirsə, o biri tərəfdən ağacları qırırlarsa, digər tərəfdən isə torpağın eroziyasının qarşısını almağa, torpağı təmizləməyə, sağlamağa çalışırlar, meşələri, ormanları artırırırlar - nə üçün? Bunlar insanların yaşaması üçündür. Bunlar türk xalqı üçündür. Bunlar hər bir türk üçündür.

Dünən ilə bu gün bir-biri ilə üzvi surətdə bağlıdır. Türkiyənin həyatında bu iki gün sadəcə onu göstərir ki, Türkiyənin dövləti, xalqı, iş

adamları və Türkiyənin Prezidenti, əziz dostum Süleyman Dəmirəl ölkənin inkişafı və xalqın rifah halının yaxşılaşması, xalqın gündəndən sağlamlaşması üçün nə qədər böyük işlər görürlər. Mən sizi bu nailiyyətlərə görə təbrik edirəm.

Bu gün mənə fəxri doktor adı verildi. Bu, mənim üçün həqiqətən böyük şərəfdir. Mən həyatımda çox böyük mükafatlar, dövlət nişanları almışam. Ancaq noyabrın 1-də Ankarada mənə böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıyan Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsini mən həyatımda ən yüksək hadisə hesab edirəm və bu nişanı böyük iftixar hissi ilə daşıyıram.

Mən bir çox ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru adını almışam. Mənə Türkiyə Cümhuriyyətinin bir neçə universitetlərinin də fəx-

ri doktoru adı verilib. Bizim səfir mənə xəbər verdi ki, onları almışam. Həm də bildirir ki, bəziləri də var, gedib onları özüm almaıyam. Mən vaxt tapıb bunu edəcəyəm. Amma bu gün burada Süleyman Dəmirəlin adını daşıyan universitetin fəxri doktoru adını almaq mənim üçün çox böyük şərəfdir və mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm.

Süleyman Dəmirəlin adını daşıyan universitet qısa bir zamanda - 7 il ərzində nə qədər yüksəlib, böyüyübdür, inkişaf edibdir. Bunu təsəvvür etmək mümkün deyildir. Bilirsiniz, siz Türkiyədə öyrənmisiniz ki, çox böyük universitetlər yaranır. Bu universitetləri dövlət də, vəqflər də yaradır. Hətta bəziləri narazı olurlar ki, niyə daha çox yaradılmır. Amma görün, 7 il öncə İspartada bu qədər böyük binalara, ləvazimata, texnologiyaya, cihazlara malik olan universitet yaranıbdir.

7 il içərisində o, nə qədər yüksəlib, inkişaf edib və dünyanın böyük universitetləri ilə yarışa bilon bir universitetə çevrilə bilər.

Mən fəxr edirəm ki, əziz dostum Süleyman Dəmirəlin adını daşıyan universitetin fəxri doktoruyam və ömrümün sonuna qədər bu adı iftixar hissi ilə daşıyacağam. Mən anlayıram ki, bu, mənim üzərimə vəzifələr qoyur. Bu vəzifələr, təbii, ondan ibarət deyildir ki, gəlib burada sizinlə birlikdə dərslər deyəcəyəm, yaxud başqa işlər görəcəyəm. Bunları siz özünüz bizdən yaxşı bilirsiniz. Vəzifə bunu Azərbaycan-Türkiyə dostluğunun rəmzi kimi qəbul edərək, bu dostluğu, qardaşlığı gündəndən inkişaf etdirməkdən və əbədi, sarsılmaz etməkdən ibarətdir.

Eyni zamanda Azərbaycan universitetləri ilə Türkiyə universitetləri arasında əlaqələr inkişaf edir. Həm milli təhsil naziri, həm də ali təhsil idarəsinin rəhbəri bu gün burada bu barədə danışdılar. Mən bundan çox məmnunam. Hesab edirəm ki, bu əlaqələri daha da genişləndirmək lazımdır. Xüsusən, hesab edirəm ki, Bakı Dövlət Universiteti, - bu universitet 1919-cu ildə yaranıb, onun böyük tarixi, 80 ildən çox yaşı vardır, - Süleyman Dəmirəl adına Universitet ilə birbaşa əlaqə qurmalıdır, iş birliyi aparmalıdır və onlar bir-birinə yardım etməlidirlər.

Əziz dostlar, mən noyabr ayında üçüncü dəfədir ki, Türkiyədəyəm. Əziz dostum, hörmətli Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə noyabrın 1-də mən buraya gəldim. Biz zəlzələ olmuş yerlərə birlikdə getdik, Kocaelidə, İzmitdə olduq, insanlarla görüşdük. Həmin insanlar üçün tikilmiş müvəqqəti evləri, çadırları gördük. Onların dərdi, qəmi, kədəri bizim dərdimiz, qəmimiz, kədərimiz olduğu üçün mən bunları gördükcə daha da kədərləndim, üzöldüm. Ancaq eyni zamanda məmnun oldum ki, Türkiyə Cümhuriyyəti və Türkiyə hökuməti, xalqı bu böyük sınaqdan, yəni bu ağır fəlakətdən uğurla çıxmışdır və qısa zamanda, birinci növbədə insanların həyatını qurmaq, onların yaşaması üçün şərait yaratmaq işi ilə məşğuldur.

Şübhəsiz ki, dağılan binaların hamısı yenidən bərpa olunacaq, bəlkə də ondan yaxşıları tikiləcəkdir. Dünyada belə zəlzələlər olur. Türkiyədə keçmişdə də belələri olubdur. Ancaq nə qədər insan həlak olubdur. Mən bu gün fürsətdən istifadə edib, onlara Allah-Taaladan bir daha rəhmət diləyirəm və bütün Türkiyə xalqına "Keçmiş olsun" deyirəm.

Dedim ki, biz Ankarada olduq və mənə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı verildi. Sonra noyabrın 17-də yenə də Türkiyəyə gəldim, ayın 20-dək İstanbulda ATƏT-in Zirvə görüşündə oldum.

Mən ATƏT-in zirvə görüşlərində əvvəllər də iştirak etmişəm. Ancaq ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşü ona görə çox önəmlidir, tarixi əhəmiyyət kəsb edir ki, o, XX əsrin sonunda keçirilən zirvə görüşüdür. Növbəti zirvə görüşü artıq XXI əsrdə olacaqdır. Bu sammit ona görə önəmlidir ki, həmin zirvə görüşündə XXI əsrə işıq saçıran çox əhəmiyyətli qərarlar qəbul olundu, sənədlər imzalandı. Dövlət

başçıları görüşdülər, danışdılar, bir çox məsələlər həll olundu.

Şübhəsiz ki, mən bu zirvə görüşünü çox uğurlu hesab edirəm. Ancaq eyni zamanda mən bu zirvə görüşünü Türkiyə üçün daha da çox uğurlu hesab edirəm. Türkiyə Cümhuriyyəti dünya birliyində nə qədər böyük yer tutubdur ki, belə bir beynəlxalq toplantının məhz Türkiyədə, İstanbulda keçirilməsi Türkiyəyə etibar edilibdir. Bu, Türkiyə Cümhuriyyətinin dünyada böyük hörmətini göstərir. Türkiyə Cümhuriyyəti, hökuməti, Prezidenti, əziz dostum Süleyman Dəmirəl də dünyaya nümayiş etdirdilər ki, Türkiyə Cümhuriyyəti bu gün bundan da gözəl, böyük dünyəvi, beynəlxalq əhəmiyyəti olan toplantılar keçirməyə və həm də uğurla keçirməyə qadirlər.

Təbii ki, İstanbul zirvə görüşü ərəfəsində Amerika Prezidenti Bill Klintonun Türkiyəni ziyarət etməsi, Türkiyəyə çox böyük önəm verməsi və gözəl nitqlər söyləməsi, Türkiyənin dünyada tutduğu yer haqqında gözəl fikirlər deməsi məni türk xalqını sevindirən kimi sevindirir. ATƏT-in zirvə görüşünün bu qədər gözəl təşkil olunması, - yəni hər bir toplantının uğuru onun təşkil edilməsindən asılıdır, - şübhəsiz ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin və bu işlə şəxsən məşğul olan hörmətli Süleyman Dəmirəlin böyük xidmətləridir. Onun bu xidmətləri hər bir dövlət başçısı tərəfindən yüksək qiymətləndirildi. Onun bu xidmətləri və Türkiyənin bu gün dünyadakı strateji yeri Amerika Prezidenti Bill Klinton tərəfindən bəyan edildi. Bir dost, qardaş kimi, bunlar hamısı məndə Türkiyə üçün böyük iftixar, qürur hissi doğurur.

Bəli, mən dedim, artıq üçüncü dəfədir ki, Türkiyədəyəm. Türkiyəni ziyarət etmək mənim üçün sevindiricidir. Amma eyni zamanda, görün mən Türkiyəni nə qədər sevirəm ki, bir ay içərisində üç dəfə buraya gəlmişəm.

Azərbaycan haqqında sizin bilgiləriniz vardır. Bilirsiniz ki, Azərbaycan qədim tarixə malik olan bir ölkədir. Artıq qeyd etdim ki, biz bir kökdənlik. Dostum Süleyman Dəmirəl çox gözəl bir ifadə işlətdi ki, biz bir böyük çinarın budaqlarıyıq. Həmin budaqlardan biri də Azərbaycandır.

Ancaq keçmişdə də Azərbaycanın həyatında çoxlu problemlər olubdur, müstəqillik, istiqlalıyyət əldə edəndən sonra da onun həyatı çox çətindir. Bizim üçün ən ağır problem Ermənistanın Azərbaycana etdiyi hərbi təcavüzdür. Bu hərbi təcavüz 1988-ci ildə başlanıb. O vaxt Azərbaycan da, Ermənistan da hələ Sovetlər Birliyinin tərkibində idi. Bu təcavüz nəticəsində müəyyən səbəblərə görə Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın ərazisinin, torpaqlarının 20 faizini işğal edibdir. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlılar - sizin qardaşlarınız, bacılarınız yeddi ildir ki, öz yerindən-yurdundan qovulub, zorla çıxarılıb və çadırlarda ağır şəraitdə yaşayırlar.

Universitetin rektoru mənim tərcümeyi-halım haqqında məlumat verəndə dedi. Bəli, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi başlandıqdan Azərbaycanca sabitlik olmayıbdır. Xüsusən, 1993-cü ildə Azərbaycanca vətəndaş müharibəsi başlamışdı. Azərbaycan dağılmaq ərafında idi. Ancaq biz 1993-cü ildən başlayaraq bütün bunların qarşısını aldıq. Ölkəmizdə bir neçə dəfə dövlət çevrilişinə cəhd göstərmək istədilər, biz bunların da qarşısını aldıq.

İndi Azərbaycan sabitdir. Ölkəmizdə istiqrar təmin olunubdur. Azərbaycan yaşayır, inkişaf edir. Onun yaşamasının, inkişaf etməsinin səbəblərindən də biri odur ki, biz 1994-cü ildə müharibədə atəşi dayandırdıq. Yəni atəşkəs haqqında Ermənistanla saziş imzaladıq. Biz o vaxtdan indiyədək məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasına çalışırıq.

Bildirmək istəyirəm ki, bütün bu illərdə Türkiyə Azərbaycanla birgə olubdur. Azərbaycanın müstəqilliyini, istiqlaliyyətini dünyada tanıyan ilk dövlət Türkiyə Cümhuriyyəti olubdur. Ermənistanı Azərbaycana hərbi təcavüz etmiş dövlət kimi dünyaya bəyan edən Türkiyədir.

ATƏT-in Minsk qrupunun üzvü olan bir ölkə kimi Türkiyə - təkcə buna görə yox, bizimlə qardaşlıq əlaqələri olduğuna görə - Azərbaycana daim yardım edir və məsələnin sülh yolu ilə həll edilməsi sahəsində nə qədər biz çalışırıqsa, o qədər də Türkiyə Cümhuriyyəti və xüsusən, əziz dostum Süleyman Dəmirəl çalışır.

Bilirsiniz, bəzən mənə elə gəlir ki, hörmətli dostum Süleyman Dəmirəl Azərbaycanı ölkəmizdə yüksək vəzifələrdə çalışan bəzi adamlardan daha da yaxşı tanıyır. Çünki o, bizim işlərimizlə maraqlanır, soruşur, məlumat alır və tövsiyələr verir. Bütün bunlara görə xalqımız Türkiyə Cümhuriyyətinə və əziz dostum Prezident Süleyman Dəmirəyə, Türkiyə hökumətinə minnətdardır.

Mən ümid edirəm ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi sülh yolu ilə həll olunacaqdır. Biz yenidən müharibə etmək istəmirik. Biz müharibə, savaş tərəfdarı deyilik. Biz sülh tərəfdarıyıq. Təsəffüf deyil ki, mənə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı verilibdir. Mən bundan sonra heç vaxt müharibə edə bilmərəm. Ancaq biz torpaqlarımızın ermənilərin əlində qalmasına da imkan verə bilmərik. Biz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etməyə çalışırıq və bunu edəcəyik, işğal olunmuş torpaqlardan didərgin düşmüş azərbaycanlıları öz yerlərinə-yurdlarına qaytaracağıq. Bu torpaqlar Ermənistan silahlı qüvvələrindən azad olunacaq və Azərbaycan bir müstəqil dövlət kimi daha sürətlə inkişaf edəcəkdir.

ATƏT-in İstanbul zirvə görüşü zamanı tarixi bir hadisə baş verdi. O da sizə məlum olan Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri haqqında sazişin imzalanmasıdır. Bu, tarixi bir hadisədir. Çünki Türkiyənin, Azərbaycanın dostları və bu məsələdə bizə ötən beş ildə dəstək verən-

lər sevinirlər. Ancaq onun əleyhinə olanlar, onu istəməyənlər, Türkiyəni, Azərbaycanı istəməyənlər çox narahatdırlar, rahatsızdırlar. Ona görə də dünyanın müxtəlif ölkələrində indi cürbəcür yazılar yazılır. Biri deyir ki, bu, uğursuz olacaqdır. O birisi deyir, Xəzərdə o qədər neft yoxdur ki, belə bir bahalı boru xətti çəkilsin. Digəri deyir ki, buna imkan verilməyəcəkdir.

Bu yazılar, danışqlar indi çox dolaşır. Amma biz bu layihənin əsasını 1994-cü ildə qoyduq. 1994-cü ildə Azərbaycan cəmiyyəti üç il müstəqil dövlət olduğu zaman biz cəsarətli bir addım atdıq. Biz burada da Türkiyə ilə əməkdaşlıq edirdik, iş birliyi qururduq. O da ondan ibarət idi ki, 9 ölkədən dünyanın 11 böyük neft şirkətini Azərbaycana dövlət etdik, Azərbaycanın Xəzər dənizində olan zəngin yataqlarının müştərək işlənilməsi haqqında böyük bir müqavilə imzaladıq. Bu müqavilə bütün dünyaya səs saldı, onun adına "Əsrin müqaviləsi" dedilər. Biz bununla Xəzər dənizinin böyük neft və qaz sərvətlərindən bütün dünya birliyi üçün istifadə olunmasının təməlini, əsasını qoyduq. Biz bununla Türkiyə ilə Azərbaycan arasında iqtisadi əlaqələrin əsasını qoyduq. Həmin müqavilədə Türkiyənin hissəsi vardır. Sonrakı müqavilələrdə də Türkiyənin hissəsi vardır.

Biz bu müqaviləni imzalayandan sonra neft haradan haraya gedəcəkdir? Şərqi, şimala, qərbi - haraya gedəcək? Hər bir tərəfə çəkirdi. Ancaq biz Azərbaycan olaraq birinci gündən qərar qəbul etdik. Mən iftixar hissi ilə deyirəm ki, mən bu işi birinci gündən əziz dostum Süleyman Dəmirəllə birlikdə sona qədər apardım ki, bu, Bakı-Ceyhan boru xətti olmalıdır, bu, mütləq Türkiyəyə getməlidir. Bunun üzərində 5 il çalışandan sonra ona nail olduq. ATƏT-in zirvə görüşü zamanı bu sazişin yüksək səviyyədə məhz Türkiyədə, İstanbulda, "Çırağan sarayı"nda Amerika Prezidenti Bill Klintonun iştirakı ilə imzalanması və onun altında Amerika Prezidentinin imzasının olması da bunu uğurlu, uzunmüddətli etdi. Bu, bizim - Türkiyənin, Azərbaycanın böyük qələbəsidir. Mən bu qələbə münasibətilə sizi təbrik edirəm.

Əziz dostum Süleyman Dəmirəl bu gün çox gözəl bir nitq söylədi. O, dünyanın da çox gözəl nitq söylədi. Hörmətli Süleyman Dəmirəl qısa bir zamanda Türkiyənin inkişafını, yüksəlməsini sadəcə sözlə yox, rəqəmlərlə, faktlarla bir daha çatdırdı. Baxmayaraq ki, Türkiyə bunu bilir, amma insan elədir ki, görək onu daim insanın beyninə doldurasan. Çünki bunlar bəzilərinin beynindən çıxır.

Əziz dostum Süleyman Dəmirəl gözəl bir nitq söylədi. Onun nitqinin bir hissəsi də odur ki, bəli, Adriatik dənizindən Çin səddinə qədər türkdilli dövlətlər dünyası var və gələcəkdə də olacaqdır. Mən də onu deyirəm ki, bu, pantürkizm, panislamizm deyildir. Amma bu odur ki, bir kökdən, bir mədəniyyətdən, bir dindən, bir adət-ənənədən olmuş bu xalqlar bir-biri ilə daha da yaxınlaşmalıdırlar.

Məhz bu məqsədlə hörmətli Süleyman Dəmirəlin təşəbbüsü ilə 1992-ci ildə yenidən müstəqillik, istiqlaliyyət qazanmış türkdilli ölkələrin dövlət başçılarından İstanbulda toplantısı keçirilibdir. Burada bu təşkilatın əsası qoyulubdur. Bu təşkilat artıq 7 ildir ki, yaşayır. Biz ildə bir dəfə bu toplantıları türkdilli cümhuriyyətlərdə keçiririk. Mədəniyyət, iqtisadiyyat, başqa bütün sahələrdə əməkdaşlığımızı edirik və tarixi bir daha təhlil edirik. Müştərək tarixi abidələrimizi yada salır və onların yubileylərini keçiririk. Bu, çox böyük əhəmiyyətə malikdir.

Bəli, bu, türk dünyasının inkişafının təməli kimi bir şeydir. Amma bu, heç də asan deyildir. Çünki onu da qısqananlar və onun əleyhinə olanlar vardır. Amma bu birləşmənin yaranmasında və bu birləşmənin 7 ildən bəri yaşamasında Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum və türk dünyasının lideri Süleyman Dəmirəlin xüsusi xidmətləri vardır.

Bəlkə də siz bunları bilmirsiniz, amma bilməlisiniz. Biz, türkdilli ölkələrin dövlət başçıları, Prezidentləri həmişə görüşürük, danışırıq. Bizim üçün Süleyman Dəmirəl - Azərbaycanda ağsaqqal deyirlər, siz baba deyirsiniz. O, babadan da babadır, mən ona babadan da yüksək ad arayıram. Ola bilər ki, həmin dövlətlər arasında hansısa bir məsələ birləşməyə xoş gəlməsin. Amma hörmətli Süleyman Dəmirəl olan yerdə türkdilli ölkələrin dövlət başçılarından hamısı onun ətrafındadır, onların hamısı onunla birdir. Əziz dostum Süleyman Dəmirəl Türkiyə Cümhuriyyətinin ağırlığını öz çiyində daşıyır və daşıyacaqdır.

Mən çox məmnunam ki, indi Türkiyə Cümhuriyyətinin Süleyman Dəmirəl kimi dünyada tanınmış lideri vardır. Hörmətli Süleyman Dəmirəl 50 ildən çoxdur ki, dövlət, siyasət işi ilə məşğul olur və uğurla məşğul olur.

ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşündə bir fikir də qeyd edildi. Deyəsən, bunu Bill Klinton dedi. O dedi ki, 25 il bundan öncə Helsinkidə ATƏT-in əsası qoyulubdur, orada Helsinki Yekun aktı qəbul edilibdir. 35 dövlət həmin sənədə imza atıbdır. Orada Türkiyədən Süleyman Dəmirəlin imzası vardır. O sənədə imza atanlardan - bəziləri bu gün həyatda, bəziləri də dünya siyasətində yoxdur - dünya siyasətində olan yeganə şəxs Süleyman Dəmirəldir. Mən bunu bilirdim. Amma mən bunu Bill Klintondan eşidəndə nə qədər sevindim.

Bir məsələni də demək istəyirəm. O vaxt biz Sovetlər Birliyinin tərkibində idik. 1975-ci ildə bunu televiziya vasitəsilə göstərdilər. Orada Süleyman Dəmirəlin yanında Sovetlər Birliyi kimi böyük bir dövlətin başçısı Brejnev oturmuşdu. Süleyman Dəmirəlin o biri yanında isə o vaxt çox məşhur olan adam - Broz Tito oturmuşdu. O vaxt mən Süleyman Dəmirələ baxırdım. Çünki bunların da kim olduğu əhəmiyyətlidir, amma arayırdım ki, Türkiyə, Süleyman Dəmirəl haradadır. Mən televiziya vasitəsilə ona baxanda sevinirdim ki, Türkiyənin nümayəndəsi, o vaxtkı Baş naziri həmin 35 dövlətin başçıları ilə oturub bir-

likdə həmin o ATƏT təşkilatının əsasnaməsini, qərarlarını imzalayırdı. Nə qədər böyük xoşbəxtlikdir ki, bu adam bu gün də yaşayır və Türkiyəyə liderlik edir. Əminəm ki, bundan sonra da hələ çox illər liderlik edəcəkdir.

Əziz dostlarım, ona görə də Süleyman Dəmirəli qoruyun, gözlünüz, canınız kimi qoruyun. Çünki o, sizə, Türkiyə Cümhuriyyətinə, türk dünyasına lazımdır.

Əziz dostlar, bu gün biz səhərdən indiyədək çalışırıq. Bəlkə kimsə yorulub, amma mən yorulmamışam. Çünki mən bu qədər gözəl qonaqpərvərlik, dostpərvərlik, mehribanlıq görürəm və o qədər gözəl hadisələr baş verir ki, mən yorulmamışam.

Əgər hörmətli Süleyman Dəmirəlin hələ bir proqramı olsa, bundan sonra 12 saat da çalışa bilərik.

Mənə göstərilən qonaqpərvərliyə, dostluq, qardaşlıq münasibətinə görə sizə bir daha təşəkkür edirəm. Bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycan-Türkiyə, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı əbədidir. Mən əmin olduğumu bildirirəm ki, Türkiyə Cümhuriyyəti böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün yolu ilə əbədi olaraq gedəcəkdir. Türk xalqı nə qədər ki, bu yolla gedəcək, o qədər də uğurlar əldə edəcəkdir.

Yaşasın qəhrəman türk xalqı!

Yaşasın Atatürk Türkiyə Cümhuriyyəti!

Yaşasın əbədi, sarsılmaz Türkiyə-Azərbaycan dostluğu!

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev universitetə xatirə hədiyyələri təqdim edərək dedi:

- Əziz dostlar, siz mənə ərnağan verdiniz. Mənim də sizə ərnağanım vardır. Birincisi, əziz dostum Süleyman Dəmirəlin 75 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycanda mənim himayəm altında bir kitab nəşr etmişik. Bu kitabın böyük bir hissəsini mən yazmışam. Bu kitab "İslamköydən Çankayaya qədər" adlanır. Mən bu kitabdən on nüsxəsini universitetinizin kitabxanasına verirəm.

Süleyman Dəmirəl adına Universitetə daha böyük bir ərnağanım var. Onu da sizə təqdim edirəm. Mən bilirəm ki, İspartada çox gözəl xalılar toxuyurlar. Ona görə də mən böyük risk etmişəm ki, bu əsəri xalıda gətirmişəm. Ancaq Azərbaycan xalçaçıları da gözəl xalçalar toxuyurlar və çox gözəl rəsmlər çəkirlər. Məhz bu xalını Atatürkə, Türkiyə Cümhuriyyətinə və Süleyman Dəmirələ məhəbbət hissi ilə toxuyublar, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun daha da güclənməsi, möhkəmlənməsi üçün yaradıblar. Sağ olun.

Prezidentlər Heydər Əliyev və Süleyman Dəmirəl xalçanın qarşısında xatirə şəklində çəkdirdilər.

Bakı Dövlət Universitetinin fəxri doktoru

2000-ci il fevralın 11-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Bakı Dövlət Universitetinin fəxri doktoru diplomu təqdim edilmişdir.

Mərasimdə Bakı Dövlət Universitetinin 80 illik yubileyi ilə əlaqədar Bakıya gəlmiş bir sıra xarici ölkə universitetlərinin rəhbərləri, BDU-nun görkəmli alimləri iştirak etmişlər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev görüşü açaraq Bakı Dövlət Universitetinin 80 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycana gəlmiş qonaqları, universitetin alimlərini səmimiyyətlə salamladı.

Azərbaycanın həyatında Bakı Dövlət Universitetinin rolundan danışan Prezident Heydər Əliyev bu təhsil ocağının Azərbaycan ali təhsilinin önündə getdiyini, bütün universitetlərin, institutların və digər ali məktəblərin hamısına örnek olduğunu vurğuladı.

Bakı Dövlət Universitetinin fəaliyyətinə yüksək qiymət verən Prezident Heydər Əliyev elə həmin gün universitetin alimlərinin, müəllimlərinin Azərbaycanın fəxri adları, orden və medalları ilə təltif edilməsi haqqında fərman imzaladığını bildirdi.

Şanlı yubiley münasibətilə Bakı Dövlət Universitetinin kollektivini bir daha təbrik edən Prezident Heydər Əliyev ümidvar olduğunu bildirdi ki, universitet bundan sonra da öz nailiyyətləri ilə xalqımıza xidmət edəcək, islahatların həyata keçirilməsini tamamlayacaq və öz səviyyəsini - həm təhsil, tərbiyə, həm də elm səviyyəsini daha da yüksəldəcəkdir.

Bakı Dövlət Universitetinin rektoru professor Abel Məhərrəmov görüşdə çıxış edərək universitet ziyahlarını, müəllimlərini, qonaqları qəbul etdiyinə, səmimi təbrikinə görə Prezident Heydər Əliyevə dərin təşəkkürünü bildirdi.

Universitetin 80 il ərzində şərəfli yol keçdiyini söyləyən Abel Məhərrəmov bu şərəfli yolun ən intibah dövrünün Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi vaxta düşdüyünü bildirdi.

Görüşdə iştirak edən Moskva Dövlət Universitetinin rektoru, Avrasiya Universitetləri Assosiasiyasının prezidenti, Rusiya Elmlər Akademiyasının akademiki **Viktor Sadovniçi** söz alaraq dedi:

- Heydər Əliyev, ölkənizdə təhsilə göstərdiyiniz qayğıya görə bir Prezident kimi Sizə Moskva Universiteti adından "Sağ olun" demək istəyirəm. Əlbəttə, biz başqa ölkələrdə nə kimi universitetlər olduğuna biganə deyilik və başa düşürük ki, Bakı Dövlət Universiteti Sizin qayğınız sayəsində çiçəklənir, yaxşı yoldadır.

Bir məsələ barəsində də bir neçə kəlmə demək istərdim. Heydər Əliyev, mən o dövrə mənsubam ki, həmin dövrdə Sizin yüzrlə gənc aliminiz Moskva Universitetində oxuyurdu. Mənim aspiranturada oxuduğum gənclik illərim sizin adamlarla - Maqşud Fərmanovla, Zülal Abverdiyevlə birlikdə keçmişdir. Mən Rəsulovun, Xəlilovun kitablarından dərs almışam. Elə burada əyləşən bir çox dekanlarla da Moskva Universitetində bu və ya başqa cür görüşmüşük, yaxud bir yerdə oxumuşuq.

O illər gözəl illər idi. O vaxtlar biz məktəbimizin, elmi məktəblərimizin görünməmiş dərəcədə yüksək səviyyəsini birlikdə yaradırdıq. Buna görə də istərdik ki, bu ənənələr davam etdirilsin. Hər bir təhsil sisteminin öz xüsusiyyətləri var, lakin elm və təhsil bütövlükdə beynəlmiləldir. Əlbəttə, universitetlərimiz arasında əlaqələr gələcəkdə böyük rol oynayacaqdır.

Demək istəyirəm ki, mənə Rusiya Rektorlar İttifaqına, - bu isə min universitetdir, - və sizin universitetin də daxil olduğu Avrasiya Univer-

sitetlər Assosiasiyasına başçılıq etmək etibar olunubdur. Biz bu assosiasiyanı Sovet İttifaqının dağıldığı vaxtlarda yaratmışıq və dostluğumuzu çox qiymətləndiririk. Avrasiya Assosiasiyasının qurultaylarından biri Bakıda keçirilmişdir. Biz mart ayında Moskva Universitetində konfrans keçirmək niyyətindəyik və sizin professorların böyük bir nümayəndə heyətini dəvət etmək istəyirik. İstəyirik ki, nəinki rəhbərlik, həm də professorlar, alimlər gəlsinlər, bir-birilə ünsiyyətdə ola bilsinlər. Bu konfransın keçirilməsi qayğısını Moskva Universiteti öz üzərinə götürür.

Hörmətli Prezident, sözümlə bitirərək, sovet məktəbinin inkişafına verdiyiniz töhfəyə görə Sizə "Sağ olun" demək istəyirəm. Mən şəxsən Sizə çoxlu məktub yazmışam və həmişə də dəstək almışam. Heydər Əliyev, onu görə də biz Moskva Universitetində Sizi sevir, qiymətləndiririk və tutduğunuz yolda Sizə çoxlu-çoxlu yaradıcılıq illəri arzulayırıq.

Moskva Universiteti adından ən əziz hədiyyəmizi - vaxtilə dəstəkləmiş olduğunuz Moskva Universiteti haqqında fotoalbomu, habelə ali mükafatımızı - Moskva Dövlət Universitetinin medalını Sizə minnətdarlıq hissi ilə təqdim etmək istərdim. Çox sağ olun.

Prezident **Heydər Əliyev** MDU-nun rektoruna təşəkkürünü bildirərək dedi:

- Mən milli dilimizdə danışdım, lakin ümidvaram ki, sizə hər şeyi tərcümə ediblər.

Bir daha demək istəyirəm ki, dünyanın hamımız üçün açıq olduğu indiki vaxtda biz müxtəlif ölkələrin universitetlərini görürük, müqayisə etmək imkanımız var və nəyə malik olduğumuzu daha düzgün qiymətləndirə bilirik. Ola bilsin, bağlı cəmiyyətdə yaşadığımız dövrdə bizə elə gəlirdi ki, haradasa başqa yerdə xüsusi möcüzə var. Dünyada məşhur olan bəzi universitetlər bizdə həmişə qeyri-adi bir şey təəssüratı yaradırdı. Əlbəttə, bununla mən onların əhəmiyyətini və ləyaqətini azaltmaq istəmirəm, ancaq eyni zamanda Sovetlər İttifaqı dövründə fəaliyyət göstərmiş universitetlər yüksək səviyyədə idilər.

Əlbəttə, xüsusilə Moskva Dövlət Universiteti. Keçmişdə bu sahə ilə yaxından təmasda olduğum üçün cəsarətlə deyə bilərəm ki, Moskva Dövlət Universiteti dünyanın ən yüksək universitetləri ilə bir səviyyədədir. Onun hazırladığı kadrlar da, həqiqətən, ən yüksək ixtisasa malik kadrlardır. İstərdim ki, siz bu önənəni saxlayasınız. Mənim istəyim hətta bundan da artıqdır. İstərdim ki, siz bir yerdə dayanmayasınız və indi, dünya təcrübəsindən bəhrələnərək, - bu təcrübə indi sizdə əvvəlkindən daha çoxdur, - elə edəsiniz ki, Moskva Universiteti həmişə zirvədə dayansın. Mən bunu ürəkdən arzulayıram.

Xahiş edirəm kollektivinizə, professorlarınıza, mənim tanıdığım və məni tanıyan hər kəsə salamımı və ən xoş arzularımı çatdırasınız. Məsələ burasındadır ki, mən şəxsən çox adamı tanımasam da, onların hamısı məni tanıyırdı. Çox sağ olun.

Viktor Sadovniç: Heydər Əliyev, çox sağ olun. Mən Sizin arzularınızı çatdıracağam.

Ankara Qazi Universitetinin rektoru, professor **Ənvər Həsənoğlu** görüşdə çıxış edərək dedi:

- Hörmətli Cümhur başqanı!

Biz Bakı Dövlət Universitetindən dəvət aldığımız və canlı olaraq, üzbəüz görüşmək istədik. Çünki biz babalarımız, dedələrimiz bir olan qan qardaşlarıyıq. Hüzurunuzda bunları söyləmək istədim.

Mən Bakını çox görmüşəm. Bakı şəhəri çox inkişaf edibdir və bu, davam etməkdədir. Bu da Sizin rəhbərliyiniz altında gedir. Dünyə Bakı Dövlət Universitetini gördüm. Xarici çox dəyişmişdir. Yalnız xarici deyil, məzmunu da dəyişmişdir. Elə onun üçün, icazənlə, qarşınızda bunları söylədim. Bakı Tibb Universitetini də ziyarət etdim. Çox inkişaf etmişdir. Ona görə də biz buraya gəlməklə, bizi buraya dəvət etməklə Bakını bir daha yaxından görmək imkanı verdiniz. Sizə Allahdan cəsağılığı, uzun ömür diləyir, "Allah gücünüzü artırsın" deyirəm. Təşəkkür edirəm.

Heydər Əliyev: Qazi Universiteti Türkiyənin ən mötəbər universitetlərindən biridir və bəlkə də aparıcı universitetdir. Ona görə mən

çox məmnunam ki, Siz buradasınız və Azərbaycan haqqında, onun bu günə haqqında belə çox xoş sözlər dediniz. Təşəkkür edirəm.

Ankara Universitetinin rektoru, professor **Günay Akbay** görüşdə çıxış edərək dedi:

- Hörmətli Cümhur başqanı!

Mən Sizinlə görüşdən böyük şərəf duyduğumu söyləmək istəyirəm. Çünki doğrudan da mənim üçün bu ziyarət böyük bir şərəfdir. Təşəkkür və minnətdarlığımı öz edirəm.

Qarşınızda hörmətli rektora təşəkkür etmək istəyirəm. Mən Bakıya sonuncu dəfə 1993-cü ildə gəlmişdim. Amma bu gəlişim zamanı həqiqətən də Azərbaycandakı inkişafı, universitetinizdəki inkişafı bir daha görməkdən böyük məmnunluq duyduğum. Sizi təbrik edirəm. Ankara Universiteti olaraq həyata keçirdiyimiz iş birliyini daha da genişləndirməyi, möhkəmləndirməyi arzu edirəm. Bütün Ankara Universiteti adından, öz adımdan Sizə ən dərin hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Heydər Əliyev: Təşəkkür edirəm. Çox sağ olun.

Türkiyənin Ortaoğlu Texniki Universitetinin rektoru, professor **Süha Sevik** çıxış edərək dedi:

- Hörmətli Cümhur başqanı! Mən də bu ziyarətim zamanı Azərbaycanın universitetlərindəki inkişafı gördüm və böyük məmnuniyyət hissi keçirdim. Arkadaşlarımızdakı sevinci gördüm.

Hörmətli naziri və hörmətli rektoru təbrik edirəm, uğurlar arzulayıram və Sizə neçə belə səksən illər yaşamağı arzulayıram. Sağ olun.

Heydər Əliyev: Təşəkkür edirəm.

Sonra Süleyman Dəmirəl adına İsparta Universitetinin rektoru, professor **Lütfü Çaxmaççı** çıxış edərək dedi:

- Hörmətli Cümhur başqanı!

Səmimi dəvətinizə görə ayrıca Sizə və hörmətli nazirinizə və Bakı Dövlət Universitetinin rektoruna təşəkkür edirəm. Biz, Süleyman Dəmirəl adına İsparta Universiteti Sizin universitet ilə iş birliyinə gedəcəyik. Əgər qəbul edirsinizsə, İspartada fəxri doktor adı aldığınız zaman çəkilmiş şəkilləri Sizə təqdim etmək istəyirəm.

Cənab Çaxmaççı fotoalbomu Azərbaycan Prezidentinə təqdim etdi.

Heydər Əliyev: Təşəkkür edirəm. Çox sağ olun. Bəli, mən Süleyman Dəmirəl adına İsparta Universitetinin fəxri doktoruyam və bir müddət bundan öncə orada oldum. Qısa bir zamanda bu universitet nə qədər böyük nailiyyətlər əldə etmişdir, nə qədər böyümüşdür, genişlənmişdir! Mən onu gördüm və çox heyran oldum. Sizi bir də təbrik edirəm.

Sonra Tbilisi Dövlət Universitetinin rektoru, Gürcüstan Elmlər Akademiyasının akademiki **Roin Metreveli** Azərbaycan Prezidentinə müraciət edərək dedi:

- Cənab Prezident, bu gün Tbilisi Universitetinin ünvanına söylədiyiniz səmimi sözlərə görə Sizə çox minnətdaram.

Tbilisi Universitetinin rektoru kimi fəxr edirəm ki, siz - ali təhsil üçün çox işlər görmüş, ali məktəbə çox qüvvə sərf etmiş bir insan Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktorunuz. Sağ olun ki, Siz nəinki özünüzdən Bakı Universitetini, həm də bizim universiteti dəstəkləyirsiniz.

Prezidentimiz Eduard Şevardnadze iki gün bundan əvvəl universitetimizə gəlmişdi. Mən ona məlumat verdim ki, Bakı Dövlət Universitetinin 80 illik yubileyini təbrik etmək üçün Bakıya gedirəm. O, hamıya və şəxsən Sizə ən xoş arzularını yetirməyi xahiş etdi.

Nə gizlədim, sabah çıxış edəcəyəm və iki Prezident arasındakı - Heydər Əliyev ilə Eduard Şevardnadze arasındakı böyük dostluğu nümunə gətirmək istəyirəm. Bu, bizim üçün, həqiqətən, böyük işdir.

Balaca bir təklifim var. Siz bizim Prezidentimizlə birlikdə Ümumqafqaz evi üçün çox böyük işlər görmüşünüz - mən həm iqtisadiyyatı, həm də siyasəti nəzərdə tuturam. Olduqca maraqlı layihələr var və

onların bəziləri həyata keçirilir. Biz - Bakı və Tbilisi universitetləri bu işə böyük həvəslə qoşulardıq. İstərdik ki, bizim potensialımızı nəzərə alarsınız və bizi bu işə yönəldəsiniz, Sağ olun.

İcazə verin, mən də Gürcüstan haqqında kitabımı Sizə təqdim edirəm.

Türkiyənin Kırıkqala Universitetinin rektoru, professor **Təhsin Nuri Durlu** görüşdə çıxış edərək dedi:

- Hörmətli Cümhur başqanım!

Bakı Dövlət Universiteti türk dünyasında qürur duyduğumuz bir təhsil və araşdırma abidəsi olmuşdur. Sizin qarşınızda müəllimləri təbrik edirəm. Biz Azərbaycanı və sizləri çox sevirik. Hörmət və ehtiramımı ərz edirəm.

Heydər Əliyev: Təşəkkür edirəm. Çox sağ olun.

İstanbul Universitetinin Akademik Əlaqələr İdarəsinin rəisi **İbrahim Yıldırım** görüşdə çıxış edərək dedi:

- Hörmətli Cümhur başqanım!

Biz buraya çox böyük sevinclə gəldik. Yəqin ki, xatırlayarsınız - biz qrupumuzla birlikdə Bakıya bir dəfə də gəlmişdik və Siz bizi qəbul etmişdiniz. Həmin görüşdən duyduğumuz sevinci yaşayırıq və bu gün Siz bizə yeni böyük sevinc bəxş etdiniz.

Azərbaycanın altı universitetinin İstanbul Universiteti ilə əməkdaşlıq sazişi vardır. Universitetimizin xarici tələbələri sırasında öz arkadaşlarımız olan 260 azərbaycanlı tələbə də vardır və bizim ali təhsil ocağında oxuyurlar.

Mən son illərdə Azərbaycanın istər dövlət universitetlərinin, istərsə də özəl universitetlərinin necə nailiyyətlər əldə etdiyinə şahidi oldum, onlara necə şərait yaradıldığını gördüm. Amma mənə ən çox məmnun edən orada çalışan insanların, idarəedənlərin böyük sevinc daşması, daha gözəl, daha yaxşı iş görmək üçün çalışmalarıdır. Bu, təbii ki, Sizin yaratdığınız sevinc və yardımla həyata keçirilmişdir.

Bir arzum da ərz etmək istəyirəm. Siz Türkiyəyə gedib bir çox universitetləri ziyarət etmişiniz. Sizi Türkiyənin ən qədim universiteti olan İstanbul Universitetində də görmək istəyirik. Sizə yalnız elmə diqqət və qayğınız üçün deyil, bütün türk dünyasına göstərdiyiniz böyük qayğılar üçün də təşəkkür edirəm, hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Heydər Əliyev: Təşəkkür edirəm.

Bakı Dövlət Universitetinin rektoru professor **Abel Məhərrəmov** Prezidentə müraciətlə dedi:

- Cənab Prezident, Siz bu gün bizim universitetin əməkdaşlarını təltif etmişiniz. Kollektivimiz deyir ki, bizim də bir arzumuz var və onu bu gün yerinə yetirməliyik. Siz bizim universitetin həm fəxri məzunu,

həm də fəxri doktorunuz. O diplomu neçə illərdir Sizə verə bilmirik. İstərdim ki, hörmətli həmkarlığımın iştirakı ilə bu missiyanı həyata keçirək, fəxri doktor diplomunu, qızıl medalını və mantiyasını Sizə təqdim edək.

Heydər Əliyev (zarafatla): Bəs 1994-cü ildən bəri niyə verməmişiniz, mənəim hüquqlarımı pozmusunuz.

Çox sağ olun.

Sonra Prezident Heydər Əliyev görüşdə yekun nitqi söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin yekun nitqi

- Türkiyədən bir çox universitetlərin rektorlarının Azərbaycana gəlməsi təbiidir. Çünki, - siz burada qeyd etdiniz, - Türkiyə universitetləri ilə Azərbaycan universitetləri arasında əlaqələr çox genişdir. Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı dostluq, qardaşlıq əlaqələri də sizə məlumdur. Mən bir neçə universitetdə olmuşam, mənə doktor adı veriblər. Amma mən universitetə heç də ona görə getmirəm ki, doktor adı alım. Məsələn, bizim universitet 1994-cü ildə bu adı mənə verib, amma imkanım olmayıb ki, mənə təqdim etsinlər.

Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri genişlənir və bundan sonra daha da genişlənəcəkdir. Bizim dostluğumuz çox böyük təməllər əsəndədir. Bilirsiniz ki, mən Türkiyədə tez-tez oluram. İndi, üç ay tamam olmayıb, mən Türkiyədə üç dəfə olmuşam. Türkiyənin Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirəli də Azərbaycana bağlayan sıx dostluğu, böyük məhəbbətidir. Mən hesab edirəm ki, Türkiyə Cümhuriyyəti, onun vətəndaşları çox xoşbəxtliklər ki, beynəlxalq aləmin bu çətin dövründə Süleyman Dəmirəl kimi böyük bir şəxsiyyət, siyasi xadim Türkiyənin Cümhur başqanı, Prezidentidir.

Türkiyədə çıxışlarımda, nitqlərimdə də demişəm - mən böyük iftixar hissi keçirirəm ki, Türkiyənin Mustafa Kamal Atatürk Sülh Mükafatı Komissiyası və Türkiyə dövləti keçən il mənə o mükafatı - Atatürk Sülh Mükafatını vermişdir və təntənəli şəraitdə mənə təqdim etdilər. Mən bilirəm ki, bu mükafat nə qədər səviyyəli, yüksək qiymətə layiq olan mükafatdır. Bilirəm ki, 16-18 il bundan öncə təsis olunub, amma çox az insanlar bunu alıbdir. Mənə belə yüksək qiymət verildiyinə görə çox məmnunam və təşəkkür edirəm.

Son dəfə İsparta Universtitetində hörmətli dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl ilə bərabər idik. Bu səfər mənə heyran etdi. İspartada, - təkcə orada yox, zəlzələ ilə əlaqədar mən Kocaeliyə də gəlmişdim, orada xalqla görüşmüşdüm, Türkiyədə çox yerlərdə xalqla görüşmüşəm,- xalqın, millətin Süleyman Dəmirələ nə qədər hörməti, böyük inamı, ehtiramı olduğunun şahidiyəm.

Siz bilməlisiniz - alimsiniz, professorsunuz, güman edirəm ki, siyasətlə də maraqlanırsınız, siyasəti də bilirsiniz - Süleyman Dəmirəl beynəlxalq aləmdə ən yüksək səviyyədə duran, təcrübəli bir siyasi liderdir. 1975-ci ildə Helsinkidə ilk dəfə Avropa anlaşması imzalananda onu 35 ölkə imzalayıbdır. Bu ölkələrdən biri Türkiyədir. İndi ATƏT-in əsas nizamnaməsi olan bu anlaşmanı Süleyman Dəmirəl imzalayıbdır. İmza atan 35 nəfərdən indi siyasi səhnədə qalan tək cə Süleyman Dəmirəldir, çoxları da həyatdan getmişdir. Bunun özü tarixi bir hadisədir.

Demək, Süleyman Dəmirəl nadir şəxsiyyətdir. O vaxtdan 25 ildən artıq keçib, amma o, bu gün də beynəlxalq aləmdə böyük siyasi fəaliyyətdədir. Bilirəm ki, bu ilin may ayında sizdə prezident seçkiləri olacaqdır. Mən Türkiyədə olanda həm Süleyman Dəmirəl Universitetində, həm də mənə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı verildəndə demişdim və bu gün də deyirəm: Süleyman Dəmirəl tək cə Türkiyəyə yox, bizə də lazımdır. Qafqaza lazımdır, türk dünyasına lazımdır. Dünyanın bugünkü siyasətinə lazımdır.

Bilirsiniz ki, Süleyman Dəmirəlin və mərhum Turqut Özalın təşəbbüsü ilə 1992-ci ildə Ankarada Türkdilli Dövlətlər Birliyi yaranıbdır. Ona beş dövlət daxildir. Beş dövlətin Prezidentlərinin lideri də Süleyman Dəmirəldir.

Bizim dostumuz, qonşumuz Gürcüstan və onun Prezidenti hörmətli Eduard Şevardnadze Türkiyənin ən yaxın dostudur. Bu dostluq əlaqələri də çox səmimidir.

Mən bu barədə bir neçə görüşlər keçirdim və Türkiyədə olarkən bunu bəyan etdim. Moskvada olarkən biz beş nəfər - Azərbaycan, Türkmənistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan Prezidentləri, bir də Gürcüstan Prezidenti bir daha danışdıq ki, öz birliyimizin gələcəyi haqqında düşünməliyik. Ona görə də mən altı Prezidentin, dövlət başçısının fikrini ifadə edərək Türkiyədə dedim ki, Süleyman Dəmirəl tək cə Türkiyə üçün yox, bütün bizim ölkələrimiz üçün lazımdır. Ona görə də biz istəyirik ki, dostumuz, qardaşımız Süleyman Dəmirəli bu seçkilər zamanı yenidən Türkiyənin Cümhur başqanı seçəsiniz.

Hörmətli rektor, Siz doğru dediniz ki, Gürcüstanla Azərbaycan arasında dostluğun xüsusi xarakteri var. Bütün tarixi izləyin və görəcəksiniz ki, gürcü və Azərbaycan xalqları arasında heç vaxt münaqişələr olmayıbdır. Heç vaxt, heç bir münaqişə! Həmişə dostluq olub, həmişə qarşılıqlı yardım olub, həmişə qarşılıqlı anlaşma olubdur.

Gürcüstanda 500 min azərbaycanlı yaşayır, onlar bu torpağın yerli sakinləridir, müstəqil, suveren Gürcüstanın tam hüquqlu vətəndaşlarıdır.

Məni dostum Eduard Şevardnadze ilə 32 illik dostluq telləri bağlayır. Bu dostluq bir çox sınaqlardan keçibdir. Tale elə gətirib ki,

hər ikimiz Moskvada işləmişik, sonra isə, Gürcüstan və Azərbaycanın vəziyyəti ağır olanda xalqlarımız bizdən geri, öz ölkələrimizə qayıtmağı tələb etdilər. Eduard Şevardnadze Gürcüstanə qayıtdı, mən Azərbaycana qayıtdım. Belə mürəkkəb keçid dövrünün uzun illəri ərzində dövlətlərarası münasibətlərimizdə bir çox məsələlərin həlli üçün bizim şəxsi dostluğumuzun - Eduard Şevardnadzenin və Heydər Əliyevin dostluğunun olduqca böyük əhəmiyyəti var. Yəni xalqlarımızı möhkəm dostluq telləri bağlayır, Eduard Şevardnadze ilə bizi dostluq telləri bağlayır. Bu isə təminat verir ki, biz - Gürcüstan və Azərbaycan Cənubi Qafqazda layiqli rol oynayacağıq, Qafqazın dinc, sabit və çiçəklənən bölgə olması üçün hər şeyi edəcəyik.

Bilirəm ki, hazırda Gürcüstanda prezident seçkiləri kampaniyası başlamışdır. Təbiidir ki, bütün seçkilər demokratiya prinsipləri əsasında keçir. Lakin hər bir kəs demokratiya prinsiplərini əsas tutaraq, öz fikrini söyləmək hüququna malikdir. Öz fikrimi ifadə edərək, bütün Gürcüstan vətəndaşlarına üzümü tutub deyirəm: gürcü xalqı, Gürcüstan vətəndaşları bunun qədrini bilməlidirlər ki, Eduard Şevardnadze ağır illərdə öz ölkəsinə, öz xalqına başçılıq edir və uğurlar qazanır. Şübhəsiz ki, gürcü xalqı, Gürcüstan vətəndaşları bunu layiqincə qiymətləndirəcək, müdriklik göstərəcək və aprelə öz səslərini Eduard Şevardnadzeyə verəcəklər.

Mən martın əvvəllərində Gürcüstanda olacağam. Orada öz fikrimi daha geniş auditoriya qarşısında deyəcəyəm. Lakin bu gün, indiki görüşümüzdən istifadə edərək, bunu deyirəm və çox xahiş edirəm ki, mənim bu sözlərimi professor və alimlərinizə, ziyalılarınızın nümayəndələrinə və mümkün olan hər bir kəsə çatdırasınız.

Deyirəm ki, hazırda ölkələrimiz inkişafın çox mürəkkəb mərhələsindədirlər. Həm öz ölkəsində, həm də dünya birliyində nüfuza malik siyasi liderlər gərəkdir. Eduard Şevardnadze gürcü xalqının məhz belə bir oğludur. Hesab edirəm ki, gürcü xalqı müdriklik göstərəcəkdir. Mənim salamımı, ən xoş arzularımı ona yetirin, deyin ki, mən martın əvvəllərində Gürcüstanda olacağam.

Sizin hamınızı bir daha təbrik edirəm. Doğrudur, mənim vaxtımı çox aldınız, işlərimin hamısı tökülüb qaldı. Ancaq mən heyfsilənmirəm, ona görə ki, yaxşı görüş keçdi. Sağ olun.

Osmanqazi Universitetinin fəxri doktoru

2000-ci il mayın 31-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin Osmanqazi Universiteti Senatının yekdil qərarı ilə bu ali məktəbin fəxri doktoru adına layiq görülmüşdür.

Bununla əlaqədar Osmanqazi Universitetinin rektoru, professor Necat Akgünün məktubunda deyilir:

"Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunda, tərəqqisində və Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafında böyük səyləri olan qardaş Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevə universitetimizin Senatı tərəfindən beynəlxalq əlaqələr sahəsində fəxri doktor adının verilməsi yekdilliklə qərara alınmışdır".

Osmanqazi Universitetinin rektoru, professor Necat Akgün görkəmli siyasi xadim, Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyevə bu yüksək adı verdiklərinə görə böyük qürur duyduqlarını və bu hadisənin universitet üçün tarixi və əlamətdar hadisə olduğunu vurğulamışdır.

Türkiyənin nüfuzlu ali təhsil ocaqlarından olan Osmanqazi Universitetinin tərkibində dörd institut, yeddi fakültə və altı laboratoriya fəaliyyət göstərir. Universitetin 915 nəfərlik professor-müəllim kollektivi və doqquz min tələbəsi vardır.

Ankara Universitetinin fəxri doktoru

2001-ci il martın 16-da Türkiyədə rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Ankara Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş təntənəli mərasim keçirilmişdir.

Universitetin rektoru professor Nüsrət Aras, Ankara valisi Yəhya Gur, bu təhsil ocağının professor və müəllimləri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi və Türkiyə Prezidenti Əhməd Necdet Sezəri hərərətlə, mehribanlıqla qarşıladılar.

Prezident Heydər Əliyev və Prezident Əhməd Necdet Sezərin Ankara Universitetinin rektoru professor Nüsrət Aras ilə görüşü oldu. Qardaş ölkələrin dövlət başçılarını salamlamaqdan böyük şərəf duyduğunu bildirən professor Nüsrət Aras Türkiyənin bu məşhur ali təhsil ocağı haqqında məlumat verdi. O bildirdi ki, Ankara Universiteti vaxtilə Mustafa Kamal Atatürkün təşəbbüsü ilə yaranmış məktəbin bazasında təşkil olunmuşdur.

Professor Nüsrət Aras Prezident Heydər Əliyevin xüsusi qayğı və diqqəti sayəsində Azərbaycanda elmin, təhsilin, mədəniyyət və incəsənətin inkişafından xəbərdar olduğunu bildirdi.

Universitetin rektoru rəhbərlik etdiyi ali təhsil ocağının Azərbaycanın ali məktəbləri və Elmlər Akademiyası ilə əməkdaşlığı daha da gücləndirmək arzusunda olduğunu vurğuladı. O dedi ki, Ankara Universitetinin 14 fakültəsi, 7 institutu, 12 orta məktəbi və 25 elmi tədqiqat mərkəzi vardır. Universitetdə 3589 professor və müəllim çalışır, 44906 aspirant və tələbə təhsil alır. Bu təhsil ocağının tədris korpusları, fakultə və institutları, şöbələri, habelə idman meydançıları və istirahət guşələri 230 min kvadratmetr ərazidə yerləşmişdir.

Prezident Əhməd Necdet Sezər də bu universitetin məzunudur.

Türkiyənin 9-cu Prezidenti Süleyman Dəmirəl, Şimali Kipr Türk Respublikasının Prezidenti Rauf Denktaş universitetin fəxri doktorlarıdır.

Görüşdən sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə Ankara Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim edilməsi münasibətilə təntənəli mərasim keçirildi. Mərasimdə Türkiyənin Dövlət naziri Əbdülxalıq Çay, təhsil naziri Mətin Bostancıoğlu, millət vəkilləri, universitetin professor-müəllim heyəti, ölkənin çoxsaylı kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri iştirak edirdilər.

Universitet Senatının salonuna toplaşanlar Prezident Heydər Əliyevi və Prezident Əhməd Necdet Sezəri gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşıladılar.

Böyük öndər, Türkiyə Cümhuriyyətinin yaradıcısı Mustafa Kamal Atatürkün xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi.

Azərbaycan Respublikasının və Türkiyə Respublikasının dövlət himnləri səsləndirildi.

Senatın iclası açıq elan edildi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin tərcümeyi-halı oxundu:

- Cənab Heydər Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Naxçıvanda anadan olmuşdur. O, ibtidai və orta təhsilini burada almış, 1939-1941-ci illərdə Məşədi Əzizbəyov adına Sənaye İnstitutunda (hazırda Azərbaycan Neft Akademiyası adlanır) təhsilini davam etdirmiş, 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universitetinin) tarix fakültəsini bitirmişdir. Bir qızı, bir oğlu, 6 nəvəsi vardır. Həyat yoldaşı akademik Zərifə Əliyeva 1985-ci ildə vəfat etmişdir.

1941-ci ildən etibarən Naxçıvan Muxtar Respublikası Xalq Komissarları Sovetində şöbə müdiri vəzifəsində işləmiş, 1944-cü ildə Azərbaycanın Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində işləməyə başlamışdır. 1964-cü ildən Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildən sədri idi.

1969-1982-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi, Azərbaycan Sovet Respublikasının rəhbəri, 1982-1987-ci illərdə SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü olmuşdur.

1990-cı ildə Moskvada Kommunist Partiyası üzvlüyündən imtina etmişdir. 1991-ci ildə Naxçıvana qayıdaraq, muxtar respublika Ali Məclisinin sədri seçilmişdir.

1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Milli Məclisinin sədri, 1993-cü il oktyabrın 3-də isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 1998-ci il oktyabrın 11-də keçirilmiş prezident seçkilərində qalib gələrək, ikinci dəfə beş il müddətinə prezident vəzifəsinə seçilmişdir.

Zati-aliləri möhtərəm Heydər Əliyev dünyanın bir çox dövlətlərinin, Sovet İttifaqının, Türkiyə Respublikasının yüksək mükafatlarına, 1999-cu ildə isə Mustafa Kamal Atatürk adına Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülmüşdür.

Universitetin rektoru professor Nüsrət Aras iclasda çıxış etdi.

**Ankara Universitetinin rektoru
professor Nüsrət Arasın çıxışı**

- Azərbaycan Respublikasının hörmətli Prezidenti!

Türkiyə Respublikasının hörmətli Prezidenti!

Eyni kökə malik, yaxın qonşuluq münasibətləri ilə bir-birinə möhkəm bağlanan qardaş ölkələrimiz tarixən sıx dostluq əlaqələri şəraitində yaşamışlar. İki qardaş ölkə arasında geniş sosial, mədəni, iqtisadi və elmi əməkdaşlıq son illər hamını məmnun edəcək dərəcədə inkişaf etməkdədir. Bu yaxınlaşma prosesində Azərbaycan və Türkiyə Respublikaları universitetlərinin əlaqələri də gündən-günə möhkəmlənməkdədir.

Ankara Universiteti Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Elmlər Akademiyası, Lənkəran və Naxçıvan dövlət universitetləri ilə elmi əməkdaşlıq yaratmışdır.

Hazırda Ankara Universitetində 150-yə yaxın azərbaycanlı tələbə və 7 müəllim vardır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevin iki dövlət arasındakı əlaqələrin inkişafındakı xidmətləri qardaş xalqlarımıza yaxşı məlumdur.

Prezident Heydər Əliyevin beynəlxalq sülh uğrunda və bölgəmizdə əmin-amanlıq, sabitliyin yaradılması istiqamətində göstərdiyi səylər çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Biz əminik ki, beynəlxalq münasibətlərə dərinləndirən bələd olan görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin nüfuzu və səyləri sayəsində Cənubi Qafqazda tezliklə sülh bərqərar olunacaqdır. Cənab Heydər Əliyev apardığı uğurlu, uzaqgörən siyasətlə həm Türkiyənin mövqeyini daim dəstəkləmiş, həm də istər Azərbaycanın, istərsə də Türkiyənin beynəlxalq aləmdə rolunun artmasına nail olmuşdur.

Bütün bunlara və ölkələrimizin, bölgənin Avropa dövlətlərinə inteqrasiya olunması üçün göstərdiyi xidmətlərə görə, Ankara Universitetinin Senatı 2547 nömrəli qanunun 14-cü maddəsinə uyğun olaraq, 2001-ci il fevralın 27-də Prezident hörmətli Heydər Əliyevə beynəlxalq münasibətlər sahəsində fəxri doktor adı verilməsi barədə yekdilliklə qərar qəbul etmişdir.

Ankara Universitetinin 55 illik tarixində fəxri doktor adı alan 36 dövlət və elm xadimi arasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin də olması universitetimiz üçün qürur mənbəyi olacaqdır.

Hörmətli Prezident, Zati-alinizi universitetin adından və şəxsən öz adımdan ən dərin hörmət və ehtiramla təbrik edirəm.

Sonra sosial elmlər fakültəsinin dekanı, professor Cəlal Göle Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə fəxri doktor adı verilməsi barədə universitet Senatının qərarını oxudu:

"Beynəlxalq münasibətlərin təlatümlü bir dövründə cəsarət və mətanət tələb edən vəzifəsində, Türkiyənin dostu olaraq ölkəmizi haqlı mübarizəsində hər zaman dəstəkləyən, beynəlxalq aləmdə Türkiyənin rolunu daim vurğulayan, ən əhəmiyyətli - bir milləti iki dövlət olaraq gördüyünü tez-tez ifadə edən, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun davamlı inkişafına və iki ölkə arasında qardaşlıqdan əlavə, strateji tərəfdaşlıq da yaradılmasına öz töhfəsini verən, dövlət xadimi kimi, zəkası və təcrübəsi ilə Azərbaycanda möhkəm daxili sabitlik yaratmaqla yanaşı, dünyanın ən qarışıq bölgələrindən biri olan Cənubi Qafqazda da sülh şəraitinin bərqərar edilməsi sahəsində göstərdiyi səylər nəticəsində ölkəsinin və bölgənin Avropa ilə bütövləşməsi istiqamətində əldə etdiyi uğurlara görə adı dillərdə əzbər olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Ankara Universitetinin fəxri doktoru adına layiq görülsün".

Universitetin rektoru professor Nüsrət Aras fəxri doktor mantiyasını və diplomunu Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Prezident Heydər Əliyev təntənəli mərasimdə geniş nitq söylədi.

**Azərbaycan Prezidenti
Heydər Əliyevin nitqi**

- Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti Zati-aliləri əziz dostum, qardaşım Əhməd Necdet Sezer!

Ankara Universitetinin hörmətli rektoru!

Hörmətli senatorlar!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Hörmətli dostlar!

Mən Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım Əhməd Necdet Sezerin dəvəti ilə 2001-ci il martın 12-də Türkiyə Cümhuriyyətinə rəsmi səfərə gəlmişəm. Bu, mənim Türkiyəyə ilk səfərim deyildir. 1992-ci ildən etibarən mən dəfələrlə Türkiyəyə gəlmişəm. Rəsmi səfərlər də, işgüzar səfərlər də olmuşdur. Sadəcə, görüşmək arzusunda olduğuma görə də gəlmişəm. Bunların hamısı mənim üçün qiymətlidir. Amma həyat inkişaf etdiyi kimi, insanların dünyaya baxışı da inkişaf edir və hər yeni atılan addım, təbiidir ki, əvvəlkindən daha önəmli olur. Ona görə də mən bu səfəri çox yüksək qiymətləndirirəm. Birincisi, ona görə ki, burada biz hörmətli Prezident, əziz dostumla bərabər çox ətraflı, dərin məzmunlu görüşlər keçirdik, danışıqlar apardıq. Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin bugünkü vəziyyəti və gələcəyi haqqında fikirlərimizi paylaşdıq və bir daha hər ikimiz eyni fikri ifadə etdik ki, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri gündəngünə inkişaf edir. Bunlar dostluq, qardaşlıq əlaqələridir. Bunlar dərin tarixi köklərimizlə, milli-mənəvi dəyərlərimizlə bağlı əlaqələndir. Bir

dilə, bir dinə, bir mədəniyyətə mənsub olduğumuzla bağlı əlaqələrdir. Bir millət, iki dövlət əlaqələridir. Əgər beynəlxalq, uluslararası dildə danışsaq, strateji tərəfdaşlıq əlaqələridir. Bu həm Türkiyə, həm də Azərbaycan üçün çox önəmlidir. Çünki dünya ağır bir dövr yaşayır. Dünyada çox müəkkəb proseslər gedir. Bu proseslərin bir qismi də, bəlkə də ən ağırı, Türkiyə də daxil olmaqla, bizim bölgəmizdə - Qafqazda gedir. Burada həm savaş, həm münafişlər, həm də çox həll ediləsi məsələlər vardır. Bütün bu proseslərdə, təbiidir ki, Türkiyə və Azərbaycan həmişə yan-yanı, bərabər olmuş, bir yolla getmişlər. Mən məmnuniyyətlə deyə bilərəm ki, bu gün biz bu yolumuzun nə qədər doğru, düzgün olduğunu bir daha təsdiq etdik. Bütün başqa görüşlər də mənim üçün əhəmiyyətli idi. Xüsusilə Türkiyənin çox hörmətli, mötəbər Böyük Millət Məclisində, millət vəkllərinə, yəni xalqın təmsilçilərinə müraciətim və orada fikirlərimi izah etməyim mənim üçün çox əhəmiyyətli idi.

Türkiyədə olduğum bu günlər mənim üçün də, Azərbaycan xalqı üçün də əzizdir. Bizim buradakı görüşlərimiz, danışıqlarımız televiziya vasitəsilə hər gün Azərbaycana çatdırılır. Oradan mənə daim məlumat verirlər ki, xalqımız, millətimiz bunları böyük ruh yüksəkliyi ilə, heyranlıqla, həvəslə izləyirlər. Hamı da bundan məmnundur. Çünki biz dövlət adamları ilə bərabər, xalqımız da bu qardaşlığın nə qədər əhəmiyyətli olduğunu bilir, anlayır və istəyir. Buradakı danışıqlarımızın əsas mövzularından biri Qafqazda sülh, əmin-amanlıq, təhlükəsizlik yaratmaqdan ibarətdir. Bu barədə Türkiyənin də, Azərbaycanın da təşəbbüsü olmuşdur. Bu, xalqlarımız üçün, Qafqaz üçün, bəlkə də bütün dünya üçün çox önəmlidir. Ancaq bizim üçün, yəni Azərbaycan üçün bunun daha böyük əhəmiyyəti vardır. Çünki bilərsiniz ki, 1988-ci ildən Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi başlayıbdır. 1988-ci ildə Ermənistan Azərbaycanın qədim torpağı, ayrılmaz hissəsi olan Dağlıq Qarabağı öz əlinə keçirmək üçün iddialarla çıxış etmişdir. O vaxtlar Azərbaycan da, Ermənistan da Sovetlər Birliyinin tərkibində olmuşlar. Ancaq, təəssüflər olsun ki, Sovetlər Birliyinin hökuməti, onun rəhbərləri o vaxt ədalət yolu ilə getmirdilər. Ermənistanla daha da çox dəstək verirdilər, Azərbaycana yox.

Sonra isə Azərbaycanın daxilində sabitliyin olmaması, xalqın birləşmək iradəsinin çatmaması, ölkənin belə ağır vəziyyətdə olduğu vaxtda ayrı-ayrı insanların hakimiyyət mübarizəsi ilə məşğul olması və silahlı dəstələrdən istifadə etməsi, təbiidir ki, o zaman bizim xalqımızı müəyyən qədər parçalamışdı. Bundan məharətlə istifadə edən ermənilər, əksinə, daxildəki bütün ziddiyyətlərin, ixtilafın hamısını kənara qoyaraq birləşmiş, Dağlıq Qarabağı ələ keçirmək üçün çalışmışlar. Məhz bu səbəblərdən Azərbaycan torpaqlarının iyirmi faizi Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş, bu torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı - sizin

qardaşlarınız, bacılarınız yerindən-yurdundan zorla çıxarılmış, didərgin düşmüşdür və artıq 7-8 ildən çoxdur ki, çadırlarda yaşayırlar.

Biz 1994-cü ildə müharibəni dayandırdıq, atəşkəs haqqında saziş imzaladıq. Məsələni sülh, barış yolu ilə həll etməyə çalışdıq. Bunun özü, hesab edirəm ki, böyük hadisə idi. Çünki müharibə nəticəsində həm qan tökülür, həm şəhidlər verilirdi, həm də ki, təəssüflər olsun, Azərbaycanın torpaqları əlindən çıxmışdı.

Artıq 1994-cü ildən sülh danışıqları gedir. Bu danışıqları da ATƏT-in yaratdığı Minsk qrupu aparır. Minsk qrupu 12 dövlətdən ibarətdir. Onlardan biri də Türkiyədir. Minsk qrupunun həmsədrləri var. Bunlar Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları və Fransadır. Onların vasitəsilə, Türkiyənin bu işdə çox fəal iştirakı ilə biz sülh danışıqlarını aparırıq.

Ancaq çox təəssüflər olsun ki, hələ indiyə qədər müsbət nəticə əldə edə bilməmişik. Yəni, əsas nəticə də ondan ibarət olmalıdır ki, sülh yaransın, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin edilsin, yerindən-yurdundan zorla çıxarılmış insanlar öz yerlərinə qayıtsınlar, Azərbaycanın suverenliyi, sərhədlərinin toxunulmazlığı beynəlxalq hüquq əsasında təmin olunsun. Əsas məqsədimiz bundan ibarətdir.

Ermənilər isə həmişə torpaq iddiası ilə yaşayırlar, siz bunu bilirsiniz. Osmanlı imperatorluğu dövründə guya ermənilərə qarşı soyqırımı edilməsi haqqında son vaxtlar bəzi ölkələrdə çıxarılan qərarlar tamamilə əsassız, uydurma, yanlış şeylərdir. Mən bunu Böyük Millət Məclisində də demişəm, bu gün də deyirəm - bu, olmayıbdır, bunu sadəcə, uydurublar.

Əgər o dövr, yaxud ondan sonrakı vaxt barədə danışsaq, əksinə, ermənilər azərbaycanlılara, türklərə qarşı soyqırımı ediblər. Məsələn, Dağlıq Qarabağ savaşında Ermənistanın silahlı qüvvələri, Rusiyanın 366-cı alayının iştirakı ilə, - bu alay onda Dağlıq Qarabağda yerləşirdi, - Xocalı şəhərinin əhalisini bir gecənin içərisində qırdılar. Budur soyqırımı. Əgər onlar 85 il bundan əvvəlki "soyqırımı" haqqında danışarlarsa, bu isə indi, XX əsrin sonunda ermənilər tərəfindən azərbaycanlılara, türklərə qarşı edilən soyqırımıdır. Ona görə də soyqırım haqqında danışmağa onların haqqı yoxdur. Soyqırım haqqında danışmağa bizim haqqımız var.

Bununla onu demək istəyirəm ki, təəssüflər olsun, ermənilər Amerika Birləşmiş Ştatlarındakı, Fransadakı, Avropanın başqa ölkələrindəki diasporundan istifadə edərək, bax, bu cür qərarlar da çıxarda bilirlər. Onlar bizim sülh danışıqlarımızda da ədalət mövqeyində durmurlar. Torpaqlarımızı işğal etdiklərinə görə, bizim üçün uyğun olmayan şərtlər irəli sürürlər. Təbiidir ki, bu şərtləri də biz qəbul edə bilmirik. Ona görə də sülh danışıqları uzanır.

Bilirsiniz ki, yanvar ayında mən Parisdə olarkən Ermənistan prezidenti Koçaryanla iki dəfə görüşdüm. Sonra Fransa Prezidenti Jak Şirak

vasitəsilə, onunla bərabər, üçümüz bir yerdə görüşdük. Ancaq bu görüşlər də o qədər böyük nəticə vermədi. İndi, - düşünürəm ki, televiziyaadan siz artıq bilərsiniz, - Amerika Birləşmiş Ştatlarının hökuməti Azərbaycan Prezidentini və Ermənistan Prezidentini ABŞ-a dəvət edibdir. Aprelin 3-də Floridada bizim aramızda danışıqlar olacaqdır. Kolin Pauell bu təşəbbüsdədir. Ancaq Prezident Buş da bu işlə məşğuldur. Onların tərəfindən bizə verilən məlumata görə, bu görüş təkcə ABŞ-ın yox, həm də Minsk qrupunun həmsədrləri olan Rusiyanın, Fransanın təmsilçilərinin iştirakı ilə keçiriləcəkdir. İndi mən oraya getməliyəm. Arzu edirəm ki, biz orada irəliyə doğru hansısa addım ata bilək. Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh yarada bilək. Əsas da ondan ibarətdir ki, işğal edilmiş torpaqlarımız azad olunsun.

Bunları mən sizə, sadəcə, məlumat kimi deyirəm. Ancaq eyni zamanda demək istəyirəm ki, bu mövzu bizim hörmətli Cümhur başkanı ilə danışıqlarımızın əsas hissəsini təşkil edibdir. Çünki biz həmişə Türkiyə ilə bərabər olmuşuq. İndi də məsələnin həllinin bu mərhələsində yenə də Türkiyə ilə məsləhətləşmək, dövlət başçısı ilə, hökumət başçıları ilə fikir mübadiləsi aparmaq bizim üçün çox lazımdır.

Mən bütün səfər haqqında danışmaq istəmirəm. Ancaq bu mövzu-nu sizə çatdırıram ki, görün, bizim bu görüşlərimizin, Türkiyəyə mənim rəsmi səfərimin Azərbaycan üçün nə qədər böyük əhəmiyyəti var.

Başqa məsələlər barədə də danışdıq. Məsələn, Bakı-Ceyhan neft boru xətti, - bilirəm ki, Türkiyədə bu, hamını maraqlandıran məsələdir, - haqqında da hər şeyin hazır olduğunu müəyyən etdik. Proqram tərtib olunubdur. Həmin proqram üzrə iş gedir. Bakı-Ceyhan boru xətti çəkiləcək, başa çatacaqdır. Azərbaycan nefti Türkiyəyə gələcək və buradan Ağ dənizə - Aralıq dənizinə çatdırılacaqdır.

Bilirsiniz ki, Azərbaycanda böyük qaz ehtiyatları vardır. Son vaxtlar biz onun Türkiyəyə satılması haqqında danışıqlar aparırıdık. Bu görüşlər, danışıqlar nəticəsində Azərbaycanın təbii qazının Türkiyəyə satılması haqqında burada anlaşmalar imzalandı. Başqa çox əhəmiyyətli məsələlər də oldu. Ona görə də mən bu səfərimdən çox məmnunam.

Bu səfərimin daha bir, özü də çox önəmli nöqtəsi mənim Ankara Universitetinə gəlməyim, bu universitetin mənə böyük hörmət göstərməsi, məni universitetin fəxri doktoru adına layiq görməsidir. Mən bundan qürur hissi duyuram. Çox fəxr edirəm və Ankara Universitetinin senatorlarına, rektoruna, bu qərarı çıxaranların hamısına səmimi qəlbədən təşəkkürümü bildirirəm. Çox sağ olun.

Ankara Universiteti Türkiyənin ən hörmətli, ən böyük universitetlərindən biridir. Mən əvvəlcə də bildirdim, ancaq məlumat gələndə ki, mənə fəxri doktor adı verilibdir, təbiidir, Ankara Universitetinin

tarixi ilə bir də tanış oldum. Bu, məni çox sevindirdi. Çünki bütün başqa nailiyyətləri, uğurları ilə yanaşı, Ankara Universitetinin ən böyük iftixar mənbəyi ondan ibarətdir ki, o, böyük Mustafa Kamal Atatürkün qəbul etdiyi qərarla Türkiyədə yaradılmış ilk universitetlərdən biridir.

İkincisi, ondan ibarətdir ki, Ankara Universiteti böyük Atatürkün vəsiyyətlərini yerinə yetirir. Çünki mən orada oxuyuram: "Həyatda ən həqiqi mürşid elmdir". Mustafa Kamal Atatürkün bu sözləri Türkiyədəki bütün universitetlər, elm adamları, o cümlədən Ankara Universiteti üçün vəsiyyətdir. Yəni bu, o yoldur ki, həmin yolla getmək lazımdır. Ankara Universiteti də bu yolla gedir.

Ankara Universiteti ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr də məni çox sevindirir. Çünki rektor artıq söylədi ki, Azərbaycandan burada 150 tələbə təhsil alır, 7 müəllim dərs deyir. Bu da çox önəmlidir.

Ankara Universiteti Azərbaycanın universitetləri ilə elm və təhsil sahəsində əlaqələr yaradıbdır. Bakı Dövlət Universiteti, - bu universitetin 81 yaşı vardır, - 1919-cu ildə yaranıbdır və çox böyük təhsil ocağıdır. Ondan sonra, dediniz ki, Naxçıvan Universiteti və Lənkəran Universiteti, Elmlər Akademiyası ilə əlaqələr yaradıbdır.

Azərbaycan Elmlər Akademiyası çox böyük bir elm mərkəzidir. Bilirsinizmi, bu, vaxtilə Sovetlər Birliyinin yaratdığı bir qurumdur. Yəni, Türkiyə kimi dövlətlərdə keçmişdə də, indi də belə bir mərkəz - elm mərkəzi, Elmlər Akademiyası olmayıbdır. Bu, keçmiş rus imperatorluğundan qalmış ənənədir. Amma Sovetlər Birliyində Elmlər Akademiyası ən yüksək elm mərkəzi idi. Sovetlər Birliyinin müsbət və mənfi cəhətlərinin hamısını biz bilirik, mənfi cəhəti daha çoxdur, nəinki müsbət cəhəti. Ancaq elm sahəsində çox işlər görübdür. Məsələn, hələ keçmişdən mövcud olan Elmlər Akademiyasının sonralar inkişaf etməsi, Sovetlər Birliyinə daxil olan 15 müttəfiq respublikanın hər birində, - onlardan biri də Azərbaycan idi, - akademiyanın yaradılması. Azərbaycanda Elmlər Akademiyası 1945-ci ildə yaranıbdır və o, çox işlər görübdür. Doğrudur, indi, keçid dövründə onun problemləri vardır. Amma biz bu problemlərin də hamısını çözücəyik. Mən çox məmnunam ki, Ankara Universiteti Azərbaycanın Elmlər Akademiyası ilə bağlıdır. Çünki Azərbaycanda Elmlər Akademiyası təhsillə məşğul deyildir.

Onlar elmi tədqiqatlarla məşğuldur. Buna görə də bu əlaqələr çox əhəmiyyətli və önəmlidir.

Azərbaycanda elm adamları, elm mərkəzləri, universitetlər Türkiyə ilə, türk dünyası ilə bağlı olan bir çox məsələlər barədə araşdırmalar, tədqiqatlar aparırlar. Bunlar öz yerində. Mənim təşəbbüslə Azərbaycanla böyük Atatürkün irsinin öyrənilməsi, araşdırılması mərkəzi yaradılıbdır. Bu mərkəz müstəqil bir təşkilat olacaqdır. Həm Elmlər Akademiyasının, həm də ölkəmizin bütün universitetlərinin bu sahədə ən bilikli adamları buraya toplaşacaqdır. Mən də - Azərbaycan

Prezidenti də bu mərkəzin fəxri başqanıyam. Güman edirəm ki, bu mərkəz Azərbaycan ilə Türkiyə arasında tarixi əlaqələrin nə qədər sıx olduğunu bir daha elmi nöqteyi-nəzərdən araşdıracaq və meydana çıxardacaqdır. Bu, geniş işbirliyi yaratmaq üçün bir daha imkanlar verəcəkdir.

Mən çox məmnunam ki, sizin universitet Azərbaycan Elmlər Akademiyası ilə birbaşa bağlıdır. Ona görə də mən arzu edirəm ki, Ankara Universiteti mənim başqanlıq etdiyim mərkəzlə Atatürk irsinin araşdırılması, türk xalqlarının tarixinin və tarixi birliyinin tədqiq olunması sahəsində də iş görsün.

Bilirsinizmi, əziz dostlar, mən həyatımda çox mükafatlar almışam. Burada həyatım haqqında qısa məlumatlar verildi, hər halda, həyatımda çox işlər də görmüşəm, çox problemlərlə də rastlaşmışam. Ancaq mükafatlar çox almışam, həm Sovetlər Birliyinin, həm də bir çox ölkələrin mükafatlarını almışam. Bu mükafatlar içərisində mənim üçün ən yüksək mükafat 1999-cu ildə Türkiyə tərəfindən verilmiş Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatıdır. Mən bunu özüm üçün böyük şərəf hesab edirəm və bu adı həyatımın sonuna qədər böyük fəxrlə daşıyacağam.

Universitetlər də mənə çoxlu belə fəxri adlar veriblər. Məsələn, 250 illik tarixi olan Moskva Dövlət Universiteti üç ay bundan öncə, - heç mənim bundan xəbərim olmayıbdır, - mənə oranın fəxri doktoru adını veribdir. Məni Moskvaya dəvət ediblər ki, gedib onu alım. Əgər gedə bilməsəm, onlar özləri Azərbaycana gələcəklər.

Mən vaxtilə Moskvada SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini olarkən, bütün Sovetlər Birliyinin elm və təhsil işlərinə başçılıq edirdim. O vaxt Sovetlər Birliyində 800-dən artıq universitet, Elmlər Akademiyası və sair var idi. Mən onlarla çox yaxın təmaslarda olmuşam. Amma o vaxtlar onlar bu adı verməyi bəzən istəmirdilər. Çünki Sovetlər Birliyi zamanı belə şeylər bir qədər qadağan idi. Amma neçə illərdir ki, mən oradan ayrılmışam, - indi mən Azərbaycan kimi müstəqil bir dövlətin başçısıyam, - amma 250 illik tarixi olan Moskva Dövlət Universiteti mənə fəxri doktor adı veribdir.

Mən Türkiyədə də bəzi universitetlərdən bu adı almışam. Ancaq Ankara Universitetinin, böyük Atatürkün qərarı ilə yaradılmış universitetin və bu qədər inkişaf etmiş bir təhsil ocağının, bu qədər çoxlu kadrlar hazırlamış universitetin fəxri doktoru adı mənim üçün çox yüksəkdir. Bir də ona görə ki, Türkiyənin bir çox dövlət adamları sizin universitetin məzunudur - millət vəkilləri, nazirlər. Amma Türkiyənin bugünkü 10-cu Cümhur başqanı, mənim əziz dostum və qardaşım Əhməd Necdet Sezər də sizin universitetdə təhsil alıbdir. Buradan həyata atılıbdır və siz ona o qədər yaxşı bilik vermişiniz və burada o qədər yaxşı təhsil alıbdir ki, artıq bu gün gəlib Türkiyənin Cümhur başqanı səviyyəsinə çatıbdır.

Ona görə də mən bu gün burada hörmətli Cümhur başqanı ilə bir yerdə olmağımdan çox məmnunam. Əziz dostum, mən Sizi də təbrik edirəm ki, Sizin təhsil aldığınız bir universitet indi bu qədər yüksək səviyyədədir. Düşünürəm ki, Cümhur başqanı kimi Siz təhsil aldığınız bu universitetə daha çox yardım edəcəksiniz.

Əziz dostlar, mən sizə bir daha təşəkkür edirəm. Əmin ola bilərsiniz ki, Ankara Universitetinin fəxri doktoru adını şərəflə daşıyacağam. Bu, mənim üzərimə böyük vəzifələr qoyur. O da ondan ibarətdir ki, Türkiyə və Azərbaycan arasında elm, təhsil sahəsində əlaqələrin inkişaf etməsində daha çox işlər görək. Əmin ola bilərsiniz ki, mən bunu da edəcəyəm. Sizin hər birinizi Azərbaycanda görməkdən məmnun olacağam. Sizə təşəkkür edirəm. Universitetə, hamınıza - universitetin həm müəllimlərinə, həm də tələbələrində cənaətlə, səadət və yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və gürultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Daha sonra Prezident **Heydər Əliyev** azərbaycanlı rəssamın Bakının mənzərəsi təsvir olunmuş tablosunu Ankara Universitetinə hədiyyə edərək dedi:

- Bilirsiniz ki, Azərbaycan rəssamları çox gözəl sənətkarlardır. Onların bir qismi indi burada, Türkiyədə çalışır. Burada həm dərs deyirlər, həm də gözəl əsərlər yaradırlar. Belə böyük rəssamlardan biri də Bakının bir mənzərəsini təsvir edibdir. Mən bu tablonu universitetə hədiyyə edirəm. Güman edirəm ki, o, özünün mötəbər yerini tutacaqdır və siz Azərbaycanı, Bakını bu rəsm əsəri ilə daha da yaxından tanıyaçaqsınız.

Nüsrət Aras: Çox təşəkkür edirəm, sayın Cümhur başqanı. Təqdim etdiyiniz tablo bu gündən sonra Senator salonumuzda qalacaqdır.

Heydər Əliyev: Bu onun pasportudur, pasportsuz olmaz. Bu da ki, son iki-üç ildə, xüsusən Atatürk Sülh Mükafatının mənə verilməsi zamanı mənim buradakı təmaslarım, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri haqqında kitabdır. Bunu da sizə təqdim edirəm. Sağ olun.

Nüsrət Aras: Sağ olun, çox təşəkkür edirəm.

Prezident Heydər Əliyev təntənəli mərasimdən sonra universitetin binası önündəki bağda xatirə olaraq ağac əkdi.

Bursa şəhərindəki Uludağ Universitetinin fəxri doktoru

2002-ci il yanvarın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin ən böyük və nüfuzlu ali təhsil ocaqlarından biri olan, Bursa şəhərindəki Uludağ Universitetinin fəxri doktoru adına layiq görülmüşdür.

Bununla əlaqədar universitetin rektoru, professor Mustafa Yurdquranın Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə göndərdiyi məktubda deyilir:

"Hörmətli cənab Prezident, Uludağ Universitetinin Senatı dünyada siyasi və ideoloji dəyərlərin yenidən nəzərdən keçirildiyi bir dövrdə türkdilli digər respublikalara nümunə olan bir qətiyyətlə Azərbaycana rəhbərlik etdiyinizə, Qafqazda əmin-amanlığın qorunması sahəsindəki misilsiz xidmətlərinizə görə görkəmli dövlət xadimi kimi Zati-alinizin universitetimizin fəxri doktoru adına layiq görülməsi barədə yekdilliklə qərar qəbul etmişdir.

Cənab Prezident, lütfkarlıq göstərib bu adı qəbul etdiyiniz təqdirdə, Sizin üçün uyğun olan bir vaxtda Bursaya təşrif buyurmaqla bizə böyük şərəf verməyinizi səmimiyyətlə arzu edirik.

Böyük hörmət və ehtiramımızı qəbul etməyinizi rica edirik".

Moskva Dövlət Universitetinin fəxri professoru

2002-ci il yanvarın 25-də Rusiya Federasiyasında dövlət səfərində olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Moskva Dövlət Universitetinin fəxri professoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

MDU-nun rektoru Viktor Sadovniçi mərasimi açaraq, Rusiyanın ilk universitetinin - Moskva Dövlət Universitetinin əsasının qoyulması gününün qeyd olunduğu həmin gündə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin universitetə gəlişinin bu təhsil ocağı üçün ikiqat bayram olduğunu vurğuladı və Prezident Heydər Əliyevi səhnəyə dəvət etdi.

Ali məktəbin böyük iclas salonunda toplaşmış qonaqlar, universitetin professor-müəllim heyəti, tələbələr Azərbaycan Prezidentini hərərətlə, mehribanlıqla qarşıladılar.

Viktor Sadovniçi mərasim iştirakçılarını və bu ali məktəbin məzunlarını — Dövlət Dumasının sədri Gennadi Seleznyovu, Rusiya Hökuməti sədrinin müavini İlya Klebanovu, Moskvanın meri Yuri Lujkovu, təhsil naziri Vladimir Filippovu, habelə xarici ölkələrin Moskvada akkreditə olunmuş səfirlərini, SSRİ xalq artisti Lyudmila Zikinanı və digər fəxri qonaqları səhnəyə dəvət etdi. Sonra MDU-nun rektoru universitetin yaradılması günü münasibətilə böyük nitq söylədi.

Rektor **Viktor Sadovniçi** Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə universitetin fəxri professoru adının verilməsi haqqında Elmi Şuranın qərarını oxuyaraq dedi:

- Moskva Universiteti Elmi Şurasının hörmətli üzvləri, hörmətli təntənəli iclas iştirakçıları!

Bu gün mənə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Moskva Universitetinin fəxri professoru diplomunu təqdim etmək şərəfi nasib olmuşdur.

Çox hörmətli Heydər Əliyev, Moskva Universitetinin Elmi Şurası Sizi bu ada layiq görməklə, xalqlarımız və ölkələrimiz arasında münasibətlərin, elm, təhsil və mədəniyyət sahəsində əməkdaşlığın inkişafına Sizin görkəmli töhfənizi qeyd etmişdir.

Çox hörmətli Prezident! Moskva Universiteti üçün bu əlamətdar gündə mən Sizin parlaq yaradıcılıq işinizin çox sahələrindən birini xüsusi vurğulamaq istədim. Sizin bütün parlaq və səmərəli həyatınız və dövləti fəaliyyətiniz ölkəmizin tarixi ilə qırılmaz surətdə bağlıdır. Siz SSRİ-nin rəhbərlərindən biri olarkən, 1982-1987-ci illərdə Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini işləyərkən ölkəmizdə elmin və təhsilin inkişafı üçün çox işlər görmüsünüz. Siz Nazirlər Sovetinin xüsusi məsələlər üzrə

bürosuna başçılıq edərkən Moskva Universitetinə dəfələrlə böyük kömək göstərmisiniz.

Bu, ölkəmizdə və dünyada Moskva Universitetinin əhəmiyyətini və rolunu qiymətləndirməyinizin təzahürü idi. Bu gün Sizi Moskva Universitetinin ali mükafatı ilə təltif etməklə yanaşı, biz əminik ki, Siz Azərbaycan Respublikasının Prezidenti olaraq ölkəmizdə təhsil, elm və universitetin fəaliyyətinə böyük yardım göstərəcəksiniz. Biz əminik ki, Sizin Rusiya Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putinlə mütəmadi və səmərəli görüşləriniz gələcəkdə həm elm və təhsil sahəsində ölkələrimizin daha da yaxınlaşmasına, həm də iqtisadi inteqrasiya işinə xidmət edəcəkdir.

Biz bu xeyirxah işdə Sizə böyük məmnuniyyətlə kömək edirik və bundan sonra da edəcəyik. Bildirmək istəyirəm ki, hazırda Moskva Universitetində Azərbaycandan gəlmiş 100-dən artıq tələbə və aspirant təhsil alır. Onların ən yaxşısı bu gün buradadır, Moskva Universitetinin bütün kollektivi ilə bir yerdə Sizin səfərinizi alqışlayırlar.

Çox hörmətli cənab Prezident, əənəyə uyğun olaraq, icazə verin, bu salona toplaşanların önündə Sizə iki sual verim: Siz sülh ideallarını həmişə müdafiə etməyə və xalqlarımız arasında dostluğu möhkəmləndirməyə hazırsınız mı?

Heydər Əliyev: Hazıram.

Viktor Sadovniçi: Siz elmin və təhsilin çiçəklənməsinə həmişə xidmət etməyə hazırsınız mı?

Heydər Əliyev: Tamamilə hazıram.

Sonra **Viktor Sadovniçi** Azərbaycan Prezidentinə Moskva Universitetinin fəxri professoru diplomunu və medalını təqdim edərək diplomun mətnini oxudu:

"Moskva Universitetinin fəxri professor diplomu. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Elmi Şurası öz yığıncağında qərara almışdır: Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin və elm, təhsil və mədəniyyət sahələrində əməkdaşlığın inkişafında böyük xidmətlərinə görə Əliyev Heydər Əliyevə Moskva Universitetinin fəxri professoru adı verilsin. Bu ad ona qanun və adətlə müəyyən olunmuş hüquqları, hörmət və imtiyazları təmin edir".

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

-Hörmətli Viktor Antonoviç!

Xanımlar və cənablar! Dostlar və əziz tələbələr!

Müqəddəs Tatyana günü — Moskva Dövlət Universitetinin yaranması günü və universitetinizin 247-ci ildönümü münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm. Sizə təhsildə və həyatda yeni uğurlar arzulayıram!

Böyük elm və ali təhsil mərkəzi olan, dahi rus alimi Lomonosov tərəfindən əsas qoyulmuş, dünya elminə, mədəniyyətinə, bəşər sivilizasiyasına misilsiz töhfə vermiş Moskva Dövlət Universitetinin fəxri professoru olmaq mənim üçün böyük şərəfdir.

Keçmiş Sovet İttifaqı üçün, keçmiş müttəfiq respublikalar üçün bir çox ixtisaslar üzrə yüz minlərlə gözəl kadr, alim, mütəxəssis hazırlamış universitet, bu gün Rusiya Federasiyasının ali təhsilinə başçılıq edən universitet bizə dost olan Rusiyanın inkişafı işinə olduqca böyük töhfə verir. Viktor Antonoviç, mənə göstərdiyiniz yüksək şərəfə görə, mənə fəxri professor adı verdiyinizə görə, Sizin dediyiniz kimi, artıq malik olduğum və hələ tanış olacağım imtiyazlara görə Sizə, Elmi Şuranın bütün üzvlərinə təşəkkür edirəm.

Moskva Universiteti çoxlarına, o cümlədən də bizə - Azərbaycan xalqına, azərbaycanlılara əzizdir. Azərbaycanda demokratik mətbuatın banisi Həsən bəy Zərdabi hələ 1865-ci ildə Moskva Universitetini bitirmişdir. 1918-ci ildə - Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi qazandığı ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hökumətinə başçılıq etmiş Fətəli xan Xoyski 1901-ci ildə Moskva Universitetində təhsilini başa çatdırmışdır. Sonrakı illərdə minlərlə, on minlərlə insan, o cümlədən azərbaycanlılar Moskva Universitetində təhsil almışlar. Biz Azərbaycan üçün, xalqımız üçün yüksək səviyyəli alimlər, təhsil, elm və mədəniyyət ocaqları üçün mütəxəssislər və xadimlər hazırlamasına görə Moskva Dövlət Universitetinə minnətdarıq.

Bu gün də Azərbaycanın ali məktəbləri Moskva Universitetinə nümunə götürülməli olan elm, ali təhsil mərkəzi kimi baxırlar. Azərbaycan Universiteti, daha doğrusu, əsas 1919-cu ildə qoyulmuş Bakı Dövlət Universiteti Moskva Dövlət Universiteti ilə fəal əlaqələr saxlayır. Şübhəsiz, bu, Bakı Dövlət Universitetinə də, Azərbaycanın başqa ali məktəblərinə də böyük kömək göstərir.

Mən Moskva Dövlət Universitetinə minnətdaram ki, özünün bütün tarixi ərzində o, Azərbaycan üçün ali təhsilli çoxlu kadr hazırlamışdır. Nəzərə çarpdırıram, sadəcə olaraq, ali təhsilli yox, özü də çox yüksək səviyyədə təhsilə malik kadrlar hazırlamışdır. 1970-80-ci illərdə biz Azərbaycandan hər il Moskva Dövlət Universitetinə ali təhsil almaq üçün təyinatla 150 nəfər göndərirdik. Demək istəyirəm ki, bu universitet

bütün Sovetlər İttifaqında bizim üçün nəinki ən nüfuzlu, həm də ən yaxşı universitet idi. Viktor Antonoviçin dediyi kimi, indi burada Azərbaycandan təxminən 100 nəfər təhsil alır. Ümidvarıq ki, onların sayı artacaqdır. Mən 1980-ci illəri, Moskvada, Nazirlər Sovetində işləyərkən ali təhsillə, universitetlərlə, xüsusən Moskva Dövlət Universiteti ilə sıx ünsiyyətdə olduğum illəri böyük səmimiliklə xatırlayıram. Şadam ki, bu, unudulmayıbdır. Viktor Antonoviç öz çıxışında bunu qeyd etdi.

Mənə göstərdiyiniz yüksək şərəfə görə dönə-dönə minnətdaram və sizin bayramınızda — müqəddəs Tatyana günündə, universitetin yaradılması günü münasibətilə bayramda iştirak etməyimə, fəxri professor diplomu almağıma, özü də belə gözəl bayram günündə - universitetin yaranması günündə almağıma xüsusilə şadam. Bu, ikiqat fəxrdir. Sizə təşəkkür edirəm, cansağlığı, xoşbəxtlik və yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Mən bizim rəssamın çəkdiyi əsəri — "Bakı şəhərinin bir guşəsi" əsərini Moskva Dövlət Universitetinə hədiyyə etmək istəyirəm. Düşünürəm ki, bu əsər sizin böyük universitetinizdə öz yerini tutacaqdır. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının fəxri akademiki

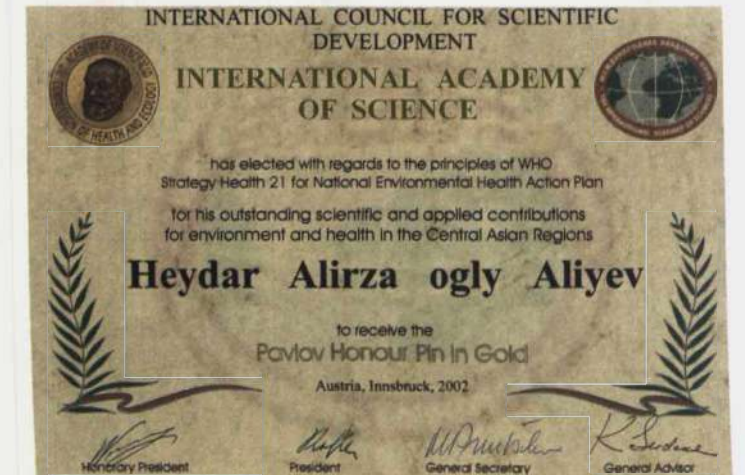
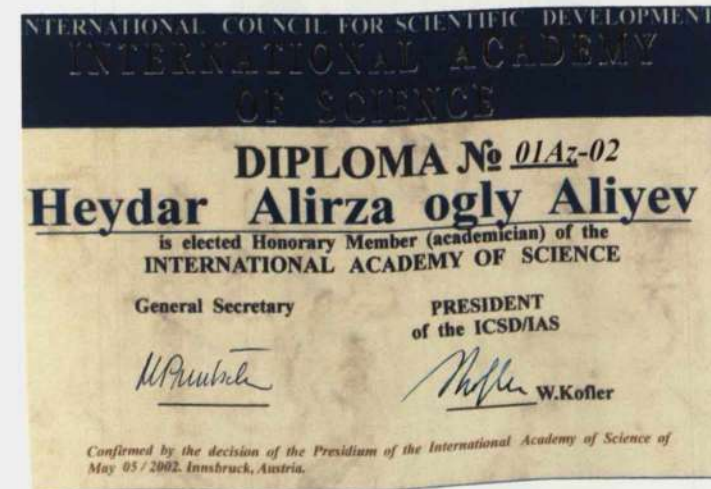

2002-ci il mayın 11-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının Elmi İnkişaf üzrə Beynəlxalq Şurası Azərbaycan bölməsinin Bakıda, "Hyatt Recensi" otelində keçirilən təntənəli iclasında BEA-nın fəxri akademiki adına layiq görülmüşdür.

İlk dəfə Nobel mükafatı laureatı Laynus Polinq tərəfindən 1980-ci ildə təşkil edilmiş Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının Azərbaycan bölməsi 2001-ci ilin noyabrında yaradılmışdır. Akademik Cəlal Əliyevin fəxri prezidenti olduğu bölmə ötən qısa müddətdə akademiyanın bütün elmi, kütləvi tədbirlərində yaxından iştirak edərək bu nüfuzlu beynəlxalq elm təşkilatının aparıcı yerli strukturlarından birinə çevrilmişdir.

Təntənəli iclası giriş sözü ilə açan BEA-nın akademiki Elçin Xəlilov iclasda iştirak edən qonaqları - BEA-nın prezidenti Valter Kofleri, akademik Karl Hexti, BEA-nın Azərbaycan bölməsinin baş katibi Yelena Savoleyi, Azərbaycanın görkəmli elm adamlarını salamlayaraq bölmənin altı aylıq fəaliyyətindən danışdı. Elçin Xəlilov bu iclasın Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin ad gününə təsadüf etməsindən məmnunluğunu bildirdi və iclas iştirakçıları adından Azərbaycan dövlətinin başçısını təbrik etdi.

Söz alan BEA-nın prezidenti Valter Kofler BEA Rəyasət Heyətinin qərarı ilə ölkəmizdə elmin və təhsilin inkişafına göstərdiyi diqqətə, yaradıcılıq söylərinə, beynəlxalq əməkdaşlığa, regionda sabitliyə, insanların xoşbəxt gələcəyi və sağlamlığı naminə apardığı böyük işlərə görə Azərbaycan Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının fəxri akademiki seçilməsi və qızıl dş nişanı ilə təltif edilməsi xəbərini iclas iştirakçılarına çatdırdı. O, bu münasibətlə Prezident Heydər Əliyevə ünvanlanmış məktubun mətnini oxudu.

Qars şəhərindəki Qafqaz Universitetinin fəxri doktoru

2002-ci il iyunun 28-də Türkiyədə işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Türkiyənin Qars şəhərindəki Qafqaz Universitetinin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Qafqaz Universitetinin rektoru professor Necati Qaya, bu ali təhsil ocağının professor-müəllim heyəti, tələbələr Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi səmimiyyətlə, mehribanlıqla qarşıladılar.

Mərasimi universitetin rektoru professor Necati Qaya açdı.

Qars Universitetinin rektoru professor Necati Qayanın çıxışı

- Universitetimiz bu gün özünün tarixi günlərindən birini yaşayır. Çünki dost və qardaş Azərbaycan Cümhuriyyətinin möhtərəm Cümhur başqanı, hörmətli cənab Heydər Əliyev bizim universitetə tərif buyurması ilə bizi şərəfləndirdi. Ona öz adımdan və universitetimizin adından "Xoş gəldiniz!" deyirəm, ən dərin hörmət və təşəkkürümü bildirirəm.

Böyük Atatürk türklərlə eyni kökə mənsub olan azərbaycanlılara və Azərbaycana münasibətini "Azərbaycanın dərdi bizim dərdimizdir, sevinci bizim sevincimizdir" sözləri ilə bildirmişdir. Bu baxımdan Türkiyə ilə Azərbaycan arasında iqtisadi, hərbi, siyasi, mədəni, elmi sahələrdə əməkdaşlığın uğurla həyata keçirilməsi hər şeydən əvvəl iki ölkə insanların qardaş olmasından qaynaqlanır. Bu, xalqlarımızın bir-birinə yaxınlığına heç bir şübhə yeri qoymur. İki ölkə ali məktəblərinin elmi əməkdaşlığı da insanların qardaş olmasından qaynaqlanır. Bu gün Qafqaz adı ilə tanınan universitetimiz mühüm bir vəzifəni öz üzərinə götürmüşdür. Bu da bölgəmizdə Türkiyə ilə Qafqaz ölkələri arasında elmi və mədəni körpü yaratmaqdan ibarətdir. Bu anlayışla 1999-cu ilin noyabr ayında başladığımız fəaliyyətin nəticəsi olaraq, Azərbaycandakı universitetlərlə elmi və mədəni əməkdaşlığın əsası qoyulmuşdur. İndiyədək Qafqazdakı yeddi universitetlə elmi əməkdaşlıq barədə protokollar imzalamışıq. Bunların dördü Naxçıvandakı universitet və Azərbaycanın digər yerlərindəki ali təhsil ocaqlarıdır. Biz Naxçıvan Dövlət Universiteti, Gəncə Kənd Təsərrüfatı Akademiyası, Gəncə Dövlət Universiteti və çox hörmətli Heydər Əliyevin də

məzunu olduğu Bakı Dövlət Universiteti ilə əlaqələr yaratmışıq. Azərbaycanın universitetləri ilə əməkdaşlığımız sahəsində çox işlər görülmüş, yaxşı nəticələr əldə edilmişdir. Bunların bəzilərindən bəhs etsək, 1999-cu il dekabrın 2-də Qarsda birgə təşkil olunmuş "Yaxın keçmişimizdə Naxçıvan və Qars" mövzusunda konfransı göstərə bilərəm.

Daha sonra erməni millətçilərinin bizim bölgədə törətdikləri bəd əməllərini, onların heç bir əsası olmayan iddialarını, böhtanlarını, insanlığa zidd hərəkətlərini ifşa etmək məqsədi ilə Naxçıvan Dövlət Universiteti ilə birgə "Xəyali Ermənistan və uydurma soyqırımı" mövzusunda simpozium keçirdik. Bu simpoziumla bağlı kitablar nəşr etdirdik.

Azərbaycan universitetləri ilə bu il də əlaqələrimizi davam etdirmək fikrindəyik. Gəncə Dövlət Universiteti ilə qurduğumuz əlaqələr hər iki şəhərin qardaşlaşması ilə daha da möhkəmlənmişdir.

Aramızda Ermənistanın olması və erməni diasporunun Türkiyəyə düşmən münasibəti, onların bəzi dövlətlərdən istifadə edərək, süni şəkildə erməni problemi yaratması fakt olaraq qalır. 70 milyonluq Türkiyə böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün dediyi kimi, "Yurdda sülh, cahanda sülh" sözlərinə əməl edərək, bütün qonşuları ilə sülh şəraitində yaşamaq arzusundadır. Ümid edirik ki, Ermənistan işğal etdiyi Azərbaycan torpaqlarından çıxacaq, tarix barədə yalanlarından əl çəkərək sülh yolunu tutacaqdır. Belə olarsa, Gəncə və Azərbaycanın digər yerləri ilə əlaqələrimiz möhkəmlənər.

Hörmətli Prezident, dünyamızda sənaye və kənd təsərrüfatında baş verən inqilablardan sonra demokratiya, azadlıq və sülhün əsaslandığı, elmi texnologiyaların mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyi bir proses davam etməkdədir.

Qloballaşma ilə əlaqədar sərhədlərin aradan qalxdığı, bilgilərin sürətlə yayıldığı bu dövr ölkələr arasında gerçəkləşməkdə olan rəqabəti ortaya qoymaqladır. Bu yarış da elmi texnologiyalarla əlaqədar olacaqdır. Bu rəqabətə davam gətirə bilməyən ölkələr geri qalacaqlar. Bu səbəblə də azərbaycanlı məsləkdaşlarımızla bir-birimizi dəstəkləyərək, elmi potensialı paylaşmaq məcburiyyətindəyik. Bu söylərimizi dəstəkləyən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin 9-cu Cümhur başqanı Süleyman Dəmirəldən sonra universitetimizin fəxri

doktoru adına layiq görülməsi barədə Senatımız qərar vermişdir. Biz bundan qürur hissi duyuruq. Möhtərəm cənab Heydər Əliyevin universitetimizin fəxri doktoru diplomunu lütfən qəbul etməsindən hər zaman şərəf hissləri keçirəcəyik.

İzn versəydiniz, universitetimiz haqqında çox qısa məlumat vermək istərdim. 10 yaşı tamam olan universitetimizin 6 fakültəsi, 3 institutu, 3 yüksək təhsil verən məktəbi, 5 yüksək ixtisaslı məktəbi, 3 araşdırma mərkəzi, 373 müəllimi vardır.

Hörmətli Cümhur başqanı, Siz universitetimizi ziyarət etməklə bizə böyük şərəf verdiniz, gücümüzə güc qatdınız və universitetimizə tarixi bir gün yaşatdınız. Bu duyğularla Zati-alinizə və burada iştirak edən bütün hörmətli qonaqlara dərin hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Hamınıza təşəkkür edirəm.

Qars valisi Nevzat Turhanın çıxışı

- Hörmətli Cümhur başqanı!

Qarsın göz bəbəyi hesab olunan Qafqaz Universitetini ziyarət etdiyinizə görə Zati-alinizi dərin ehtiramla salamlayaraq, "Xoş gəldiniz!" deyirəm.

Çox hörmətli Cümhur başqanı!

Ümumiyyətlə, bu gün ziyarət etdiyiniz Qars ölkəmizin tarixi keçmiş və mühüm strateji əhəmiyyətə sahib olan bir mühüm bölgəsidir. Eyni köklərə xas və dəyərlərə sahib olduğumuz, böyük şəxsiyyətlər, mütəfəkkirlər, elm, mədəniyyət xadimləri, memarlar yaratmış türk dünyasının Orta Asiya cümhuriyyətləri və Azərbaycan Sovetlər Birliyinin dağılması ilə müstəqilliyini elan edərək, beynəlxalq

təşkilatlarda layiq olduqları şərəfli yeri tutmuşlar. Türkiyə Orta Asiya və Qafqaz ölkələri üçün Qərbə açılan körpü olduğu kimi, Azərbaycan da Türkiyə ilə Orta Asiya arasında körpü rolunu oynayır.

Bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq prinsipləri əsasında bütün sahələrdə ikitərəfli əlaqələr quran ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlarda əlbir fəaliyyəti, böyük Atatürkün "Yurdda sülh, cahanda sülh" siyasətinə uyğun işbirliyi bölgəmizdə sülh və sabitliyin təməllərindən biri olmuşdur. Bütün türk xalqı bilir ki, Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevin rəhbərlik etdiyi Azərbaycan ilə Türkiyə arasında əlaqələr siyasi, iqtisadi, hərbi, təhsil və mədəni sahələrdə inkişaf etmiş və yüksək səviyyəyə gəlmişdir.

Ölkələrimizin və xalqlarımızın qardaşlığına, qonşuluğuna, müştərək dəyərlərimizə söykənən əlaqələrimizdə coğrafi-strateji əhəmiyyəti ilə Qarsın önəmli yeri vardır. Qarsın inkişafına dövlətimizin verdiyi böyük əhəmiyyət və dəstək nəticəsində 1992-ci ildə Qafqaz Universiteti yaradılmışdır.

Qafqaz Universitetinin verdiyi təhsilin keyfiyyəti, beynəlxalq aləmdəki fəaliyyəti uğurlu olmuşdur. Universitetimiz indiyə qədər Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevin də məzunu olduğu Bakı Dövlət Universiteti, habelə Naxçıvan Dövlət Universiteti, Gəncə Dövlət Universiteti, Orta Asiya və Qafqazdakı digər universitetlərlə işbirliyi anlaşmaları imzalamışdır.

Hörmətli Cümhur başqanı!

Zati-aliləri, Qafqaz universitetinin fəxri doktoru adını almağınız Sizin müdrik rəhbərliyiniz altında Azərbaycanın müasir beynəlxalq aləmdə özünəməxsus yer tutması sahəsindəki əməyinizə verilən qiymətdir.

Ölkələrimiz arasında bütün sahələrdə sıx əlaqələrin yaradılmasında 9-cu Cümhur başqanı hörmətli Süleyman Dəmirəlin, hazırkı Prezident Əhməd Nəcdət Sezərin və cənab Prezident, şəxsən Sizin böyük əməyiniz vardır.

Eyni kökə malik olan, bir millət, iki dövlət kimi tanınan Azərbaycan ilə Türkiyənin qardaşlığı və dostluğu əbədidir.

Zati-alinizin Qarsa, Universitetimizə təşrif buyurması bizim üçün böyük şərəfdir. Azərbaycan ilə Türkiyənin qardaşlığı daim yaşayacaqdır. Cənab Prezident, Qars şəhəri və Qafqaz Universiteti Sizə olan məhəbbətini daim yaşadacaq. Siz daim qəlbimizdə, könlümüzdə olacaqsınız.

Hörmətli Prezident, Sizin Qars şəhərinə səfəriniz və universitetimizdə keçirdiyiniz bu görüş böyük liderliyinizə, dövlət adamı olmağınıza, uzaqgörən siyasətinizə ehtiramımızı, məhəbbətimizi daha da artırır. Universitetimizin fəxri doktoru diplomunu qəbul etməyinizi Sizdən xahiş edirik. Biz Sizə daim böyük hörmət və ehtiram bəslədiyimizi bildirir və Sizi bir daha ürəkdən salamlayırıq.

Mərasimdə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin sədri Ömər İzginin, Baş nazir Bülənd Ecevitin, Türkiyənin 9-cu Prezidenti Süleyman Dəmirəlin, ölkənin bir çox nazirlərinin, nüfuzlu ali təhsil ocaqları rektorlarının Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə universitetin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunması münasibətilə göndərdikləri təbrik teleqramları oxundu.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə Qafqaz Universitetinin fəxri doktoru diplomu və mantiya təqdim olundu.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli cənab rektor!

Hörmətli professorlar, müəllimlər, tələbələr!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Məni Qafqaz Universitetinin fəxri doktoru adına layiq gördüyünüzə, Senatın qərarı ilə bu adı verdiyinizə görə və nəhayət, bu dəqiqələrdə fəxri doktorluq diplomunu, bütün sənədlərini və bu əbanı, mantiyanı mənə təqdim etdiyinizə görə sizə səmimi qəlbdən təşəkkür edirəm.

Burada hava isti olduğuna görə, izin versəniz, mən bunu çıxardaram ki, sonra sizinlə rahat danışa bilim.

Əziz dostlar, insan cəmiyyətində hər bir iş, hər bir sənət qiymətlidir. Ancaq, tarix boyu belə olub, indi də belədir və gələcəkdə də belə olacaqdır ki, müəllimlik sənətindən, yəni insanları təhsilləndirmək, sizin sözünüzlə desək, eyitilməkdə sənətindən uca sənət yoxdur. Bizim Azərbaycanda artıq onillərlə belə bir adət var - insanlar insanlara müraciət edəndə, hörmət əlaməti olaraq, "müəllim" deyirlər. Çünki müəllim, həqiqətən də, böyük hörmətə layiqdir.

Cürbəcür adlar var. Siz burada çox yaxşı bir kəlmə işlədirsiniz: "sayın". Deyirsiniz "Sayın Heydər Əliyev", bununla da işinizi bitirirsiniz. Bizim Azərbaycanda hakimiyyətdə olmuş adamlar bir vaxt icad etdilər ki, onlar bəydirlər. Onlar bir-birlərinə "bəy" deyirlər. Türkiyədə "bəy" sözü işlənir. Bu, Türkiyənin qədim dövrlərindən gəlir. Amma bilməlisiniz ki, Azərbaycanda xüsusi titullubdur. Yəni hər adama "bəy" deyilə bilməzdi. Görək o, bəy nəslindən olaydı. Məsələn, Sovetlər İttifaqı qurulmamışdan əvvəl çox məşhur ailələrdən, zadəgan ailələrindən çıxanlara "bəy" deyirdilər. Onların babası, babasının babası, onun da babası bəy olmuşdur, bəy ailəsindən olmuşdur. Onun böyük mülkü olmuşdur, böyük işləri olmuşdur. Ona görə də o vaxt cəmiyyətdə bəy ən yüksək titull hesab edilirdi. Ancaq indi bu sözü ucuzlaşdırmaq olmaz.

Burada rektor mənim tərcümeyi-halımı söyləyəndə dedi. Mən 1987-ci ildə Moskvada Siyasi Bürodan və hökumət başçılığından uzaqlaşdırıldım. Bunun da səbəbi o idi ki, mən o vaxt orada Qorbaçovun və

onun tərəfdarlarının qarşısında, Qarabağ məsələsinin ermənilərin xeyrinə həll olunmasının qarşısında böyük bir qaya kimi durmuşdum. Mənim Siyasi Bürodada olmağım ermənilərdə böyük bir dəhşət yaratmışdı. Çünki rus imperatorluğunun tarixində və Sovet imperiyasının tarixində Moskvada müsəlman, türk, azərbaycanlı heç vaxt Siyasi Bürodada olmamışdı. Tale məni o yüksək vəzifəyə apardı və mən də orada öz xalqımın - Azərbaycan xalqının, təkcə Azərbaycan xalqının yox, müsəlmanların və türk dünyasının mənafeyini, imkanım çatana qədər, müdafiə etməyə çalışırdım.

Ermənilər heç vaxt qəbul edə bilmirdilər ki, Siyasi Bürodada türk var. Amma Sovet hakimiyyəti qurulanda orada erməni olmuşdur. Hətta o vaxt mən Siyasi Bürodada olarkən, mənim əleyhimə işlər gedəndə Ermənistanın böyük bir şairi yazmışdı ki, nə qədər ki, Siyasi Bürodada erməni xalqının düşməni olan türk - Heydər Əliyev oturub, biz Qarabağ məsələsini həll edə bilməyəcəyik.

Buna görə də mən vəzifədən kənarlaşdırıldım. Amma sözüm onda deyil. Bunları sizə söyləməkdə məqsədim budur ki, mən məcbur olub Bakıya gəldim, orada da yaşamaq mümkün olmadı, gəldim Naxçıvana. Amma Naxçıvanda nə gördüm? Qarmaqarışıqlıq, pozulmuş iqtisadiyyat. Sabitlik yox, qanun-qayda yox, Sovet hakimiyyəti yıxılıb, amma onun yerinə kim və nə gəlir, məlum deyildi. Küçələrdən çıxmış adamlar, Xalq Cəbhəsinin təşkil etdiyi insanlar orada artıq hakim idilər. Amma çoxusu da savadsız adamlar idi, yəni hörmətsiz adamlar idi. Onlar bir-birlərinə "bəy" deyirdilər. Onlar bəy olanda, bəs əsl bəy kim olmalı idi? Amma təkcə bir-birlərinə demirdilər. Məsələn, küçədə gedir, biri orada alma satır, ona deyir ki, Əli bəy, bu almanın kiloqramı neçəyədir? Hər alma satan bəy olmaz axı! Elədimi? Ümumiyyətlə, inanmıram ki, alma satan bəy olsun. Bəylər alma bağları yaradıblar. O bağları sonra dağıdıblar, bu bağlara xidmət edənlər də məhsulunu aparıb satıblar. Ona görə mən bu "bəy" sözünü qəbul etməmişəm və heç vaxt da qəbul etməyəcəyəm. Mən bəy olmamışam, bəy deyiləm və bəy də olmayacağam. Mən Azərbaycanın sadə vətəndaşıyam. Bu addan yüksək ad yoxdur. Ancaq bundan da yüksəyi müəllimdir. Ona görə Azərbaycanda biz bunu həmişə belə düşünmüşük. Mən də uzun illər, sovet dönməndə də Azərbaycanın başçısı olduğuma, indi 9 il də müstəqil Azərbaycanın Prezidenti olduğuma görə, cəmiyyətimizin hansı təbəqəsinin nə qədər hörmətə malik olduğunu şəxsən belə düşünürəm. Bu gün müəllimlərin, tələbələrin iştirakı ilə sizdən aldığım bu fəxri ad da müəllimlərin mənə verdiyi mükafatdır.

Bilirsiniz, mən dövlətlərdən çox mükafatlar almışam. Həm sovet dövlətindən, həm digər dövlətlərdən mənim çox ordenlərim var. Əgər onların hamısını taxsam, döşümə yerləşməyəcək. Amma müəllimdən alınan mükafat, müəllimdən alınan qiymət hamısından üstündür.

Üzr istəyirəm, mən Naxçıvanda orta məktəbdə oxumağımı xatırlayıram. Çox yaxşı oxuyurdum - bu sözümə görə məni bağışlayın, özümü tərifiyəm. Hər halda, bizim sinifdə oxuyanların içərisində hamıdan yaxşı oxuyurdum. O vaxt belə deyildi. İndi görürsən, uşağı məktəbə göndərirlər, onun atası arxasınca gedir, anası gedib baxır ki, uşağı necə oxuyur. Burada da belədir, elədimi? Hər halda, bizdə belədir. Amma mənim nə atam, nə anam heç vaxt bilməmişdilər ki, məktəbdə hansı dərsi oxuyuram, hansı fənnəndən nə qiymət alıram. Ancaq həmişə, gecə-gündüz çalışmışam ki, yaxşı oxuyum. Özü də o vaxt Naxçıvanda elektrik işığı yox idi, bunu bilin. Neft lampası var idi. Yəqin ki, keçmişdə burada da olub, sizdə də həmişə elektrik işığı olmayıbdır.

Burada onu görənlər var, yoxsa yox? Biz ona "neft lampası", "çıraq" deyirik. Amma biri var çilçıraq, o, dövlətliyərin çırağıdır. Bir də var ki, adi çıraq, içində bir az neft, başında da şüşə olur və şüşə də tez-tez sınırdı. Pulumuz yox idi ki, gedib ikinci şüşə ala. Qəzet kağızı ilə şüşəni yamaqlayırdıq ki, ondan istifadə edə bilək. Mən belə oxumuşam. Ancaq mən müəllimlərimə minnətdar olmuşam, müəllimlərimi indiyə qədər xatırlayıram.

Bu günlərdə mən Naxçıvana getmişdim. Orada bir neçə gün keçirdim. Mən hər dəfə Naxçıvana gedəndə müəllimlərimi mütləq tapıram, görüşürəm, söhbət edirəm. Təəssüflər olsun ki, mənə dərs deyən insanların, demək olar ki, hamısı dünyasını artıq dəyişibdir. Ancaq bir müəllimim yaşayır. Onun yüz yaşı var. Adı da Lətif

Hüseynzadədir. O, mənə Azərbaycan dili, ana dili dərsi deyirdi. Mən o vaxt bizim indi qəbul etdiyimiz latın əlifbası ilə Azərbaycan dilini, ana dilini öyrənirdim, Azərbaycan ədəbiyyatını öyrənirdim. Mən müəllimimi bu dəfə də gördüm, çox sevindim. O, tarixi də çox bilən adamdır. Xatırlayıram, hələ bir neçə il bundan öncə mən Naxçıvanda onunla görüşəndə mənə ilk dəfə dedi ki, - mən onsuz da bilirdim və bu gün meydanda da dedim, - əgər 1918-ci ildə türk ordusu Naxçıvana gəlməsəydi, Kazım Qarabəkir Paşanın ordusu və özü Naxçıvana gəlməsəydi, ermənilər Naxçıvanda azərbaycanlıların çoxunu qıracaqdılar. Bu adam azərbaycanlılara qarşı soyqırımın şahididir, Kazım Qarabəkir Paşanı görmüş adamdır. Çox sevindim ki, müəllimim indi də sağlamdır. Yaxşı söhbət etdik, danışdıq. Mən dörd gün Naxçıvanda oldum, ancaq müəllimimlə görüşüm qədər ləzzət verən, məni sevindirən heç bir şey olmadı. Güman edirəm, hər biriniz bunu deyə bilərsiniz, çünki hər biriniz məktəbdə oxumusunuz, müəlliminiz olubdur. Bu, sizin üçün yeni bir şey deyildir. Ancaq mən öz həyatımdan danışiram. Bir halda ki, siz məni fəxri doktor etmişiniz, bunları sizə deyərək, bir daha sizə - Qars Qafqaz Universitetinin müəllimlərinə, professorlarına, burada gənc nəslin təhsil alması və inkişaf etməsi üçün xidmət göstərən insanların hamısına hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Qafqaz Universitetinin yaranması çox böyük hadisədir. On il bundan öncə burada universitet yox idi. Mən ilk dəfə 1992-ci ilin fevral ayında Naxçıvandan Ankaraya gedərkən burada — Qarsda olmuşam. Sonra, 1993-cü ildə əziz dostum Süleyman Dəmirəllə bir dəfə də Qarsda olmuşam. Qarsın çoxlu problemləri vardı. İşsizlər vardı, sənaye az idi, Qarsda bu gün gördüyüm görünüş yox idi. Universitet də yox idi. Türkiyənin 9-cu Cümhuriyyəti başkanı əziz dostum Süleyman Dəmirəl çox müdrik bir insandır. Xalqını sevən, xalqına sədaqətli insandır. Türk xalqının qarşısında onun böyük xidmətləri var, güman edirəm ki, bunları saymaqla qurtarmaq olmaz. Amma onun xidmətlərinin içərisində biri də odur ki, məhz burada, Qarsda Qafqaz Universitetinin yaranması haqqında qərar çıxarılmasının təşəbbüskarı olubdur.

Universitet yaranıb və on ildə bu qədər inkişaf edibdir. Mən sizin universitet şəhərciyinə baxdım, on il içərisində bu qədər binalar tikmişiniz, özünüzlə üçün belə gözəl şərait yaratmışınız. Sizin universiteti indi, bəlkə də, başqa ölkələrdə 50 il tarixi olan universitetlərdən də üstün səviyyədədir. Amma Qafqaz Universitetinin Qarsda yaranmasının həm də böyük siyasi əhəmiyyəti var. Mən bilirəm ki, Türkiyənin bu doğu bölgəsindən, - biz "şərq" deyirik, siz "doğu" deyirsiniz, - insanlar daha çox Türkiyənin batı bölgəsinə gedirlər. Çünki orada yaşayış şəraiti yaxşıdır, pul qazanmaq buradan asandır, burada yaşayış çətindir. Təkcə burada deyil, ümumiyyətlə, bu bölgədə belədir. Vaxtilə belə olubdur ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin doğu bölgəsi o qədər inkişaf etməyibdir. Ona görə də burada — Qarsda Qafqaz Universitetinin yaranması ilə bu bölgədə olan gənclərin daha İstanbulla, İzmirə, yaxud başqa şəhərlərə gedib təhsil almasına ehtiyac qalmır. Onlar burada, yaşadıkları bölgədə universitet təhsili alır və bəlkə də, çoxu elə burada yaşayacaqdır.

Bilirsiniz ki, Qars xüsusi, tarixi bir şəhərdir. Mən bu gün parkın açılışında bu barədə çox danışdım, təkrar etmək istəmirəm. Məsələn, dünyada çox şəhərlər var ki, onların adlarını heç kəs tanımır. Amma Qars keçmiş Sovetlər Birliyi məkanında, demək olar ki, hamı tanıyır. Tək orada yox, bəlkə də, bütün Şərq aləmində Qars tanınır. Nə üçün tanınır? Çünki Qars keçmiş müharibələrdə də, 1877-1878-ci illər Rusiya-Türkiyə müharibəsində, Birinci Dünya müharibəsi qurtarandan sonrakı müharibədə də alovun-odun içində olubdur. Qars qaladır, yenilməz qaladır. Hamı Qarsı belə tanıyır.

Azərbaycanda Qars haqqında çox yüksək fikirlər var və bizim tarixçilərimiz, alimlərimiz Qars haqqında çox gözəl şeylər yazıblar. Bizim böyük yazıçılarımız, şairlərimiz, o cümlədən Azərbaycanın ən böyük şəxsiyyətlərindən biri Cəlil Məmmədquluzadə də vaxtilə bir müddət Qarsda yaşayıbdır. Qars 1877-1878-ci illər Rusiya-Türkiyə müharibəsindən sonra rusların əlinə keçəndə türkləri buradan çıxarıb erməniləri, yunanları buraya gətirib dolduraraq, əhalinin tərkibini dəyişdirməyə çalışırdılar. O vaxt rus imperatorluğu bu bölgədə rus dilini bilən adamlardan da istifadə etmək istəyirdi.

Bir tarixi anı da yadınıza salmaq istəyirəm ki, o vaxt çox böyük bir alim, Sankt-Peterburqda, Londonda təhsil almış bir insan, azərbaycanlı İsasultan Şahbaxtılı burada, doğrudur, rus imperatorluğunun idarəsində çalışıbdır. Ancaq o, - bu, tarix kitablarında var, - burada öz qardaşlarına, öz millətinə, öz türk xalqına xidmət etməyə çalışmış. Yəni, belə tarixi anlar çoxdur. Azərbaycan üçün Qars çox cəzbedici bir yer olmuşdur.

Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün başçılığı ilə aparılan Qurtuluş savaşının bir hissəsi olaraq Qars tamamilə azad edildikdən sonra Qars türk diyarı kimi bərpa olunmuş, türklər öz yerlərində yerləşmişdir. Düşünürəm və inanıram ki, bu torpaq, qədim əsrlərdən, min illərdən də çox türklərə məxsus olan bu yer bundan sonra daim türk torpağı olacaqdır.

Bunlara görə Qarsda Qafqaz Universitetinin açılmasının böyük siyasi əhəmiyyəti var.

On ildə siz çox iş görmüşünüz. Sizin gördüyünüz işləri mən yüksək qiymətləndirirəm. Azərbaycanın universitetləri ilə də əlaqələriniz yaxşıdır. Naxçıvan Universiteti, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyası, Gəncə Dövlət Universiteti ilə əlaqələriniz, - mən burada filmlərdən də gördüm, - yaxşıdır. Amma bundan da yaxşı olmalıdır.

Biz daim bir-birimizlə əlaqədə olmalıyıq, bir-birimizlə təcrübə mübadiləsi aparmalıyıq, bir-birimizə yardım etməliyik. Burada sizin üçün yaxın yer Naxçıvan Muxtar Respublikasıdır. Mən demirəm ki, təkcə Naxçıvan Dövlət Universiteti ilə əlaqə saxlayın. Amma sizin Azərbaycanla yaxın yolunuz Naxçıvandır.

Mən təkliflər eşitdim ki, Qarsda Azərbaycanın konsulluğu açılsın. Bunu mən Türkiyənin Cümhur başqanı hörmətli Əhməd Necdet Se-zərlə müzakirə etdim, razılaşdıq və güman edirəm ki, biz diplomatik yollarla bu məsələni həll edəcəyik və burada Azərbaycanın konsulluğu olacaqdır. Mən Bakıya gələn kimi hava yolunun açılması məsələsini də araşdıracağam, baxacağam, nə mümkündürsə edəcəyik ki, hava yolu açılsın. Bu, bölgə üçün də lazımdır, Azərbaycan üçün də lazımdır. Bunu mütləq edəcəyik. Əgər gələcəkdə başqa məsələlər də olsa, onları da həll edəcəyik.

Bəzən bu məsələlərin həll olunması bürokratik, - bu, sizdə də var, "bürokrasi" deyirsiniz, - adamların əlində ləngiyir. Ancaq bizim də bor-cumuzdur ki, bürokratik əngəlləri aradan qaldıraq və məsələləri həll edək. Mən sizə söz verirəm ki, həll edəcəyik.

Burada - Qarsda olarkən bir tarixi hadisəni də xatırlamaq istəyirəm. 1920-ci ildə Qarsın qurtuluş savaşı oldu. Ancaq anlaşmalar lazım idi ki, torpaqlar, sərhədlər müəyyənəlsin. O vaxt, 1921-ci ilin mart ayın-da Moskvada Türkiyə ilə Rusiya arasında bu bölgə haqqında Moskva anlaşması imzalanıbdır. Onun çox böyük əhəmiyyəti vardı. Orada sərhədlər müəyyən edilib. Türkiyə indiki sərhədlərini müəyyən etdi,- Rusiya bu anlaşmanı Türkiyə ilə imzalayıb, bu torpaqlara əvvəllər onlar iddia etmişdilər, əllərinə keçirmişdilər, - deməli, bu məsələ çözüldü. Amma bir başqa məsələ də, Naxçıvan haqqında məsələ də çözüldü. Çünki Naxçıvan Azərbaycanın ən qədim torpaqlarından biridir. Azərbaycan xalqının ən qədim tarixi, memarlıq abidələri Naxçıvandır.

Naxçıvana gedənlər orada Möminəxatın məqbərəsini görüblər. 800 il bundan öncə Atabəylər hökmdarlarından Cavan Pəhləvan həmin məqbərəni tikdiribdir.

Onun yaradıcısı məşhur Azərbaycan memarı, bütün Şərqlə ələmində, müsəlman aləmində məşhur olan Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvani idi. Amma təkcə bu deyil, orta əsrlərdə, ondan sonra da bir çox abidələr yaranıbdır. Naxçıvan bir vaxt Azərbaycan Atabəylər dövlətinin paytax-tı olubdur.

Ancaq ermənilər bu torpaqlara iddia etdikləri kimi, Naxçıvana da iddia ediblər. Ona görə də 1921-ci ilin martında imzalanmış Moskva müqaviləsində Naxçıvanın Azərbaycanın tərkibində olmasının təsdiq edilməsi böyük hadisədir. Bu müqavilədə Türkiyənin imzası var, Rusiyanın imzası var.

Amma ondan sonrakı bir hadisə də var. Bu məsələlərin tamamilə çözülməsi üçün 1921-ci ilin oktyabrında yeni bir müqavilə imzalanıb-dır. Bu, Qarsda imzalanıbdır. Buna Qars anlaşması deyirlər. Bu anlaş-manı imzalayanlar Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan və Rusiyadır. Bu anlaşma ilə sərhədlər bir daha təsdiq olunubdur və yenə də Naxçıvan haqqında orada xüsusi müddəalar var: Naxçıvan Azərbaycanındır və Naxçıvanın statusunda heç bir dəyişiklik ola bilməz. Yəni Naxçıvan özəl cümhuriyyətdir, o, başqa bir dövlətə veri-lə bilməz. Bu barədə Türkiyənin söz sahibliyi var. Ona görə də Türkiyə Naxçıvan üçün qərant rolunu oynayıbdır. Çünki bilirsiniz ki, Naxçıvan vaxtilə, 1920-ci ildə sərhədlər bölünərkən, Ermənistanla verilmiş Azərbaycan torpağı vasitəsilə Azərbaycanın əsas ərazisindən ayrılıb-dır. Bu, indi bizə çox böyük problemlər yaradıbdır.

Mən buraya gələndə soruşdum ki, Qarsda anlaşma harada imza-lanıbdır. O binanı mənə göstərdilər. Biz Türkiyə hökuməti ilə danışa-cağıq, orada bir lövhə asılmalıdır ki, 1921-ci ilin oktyabr ayında bura-da, Qarsda belə bir anlaşma imzalanıbdır. Bu, mütləq olmalıdır. Çünki Qars anlaşmasının bu bölgə üçün, Azərbaycan və Türkiyə üçün çox böyük əhəmiyyəti var.

Bunları deyərkən yenə o sözə qayıdıram ki, Qarsda Qafqaz Universitetinin yaranması həm də siyasi xarakter daşıyır.

Biz bu gün dostluq və qardaşlıqdan çox danışdıq. Nitqimi sona çat-dıraraq onu demək istəyirəm ki, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qar-daşlığı yaşayır və yaşayacaqdır. Mən beşinci gündür ki, Türkiyədəyəm. Xarici səfərlərə gedəndə mən bu qədər uzun müddət heç bir ölkədə olmuram. Amma Türkiyəyə gələndə ondan ayrılıb Azərbaycana qayı-da bilmirəm.

Biz bu on ildə, Azərbaycanın müstəqilliyi dövründə Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu yüksəklərə qaldırmışıq. Amma bu belə işdir ki, biz heç vaxt rahat olmamalıyıq, heç vaxt arxayın olmamalıyıq. Çünki bunu istəməyənlər var. İçəridə də - Azərbaycanda da, Türkiyədə də bəzi adamlar istəmir. Amma başqa dövlətlər də buna çox paxıllıqla, qısqancılıqla, bəzən də düşmənçiliklə baxırlar. Ona görə də bizim bu dostluğumuz, qardaşlığımız qorunmalıdır. Onun qorunması üçün də inkişaf etməlidir, daim inkişafda olmalıdır, dayanmamalıdır. Əmin olun ki, Azərbaycan xalqı bu hisslərlə yaşayır, Azərbaycanın Prezidenti Heydər Əliyev indiyə qədər bu yolla gedib və bundan sonra da gedəcəkdir.

Yaşasın Türkiyə Cümhuriyyəti, Atatürk Türkiyə Cümhuriyyəti!
Türkiyə-Azərbaycan dostluğuna, qardaşlığına eşq olsun!

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə din-lənilirdi və dəfələrlə gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Beynəlxalq Üzümçülük və Şərabçılıq Akademiyasının fəxri üzvü

2002-ci il iyulun 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Beynəlxalq Üzümçülük və Şərabçılıq Akademiyasının fəxri üzvü adına layiq görülmüşdür.

Bu yüksək ad dövlət başçısına Azərbaycanda üzümçülüyn inkişafın-da və onun böyük iqtisadi əhəmiyyətə malik maddi-texniki bazasının yaradılmasında misilsiz xidmətlərinə görə verilmişdir.

Bununla əlaqədar Beynəlxalq Üzümçülük və Şərabçılıq Akademi-yasının prezidenti Q.A.Qaqaanın Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə ünvanlanmış məktubunda deyilir.

"Möhtərəm Heydər Əlirza oğlu,

Beynəlxalq Üzümçülük və Şərabçılıq Akademiyasının rəyasət heyəti dünya praktikasına və elmi cəmiyyətlərin təcrübəsinə əsaslanaraq akademiyanın fəxri üzvü adının təsis edilməsi barədə qərar qəbul etmişdir. Adın statutuna uyğun olaraq, iqtisadiyyatının üzümçülük və şərabçılıq sahələri ənənəvi surətdə inkişaf etmiş ölkələrin dövlət başçılarından və ictimai xadimlərinin akademiyanın fəxri üzvü seçilməsi qərara alınmışdır.

Zati-aliləri,

Akademiyamızın bütün üzvləri adından bizə həvalə olun-muşdur ki, Beynəlxalq Üzümçülük və Şərabçılıq Akademiyasının fəxri üzvü seçilməyiniz barədə yekdilliklə qəbul olunmuş qərar barədə Sizə məlumat verək. Biz Sizin üçün hər hansı ən münasib vaxtda akademiyanın fəxri üzvü diplomunu Sizə təqdim etməyi özümüza şərafət hesab edərdik.

Sizə dərin ehtiramımızı bildiririk.

Q.A.Qaqa
Beynəlxalq Üzümçülük və Şərabçılıq
Akademiyasının prezidenti"

МЕЖДУНАРОДНАЯ АКАДЕМИЯ
ВИНОГРАДАРСТВА И ВИНОДЕЛИЯ

Алиев Сейдар Алиевич

ИЗБРАН(А)
28 февраля 2002 г.
НА ОСНОВАНИИ УСТАВА МАВНВ
ПОЧЕТНЫМ ЧЛЕНОМ МАВНВ

Г.А. Гага
Г.А. ГАГА
Президент МАВНВ

МСМХСХІ №3

З.Н. Кишковский
З.Н.КИШКОВСКИЙ
Главный учетный секретарь МАВНВ

INTERNATIONAL ACADEMY
OF VITICULTURE AND WINE-MAKING

Seydar A. Aliyev

ELECTED
The 28 of February 2002
ON THE BASIS OF IAVW REGULATIONS
AS A HONORARY MEMBER OF IAVW

Г.А. Гага
George A. Gaqa
President of IAVW

МСМХСХІ №3

З.Н. Кишковский
Zbigney N. Kishkovsky
Head scientific secretary

Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun (Universitetinin) fəxri doktoru

2002-ci il sentyabrın 24-də Rusiyada işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinin Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun (Universitetinin) fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Azərbaycan Prezidentini dünya şöhrətli bu ali məktəbdə Rusiyanın xarici işlər naziri İqor İvanov, MDBMİ(U)-nun rektoru Anatoli Torkunov səmimiyyətlə, mehribanlıqla qarşıladılar. Universitetdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr Azərbaycan Prezidentinə gül-çiçək təqdim etdilər. Prezident Heydər Əliyev azərbaycanlı tələbələrlə səmimi söhbət etdi, onlara təhsildə uğurlar arzuladı.

Sonra Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun (Universitetinin) böyük salonunda Azərbaycan Prezidentinə bu ali məktəbin fəxri doktoru diplomunun təqdim olunmasına həsr edilmiş təntənəli mərasim başladı. Universitetin professor-müəllim heyəti, Rusiyanın bir sıra ictimai-siyasi xadimləri, Moskvada yaşayan məşhur həmvətənlərimiz - Nikolay Baybakov, Kərim Kərimov və başqaları, tələbələr Prezident Heydər Əliyevi hərərətlə, sürəkli alqışlarla qarşıladılar.

Mərasimi giriş sözü ilə MDBMİ(U)-nun rektoru Anatoli Torkunov açdı.

MDBMİ(U)-nun rektoru Anatoli Torkunovun çıxışı

- Azərbaycan Respublikasının çox hörmətli Prezidenti Heydər Əliyev! Çox hörmətli İqor Sergeyev!

Çox hörmətli azərbaycanlı dostlar, həmkarlar, Azərbaycan Respublikasının rəsmi nümayəndə heyətinin üzvləri!

Çox hörmətli professorlar, müəllimlər, tələbələr, əziz dostlar! İcazə verin, bu gün universitetimizin qonağı olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə ən səmimi hörmət və ehtiram hisslərimizi ifadə edirəm. Cənab Prezident, Siz Azərbaycanın - dostluq, əməkdaşlıq münasibətlərinin və ən müxtəlif sahələrdə əlaqələrin bütöv bir dövründə Rusiyanı birləşdirən ölkənin rəhbərisiniz.

Onu xatırlamaq kifayətdir ki, uzun illər ölkələrimiz vahid dövlətin tərkibində olmuş, xalqlarımız isə ağır və çətin günlərdə, böyük və şərəfli qələbələrdə və nailiyyətlərdə bir yerdə olmuşlar. Bu dostluğun qorunub saxlanması, siyasi ab-havaya, son on-on beş ilin dramatik hadisələrinə məruz qalmamasında Azərbaycan xalqının tanınmış lideri və keçmiş vahid dövlətin — Sovet İttifaqının görkəmli dövlət xadimi kimi Sizin böyük xidmətləriniz var.

Böhranlı dəyişikliklər dövründə, Azərbaycan üçün ən ağır zamanda Siz Naxçıvan Muxtar Respublikasının Məclisinə, sonra isə Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetinə başçılıq etdiniz. 1993-cü ildə Azərbaycan xalqı öz lideri kimi Sizə ən yüksək etimad göstərərək ölkə Prezidenti seçdi.

Məhz Sizin siyasətçi, dövlət xadimi istedadınız, şəxsi keyfiyyətləriniz, iradəniniz indiki nəslin qismətinə düşmüş sınaqlardan çıxmağa, Azərbaycan dövlətçiliyini möhkəmlətməyə, yüksək beynəlxalq nüfuz qazanmağa imkan verdi.

Rusiya ilə müstəqil Azərbaycan arasında diplomatik əlaqələr yarandığı vaxtdan bəri Siz bu gün inkişafda olan, ən müxtəlif sahələrdə qarşılıqlı fəaliyyət praktikası ilə zənginləşən hərtərəfli münasibətlərimizin inkişafına daim diqqət yetirirsiniz. Ölkənizin iqtisadiyyatına, elminə və mədəniyyətinə necə böyük və daimi qayğı ilə yanaşmağınız yaxşı məlumdur. Rus və Azərbaycan mədəniyyəti ilə bağlı məsələlər mənim qısa çıxışıma aid olmasa da, xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, Rusiya ali məktəblərinin, o cümlədən də bizim universitetin minlərlə məzununu Azərbaycanın həyatının müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərir. Onların çoxu dövlət xidmətində, iqtisadiyyat, ali təhsil sahələrində yüksək vəzifələr tutur.

Bizim üçün xoşdur ki, MDBMİ(U)-da bu gün də Azərbaycandan onlarca gənc təhsil alır, Azərbaycan səfirliyi və səfiri onlara diqqətlə, atalıq qayğısı ilə yanaşır. Əminəm ki, onlar yaxşı mütəxəssis olacaqlar.

Biz məmnuniyyətlə vurğulayırıq ki, Rusiyada və Azərbaycanda xalqlarımızın elmi nailiyyətlərinin və mədəniyyətinin, onların dilinin və ədəbiyyatının öyrənilməsinə olan qarşılıqlı maraq davam və inkişaf edir. Çox hörmətli Prezident, bunun özündə də Sizin şəxsi xidmətiniz vardır. Elmin və mədəniyyətin inkişafında, biliklərin yayılmasında

Sizin rolunuz Şərqi belə bir müdrik kəlamına tamamilə cavab verir ki, insan qəlbini biliksiz və mədəniyyətsiz qoymaq — xəstəni müalicəsiz və həkimsiz qoymaq deməkdir.

Cənab Prezident, biz yaxşı bilirik ki, Siz Azərbaycanın Rusiya ilə siyasi, ticarət-iqtisadi və mədəni, elmi münasibətlərinin möhkəmlənməsinə və inkişafına tərəfdarsınız. Yüksək səviyyədə keçirilən görüşlər, 1993-cü ildən başlayaraq ölkəmizə səfərləriniz bizim münasibətlərimizə böyük təsir göstərir. Bu səfərlər, Rusiya Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putinlə görüşləriniz nəticəsində bir sıra mühüm dövlətlərarası sazişlər imzalanmışdır. Dünən Rusiya Prezidentinin və Sizin imzaladığınız Xəzər dənizinin dibinin həmhüdud sahələrinin bölünməsi haqqında saziş də bu qəbildəndir.

Bu sazişin həm ikitərəfli münasibətlərin inkişafı üçün, həm də bütün Xəzər dənizi regionunun sabit, sülh şəraitində inkişafı üçün nə

qədər vacib olduğunu hamımız gözəl başa düşürük. Ali məktəb işçiləri kimi bizim üçün bu da az əhəmiyyətli deyildir ki, dünyanın iki təhsil naziri Rusiya ilə Azərbaycan Respublikası arasında diplomların, elmi dərəcələrin və elmi adların qarşılıqlı tanınması haqqında saziş imzaladılar.

Sizin səfərləriniz və Rusiya rəhbərləri, bizim Prezidentlə görüşləriniz mədəniyyət məsələlərinin əhatə olunması baxımından da vacibdir. Ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 10 illiyinin bayram edilməsi çərçivəsində Peterburqda Siz və Prezident Putin Azərbaycan ədəbiyyatının klassiki Nizami Gəncəvinin abidəsini açdınız. Nizami Gəncəvi hələ XII əsrdə demişdir ki, həyatda hər kəsin məsləkdaşı olmalıdır, ona görə də səninlə dostluq etmək istəyənə meyl sal.

Bundan əvvəl, 2001-ci ilin yayında Bakıda Sizin iştirakınızla Aleksandr Sergeyeviç Puşkinin abidəsi açıldı. Məncə, bunun dərin rəmzi mənası var.

Çox hörmətli cənab Prezident! Universitetimizin Nizamnaməsinə uyğun olaraq, MDBMİ(U)-nin fəxri doktoru adının verilməsinin dəqiq müəyyənləşdirilmiş qaydası mövcuddur. Statusa uyğun olaraq, bu ada beynəlxalq münasibətlərin inkişafına, müxtəlif ölkələr və xalqlar arasında sülhün möhkəmlənməsi və qarşılıqlı anlaşmanın dərinləşməsi işinə, mədəniyyət və təhsilin inkişafına böyük töhfə vermiş görkəmli dövlət xadimləri, siyasi, ictimai xadimlər, xarici ölkələrin alimləri layiq görülür.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizə və bu salondakıların hamısına böyük məmnunluqla bildirirəm ki, universitetin Nizamnaməsinə əsas tutaraq və öz səlahiyyətlərinə uyğun olaraq, 2001-ci il dekabrın 29-da Elmi Şura dünyada qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmlənməsinə töhfənizə görə və ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafına töhfənizə görə, təhsil və mədəniyyətin inkişafına töhfənizə görə Sizə MDBMİ(U)-nun fəxri doktoru adı verilməsi haqqında qərar qəbul etmişdir.

Şuranın sədri kimi mən onun iradəsinə yerinə yetirərək, fəxri doktor diplomunu, medalı və mantiyanı məmnuniyyətlə Sizə təqdim edirəm.

Sonra MDBMİ(U)-nun rektoru Anatoli Torkunov Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinin Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun (Universitetinin) fəxri doktorunun diplomunu, medalı və mantiyanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Universitetin fəxri doktoru, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin şərəfinə "Qaudemus İgitur" tələbə himni ifa olundu.

Prezident Heydər Əliyev mərasimdə geniş nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti

Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli İqor Sergeyeviç!

Hörmətli Anatoli Vasilyeviç!

Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu Elmi Şurasının hörmətli üzvləri!

Hörmətli professorlar və müəllimlər, əziz tələbələr!

Xanımlar və cənablar!

Mənə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun fəxri doktoru kimi yüksək ad verdiyinə görə Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun Elmi Şurasına, rektor Anatoli Vasilyeviç Torkunova səmimi minnətdarlığımı bildirirəm.

Mən xarici işlər naziri İqor Sergeyeviç İvanovu salamlayıram, bu institut onun səərəcamındadır. İqor Sergeyeviç, mən Sizə təşəkkür edirəm ki, dünyanın axşam çox uzun və ağır xarici ezamiyyətdən qayıdaraq, bu gün buraya gəlmisiniz. Çox sağ olun.

Mənim fəxri doktor adına layiq görülməyimlə əlaqəsi olanların hamısına minnətdarlığımı bildirirəm. Mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm.

Mən çoxlu müxtəlif adlar, o cümlədən bir çox xarici universitetlərin fəxri doktoru adını almışam, lakin belə nüfuzlu, hörmətli və bütün dünyada məşhur olan institutun fəxri doktoru adına layiq görülməyimin mənim üçün xüsusi əhəmiyyəti vardır. Buna görə də mən minnətdarlığımı bildirir və sizi əmin edirəm ki, bu yüksək adı həmişə şərəflə daşıyacaq və sizin böyük etimadınıza layiq olmağa çalışacağam.

Mən sizin qarşınızda müxtəlif mövzularda çıxış edə bilərəm. Buna görə də mənim üçün çətindir, hər halda, mən siyasi xadiməm. Mənim fəaliyyətim cəmiyyətimizin, həyatın, dünyanın bir çox cəhətlərini əhatə edir. Ona görə də məhdud bir məsələ üzərində dayanıb bu barədə danışmaq mənim üçün çox çətindir. Bununla belə, mən ilk növbədə Rusiya-Azərbaycan münasibətləri barədə danışacağam. Anatoli Vasilyeviç bu barədə dedi. Şadam ki, siz də bu fikirdəsiniz və Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin inkişafı üçün göstərdiyimiz səyləri qiymətləndirirsiniz.

Deməliyəm ki, bu münasibətlər indi yüksək səviyyədədir. Dünən Rusiya Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putinlə mənim çox əhəmiyyətli danışqlarım oldu. Mühüm sənədlər imzalandı. Axşam mən onunla təkbətək görüşdüm, biz müxtəlif məsələlərə, Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinə və əlbəttə, Qafqaz regionunda, MDB-də vəziyyətə, beynəlxalq terrorizmlə mübarizə məsələlərinə dair fikir mübadiləsi apardıq. Azərbaycan terrorizmlə mübarizəyə fəal surətdə qoşulmuşdur. Azərbaycan terrorizmdən, terrorçuluq aktlarından uzun

müddət əziyyət çəkmişdir və elə indinin özündə də əziyyət çəkir. Bizdə hətta bir neçə dəfə Azərbaycan Prezidentinə qarşı terror cəhdi olmuşdur və şükürlər olsun ki, Allah məni qorumuşdur. Odur ki, biz terrorizmin nə olduğunu bilirik, özü də o, belə beynəlxalq, azgın xarakter alanda.

İndi dünyada bu proses davam edir, Rusiya beynəlxalq terrorizmlə fəal mübarizə aparır. Özü də məsələni nə vaxt siyasi yolla, nə vaxt başqa cür həll etmək baxımından yaxşı nümunə göstərir.

Dünən biz Vladimir Vladimiroviç ilə bu məsələ barəsində də fikir mübadiləsi apardıq.

Rusiya-Azərbaycan münasibətləri bizim üçün öncül istiqamətdir. Bu, strateji tərəfdaşlıq, əməkdaşlıq münasibətləridir. Əgər Sovetlər İttifaqının süqutu və Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əldə etdiyi, təbii ki, Rusiyanın öz suverenliyini elan etdiyi, ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradıldıqdan sonrakı dövrdə Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin tarixinə nəzər salsaq, açıq deməliyəm, - siz tarixi yaxşı bilməlisiniz, - heç də hər şey hamar olmamışdır. Əvvəla ona görə ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında müharibə gedirdi. Ermənistanın özəli Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsinə - Dağlıq Qarabağa iddia etməsi münaqişəyə, sonra isə geniş müharibəyə səbəb olmuşdu. Onu da deyim ki, bu münaqişə, hələ Sovetlər İttifaqı dövründə - 1988-ci ildə başlamışdı və onun süqutu zamanı da davam edirdi. Təəssüf ki, Sovetlər İttifaqının rəhbərliyi o vaxt münaqişənin nizama salınması, aradan qaldırılması üçün tədbir görmədi. Üstəlik, bizdə konkret məlumatlar var ki, Siyasi Büronun bəzi üzvləri, o cümlədən baş katib

Qorbaçov Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılıb Ermənistanla verilməsinə kömək edirdilər. Müharibə gedirdi, Azərbaycan müstəqillik əldə etdi. Rusiya ilə diplomatik münasibətlər quruldu.

İkinci tərəfdən, Azərbaycanda bir neçə il ərzində, ölkənin dövlət müstəqilliyi əldə etməsindən əvvəl, çox ağır daxili siyasi vəziyyət yaranmışdı. Təəssüf ki, o zaman populizm, bir çox digər şeylər fonunda müxtəlif qüvvələr meydana çıxmışdı. Azərbaycanda belə qüvvələr çox idi. Azərbaycanda müharibə getdiyindən, - ölkəmizin isə o zaman mütəşəkkil ordusu yox idi, - ayrı-ayrı qüvvələr hakimiyyət uğrunda mübarizə aparmaq üçün silahlı dəstələr yaratmışdılar. Bax, belə bir mübarizə gedirdi. Bütün bunlar 1993-cü ildə Azərbaycanda vətəndaş müharibəsinə, fəlakətə, mahiyyət etibarilə Azərbaycanın parçalanmasına gətirib çıxardı.

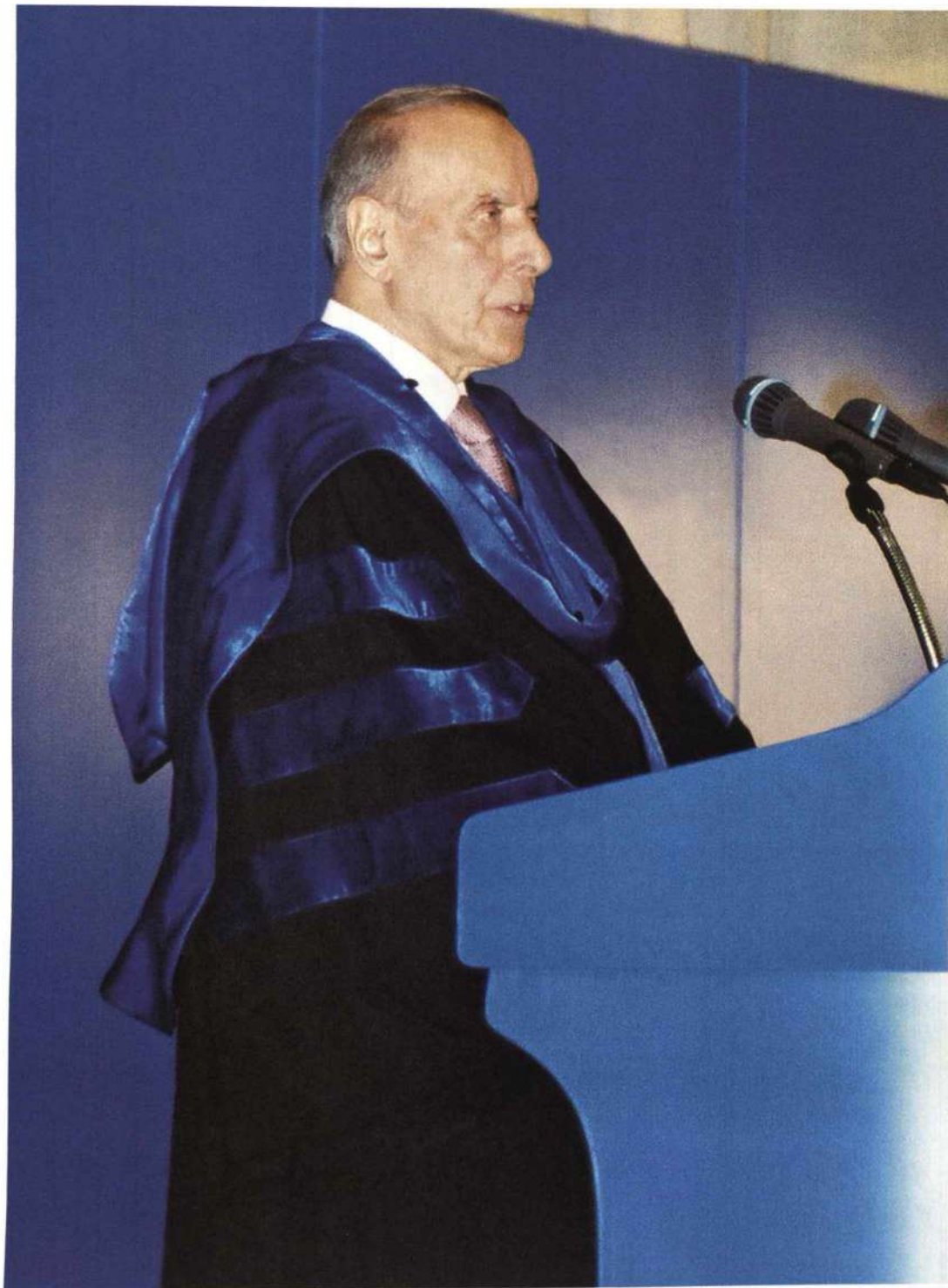
Bu şəraitdə və sonralar Rusiya ilə münasibətlər o qədər də hamar olmamışdır. 1992-ci ilin əvvəllərində hakimiyyətə gəlmiş Xalq Cəbhəsinin nümayəndələri Rusiya-Azərbaycan əlaqələrinə münasibətdə mənfi mövqe tutdular və hətta Azərbaycan MDB-yə, keçmiş Sovetlər İttifaqı respublikalarının yaratdığı Birliyə daxil olmaqdan imtina etmişdi.

1993-cü ildə biz böyük çətinliklə də olsa, bunları aradan qaldırmağa, vətəndaş müharibəsinin, bir neçə silahlı dövlət çevrilişi cəhdlərinin qarşısını almağa və Azərbaycanda sabitliyi bərpa etməyə nail ola bildik. Burada Anatoli Vasilyeviç mənim tərcümeyi-halımdan danışdı. Məni Bakıya dəvət edib parlamentin sədri seçən kimi, bu ağır şəraitdə Prezident öz postunu ataraq, sözün əsl mənasında dağlara qaçıb, guya respublikanı oradan idarə etməyə başlayanda, Azərbaycan parlamenti Prezidentin səlahiyyətlərinin mənə verilməsi barədə qərar qəbul etdi. Bax, respublikada vəziyyətin hələ normal olmadığı və hələ Prezident hakimiyyətinə malik olmadığı həmin dövrdə mən Moskvaya gəldim, Rusiya Prezidenti ilə və digər rəsmi şəxslərlə görüşdüm. Mən, ilk növbədə, Azərbaycanın MDB-yə daxil olması üçün parlamentin qərar qəbul etməsinə nail oldum.

Sonra da belə problemlər çox oldu, mən sizin vaxtınızı almaq istəmirəm. Buna görə də müxtəlif dövrlərdə münasibətlərimiz o qədər də hamar olmamışdır. Vladimir Vladimiroviç Putin Prezident seçildəndən sonra biz münasibətlərin dəyişdiyini dərhal hiss etdik. O, 2001-ci ildə XXI əsrdə ilk xarici səfərini Azərbaycana etdi. Bütün ictimaiyyətimiz bunu çox yüksək qiymətləndirdi. Rusiya Prezidenti Azərbaycanla şəxsən tanış ola və Rusiyaya münasibəti görə bildi. Həmin dövrdə bizdə daxili siyasi vəziyyət sabit idi, Rusiya ilə münasibətlərimiz də uğurla inkişaf edirdi.

Biz müstəqillik əldə etdikdən sonra münasibətlərimizin tarixi barədə danışsaq, deməliyə ki, Prezident Putinin Azərbaycana səfəri

münasibətlərimizin yeni mərhələsinin başlanğıcı oldu. Bundan sonra mən Rusiyaya dövlət səfəri etdim. Biz Vladimir Vladimiroviç Putinlə dəfələrlə görüşmüşük, xarici işlər naziri İqor Sergeyeviçlə fəal əlaqə saxlamışıq, yeri gəlmişkən, o, hələ nazir olmamışdan qabaq Azərbaycanın köhnə dostu idi. İqor Sergeyeviç Azərbaycanı yaxşı tanıyır. Təbii ki, digər idarələrlə də əlaqələrimiz var. Dünən biz söhbət edəndə, sənədləri imzalayanda mən şad oldum ki, Vladimir Vladimiroviç Putin öz çıxışında Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafı üçün görülmüş bütün işləri çox yüksək qiymətləndirdi.

Təkrar edirəm, biz buna böyük əhəmiyyət veririk və öz xarici siyasətimizdə həmin xətti davam etdirəcəyik, bu, bizim üçün çox vacib yoldur.

Qafqaz dünyanın mürəkkəb regionudur. Buna görə də Qafqazda vəziyyət qonşu ölkələr üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. Şimali Qafqaz Rusiyanın tərkibində olduğu üçün Qafqaz bizim — Rusiyanın, Gürcüstanın, Ermənistanın, Azərbaycanın - ümumi problemimizdir. Mən deməliyəm ki, Vladimir Vladimiroviç buna da böyük diqqət yetirir. Dörd prezidentin iştirakı ilə bizim bir neçə görüşümüz olmuşdur. Bütün bu görüşlər çox faydalı olub, düşünürəm ki, onlar davam edəcəkdir.

Lakin siz bilirsiniz ki, Qafqazda Ermənistanla Azərbaycan arasında münaqişə davam etməkdədir, Gürcüstanda daxili münaqişə vardır. Rusiyanın cənubunda — Şimali Qafqazda, Çeçenistanda vəziyyətin necə mürəkkəb olduğunu hamımız bilirik. Lakin təkcə bunlar deyil, digər məsələlər də çoxdur. Ona görə də Qafqazda sülhü, təhlükəsizliyi, əmin-amanlığı təmin etməyə çalışırıq, çünki bu, bizə, Qafqaz xalqlarına da, Rusiyaya da lazımdır. Təəssüf ki, bu istiqamətdə görülən tədbirlər hələlik bir nəticə vermir. Məsələn, mən sizə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi barədə deyə bilərəm. 1994-cü ildə biz atəşkəs barədə razılığa gəldik, yəni artıq müharibə yoxdur, lakin sülh də yoxdur. Məsələni həll etmək üçün 8 ildir ki, sülh danışıqları gedir, lakin hələ də nəticəsi yoxdur.

Məsələ bundadır ki, bu münaqişə və müharibə nəticəsində Ermənistan silahlı qüvvələri bəzi hallardan, xaricdən köməkdən və Azərbaycanın daxilindəki qeyri-sabitlikdən istifadə edərək, iddiasında olduqları Dağlıq Qarabağı işğal edə bilmiş, onun ardınca isə Azərbaycanın daha 7 iri rayonunu zəbt etmişlər. Azərbaycan ərazisinin 20 faizini təşkil edən həmin torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı qovulmuşdur və indi onlar çadırlarda, ağır şəraitdə yaşayırlar. Biz onları yerbəyer edə bilmirik, bir də ki, onlar öz doğma torpaqlarına qayıtmalıdırlar.

Bəs məsələ nədən ibarətdir? Siz — beynəlxalq münasibətlər sahəsində mütəxəssislər bilməlisiniz, heç bir sirr yoxdur. Ermənistan

Dağlıq Qarabağı özünə birləşdirmək iddiasındadır. Biz bununla razılaşa bilmərik. Bura Azərbaycanın əzəli tarixi torpağıdır. Münaqişəyə qədər orada ermənilər də, azərbaycanlılar da yaşamışlar. Ermənilər çoxluq təşkil edirdilər. Əhalinin sayı isə cəmi 150-160 min nəfər idi. Yəni, bu, kiçik vilayət idi. Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibində muxtar vilayət statusuna malik idi. Bu status vilayətə çox böyük üstünlüklər verirdi, biz mehriban yaşayırdıq, heç bir problem yox idi. Lakin Ermənistanda "Böyük Ermənistan" uğrunda mübarizə aparanlar bu münaqişəni törətmişlər.

İndi Ermənistan təkid edir ki, Dağlıq Qarabağı ona vermək lazımdır. Onlar bunun müqabilində ancaq azərbaycanlıların yaşamış olduqları rayonları azad etməyi, yəni öz silahlı qüvvələrini həmin ərazilərdən çıxarmağı vəd edirlər. Biz bununla razılaşa bilmərik. Onlar bu mövqedən geri çəkilmirlər. ATƏT-in Minsk qrupunun düzgün təklifi vardır. Siz bilirsiniz ki, hələ 1992-ci ildə ATƏT Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini sülh yolu ilə nizamlamaq üçün xüsusi Minsk qrupu yaratmışdır və indi həmin qrupa Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatlari və Fransa başçılıq edirlər. Həmsədrlərin nümayəndələri bu problemə məşğul olur, müxtəlif təkliflər hazırlayırlar, fəal tədbirlər görürlər.

1997-ci ildə, hesab edirəm ki, hər iki tərəf üçün məqbul olan təkliflər irəli sürüldü. Biz onları qəbul etdik, lakin Ermənistan qəbul etmədi. Bu təkliflərin mahiyyəti nədən ibarət idi? Onların mahiyyəti bundan ibarət idi ki, Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın ancaq azərbaycanlıların yaşamış olduqları rayonlarını azad edir, oralardan çıxır, Dağlıq Qarabağa çəkirlər, Dağlıq Qarabağın statusu məsələsi isə müzakirə olunacaqdır. Dağlıq Qarabağın statusu məsələsinə gəldikdə isə, hələ 1996-cı ildə ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündə Dağlıq Qarabağa Azərbaycan Respublikasının tərkibində ön yüksək status verilməsi haqqında qərar qəbul olunmuşdur. Bu, məqbul təklifdir. Biz bununla razıyıq. Onlar o zaman, görək ki, bu təklifi qəbul etmək istəyirdilər və müzakirə edirdilər. Ermənistanın o vaxtki prezidenti Levon Ter-Petrosyan bu təklifi dəstəklədiyini açıq bəyan etdi. Lakin sonra Ermənistanın rəhbərliyində dəyişikliklər baş verdi və bu variantı, əslində, dəfn etdilər. Başqa məqbul variantlar təqdim olunmur. Mən 1999-cu ildən Ermənistan prezidenti Koçaryanla bilavasitə görüşürəm. Avqustun 14-də mən onunla Ermənistan-Azərbaycan sərhədində görüşdüm. Biz dörd saat çox gərgin söhbət etdik. Sanki müəyyən kompromislər, daha nəşə tapmaq mümkündür, lakin hələlik heç nə yoxdur. Buna görə də Qafqazdakı vəziyyət indiki halda bu ciddi problemə səciyyələndir.

Digər ciddi problem Gürcüstandakı münaqişədir. Çeçenistan da ciddi problemdir. Bütün bunlar vəziyyətimizi mürəkkəbləşdirir. Təkrar edirəm, biz sülh mövqeyində durmuşuq, Ermənistanla sülh bağlamaq

və mehriban qonşu kimi yaşamaq istəyirik. Bizim Gürcüstanla normal münasibətlərimiz vardır və bu münasibətləri inkişaf etdirmək istəyirik. Rusiya ilə münasibətlərimiz, artıq dediyim kimi, yüksək səviyyədədir. Biz Rusiyanın müvafiq qüvvələrinin öz ərazisində - Rusiya ərazisində beynəlxalq terrorizmlə apardığı mübarizəni, əlbəttə, tam dəstəkləyirik. Bu, məhz beynəlxalq terrorizmlə mübarizədir. Yeri gəlmişkən, beynəlxalq terrorizm bugünkü vəziyyətin yarandığı vaxtdan xeyli qabaq meydana çıxmışdır.

Qafqaz haqqında, respublikamız haqqında bunları deyə bilərəm.

İndi də bir neçə kəlmə yaşayışımız haqqında. Əlbəttə, Sovetlər İttifaqının süqutundan sonra hər yerdə, bütün respublikalarda mürəkkəb vəziyyət yaranmışdı. Azərbaycan ilk illər siyasi, iqtisadi və sosial böhran vəziyyətində idi. Biz bu böhrandan 1993-cü ildən etibarən

çıxdıq, iqtisadiyyatımızı inkişaf etdirməyə başladırıq. İndi iqtisadiyyatımız uğurla inkişaf edir. Ümumi daxili məhsulun, sənaye və kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artım sürəti yüksəkdir. Bunlar hamısı, əvvəla, Azərbaycana iri sərmayəçilərin, xüsusilə də Xəzər dənizində neft sənayesi xətti ilə cəlb olunması sayəsində mümkün olmuşdur. İkincisi, biz iqtisadiyyatda, sosial sahədə, hüquq sahəsində müxtəlif islahatlar aparmışıq. Beləliklə də, iqtisadiyyatda, kənd təsərrüfatında, ticarətdə, sənayedə aparılan islahatlar vəziyyəti tamamilə dəyişdirmişdir.

Əvvəllər, Sovetlər İttifaqı dövründə Azərbaycan əti, yağı, digər məhsulları Rusiyadan, Ukraynadan, Belarusdan alırdı. İndi isə o qədər heyvandarlıq məhsulu istehsal olunur ki, bəziləri onları respublikadan kənara aparırlar. Biz özümüzü taxıl və bir çox digər məhsullarla tam

təmin edirik. Sənayeyə gəldikdə isə, bildiyiniz kimi, Azərbaycan iri sənaye ölkəsidir. Bizim çoxlu maşınqayırma zavodlarımız, o cümlədən neft maşınqayırması zavodlarımız var idi. Lakin indi, təəssüf ki, onlardan tam istifadə edə bilmirik. Bir tərəfdən, biz əvvəllər bütün məhsulları Rusiyaya göndərirdik, indi isə bunlar Rusiyada istehsal olunur, digər tərəfdən, avadanlıq köhnəlmişdir, onu yeniləşdirmək lazımdır, bunun üçün isə vəsait gərəkdir.

Bu illər ərzində, təxminən 1994-cü ildən indiyədək Azərbaycana 9 milyard dollar sərmayə qoyulmuşdur, bunun da təqribən 4 milyardı neft sənayesinə aiddir. Bilirsiniz ki, biz 1994-cü ildə xarici ölkələrin iri neft şirkətləri, o cümlədən Rusiyanın "LUKoyl" şirkəti ilə "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" neft yataqlarının işlənilməsinə dair müqavilə imzalamışdıq. Bunlar çox zəngin yataqlardır. Bu və digər layihələrə, - bizim belə birgə layihələrimiz çoxdur, - 4 milyard dollar sərmayə qoyulmuşdur. Qalan sərmayə başqa daxili məsələlərə yönəldilmişdir. Bizim biznesmenlərimiz yaranmışdır. Düzdür, Rusiyadakı kimi biznesmenlərimiz yoxdur. Lakin biz özümüzün orta miqyaslı milli biznesmenlərimizin yetişməsi üçün çalışırıq. Rusiyadakı miqyasa isə biz çata bilmərik, sadəcə olaraq, Azərbaycanda belə imkanlar yoxdur. Lakin biz bu yolla gedirik .

Azərbaycan bazar iqtisadiyyatı yolu ilə gedir. Biz bu bazar iqtisadiyyatını, islahatları, necə deyirlər, çox cəsarətlə, özü də bir çox il əvvəldən həyata keçirməyə başlamışdıq. Bu da öz nəticəsini verir. Azərbaycan öz müstəqilliyini, demokratiya yolu ilə getdiyini elan edəndən biz bütün bu illər ərzində demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət qurmaq üçün çox iş görmüşük. Böyük uğurlar qazanmışıq. Bizdə söz azadlığı, vicdan azadlığı, mətbuat azadlığı var, hər şey azaddır. 8 milyon əhalisi olan kiçik respublikamızda həddən çox qəzet çıxır. Əlbəttə, əksəriyyəti özəl qəzetlərdir və çoxu müxalifətə məxsusdur.

Biz demokratiya yolu ilə bundan sonra da gedəcəyik. Biz Avropa Şurasına qəbul olunmuşuq və deməliyəm ki, bu məsələdə Rusiyanın dəstəyini daim hiss etmişik. İndi Xəzər dənizində Rusiya ilə əməkdaşlığımız sahəsində çox yaxşı şərait yaranır. Bilirsiniz ki, neçə illərdir Xəzəryanı dövlətlər arasında dənizin dibinin beynəlxalq hüquq prinsiplərinə ciddi əməl olunmaqla sektorlara bölünməsinə dair danışıqlar gedir. Biz buna bir neçə il sərf etmişik və elə dünən Prezident Putin ilə imzaladığımız ən mühüm sənəd Xəzər dənizinin Azərbaycan və Rusiya sektorlarının qəti bölgüsü haqqında Azərbaycan ilə Rusiya arasında sazişdir. Rusiya Qazaxıstanla da belə saziş imzalamışdır. Odur ki, biz, üç Xəzəryanı dövlət bu barədə artıq razılığa gəlmişik. Qalır İran və Türkmənistan. Ümidvaram ki, onlar da razılığa gələcəklər, başqa yol yoxdur, məsələnin başqa həlli yoxdur .

Mən Azərbaycan gənclərinin Rusiyada təhsil almasına böyük əhəmiyyət verirəm. Yəqin, bəzilərinizin xatirindədir, hələ sovet döv-

ründə mən Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi olarkən hər il Rusiyanın müxtəlif təhsil müəssisələrində Azərbaycan üçün güzəştli əsaslarla 800 yer ayrılması barədə Sovetlər İttifaqı hökumətinin qərar çıxarmasına nail olmuşdum. Mən istəyirdim ki, gənclərimiz öz respublikamızda qapanıb qalmasınlar, yalnız öz milli universitetlərində təhsil almasınlar, Rusiya ali məktəblərində də oxusunlar. Çünki Rusiyanın bir çox ali məktəbləri bizimkilərlə müqayisədə onda da xeyli yüksək idi, bu gün də yüksəkdir. Mən istəyirdim ki, azərbaycanlılar keyfiyyətli təhsil alsınlar. İkincisi, mən buna yaxınlaşma, ünsiyyət vasitəsi kimi baxırdım. Məsələn, onda mən bilirdim və elə də oldu ki, Moskvada, Leninqradda, digər şəhərlərdə, - məsələn, Komsomolsk-Amur şəhərinin Politehnik İnstitutunda, - təhsil alan azərbaycanlıların bəziləri evlənib Rusiyada qaldılar. Evlənməsələr də, - mən demirəm ki, onlar axıra qədər subay qalurdılar, - hər halda Rusiyada məskunlaşdılar.

Bax, o zaman biz belə xətt götürmüşdük. İndi, əlbəttə, belə böyük imkanlar yoxdur. Lakin mən burada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrə görəndə, Anatoli Vasilyeviçin bu barədə məlumatını eşidəndə çox şad oldum.

Sizə deyim ki, institutunuz Sovetlər İttifaqında bir nömrəli institut idi. Təkcə diplomatlar, beynəlxalq münasibətlər üzrə mütəxəssislər hazırladığına görə deyil, həm də ona görə ki, burada təhsil çox yaxşı təşkil olunmuşdu. İnstitut əla təhsil verirdi. Bu institutu bitirənlər müxtəlif sahələrdə çox uğurla işləyirdilər. Amma bu instituta daxil olmaq çox çətin idi. Məsələn, o zaman Azərbaycana cəmi 4-5 yer ayrılırdı. Özü də namizədlərə komsomol xasiyyətnamə verməli idi, sonra sənədlərə Azərbaycan KP MK-nın beynəlxalq şöbəsində baxılırdı. Yalnız ondan sonra buraya göndəridilər. İndi isə institutunuzda o vaxtkından xeyli çox azərbaycanlı təhsil alır.

İnstitutunuzun tarixi çox zəngindir, mən ona bələdəm. Lakin fürsətdən istifadə edərək demək istəyirəm ki, təəssüflər olsun, yenidənqurma illərində institutunuz çox böyük repressiyalara məruz qalırdı. Anatoli Vasilyeviç, yadıңызdadır mı? Siz onda burada işləyirdiniz? Başqaları işləyirdi, yəqin onların da yadıңызdadır. O zaman mən Siyasi Büronun üzvü, Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini idim, nə baş verdiyini görürdüm. Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun üstünə düşürdülər. Özü də heç bir səbəb tapa bilmirdilər. Təkcə onu irad tuturdular ki, burada əsasən diplomatların, yüksək vəzifəli şəxslərin uşaqları oxuyur. Nə olsun? Yadıңызdadır, institutu yoxlayırdılar, buranın rektoru Lebedev idi, onu, necə deyirlər, döyürdülər. Sonra, siz bilirsiniz, qəribəsi o idi ki, bu məsələ bir neçə dəfə Siyasi Bürodə müzakirə olundu. Komissiya yaradıldı, ona Partiya Nəzarəti Komitəsinin sədri Solomentsev başçılıq edirdi. İnstitutu əsla olmayan nə kimi iş-

lərdə günahlandırmadılar?! Buna baxmayaraq, həmin yoxlama dövründə Solomentsev öz qohumunu sizin instituta düzəltdi. Bax, belə!

Sizin institutunuz barədə hər şeyi bilirəm, çünki mənim oğlum İlham Əliyev 1977-1990-cı illər ərzində burada təhsil almış, aspiranturayı bitirmiş, beş il müəllimlik etmişdir. Mən çox şadam ki, oğlum burada oxumuşdur, çünki o, çox yaxşı təhsil almışdır. Təhsildən əlavə, bunların hamısının onun bir gənc kimi formalaşmasına təsiri olmuşdur. Amma buradakılar, yəqin ki, bilirlər, bəlkə də bilmirlər, 1990-cı ildə onu institutdan qovdular. O, burada dərs deyirdi. Yeri gəlmişkən, o, İngiltərədə staj keçmişdi və aspiranturayı bitirdikdən sonra Londona dönməli idi. Orada onun yeri artıq müəyyənləşdirilmişdi. Elə bu zaman mən istefaya çıxdım, məni bütün vəzifələrdən kənarlaşdırdılar, təqib etməyə başladılar. Onun da İngiltərəyə getməsinə yol vermədilər. Nə etməli? İnstitutda qalıb dərs deməkdən başqa çıxış yolu yox idi. Axı, o başqa harada işləyə bilərdi? O, burada dərs deyirdi. 1990-cı ildə onu qovdular. İzahat üçün müraciət etdikdə, ona dedilər ki, Siyasi Büronun keçmiş üzvü Əliyevin oğlu burada işləyə bilməz.

Əlbəttə, bu da institutunuzun məruz qaldığı repressiyanın bir əlamətidir. Amma mən şadam ki, siz bu repressiyaya davam gətirdiniz və indi bütün sahələrdə daha da qüvvətlənən və demokratiya yolu ilə gedən müasir demokratik Rusiya şəraitində institutunuza böyük diqqət yetirilir və o, belə yüksək səviyyədədir. Mən şadam ki, hazırda burada sovet dövründəkindən daha çox azərbaycanlı təhsil alır və gələcəkdə onların sayı artsa daha da sevinərəm.

Demək istəyirəm ki, o zaman Xarici İşlər Nazirliyi bu instituta, hər halda, kifayət qədər diqqət yetirmirdi. İqor Sergeyeviç, siz onda XİN-də işləyirdiniz, bunları məndən yaxşı bilirsiniz. O dövrdə xarici işlər nazirinin bu instituta gəldiyini, müəllimlər və tələbələrlə görüşdüyünü xatırlamıram. Görün indi buna nə qədər diqqət yetirilir. İşinin çoxluğu-na baxmayaraq, İqor Sergeyeviç mənə və sizə diqqət əlaməti olaraq buraya gəlmişdir.

Əziz dostlar! Mən yəqin ki, sizi yordum. Nə qədər danışdığımı bilmirəm, saata baxmamışdım. Mənə göstərdiyiniz diqqətə görə, bu gün mənə institutunuzun fəxri doktoru adı verilməsi ilə əlaqədar bütün sənədləri təqdim etdiyinizə görə səmimi təşəkkürümü bildirirəm. Sizi bir daha əmin edirəm ki, mən bunu yüksək qiymətləndirirəm və institutunuzun layiqli fəxri doktoru olacağam. Müəllim və tələbələrə isə cansağlığı, xoşbəxtlik, firavanlıq və təhsildə böyük uğurlar arzulayıram.

Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti universitetə Bakının mənzərəsi təsvir olunmuş rəsm əsəri hədiyyə etdi.

Rektor **Anatoli Torkunov** universitetin ünvanına dediyi səmimi sözlərə görə Azərbaycan dövlətinin başçısına təşəkkürünü bildirərək dedi:

- Hesab edirəm ki, Heydər Əliyeviçin olduqca maraqlı çıxışı bu gün Qafqazda baş verənlər, ölkələrimiz arasında münasibətlərin necə inkişaf etməsi barədə bilik və təəvvürlərimizi zənginləşdirməklə yanaşı, tələbələrimiz, eləcə də bizim hamımız üçün müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Çünki Heydər Əliyeviç, Siz institutumuzun tarixini xatırladınız, onun hələ sovet dövründəki mövqeyindən danışdınız, bugünkü əhəmiyyətini vurğuladınız.

Beləliklə, tələbələr başa düşürlər ki, hər şey heç də həmişə belə asan olmayıb. Buna görə də mən Sizə ürəkdən minnətdaram, əziz dostlar, onu da deməliyəm ki, vaxtilə, keçmiş illərdə, haqqında danışdığımız bütün bu hadisələrdən əvvəl mən əcnəbi tələbələrlə iş üzrə prorektor işləyərkən, məhz o vaxt Heydər Əliyeviç bizə çox kömək etdi, çünki mindən artıq tələbə var idi, kadrlar isə çatışmırdı. O, institutu kadrlarla gücləndirmək üçün hökumətin vasitəsilə bizə kömək etdi və biz bunu yaxşı xatırlayırıq. Çox sağ olun.

Mən salondakılar adından Heydər Əliyeviçə bir daha cansağlığı, uğurlar, Azərbaycan xalqına isə əmin-amanlıq və tərəqqi arzulayıram. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdən sonra universitetin tələbələri ilə xatirə şəkli çəkirdi.

Rusiya Federasiyasının xarici işlər naziri İqor İvanov, MDBMİ(U)-nun rektoru Anatoli Torkunov, digər rəsmi şəxslər ali qonağı böyük hörmətlə yola saldılar.

Kırıkqala Universitetinin fəxri doktoru

2003-cü il martın 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin müdafiə sənayesi mərkəzi kimi tanınan Kırıkqala şəhərində yerləşən, bu ölkənin ən məşhur təhsil ocaqlarından biri olan Kırıkqala Universitetinin fəxri doktoru adına layiq görülmüşdür.

Universitetin rektoru professor Təhsin Nuri Durlunun bununla əlaqədar Azərbaycan Prezidentinə ünvanlanmış məktubunda deyilir:

"Universitetin Senatı Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə fəxri doktor adı verilməsi barədə bu təhsil ocağının Sosial Elmlər İnstitutunun təklifini müzakirə etmişdir. Senat görkəmli siyasi xadim və dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə dünya siyasətindəki və türk dünyası qarşısındakı böyük xidmətlərinə görə beynəlxalq münasibətlər sahəsində fəxri doktor adının verilməsi barədə yekdilliklə qərar qəbul etmişdir".

Rusiya Federasiyasının Təhlükəsizlik, Müdafiə və Hüquq Qaydası Problemləri Akademiyasının professoru və həqiqi üzvü

2003-cü il martın 24-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev müdafiə qabiliyyətinin, təhlükəsizliyin və hüquq qaydasının təmin olunması sahəsində böyük xidmətlərinə görə Rusiya Federasiyasının Təhlükəsizlik, Müdafiə və Hüquq Qaydası Problemləri Akademiyasının professoru və həqiqi üzvü seçilmiş, milli və global təhlükəsizlik problemlərinin həllinə görkəmli töhfəsinə görə qızıl medal təqdim edilməklə Yuri Andropov adına mükafata layiq görülmüşdür.

Akademiyanın prezidenti, hüquq elmləri doktoru, professor, təhsil sahəsində Rusiya Federasiyası Prezidenti mükafatı laureatı Viktor Şevçenkonun Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə ünvanlanmış məktubunda deyilir:

"Təhlükəsizlik, Müdafiə və Hüquq Qaydası Problemləri Akademiyası Rusiya Federasiyasında təhlükəsizliyi, müdafiə qabiliyyətini və hüquq qaydasını möhkəmləndirmək məqsədi ilə dövlət təsisatlarının səylərini birləşdirən elmi tədqiqat mərkəzidir. Dünya şöhrətli alimlər - 3200-dən çox akademik, müxbir üzv və professor, habelə görkəmli dövlət xadimləri, siyasi və ictimai xadimlər akademiya ilə əməkdaşlıq edirlər. Akademiya milli təhlükəsizlik sahəsində qanunvericilik işinin elmi tədqiqat təminatı üçün Rusiya Dövlət Dumasının Təhlükəsizlik Məsələləri Komitəsinin Elmi-İctimai Mərkəzi kimi təsdiq olunmuşdur. Akademiya Rusiya Federasiyası Təhlükəsizlik Şurasının tətbiqi elmi araşdırmalarında çox yaxından iştirak edir, ölkənin güc strukturları ilə elmi əlaqələr saxlayır".

Linkoln Universitetinin fəxri doktoru

2003-cü il aprelin 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev ABŞ-ın Kaliforniya ştatının San-Fransisko şəhərində yerləşən məşhur Linkoln Universitetinin fəxri doktoru adına layiq görülmüşdür.

Linkoln Universiteti Direktorlar Şurasının sədri professor Allen Samson Direktorlar Şurası adından fəxri doktor diplomunu təqdim etmək üçün Bakıya səfərə gələrək 2003-cü il mayın 8-də Avropa Şurası Parlament Assambleyası sədrinin müavini və büro üzvü İlham Əliyev ilə görüşmüşdür.

Səmimi şəraitdə keçən görüşdə professor Allen Samson Linkoln Universitetinin fəxri doktoru diplomunu İlham Əliyevə təqdim edərək bildirdi ki, Azərbaycan Prezidenti Kaliforniya ştatının San-Fransisko şəhərində yerləşən bu məşhur universitetin fəxri doktoru adına Xəzər dənizindəki enerji mənbələrinin inkişafı və istifadəsi, Azərbaycan iqtisadiyyatının yüksəlişində mühüm rol oynayan "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması, Mərkəzi Asiyadan və Xəzər dənizindən neftin dünya bazarlarına nəqli üçün Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri layihəsinin gerçəkləşməsi, habelə Cənubi Qafqazda siyasi sabitlik və iqtisadi tərəqqi əldə olunması sahəsində misilsiz xidmətlərinə görə layiq görülmüşdür.

Qonaq daha sonra dedi ki, ABŞ-ın qocaman təhsil ocaqlarından olan Linkoln Universitetinin bir əsrlik tarixi var. Universitet beynəlxalq miqyasda fəaliyyət göstərən biznesmenlər, iqtisadçılar, rəsmi dövlət işçiləri və yüksək ixtisaslı elmi kadrlar hazırlamaq sahəsində böyük əhəmiyyətə və təcrübəyə malikdir. Burada dünyanın bir çox ölkələrindən tələbələr təhsil alır. Hazırda onların arasında Azərbaycandan gəlmiş tələbələr də var.

Allen Samson Azərbaycana ilk səfərindən məmnun qaldığını, ölkəmizdə geniş quruculuq işlərinin, iqtisadi tərəqqinin və möhkəm ictimai-siyasi sabitliyin şahidi olduğunu söylədi.

İlham Əliyev Azərbaycan haqqında xoş sözlərinə görə qonağa təşəkkür edərək bildirdi ki, son illər qazanılmış böyük nailiyyətlər, uğurla həyata keçirilən islahatlar, neft strategiyası Azərbaycan Prezidentinin rəhbərliyi ilə ölkədə yaradılmış ictimai-siyasi sabitliyin nəticəsidir. İndi Azərbaycan bölgədə nüfuzlu dövlətlərdən biri olaraq ABŞ və Qərb üçün mühüm tərəfdaşa çevrilmişdir.

Daha sonra İlham Əliyev Azərbaycanın iqtisadi həyatında gedən mühüm proseslər, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri layihələrinin həyata keçirilməsi, ölkə iqtisadiyyatının digər sahələrində əldə olunmuş uğurlar barədə qonağa ətraflı məlumat verdi.

Ukrayna Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının fəxri doktoru

2003-cü il iyunun 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Ukrayna Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının fəxri doktoru diplomunu təqdim edilmişdir.

Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Kiyev vilayəti administrasiyasının sədri Anatoli Zasuxanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** qonaqları səmimiyyətlə salamlayaraq Azərbaycan ilə Ukrayna arasında ənənəvi dostluq münasibətlərindən bəhs etdi.

Kiyev vilayəti administrasiyasının sədri Anatoli Zasuxa səmimi qəbula görə Prezident Heydər Əliyevə təşəkkür edərək Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçmanın salamını və ön xoş arzularını Azərbaycan dövlətinin başçısına çatdırdı. Daha sonra **Anatoli Zasuxa** dedi:

- İcazə verin, daha bir şərəfli tapşırığı da yerinə yetirim və Ukrayna Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının fəxri doktoru diplomunu Sizə təqdim edirəm. Akademiyanın Elmi Şurası bu qərarı aprelin 15-də qəbul etmişdir.

Sonra Kiyev vilayəti administrasiyasının sədri Anatoli Zasuxa Ukrayna Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının fəxri doktoru diplomunu Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Prezident Heydər Əliyev bu yüksək ada layiq görüldüyünə görə

Ukraynanın Prezidenti Leonid Kuçmaya, Ukrayna Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rəhbərliyinə, bütün professor-müəllim heyətinə öz minnətdarlığını bildirdi.

*Fəxri adlar,
mükafatlar*

Kiyev şəhərinin fəxri qonağı

1997-ci il martın 25-də Ukraynada rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə təntənəli şərətdə Kiyev şəhərinin fəxri qonağı diplomu və Ukrayna paytaxtının rəmzi açarı təqdim edilmişdir.

Kiyev Bələdiyyə İdarəsində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi duz-çörəklə qarşıladılar. Azərbaycanın və Ukraynanın dövlət himnləri, xorun ifasında təbrik mahnısı səsləndi.

Qısa söhbətdən sonra şəhərin meri Aleksandr Omelçenko və Prezident Heydər Əliyev Kiyev ictimaiyyəti nümayəndələrinin və Ukraynanın görkəmli xadimlərinin toplaşdıqları Sütunlu salona gəldilər.

Şəhərin meri Aleksandr Omelçenko və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə çıxış etdilər.

Kiyev şəhərinin meri Aleksandr Omelçenkonun çıxışı

- Azərbaycan Respublikasının çox hörmətli Prezidenti cənab Əliyev!

Möhtərəm xanımlar və cənablar!

Bu gün bizə Azərbaycan Prezidenti cənab Heydər Əliyev başda olmaqla dost ölkənin yüksək səviyyəli rəsmi nümayəndə heyətini Ukraynanın paytaxtı Kiyev şəhərinin Bələdiyyə İdarəsinin binasında məmnunluqla salamlamaq şərəfi nəşib olmuşdur.

Hörmətli cənab Prezident, biz qəti əminik ki, Ukraynaya səfəriniz ölkələrimizin qarşılıqlı münasibətlərində tarixi mərhələdir. Ukrayna ilə Azərbaycan arasındakı ənənəvi dostluq münasibətləri zamanın sınağından çıxmışdır. Şübhə yoxdur ki, Sizin və Ukrayna Prezidenti cənab Kuçmanın imzaladığı sazişlər bu münasibətlərin inkişafında yeni dövr açacaqdır. Əlbəttə, bu münasibətləri qoruyub saxlamaq və genişləndirmək üçün çox və fəal iş görmək də lazım gələcəkdir. Lakin hesab edirəm ki, bu söylər hədə getməyəcək, çünki bunlar iki dövlətin, iki paytaxtın - Kiyev və Bakının sakinlərinin səadətində yönəldiləcəkdir. Çox hörmətli cənab Prezident, kiyevlilərin adından və şəxsən öz adımdan Sizi əmin edirəm, Kiyev şəhərinin Bələdiyyə İdarəsi əlindən gələni edəcəkdir ki, xalqlarımız arasındakı bu dostluq və qarşılıqlı anlaşma münasibətləri gənc dövlətlərimizin tərəqqisinə xidmət göstərsin. Sizin Ukraynaya səfəriniz zamanı əldə olunmuş razılaşmaların həyata keçirilməsinə özünün layiqli töhfəsini verəcəkdir.

Çox hörmətli cənab Prezident, Ukraynada ta qədimdən adətdir ki,

ali qonağın gəlişini xatirə fərmanı ilə qeyd edərlər. Bu, qonağa böyük hörməti göstərir və onun gəldiyi şəhər haqqında xatirə olur. Çox hörmətli cənab Prezident, icazə verin, bu ənənəni gözləyərək Sizə Ukraynanın paytaxtı Kiyev şəhərinin fəxri qonağı diplomunu təqdim edirəm.

Aleksandr Omelçenko salona toplaşanların alqışları altında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Kiyev şəhərinin fəxri qonağı diplomunu, habelə şəhərin rəmzi açarını və xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Kiyev şəhərinin meri, hörmətli cənab Aleksandr Omelçenko!

Hörmətli xanımlar və cənablar, dostlar!

İki gündür ki, mən Ukrayna torpağında, Kiyev şəhərindəyəm və hər yerdə səmimiyyət, hörmət hissləri və böyük qonaqpərvərliklə qarşılaşıram.

Mən sizin ölkənizə Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçmanın dəvəti ilə rəsmi səfərə gəlmişəm və sevinirəm ki, bu səfər dostluq və qarşılıqlı anlaşma, səmimilik və mehribanlıq şəraitində keçir.

Ukrayna ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığı daha da inkişaf etdirmək və dərinləşdirmək üçün zəmin yaratmaqdan ötrü biz dünən və bu gün çox iş görə bildik. Dünən Ukrayna Prezidenti hörmətli Leonid Daniloviç Kuçmanın və mənim tərəfimdən, Ukrayna və Azərbaycan nümayəndə heyətlərinin üzvləri tərəfindən imzalanmış sənədlər əməkdaşlığımızı genişləndirmək və dərinləşdirmək, dostluğumuzu möhkəmləndirmək üçün yaxşı hüquqi-müqavilə əsası yaratmışdır.

Biz bunu çox yüksək qiymətləndiririk.

Bu gün xatırlatmaq istəyirəm ki, Ukrayna Prezidenti hörmətli Leonid Daniloviç Kuçma 1995-ci ilin iyulunda Azərbaycanda rəsmi səfərdə olmuşdur. O zaman biz, demək olar, əməkdaşlığımız üçün yaxşı əsas yaratdıq, əməkdaşlığı inkişaf etdirmək, dostluq münasibətlərini möhkəmləndirmək sahəsində xalqlarımızın, ölkələrimizin iradəsini birlikdə ifadə etdik, mühüm sənədlər imzaladıq. Bundan sonra keçən dövr əməkdaşlığımızı daha da genişləndirməyin və inkişaf etdirməyin zəruriliyini, bu sahədə böyük ehtiyatlar və imkanlar olduğunu açıq-aydın nümayiş etdirdi. Dünən imzalanmış sənədlər, iki gün ərzində Prezidentlə, parlamentdə, nazirlərlə, Kiyev şəhərinin Bələdiyyə İdarəsində aparılmış danışıqlar onu göstərir ki, biz

əməkdaşlığımızın çox mühüm mərhələsindəyik və qarşımızda gözəl perspektivlər açılır. Biz bu perspektivləri görürük və elə edə bilirik ki, irəliyə doğru gedək, əməkdaşlığımızı dərinləşdirək və inkişaf etdirək.

Şübhəsiz ki, Kiyevdə olarkən biz kiyevlilərin və şəhər rəhbərliyinin xüsusi qayğısını hiss edirik və mən bu qayğıya görə hədsiz minnətdarlığımı bildirirəm. Lakin mənim üçün əlamətdar olan bu görüşdən xüsusilə sevinirəm. Kiyev şəhərinin meri hörmətli Aleksandr Omelçenkonu, burada iştirak edən nazirləri və şəhər Bələdiyyə İdarəsinin rəhbər işçilərini, deputatları salamlamağıma şadam, Azərbaycan xalqının, Azərbaycanın bütün vətəndaşlarının və paytaxtımız Bakı şəhərinin sakinlərinin səmimi salamlarını və xoş arzularını sizə çatdırıram.

Ölkələrimiz arasında, Kiyevlə Bakı arasında ənənəvi dostluq əlaqələri mövcuddur. Lakin bu gün burada, sizin yanınızda olarkən xoş hisslər keçirir, əmin oluram ki, əməkdaşlıq etmək, yaranmış ənənəvi əlaqələri inkişaf etdirmək üçün xalqlarımızın, ölkələrimizin, paytaxtlarımız Kiyev və Bakının daha böyük imkanları var. Kiyev şəhərinin fəxri qonağı diplomunu və şəhərin rəmzi açarını almaq mənə xüsusilə xoşdur. Bu, mənim həyatımda böyük hadisədir. Bunu Azərbaycan xalqına, müstəqil Azərbaycan Respublikasına və təbii ki, şəxsən mənə olan hörmət və ehtiram hisslərinin ifadəsi kimi qəbul edirəm. Sizə minnətdaram. Zəngin tarixə malik, rus dövlətinin başlanğıcı sayılan, bütün tarixi boyunca Ukraynanın milli azadlığının, dövlət müstəqilliyinin

rəmzi olmuş və indi də rəmzi olaraq qalan Kiyev kimi gözəl şəhərin fəxri qonağı statusunu almaq mənə çox xoşdur. Ona görə də Kiyev şəhərinin fəxri qonağı olmaq, sizdən diplom və rəmzi açar almaq son dərəcə xoşdur. Bu, mənim üzərimə böyük vəzifə qoyur. Əmin ola bilərsiniz ki, mən bundan sonra da Ukrayna xalqının, Kiyev şəhərinin sadıq, etibarlı dostu olacağam və əlimdən gələni edəcəyəm ki, Ukrayna ilə Azərbaycan xalqları arasında, Kiyev ilə Bakı arasında dostluq münasibətləri müstəqil dövlətlərimizin, xalqlarımızın tərəqqisi naminə müvəffəqiyyətlə inkişaf etsin.

Sizi Azərbaycana, Bakıya dəvət edirəm. Mən də, bakılılar da Sizi qarşılamağa şad olacağıq. Sizin bu səfəriniz münasibətlərimizin daha da inkişaf etdirilməsi işində yeni addım ola bilər.

Sizə bir daha səmimi təşəkkürümü bildirirəm və Sizə, sizin şəxsinizdə bütün Ukrayna xalqına çox böyük ehtiram, qardaşlıq münasibəti hissləri yetirirəm. Çox sağ olun.

Kiyev şəhərinin meri Aleksandr Omelçenkonun və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışları böyük diqqətlə dinlənildi və alqışlarla qarşılandı.

Kiyev şəhərinin meri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin şəərəfinə sağlıq dedi və xalqlarımızın dostluğu şəərəfinə, Ukrayna ilə Azərbaycan, Kiyev ilə Bakı arasında dostluq şəərəfinə bədə qaldırdı. Sağlıq mahnısı səsləndi.

Mərasim qurtardıqdan sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Bələdiyyə İdarəsinin fəxri qonaqları üçün kitabda bu sözləri yazdı:

"Bu gün mən Kiyevin meri Omelçenkodan Kiyev şəhərinin Fəxri qonağı fərmanını və şəhərin rəmzi açarını böyük minnətdarlıq hissi ilə qəbul etdim. Kiyev şəhəri böyük və zəngin tarixə, gözəl əməksevərlik, humanizm, qəhrəmanlıq, yüksək mədəniyyət ənənələrinə malikdir. Bu gözəl şəhərin fəxri qonağı şəərəfinə layiq olduğuma görə son dərəcə şadam. Mən buna Azərbaycan xalqına, müstəqil Azərbaycan Respublikasına dostluq hisslərinin ifadəsi kimi baxıram. Əminəm ki, Ukrayna ilə Azərbaycan arasında dostluq münasibətlərinin yaxşı əsası, gözəl gələcəyi var. Bizim borcumuz bu imkanları reallığa çevirməkdir. bütün kiyevlilərə sülh, firavanlıq, tərəqqi arzulayıram.

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əliyev".*

Türkiyə-Azərbaycan Dostluğu Vəqfinin fəxri sədri

1997-ci il mayın 6-da Türkiyədə rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Türkiyə-Azərbaycan Dostluğu Vəqfinin fəxri sədri diplomu təqdim edilmişdir.

Bilkənd Universitetində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi dünya şöhrətli həkim, Azərbaycanın yaxın dostu professor İhsan Doğramacı səmimiyyətlə qarşıladı.

Daha sonra professor İhsan Doğramacı çıxış etdi.

Görkəmli alim, həkim İhsan Doğramacının çıxışı

- Sayın Cümhur başqanı!

Biz Sizi yalnız Azərbaycanın deyil, iki dövlət, bir millət olaraq yalnız Türkiyə və Azərbaycanın deyil, bütün türk dünyasının önündə gedən ən böyük şəxslər arasında görürük.

Birlikdə olmaq fürsətindən istifadə edərək bir-iki fikrimi demək istəyirəm. Türk dünyasında unudulmuş bir bölgə - iki milyon yarım türkmənin yaşadığı Şimali İraq bölgəsi var. Necə ki, Azərbaycanı Türkiyədən, türk dövlətlərindən ayıran vəziyyət oldu, burada da İngiltərə Krallığının və bugünkü hakimiyyətin əmri ilə türk dili yasaq edildi. Uşaqlar, gənclər başqa dildə məktəbə getmək məcburiyyətində qaldılar. Ancaq son dövrdə türkcə dörd illik təhsil verən məktəb açılmışdır. İndi onların sayı iyirmiye çatır. Bu işdə Türkiyənin çox böyük dəstəyi olmuşdur.

Oradakı gənclər ancaq evdə öyrəndikləri səviyyədə türkcə bilirlər. Bu səbəbdən biz iyirmi-otuzadək gənci buraya gətirərək, üç-dörd ay pedaqogikanı öyrətdik və ində onlar həmin məktəblərdə müəllimlik edirlər. Ancaq bir sahə də var ki, üç-dörd ay kifayət deyildir. Bu da musiqidir. İndi musiqini öyrənib oraya gedəcək iki gəncimiz var. Özünüz görəcəksiniz ki, onların şivəsi ilə Azərbaycan şivəsi arasında heç bir fərq yoxdur.

Hörmətli Prezidentim, sevgili qardaşım !

Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu təhlil etmək üçün hər hansı vaxta ehtiyac yoxdur. Ancaq tarix göstərdi ki, vəqflər yüz illərlə bəzi işləri davam etdirirlər. Ona görə də Türkiyə-Azərbaycan Dostluğu Vəqfini yaratdıq və onun ilk toplantısının iştirakçıları indi bizim aramızdadır. Onu bu evdə yaratdıq, bu səbəbdən də bu ev indi bizim üçün bir tarixdir. O vaxt iki nəfər - Zati-aliniz və Süleyman Dəmirəl vəqfin fəxri

başqanları seçildi. İnanıram ki, inşallah, bu, türk dünyasını daha sıx iş birliyinə gətirəcəkdir.

Biz türkdilli ölkələrin peditrlərini bir araya toplamağa başladıq. Bildir Almatıda toplaşdılar. İnişil Daşkənddə, ondan iki il öncə Ankarada görüşmüşlər. Üzümüzə gələn sentyabrda isə Bakıda toplaşacaqlar.

İnanıram ki, hər sahədə işlərimizi birgə quracağıq və türkün səsi dünyada getdikcə yüksələcəkdir.

Sonra İhsan Doğramacı Prezident Heydər Əliyevə Türkiyə-Azərbaycan Dostluğu Vəqfinin fəxri sədri seçilməsi barədə diplomu təqdim etdi.

Görüşdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Əziz dostum, qardaşım hörmətli İhsan Doğramacı!

Hörmətli dostlar, xanımlar və cənablar!

Bu gün yenidən Bilkənddə hörmətli Doğramacının qonağı olmağımdan çox məmnunam və mənə göstərilən bu diqqət və qayğıya görə təşəkkür edirəm.

İhsan Doğramacı çox böyük, nadir şəxsiyyətdir. Türk dünyasının görkəmli oğludur. Eyni zamanda bizi sevindirən, bizdə iftixar hissi doğuran odur ki, Doğramacı dünya miqyasında böyük şəxsiyyətdir və türkün, türk xalqının nə qədər yüksəklərə qalxa bilməsini, nə qədər böyük zəkaya, fəaliyyətə malik ola bilməsini dünyaya nümayiş etdirən bir insandır. Ona görə də hər dəfə bu böyük şəxsiyyətlə görüşmək mənim üçün bayramdır, mənə böyük sevinc hissi gətirir.

Eyni zamanda Doğramacı Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı dostluq, qardaşlıq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsində əvəzsiz xidmətlər göstərir. Bu, onun vəzifəsi deyil, qəlbindən, içindən, ürəyindən gələn hissiyətlərdir, onun mənəviyyətidir. Bu, onu göstərir ki, Allah-taala belə bir insanı yaradarkən ona belə yüksək keyfiyyətlər bəxş edibdir ki, o, bunları xalqın, millətin, insanın inkişafına həsr edir. Yenə də deyirəm, Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələrin inkişafında əziz dostum Doğramacının fəaliyyəti hədsiz-hüduzsuzdur. Ancaq o, bunu

həm Türkiyəni və Azərbaycanı çox istədiyinə görə, həm də türk dünyasını həddindən çox sevdiyinə və türk dünyasının yüksəlməsinə, inkişafına xidmətini öz həyatının mənası kimi hiss etdiyinə görə edir.

Əziz dostum, bu böyük fəaliyyətinizə görə, dünya miqyasında türk xalqının, millətinin, türkdilli xalqların elmdə, mədəniyyətdə, bilikdə görkəmli yer tutması üçün göstərdiyiniz böyük xidmətlərə görə Sizə təşəkkür edirəm. Azərbaycan xalqı sizə bir də ona görə minnətdardır ki, burada, Bilkənddə Azərbaycanın görkəmli alimlərini, sənət ustalarını - bəstəkarları, musiqiçiləri, sənətçiləri başınıza toplayıb onlara atalıq qayğısı göstərərək yaradıcılıq fəaliyyətinin inkişaf etməsi üçün yardımlar etmişiniz. Eyni zamanda onların burada Sizinlə birlikdə əməkdaşlığı Bilkəndin simasında da yüksəlməsinə kömək edibdir. Ona görə də mən keçən dəfələr də buraya gələrkən Azərbaycan alimlərini, sənətçilərini burada görüb sevinmişəm ki, onlar Sizin ətrafınızdadır. Ona görə Sizin ətrafınızdadır ki, Siz onları sevirsiniz, onlar da Sizi sevirlər. Bu əlaqələr yalnız sevgi və məhəbbət əsasında qurulur. Burada heç bir başqa əsas, başqa təmənnə yoxdur.

Hörmətli dostum, Sizin yaratdığınız Türkiyə-Azərbaycan Dostluğu Vəqfi ölkələrimizin əlaqələrində görkəmli hadisədir. Hesab edirəm ki, Siz tarixi addım atmısınız, çox dəyərli iş görmüşünüz. Ümidvaram ki, bu vəqf fəaliyyətini gündən-günə genişləndirəcək və Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin daha sürətlə inkişaf etməsi üçün öz xidmətlərini göstərəcəkdir.

Siz mənə böyük etimad, böyük şərəf göstərmisiniz - əziz dostum, qardaşım, Türkiyənin Cümhur başkanı Süleyman Dəmirəl ilə bərabər mənə bu vəqfin başkanı seçmişiniz. Mən həyatımda bir çox yüksək qurumlara, vəzifələrə seçilmiş bir adamam. Həyatımda belə hadisələri çox görmüşəm. Ancaq əziz dostum Süleyman Dəmirəl ilə bərabər bu vəqfə başqan seçilməyimi xüsusi qiymətləndirirəm.

Sizin pediatriya sahəsində, uşaqların, uşaqların sağlamlığının qorunması sahəsində fəaliyyətiniz çox qiymətli, dəyərlidir, dünyada məşhurdur. Hamımız bilir ki, Siz dünyanın nə qədər böyük səhiyyə, pediatriya təşkilatlarının üzvü, fəxri üzvüsünüz və daim onlarda iştirak edirsiniz. İndi türk dövlətlərinin, respublikalarının, cümhuriyyətlərinin pediatriya sahəsində çalışan alimlərinin, həkimlərinin bir araya toplanması sahəsində gördüyünüz iş də çox yüksək qiymətə layiqdir. Bu ilin sentyabrında, yəni eylül ayında Azərbaycanda bu tədbiri keçirməyinizi mən bəyənir, alqışlayıram. Sizi əmin edirəm ki, Azərbaycanda keçirəcəyiniz bu toplantı indiyə qədər keçirdiyiniz bütün toplantılardan daha yüksək səviyyədə olacaqdır.

Sizin öz həmvətənlərinizə, türkmənlərə göstərdiyiniz qayğı təbiidir. Çünki onlar həmvətənlərinizdir, bizim həmvətənlərimizdir. Ancaq eyni zamanda bu, Sizin nə qədər böyük insan olduğunuzu göstərir. Mən iki

gəncin burada şərqî söyləməsinə, mahnılarla çıxış etməsinə çox sevindim. Birincinin türkmən dilində çıxışı, ikincinin müasir, klassik Avropa musiqisini ifa etməsi çox sevindirici haldır.

Mən Sizinlə bərabər sevinirəm ki, orada, türkmən diyarında məktəblər açmışınız, uşaqları öz dillərində təhsilə cəlb edirsiniz. Mən bilirəm, bu nədir. Çünki Azərbaycan xalqının da XX əsrin əvvəllərində öz dilində məktəbi yox idi. Ancaq məktəblər açıldı, indi Azərbaycan xalqı tam, başdan-başa təhsil almış millətdir. Ancaq ürək ağrısı ilə deyirəm ki, dünyanın başqa bölgələrində çoxsaylı, on milyonlarla azərbaycanlılar yaşayır ki, hələ öz dilində təhsil almaq imkanına malik deyillər. Gün o gün olar ki, onlar da öz dillərində məktəblər açacaq, öz dillərində kitablar oxuyacaq, təhsil alacaqlar.

Türkmən dili ilə Azərbaycan dili arasında heç bir fərq yoxdur. Mən 70-ci illərin əvvəllərində türkmənlərlə Bakıda çox görüşmüşəm. Orada məşhur yazıçı-şair var - Bəndəroğlu, tanıyırsanmı? Bakıya gəlirdi, bir neçə dəfə görüşmüşdüm. İraqdan gəlmişdi, elə bizim kimi, Azərbaycan dilində danışır. Deyirdim ki, sən buradan getmisən, orda yaşayırsan? Deyirdi, yox, mən türkmənəm. Bu dildə heç bir fərq yoxdur. Ona görə də sən də, mən də çox böyük sevinc və şövr ilə oxuyuruq ki, "Samavara od salmışam, küçələrə su səpmişəm, yar gələndə toz olmasın, elə gəlsin, elə getsin, aramızda söz olmasın".

Çox sağ olun, sevimli xanımınızla, oğlunuzla, bütün ailənizlə birlikdə Sizə cansağlığı, uzun ömür, xoşbəxtlik arzu edirəm. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Sonra Bilkənd Universiteti akademik orkestrinin konserti oldu. Konsertdə Üzeyir Hacıbəyovun, Qara Qarayevin, Vivaldinin əsərləri səsləndi. Orkestrə həmyerlimiz Toğrul Qəniyev dirijorluq edirdi.

Konsertdən sonra İhsan Doğramacı Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin şərəfinə ziyafət verdi.

Texas ştatının fəxri vətəndaşı

1997-ci il avqustun 2-də Amerika Birləşmiş Ştatlarında rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Texas ştatının fəxri vətəndaşı adının verilməsinə həsr olunmuş mərasim keçirilmişdir. Bununla əlaqədar Hyüstonda Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası və "Hyuston Əməkdaşlıq Cəmiyyəti" adından rəsmi qəbul təşkil olunmuşdur.

Qəbulda ABŞ-ın görkəmli ictimai-siyasi xadimləri, Hyuston şəhərinin meri, politoloqlar, nüfuzlu neft şirkətlərinin rəhbərləri, işgüzar dairələrin nümayəndələri iştirak edirdilər. "Hyuston Əməkdaşlıq Cəmiyyəti"nin sabiq sədri, ABŞ-ın "Şell" şirkətinin prezidenti Filip Karroll rəsmi qəbulu açıq elan etdi.

Azərbaycan nümayəndə heyəti adından xarici işlər naziri söz alaraq Azərbaycan Prezidentinin oğlu İlham Əliyevin oğlunun anadan olması barədə şad xəbəri mərasim iştirakçılarına çatdırdı. Mərasim iştirakçıları bu xoş xəbəri "ura" nidaları ilə, gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşıladılar. Hamı ayağa qalxaraq görkəmli dövlət xadimi, Prezident Heydər Əliyevi bu şad xəbər münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik etdi.

Hyuston şəhərinin meri və onun xanımı, Texas ştatının dövlət katibi, məclisdə iştirak edən konqresmen cənab Breydi, "Hyuston Əməkdaşlıq Cəmiyyəti"nin, neft şirkətlərinin rəhbərləri Prezident Heydər Əliyevə yaxınlaşaraq bu şad xəbər münasibətilə onu bir daha təbrik etdilər.

Sonra söz Texas ştatının dövlət katibi Antonio Qarzaya verildi. Texas ştatının dövlət katibi **Antonio Qarza** dedi:

- Cənab Prezident!

Mən Texas ştatının qubernatoru Corc Buşun və Texasın bütün əhalisinin adından Sizi salamlamaqdan və Sizə "Xoş gəlmisiniz!" deməkdən böyük şərəf duyuram.

Zati-aliləri Prezident Heydər Əliyev, Hyüstona xoş gəlmisiniz!

Biz çox şadiq ki, Siz Hyüstona gəlmisiniz.

Bugünkü mərasim Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası və "Hyuston Əməkdaşlıq Cəmiyyəti" tərəfindən təşkil edilmişdir. Azərbaycan ilə Hyuston qədim tarixi əlaqələrə malikdirlər. Ümid edirik ki, Texas ştatı ilə Azərbaycan arasında daha böyük əlaqələr yaranacaqdır. Texaslılar çox yaxşı adamlardır, onlar dostluqda möhkəmdirlər.

Cənab Prezident, bizim Sizə kiçik bir hədiyyəmiz vardır. Bu, Sizə Texasın fəxri vətəndaşı adı verilməsi haqqında sənəddir. Mən demək istəyirəm ki, əgər Siz Texasa gəlsəniz deyəcəklər ki, Texas ən böyük, ən yaxşı ştatdır. Bu, biz texaslıların xarakterindən irəli gəlir.

İcazə verin, Azərbaycan Prezidenti Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevə Texas ştatının fəxri vətəndaşı adı verilməsi haqqında bu sənədi təqdim edim. (Antonio Qarza Texasın fəxri vətəndaşı adı verilməsi haqqında sənədi gurultulu, sürəkli alqışlar altında Prezident Heydər Əliyevə təqdim etdi).

Cənab Prezident, əgər Siz Corc Buşu tanıyırsınızsa o, çox enerjili bir adamdır. Cənab Buş Sizi rodeo oyununa baxmağa dəvət edir və həmin oyun zamanı geyilən bu paltar da Sizə hədiyyə edir.

Möhtərəm cənab Prezident, Texasa xoş gəlmisiniz və Sizi bir daha alqışlayıram.

Daha sonra Hyuston şəhərinin meri Robert Lanyer çıxış edərək hörmətli qonağı salamladı və Prezident Heydər Əliyevə böyük hörmət və ehtiramını bildirdi.

Fəxri ada və hədiyyələrə görə səmimi minnətdarlığımı bildirən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə geniş nitq söylədi.

Sonra rəsmi qəbulun iştirakçıları Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevi dövrəyə aldılar, onunla səmimiyyətlə görüşdülər, yeni nəvəsinin anadan olması münasibətilə onu ürəkdən təbrik etdilər.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev ilə görüşdən şərəf duyduqlarını ifadə edən mərasim iştirakçıları əmin olduqlarını bildirdilər ki, Prezident Heydər Əliyevin müdrik siyasəti nəticəsində müstəqil Azərbaycan tezliklə inkişaf etmiş bir dövlətə çevriləcəkdir.

Hyüston-Bakı Assosiasiyasının fəxri üzvü

1997-ci il avqustun 3-də Amerika Birləşmiş Ştatlarında rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Hyüston-Bakı Assosiasiyasının fəxri üzvü adının verilməsinə həsr olunmuş mərasim keçirilmişdir.

Bununla əlaqədar Prezident Heydər Əliyev Hyüston-Bakı Assosiasiyasının nümayəndələri ilə görüşmüşdür. Görüşdə ABŞ-dakı Azərbaycan icmasının nümayəndələri də iştirak edirdilər.

Görüşü Hyüston-Bakı Assosiasiyasının vitse-prezidenti Bill Uort giriş sözü ilə açdı.

Bill Uortun çıxışı

-Xanımlar və cənablar!

İcazə verin, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ABŞ-a ilk rəsmi səfəri münasibətilə sizi salamlayım.

Proqramımıza başlamazdan qabaq, icazə verin, mən də möhtərəm Prezidenti səmimi qəlbdən təbrik edirəm, - dünyanın onun yeni nəvəsi dünyaya gəlmişdir.

Möhtərəm Prezident Heydər Əliyev, biz fəxr edirik ki, Siz və rəhbərlik etdiyiniz nümayəndə heyəti bu gün bizim qonağıмыızdır. Çox sağ olun ki, Siz öz sıx vaxt cədvəlinizdən imkan tapıb bizimlə görüşə razı olmusunuz.

Bu görüşdə iştirak edən hər bir şəxsin Azərbaycana böyük hörməti vardır. Onlar Azərbaycanı sevirlər və respublikanızda işləmək istəyirlər. Siz dostlarımızın sırasındasınız.

Mən Hyüston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının rəhbəri Rahim Əzizadənin adını çəkmək istəyirəm. Təəssüf ki, o, bu gün burada iştirak etmir, xəstəxanada müalicə olunur. O, çox zəhmətkeş bir insandır və bu görüşün təşkilində xüsusi əməyi vardır. Bizim topladığımız bu salondan onun yatdığı xəstəxana görünür. Güman edirəm ki, indi o, uzaqdan da olsa bizə baxır. Bəlkə də biz əl etsək o, bizi görər. Onun xanımı bu gün bu görüşdə iştirak edir.

Möhtərəm Prezident, bu gün burada iştirak edənlərin əksəriyyəti elm sahəsində çalışır.

Mən salona müraciətlə bəzi suallara cavab almaq istəyirəm. Xahiş edirəm, sualıma əlinizi qaldırmaqla cavab verəsiniz. Bu görüşdə iştirak

edənlərdən neçə nəfərinin Azərbaycanda qohum-əqrəbası vardır? Neçə nəfər orta məktəbi Azərbaycanda bitirmişdir? Neçə nəfər Amerikadakı universitetlərdə və kolleclərdə təhsil almışdır? Neçə nəfər üç il ərzində Azərbaycana qayıdacaqdır? Neçə nəfər Azərbaycandan ötrü danışıq? Çox sağ olun.

İndi isə mən Hyüston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının rəhbərlərindən biri olan Bob Peresə söz verirəm.

Bob Peresin çıxışı

- Möhtərəm Prezident Heydər Əliyev!

Möhtərəm səfir, qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Hyüston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyası 25 il bundan əvvəl təşkil olunmuşdur. Bu assosiasiya Bakı və Hyüston şəhərlərinin əhalisini bir-biri ilə dostlaşdırmaq və onların əlaqələrini daha da genişləndirmək məqsədi ilə yaradılmışdı. Ötən 25 ildə biz bu iki şəhərin əlaqələrinin heç olmasa qırılmamasına çox çalışmışıq. Çünki, özünüz bildiyiniz kimi, o vaxtlar vəziyyət çətin idi. Bütün bu çətinliklərə baxmayaraq bu iki şəhər bir-biri ilə əlaqə saxlaya bilmişdir.

Biz Bakıdan bir neçə tələbəni buraya oxumağa gətirmişik, Azərbaycana 10-dan çox kompüter göndərmişik. Assosiasiyamızın bir üzvü ötən il Bakıda işləmiş və orada tələbələrə biznesdən dərs demişdir. Biz Azərbaycandan bir neçə nəfəri elmi tədqiqat işləri aparmaq üçün Hyüstona dəvət etmişik. Bakıya tonlarla dərman və tibbi avadanlıq göndərmişik. Bakının və Hyüstunun nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı səfərlərini təşkil etmişik. Biz azərbaycanlı rəssamların, o cümlədən rəssam uşaqların Hyüstonda sərgisini açmışıq, bir rəqs ansamblınızın Hyüstonda çıxışlarını təşkil etmişik. Hyüstonda Azərbaycana həsr olunmuş axşam görüşləri, seminarlar təşkil edirik və respublikanızın Amerikada geniş təbliğ olunmasına çalışırıq.

Bütün bu tədbirləri təşkil etməkdən ötrü, sözsüz ki, pul lazım olur. Bunun üçün biz imkanlı adamların köməyindən istifadə edirik. Mən bizə kömək edən adamlara öz minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Yeri gəlmişkən onu da deyim ki, bu assosiasiyamızda çalışanların heç biri buradan maaş almır.

Mən assosiasiyamızın əsasını qoyanlardan biri olan Bill Vördü sizinlə tanış etmək istəyirəm. O, bu işdə 25 ildir yorulmadan çalışır.

Assosiasiyamızın fəaliyyət göstərdiyi ötən illərdə biz Azərbaycanın müstəqillik qazanmasını ancaq arzu edə bilərdik. O vaxt biz çox arzu edirdik ki, bizim ölkədən sizə, Azərbaycandan bizə turistlər gəlsinlər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin bu gün burada olması o deməkdir ki, bizim arzumuz həyata keçmişdir. İndi neft şirkətləri əvvəllər bizim gördüyümüz işlərin bir çoxunu öz üzərinə götürmüşlər. Sözsüz ki, onların daha çox imkanı, pulları vardır. Biz çox şadiq ki, onlar bizim bu yükümüzün çox hissəsini öz üzərinə götürüblər və doğrudan da çox işlər görürlər. Bu isə neft şirkətlərinin diqqət yetirə bilmədikləri sahələrə daha çox fikir verməyimizə yaxşı şərait yaradır.

Bakı həm Qafqazın, həm də Mərkəzi Asiya nın tacıdır. Biz inanırıq ki, tezliklə Bakı bütün bölgənin iqtisadi əlaqələr və turizm mərkəzinə çevriləcəkdir. Bakı dünyanın ən böyük, ən aparıcı şəhərlərindən biridir və buna görə də o, yaxşı yaşayacaqdır.

Assosiasiyamız Bakı və Hyüston şəhərlərinin rəhbərliyi arasında əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsinə bundan sonra xüsusi diqqət yetirəcəkdir. Biz çox istərdik ki, Hyüston Şəhər Hökumətinin nümayəndələri tez-tez Bakıda olsunlar və öz təcrübələrini bölüşdürsünlər, o cümlədən Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin nümayəndələri buraya gəlsinlər və əldə etdikləri təcrübəni bizə öyrətsinlər.

Biz istəyirik ki, Bakıdan Hyüstona tələbələr gətirək, buradakı universitetlərdə onlara təhsil verək. Biz Bakıya xeyli kompüter göndərməyi, Bakı ilə Hyüston arasında elektron poçt rabitəsi yaratmağı qərara almışıq. Yaradılacaq belə rabitə qardaşlaşmış şəhərlərimiz üçün çox faydalı ola bilər. Bakı ilə Hyüstonun xidmət təşkilatları və polis idarələri arasında əlaqələrin də sıxlaşdırılmasına çalışacağıq.

Biz istəyirik ki, Bakı və Hyüston elə dost olsunlar ki, bütün başqa şəhərlər bizə həsədlə baxsınlar. Əlbəttə, vacib olan bütün məsələlərin həllinə çalışacağıq. Bizim ən böyük çətinliyimiz pulumuzun olmasıdır. Amma güman edirik ki, Hyüstonun işgüzar dairələri bu işdə bizə yaxından kömək edəcəklər.

Möhtərəm Prezident, biz təşəkkür edirik ki, Siz bizim şəhərimizə gəlmisiniz. Amerikaya uğurlu rəsmi səfərinizə görə Sizi təbrik edirik və öz evinizə, yurdunuza sağ-salamat qayıtmağınızı arzulayırıq. Ümid edirik ki, Siz Hyüstona yenə də səfərə gələcəksiniz.

Mən möhtərəm Prezident Heydər Əliyevə kiçik bir hədiyyə təqdim etmək istəyirəm. Soruşa bilərsiniz ki, başqa bir əşyanın Prezidentin otağında olmasına nə ehtiyac vardır? Doğrudur, amma biz istəyirik ki, Hyüstonda olmağı Prezidentin həmişə yadında qalsın. Burada başqa bir məsələni də unutmaq olmaz. Bilirsiniz ki, Prezidentin qarşısında həll olunacaq çoxlu məsələlər vardır. Biz düşünürük ki, gələcəkdə Prezident Hyüstona bağlı çətin bir məsələ ilə qarşılaşarkən bu lövhəni öz otağında görəndə fikirləşəcək: "Aha, kimə zəng vurmaq lazım olduğunu indi bildim". Möhtərəm Prezident, biz bütün məsələlərin həllində Sizə kömək etməyə həmişə hazırıq.

Burada yazılıb ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zəti-əliləri Heydər Əliyev Hyüston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının fəxri üzvüdür.

Assosiasiyanın vitse-prezidenti Bill Uort və Bob Peres həmin sənədi Prezident Heydər Əliyevə təqdim etdilər.

Prezident Heydər Əliyev çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

-Hörmətli cənab Uort!

Hörmətli cənab Peres!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən sizi səmimi qəlbdən salamlayıram və Hyüston-Bakı Assosiasiyasının üzvləri ilə görüşməyimə çox şadam. Mənə göstərdiyiniz bu diqqət və qayğıya görə və bu gün buraya toplaşdığınıza görə sizə təşəkkür edirəm. Amerika Birləşmiş Ştatlarına səfərim çərçivəsində sizinlə keçirdiyim bu görüşü çox əhəmiyyətli hesab edirəm. Çünki Hyüston-Bakı, Hyüston-Azərbaycan Dostluq Assosiasiyasını yaratmaqla siz

hələ 25 il bundan əvvəl Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasındakı əlaqələrin əsasını qoymusunuz.

Hyüston və Bakı şəhərlərinin qardaşlaşması, dostluq əlaqəsi yaranması haqqında təşəbbüs göstərmiş və bu işin əsasını qoymuş amerikalı dostlarımıza, eyni zamanda 25 il müddətində bu assosiasiyayı, bu dostluq, qardaşlıq əlaqələrini inkişaf etdirmiş, qoruyub saxlamış insanların hamısına təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm.

Mən sizinlə birlikdə fəxr edirəm ki, bu dostluğun, əlaqələrin, Hyüston-Azərbaycan, Hyüston-Bakı Dostluq Assosiasiyasının, Bakı və Hyüston şəhərlərinin qardaşlaşmasının təşəbbüskarlarından olmuşam və vaxtilə - 25 il bundan əvvəl Azərbaycan tərəfindən bu qərarı məhz mən qəbul etmişəm.

İnsan düşündükcə heyrətə gəlir. XX əsrin, sona çatan əsrin dördüdə bir hissəsi - 25 il bizim dostluq və qardaşlıq əlaqələrimizin tarixidir. Mən çox xoşbəxtəm ki, 25 il bundan əvvəl Amerika ilə Azərbaycan arasında əlaqələr yaratmaq üçün Azərbaycanda belə bir addım atılıb və mən bunun təşkilatçısı olmuşam. Xoşbəxtəm ki, 25 il bundan sonra yaşayıb, bu günə çatıb, bu gün Azərbaycan Respublikasının, müstəqil Azərbaycanın Prezidenti olaraq buraya - Hyüstona gəlib bu hadisənin 25 illik yubileyini sizinlə birlikdə qeyd edirəm.

Mənim sevincim-sevincimə qovuşub. Çünki müstəqil Azərbaycanın Prezidenti kimi mən ilk dəfə Amerika Birləşmiş Ştatlarına rəsmi səfərə gəlmişəm. Səfər uğurlu olubdur, yaxşı nəticələr veribdir, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etməsi, genişlənməsi üçün yeni mərhələ olubdur, yeni yollar açılıbdir. Amerikanın Prezidenti cənab Bill Klintonla, Amerika hökumətinin digər yüksək vəzifəli şəxsləri ilə çox səmərəli görüşlər keçirmişəm, əhəmiyyətli sənədlər imzalanıbdir.

Nəhayət, mən bizim köhnə, çox etibarlı dostumuz olan Hyüstona gəlmişəm və Hyüstonda bu cür gözəl təəssürlər altında olarkən bir çox xəbər çatıbdir ki, mənim nəvəm dünyaya gəlibdir.

Mən həyatımı xalqıma, millətimə, ölkəmə xidmət etməyə həsr edən bir şəxsəm. Həyatımı indiyə qədər məhz bu işə həsr etmişəm. Ancaq eyni zamanda, mən də insanam, mənim də ailəm var. Ailəmi, uşaqlarımı çox sevirəm. Ailəm, uşaqlarım mənə həmişə ilham, ruh veriblər, mənə dayaq olublar, həyatımı çiçəkləndiriblər, məni daim sevindiriblər. Xoşbəxtəm ki, ailəm məni heç vaxt incitməyib, uşaqlarım mənə heç vaxt narahatçılıq gətirməyiblər. Əksinə, həmişə mənə sevinc, xoşbəxtlik gətiriblər.

Güman edirəm ki, hər biriniz bu hissiyyatları özünüzdə görürsünüz, bilərsiniz. Ona görə də təsəvvür edə bilərsiniz, mən nə qədər sevinirəm ki, nəvəm olubdur. Bu, mənim altıncı nəvəmdir. Bu, mənim oğlunun oğludur. Bu, mənim üçün böyük xoşbəxtlikdir.

Sizə təşəkkür edirəm ki, siz bu sevincimi mənimlə bölüşürsünüz, məni bu gün təbrik etdiniz. Mən Amerikada səfərdə olduğum günlərdə çox yaxşı əhval-ruhiyyədəyəm. Dünən bu xəbəri alandan sonra mənim əhval-ruhiyyəmə, kefinə daha da yüksəklərə qalxıbdır.

Cənab Uort və Peres burada öz çıxışlarında Hyüston-Bakı assosiasiyasının gördüyü işlərdən danışdılar, bizə çox dəyərli məlumatlar verdilər. Bu məlumatlar sevindiricidir. Birinci növbədə ona görə sevindiricidir ki, bu assosiasiya, bu dostluq əlaqələri 25 il müddətində yaşayıbdır. Bu dövrdə çox dəyişikliklər əmələ gəlibdir. Biz bu əlaqələri yaradarkən Azərbaycan, Bakı Sovetlər İttifaqının tərkibində idi. Sonra Sovetlər İttifaqı dağılıbdır, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edibdir. Azərbaycanda bir neçə il mürəkkəb ictimai-siyasi proseslər gedibdir. Qonşu Ermənistan Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz edibdir, Azərbaycanın torpaqları işğal olunubdur, işğal edilmiş torpaqlardan bir milyondan artıq vətəndaşımız qaçqın düşübdür. Azərbaycan böyük bir sosial-iqtisadi böhran keçiribdir.

Bütün bunların, bu dəyişikliklərin hamısına baxmayaraq Hyüston-Bakı, Hyüston-Azərbaycan əlaqələri yaşayıb, inkişaf edib və bu gün də yaşayır. Ümidvaram ki, bu əlaqələr - Hyüston-Bakı, Hyüston-Azərbaycan əlaqələri bundan sonra daha da sürətlə inkişaf edəcək, genişlənəcəkdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi, mən sizi əmin edirəm ki, bu əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün öz tərəfimdən, dövlət tərəfindən bütün imkanları yaradacağam və əlimdən gələn köməyi edəcəyəm.

İndi bunun üçün imkanlar genişlənibdir. Amerika Birləşmiş Ştatlarının böyük neft şirkətləri, onların da hamısının mərkəzi buradadır, Hyüstondadır. ABŞ-ın neft şirkətləri Azərbaycan ilə uzunmüddətli iş görmək üçün müqavilələr imzalamışlar. Bizim bu işlərimiz, deyə bilərsiniz ki, XXI əsrin axırınadək davam edəcəkdir. Hesab edirəm ki, bu böyük neft şirkətləri Hyüston-Bakı, Hyüston-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etməsi üçün öz paylarını verməli və öz xidmətlərini göstərəcəklər.

Mən burada bu assosiasiyayı yaradanlardan biri cənab Vördü və onun xanımını xüsusi salamlayıram. Cənab Vörd öz xanımı ilə birlikdə hələ 20 il bundan əvvəl Azərbaycana gəliblər. Onlar Xəzər dənizindəki neft mədəninə olublar. Onun indi mənə söylədiyinə əsasən belə başa düşdüm ki, onlar yeddi gün Neft daşlarında yaşayıblar.

Neft daşları sahilədən təxminən 100 kilometr məsafədədir. O illər Neft daşlarında işləyənləri, orada yaşayanları biz qəhrəman hesab edirdik. Ona görə də əgər Amerikanın vətəndaşı, hyüstonlu cənab Vörd və onun xanımı Bakıya, Azərbaycana gəliblərsə və gedib orada, Neft daşlarında, Xəzər dənizinin ortasında yaşayıblarsa, - Xəzər dənizi isə çox qəribə bir dənizdir, həm gözəldir, həm də çox təhlükəli dənizdir,

çünki onun gözəlliyi qədər də, eyni zamanda fırtınası, güclü küləyi, dalgaları vardır, - o dövrdə orada yaşamağın özü böyük qəhrəmanlıqdır.

Məhz belə macəraaxtaranların söyi nəticəsində Hyüston-Azərbaycan əlaqələri 25 ildir ki, yaşayıb və bu gün bu qədər yüksək səviyyəyə çatıbdır. Hyüston-Bakı əlaqələrini 25 il müddətində yaşadanların hamısına təşəkkür edirəm. Elan edirəm ki, onlar Azərbaycanın daimi vətəndaşlarıdır.

İndi biz Xəzər dənizində yeni neft yataqları üzərində işləyirik, yeni platformalar olacaqdır. Xəzər dənizində Neft daşları kimi yeni kiçik adalar olacaqdır. Gəlib oraları görmək istəyən və həmin o platformalarda yaşamaq istəyən adamlar üçün mən hər bir şərait yaradacağam və hamınızı Azərbaycana dəvət edirəm.

Sizin assosiasiyanın proqramlarının hamısını bəyənirəm. Onları daha da genişləndirmək olar. Mən onları dəstəkləyirəm və onların həyata keçirilməsi üçün öz tərəfimdən lazımı yardımları edəcəyəm.

Azərbaycan indi müstəqil dövlətdir. Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasında bərabərhüquqlu əlaqələr yaranıbdır. Bu əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün dünən, avqust ayının 1-də Vaşinqtonda çox dəyərli, tarixi əhəmiyyətli sənədlər imzalanıbdır. Onlar Hyüston-Bakı, Hyüston-Azərbaycan, Texas-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi üçün yeni imkanlar, şərait yaradıbdır. Gəlin bu imkanlardan daha da səmərəli istifadə edək.

Mən sizin hamınıza cəsağlığı, səadət arzulayıram. Sizə, hyüstonlulara, texaslılara uğurlar arzulayıram. Sağ olun, təşəkkür edirəm.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı böyük diqqətlə dinlənilirdi və sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Prezident Heydər Əliyev assosiasiyanın rəhbərliyinə Azərbaycana dair kitablar hədiyyə etdi.

Amerika-Avrasiya Sənaye-Ticarət Palatasının "1997-ci ilin adamı" mükafatı

1997-ci il avqustun 4-də Amerika Birləşmiş Ştatlarında rəsmi səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Amerika-Avrasiya Sənaye-Ticarət Palatasının "1997-ci ilin adamı" mükafatı təqdim edilmişdir. Bununla əlaqədar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çikaqoda onun üçün ayrılmış iqamətgahda Amerika-Avrasiya Sənaye-Ticarət Palatasının sədri Yelena Teplitskayanı qəbul etmişdir.

Xanım Teplitskaya bu görüş üçün Azərbaycan Prezidentinə təşəkkür edərək dedi:

- Mənim Sizə sürprizim var: Bu il Amerika-Avrasiya Sənaye-Ticarət Palatası Sizi "İlin adamı" seçməyi qərara almışdır. Biz Sizin uğurlarınızı çoxdan izləyirik. Bu, gəlişgözlə söz deyil, - Siz ölkəniz üçün həqiqətən ağlasığmaz dərəcədə çox iş görmüsünüz. Ölkənin inkişafı üçün keçirilən islahatların, görülən işlərin özü, zənnimcə, bundan xəbər verir. Bu mükafatı Sizə şəxsən təqdim etmək imkanı yaratdığımız üçün Sizə çox minnətdaram.

Bizimlə təkcə Amerikanın deyil, həm də Avropanın məşhur şirkətləri, maliyyə təşkilatları əməkdaşlıq edirlər. Onlar isə elə-belə hər bir təşkilata daxil olmurlar. Ümidvaram ki, bu görüş Azərbaycan ilə bizim palata arasında uzunmüddətli əməkdaşlığın əsasını qoyacaqdır. Təəssüf ki, bugünkü qəbullar zamanı bu mükafatı Sizə təqdim etmək imkanı olmadı. Ümid edirəm ki, kütləvi informasiya vasitələrinin köməyi ilə ölkəniz xaricdə Sizin nə qədər çox iş görməyinizdən xəbər tutacaqdır. Çünki doğmalarınız, yaxınlarınız, yəni xalqınız bəzən bu işləri bəlkə də lazımınca qiymətləndirə bilmir. Amma kənardan baxanda bu işlər daha yaxşı görünür.

Mən Sizə ilk növbədə möhkəm cansağlığı, səadət, ölkənizə tərəqqi arzulamaq, nəvənizin dünyaya gəlməsi münasibətilə Sizi təbrik etmək istəyirəm. Səfəriniz zamanı nəvənizin olması elə sevindirici hadisədir ki, zənnimcə, indi onu görməyə can atırsınız. Əlbəttə, bu olacaq, - səfərinizin qurtarmasına az qalıbdır. Görünür, onun bu günlərdə dünyaya gəlməsinin rəmzi mənası var. Allah eləsin, o, Sizin, oğlunuzun işini davam etdirdi. Sizin nəsliniz xalqınızın tarixinə düşüb-dür. İndi isə belə bir zəmin var ki, ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafı ilə Sizin və mənim nəvələrimiz bizim işimizi davam etdirə bilərlər.

Azərbaycana gəlmiş konkret firmalar, şirkətlər və onların qoyduqları investisiyalar Sizin zəhmətinizin bəhrəsini göstərir. Biz isə imkan daxilində kömək etmək istərdik ki, Amerika biznesinin Azərbaycandakı təmsilçilərinin dairəsi bir qədər də geniş olsun. Eyni zamanda kiçik və orta biznes nümayəndələrini də ölkənizlə tanış etmək istərdik. Çünki hər bir ölkənin fəravanlığı kiçik və orta biznesin tərəqqisinə əsaslanır. Belə əməkdaşlıq həm Azərbaycan, həm də Amerika üçün faydalıdır.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Amerika-Avrasiya Sənaye-Ticarət Palatasının sədrinə təşəkkür edərək dedi ki, Sizin belə qərar qəbul edəcəyinizi əsla gözləməyirdim. Buna görə Sizə çox minnətdaram.

Prezident Heydər Əliyev palata sədrinin fikirləri ilə razılaşaraq vurğuladı ki, iki ölkə arasında əməkdaşlığı, xüsusən iqtisadi əlaqələri genişləndirmək üçün böyük imkanlar var. Biz əməkdaşlıq etməliyik və edəcəyik.

Yelena Teplitskaya Azərbaycana xarici sərmayələrin qoyuluşu, bunların əsasən hansı sahələri əhatə etməsi, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və başqa məsələlərlə bağlı bir neçə sualla Azərbaycan Prezidentinə müraciət etdi.

Prezident Heydər Əliyev bunların cavabında dedi ki, ölkəmiz dünya dövlətlərinin üzünə açıqdır, Azərbaycana sərmayə qoymaq istəyən xarici şirkətlər üçün hər cür hüquqi-normativ baza yaradılmışdır. Prezident Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə əlaqədar bildirdi ki, bu problem ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündə qəbul edilmiş prinsiplər əsasında sülh yolu ilə həll olunmalıdır.

Azərbaycan Prezidenti Birləşmiş Ştatlara ilk rəsmi səfəri çərçivəsində apardığı danışıqlardan və keçirdiyi görüşlərdən sonra, Amerika Konqresinin vaxtilə Azərbaycana qarşı qəbul etdiyi ədalətsiz qərarın ləğv ediləcəyinə böyük ümid yarandığını da vurğuladı.

Milli Olimpiya Komitələri Assosiasiyasının "Ləyaqət" mükafatı

1997-ci il noyabrın 2-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Milli Olimpiya Komitələri Assosiasiyasının "Ləyaqət" mükafatına layiq görülmüşdür.

Milli Olimpiya Komitələri Assosiasiyasının baş katibi Feliciano Mayoralın Azərbaycan Respublikası Milli Olimpiya Komitəsinin prezidenti İlham Əliyevə göndərdiyi məktubda deyilir:

"Böyük məmnuniyyət hissi ilə bildirirəm ki, Milli Olimpiya Komitələri Assosiasiyasının İcraiyyə Şurası Reykyavikdə keçirilən son iclasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevi idmanın və bədən tərbiyəsinin inkişafına göstərdiyi böyük qayğıya görə "Ləyaqət" mükafatı ilə təltif etməyi qərara almışdır.

Xahiş edirəm, cənab Heydər Əliyevə mənim səmimi təbriklərimi yetirəsiniz".

Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "1997-ci ilin görkəmli dövlət adamı" mükafatı

1997-ci il noyabrın 28-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə Respublikasında işgüzar fəaliyyətlə məşğul olan qadınların ilk və ən böyük təşkilatı - Ankara İş Qadınları Dərnəyinin (ANİKAD) "1997-ci ilin görkəmli dövlət adamı" mükafatına layiq görmüşdür.

Dərnəyin təşkil etdiyi təntənəli mükafatlandırma mərasimi Ankaranın mərkəzində "Puis" otelində keçirilmişdir.

Mərasimdə ölkənin görkəmli siyasi və ictimai xadimləri, diplomatları, sənət adamları iştirak edirdilər. Mətbuat orqanları və televiziya kanalları tədbirə böyük maraq göstərmişlər.

Türkiyə Baş nazirinin müavini, müdafiə naziri İsmət Sezgin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə "1997-ci ilin görkəmli dövlət adamı" adının verildiyini bildirmiş və mükafatı Azərbaycan Prezidentinə təqdim olunmaq üçün Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Məmməd Əliyevə vermişdir.

Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "1998-ci ilin dövlət adamı" mükafatı

1998-ci il noyabrın 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "1998-ci ilin dövlət adamı" mükafatına layiq görülmüşdür.

Türk Standartları İnstitutunun böyük salonunda mükafatı təqdim etmək üçün keçirilən təntənəli mərasimdə dərnəyin İdarə heyətinin üzvləri, Ankara ictimaiyyətinin və diplomatik korpusun nümayəndələri iştirak etmişlər.

Ankara İş Qadınları Dərnəyinin sədri xanım Sərpil Tınaz Akçar mərasimdə çıxış edərək, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi uğrunda böyük mübarizədə, ölkədə demokratik islahatların həyata keçirilməsi istiqamətində əldə olunmuş tarixi nailiyyətlərdə, Azərbaycan-Türkiyə strateji əməkdaşlığının dərin-

ləşməsində və Bakı-Ceyhan neft kəmərinin reallaşması yolunda Prezident Heydər Əliyevin tarixi rolunu və çoxtərəfli fəaliyyətini xüsusi vurğulamış və dərnəyin İdarə heyətinin yekdilliklə qəbul etdiyi qərarın mətnini toplantı iştirakçılarının diqqətinə çatdırmışdır.

Mükafatı qəbul edən Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Məmməd Əliyev Ankara İş Qadınları Dərnəyinin sədrinə, İdarə heyətinin üzvlərinə və digər əməkdaşlarına dövlət işlərinin çox olması ilə əlaqədar bu təntənəli mərasimdə iştirak edə bilməyən Prezident Heydər Əliyevin adından təşəkkürünü bildirmişdir. O, Azərbacan Prezidentini bu yüksək mükafata ikinci dəfə layiq görən dərnəyin dost və qardaş ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın inkişafında xüsusi rol oynadığını qeyd etmişdir.

Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "2001-ci ilin müdrik dövlət adamı" mükafatı

2001-ci il sentyabrın 16-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "2001-ci ilin müdrik dövlət adamı" mükafatına layiq görülmüşdür.

Dərnəyin sədri xanım Sərpil Tınaz Akçarın məktubunda deyilir:
"Azərbaycan Prezidenti möhtərəm Heydər Əliyev iki qardaş ölkə olan Türkiyə ilə Azərbaycan arasında dildə də birliyi təmin etmək

məqsədlə böyük bir addım ataraq, 2001-ci il avqustun 1-dən etibarən latın əlifbasına keçildiyini bütün dünyaya bəyan etmişdir.

Möhtərəm Prezidenti bu gözəl qərarı münasibətilə təbrik edir və alqışlayır, Ankara İş Qadınları Dərnəyi olaraq onu "2001-ci ilin müdrik dövlət adamı" seçirik".

Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "2002-ci ilin dövlət adamı" mükafatı

2002-ci il iyunun 27-də Türkiyədə işgüzar səfərdə olan Azərbaycanın Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Ankaranın tarixi yerlərindən olan "Ankara palas" hotelində Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "2002-ci ilin dövlət adamı" mükafatı təqdim edilmişdir.

Hotelin konfrans salonuna toplaşan yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri, millət vəkili, görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri Azərbaycan Prezidentini hərərətlə qarşıladılar.

Mərasimdə Ankara İş Qadınları Dərnəyinin sədri xanım Sərpil Tınaz Akçara söz verdi.

**Ankara İş Qadınları Dərnəyinin sədri
xanım Sərpil Tınaz Akçarın çıxışı**

-Zati-aliləri Heydər Əliyev!

Siz türk dünyasının ən böyük liderlərindən birsiniz. Həm Azərbaycan, həm də Türkiyə üçün böyük işlər görmüsünüz. Siz Atatürk kimi böyük bir inqilab etdiniz, latın əlifbasına keçdiniz. Ankara İş Qadınları Dərnəyi olaraq biz bu inqilab münasibətilə Sizi təbrik edir və "İlin dövlət adamı" seçirik.

Qadınlar adətən, çox danışrlar, lakin mən qısa danışmağa çalışacağam. Sizin vasitənizlə Türkiyə qadınlarının salamlarını Azərbaycan qadınlarına çatdırmaq istəyirəm. İcazənizlə, mükafatımızı Sizə təqdim edirəm. Sağ olun, təşəkkür edirəm.

Xanım Sərpil Tınaz Akçar ANİKAD-ın "2002-ci ilin dövlət adamı" mükafatını Azərbaycan Prezidentinə təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə çıxış etdi.

**Azərbaycan Prezidenti
Heydər Əliyevin çıxışı**

- Həyatda belə bir qayda var ki, kişilər qadınlara hədiyyə verərlər. Görək evdə xanıma hədiyyə verəsən, qonşu qadına da, çalışdığın yerdə də qadınlar hədiyyə verəsən, əgər ayrı bir sevdiyin qadın varsa, ona da hədiyyə verəsən. Görürəm xoşunuza gəlir, gülürsünüz. Deməli, buradakı kişilərin hədiyyə verdiyi çoxlu qadın var. Məndə isə tərsinədir, qadınlar mənə hədiyyə verirlər. Mən belə hesab edirəm ki, bu, çox qiymətli hədiyyədir. Qadınlar Dərnəyinin mənə "İlin dövlət adamı" mükafatı verməsi mənim üçün çox əzizdir. Çünki qadınlar çox tələbkar olurlar. Bilirsiniz ki, bəzən qadınlar çox incəliklərə varırlar. Qadınların nəvazişi var. Bilirəm siz necə deyirsiniz, biz nəvaziş deyirik. Görək qadına həmişə hörmət edəsən, qoymayasan nədənsə incisin. Ruslarda bir söz var. Mən çalışacağam ki, onu türk dilinə tərcümə edəm. Onlar deyirlər ki, qadınlar kaprizli olurlar. Sizdə də kapriz deyirlər? Mən də bayaqdan çalışıram ki, bunu tərcümə edəm. Qadınlar şiltaq olurlar. Kişilərin əlacı yoxdur, onlar qadınların şiltaqlığına dözməlidirlər. Dözməsələr, işləri yaxşı getməyəcək. Güman edirəm, mənim qadınlar haqqında olan

hissiyatların hər bir kişidə var. Ancaq bir dövlət başçısı kimi, siyasət adamı kimi mən həmişə həyatımda, keçdiyim yolda dövlət işində, hökumət işində, elm işində, mədəniyyət işində qadınlarə hörmət etmişəm. Qadınların rolunu yüksəltmək, onlara öz istedadlarını daha da açmaq üçün imkanlar vermək mənim həmişə vəzifəm olmuşdur.

Azərbaycandakı qadınlar, mən dəfərlə demişəm, bunu bilirəm, - məndən çox razıdırlar. Hətta hesab edirəm ki, onlar məni sevirlər.

Əziz Tınaz xanım! Xahiş edirəm, sizin xanımların hamısına mənim təşəkkürlərimi çatdırın və deyin ki, Azərbaycanın Cümhur başqanı kimi mən həmişə qadınların dayağı olmuşam, bundan sonra da olaacağam.

Azərbaycan Prezidentinin çıxışı böyük diqqətlə dinləndi və dəfərlə sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Mərasim başa çatdıqdan sonra Türkiyənin yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri, millət vəkili, görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə yaxınlaşaraq, Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "İlin dövlət adamı" mükafatının təqdim olunması münasibətilə bir daha təbrik etdilər, ona möhkəm cansağlığı, Azərbaycanın gələcəyi, bütün türk dünyasının tərəqqisi naminə uğurlu fəaliyyət arzuladılar.

Kırpınar yağlı gülüş yarışlarının "Baş Ağası"

1998-ci il fevralın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident İqamətgahında Kırpınar yağlı gülüş yarışlarının "Baş Ağası" mükafatı təqdim edilmişdir. Bununla əlaqədar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin Ədimə şəhərinin bələdiyyə başçısı Həmdi Sədəfçini və Ədimənin tarixi Kırpınar ağası Hüseyn Şahini qəbul etmişdir.

Vaxt tapıb onları qəbul etdiyinə görə Azərbaycan Prezidentinə təşəkkür edən Həmdi Sədəfçi məlumat verdi ki, milli adət və ənənələri min illərdən bəri qoruyub saxlayan, qədim yaşayış məntəqəsi olan Ədimədəki Kırpınar meydanında 600 ildən bəri yağlı gülüş üzrə yarışlar keçirilir. Ona görə də bu yarışlar ölkədə Kırpınar adı almışdır.

1998-ci il iyulun 19-da Kırpınarda yağlı gülüş üzrə ənənəvi beynəlxalq yarış keçiriləcəyini söyləyən Həmdi Sədəfçi Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi bu tədbirdə iştirak etmək üçün Ədiməyə dəvət etdi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirələ ilk dəfə 1994-cü ildə tarixi Kırpınar "Ağalar Ağası" adı verildiyini bildirən **Həmdi Sədəfçi** dedi:

- Möhtərəm Prezident, biz qardaş, dost ölkə olan Azərbaycanın çox hörmətli, eləcə də türk dünyasının dahi, nəhəng şəxsiyyəti Heydər Əliyevi öz qərarımızla tarixi Kırpınar "Baş Ağası" seçmişik.

Onlara göstərdiyi diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Prezidentinə təşəkkür edən və ədiməlilərin səmimi salamını, hörmət və məhəbbətini Prezident Heydər Əliyevə çatdıran **Hüseyn Şahin** dedi:

- Cənab Prezident, Türkiyənin Prezidenti Süleyman Dəmirəldən sonra Sizə belə bir ad verməyimizdən şərəf duyuruq və bu, bizim üçün tarixi bir hadisədir. Hesab edirik ki, bütün dünyanın Sizə gücü yetməz.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə tarixi Kırpınarın rəmzi olan yağlı gülüş milli idman paltarı və Ədimənin adət-ənənələrini əks etdirən əşyalar hədiyyə verildi. Azərbaycan Prezidenti milli idman paltarını çox məmnunluqla qəbul etdi və geyindi.

Hüseyn Şahin Prezident Heydər Əliyevlə birgə 1995-ci ildə Bakıda çəkdiyi xatirə şəklini Azərbaycan Prezidentinə təqdim etdi.

Prezident Heydər Əliyev qonaqlarla birgə xatirə şəkli çəkirdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qəbulda çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Birincisi, siz Azərbaycana xoş gəlmisiniz, səfa gətirmisiniz. Sizin gəlişiniz, ziyarətiniz Azərbaycan-Türkiyə dostluq, qardaşlıq

əlaqələrinin daha bir rəmzidir. Bizim xalqlarımız əsrlər boyu bir yerdə yaşayıb, dost, qardaş olublar, bir-birinə yardım ediblər, kömək göstəriblər, əl tutublar. Biz ulu babalarımızın yaratdığı bu dostluq, qardaşlıq əlaqələrini indi də davam etdiririk. Bizim də üzərimizə düşən borc, vəzifə bu tarixi ənənələrə, millətimizin, - mən dəfələrlə demişəm ki, biz bir millət, iki dövlətlik, - yaratdığı ənənələrə, bu saf, sağlam, yüksək məənəviyyəti əks etdirən ənənələrə sadıq olmaqdan ibarətdir. Sizin bu gəlişiniz, ziyarətiniz məhz bunların hamısını bir daha nümayiş etdirir, sübut edir.

Əziz dostum Hüseyn Şahin, mən səninlə ilk dəfə 1995-ci ildə görüşmüşəm. Hörmətli Baş nazir Tansu Çillər buraya ziyarətə gələn Sizin də onunla bir yerdə gəlmişdiniz. Mən o görüşü indiyədək xatırlayıram. Görürəm, Sizin də xatirinizdən çıxmayıbdır. Bu fotonu mənə gətirməyiniz onu göstərir ki, doğrudan da bu, Sizin üçün də çox tarixi bir hadisə olmuşdur, mənim üçün də tarixi hadisədir.

Türkiyədə bizim millətimizin, xalqımızın, dostluğumuzun ənənələrini yaşadan çox hadisələr var. Türk xalqının qədim tarixində onun çox parlaq səhifələri vardır. Bu ənənələrdən, parlaq səhifələrdən biri və Ədimə şəhərində yaranmış, əsrlərdən əsrlərə keçərək yaşamış və bu gün də yaşayan yağlı gülüş, Kırpınar gülüşü adətədir.

Mənə belə gəlir ki, xalqınıza, millətinizə sədəqətinizin ən parlaq nümunəsi ondan ibarətdir ki, siz neçə əsrlərdir bu ənənəni saxlamısınız, yaşatmışınız. İndi Türkiyə Cümhuriyyəti Avropaya qatılmış, Qərbe - Batıya bağlı dünyəvi bir dövlətdir. O, ümumbəşəri dəyərlərdən, eyni zamanda öz köklərindən bəhrələnən, qidalanan bir dövlətdir, dünya birliyində özünə məxsus görkəmli bir yer tutubdur.

Bizim üçün sizin ölkənin tarixinin əziz və hörmətli cəhəti bir də ondan ibarətdir ki, xalqınız, ölkəniz və Ədimə öz tarixi köklərinizə, milli adətinizə, ənənələrinizə sadıq qalmısınız, ümumbəşəri, dünyəvi dəyərlərdən istifadə edərək millətinizi, xalqınızı, Türkiyəni dünyanın ən inkişaf etmiş, ən dünyəvi dövlətləri sırasına qaldıraraq, eyni zamanda öz kökünüzü, milliliyinizi, milli ənənələrinizi yaşadırsınız, onların itməsinə yol vermirsiniz və onlara hörmət edirsiniz.

Sizin mənə gətirdiyiniz bu milli paltar neçə əsrlərdir yaşayır. Onu bizim ulu babalarımız yaradıblar. Bizim ulu babalarımız bunu yaradarkən öz xalqının bir tərəfdən qəhrəmanlığını nümayiş etdiriblər, ikinci tərəfdən də onun nə qədər yüksək sənətə, mədəniyyətə mənsub olduğunu sübuta yetiriblər. Bu, bizim xalqımızın qədim mədəniyyət nümunəsidir. Sizin bu yağlı gülüş ənənəniz xalqımızın gücünü, qəhrə-

manlığını, qüdrətini, iradəsini nümayiş etdirən bir ənənədir. Siz bu ənənəni yaşatmışınız, yaşadırsınız və bütün dünyaya da nümayiş etdirirsiniz ki, biz dünyada gedən ictimai-siyasi, elmi, mədəni, dünyəvi proseslərdən geri qalmırıq, ancaq öz kökümüzü heç vaxt unutmur və öz kökümüzü heç bir şeyə dəyişmirik.

Azərbaycanda biz də belə düşünürük ki, - mən Türkiyənin həyatını bilirəm və siz də belə düşünürsünüz ki, - biz sadəcə o keçmişimizi bu günlə, kökümüzü tərəqqi ilə birləşdiririk və bu, bizim xalqımızı daha da yüksəklərə qaldırır. Buna görə də sizin bu fəaliyyətinizi mən yüksək qiymətləndirirəm.

Ədimənin Osmanlı dövründən indiyə qədər türk xalqının bu adət-ənənəsini yaşatmasını mən yüksək qiymətləndirirəm. Ədirnə şəhərinin bələdiyyəsinə və mənim hörmətli qonağım bələdiyyə başqanına öz hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Rica edirəm, mənim salamımı, saygımı, hörmət və ehtiramımı, sevgi, məhəbbətimi xalqınıza, şəhərinizin və vilayətin bütün insanlarına çatdırasınız. Mən bu gün söz vermişəm, gəlib orada öz sözlərimi bir daha deyəcəyəm.

Hörmətli dostum, qonağım Hüseyn Şahin Türkiyədə məşhur bir

insandır və Kırpınar güləşinin, yağlı güləş növünün parlaq bir uldusudur. Mən onunla 1995-ci ildə ilk görüşümdə bunu hiss etdim və çox məmnun oldum ki, Türkiyədə mənim minlərlə dostum sırasına yeni bir dostum da daxil oldu.

Doğrusu, mən sizin bu təşəbbüsünüzü heç gözləməirdim. Bu, mənim üçün gözlənilməz bir haldır ki, siz orada qərar qəbul etmisiniz, mənə "Baş Ağa" adı vermisiniz. Bu, mənim üçün bir də ona görə çox əziz, hörmətlidir ki, çoxəsrlik tarixi olan belə bir təşkilatınızın, qurumunuzun, ənənənin tarixində əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirələ 1994-cü ildə "Ağalar Ağası" adı vermisiniz, indi də, 1998-ci ildə mənə - Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə "Baş Ağa" adı vermisiniz.

Mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm. Sizin bu mükafatınızı, mənə verdiyiniz bu yüksək adı məmnuniyyətlə qəbul edirəm və bunu özümə şərəf hesab edirəm. Çünki əsrlər boyu qəhrəmanlıq salnaməsinə parlaq səhifələr yazmış Kırpınar yağlı güləş tarixinə adımlar düşməsi mənim üçün böyük şərəfdir. Mən bunu böyük iftixar, qürur hissi ilə qəbul edirəm. Mən sizə təşəkkür edirəm.

Bildirmək istəyirəm ki, mən xüsusi bir güləşlə məşğul olan adam deyiləm. Ancaq mənim bütün həyatım güləşdir. Çünki mən bütün həyatım boyu, yaşadığım illər, gənclik dövründən indiyə qədər çalışmışam, xalqıma, millətimə, vətənimə, ölkəmə sədaqətlə, cəsarətlə xidmət etmişəm. Sədaqətlə, cəsarətlə xidmət etmək isə asan bir iş deyildir. Bunun qarşısında həmişə çox maneələr, çətinliklər vardır, bəzən bunun əleyhinə olan qüvvələr də vardır.

Mən həyatım boyu bunları görmüşəm. Bütün bu çətinliklərlə, maneələrlə, qarşıma çıxan bütün düşmənçilik hərəkətləri ilə mübarizə aparmağım, ən çətin zamanlarda iradəmi itirməməyim və qalib gəlməyim onu göstərir

ki, mən də həmişə güləşmişəm. Mənim bu güləşim xalı üzərində olmayıbdır. Mənim güləşim fikir güləşidir, beyin güləşidir, zəka güləşidir. Mənim güləşim iradə güləşidir. Bunların hamısı özünəməxsus cəsurluq, qəhrəmanlıq tələb edir. Əgər insan öz fikirlərinə sadıq olmasa, öz ideyasına inanmasa və öz ideyasının həyata keçirilməsi üçün vuruşmasa, savaşımasa, mübarizə aparmasa, o, qalib gələ bilməz. Çünki həyat belədir. Həyatda xeyirlə şərlə həmişə yan-yanadır. Müsbət ilə mənfinin mübarizəsi daimi dialektik bir prosesdir.

Mən həyatımı insanlara səadət gətirməyə həsr etmişəm. Mən həyatımı xalqımın azadlığına həsr etmişəm. Mən həyatımı millətimin, xalqımın rifahının yaxşılaşdırılmasına həsr etmişəm. Həyatımı Azərbaycan torpağında qurub-yaratmağa həsr etmişəm. Ona görə də bunlar adi proseslər olmayıbdır. Bunlar asan yolla da olmayıbdır. Mənim yolum həmişə çətin olubdur. Mənim yolumda çox böyük maneələr olubdur. Əgər indiyə qədər bunların hamısını mən keçib gələ bilmişəmsə, qarşımda bütün qayalar, dağları yara bilmişəmsə, demək, mən də sizin kimi güləşmişəm.

Mən fikirləşirəm ki, görəsən mənə bu adı verəndən sonra bunu qəbul etməyə haqqım varmı? Bu barədə fikirləşirəm. Çünki mən ədalətli insanam, heç vaxt istəmirəm ki, mənim haqqım olmadığı, yaxud layiq olmadığı, mənə münasib olmayan bir adı qəbul edim. Amma düşündüm ki, bu adı almağıma haqqım var və görünür ki, sizin bu qərarınız ədalətlidir. Ədalətli qərar vermisiniz. Ona görə də mən sizə bir daha təşəkkür edirəm.

Bir də onu deyə bilərəm ki, mən artıq sizin Kırpınar təşkilatının üzvüyəm, sizin cərgənizdəyəm. Siz mənə "Baş Ağa" adı vermisiniz. Əmin ola bilərsiniz ki, bu fəxri adı mən şərəflə daşıyacağam və sizin bu etimadınızı, sizin inamınızı daim doğruldacağam.

Mən bunu necə edə bilərəm? Təbii ki, indi mən sizin yağlı güləş meydanına çıxıb kiminləsə güləşməyəcəyəm. Ancaq mən bunu Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyub saxlamaq yolu ilə edəcəyəm. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa edib respublikamızın hüquqlarının qorunması yolu ilə edəcəyəm. Azərbaycanda demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət qurmaq yolu ilə edəcəyəm. Azərbaycanın iqtisadiyyatında ciddi dəyişikliklər, ardıcıl islahatlar həyata keçirərək Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf etdirilməsi yolu ilə edəcəyəm. Azərbaycanın ona mənsub olan, Azərbaycan xalqının milli sərvəti olan təbii sərvətlərinin, bütün iqtisadi və intellektual potensialının cəmlənməsi və bunların məhz Azərbaycan xalqının mənafeyinə xidmət etməsi, istifadə edilməsi yolu ilə edəcəyəm. Mən bunu Azərbaycanın müstəqilliyini gələcəkdə qorumaq üçün böyük bir təməl, böyük bir zəmin yaratmaq yolu ilə edəcəyəm. Mən bunu Azərbaycanda demokratiyanın, azadlığın, sərbəstliyin təmin olunması yolu ilə

edəcəyəm. Mən bütün bunların həyata keçirilməsi üçün indiyə qədər çalışmışam və bundan sonra da çalışacağam. Ona görə əmin ola bilərsiniz ki, mən sizin aranızdayam, sizin kimi güləşdəyəm. Bəlkə də mənim güləşim sizin güləşinizdən ağırdır, daha da çətinidir.

Bu gün mənə verdiyiniz adın mənim üçün ən böyük əhəmiyyətlərindən biri də ondan ibarətdir ki, siz bu adı ilk dəfə 1994-cü ildə mənim əziz dostum, qardaşım, türk dünyasının böyük insanı, türk dünyasının böyük siyasi şəxsiyyəti və dünya aləmində böyük siyasi şəxsiyyət olan Süleyman Dəmirələ vermisiniz. Süleyman Dəmirəl kimi böyük bir şəxsiyyətdən sonra belə bir adın mənə də verilməsini özümə böyük şərəf kimi qəbul edirəm. Eyni zamanda sizin bu addımınız, sizin bu qərarınız Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun möhkəmlənməsinə xidmət edir, Türkiyə və Azərbaycan Prezidentlərinin dostluğunun rəmzinə nümayiş etdirir. Mən bunların hamısını yüksək qiymətləndirirəm və buna çox böyük əhəmiyyət verirəm.

Mən sizə bir daha təşəkkür edirəm. Rica edirəm ki, Ədirmənin bütün vətəndaşlarına, orada yaşayan insanlara mənim salamımı, hörmət və ehtiramımı çatdırın. Kırpınar - yağlı güləşin bütün üzvlərinə, bütün insanlarına hörmət və ehtiramımı söyləyin. Sizi bir daha təbrik edir, sizə təşəkkürümü bildirirəm. Çox sağ olun.

Sonra Prezident Heydər Əliyev və Ədirmə şəhərinin bələdiyyə başçısı Həmdi Sədəfçi, Ədirmənin tarixi Kırpınar ağası Hüseyn Şahin arasında səmimi söhbət oldu. Ədirmənin bələdiyyə başçısı 1998-ci ilin iyulunda Türkiyədə keçiriləcək yağlı güləş üzrə ənənəvi beynəlxalq yarışa gəlmək barəsində dəvətnaməni Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi. O, Prezident Heydər Əliyevi Ədirmənin tarixi haqqında fotoalbomla tanış etdi.

Azərbaycan Prezidenti qonaqlara dərin minnətdarlığını bildirərək dəvəti məmnuniyyətlə qəbul etdi və idman sahəsində əlaqələrin genişləndirilməsinin zəruri olduğunu vurğuladı.

Türkiyənin "Nərgiz TV" kanalının 1997-ci il üçün "Dünyada ilin adamı" mükafatı

1998-ci il fevralın 13-də Türkiyədə səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə İstanbuldakı Lütfi Kırdar adına beynəlxalq konfrans və sərgi salonunda "Nərgiz TV" /NTV/ kanalının 1997-ci il üçün "Dünyada ilin adamı" mükafatının təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Mərasim iştirakçıları Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəli gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşıladılar. Mərasimdə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin sədri Hikmət Çətin, Baş nazir Məsud Yılmaz və digər rəsmi şəxslər də iştirak edirdilər.

Əvvəlcə NTV-nin növbəti xəbərlər bülleteni verildi. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin İstanbula gəlişi, hava limanında qarşılanması, Türkiyə və Azərbaycan Prezidentlərinin mətbuat üçün bəyanat vermələri barədə də kadrlar göstərildi.

Sonra "Nərgiz TV" kanalının rəhbəri **Nuru Çolaqoğlu** mərasimi giriş sözü ilə açaraq dedi:

- Hörmətli Prezidentimiz Süleyman Dəmirəl, hörmətli dost, qardaş Azərbaycanın Prezidenti Heydər Əliyev, dəyərli qonaqlar!

"Nərgiz TV"-nin yaranmasının birinci ildönümündə mükafatların təqdim olunması mərasimində iştirak edərək bizə şərəf verdiyiniz üçün Sizə təşəkkür edirik.

Təqribən bir il əvvəl yanvarın 5-də hörmətli Prezident Süleyman Dəmirəlin xeyir-duası ilə televiziyaımız fəaliyyətə başlamışdır. Bir il əvvəl biz bu yola çıxarkən çoxları bizim bu işin öhdəsindən gələ biləcəyimizə inanmırdı. Ancaq biz keçən bu müddətdə böyük uğurlar əldə edə bildik. Ölkəmizdə baş verən siyasi böhranlar zamanı biz konstitusiyamıza sadıq qaldıq. Tamaşaçılarımıza operativ şəkildə xəbər çatdırmağa xüsusi diqqət yetiririk. Ölkədəki hadisələri bir çox hallarda tamaşaçılarımıza canlı yayım vasitəsilə çatdırırıq. Hazırladığımız proqramlardakı diskussiyalar vasitəsilə ölkədəki hadisələrə müxtəlif mövqelərdən yanaşmağa çalışırıq.

İlk vaxtlar biz proqramlarımızı cəmi 18 ötürücü ilə bir neçə böyük şəhərə translyasiya edə bildik. Verilişlərimizi bütün ölkəyə çatdırmaq qərarına gələndən altı ay sonra ötürücülərin sayını 220-yə çatdırdıq və

Türkiyənin bütün 80 bölgəsində NTV-nin izlənməsinə nail olduq. Bundan əlavə, istifadə etdiyimiz peyk vasitəsilə NTV proqramlarını Qəmərlərdən Xəzər bölgəsinə qədər, Moskvadan Ciddəyə qədər, Şotlandiyadan Şimali Afrikaya qədər geniş bir sahəyə translyasiya etmək imkanı qazanmışıq. Okeanın o tayındakı Amerika, Avstraliya kimi ölkələrdəki insanlar NTV-ni "Internet" vasitəsilə izləyə bilirlər. Keçən ilki mərasimdəki çıxışında səhvən demişdim ki, proqramlarımızı 300 milyon tamaşaçıya çatdıracağıq. Halbuki o vaxt biz 30 milyon tamaşaçı arzulayırdıq. Mərasimdə ön cərgədə oturan Saqıb Sabancı "gələcəkdə ona da nail olarsınız", - replikasını atmışdı. Fəxrlə demək istəyirəm ki, hörmətli Saqıb Sabancı haqlı imiş. İndi NTV-nin yayıldığı sahədə 300 milyon insan yaşayır və hər biri də bizim proqramlarımızı izləmək imkanına malikdir. Biz bu göstəriciləri özbaşımıza qazanmadıq. Məşhur hind yazıçısı Rabindranat Taqorun bir sözü var: məşələ işıq üçün təşəkkür et, ancaq qaranlıqda dayanıb o məşələli tutanı da unutma.

Bu nailiyyətləri əldə etməyimizdə NTV-nin gecə-gündüz çalışan əməkdaşlarının, mənəvi köməyini heç bir zaman bizdən əsirgəməyən və işimizə müdaxilə etməyən "Nərgiz" qrupunun sahibi hörmətli Cavid Çağların böyük rolu əvəzsizdir. Biz "Nərgiz TV"-ni dünya standartlarına uyğun bir televiziya kanalı səviyyəsinə çıxarmaq qərarına gəlmişik.

Cənab Prezidentlər, bu mərasimdə iştirak etməklə bizə şərəf verdiyinizə görə Sizə bir daha minnətdarlığımızı bildiririk.

Aparıcı: Biz, "Nərgiz TV"-nin əməkdaşları 1997-ci ildə iz qoyan insanları, qurumları və hadisələri müəyyən etmək haqqında düşünəndə fikir müxtəlifliyi ilə tez-tez rastlaşan iki sahə üzrə xalqın rəyini öyrənmək qərarına gəldik. Xalqın fikrini telefon, faks və elektron poçtu vasitəsilə öyrəndik. Siyasətdə "Türkiyədə ilin adamı"-nı müəyyənləşdirmək üçün səs verən 317 min 614 nəfərdən 73 min 443-ü hörmətli Prezidentimiz Süleyman Dəmirələ səs verdi.

Prezident Süleyman Dəmirəl səhnəyə dəvət edildi və gurultulu alqışlar altında ona "Türkiyədə ilin adamı" mükafatı təqdim olundu.

Sonra Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl nitq söylədi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin nitqi

- Dost və qardaş Azərbaycanın dəyərli Prezidenti əziz qardaşım Heydər Əliyev!

Dəyərli qonaqlar!

Hamınızı sevgi və hörmətlə salamlayıram.

1997-ci il yanvarın 5-də NTV-nin açılışında iştirak edərkən həmin ilin sonunda "İlin adamı" elan olunacağımı fikirləşməmişdim. Seçildiyim üçün məmnunluq və qürur hissləri keçirirəm. O gün dediyim sözlər yaxşı yadımdadır: televiziya dünyanı dəyişdirmişdir. O, dünyada çox şeyi dəyişdirmiş və dünyanı kiçiltmişdir.

Türkiyədə 1991-ci ilədək sadəcə dövlət televiziyası mövcud idi. Həmin il ölkənin konstitusiyasına zidd şəkildə özəl kanallar açılmışdı. Türkiyə Böyük Millət Məclisi de-telefakt vəziyyətini leqallaşdırmaq məcburiyyətində qaldı. Konstitusiyada dəyişikliklər etdik. Biz gecikmişdik. De-facto vəziyyəti heç də həmişə haqlı olmur. Ancaq televiziya kanalları ilə bağlı yaranan vəziyyətdə bu, belə idi. Dövr dəyişmişdi, biz isə bu fərqi hiss etməkdə bir az gecikmişdik. Nəticə etibarilə bir çıxış yolu tapdıq və konstitusiyaya uyğun olaraq, dövlət televiziya ilə yanaşı özəl televiziya açmağa da icazə verdik. Bundan sonra kəskin yarış və böyük rəqabət başladı. Bu rəqabətin məqsədi türk xalqına, millətinə, vətəninə daha yaxşı xidmət göstərmək idi.

Türkiyə vahiddir və istər rəsmi, istərsə özəl televiziya göz bəbəyidir. Türk xalqı hamımızın canımız qədər istədiyimiz əziz varlığımızdır. Millətimiz hər birimizin qucaqladığımız varlıqdır. Biz ona daha yaxşı xidmət etməliyik. Təbii ki, bu, gərgin bir yarışdır. Bu yarışda televiziya şirkətləri bir-birini geridə qoymağa, bu yarış məsuliyyətlə davam etdirməyə çalışırlar. Bir il əvvəl açılan "Nərgiz TV" bu yarışda böyük nailiyyətlər əldə etdi.

Bir az əvvəl bizə verilən məlumatdan da görünür ki, bu televiziya kanalı qısa bir vaxt ərzində 300 milyon tamaşaçını əhatə etmək imkanına malik olmuşdur. Dəyərli dostum Cavid Çağları, Şükrü Şankay və "Nərgiz" qrupunu Türkiyə üçün belə bir qurum yaratdıqlarına görə təbrik edirəm. Bir il müddətində bu cür nailiyyətlər əldə edən NTV-nin hörmətli Nuru Çolaqoğlu başda olmaqla bütün əməkdaşlarını təbrik edirəm.

Türkiyənin hər tərəfindən NTV-ni tərifləyən səslər eşidirik. NTV birinci ildə belə nailiyyətlər əldə etmişdir. Bu uğurları bundan sonra da davam etdirmək lazım olacaq. İlk ilin nailiyyətləri başgicəlləndirməyə gətirməməlidir. Hörmətli Nuru Çolaqoğlunun məndən eşidəcəyi ən yaxşı sözlər budur. Mənə mükafat verdiniz deyə, Sizə başqa söz deyə bilməzdim. Çalışıb ölkəmizə layiq müasir bir qurum yaratmalısınız. Bu ölkədə hər şey çağdaş olmalıdır. Biz yaxşıların yaxşısını yaratmalıyıq. Bax bu, müasir Türkiyə qurumu olacaqdır.

Çağdaş Türkiyə Böyük Atatürkün bizə əmanətidir. Bu istiqamətdə əldə edəcəyiniz müvəffəqiyyətləri daim təqdir edəcəyimi bildirirəm. Gələcək il mənə mükafat versəniz də, verməsəniz də, yenə mərasimlərinizdə iştirak edəcəyəm, müvəffəqiyyətlərinizdən danışacağam. Buna layiq olmağa çalışın. Mənim sizə sifarişim budur.

Dəyərli qardaşım, Azərbaycanın Cümhuriyyəti başkanı Heydər Əliyevin NTV televiziyası tərəfindən "Dünyada ilin adamı" seçilməsini böyük bir təqdirlə qarşılayıram. Bunda çox böyük məna vardır. Xalqın fikrini öyrənmisiniz, xalq etimad göstərmiş, bu seçimi etmişdir. Bu seçimi edən vətəndaşlarıma da, etməyənlərə də hüzzurunuzda təşəkkürümü bildirirəm. Bizim üçün mühüm olan məsələ insanın sərbəst olmasıdır, hansı istiqamətdə, haraya gedəcəyi isə ayrı bir işdir. Əsas məsələ sərbəst, azad olması və vicdanına görə hərəkət etməsidir. Türkiyədə hər sahədə nail olmağa çalışdığımız budur. Mənim vətəndaşım başı buludlara dəyəcək qədər azad və sərbəst olmalıdır, qərarına, fikrinə, düşüncəsinə görə heç bir zaman əndişəyə qapılmamalıdır. O zaman insan oğlunun mənim millətimə, hər kəsə verdiyi yaradıcılığı meydana çıxarmaq imkanı olacaqdır. Bu yaradıcılığa ehtiyacımız var. Çünki inkişaf ancaq yaradıcılıq sayəsində mümkündür, ölkənin insanların yaradıcılığı sayəsində mümkündür. Bu gün mükafatlar alanları dəyərli hüzzurunuzda təbrik edirəm.

İstəyirəm ki, konsertə vaxt qalsın. Ölkəmizin ulduzu Sezan Aksu və dəyərli bir yabançı sənətçi burada konsert verəcəklər, birlikdə dinləyəcəyik. Hamınızı sevgi ilə salamlayıram.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin nitqi diqqətlə dinlənildi və dəfələrlə gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Aparıcı: "Dünyada ilin adamı" da NTV izləyicilərinin rəyi ilə müəyyən edildi. Azərbaycanın Cümhuriyyəti başkanı sayın Heydər Əliyev 59.413 səsle "Dünyada ilin adamı" seçildi. Sayın Əliyevi mükafatı almaq üçün dəvət edirik.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev salona toplaşanların hərarətli, sürəkli alqışları altında səhnəyə qalxdı.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl NTV-nin "Dünyada ilin adamı" mükafatını gurultulu alqışların müşayiəti ilə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

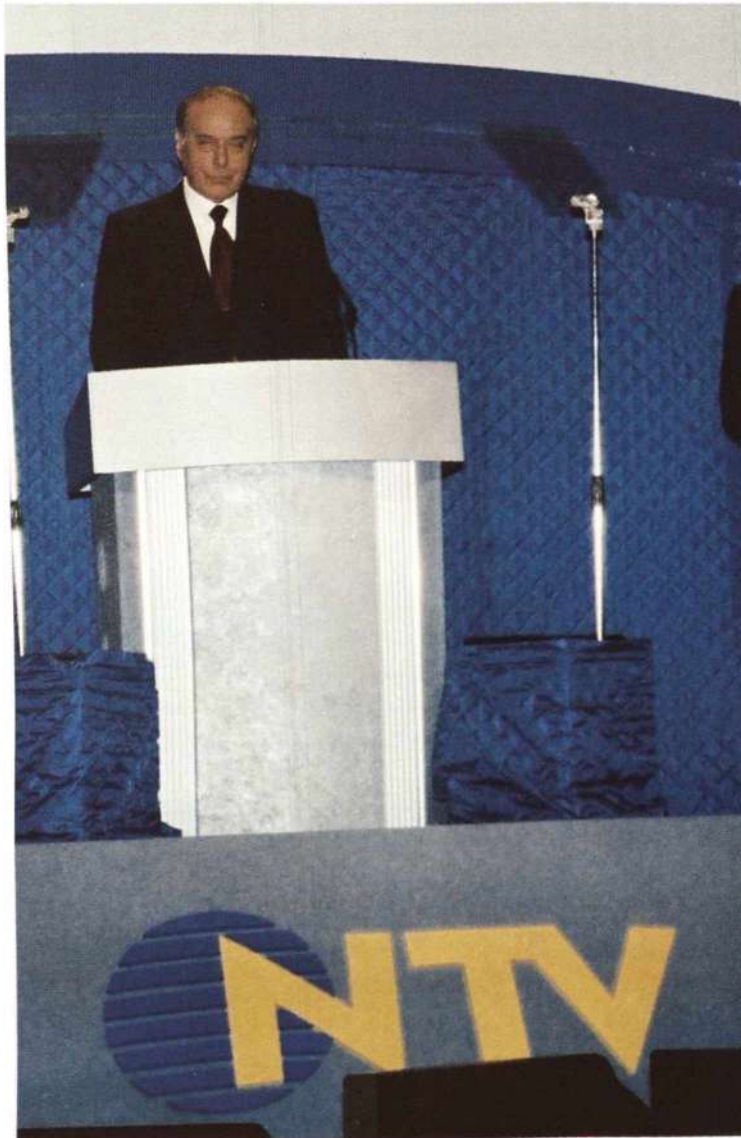
Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, öziz dostum, qardaşım, hörmətli cənab Süleyman Dəmirəl!

Türkiyə Cümhuriyyəti Böyük Millət Məclisinin sədri, hörmətli cənab Hikmət Çətin!

Türkiyə Cümhuriyyətinin Baş naziri, hörmətli cənab Məsud Yılmaz!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən sizin hamınızı, böyük türk xalqını, Türkiyə Cümhuriyyətinin bütün vətəndaşlarını Azərbaycan xalqı adından səmimi qəlbədən salamlayıram. Sizə səadət, sülh, əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram.

Mən bu gün mənim üçün, hər bir azərbaycanlı üçün doğma olan Türkiyəyə gəlmişəm və Türkiyənin gözəl şəhəri, bütün dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biri olan İstanbuldayam. Mən bundan çox xoşbəxtəm. İstanbul şəhərinin vətəndaşlarını xüsusi salamlayıram. Bu gözəl şəhərə çiçəklənən gələcək arzulayıram.

"Nərgiz TV" kanalında çalışan Türkiyənin bütün vətəndaşlarını, bizim bacı-qardaşlarımızı NTV televiziya kanalının birinci ildönümünü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və bu televiziya kanalına gələcəkdə böyük uğurlar arzulayıram. Bir il müddətində belə böyük nailiyyət əldə etmək yalnız və yalnız sərbəst olan ölkədə, hürriyyət olan ölkədə, azadlıq olan ölkədə, demokratiya olan ölkədə mümkündür. Biz Azərbaycanda çox sevinirik ki, Türkiyə Cümhuriyyəti - bizim üçün dost və qardaş olan ölkə məhz belə ölkədir. Biz sevinirik ki, Türkiyə xalqı, Türkiyənin hökuməti, Türkiyənin dövləti böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün yolu ilə uğurla irəliləyir.

Türkiyədə televiziya çox qısa bir tarixi zamanda böyük nailiyyətlər əldə edibdir. Ola bilər, bilmirsiniz, mən bunu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycanda, Bakıda televiziya Türkiyədən öncə verilişlər verməyə başlayıbdır. Azərbaycanda televiziya çalışmağa, yayına 1956-cı ildə başlayıbdır. Türkiyədə isə səhv etmərsə, bu, 1960-cı illərin əvvəllərində olubdur. Ancaq Türkiyədə bu müddətdə televiziya nə qədər inkişaf edib, nə qədər yayınlar meydana çıxarıb və nə qədər özəl televiziya kanalları vardır. Azərbaycanda isə dövlət televiziyası və cəmiyyəti özəl televiziya var. Onlar da hələ ilk addımlarını atırlar. Əcəba, nə üçün belədir? Çünki Türkiyə azad, müstəqil, demokratik ölkə olubdur. Türkiyə dünyanın böyük dövlətlərindən biri kimi, dünyəvi bir dövlət kimi, layiq bir dövlət kimi özünün içində olan bu imkanlardan qısa bir zamanda səmərəli istifadə edib və belə yüksək zirvələrə qalxa bilibdir. Azərbaycanda da televiziya yaratmaq, yayınlar etmək üçün çox istedadlı insanlar, adamlar var. Ancaq biz bu qədər nailiyyət əldə etməmişik. Ona görə ki, bizim müstəqilliyimiz, azadlığımız, istiqlaliyyətimiz olmayıbdır. Biz cəmi altı ildir ki, istiqlaliyyət içində yaşayırıq, müstəqil dövlətlik və əmin ola bilərsiniz ki, biz də sizin kimi, qısa bir zamanda, keçmişdə itirdiklərimizi əldə edəcəyik, irəliləyəcəyik və gəlib sizin sıralarınıza çatacağıq.

Bizim üçün bunu etmək indi daha da asandır. Çünki bizim sizin kimi, sizin ölkəniz, dövlət quruluşunuz, həyatınız kimi və Türkiyənin televiziyası kimi gözəl nümayimiz vardır. Biz müstəqil dövlətimizi, həyatımızı quraraq, iqtisadiyyatımızı inkişaf etdirərək daim dünya təcrübəsindən istifadə edirik. Dünya təcrübəsi içində bizim üçün ən

yaxın, doğma olan Türkiyə Cümhuriyyətinin təcrübəsindən bütün sahələrdə, o cümlədən televiziya sahəsində də istifadə edirik.

Bilməlisiniz ki, Azərbaycanda Türkiyə kanallarının yayımı Azərbaycan kanallarının yayımından daha da çoxdur və Azərbaycanın vətəndaşları Azərbaycan televiziyası ilə bərabər, Türkiyə televiziyasının bir çox kanallarını da seyr edirlər və bu da bizə çox xeyir gətirir. Mən NTV kanalının yaranmasında və inkişaf etməsində böyük xidmətlər göstərmiş əziz dostum, qardaşım Cavid Çağları təbrik edirəm və ona gələcək işlərində uğurlar arzulayıram.

Bu gün bu fürsətdən istifadə edərək bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycan ilə Türkiyə arasında olan dostluq və qardaşlıq əlaqələri günü-gündən möhkəmlənir, genişlənir və bu dostluq əlaqələri gələcəkdə də inkişaf edəcəkdir. Bizim bu dostluğumuza, qardaşlığımıza mane olmaq istəyən qüvvələr vardır. Onlar bizim ölkələrin xaricində də, daxilində də var. Mən bu gün bəyan edirəm ki, bizim dostluğumuza mane olan bütün bu qüvvələr bilsinlər ki, heç bir qüvvə, heç bir kəs, heç bir ölkə Türkiyə-Azərbaycan dostluğuna mane ola bilməz. Bizim dostluğumuz sarsılmazdır, əbədidir və əbədi olacaqdır!

Azərbaycanın istiqlaliyyətinin qorunub saxlanmasında, iqtisadiyyatının inkişaf etdirilməsində, Azərbaycanın dünya miqyasında, beynəlxalq aləmdə öz hüquqlarını qorumasında, Ermənistanın Azərbaycan ərazilərinin bir hissəsini işğal etməsi ilə əlaqədar baş vermiş hadisələrin sülh yolu ilə həll olunmasında və Azərbaycanın mövqelərinin beynəlxalq təşkilatlarda qorunmasında biz daim Türkiyə Cümhuriyyətinə arxalanırıq, güvənirik. Türkiyə Cümhuriyyətinin, onun hökumətinin və xüsusən Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, Azərbaycan xalqının böyük dostu və qardaşı Süleyman Dəmirəlin xidmətlərini yüksək qiymətləndiririk.

Mən bu gün və sabah burada bir çox görüşlər keçirmək və danışıqlar aparmaq məqsədi daşıyıram. Bildirmək istəyirəm ki, burada olan görüşlərin, danışıqların hamısı dostluq və mehribanlıq şəraitində keçir. Mən keçən zamanlarda olduğu kimi bu dəfə də Türkiyə torpağına ayağımı basandan özümü qonaqpərvərlik və dostluq, mehribanlıq şəraitində hiss edirəm. Buna görə sizin hamınıza təşəkkür edirəm. Xüsusi təşəkkürümü, hörmət və ehtiramımı mənim əziz dostum və qardaşım Prezident Süleyman Dəmirələ bildirirəm.

NTV kanalının bu sorğu zamanı məni 1997-ci ildə "Dünyada ilin adamı" elan etməsi mənim üçün böyük şərəfdir və bildirmək istəyirəm ki, gözlənilməz bir hadisədir. Mən heç bilmirdim ki, NTV kanalı belə bir sorğu keçirir və bu sorğunun içərisində mənim də adım var. Bu xəbər verilən zaman o, mənim üçün gözlənilməz, eyni zamanda xoşbəxt, səadətli bir hadisəyə çevrildi. Mən Türkiyə vətəndaşlarının, NTV kanalı seyrçilərinin mənə göstərdikləri bu hörmətə, sayğıya, diqqətə,

qayğıya, bu etimada görə təşəkkür edirəm. Televiziyanı seyr edən, tamamilə sərbəst, azad, hürriyyət içində olan 59400 insan öz iradəsini ifadə edərək məni "Dünyada ilin adamı" etmişlər. Bu, mənim həyatımda gözlənilməz bir hadisədir. Mən çoxillik həyatımda çox mükafatlar almışam, çox ödüllər görmüşəm, amma beləsini görməmişdim.

Mənə "Dünyada ilin adamı" kimi səs vermiş Türkiyə Cümhuriyyətinin hər bir vətəndaşına öz hörmətimi, sevgimi, məhəbbətimi və təşəkkürümü bildirirəm. Hər bir vətəndaşa onun həyatında səadət, xoşbəxtlik, uğurlar arzulayıram. İnana bilərsiniz ki, mən bu hadisəni çox yüksək qiymətləndirirəm və bildirirəm ki, bu, mənim siyasi fəaliyyətim üçün böyük qayğı, dayaqdır. Sizi əmin etmək istəyirəm ki, mən bu etimadı doğruldacağam, bütün həyatım, fəaliyyətimlə, gələcəkdə gördüyüm işlərlə doğruldacağam. Bu etimadı Azərbaycanda görəcəyim işlərlə doğruldacağam, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun möhkəmləndirilməsi sahəsində görəcəyim işlərlə doğruldacağam. Ümidvar, əmin ola bilərsiniz ki, mən Türkiyə-Azərbaycan dostluğuna, qardaşlığına daim sadıqəm və sadıq olacağam.

Hörmətli dostlar, bacılar, qardaşlar, sizə - bu salona toplaşanlara öz hörmət-ehtiramımı, sevgi-məhəbbətimi bildirirəm. Sizə cənsağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram. Əmin ola bilərsiniz ki, bu mükafatı mən qəlbimdə saxlayacağam, həmişə yüksək tutacağam. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənilirdi və dəfələrlə gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Daha sonra NTV-nin digər sahələr üzrə keçirdiyi sorğunun qalibləri səhnəyə dəvət olundular. Mükafatları Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl, Böyük Millət Məclisinin sədri Hikmət Çətin və Baş nazir Məsud Yılmaz təqdim etdilər.

Sonra müğənni Sezan Aksunun və Bosniyadan gəlmiş məşhur musiqiçi Qoran Dreçoviçin rəhbərlik etdiyi ansamblın iştirakı ilə böyük konsert oldu.

Mükafatların təqdim edilməsi mərasimi birbaşa yayımla dünyanın bir çox ölkələrinə, o cümlədən Azərbaycana translyasiya olundu.

Mərasimdə Türkiyənin yüksək vəzifəli şəxsləri, millət vəkili, diplomatik korpusun nümayəndələri, din xadimləri, Türkiyənin hər yerindən gəlmiş tanınmış mədəniyyət xadimləri və iş adamları iştirak edirdilər.

Qars Şəhər Bələdiyyəsinin "1997-ci ilin insan haqları" mükafatı

1998-ci il fevralın 14-də Türkiyədə səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə İstanbuldakı "Ceylan interkontinental" otelinin konfrans salonunda Türkiyənin Qars şəhər bələdiyyəsinin "1997-ci ilin insan haqları" mükafatının təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Mərasimdə Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl iştirak edirdi.

Qars şəhər bələdiyyəsinin başkanı **Tuncay Mutluər** mərasimdə çıxış edərək dedi:

- Qardaş Azərbaycanın möhtərəm Prezident həzrətləri hörmətli Əliyev!

Çağdaş ölkəmizin irəliləməsində həyatının 40 ilini bizlərə fəda edən Cümhur başqanımız hörmətli Süleyman Dəmirəlin hüsurunda Sizlərə xitab etməkdən şərəf duyur və Sizləri ehtiramla salamlayıram.

1993-cü il iyunun 18-dən Azərbaycanda vəziyyət dəyişdi. Gəlin baxaq. Dövlətin idarə olunması qeyri-müəyyən vəziyyətə düşmüşdü, Surət Hüseynov üsyan edərək ixtiyarındakı qüvvələrlə Bakıya doğru irəliləyirdi. Elçibəy Bakını tərk etmişdi. Xalq Cəbhəsi birliyinini itirmişdi. İlk münaqişə qardaş qanı tökülməsinə şərait yaradırdı. Ermənilər hər gün yeni əraziləri sürətlə ələ keçirməkdə davam edirdilər. Hörmətli Əliyev, Siz bir işıq olaraq bu qaranlıq günlərə son qoydunuz. Daxildəki fərsətsizlərə və vətən xainlərinə imkan vermədiniz. Azərbaycanın daxilində qayda-qanun yaradaraq dövlətin yıxılmasının qarşısını aldınız.

Möhtərəm Prezident, daha sonrakı illərdə çox sayda terror, üsyan və sui-qəsd cəhdlərinin qarşısını aldınız. Bu çətin günlərdə qardaşım dediyiniz Dəmirəli həmişə yanınızda gördünüz.

İndi dünya dövlətlərinin siyasətini zəngin biliyinizlə çox yaxşı qiymətləndirirsiniz. Qonşu dövlətlərin Azərbaycanla bağlı niyyətlərini yaxşı bilir və ona görə də Azərbaycana istiqamət verirsiniz.

Möhtərəm Əliyev, Azərbaycan dövləti Sizə hədsiz güvəndiyi kimi, Türkiyə də Sizə güvənir və Sizi sevir. Naxçıvanda olduğunuz illərdə qarşılar Naxçıvanda bir körpü tikmişdilər. Siz ona "Həsərət körpüsü" adı verdiniz. İndi həsrət sona yetdi, qarşımıza güclü bir Azərbaycan dövləti qoydunuz. Xatirinizdə olar, bir rus generalı Bakıda "Sərhədlərinizə rus əsgəri gətirək, sərhədlərinizi biz qoruyaq"- deyəndə Siz ona belə cavab vermişdiniz: "Sərhədlərini öz əsgərləri ilə qorumayan bir dövlət dövlət

sayılmaz, azad sayılmaz". Bu sözünüzlə həm Azərbaycanın müstəqilliyini sübut etdiniz, həm də Türkiyəyə qürur verdiniz.

Möhtərəm Prezident, Qarsdan Sizə salam gətirmişəm. Qarşılar deyirlər ki, Heydər Əliyev böyük bir dövlət adamıdır, yüksək biliyi və qəhrəmancasına cəsarəti sayəsində Azərbaycanı xilas etmiş, türklüyü ucaltmışdır. Bunun üçün Qars Bələdiyyə Məclisinin qərarı ilə dünyada sülhə və insan haqlarına töhfənizə görə Sizə təşəkkür və təqdir ifadəsi olaraq bir mükafat verildi. "İlin dövlət adamı" seçilməyinizlə əlaqədar bu mükafatı Sizə verməkdən şərəf duyuram.

Möhtərəm Prezident, sözümü bitirərkən Sizi çox səmimi hisslərlə qəbul edən Cümhur başqanımız hörmətli Dəmirəlin önündə ehtiramımı bildirirəm.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə "1997-ci ilin insan haqları" mükafatı təqdim edildi, Qars bələdiyyəsi adından nəfis xalça hədiyyə olundu.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Hörmətli Prezident, əziz dostum, qardaşım, cənab Süleyman Dəmirəl!

Hörmətli dostlar, bacılar, qardaşlar, hörmətli qonaqlar, hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Mən ikinci gündür ki, Türkiyədə - İstanbulda həddən ziyadə qonaqpərvərlik, dostluq, qardaşlıq şəraitindəyəm, Sizinlə birlikdəyəm, bir yerdəyəm. Bu iki günü həyatımın ən xoşbəxt günlərindən hesab edirəm. Birincisi, ona görə ki, mən dost, qardaş Türkiyə torpağında, dost, qardaş türk bacı-qardaşlarımın arasında, Sizinlə birlikdəyəm, bir yerdəyəm. İkincisi də ona görə ki, mənə göstərilən qayğı, hörmət və qonaqpərvərliklə yanaşı, burada dünən axşam da, bu gün də mənə Türkiyənin çox hörmətli mükafatları təqdim olunmuşdur. Bütün bunlara görə təşəkkür edirəm və Sizə, Sizin simanızda bütün türk xalqına, Türkiyə Cümhuriyyətinin vətəndaşlarına sevgi-məhəbbətim, hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Qars bələdiyyə başkanı burada mənim ürəyimə çox gözəl təəssüratlar bağışlayan nitq söylədi, keçən illəri xatırlatdı. Mən də o illəri xatırlayıram. 1990-cı ildə, - mən o vaxta qədər Moskvada yaşayırdım, - yanvarın 20-də Sovetlər Birliyi hökumətinin, Qorbaçov hökumətinin Azərbaycan xalqına etdiyi hərbi təcavüzdən, Azərbaycana böyük ordu hissələri göndərməsindən, Azərbaycanda müstəqillik, azadlıq arzuları ilə meydanlara, küçələrə toplaşmış günahsız insanları qırmasından sonra məndə o hökumətə, uzun illər üzvü olduğum Kommunist Partiyasına böyük nifrət hissi oyandı. Mən getdim, etiraz etdim, Sovet hökumətini, Sovet hökumətinin başçılarını ittiham etdim, suçlandırıdım və Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etdim. Bundan sonra Azərbaycana gəldim. Doğma Bakıda yaşamaq mənim üçün mümkün olmadı, Naxçıvana getdim.

O vaxt Naxçıvan ağır vəziyyətdə idi. Ermənistanla Azərbaycan arasında olan münaqişə, Ermənistanın Azərbaycana etdiyi təcavüz nəticəsində Azərbaycanın böyük hissəsi ilə, Bakı ilə Naxçıvanın əlaqələri tamamilə qırılmışdı. Naxçıvana kömək lazım idi.

Naxçıvana yardım əlini, kömək əlini məhz Türkiyə, türk xalqı uzat-

dı, Türkiyənin böyük şəxsiyyəti, türk dünyasının böyük lideri, mənim əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl uzatdı. Biz o vaxt Azərbaycanla Türkiyəni bir-birinə bağlaya bilən bir körpünün - Araz çayı üzərində körpünün tikilməsinə başladıq. Bu körpünü müştərək tikdik, amma bunun bütün zəhməti, əziyyəti, xərci, məsrəfləri Türkiyənin üzərinə düşdü. Qısa bir müddətdə bu körpünü tikdik və 1992-ci il may ayının 28-də bu həsrət, ümid körpüsü təntənəli surətdə açıldı və biz hamımız orada çoxlu insanın toplaşdığı şəraitdə bunu bayram etdik. Bizim xalqımız öz qardaş-bacıları - Türkiyə torpağında yaşayan qardaş-bacıları ilə bir-birinə qovuşdular.

O illərdə, düz altı il bundan öncə - 1992-ci ilin fevral ayında əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl məni Ankaraya dəvət etdi. Yolum Qarsdan düşdü. Mən Qarsa gəldim və Cümhur başkanı Süleyman Dəmirəlin təyarrəsi Qarsa gəldi, məni oradan götürdü. İlk dəfə Qarsı gördüm. Qars bizim xəyalımızda əfsanəvi bir şəhər, əfsanəvi diyar, qədim türk diyarıdır, bizim üçün doğma bir diyar, doğma yerdir. Biz Qars haqqında on illərlə kitablardan oxumuşduq, tarix kitablarından oxumuş-

duq. Qars qurtuluş savaşını yaxşı bilirdik. Qarsda türk xalqının göstərdiyi qəhrəmanlıqları yaxşı bilirdik. Nəhayət, Qars müqaviləsi var - 1921-ci ildə Türkiyə Cümhuriyyəti ilə Azərbaycan Cümhuriyyəti və Rusiya, Ermənistan Cümhuriyyətləri arasında Qars anlaşması imzalanıb. Bu anlaşmaya görə də Naxçıvan Muxtar Cümhuriyyətinin statusu müəyyən olunub və Türkiyə Naxçıvanın təhlükəsizliyinin təminatçısı kimi o anlaşmaya imza atıbdır. Ona görə Qarsın bütün başqa tarixi səbəblərlə yanaşı, bizim üçün belə bir böyük əhəmiyyəti də var. Mən ilk dəfə Qarsa gələndə bunların hamısına görə Qarsı böyük məhəbbət, sevgi hissi ilə ziyarət etdim. Oradan Ankaraya gəldim.

Xatirimdədir, sonra - 1992-ci ilin sonunda İqdir vilayət elan olunan-da, orada il elan olunanda əziz dostum, qardaşım İqdirə gəlmişdi. Mən də oraya dəvət olunmuşdum. Bu hadisəni bir yerdə bayram etdik, sonra bərabər Qarsa gəldik. Mən gördüm ki, Türkiyənin Cümhur başkanı Süleyman Dəmirələ nə qədər böyük hörmət-əhtiram və sevgi, məhəbbət var. İnsanlarla birlikdə görüşdük. Qars haqqında xatirələrimi bu gün danışmaq mənim üçün çox əhəmiyyətlidir.

Amma Qars bələdiyyəsi başqanının da Azərbaycanın son dövr tarixi haqqında bu qədər dəyərli sözləri deməsi, yəni tarixi bu qədər yaxından və düzgün bilməsi, düzgün qiymətləndirməsi məni heyran etdi. Biz Qars haqqında düşündüyümüz, fikirləşdiyimiz kimi, Qarsda da Azərbaycan haqqında düşünlər, Azərbaycan haqqında fikirləşirlər. Bu, çox gözəl, çox önəmlidir, çox böyük sevinc hissi doğurur.

Həqiqətdir, 1993-cü ildə Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başlanmışdı, qan tökülürdü, Azərbaycan parçalanırdı. Biz Azərbaycanı bu xətdən xilas etdik. Sonra Azərbaycanda iki dəfə dövlət çevrilişi etmək istədilər. Bunun da qarşısını aldım. Bu gün sən, - mənim əziz dostum, Qarsın bələdiyyə başkanı, - adını çəkdiyin Surət Hüseynov 1994-cü ildə yenidən Azərbaycanın Cümhur başqanına qarşı zərbə vurmağa çalışanda biz bunun qarşısını aldım. Amma o qaçdı, getdi Moskvada gizləndi. Çünki o, 1993-cü ildə də, 1994-cü ildə də Moskvadan təlimatlar almışdı. Moskvada gizləndi, onlarla əməkdaşlıq edirdi. 1994-cü ildə qaçdı, ancaq bildirmək istəyirəm ki, 1996-cı ilin sonunda onu Moskvada yaxaladıq, Azərbaycana gətirdik, həbsxanaya saldıq və etdiyi cinayətlərə görə ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verəcəkdir.

Eləcə də o vaxt - 1993-cü ildə Azərbaycanı parçalamağa çalışan Surət Hüseynovla birlikdə o vaxt Azərbaycanın müdafiə naziri olmuş Rəhim Qaziyev də Moskvaya qaçmışdı. O da onların himayəsi altında idi. Onu da orada yaxalayıb gətirdik. Rəhim Qaziyev artıq məhkum olunubdur, həbsxanadadır.

O vaxt Azərbaycanı parçalamaq istəyən, respublikamızın cənubunda, güneyində bir "Talış cümhuriyyəti" yaratmaq istəyən Hümətov adında bir nəfər var idi. O, keçmişdə Xalq Cəbhəsinin üzvü olmuşdur.

Hümətov da həbs edildi, sonra həbsxanadan qaçdı. Onu da Moskvada dəstəklədilər, gizlətdilər. Biz Hümətovu da arayıb tapdıq, o öz cəzasını aldı, indi həbsxanada yatır.

Yəni biz müstəqilliyimizi, müstəqil dövlətimizi çətin şəraitdə qoruyuruq. Amma qoruyuruq, saxlayırıq və qoruyub saxlayacağıq.

Çox məmnunam ki, Siz Rusiyadan gəlmiş böyük bir generala mənim dediyim sözləri burada xatırlatdınız. Bu, həqiqətdir. Dəfələrlə təklif olunubdur ki, Rusiyanın ordusu gəlib Azərbaycanda yerləşsin. Mən buna imkan verməmişəm. Təklif olunubdur ki, Azərbaycanın Türkiyə ilə, İranla sərhədlərində gəlib Rusiyanın əsgərləri dursun. Mən buna imkan verməmişəm.

Ancaq bilirsiniz ki, Ermənistanın Türkiyə ilə, İranla sərhədlərində Rusiyanın əsgərləri durur. Ermənistanda Rusiyanın böyük ordu hissələri vardır. Gürcüstanın Türkiyə ilə sərhədlərində Rusiyanın əsgərləri durur və Gürcüstanda da Rusiyanın ordu hissələri vardır. Qafqazda yalnız Azərbaycanda heç bir xarici ölkənin ordusu yoxdur. Deməli, biz tam müstəqillik, bağımsızlıq. Müstəqillik bir bəyanatla olmur. Müstəqillik əməli işlə olur. Əməli iş də ondan ibarətdir ki, biz özümüz öz ölkəmizin, öz torpağımızın, millətimizin, taleyimizin sahibiyik. Bax, belə olubdur, belə yaratmışıq, bundan sonra da belə olacaqdır. Əmin ola bilərsiniz ki, Qafqazda Azərbaycan bütün çətinliklərə baxmayaraq, öz müstəqilliyini qoruyub saxlayıb və qoruyub saxlayacaqdır. Bizim müstəqilliyimiz əbədidir, sarsılmazdır. Biz bu müstəqilliyi qoruyub saxlamaq üçün canımızı da, qanımızı da verməyə hazırıq.

Mənə Türk Sənayeçi və İş Adamları Birliyi də, başqa mükafatlar da verdilər. Bu mükafatların mənim üçün ən böyük əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, onların adları mənə doğmadır. Yəni bu mükafatları mənə sülh, barış uğrunda mübarizə, müstəqillik yolunda xidmətlər, insan haqlarının qorunması yolunda xidmətlər üçün vermisiniz. Mən Sizə təşəkkür edirəm, çox sağ olun.

Sizi əmin edirəm ki, mən Sizin bu etimadınızı doğruldacağam və Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu günü-gündən möhkəmləndirmək, inkişaf etdirmək üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Türkiyə-Azərbaycan dostluğu bizim üçün müqəddəsdir, əbədidir, sarsılmazdır. Biz bu yoldan dönməyəcəyik. Biz bu yolla irəliyə getmişik və irəliyə gedəcəyik.

Mən sizin hamınıza cənsağlığı, səadət arzu edirəm. Bütün türk xalqına, Türkiyə Cümhuriyyətinə sülh, əmin-amanlıq və rifah arzu edirəm. Çox sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı diqqətlə dinlənildi və dəfələrlə gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin "İlin dövlət adamı" mükafatı

1998-ci il fevralın 14-də Türkiyədə səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə İstanbuldakı "Ceylan interkontinental" otelinin konfrans salonunda Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin (TÜSİAV) "İlin dövlət adamı" mükafatının təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Mərasimdə Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl iştirak edirdi.

TÜSİAV-ın İdarə heyətinin sədri **Vəli Sarıtopraq** çıxış edərək dedi:

- Türk dünyasının iki böyük liderinin hüsurunda olmaq mənim üçün böyük şərəfdir.

Hörmətli Əliyev, yazıçı-jurnalist İrfan Ülkü indi aramızdadır. Onun qələmə aldığı "Qızıl ulduzdan hilala" adlı kitabı böyük maraqla oxumuşam. Bu kitab Sizin həyat yolunuzla bağlıdır. Siz bu mərtəbəyə böyük mübarizə və səylər nəticəsində yüksəlmişsiniz. Həzrəti Ömərini dediyi kimi, insanlar tutduqları mövqedən güc almazlar, əksinə, bu mövqeyə güc və şərəf verirlər. Siz də tutduğunuz bütün vəzifələrə güc və şərəf vermişsiniz.

Siz türk dünyasının öndə olan liderlərindən birisiniz və Qafqazda sabitlik və tarazlıq amilisiniz. Azərbaycanın Qafqazda güclü bir dövlət olmasında çox böyük xidmətləriniz var, gecə-gündüz çalışsınız. Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrini zirvələrə qaldırmaq üçün əlinizdən gələni edirsiniz. Vəqfimizin qaydasına uyğun olaraq 40-a qədər seçici üzvlərin seçdiyi "İlin dövlət adamı" mükafatı bu gün Sizə təqdim edilir. İnşallah, başqa mükafatlar da təqdim olunacaqdır. Onu da bildiririk ki, İdarə heyətimizin qərarı ilə Siz vəqfimizin fəxri üzvü seçilmişsiniz. Bu barədə sənədi İstanbul şöbəmizin başçısı təqdim edəcəkdir.

Sonra Prezident Heydər Əliyevə Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin "İlin dövlət adamı" mükafatı təqdim edildi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Hörmətli Prezident, əziz dostum, qardaşım, cənab Süleyman Dəmirəl!

Hörmətli dostlar, bacılar, qardaşlar, hörmətli qonaqlar, hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Mən ikinci gündür ki, Türkiyədə - İstanbulda həddən ziyadə qonaqpərvərlik, dostluq, qardaşlıq şəraitindəyəm, Sizinlə birlikdəyəm, bir yerdəyəm. Bu iki günü həyatımın ən xoşbəxt günlərindən hesab edirəm. Birincisi, ona görə ki, mən dost, qardaş Türkiyə torpağında, dost, qardaş türk bacı-qardaşlarımla arasında, Sizinlə birlikdəyəm, bir yerdəyəm. İkincisi də ona görə ki, mənə göstərilən qayğı, hörmət və qonaqpərvərliklə yanaşı, burada dünən axşam da, bu gün də mənə Türkiyənin çox hörmətli mükafatları təqdim olunmuşdur. Bütün bunlara görə təşəkkür edirəm və Sizə, Sizin simanızda bütün türk xalqına, Türkiyə Cümhuriyyətinin vətəndaşlarına sevgi-məhəbbətim, hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Mənə Türk Sənayeçi və İş Adamları Birliyi də, başqa mükafatlar da verdilər. Bu mükafatların mənim üçün ən böyük əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, onların adları mənə doğmadır. Yəni bu mükafatları mənə sülh, barış uğrunda mübarizə, müstəqillik yolunda xidmətlər, insan haqlarının qorunması yolunda xidmətlər üçün vermişsiniz. Mən Sizə təşəkkür edirəm, çox sağ olun.

Sizi əmin edirəm ki, mən Sizin bu etimadınızı doğruldacağam və Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu günü-gündən möhkəmləndirmək, inkişaf etdirmək üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Türkiyə-Azərbaycan dostluğu bizim üçün müqəddəsdir, əbədidir, sarsılmazdır. Biz bu yoldan dönməyəcəyik. Biz bu yolla irəliyə getmişik və irəliyə gedəcəyik.

Mən sizin hamınıza cənsağlığı, səadət arzu edirəm. Bütün türk xalqına, Türkiyə Cümhuriyyətinə sülh, əmin-amanlıq və rifah arzu edirəm. Çox sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı diqqətlə dinlənildi və dəfələrlə gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandı

Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin "İlin dövlət adamı" mükafatı

1999-cu il fevralın 6-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin (TÜSİAV) "İlin dövlət adamı" mükafatına layiq görülmüşdür.

Əlamətdar haldır ki, Türkiyənin bu nüfuzlu vəqfinin üzvləri arasında aparılan sorğu nəticəsində Azərbaycan xalqının müdrik oğlu Heydər Əliyev dalbadal ikinci il bu yüksək mükafatla təltif olunmuşdur.

TÜSİAV-ın sədri Vəli Sarıtopraq və vəqfin sədr müavini Ömər Külahlı bu barədə məktubda "İlin dövlət adamı" yüksək mükafatını

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə bir daha verməklə bu müdrik şəxsiyyətin tükənməz enerjiyə, dərin siyasi təcrübəyə malik olduğunu vurğulamışlar. Azərbaycanda demokratik islahatların gedişi, xarici siyasətdə müvəffəqiyyətlər, Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin hərtərəfli inkişafı sahəsində və Bakı-Ceyhan boru kəməri layihəsinin reallaşması uğrunda göstərdiyi ardıcıl və səmərəli fəaliyyətinə görə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi "İlin dövlət adamı" yüksək mükafatına layiq görən vəqfin üzvləri özlərinin bu qərarından şərəf duyduqlarını bildirmişlər.

Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin "Üstün xidmət və başarı mükafatı"

2002-ci il iyunun 27-də Türkiyədə işgüzar səfərdə olan Azərbaycanın Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Ankaranın tarixi yerlərindən olan "Ankara palas" hotelində Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin (TÜSİAV) "Üstün xidmət və başarı mükafatı"nın təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Hotelin konfrans salonuna toplaşan yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri, millət vəkili, görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri Azərbaycan Prezidentini hərəkətlə qarşıladılar.

Mərasimdə Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin sədri Vəli Sarıtopraqa söz verildi.

Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin sədri Vəli Sarıtopraqın çıxışı

- Xocalar xocası, professor Doğramacıdan sonra, hörmətli Prezidentdən sonra danışmaq bir az çətin olacaq. İkisi də çox gözəl nətiqdir. Hər ikisindən öyrənəcəyimiz çox şeylər var.

Hörmətli Prezidentim, Siz bir xidmət adamısınız. Çox önəmli vəzifələr tutmusunuz. Sovetlər Birliyinin taleyində çox önəmli rol oynamış, Siyasi Büroya qədər yüksəlmiş yeganə türksünüz. Həyatınız daim mübarizə içində keçmişdir və çox çətinliklər görmüsünüz. Sizin

haqqınızda yazanlardan biri belə demişdir: "Heydər Əliyev həyatda ağır yollardan keçdi, həyatı çətinliklərlə doludur, ölümlə çox üz-üzə gəldi. O, çox müdrik, çox iradəli bir insandır."

Siz müttəfiqlərinizin və hətta rəqiblərinizin rəğbətini qazanmış bir dövlət adamısınız. İsmayıl Qasparlının "Dildə, fikirdə, işdə birlik" şüarını həyata keçirmək, türk dünyasında işbirliyini və gücünü gerçəkləşdirmək üçün böyük səylər göstərdiniz və göstərsiniz.

1992-ci ildə İstanbuldakı bir çıxışınız bizim iş adamlarının çox rəğbətini qazanmışdır. Siz demişdiniz ki, bir birləşmə prosesi gedir. Bizim də millət qarşısında, türk millətləri qarşısında borcumuz bu birləşmə prosesini sürətləndirmək, mətbuat və ticarət vasitəsilə, hər vasitə ilə sürətləndirməkdir. Mən bu yolun yolçusuyam. Özü də çox uzun yollar keçmişəm. İnsan təzə, yəni yeni yola çıxar. Ancaq mən 50 ildir bu yoldayam, lakin bu yolun sonu yoxdur. Çünki türk millətlərini birləşdirmək, inkişaf etdirmək üçün bizdən sonra gələn nəsillər də çox böyük iş görməlidir. Amma biz üzərimizə düşən məsuliyyəti dərk etməliyik, bu məsuliyyət qarşısında cavabdeh olmalıyıq. Bütün həyatımı buna sərf etdim və bundan sonra da edəcəyəm.

Türkiyə və Azərbaycan bir ağacın iki budağıdır, köklərimiz eynidir. "Biz iki dövlət, bir millətlik" deyərək, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrini

inkişaf etdirib yüksəklərə qaldırdınız. İki ölkənin qovuşmasında Sizin böyük əməyiniz və dəstəyiniz var. Türk iş dünyası olaraq Sizə minnətdarıq.

Türk iş adamlarına Azərbaycanda böyük imkanlar və şərait yaratdınız. Sizə Allahdan uzun ömür diləyirəm, uğurlarınız daimi, yolunuz açıq olsun. "Üstün xidmət və başarı mükafatı"nı Sizə təqdim edirəm. Lütfən qəbul edin.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Türk iş adamlarının, türk iş dünyasının təqdim etdiyi bu plaket, bu hədiyyə mənim üçün çox qiymətlidir. Ən öncə, bunu təqdim edərkən mənim dostum Vəli Sarıtopraqın çox gözəl nitqi məni olduqca ruhlandırdı. Həqiqətən, o, mənim həyatımın bəzi anlarını burada düzgün, doğru xatırladı. İnsan yaşayır, bizim kimi insanlar, mənim kimi də insan yaşayır. Amma dünənki günüm budur. Sonra ya özü, yaxud da onun dostları keçmişdən bəzi anları xatırladanda, insan öz-özünə düşünür ki, əcəba, mən bu imişəm? Bəli, bu sözlərin hamısını deyəndə mənim qəlbimdəki sarı simlərə toxundunuz. Siz bilirsiniz sarı sim nədir? Azərbaycanda tar aləti var. Tarın bir neçə simi var. O simlərdən biri sarı simdir. Tar çalan simin birində çalır, o birisində çalır, sarı simə keçəndə insana daha da çox təsir edir. Ancaq bu sözləri deməklə, eyni zamanda, onu da bildirmək istəyirəm ki, mən nə qədər çox yol keçmişəmsə, nə qədər çox işlər görmüşəmsə, nə qədər böyük xidmətlər göstərmişəmsə, xalqımın, millətimin, türk millətimin qarşısında bütün vəzifələrimi hələ yerinə yetirməmişəm. Ona görə də ömrümün sonuna qədər borclu qalacağam. Qoy mənim borclu qalmağımı, - indidən deyirəm, - xalqımız bağışlasın. Çünki nə mümkündürsə, onu etmişəm və edirəm.

Bizim indiki həyatımızda özəl sektorun inkişaf etməsi, iqtisadiyyatın inkişaf etməsi iş adamlarının fəaliyyətindən asılıdır. Bizim kimi keçmiş sovet rejimində yaşayan insanlar üçün bu, indi daha da aydın görünür. Çünki keçmişdə bizdə bu sistem yox idi. Artıq bir neçə ildir ki, bizim ölkə də, xalqımız da özəl sektorun, iş adamlarının xalq, millət üçün, dövlət üçün nə

qədər əhəmiyyətli olduğunu anlayır və hiss edirlər. İndi sizin vəqf, təşkilat mənim gördüyüm işləri bu qədər qiymətləndirdiyinə görə təşəkkür edirəm və sizi əmin edirəm ki, daim sizinlə işbirliyində olacağam.

Azərbaycan Prezidentinin çıxışı böyük diqqətlə dinləndi və dəfələrlə sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Mərasim başa çatdıqdan sonra Türkiyənin yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri, millət vəkili, görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə yaxınlaşaraq, onu "Üstün xidmət və başarı mükafatı"nın təqdim olunması münasibətilə bir daha təbrik etdilər, Azərbaycan Prezidentinə möhkəm cansağlığı, Azərbaycanın gələcəyi, bütün türk dünyasının tərəqqisi naminə uğurlu fəaliyyət arzuladılar.

Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin fəxri sədri

2002-ci il sentyabrın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin (TÜSİAV) fəxri sədri plaketini təqdim edilmişdir.

Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev TÜSİAV-ın sədri Vəli Sarıtopraqın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Qonaqları səmimiyyətlə salamlayan Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** dedi:

- Sizin Azərbaycana gəlişinizdən çox məmnunam. Proqramınıza baxdım, burada bir çox görüşlər keçirirsiniz və keçirmək istəyirsiniz. Təhsil Nazirliyində, Milli Elmlər Akademiyasında və başqa yerlərdə də görüşlər keçirmək istəyirsiniz. Bizim Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasında da maraqlı işlər var.

Səmimi qəbula görə Prezident Heydər Əliyevə minnətdarlığını bildirən və bu görüşdən böyük şərəf duyduğunu vurğulayan cənab **Vəli Sarıtopraq** dedi:

- Möhtərəm Cümhur başqanım, Sizinlə son dəfə iyunun 27-də Ankarada görüşdük. Siz orada çox gözəl bir nitq söylədiniz. Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin bütün üzvləri Sizə hörmət və ehtirlərini, salamlarını göndərdilər. Sizə cansağlığı, uzun ömür diləyirlər. Qardaş Azərbaycan xalqına da salamlarını çatdırmağı mənə həvalə etdilər.

Biz Sizə minnətdarıq, Sizi sevirik. Sizin cızdığınız yolla biz də getməyə çalışırıq. Sizin səyinizlə Azərbaycan ilə Türkiyə arasında əlaqələr gündən-günə möhkəmlənir.

Siz bizim çox sevdiyimiz dövlət adamısınız, türk dünyasının öndəri, böyüyüsünüz. Siz Sovet İttifaqının Siyasi Bürosuna qədər yüksələn yeganə türk insanısınız. Həyatınız daim mücadilə içində keçmişdir. Sizə hörmətimiz, sevgimiz sonsuzdur. Biz, türk iş adamları Sizə dərin minnətdarıq. Bizə şərait yaradırsınız, yardımçı olursunuz.

Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin 60 nəfərlik idarə heyətinin səs çoxluğu ilə Zati-alinizi dörd minə yaxın üzvü olan vəqfimizin fəxri sədri seçdik. Digər fəxri sədrimiz Sizin yaxın dostunuz hörmətli Süleyman Dəmirəldir. İcəzənizlə, fəxri sədrlik plaketini Sizə təqdim edirəm. Allah Sizə uzun ömür versin, Sizi türk dünyasının başının üstündən əskik eləməsin. Bir hədiyyəmiz də var. Onu Sizin yaxın dostunuz İhsan Doğramacı göndərmişdir.

Vəli Sarıtopraq plaketini və İhsan Doğramacının hədiyyəsini Azərbaycan Prezidentinə təqdim etdi.

Prezident **Heydər Əliyev** qonağa təşəkkür edərək dedi:

- Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfi, həqiqətən, Türkiyədə çox tanınmış, çox böyük işlər görən bir vəqfdir. Sizin fəaliyyətiniz haqqında mənim məlumatım var. Siz xüsusən təhsil sahəsinə çox fikir verirsiniz, kompüterləşmə işi ilə də çox məşğulsunuz. Ona görə Sizin vəqfə mənim böyük hörmətim var.

Məni üç il ardıcıl olaraq ilin dövlət adamı seçmişiniz. İndi də məni fəxri sədr seçdiniz. Buna görə də təşəkkür edirəm. Mənim haqqımda dediyiniz sözlərə görə, həyatımı, keçmişdəki mücadilələrimi də yaxşı bildiyinizə və çox düzgün qiymətləndirdiyinizə görə Sizə xüsusi təşəkkür edirəm.

Siz Azərbaycanın dostlarısınız, mənim dostlarımsınız. Azərbaycanda sizin həmişə xüsusi yeriniz var və bu səfərinizə görə də çox məmnunam ki, siz vaxtınızı ayırıb Azərbaycana gəlmisiniz. Güman edirəm, Azərbaycanda, Bakıda çox dəyişikliklər görəcəksiniz. Siz son dəfə Azərbaycanda nə vaxt olmusunuz?

Vəli Sarıtopraq: Cənab Prezident, 1992-ci ildə, rəhmətlik Turqut Özal sağ olarkən nümayəndə heyətinin tərkibində gəlmişdim. Sonra burada "Türkiyə-Azərbaycan iqtisadi işbirliyi imkanları" mövzusunda keçirilən toplantıda Ankara iş adamlarının rəhbəri kimi iştirak etdim. Artıq 8 il idi ki, gəlmirdim. Səkkiz ildən sonra bu gün Bakıya gəldim, gördüm, heyran oldum. Azərbaycan, Bakı çox inkişaf etmişdir. Yeni tikilən binalar, görkəmli obyektlər çoxdur. Azərbaycan tamamilə Qərbi ölkəsi kimi olmuşdur. Bakıda hər şeyi tapmaq olur. Dünyanın harasında nə varsa, Bakıda da var. Təbii ki, bunların hamısı Sizin sayəyinizdə olmuşdur. Sizin necə çalışdığınızı, işlədiyinizi bilirəm. Siz böyük bir dövlət adamısınız, Azərbaycan üçün böyük bir şanssınız. Allah Sizə uzun ömür versin, Sizi türk dünyasının başı üstündən əskik etməsin.

Mən həm də Naxçıvanın Ankarada fəxri konsuluyam.

Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin "Türk dünyasına xidmət" mükafatı

1998-ci il yanvarın 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə ziyalılarının, yazıçıların, şairlərinin, incəsənət xadimlərinin ən nüfuzlu vəqflərindən biri - Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin (TÜRKSAV) 1997-ci il üçün "Türk dünyasına xidmət" mükafatına layiq görülmüşdür.

TÜRKSAV-ın sədri, görkəmli ictimai xadim Yəhya Akəngin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 1997-ci ildə türk dünyasının birliyi yolunda tarixi fəaliyyətinə görə, İdarə

heyətinin siyasət sahəsində mükafatının Azərbaycan Prezidentinə verilməsini yekdilliklə qərara aldığıni bəyan etmişdir.

TÜRKSAV-ın İdarə heyətinin sədri Yəhya Akəngin Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə bununla əlaqədar göndərdiyi məktubda bildirilir ki, mükafat Ankarada Türkiyə Prezidentinin iqamətgahı olan Çankaya köşkündə Prezident Süleyman Dəmirəlin iştirakı ilə təntənəli şərətdə təqdim olunacaqdır.

Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin "Türk dünyasının 2001-ci il xüsusi mükafatı"

2002-ci il iyunun 27-də Türkiyədə işgüzar səfərdə olan Azərbaycanın Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Ankaranın tarixi yerlərindən olan "Ankara palas" hotelində Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin (TÜRKSAV) "Türk dünyasının 2001-ci il xüsusi mükafatı"nın təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Hotelin konfrans salonuna toplaşan yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri, millət vəkili, görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri Azərbaycan Prezidentini hərəkətlə qarşıladılar.

Mərasimdə Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin sədri Yəhya Akənginə söz verildi.

Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin sədri Yəhya Akəngin çıxışı

- Sayın Cümhur başqanı!

Əziz dostlar və mərasim iştirakçıları!

Mən "sayın Cümhur başqanı" deyə xitab etməkdən bəxtiyarlıq duyuram. Sizin hər zaman ifadə etdiyiniz kimi, "biz iki dövlət, bir millət". Türk dünyasının digər liderləri də bu ifadəni daim təkrar edirlər. Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfi türk dünyasının mədəniyyət və sənət sahəsindəki çalışmalarına dəstək vermək, töhfə vermək məqsə-

di ilə yaradılmışdır. Biz dərindən inanırıq ki, bütün münasibətlərin, əlaqələrin təməlində mədəniyyət, dil dayanır.

Türk dünyasının böyük öndəri Atatürk əlifbə dəyişikliyi hərəyə keçirərkən demişdir: "Bunun çox böyük tarixi və strateji səbəbləri vardır". Bu səbəblərdən biri də həmin dövrdə latın əlifbasından istifadə edən digər türk xalqları ilə eyni əlifbaya qovuşmaq idi. O baxımdan uzun illər sonra türk ölkələrində yenidən latın əlifbasına qayıtmaq, Atatürkün idealına qayıdış olmuşdur.

Zati-aliniz 2001-ci ildə qərarlı-iradəli bir tövrlə, bir fərmanla güzəst-siz bir şəkildə latın əlifbasını Azərbaycanda bərqərar etmişdir. Ona görə də vəqfimizin idarə heyəti türk mədəniyyətinə xidmət sahəsində mükafatı Sizə verməyi qərara almışdır.

Burada bir məsələni xüsusi vurğulamaq istəyirəm. Türkiyənin milli komandası dünya futbol çempionatında böyük uğurlar qazandı. Sayın Cümhur başqanı Heydər Əliyev dərhal Azərbaycan dövlət televiziyası ilə çıxış edərək, bu uğurun bütün türk dünyasının uğuru olduğunu söyləməklə, bizi milli komandamızın uğuru qədər xoşbəxt etdi.

Bir şeyi də mötərizə içində qeyd etmək istəyirəm. Dost, qardaş Türkmənistanda isə milli komandamızın uğurlarının bayram edilməsi qadağan olundu. Bu, bizi dərindən yaraladı. İki gündür dəqiq məlumat almağa çalışırdım. Təsəllimiz yalnız onadır ki, "Ruhnamə" kimi bir əsər yazan dövlət

adaminin yəqin bundan xəbəri yoxdur. Əks təqdirdə bu, "Ruhnamə"nin ruhu ilə ziddiyyət təşkil edərdi. Eşitdiyimizə görə, kollektiv halda futbola baxan adamların əllərindən türk bayraqlarını almışlar. Bunu nə üçün deyirəm? Əgər biz bir-birimizdən incidiyimizi, küsdüyümüzü dərhal söyləməsək, bunlar yığılar, dağ olar. Ona görə də incikliyimizi dostcasına ifadə etməliyik. Eşitdiyimizə görə, bu hərəkətləri bəzi polis rəisləri etmişlər. Yenə də ümid edirik ki, sayın Türkmənbaşının bundan xəbəri yoxdur. Belə bir mahnı vardır: "Salam söylə yarım, belə dostluq olumu?".

Türk dünyası bir bütövdür. Tarixi kökləri birdir. Yüz il sonra bu gün Yer üzündə yaşayanların heç biri həyatda olmayacaq, ancaq türk dünyası birliyi olacaqdır. Bununla bərabər, çox populyar olan Avropa İttifaqının olacağına dair təminatımız yoxdur.

Sayın Cümhur başqanı, Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin "Türk dünyasının 2001-ci il xüsusi mükafatı"nı Sizə təqdim etməkdən bəxtiyarlıq duyuram. Bu, bizim Sizə minnətdarlığımızın ifadəsidir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin indi təqdim etdiyi bu hədiyyə mənim üçün çox qiymətli. Çünki bizim hamımızın birliyimizi yaradan, təmin edən bir məsələyə həsr olunmuşdur. Azərbaycanda yazarlara çox yüksək qiymət verilir. Azərbaycanda həm keçmişdə olan yazarlara, həm də indi bizimlə yaşayan, yaxud da ki, XX əsrdə yaşamış yazarlara həmişə böyük hörmət olmuşdur.

Yazarlar Azərbaycanda bizim xalqımızın, cəmiyyətimizin ən hörmətli insanlarıdır.

Siz bilirsiniz ki, əgər son vaxtları götürsək, "Kitabi-Dədə Qorqud"un böyük bir yubileyini keçirdik. Bütün türk dünyasını Bakıya topladıq. Türkdilli ölkələrin cümhur başqanları ilə, o cümlədən Türkiyənin 9-cu Cümhur başqanı Süleyman Dəmirəllə bunu etdik və bizim bir kökdən, bir dildən olduğumuzu bütün dünyaya göstərdik.

Məhəmməd Füzulinin 500-illik yubileyini keçirdik. Azərbaycanda da, Türkiyədə də - hər yerdə keçirdik. O, bizim türk dünyasının böyük, müstəqil şairidir. Böyük izlər qoymuşdur. Belələri çoxdur.

Yunus İmrə bizim üçün Füzuli qədər, Nizami qədər qiymətli bir şairdir. Onun yaratdığı əsərlər bütün türk xalqları üçün qiymətlidir, əzizdir. Türk xalqlarının bu yolları keçməsinə Yunus İmrə kimi böyük bir şairin yaradıcılığının, təbiidir ki, təsiri çox olmuşdur.

Yazarlar yazırlar. Dövlət adamlarının borcu bu yazarlara imkan yaratmaqdır ki, onlar daha da çox yazsınlar. Vaxtilə, gənc ikən mən Türkiyə yazarları ilə çox maraqlanırdım. Orta məktəb illərində Rəşad Nuri Güntəkinin "Çalı quşu" əsərini mən bir neçə dəfə oxumuşam. Bilmirəm siz onu xatırlayırsınız, yoxsa yox. Onu bir neçə dəfə oxumuşam. Tofiq Fikrətin, Əbdülhaqq Hamidin şerləri Azərbaycanda bizim dilimizdə əzbər idi. Sonra, İkinci Dünya savaşı zamanı onların əsərlərinin hamısını yasaq etdilər.

Bu gün də bizim yazarlarımız bir-biri ilə əlaqədərirlər, birlikdə çalışırlar.

Millət üçün bir çox şey lazımdır. Ancaq millətin, xalqın yaşaması üçün ən önəmlisi onun dilidir. Bizim hər birimizin, Anadolu türkcəsində danışan, Orta Asiyada olan, Azərbaycanda olan türklərin hamısının ən böyük nailiyyəti odur ki, dilimizi qoruduq, saxladıq, yaşatdıq.

Dili danışsın, amma gərək insanlar bilgi alsınlar, əlifba olsun. Azərbaycanın başına bu barədə çox bəlalər gəlibdir. Türkiyədə olduğu kimi, keçmişdə bizdə də ərəb əlifbası olub. Ancaq 1925-1926-cı illərdə, baxmayaraq ki, Sovet hakimiyyəti olubdur, Azərbaycan latın əlifbasına keçibdir. Bəli, Mustafa Kamal Atatürk dedi ki, hamı latın əlifbasına keçsin - həmin sözlər o vaxt deyilmişdir.

1926-cı ildə Azərbaycanda ilk türkoloji qurultay keçirilmişdir. Bütün türk millətlərinin alimləri, dilçiləri, filoloqları Bakıya toplaşmışdılar. O cümlədən Türkiyənin böyük alimi Fuad Köprülüzadə bu qurultayın fəal iştirakçılarından biri olubdur. Bilirsiniz, sonradan o sizdə xarici işlər naziri olmuşdur. 1926-cı ildə Bakıda türkoloji qurultayda qərar qəbul olundu ki, bütün türkdilli xalqlar latın əlifbasına keçsin. Amma 1939-cu ildə latın əlifbasını bizim əlimizdən aldılar, kiril əlifbasına keçirdilər. Bilirsiniz, bir əlifbadan o birinə keçmək çox çətinidir. Bizim 1939-cu ildən bəri yazılan kitablarımız hamısı kiril əlifbası ilədir. İndi yeni yazılan kitablar isə latın əlifbası ilədir. Alimlər, yazarlar deyirlər ki, 2-3 ildən sonra bizim kitablarımızı heç kim oxumayacaq, onların hamısını yandırmaq lazımdır. Yeni nəsil onları oxuya bilməyəcəkdir.

İndi bizdə təkcə birinci sinifə gedənlər deyil, onuncu sinifdəkilər də latın əlifbası ilə oxuyurlar.

Bizim başımıza çox bəlalər gəlib. Dövlət başçısı kimi mən bunların hamısını bilirəm. Keçmişdən də bilirəm, şəxsən bu işlərin şahidi olmuşam. Mən bunları

bilərəm, qəti qərar qəbul etmişdim. Hələ 2001-ci ildə yox, ondan əvvəlki vaxtlarda məcbur edirdim ki, latın əlifbasına keçək. Çünki bunu birdən etmək olmaz ki, bu gün bir əlifba, sabah o biri əlifba olsun. Böyük hazırlıq işləri gördük, mən fərman verdim. İndi Azərbaycanda hər yerdə latın əlifbasıdır. Əmin ola bilərsiniz, bunun təməlini biz elə qoymuşuq ki, bundan sonra heç bir qüvvə bizim əlifbamızı dəyişə bilməyəcəkdir. Yüz illərlə bizim latın əlifbamız yaşayacaq və millətlərimiz bir-birinin yazılarını asanlıqla oxuyacaqlar.

Bütün dövlət işləri Azərbaycan dilində aparılır. On ildir biz müstəqillik. Amma inanırsınız, keçmişdə 70 il bizim idarələrimizdə bütün işlərimiz rus dilində aparılıb. Ona görə insanların çoxu buna öyrənmişdi. Amma mən bu haqda fərman vermişəm. Bütün dövlət orqanlarında yazışmalar hamısı yalnız latın əlifbası ilə, Azərbaycan dilində olmalıdır.

Dilimizi qoruyub saxlamaq, mədəniyyətimizi qoruyub saxlamaq, ulu babalarımızdan qalan milli-mənəvi dəyərlərimizi qoruyub saxlamaq bizim vəzifəmizdir. Biz - Türkiyə də, Azərbaycan da dünyəvi dövlətlik, hüquqi, demokratik dövlətlik. Dünyəvi dövlətlər kimi həm milli-mənəvi dəyərlərimizi, - hansılar ki, bizim köklərimizdən gəlir, - yaşatmalıyıq. Onlar yaşamasa, bizim köklərimiz quruyacaqdır. Eyni zamanda, biz ümumi bəşəri dəyərləri qəbul edirik. Ümumi bəşəri dəyərlərlə milli-mənəvi dəyərlərimizin sintezi ilə indiki Türkiyənin də, Azərbaycanın da yeni bir mədəniyyəti yaranır. Ona görə mən belə hesab edirəm ki, biz Avropa ilə birləşirik. Biz Avropadayıq, buradan heç bir yerə gedə bilmərik. Türk dünyası yaşayır, yaşayacaq. Siz, əziz türk qardaşım, düz dediniz ki, yüz il də yaşayacaq, min illər yaşayacaq. Ancaq türk dünyasının xalqları ümumi bəşəri dəyərləri, Avropa dəyərlərini öz milli-mənəvi dəyərləri ilə birləşdirəndə daha da zəngin olacaqlar.

Biz demokratiya yolunu tutmuşuq, hüquqi dövlət yolunu tutmuşuq, dünyəvi dövlət yolunu tutmuşuq. Bu yolla da gedəcəyik.

Azərbaycan Prezidentinin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və dəfələrlə sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Mərasim başa çatdıqdan sonra Türkiyənin yüksək vəzifəli dövlət və hökumət nümayəndələri, millət vəkili, görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə yaxınlaşaraq, onu Türk Dünyası Yazıçıları və Sənətçiləri Vəqfinin "Türk dünyasının 2001-ci il xüsusi mükafatı"nın təqdim olunması münasibətilə bir daha təbrik etdilər, Azərbaycan Prezidentinə möhkəm cansağlığı, Azərbaycanın gələcəyi, bütün türk dünyasının tərəqqisi naminə uğurlu fəaliyyət arzuladılar.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin fəxri üzvü

1998-ci il mayın 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin fəxri üzvü seçilmişdir. Bununla əlaqədar həmin gün Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Katibliyinin və Ağsaqqallar Şurasının birgə iclası keçirilmişdir.

Birliyin sədri, Milli Məclisin üzvü, yazıçı Anar iclası açaraq bildirdi ki, Heydər Əliyev Azərbaycan ədəbiyyatına həmişə böyük diqqət və qayğı göstərmişdir və bu, heç vaxt yaddaşlardan silinməyəcəkdir.

Xalq şairləri Mirvarid Dilbazi, Balas Azəroğlu, Məmməd Araz, Qabil, xalq yazıçısı Hüseyn Abbaszadə, şairlər Fikrət Qoca, Abbas Abdulla, ədəbiyyatşünas, akademik Kamal Talıbzadə, "Ədəbiyyat qəzeti"nin baş redaktoru Ayaz Vəfalı, şair Fikrət Sadiq çıxış edərək dünya şöhrəti qazanmış siyasi xadim, Prezident Heydər Əliyevin Azərbaycan ədəbiyyatının, incəsənətinin, mədəniyyətinin inkişafı sahəsində tarixi xidmətlərini, yazıçılara, şairlərə yüksək mükafatlar, fərdi təqaüdlər verilməsini, onların adlarının əbədiləşdirilməsini, gənc ədəbi qüvvələrə və "Ədəbiyyat qəzeti"nin nəşrinə dövlət başçısının göstərdiyi qayğını yüksək qiymətləndirdilər və dərin minnətdarlıq hissi ilə qeyd etdilər.

Dövlət başçısının milli ədəbiyyatımızın inkişafı, araşdırılması və təbliği sahəsindəki tarixi xidmətləri, klassiklərimizin ədəbi irsinin nəşri, müasir ədəbi prosesin varislik ənənəsinin qorunub saxlanması, söz ustalarımızın yubileylərinin respublikada və xaricdə yüksək səviyyədə keçirilməsi, qüdrətli qələm sahiblərinin adlarının əbədiləşdirilməsi, abidələrinin, ev-muzeylərinin yaradılması, məqbərələrinin tikintisi, poeziya evlərinin açılması sahəsində xidmətləri, yazıçıların son qurultayında, yubileylərdə və digər ədəbi-bədii tədbirlərdə iştirak edərək dərin məzmunlu çıxışları və söylədiyi fikirlərin çox peşəkar, sanballı bir ədəbiyyatşünaslıq əsəri olduğu, ədəbiyyatımız qarşısında digər görkəmli xidmətləri nəzərə alınaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin fəxri üzvü seçildi.

Prezident Heydər Əliyevin ədəbiyyat və sənətlə bağlı nitq, məruzə və çıxışlarının ictimai-siyasi, milli, elmi dəyərini nəzərə alaraq, onların nəşr olunması qərara alındı.

1998-ci il mayın 21-də Bakıda, Prezident sarayında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvlük vəsiqəsi təqdim edildi. Bununla əlaqədar Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anar, katibləri Çingiz Abdullayevi və Fikrət Qocanı qəbul edən Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Belə bir qərara görə təşəkkürümü bildirirəm. Çünki mən ümumiyyətlə dövlət işində olduğuma görə başqa vəzifələr, adlar almaq meyylim olmayıbdır, əksinə, bunun əleyhinə olmuşam. Ancaq belə bir qərar qəbul etmişiniz, - çox sağ olun. Mənim ədəbiyyata olan münasi-

bətimi sübut etməyə elə bir ehtiyac yoxdur. Bunu Azərbaycanda yaxşı bilirlər. Bu, mənim vəzifəmə görə deyildir, mənim təbiətimdir, içimdən gələn hissiyyatlardır. Məndə həmişə - hələ uşaq, gənc yaşlarımdan şərə, ədəbiyyata, incəsənətə, mədəniyyətə çox böyük həvəs olubdur, həmişə maraqlanmışam. İndi, dövlət işi ilə məşğul olanda da mən bunun nə qədər əhəmiyyətli olduğunu bilirəm, dərk edirəm. Ona görə də əlimdən gələni edirəm. Mən çox məmnunam ki, indi bizim Yazıçılar Birliyimiz canlanıbdır və əsas odur ki, Yazıçılar Birliyi keçid dövründə dağılmadı, indi yaşayır, canlanır, inkişaf edir. Sizin əsərləriniz də əvvəlki illərə nisbətən daha da çox dərc olunur.

"Ədəbiyyat qəzeti"nin nəşr olunması çox yaxşı bir haldır və mən bunu həmişə dəstəkləmişəm, kömək etmişəm, bundan sonra da kömək edəcəyəm. Siz də çalışın ki, bu qəzetin səhifələrində yaxşı əsərlər dərc olunsun. Mən Moskvada yaşayarkən işlədiyim və ya işləmədiyim vaxtlarda "Ədəbiyyat qəzeti"ni, ümumiyyətlə Azərbaycanın bütün qəzetlərini alırdım, izləyirdim.

Yazıçılara, şairlərə, artistlərə və digər sənət adamlarına fəxri adlar, qocaman yazıçılara əlavə fərdi təqaüdlər verilməsi barədə bu günlərdə xüsusi qərarlar qəbul edəcəyini bildiren Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Məsələn, indi bizim xalq şairlərimiz vardır. Vaxt keçir, onların sayı azalır. Siz vaxtilə gənc idiniz, amma indi yaşınız nisbətən artıbdır. Son illərə qədər xalq şairi adı olubdur, görək bundan sonra da olsun. İndi baxıram, bizim keçmiş Sovetlər İttifaqına mənsub olmuş dövlətlərin hamısında bu adlar vardır. Mən buraya, Bakıya gələndə qədər, müstəqillik dövründə, yəni 1993-cü ilə qədər də bu adlar verilə bilməlidir. Amma mən bunu saxlamışdım. İndi üstündən beş il keçibdir. Belə fikrə gəlmişəm ki, bu adlar verilməlidir. Ola bilsin ki, mən bu günlərdə belə bir fərman imzalayım. Ona görə də siz kimləri layiq hesab edirsiniz, müəyyən edərsiniz və biz bu adları verək.

Mayın 12-də Bakıya gəlmiş dünya şöhrətli alim İhsan Doğramacı mənə dedi ki, Sizin mədəniyyətiniz nə qədər yüksək səviyyədədir. Bilirsiniz ki, o, bütün dünyanı görən, dünyanın bütün ölkələrində olmuş bir adamdır. Belə bir dünyagörmüş adamın bu sözləri deməsi çox əhəmiyyətlidir. Ona görə də biz bununla fəxr etməliyik. Ancaq yerində də saymamalıyıq, irəliyə getməliyik və güman edirəm ki, gedəcəyik.

Daha sonra Yazıçılar Birliyinin sədri Anar dedi:

- Cənab Prezident, bizim bir arzumuz da vardır. Yazıçıların sonuncu qurultayında Sizin çıxışınız kitab halında bu günlərdə nəşr olunacaqdır. Həmin kitabın təqdimat mərasimində Sizin də iştirak etməyinizi xahiş edirik və Sizi 75 illik yubileyiniz münasibətilə bir daha təbrik edirik.

Rusiyanın Saratov vilayətindəki "Yurd" Cəmiyyətinin fəxri üzvü

1998-ci il mayın 13-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Rusiyanın Saratov vilayətindəki "Yurd" Azərbaycan cəmiyyətinin fəxri üzvü vəsiqəsi təqdim edilmişdir.

Bununla əlaqədar həmin gün Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev cəmiyyətin sədri Fikrət Pəsiyevi qəbul etmişdir.

Fikrət Pəsiyev Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi 75 illik yubileyi münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edərək, ona sülh göyərçini fiqurunu təqdim edərək dedi:

- Möhtərəm Prezident, mən Saratovda yaşayan 30 min azərbaycanlı adından buraya gəlmişəm. Siz Azərbaycanın bu günü və gələcəyi üçün çox böyük işlər görürsünüz. Bütün bunlar isə bizim qəlbimizi iftixar hissi ilə döyündürür. Biz Sizə uzun ömür, cəsarəti arzulayırıq.

Daha sonra Fikrət Pəsiyev rəhbərlik etdiyi cəmiyyətin işləri barədə Prezident Heydər Əliyevə geniş məlumat verdi.

Bu məlumatı diqqətlə dinləyən Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Mən çox məmnunam ki, Siz Saratovda yaşayan azərbaycanlıların elçisi kimi buraya gəlmisiniz. Ona görə də mən Sizinlə məmnuniyyətlə görüşürəm. Dedin ki, Saratovda 30 min azərbaycanlı yaşayır. Bu, çox yaxşıdır. Rusiyanın başqa vilayətlərində də azərbaycanlılar yaşayırlar. Çox yaxşı ki, siz onlarla da sıx əlaqə saxlayırsınız.

Mənim həmişə arzum ondan ibarət olub ki, azərbaycanlılar təkcə öz doğma vətənlərində yox, dünyanın hər yerində yaşaya bilsinlər. Çünki müstəqil dövlətimizi başqa ölkələrdə də yaxşı təmsil etmək, tanımaq üçün təkcə səfirlik açmaq kifayət deyildir. Azərbaycanlıların ayrı-ayrı ölkələrdə yaşaması, həmin ölkənin həyatında yaxından iştirak etməsi xalqımızın nəyə qadir olduğunu göstərir. Azərbaycanlılar təkcə respublikamızda yox, dünyanın hər bir ölkəsində yaşaya, özlərinə layiqli yer tuta bilərlər.

Saratovda 30 min azərbaycanlının yaşaması çox böyük qüvvədir və bizim üçün dayaqdır. Mən çox məmnunam ki, siz orada milli adət-ənənələrimizi qoruyub saxlayır, inkişaf etdirirsiniz. Mən çox şadam ki, siz Saratovda Azərbaycan dilində məktəb açırırsınız. Bu, çox vacibdir. Şübhəsiz ki, Saratovda yaşayanlar rus dilini bilməlidirlər, çünki bu, Rusiya şəhəridir. Amma oradakı azərbaycanlıların heç biri öz ana dilini,

ədəbiyyatını, musiqisini, mədəniyyətini, adət-ənənələrini unutmamalıdır.

Son illər mən müşahidə edirəm ki, başqa ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar çox şeyə nail ola bilirlər. Onlar həm özlərinə yaxşı iş tapırlar, ailə qururlar, qazanc əldə edirlər, həm də xalqımızın adını qaldırırlar, onu tanıdırlar. Yəni də deyirəm, xalqı təkcə dövlətin rəmzləri, prezidenti, ayrı-ayrı ölkələrdəki səfirliklərimiz ilə tanımaq çətindir. Saratovda yaşayan 30 min həmyerlimiz orada azərbaycanlıların nəyə qadir olduğunu hamıya tanıdır.

Çox məmnunam ki, Siz vətənimizlə əlaqəni də daim inkişaf etdirirsiniz. İstədiyiniz vaxt respublikamıza gəlin, mənə hər vaxt müraciət edə bilərsiniz. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin Prezidenti kimi, mənim borcum bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılara qayğı göstərməkdən ibarətdir. Mən bunu edirəm və bundan sonra da edəcəyəm. Ona görə də mən Sizi məmnuniyyətlə qəbul etdim, dinlədim. Hədiyyənizə görə də Sizə təşəkkür edirəm. Mənim salamımı, hörmət və ehtiramımı Saratovda yaşayan azərbaycanlılara, "Yurd" Cəmiyyətinin üzvlərinə və bütün saratovlulara çatdırın. Biz azərbaycanlıların başqa xalqlarla dost olmasını istəyirik. Görək siz orada rus və digər xalqlarla da dostluq edəsiniz, yaxşı, mehriban əlaqələr qurasınız. Bunlar da lazımdır. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Görüşün sonunda Fikrət Pəsiyev vaxt tapıb onu qəbul etdiyinə görə Azərbaycan Prezidentinə bir daha minnətdarlığını bildirdi və "Yurd" cəmiyyətinin fəxri üzvü vəsiqəsini Prezident Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin "Beynəlxalq türk dünyası qohum millətlərin yaxınlaşması mükafatı"

1998-ci il mayın 23-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin "Beynəlxalq türk dünyası qohum millətlərin yaxınlaşması mükafatı"na layiq görülmüşdür.

Vəqfin İdarə heyəti tərəfindən yekdilliklə qəbul olunmuş qərarda Prezident Heydər Əliyevin "biz bir millət, iki dövlətlik" sözləri ilə ifadə etdiyi Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun möhkəmlənməsində,

Azərbaycanın azadlıq və müstəqilliyə qovuşmasında, Azərbaycanın böyük dövlət olması yolundakı yüksək xidmətləri göstərilməmişdir. Vəqfin idarə heyətinin mükafatı qəbul etmək barədə Prezident Heydər Əliyevə göndərdiyi dəvətnamədə Azərbaycanın parlaq gələcəyi naminə Heydər Əliyevin müstəsna fəaliyyəti xüsusi vurğulanaraq onun ad günü təbrik edilir, Tanrıdan ona bərəkətli və uzun ömür arzulənir.

Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin "Türk dünyası qardaşlıq və dostluq mükafatı"

2000-ci il iyunun 13-də Bakıda, "Gülüstən" sarayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin "Türk dünyası qardaşlıq və dostluq mükafatı" təqdim edilmişdir

Salona toplaşanlar Azərbaycan Prezidentini hərərətli alqışlarla qarşıladılar.

Mərasimin əvvəlində türkdilli ölkələrin həyatından bəhs edən sənədli videosüjet göstərildi.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, xalq yazıçısı, "Dialoq Avrasiya" jurnalının rəhbərlərindən biri Anar mərasimi açaraq çıxış etdi.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anarın çıxışı

- Möhtərəm cənab Prezident!

Türkiyədən gəlmiş dəyərli müasirlər!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu gün Avrasiya deyilən bir məkana daxil olan ölkələrin mədəni həyatında çox önəmli bir gündür: "Dialoq Avrasiya" jurnalının, dərgisinin ilk nömrəsi təqdim olunur. Əlamətdardır ki, bu dərgi Rusiyada, Moskvada, başqa ölkələrdə də təqdim ediləcəkdir. Amma birinci təqdimat Azərbaycanda keçirilir. Bu təqdimatda Azərbaycan Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevin iştirakı bu tədbirimizi çox yüksək səviyyəyə qaldırır. Azərbaycan Prezidenti hər zaman türk xalqlarının ümumi kökündən, ümumi mədəni dəyərlərindən, dillərimizin qardaşlığından danışır.

İki il bundan qabaq İstanbulda keçirilən toplantıda türk dünyasını əhatə edən bir mədəniyyət, mədəni dərgisinin nəşr olunması fikri ortaya atılaraq, doğrusu, bunun gerçəkləşməsinə çox da ümidimiz yox idi. Amma bu, artıq həyata keçdi. Təkcə türk dünyasını yox, ümumiyyətlə Avropa-Asiya məkanını əhatə edən, iki dildə - Türkiyə türkcəsində və rus dilində nəşr olunan çox qiymətli, dəyərli bir jurnalın ilk nömrəsi işıq üzü gördü. Avropa və Asiya çox geniş məkandır. Portuqaliya, İspaniya Avropadır, Yaponiya, Çin Asiyadır. Amma "Avrasiya" deyəndə, əsasən keçmiş sovet respublikaları - indiki müstəqil türk respublikaları, Rusiya, Ukrayna, Qafqaz və Balkan ölkələri nəzərdə tutulur. Xəritəyə nəzər salsaq, görürük ki, bunlar həm də

tarixi İpək yolunun keçdiyi ölkələrdir. İpək yolunun isə iqtisadi, mədəni, siyasi layihələrinin həyata keçirilməsində yenə də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çox böyük xidmətləri var. Bu gün biz bu dərgini təqdim etməklə bu məkana, bu əraziyə daxil olan ölkələri dialoqa çağırıq. Yəni bu dərgi qarşıdurma yox, ədavətə yox, bir-birini daha yaxşı tanımaq, bir-biri ilə dialoq qurmaq, türk xalqlarının mədəni dəyərlərini başqa ölkələrə, başqa ölkələrin mədəni dəyərlərini türk xalqlarına çatdırmaq amalına xidmət edir.

Dərginin birinci nömrəsində görəcəksiniz ki, burada türk ölkələrinin mədəni həyatı ilə bərabər Rusiyanın, Gürcüstanın, Ukraynanın da mədəni, siyasi həyatına aid yazılar veriləndir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi gələcəkdə bu dərginin daha əhatəli, daha maraqlı çıxması, özəlliklə Azərbaycanın həyatını - siyasi mühitini, ölkəmizin iqtisadi inkişafını, keçmişini və bu gününü daha yaxşı təmsil etmək üçün öz tərəfindən əlindən gələni edəcəkdir. Bizim dövlətimizi qəbul edib buraya gəlmiş üçün hörmətli Prezidentimizə təşəkkür edirəm. Sizin hamınızı salamlayıram və "Dialoq Avrasiya" dərgisinin bütün yaradıcılarına uğurlar arzu edirəm. Sağ olun.

Sonra xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadəyə söz verildi.

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin çıxışı

- Hörmətli cənab Prezident!

Türkiyədən gələn müasirlərimiz!

Xanımlar və cənablar!

Əgər desəm ki, belə bir dərginin çıxmasını mən çoxdan, hələ Sovet hakimiyyəti illərində arzulayırdım, bəlkə də sizə qərribə gələr. Amma həmişə öz milləti ilə, millətinin gələcəyi ilə, ümumiyyətlə türk xalqlarının birliyi ilə, bu eşqlə yaşayan adamlar üçün bu, çox təbii arzuudur. Mən bu dərginin proqramından bir cümləni oxumaq istəyirəm: "Kültürün, yəni mədəniyyətin əsasını təşkil edən tarix, din və dil ayrıca ünsür olaraq deyil, tam əksinə, bölgədə insanları birləşdirən vasitələr halına gətirilməlidir". Yəni bizi bir-birimizdən ayıran cəhətlərə yox, bizi birləşdirən ümumi cəhətlərə daha çox fikir vermək lazımdır. Məsələn, səhv etmərsə, keçən il Fətullah Gülen əfəndi gedərək Papa İohan Pavel ilə görüşdü. Sizi inandırırıam ki, mən bunu eşidəndə son dərəcə fərəhləndim. Fətullah Gülen əfəndi Papaya dialoq təklif etdi. Yəni müsəlmanlıqla xristianlığı ayıran cəhətlərdən yox, daha çox bizi bir-

ləşdirən cəhətlərdən danışmağa və əgər ayıran cəhətlər varsa, onu dialoqla həll etməyə dəvət etdi.

Ona görə də belə bir dərginin çıxması hamımızın ürəyindəndir, mənəm də çox ürəyimcədir. Dərgidə deyilir ki, "Bu günün və dünyanın tarixi"... Dünyanın və bu günün tarixi bu dərgidə birləşəcək və biz keçmişimizi və bu günümüzü bu dərgi vasitəsilə öyrənəcəyik. Mən dərgini yaradanların hamısına təşəkkürümü bildirirəm və arzu edirəm ki, bu dərgi axıradək davam etsin, yəni biz istədiyimiz şəkildə davam etsin və ürəyimizdən keçənləri əks etdirsins. Mən əminəm ki, dərginin qayəsi budur, yəni qloballaşma - Avropanın, Asiyanın qloballaşması. Bu, bizim siyasətimizin əsasıdır. Bu yolda sizə böyük uğurlar arzulayıram.

Sonra Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin sədri, dərginin rəhbərlərindən biri Harun Tokak çıxış etdi.

Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin sədri Harun Tokakın çıxışı

- Möhtərəm Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev!

Hörmətli qonaqlar!

Hədsiz dərəcədə məşğul olmasına baxmayaraq, vaxt tapıb "Gülüstən" sarayına gəldiyinə və bizi şərəfləndirdiyinə görə, "Dialoq Avrasiya" qrupu adından və şəxsən öz adımdan möhtərəm Prezidentimiz Heydər Əliyevə təşəkkür və ehtiramımızı bildiririk.

Avrasiya həqiqətən qarışıq və mürəkkəb bir coğrafi məkandır. Bu məkanda yerləşən Azərbaycan da bir çox problemlərlə üz-üzədir. Ancaq onun bir şansı vardır. Bu da ona Heydər Əliyev kimi təcrübəli bir dövlət adamının başçılıq etməsidir. Dalgalı, fırtınalı dənizdə gəminin hərəkəti son dərəcə çətindir. Lakin bacarıqlı kapitan hər cür hava şəraitində gəmini limana çatdırmağı bacarır. Hələ sovet dövründə Azərbaycana rəhbərlik edən Heydər Əliyevin ikinci dəfə Azərbaycana rəhbər seçiləndə ilk işi, - biz bunu Türkiyədə çox yaxşı bilirik, - müharibəni dayandırmaq oldu, daha sonra ölkə daxilində asayiş və sülhü təmin etdi. Bunlar ölkənin tərəqqisi və inkişafı üçün lazım olan ən mühüm amillər idi. Bütün bunlara görə möhtərəm Heydər Əliyev Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görüldü.

Türk xalqı Azərbaycan xalqının doğma qardaşıdır. Bu qardaşlığın daha da möhkəmlənməsi işində Türkiyənin doqquzuncu Prezidenti Süleyman Dəmirəlin, - Heydər Əliyev onu özünün əbədi dostu və qardaşı adlandırır, - onunla birlikdə Azərbaycanın möhtərəm Prezidenti Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri vardır.

Bu gün Türkiyə universitetlərində minlərlə azərbaycanlı tələbə təhsil alır. Eyni zamanda Azərbaycanın ali məktəblərində minlərlə türk tələbə oxuyur. Minlərlə türk iş adamı Azərbaycanın iqtisadiyyatına sərmayə

qoyur. İqtisadiyyat və təhsil sahəsindəki bu əməkdaşlıq Azərbaycan və türk xalqlarının daha da yaxınlaşmasına səbəb olmuşdur. Bütün bunlara görə biz möhtərəm Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə və Türkiyənin doqquzuncu Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirələ minnətdarıq. Biz onların hər ikisinə uzun ömür və cəsağlığı arzulayırıq.

"Dialoq Avrasiya" jurnalının təqdimat mərasimi Bakıda Azərbaycanın Milli Qurtuluş bayramı ərəfəsində keçirilir. Bu, bizim üçün çox gözəl və mənalı bir hadisədir. Hələ 1955-ci ildə belə bir dərginin çıxarılması üçün böyük türk düşüncə adamı mərhum Cəmil Məriç bir sıra addımlar atmışdı, lakin o dövrdə bu fikri gerçəkləşdirmək mümkün olmamışdı. Bizim dərginin ilk nömrəsi çıxanda Cəmil Məriçin qızı professor Ümid Məriç-Yazan "Siz mənim atamın xəyallarını gerçəkləşdirdiniz, mən də bu işdə sizə kömək edəcəyəm" dedi. Türkiyənin məşhur kino xadimi Xəlil Rəfiq, - o bu anda bizimlə birlikdədir, - professor Məhməd Saray, professor İlber Ortaylı, professor Kamal Kəpəz, professor Toxtamış Atəş jurnalımızın İdarə heyətinin üzvləridir.

Avrasiya məkanında yerləşən 20 ölkənin ən məşhur jurnalistləri, qələm sahibləri "Dialoq Avrasiya"-nın səhifələrində bir mədəniyyət körpüsü, dialoq körpüsü quracaqlar. Keçmişdə məşhur İpək yolu vasitəsilə çini və ipək daşınırdısa, bu gün sevgi və qarşılıqlı zənginlik daşınacaqdır. Artıq ilk karvan yola çıxmışdır. Bu, "Dialoq Avrasiya" dərgisidir. Dərginin ilk dəfə Türkiyədən kənardakı təqdimat mərasimi Azərbaycanda, hörmətli Heydər Əliyevin hüzurunda keçir ki, bu da bizə xüsusi qürur və şərəf verir.

Türkiyə Respublikasının 75 illik yubileyi zamanı hörmətli Prezidentimiz Süleyman Dəmirəl türk dünyasının və bizə qohum olan xalqların liderlərinə və məşhur adamlarına Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin mükafatlarını təqdim etməyi məsləhət görmüşdü. İndi biz vəqfimizin "Türk dünyası qardaşlıq və dostluq mükafatı"-nı 2000-ci ildə möhtərəm Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etmək istəyirik. O, bu mükafata iki qardaş xalqın daha da yaxınlaşması sahəsindəki xidmətlərinə görə layiq görülmüşdür. Bu mükafatı təqdim etməkdən böyük şərəf və qürur duyuruq.

Eyni zamanda həmişə "dostum və qardaşım" adlandırdığı, Azərbaycanı və Türkiyəni iki dövlət, bir millət halına gətirən hörmətli doqquzuncu Prezidentimiz Süleyman Dəmirəlin göndərmiş olduğu məktubu da möhtərəm dövlət başçısı Heydər Əliyevə təqdim etməkdən xüsusi məmnunluq duyuruq.

Cənab Harun Tokak Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin 2000-ci il üçün təsis etdiyi mükafatı - üzərində Prezident Heydər Əliyevin portreti olan çini vazanı və Türkiyənin keçmiş Prezidenti Süleyman Dəmirəlin təbrik məktubunu Azərbaycan Prezidentinə təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli xanımlar və cənablar!

Hörmətli qonaqlar!

Mən sizi bu gün bu əlamətdar hadisə - "Dialoq Avrasiya" dərgisinin, jurnalının təqdim olunması münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Bu dərgiyə uzun ömür və daim uğurlar arzulayıram. Bu gün dərginin təqdimat mərasimində Türkiyədən Azərbaycana gəlmiş hörmətli qonaqlarımız - yazıçılar, qəzetçilər, alimlər, ziyalılar bu salondadırlar. Mən sizin hamınızı səmimi qəlbdən salamlayıram. Azərbaycana xoş gəlmisiniz, səfa gətirmisiniz!

Belə bir dərginin meydana çıxması böyük və çox əhəmiyyətli təşəbbüsdür. Buradakı çıxışlardan mən anladım ki, bu fikir çox illər öncə meydana gəlmiş bir fikirdir, bu dərgini təsis edənlərin, onun arzusunda olanların qəlblərindəki fikirdir. Onların çalışmaları nəticəsində, nəhayət, belə bir dərgi yaranıbdir.

Mən bunu əlamətdar hadisə hesab edirəm. İnanıram ki, "Dialoq Avrasiya" dərgisi Avropa ilə Asiya arasındakı əlaqələrin inkişaf etməsinə, Avropa və Asiyanın bir-birinə qovuşmasına yardım edəcəkdir.

Son illər dünyada çox böyük və siyasi əhəmiyyətli proseslər gedir. Bunların əsasını təşkil edən qloballaşma prosesidir. Qloballaşma ilk növbədə iqtisadi, ticarət nöqteyi-nəzərindən meydana gəlibsə, ancaq "qloballaşma" geniş məfhumdur. Bunu biz belə anlayırıq, belə qəbul edirik. "Qloballaşma" o deməkdir ki, ölkələr, xalqlar, millətlər bir-biri ilə daha da yaxınlaşmalı, əlaqələri inkişaf etdirməlidirlər. "Qloballaşma" o deməkdir ki, dünyada daimi sülh, əmin-amanlıq yaranmalıdır, hərbi münaqişələrə son qoyulmalıdır, gələcəkdə baş verə biləcək hansısa bir münaqişənin qarşısı alınmalıdır, bundan sonra heç bir müharibəyə yol verilməməlidir. XX əsrin sonunda bəşəriyyət bu əsrdə gördüyü dəhşətləri nəzərə alaraq, başa çatmaqda olan bu əsrin bir tərəfdən bəxş etdiyi elmi-texniki tərəqqini, ikinci tərəfdən bu əsrin bəşəriyyətə, xüsusən Avropa və Asiyaya gətirdiyi faciələrin hamısını nəzərə alaraq artıq dərk edibdir ki, XX əsrin nailiyyətlərindən bütün bəşəriyyət XXI əsrdə bəhrələnməlidir. Amma XX əsrin faciələrinə, müharibələrinə, qırğınlarına son qoyulmalıdır, artıq onlar XXI əsrə keçməməlidir.

Biz Azərbaycanda XXI əsrə məhz bu duyğularla, fikirlərlə qarşılayırıq və istəyirik belə olsun. Ona görə də bir müstəqil dövlət kimi bu prosesdə öz yerimizi tapmağa çalışırıq, öz töhfəmizi vermək istəyirik.

Bütün bunlar başqa vasitələrlə yanaşı, birinci növbədə dialoqdan asılıdır. Dialoq həm xalqların, millətlərin daha da dürüst, daha da

düzgün, daha da obyektiv göstərilməsi, yazılması üçün lazımdır. Dialoq həm də ölkələrin, xalqların, millətlərin bir-biri ilə əməkdaşlıq etməsi və bunun nəticəsində dünyada sülhün yaranması üçün lazımdır. Ona görə də sizin "Dialoq Avrasiya" dərginiz dünyada qarşıda duran bu qloballaşma vəzifəsinin bir hissəsini təmin edə bilər. Yəni ona öz xidmətini göstərə bilər, payını verə bilər.

Avropa-Asiya dünyanın şərqinin hamısını təşkil edir. Təbii ki, İspaniya da, Portuqaliya da Avropaya aiddir, Yaponiya, Çin də Asiyadır. Eyni zamanda İndoneziya da, Filippin də - bunların hamısı Asiya qitəsinə aiddir. Bu qitə Yer kürəsində dünya əhalisinin çox hissəsini özündə təmsil edən bir qitədir. Əhəlinin əksər hissəsi dünyanın bu hissəsində yaşayır.

Dünyada gedən böyük proseslər, həm qədim tarix, həm də yeni tarix əsasən bu qitələrdə yaranıbdir. Şərqdə, Avropada - Qərbi Avropada, Şərqi Avropada, Yaxın Şərqdə, Uzaq Şərqdə demək olar ki, ən qədim dövlətlər, xalqlar, mədəniyyətlər mövcuddur. Ona görə də Avropa-Asiya dialoqu çox geniş bir anlayışdır. Bu gün bizim gördüyümüz dərginin əhatə etdiyindən qat-qat genişdir. Ona görə də "Avrasiya dialoqu" deyəndə, mən bu gün belə başa düşdüm ki, siz Avropanın və Asiyanın müəyyən bir hissəsini nəzərə alırsınız. Bu da, yəqin ki, məqsəduyğundur. Çünki dünyanın hamısını qucaqlamaq mümkün deyildir. Dünyanın yarısını da qucaqlamaq mümkün deyil.

Əgər həqiqətən sizin bu dərgidə, - bu gün birinci nömrəni mən artıq vərəqlədim, - göstərilən ölkələr arasında dialoq yarana bilsə, bunun özü böyük bir hadisə olacaqdır, ümumiyyətlə Avrasiya məkanında dialoqun daha geniş mənada yaranmasına xeyir edəcəkdir. Mən belə anlayıram ki, burada bu işin əsas təşəbbüskarı Türkiyə ziyalıları, alimləri, yazıçıları, qəzetçiləri və Azərbaycan yazıçıları, ziyalıları, alimləridir. Eyni zamanda, artıq görünür ki, başqa ölkələr də bu dərgidə təmsil olunublar. Bu, onu göstərir ki, siz həqiqətən müəyyən bir çərçivəni əhatə etmişiniz. Bu, çox sevindirici haldır. Bu gün bunun özəyini təşkil edən Türkiyə və Azərbaycandır. Xüsusən onu qeyd etmək lazımdır ki, bu, birinci növbədə Türkiyə Cümhuriyyətinin, onun alimlərinin, ziyalılarının təşəbbüsünün nəticəsidir. Şəxsən mən bunu qiymətləndirirəm.

Vaxtilə, Sovetlər İttifaqı dağılandan, bu ittifaqa daxil olan cümhuriyyətlər müstəqilliyini əldə edəndən sonra məhz Türkiyə Cümhuriyyətinin və mərhum Prezident Turqut Özalın və Türkiyənin doqquzuncu Prezidenti Süleyman Dəmirəlin təşəbbüsü ilə Türkdilli Dövlətlər Birliyi yaranmışdır. Ötən dövrdə bu birlik çox iş görmüşdür. Bilirsiniz ki, bu birliyin dövlət başçıların son görüşü bu ilin aprel ayında Azərbaycanda keçirilmişdir. Aprel ayında Azərbaycanda "Kitabi-Dədə Qorqud"un 1300 illik yubileyini hamımız birlikdə qeyd etdik. Onlar bir-biri ilə bağlıdır.

Çünki, əgər Türkdilli Dövlətlər Birliyi 1992-ci ildə yaranıbsa, bunun tarixi çox azdır. Amma bizim birliyimiz, bizim tarixi köklərimiz böyük tarixə malikdir. Bu köklər çox dərinidir. Bu köklər "Kitabi-Dədə Qorqud"dur. Ancaq "Kitabi-Dədə Qorqud" da bunun bir mərhələsidir. Bizim xalqlarımızın tarixi "Kitabi-Dədə Qorqud"un 1300 illik tarixindən də qat-qat qədimdir, qat-qat çoxdur. Ancaq hər halda, "Kitabi-Dədə Qorqud" bütün dünyaya onu nümayiş etdirdi ki, bizim xalqlarımız qədim mədəniyyətə, ədəbiyyata, dilə malik olan xalqlardır. Bizim xalqlarımızın kökü birdir. Heç də təsadüfi deyil ki, "Kitabi-Dədə Qorqud" türkdilli ölkələrdə eyni səviyyədə tanınır. Biri ona "Kitabi-Dədə Qorqud" deyir, o birisi "atam Qorqud", - hərə bir cür deyir. Türkdilli dövlətlərə mənsub olan hər bir xalq deyir ki, bu mənimdir. Bu da təbii ki, bu, həm mənimdir, həm də hamımızındır. Çünki hər kəs nəyinsə ona mənsub olduğunu dərk edə bilməsə, onun eyni zamanda qardaşına mənsub olduğunu dərk edə bilməz. Ona görə "Kitabi-Dədə Qorqud" hamımızındır, bütün türkdilli dövlətlərin, türkdilli millətlərin milli və əvəzəilməz bir sərvətidir.

Ancaq bu proseslərin inkişaf etməsində mən yenə də Türkiyənin rolunu xüsusi qeyd edirəm. Bu da təbii ki, çünki biz dövlət müstəqilliyimizi cəmi 8-9 il bundan öncə əldə etmişik. Amma Türkiyə Cümhuriyyəti 1923-cü ildə yaranıbdir. O, böyük Atatürkün rəhbərliyi altında və onun iradəsi ilə yaranan bir dövlətdir. Ancaq ondan öncə Osmanlı imperatorluğunun 700 illik tarixi var. Osmanlı imperatorluğunun dünya tarixində rolu və dünya mədəniyyətinə, dünya elminə verdiyi pay həddindən çox böyükdür. Türkiyənin o böyük tarixi keçmişi, həm də 1923-cü ildə Osmanlı imperatorluğu dağıldığı zaman böyük qüdrət göstərərək öz torpaqlarını qoruyub, imperatorluğun külləri içində cümhuriyyət yaradıb xalqı tərəqqi yolu ilə aparması və indi dünyada böyük dövlətlərdən biri olması bizim hamımız üçün böyük dayaq olmuşdur.

Ona görə də biz, yəni yeni müstəqillik əldə etmiş xalqlar bir-ləşərkən Türkiyənin təşəbbüsü, bu dövlətin köməyi, Türkiyənin bu işdə fəaliyyəti, təbii ki, əsas rol oynamışdır.

Güman edirəm ki, sizin dərginiz bu prosesin daha da inkişaf etməsinə kömək edəcəkdir. Ancaq bu, işin bir hissəsidir. Dərgi öz qarşısında daha geniş məqsədlər qoyubdur. Hesab edirəm ki, onlar da təqdirə layiqdir.

Avrasiya məkanı tarixi əlaqələr nöqteyi-nəzərindən böyük tarixə malikdir. Bu baxımdan bizim son illər qədim İpək yolunun bərpası ilə məşğul olduğumuz da məhz Avrasiya dialoqunu, Avrasiya birliyini yaratmaq məqsədini daşıyır. "Qədim İpək yolu" deyəndə bəzən onu daha çox ticarət vasitəsi kimi anlayırlar. Amma əslində qədim İpək yolu bəlkə də əsasən ticarət üçün yaranaraq, eyni zamanda bu yolun üzərində yerləşən

ölkələrin və onların əhatəsində olan dövlətlərin, xalqların mədəniyyətinin inkişaf etməsi üçün, bir-biri ilə əlaqə yaradaraq hər birinin əldə etdiyi nailiyyətlərdən bəhrələnməsi üçün çox böyük rol oynamışdır. Ona görə də indi biz qədim İpək yolunu bərpa edərkən, birinci növbədə kommunikasiyaların yaranması və bu kommunikasiyalar vasitəsilə ticarət əlaqələrinin yaranması məqsədlərini qarşımıza qoyuruq. Çünki bunlar çox vacibdir. İqtisadiyyat, ticarət, mal mübadiləsi hər şeyin əsasını təşkil edir. Ancaq bunlar istər-istəməz, xalqların mədəniyyətinin, elminin bir-birinə daha da qovuşması üçün böyük imkanlar yaradacaqdır. Ona görə də biz böyük İpək yolunun bərpası, yaranması üçün başqa dövlətlərlə birlikdə son illər çox iş gördük.

Bilirsiniz ki, böyük İpək yolunun bərpası ilə əlaqədar 1998-ci ilin sentyabr ayında Bakıda, məhz bu salonda beynəlxalq konfrans keçirdik. 32 ölkənin nümayəndələri və 13 beynəlxalq təşkilatın təmsilçiləri bu konfransın iştirakçıları idi. 9 ölkədən nümayəndə heyətlərinə dövlət başçıları - Prezidentlər rəhbərlik edirdilər.

TRASEKA proqramı - qədim İpək yolu eyni şeydir. Biz qədim İpək yolunun və Avropa İttifaqı tərəfindən irəli sürülmüş TRASEKA proqramının həyata keçirilməsi üçün böyük saziş imzaladıq. Bu sazişin, bu proqramın həyata keçirilməsinin mərkəzi də məhz Azərbaycan, Bakıdır. Onun daimi katibliyi Azərbaycanda yerləşir və burada həmin daimi katiblik bütün bu işlərin həyata keçirilməsi ilə məşğul olacaqdır.

Siz öz dərginizlə bu böyük İpək yolunun bir qismini əhatə edirsiniz. Beləliklə, öz qarşınızda qoyduğunuz məqsədlərə nail olursunuz, böyük iş görürsünüz. Amma eyni zamanda bu böyük proqramın, məhz qloballaşma prosesi ilə əlaqədar olan bu böyük proqramın həyata keçirilməsinə də xidmət edirsiniz.

"Dialoq Avrasiya" dərgisinin birinci nömrəsində bir neçə ölkə, bəzi adət-ənənələr haqqında məlumatlar vardır. Məni çox sevindirən Novruz bayramı haqqındakı məqalələr oldu. Nə üçün? Çünki Novruz bayramı qədim zamanlardan Azərbaycan xalqının ən istəklili bayramı olmuşdur. Doğrudur, Sovet hakimiyyəti vaxtında buna məhdudiyyət qoyulmuşdu. O mənada ki, bu, bir ictimai mənə, xarakter daşıyan bayram kimi qeyd olunmurdu. Ancaq hər bir azərbaycanlı ailəsi Novruz bayramını qeyd edirdi və bizim üçün o bayramdan əziz bayram heç vaxt olmayıbdir. Amma mən sonralar hiss etdim ki, bizim türkdilli başqa ölkələrdə Novruz bayramı Azərbaycanda olduğu kimi qeyd edilmir.

Bəzilərinə də heç qeyd edilmir. Məsələn, bizim qardaş Türkiyədə Novruz bayramı qeyd edilmir. Xatirimdədir, bir-iki il bundan öncə Türkiyədən bura mənim qonaqlarım gəlmişdi. Elə oldu ki, onların gəlişi Novruz bayramı gününə düşdü. Novruz bayramı şənliklərini, buradakı kütləvi mərasimləri, hər bir azərbaycanlının bu bayramı nə qədər qiymətləndirdiyini görənlər mənim dostum, qardaşım Süleyman

Dəmirələ bunların hamısını danışandan sonra o demişdi ki, bəs biz indiyə qədər niyə bu bayramı belə qeyd etmirik?

Türkiyədə də Novruz bayramını qeyd etməyə başlamışlar. Amma hələ zəif qeyd edirlər. Mən bunu dostlarımıza açıq demək istəyirəm. Təbiidir ki, mən bununla heç kimə heç bir şeyi calamaq istəmirəm. Ancaq bu, bizim bütün xalqlarımızın qədim bayramıdır.

Orta Asiya ölkələrində də Novruz bayramı Azərbaycanda olduğu kimi qeyd edilmirdi. Amma indi ara açılmış, bir-birimizlə əlaqələrimiz genişlənməmişdir. Sovet ideologiyasının məhdudiyyətləri üzərimizdən götürülmüşdür. Mən televiziya ilə baxıram, görürəm ki, Novruz bayramı Özbəkistanda çox geniş qeyd olunur. Orta Asiyanın başqa ölkələrinin bəzində az, bəzində çox qeyd olunur.

Mən gördüm ki, siz Türkmənistanda Novruz bayramının necə keçirilməsini dərgidə yazmısınız. Sizin bu dərginiz vasitəsilə xalqlar bir-birinin keçmiş adət-ənənələrini daha da yaxından tanıyaçaqlar, biləcəklər. Amma keçmişdə ayrılıq ona səbəb olmuşdu ki, biz bunları bilmirdik. Bir də ki, əvvəllər birlik yaradan belə vasitələr də yox idi. İndi ölkələrimiz arasında əvvəlki ayrılıq yoxdur, yəni sədlər götürülmüşdür. Amma eyni zamanda, indi belə bir dərgi vasitəsilə siz bunu yayacaqsınız. Bütün ölkələrdə hamı biləcəkdir ki, Novruz bayramı nədir. Güman edirəm ki, hamı Novruz bayramını Azərbaycanda olduğu kimi qeyd edəcəkdir.

Məni bağışlayın, amma mən bu gün iftixar hissi ilə deyirəm ki, Novruz bayramı Azərbaycanda qeyd edilən kimi indiyədək heç bir yerdə keçirilməyibdir. Yəni bizim xalqımız bu adət-ənənəni saxlayıbdır.

İndi dərgidəki bu məqalələrə baxanlar sadəcə olaraq, bir o qədər dərindən fikir vermirlər. Mən gördüm ki, jurnalın nə qədər böyük əhəmiyyəti var. Ancaq bu, hələ başlanğıcdır, ilk addımdır. Təbiidir ki, siz bu təşəbbüslə böyük bir yol açmısınız. Əgər siz bu yolla uğurla gedə bilsəniz, çox işlər görə biləcəksiniz.

Mən bir məsələni də aydınlaşdırmaq istəyirəm. Bilmirəm, siz bu dərgini ictimai, elmi, mədəni dərgi kimi təsis etmisiniz, yaxud bunun müəyyən siyasi xarakteri də var. Özünü üçün bunu da araşdırmalısınız. Əgər siz çoxlu mövzu götürsəniz, mənə belə gəlir ki, bu, bir qədər çətinliklər yarada bilər. Çünki mən dərgiyə baxdım,- Qırğızistanda siyasi partiyalar haqqında yazı vermisiniz. Deməli, bu, siyasi məsələdir. Mən heç bir şey demək istəmirəm. Dərgiyə yalnız bu gün, ötəri olaraq baxmışam. Dərginin yaranmasından da mənim heç xəbərim yox idi. Mən bunu sizə tam etiraf edirəm. Amma sadəcə olaraq, sual edirəm, özünü müəyyən edirsiniz ki, doğrudan da əgər bu, lazımdırsa, edin. İndi heç bir şeyə məhdudiyyət yoxdur, mətbuat azadlığı, fikir azadlığı, söz azadlığıdır, hər şey azaddır. Əgər siyasət məsələləri də olacaqsə, bu da ola bilər.

Ancaq yox,- dərgi daha çox elmi, mədəni, ictimai xarakter daşıyaçaqsə, bu başqa məsələ. Yenə də bildirirəm,- mən sadəcə olaraq, sizə

öz fikrimi deyirəm, heç bir təklif də vermirəm, bunu sizə sadəcə olaraq düşünmək üçün deyirəm.

Siz burada mənə ödənilir. Ancaq düzü, heç düşünmürdüm ki, siz mənə belə bir mükafat verəcəksiniz. Əgər siz Türkdilli Dövlətlər Birliyinin, xüsusilə Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsində mənim xidmətlərimi qiymətləndirmisinizsə, çox sağ olun, təşəkkür edirəm. Ancaq bu barədə mənim gördüyüm iş, apardığım siyasət dövlətimizin xarici siyasətinin üstün istiqamətidir. Artıq yeddi ildir ki, mən Azərbaycanın dövlət başçısı, Prezidenti kimi bu siyasəti aparıram. Özü də burada hörmətli dostumuz dedi ki, bu mükafatın təqdim edilməsi Milli Qurtuluş günü ərəfəsindədir.

Bu gün iyun ayının 13-dür. Həqiqətən, yeddi il bundan öncə iyun ayının 13-də mən burada vətəndaş müharibəsinin qarşısının alınması ilə məşğul idim. Məhz bu gün mən vətəndaş müharibəsi baş vermiş Gəncə şəhərinə getdim. Ağır günlər idi, qardaş qanı tökülürdü, insanlar bir-birini qırırdılar. Getdim odun-alovun içərisinə və Azərbaycanın ağır vəziyyətini görərək iyun ayının 15-də məsuliyyəti öz üzərimə götürmək qərarını qəbul etdim, razılıq verdim və məni Azərbaycan parlamentinin - Milli Məclisin sədri seçdilər. İki gün ondan sonra prezidentimiz qeyb oldu. Ona görə də o gündən mən Azərbaycanda prezident səlahiyyətlərini öz üzərimə götürməyə məcbur oldum.

O vaxtdan da mən Azərbaycanın dövlət başçısıyam. O gündən mən dövlət başçısı kimi Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsini ölkəmizin xarici siyasətinin əsas, üstün istiqaməti kimi qarşıma qoymuşam və bunu ardıcıl surətdə həyata keçirirəm. Bu da təsadüfi deyil. Birincisi, bu, bizim tarixi köklərimizlə, keçmişimizlə bağlıdır. İkincisi, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında XX əsrdə də elə dövrlər olmuşdur ki, Türkiyə Azərbaycana böyük yardımlar etmişdir.

Bizim tarixi köklərimiz, adət-ənənələrimiz, eyni dildə danışmağımız, yəni eyni dilə mənsub olmağımız, bütün başqa amillər və Türkiyənin Azərbaycanı Qafqazda özü üçün böyük dayaq hesab etdiyinə görə və Türkiyənin də Azərbaycan üçün böyük dayaq olduğuna görə mən bu siyasəti aparmışam və aparıram.

Bilirsiniz ki, Azərbaycanın 10-12 il bundan əvvəl başlanmış ağır bir problemi Ermənistanın Azərbaycana təcavüzüdür, bunun nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının bir qisminin işğal olunması, həmin torpaqlardan bir milyon azərbaycanlının zorla çıxarılmasıdır. O vaxtdan, yəni Ermənistanın Azərbaycana təcavüz etdiyi zamandan, hələ Azərbaycan Sovetlər İttifaqının tərkibində olmasına baxmayaraq, Türkiyənin ictimaiyyəti, türk xalqı və dövləti Azərbaycanın bu vəziyyətində ölkəmizə dayaq olmuş və Azərbaycanın haqq işini müdafiə etmiş, bizimlə bir yerdə olmuşdur. Bu sahədə Azərbaycanla belə əlaqə saxlayan ikinci bir dövlət yoxdur. Təbiidir ki, bu da təsadüfi hal deyildir, yəni xalqlarımız

arasında əsrlər boyu yaranmış münasibətlərin nəticəsidir. Bu, təkcə ölkə liderlərinin, dövlətlərin və hökumətlərin iradəsi deyil. Bu, xalqlarımızın iradəsidir. Xalqların iradəsi də dövlətlərin, hökumətlərin iradəsində öz əksini tapır.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra ötən illərdə biz Türkiyə ilə əlaqələrimizdə böyük nailiyyətlər əldə etmişik.

Bizim insanlarımız Sovet hakimiyyəti dövründə Türkiyə həsrəti ilə yaşayırdılar. Türkiyədə də başqa yerlərə nisbətən, daha çox Azərbaycana diqqət yetirirdilər. Təsədüfi deyil ki, böyük Mustafa Kamal Atatürk demişdi ki, "Azərbaycanın ələmi bizim ələmimizdir, Azərbaycanın sevinci bizim sevincimizdir". Bu sözlər həm Türkiyənin dövlət başçıları tərəfindən, həm də mənim tərəfindən dəfələrlə təkrar olunubdur. Ancaq elə bu sözlər onu göstərir ki, hələ o vaxt,- bu sözlər 1930-cu ildə deyilibdir, - Türkiyə Azərbaycan haqqında düşünürdü, ölkəmiz və xalqımız haqqında düşünürdü. Deməli, bizim xalqlarımız daim bu həsrətlə yaşayıblar və nəticədə də bir-birinə qovuşublar.

Türkiyə Cümhuriyyəti 1923-cü ildən bu günədək böyük yol keçmiş və böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Mən Türkiyə Cümhuriyyəti yaranmasının 75-ci ildönümünü mərasimində böyük iftixar hissi ilə iştirak etdim. Bu cümhuriyyətin yaranması, inkişaf etməsi və bu gün dünyanın böyük dövlətlərindən biri olması xalqın iradəsidir, xalqın unudulmaz lideri böyük Mustafa Kamal Atatürkün xidmətləridir. Ona görə də Türkiyədə olduğu kimi, Türkiyə Cümhuriyyətinin yaranmasını və Mustafa Kamal Atatürkün xidmətlərini Azərbaycanda da yüksək qiymətləndirirlər.

Mən çox sevinirəm ki, burada qeyd olunduğu kimi, keçən il mənə Mustafa Kamal Atatürkün adı daşıyan sülh mükafatı - ödənilir.

Mustafa Kamal Atatürk demişdir: "Yurdda sülh, cahanda sülh". O, bax, bu sözlərlə sülh uğrunda mübarizə aparmışdı. Onun adını daşıyan mükafatın mənə verilməsi, təbiidir ki, Azərbaycan-Türkiyə, Türkiyə-Azərbaycan dostluğuna, qardaşlığına verilən yüksək qiymətdir. Burada mənim də xidmətlərim qeyd olunubsa, mən bunu özüm üçün şərəf hesab edirəm.

Ancaq yenə sizin dərginin məzmununa qayıtmaq istəyirəm. Dərginiz təkcə türkdilli dövlətləri, Türkiyə və Azərbaycanı yox, geniş bir ərazini əhatə edir. Arzu edirəm ki, dərginiz nəzərdə tutduğunuz həmin ölkələr arasında fikir mübadiləsini, tarixi keçmişi və bu günü doğrudan da yaxşı təsvir edə bilsin. Bunların hamısı bizim bu məkanda xalqları bir-biri ilə daha da yaxınlaşdıracaq, birləşdirəcək, sülhə, əmin-amanlığa xidmət edəcəkdir.

Güman edirəm ki, gələcəkdə dərgi təkcə türk və rus dillərində yox, başqa dillərdə də çıxacaqdır.

Mən başa düşürəm ki, rus dili türkdilli dövlətlər və başqa dövlətlər

üçün elə bir dildir ki, biz bunu bilirik. Ona görə də dərgi rus və türk dillərində nəşr olunur. Amma gələcəkdə hər bir xalqın dilində nəşr edilərsə, bu, daha da yaxşı olar. Bilmirəm, bəlkə siz də bu barədə düşünəsiniz: əgər mənim bu fikrim sizin üçün faydalı olarsa, qəbul edəsiniz, faydalı olmasa-yox.

Bir sözlə, doğrusu, bu gün səhər mənə deyəndə ki, məni belə bir tədbirə dəvət ediblər, işim də çoxdur, çox tərəddüd edirdim - gələcəyəm, yaxud gələ bilməyəcəyəm: bura nəyə gəlirəm, bu dərgi nədir? Ona görə də götürüb dərgi ilə müəyyən qədər tanış olmağa məcbur qaldım. Ancaq indi görürəm ki, doğrudan da sizin dəvətiniz təkcə sizin üçün yox, mənim üçün də faydalı imiş. Çünki gəlib həm sizinlə görüşdüm, həm də bu münasibətlə bəzi fikirlərimi sizə çatdırdım.

Sizə bu yolda bir daha uğurlar, hamınıza cansağlığı, səadət arzulayıram. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və dəfələrlə gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin sədri Harun Tokak Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə mərasimdə iştirakına və dərin məzmunlu nitqinə görə təşəkkürünü bildirdi.

Mərasimdə Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Qədri Ecvet Tezcan, qardaş ölkədən gəlmiş qonaqlar, respublikanın ədəbi və elmi ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak etdirlər.

Türkiyənin Bayqurd diyarının "Dədə Qorqud" mükafatı

1998-ci il sentyabrın 5-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Türkiyənin Bayqurd diyarının "Dədə Qorqud" mükafatı təqdim edilmişdir. Bu münasibətlə dövlət başçısı Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Məmməd Əliyevi qəbul etmişdir.

Səfir Azərbaycan Prezidentinin Türkiyədə layiq görüldüyü "Dədə Qorqud" mükafatını Prezident Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin, parlamentin sədri Hikmət Çətinin, Baş nazir Məsud Yılmazın, Baş qərargah rəisi, ordu generalı Hüseyn Qıvrıçoğlunun səmimi salamlarını ölkə başçısına çatdıran səfir dost ölkədə Prezident Heydər Əliyevin çox sevildiyini, onun səfərlərinin Türkiyədə bayram kimi qarşılandığını, ABŞ-a, Böyük Britaniyaya, Yaponiyaya rəsmi ziyarətlərinin Türkiyə mətbuatında geniş işıqlandırıldığını söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin 1997-ci ildə Türkiyənin ən yüksək 19 mükafatına layiq görüldüyünü nəzərə çarpdıran səfir **Məmməd Əliyev** dedi:

- Cənab Prezident, qədim Bayqurd diyarının "Dədə Qorqud" mükafatı Sizə ulu Dədə Qorqudu bütün dünyada tanımaq, təbliğ etmək sahəsində görkəmli xidmətlərinizə görə verilmişdir. Minlərlə bayqurdlu

Azərbaycan Prezidentinin bu diyarı, eləcə də Dədə Qorqudun burada yerləşən qəbrini ziyarət etməsini arzulamışdır. Cənab Prezident, Bayqurd diyarının bütün rəhbərləri və ənənəvi Dədə Qorqud bayramlarını təşkil edən komitənin üzvləri xahiş etmişlər ki, bu mükafatı qəbul edəsiniz və Bayqurda gələsiniz.

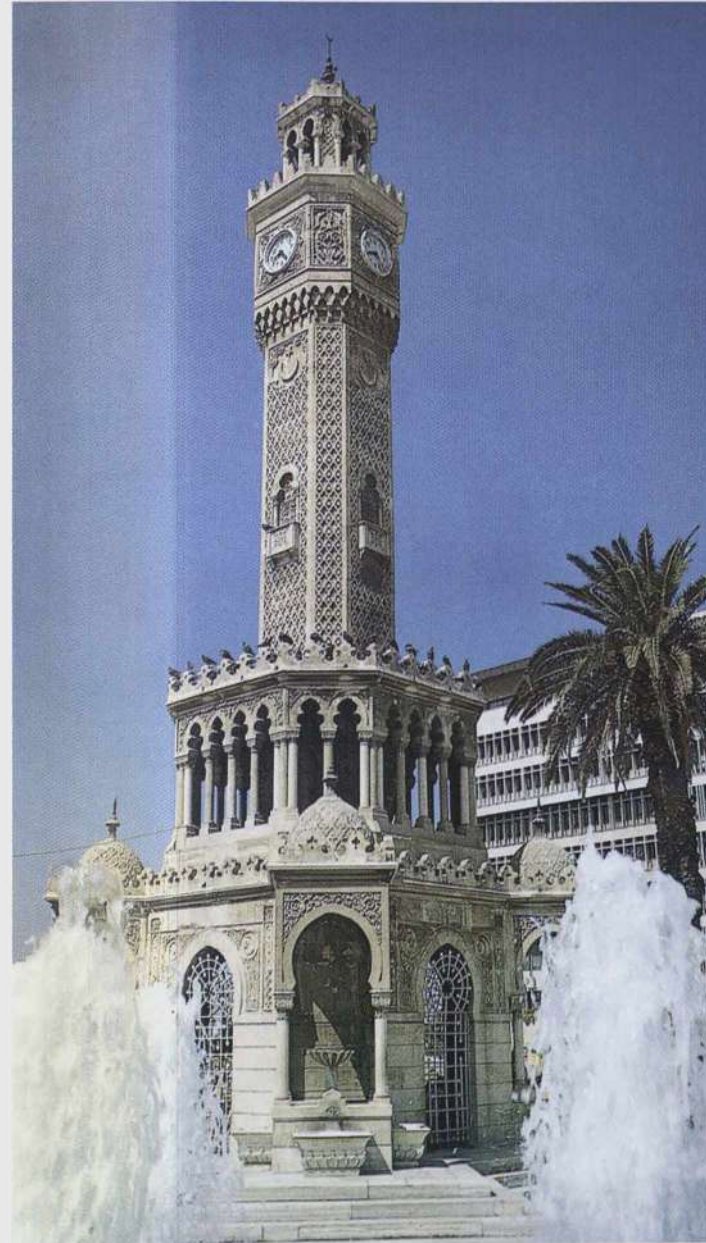
Türkiyənin rəhbərliyinə özünün salamlarını və xoş arzularını çatdırmağı səfirdən xahiş edən Prezident **Heydər Əliyev** təqdim olunan mükafatı məmnuniyyətlə qəbul etdiyini bildirərək dedi:

- "Dədə Qorqud" mükafatı mənim üçün əzizdir. Çünki Dədə Qorqud bizim hamımızın babamızdır, atamızdır. Azərbaycanda Dədə Qorqud adı hamı üçün əzizdir. Türkiyədə məlumdur ki, mən "Dədə Qorqud" dastanının, əfsanəsinin 1300 illik yubileyini keçirmək məqsədi ilə mühüm qərarlar qəbul etmişəm, yubiley komissiyası təşkil olunubdur. Biz bunu YUNESKO ilə birlikdə beynəlxalq səviyyədə keçirəcəyik. Bayqurdluların bu təşəbbüsləri bizim hamımızın müştərək işimizin bir hissəsidir. Onların Dədə Qorqud simasını bu heykəldə əks etdirməsi və bu mükafatı mənə verməsi mənim üçün çox əhəmiyyətlidir.

Rica edirəm ki, Bayqurd bələdiyyəsinin rəhbərlərinə, bütün Türkiyə vətəndaşlarına minnətdarlığımı, salamımı, ən xoş arzularımı çatdırasınız.

Türkiyənin İzmir şəhərinin Qarşıyaka bələdiyyəsinin "İnsan haqları" mükafatı

1998-ci il sentyabrın 5-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Türkiyənin İzmir şəhərinin Qarşıyaka bələdiyyəsinin "İnsan haqları" mükafatı təqdim edilmişdir.

Bu münasibətlə dövlət başçısı Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Məmməd Əliyevi qəbul etmişdir.

Türkiyənin dövlət, hökumət və parlament başçılarının səmimi salamlarını Prezident Heydər Əliyevə çatdıran səfir **Məmməd Əliyev** dedi:

- Qardaş türk xalqının liderləri, siyasətçiləri ürəkdən inanırlar ki, Azərbaycan xalqı dünyanın ən təcrübəli dövlət xadimi və siyasətçisi olan Heydər Əliyevin ətrafında daha sıx birləşərək XXI əsrə inamla addımlayacaqdır.

Azərbaycanda insan haqlarının və demokratiyanın inkişafında böyük xidmətlərinə görə Prezident Heydər Əliyevə İzmir şəhərinin Qarşıyaka bələdiyyəsi tərəfindən "İnsan haqları" mükafatı verildiyini vurğulayan Məmməd Əliyev bildirdi ki, bunu bütün izmirililər yekdil-liklə səs verərək qərara almışlar.

Səfir izmirililərin Prezident Heydər Əliyevi orada görmək arzusunu dövlət başçısına çatdırdı, İzmirin ən gözəl yerində ucaldılmış möhtəşəm "İnsan haqları" abidəsinə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin adı yazılmış lövhə vurulduğu barədə məlumat verdi.

Türkiyə dövlətinin, hökumətinin və parlamentinin başçılarına özünün salamlarını və xoş arzularını çatdırmağı səfirdən xahiş edən Prezident **Heydər Əliyev** təqdim olunan mükafatı məmnuniyyətlə qəbul etdiyini bildirərək dedi:

- Azərbaycanda insan haqlarının qorunması həm dövlətin, həm də ictimaiyyətin fəaliyyətində əsas yer tutur. Demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quran Azərbaycanda insan haqlarının qorunması sahəsində çox işlər görülmüştür. Azərbaycanda ölüm hökmünün ləğv olunması bu sahədə çox ciddi və dəyərli bir addımdır. İnsan haqları ilə əlaqədar 1948-ci ildə qəbul olunmuş bəyannamənin 50 illik yubileyinin BMT tərəfindən keçirilməsində Azərbaycan da iştirak edir və bu barədə ölkəmizdə bir çox tədbirlər görülür. Bu sahədə gördüyüm işlərə İzmirdə verilən yüksək qiymətə görə minnətdaram.

İzmir bələdiyyəsinin rəhbərlərinə, bütün Türkiyə vətəndaşlarına minnətdarlığımı, salamımı, ən xoş arzularımı bildirirəm.

Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "İpək Yolu Xidmət Mükafatı" və vəqfin fəxri üzvü

1998-ci il sentyabrın 5-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "İpək Yolu Xidmət Mükafatı" və vəqfin fəxri üzvü diplomu təqdim edilmişdir.

Bununla əlaqədar dövlət başçısı Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Məmməd Əliyevi qəbul etmişdir.

Ankarada fəaliyyət göstərən İpək Yolu Vəqfinin idarə heyətinin qərarı ilə Prezident Heydər Əliyev türk dünyasındakı böyük xidmətlərinə, İpək yolunun yenidən canlandırılması sahəsindəki tarixi xidmətlərinə görə "İpək Yolu Xidmət Mükafatı"na layiq görülmüş və vəqfin fəxri üzvü seçilmişdir.

Bu münasibətlə İpək Yolu Vəqfinin rəhbəri Həsən Moğolun məktubunda bildirilir ki, vəqfin idarə heyətinin qərarı ilə "Azərbaycanın müstəqillik qazanmasında və güclü, böyük dövlət olmasında böyük xidmətlərinə görə dəyərli böyüyümüz və böyük dövlət adamı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə "İpək Yolu Xidmət Mükafatı" verilmiş, Azərbaycan Prezidenti vəqfin fəxri üzvü seçilmişdir".

Səfir **Məmməd Əliyev** fəxri üzlük diplomunu və mükafatı Prezident Heydər Əliyevə təqdim edərək dedi:

- Cənab Prezident, onlar Sizin Ankaraya gələrkən imkan daxilində İpək Yolu Vəqfini ziyarət etməyinizi dəfələrlə xahiş etmişlər. Eyni zamanda, Ərzurumdakı Atatürk Universitetinin, İzmirdəki Egey Universitetinin kollektivləri Sizi bu ali təhsil ocaqlarının fəxri doktoru seçmişlər. Həmin mükafatları təqdim etmək üçün onlar Sizi Türkiyədə səbirsizliklə gözləyirlər.

Təqdim olunan mükafatı məmnuniyyətlə qəbul etdiyini bildirən Prezident **Heydər Əliyev** Türkiyə ilə Azərbaycan arasında mövcud olan səmimi dostluq, qardaşlıq münasibətlərindən danışaraq dedi:

- Hər iki xalqın arzusunun həyata keçirilməsi sahəsində öz üzərimə düşən işləri görürəm və Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı dostluq, qardaşlıq əlaqələrinin inkişaf etməsini siyasətimin əsas istiqamətlərindən biri hesab edirəm. Mən çox məmnunam ki, bizim ölkələrimiz arasındakı əlaqələr çox yüksək səviyyədədir. Azərbaycanda Türkiyənin həyatına böyük maraq göstərilir. Türkiyənin insanların, vətəndaşlarının, dövlət başçıların, siyasi xadimlərinin, hökumət başçıların Azərbaycan daimi marağı, diqqət və qayğısı bizim tərəfimizdən çox yüksək qiymətləndirilir.

Ötən illərdə Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri daha da inkişaf etmiş, bu sahədə xeyli iş görülmüş, yaxşı nəticələr əldə olunmuş-

dur. Türkiyədə son illər fəaliyyətimə yüksək qiymət verilməsi və mənə ayrı-ayrı ictimai təşkilatların, universitetlərin fəxri mükafatlarının verilməsi mənim üçün böyük şərəfdir. Mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm.

Qədim Böyük İpək yolunun bərpası tarixi hadisədir. Bununla bağlı Azərbaycanda xeyli iş görülmüştür.

Azərbaycan İpək yolu xəttində mühüm yer tutur. Keçmişdə Böyük İpək yolu mövcud olan zaman Azərbaycan burada öz əhəmiyyətli rolunu oynayır. Bu gün onun bərpasında da Azərbaycan fəal iştirak edir.

Bu sahədə görülmə işlərin dünyada məlum olduğunu söyləyən Azərbaycan Prezidenti Azərbaycanın təşəbbüsü ilə Avropa Komissiyası ilə birlikdə sentyabrın 7-8-də Bakıda Böyük İpək yolunun bərpasına dair beynəlxalq konfrans keçiriləcəyi barədə məlumat verdi. Bu tədbirin yüksək səviyyədə keçəcəyinə ümidvar olduğunu bildiren dövlət başçısı bunun üçün xeyli hazırlıq işləri görüldüyünü və konfransda mühüm sənədlər qəbul ediləcəyini vurğuladı.

Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin bu sahədə Azərbaycanda görülmə işlərə diqqət yetirdiyinə və onu bu münasibətlə mükafatlandığına görə təşəkkür edən Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Mən bu mükafatı məmnuniyyətlə qəbul edirəm. Bunlar, yəni mənim fəaliyyətimə göstərilən bu qayğı, diqqət Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etməsinə bundan sonra da xidmət edəcəkdir və bu sahədə bizim müştərək işlərimiz üçün çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Rica edirəm ki, İpək Yolu Vəqfinin nümayəndələrinə və bütün Türkiyə vətəndaşlarına minnətdarlığımı, salamımı, ən xoş arzularımı çatdırasınız.

Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin 1998-ci il "Böyük lider" mükafatı və vəqfin fəxri sədri

1999-cu il fevralında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin 1998-ci il "Böyük lider" mükafatına layiq görülmüş və vəqfin fəxri sədri seçilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev İpək yolu dövlətləri rəhbərlərinin Bakıda yüksək səviyyəli görüşünü təşkil etmək, İpək yolunu yenidən bərpa edərək əmin-amanlıq, təhlükəsizlik, sülh, sabitlik və səadət yolu halına gətirmək sahəsindəki səylərinə, Bakı-Ceyhan neft boru kəməri layihəsinin həyata keçirilməsi uğrunda böyük zəhmətinə və qətiyyətli mövqeyinə görə İpək Yolu Vəqfinin 1998-ci il "Böyük lider" mükafatına layiq görülmüşdür.

Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyi, ölkəmizin

Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "1999-cu ilin dövlət adamı" mükafatı

2000-ci il martında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "1999-cu ilin dövlət adamı" mükafatına layiq görülmüşdür.

Vəqfin İdarə heyətinin qərarında deyilir:

"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev türkdilli respublikaların arasında birlik, bərabərlik, qardaşlıq və əməkdaşlıq sahəsindəki fəaliyyətinə, bölgədə sülh və əməkdaşlıq, sabitlik və təhlükəsizlik yaradılması üçün böyük əməyinə, Bakı-Ceyhan neft boru kəmərinin gerçəkləşdirilməsi

bütün sahələrdə inkişafı və çiçəklənməsi yolundakı fədakar zəhmətinə, habelə regionda əmin-amanlıq, təhlükəsizlik, sülh, sabitlik, iqtisadi inkişaf və xalqların səadəti uğrunda böyük fəaliyyətinə görə İpək Yolu Vəqfinin fəxri sədri seçilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Ankaradakı səfirliyinə müraciət edən İpək Yolu Vəqfinin İdarə heyətinin sədri Həsən Moğol bu mükafatı və vəqfin fəxri sədri vəsiqəsini Prezident Heydər Əliyevə təqdim etməkdən şərəf duyacağını bildirmişdir.

məsələsindəki böyük müvəffəqiyyətinə, Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələrin ən yüksək səviyyədə inkişafı üçün səylərinə, İpək yolunun yenidən bərpa edilməsi məqsədi ilə millətlərarası miqyasda fəaliyyətinə görə 1999-cu ilin dövlət adamı mükafatına layiq görülsün".

İpək Yolu Vəqfinin İdarə heyətinin sədri doktor Həsən Moğol bu qərarın bütün üzvlər tərəfindən yekdilliklə, böyük qürur və iftixar hissi ilə qəbul olunduğunu bildirmişdir.

Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "2001-ci ilin dövlət adamı" mükafatı

2001-ci il avqustunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "2001-ci ilin dövlət adamı" mükafatına layiq görülmüşdür.

Bununla əlaqədar vəqfin sədri doktor Həsən Moğolun məktubunda deyilir ki, İdarə heyəti bu qərarı qəbul edərkən Azərbaycan Prezidentinin aşağıdakı xidmətlərini əsas götürmüşdür:

2001-ci il 18 iyun tarixli fərmanı ilə avqustun 1-dən etibarən Azərbaycanda latın əlifbasına keçilməsi, mətbuatın, təhsilin, rəsmi

yazışmaların, çıxışların Azərbaycan dilində olması, Azərbaycanın latın əlifbası ilə dünyaya açılması, İpək yolunda əlifba və dil birliyinin təmin edilməsi, türkdilli ölkələr arasında "türkcə dil körpüsünün" qurulması, "dildə, fikirdə, işdə birlik" şüarının həyata keçirilməsi, "bir millət, iki dövlət" kəlamı ilə Türkiyə və Azərbaycanın sıx yaxınlaşdırılması, əlifba və dil birliyindən çıxış edərək "türk birliyinin" təmin edilməsi sahəsində böyük fəaliyyəti.

Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "2002-ci ilin siyasət adamı" mükafatı

2003-cü il martın 29-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "2002-ci ilin siyasət adamı" mükafatına layiq görülmüşdür.

Bu nüfuzlu mükafat türk dünyasının, o cümlədən region dövlətlərinin inkişafında xüsusi xidmətləri olan dövlət və siyasət xadimlərinə verilir. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev "2002-ci ilin siyasət adamı" mükafatına Tarixi İpək yolunun yenidən inkişafı və canlanması, Bakı-Tbilisi-Ceyhan ixrac boru kəmərinin inşasının həyata

keçirilməsi, Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındakı Azərbaycan torpaqlarının sülh yolu ilə azad edilməsi üçün göstərdiyi qətiyyətli səylərə, latın qrafikalı əlifbaya keçməklə türk əlifba birliyinin və türkdilli ölkələrin birliyinin yaradılması, Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi işlədilməsi, Türkiyə, türkdilli respublikalar və dünya ölkələri ilə qurduğu dostluq münasibətləri və əməkdaşlıq nəticəsində Azərbaycanı etibarlı və fəal tərəfdaş dövlətlər sırasına çıxarmaq sahəsindəki yorulmaz fəaliyyətinə görə layiq görülmüşdür.

Türkiyənin "Siyasət" jurnalının "İlin şərəf mükafatı"

1998-ci il noyabrında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin siyasi və iqtisadi mövzuları əhatə edən nüfuzlu və məşhur "Siyasət" jurnalının ənənəvi "İlin şərəf mükafatı"na layiq görülmüşdür.

Jurnalın İdarə heyətinin sədri G.Gül Kılıçaslan qardaş Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmdə

layiqli yer tutmasını böyük uğurla həyata keçirən, türk dünyasının liderlərindən biri, Türkiyə Respublikasının ən vəfalı və ən böyük dostu olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin bu mükafata layiq görülməsindən böyük iftixar hissi keçirdiklərini bildir-mişdir.

Türkiyənin "Siyasət" jurnalının "İlin dövlət adamı mükafatı"

2003-cü il martın 17-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyədə nəşr olunan nüfuzlu və məşhur "Siyasət" jurnalının təsis etdiyi "İlin dövlət adamı mükafatı"na layiq görülmüşdür.

Bununla əlaqədar jurnalın İdarə heyətinin sədri G.Gül Kılıçaslan Azərbaycan Prezidentinə məktub göndərmişdir. Məktubda deyilir:

"Möhtərəm Prezident, Zati-aliləri. "Siyasət" jurnalının nəşrə başlamasının 9-cu ildönümü tamam olur. Bizim jurnal hər il oxucularımızın müəyyən etdiyi ən məşhur dövlət adamları və siyasətçilər üçün "İlin dövlət adamı mükafatı" verir. Biz jurnalımızın yubileyi və mükafatın verilməsi mərasimlərini bu ilin may ayında keçirməyi qərara almışıq.

Oxucularımızın yekdil rəyi belədir ki, bu dəfə "İlin dövlət adamı mükafatı" qardaş Azərbaycanın qısa müddətdə beynəlxalq aləmdə layiqli yer tutmasında bir insan ömrünün görə biləcəyindən qat-qat artıq iş görən, türk dünyasının tarixə adı qızıl hərflərlə həkk olunmuş siyasi xadimlərindən biri, Türkiyənin ən sədaqətli, sınıanmış və böyük dostu, çox dərin etimad bəslədiyimiz Zati-alinizə - Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə verilsin.

Türk dünyasının böyük oğluna - Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə həmin mükafatı təqdim etmək və keçirəcəyimiz mərasimdə Sizi aramızda görmək şərəfinə nail olmaq arzusundayıq. Təşrifinizi səbirsizliklə gözləyir və Sizə ən dərin hörmət və ehtiramımızı bildiririk".

Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin fəxri sədri

1998-ci il noyabrın 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin fəxri sədri seçilmişdir.

Bununla əlaqədar vəqfin sədri Akkan Suvərin Azərbaycan Prezidentinə ünvanlanmış məktubunda deyilir:

*"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevə*

Hörmətli Prezidentimiz!

Böyük lütfkarlıq göstərib Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinə gələrək bizə şərəf verdiyiniz üçün Zati-dövlətlərinizə minnətdarıq. Qrupumuza şərəf verərək iştirak etdiyiniz toplantıda bizlərə böyük dövlət adamı olmağın, öndərliyin və liderliyin bütün nümunələrini göstərdiniz. Yaratdığınız möhtəşəm mənzərədə lütfkarlıq göstərib bizlərə şərəf verən sözlər dediniz.

Sizin bu yüksək diqqətinizdən cəsarət alaraq 1998-ci il noyabrın 12-də keçirdiyimiz iclasımızda biz Sizi vəqfimizin fəxri sədrliyinə yekdilliklə seçmişik. Möhtərəm Prezidentimiz, Zati-dövlətlərinizin münasib görəcəyi bir vaxtda mən dostlarım və ölkəmizin hörmətli iş adamlarından ibarət bir qrupla birlikdə Sizə fəxri sədr vəsiqəsini öz əllərimizlə təqdim etmək istəyirik.

Lütfkarlıq göstərib bizi qəbul edəcəyiniz ümidi ilə minnətdarlığımızı, sevgi və bağlılığımızı bildiririk.

Ən dərin hörmətlə,

*Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar
Vəqfinin sədri Akkan Suvər"*

Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin "Günümüzün ən dözümlü adamı" mükafatı

1999-cu il iyulun 7-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfi tərəfindən "Günümüzün ən dözümlü adamı" seçilmişdir.

Bununla əlaqədar vəqfin sədri Akkan Suvərin Azərbaycan Prezidentinə ünvanlanmış məktubunda deyilir:

*"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti,
Mərmərə Qrupu Vəqfinin fəxri sədri
möhtərəm cənab Heydər Əliyevə*

Zati-aliləri, hörmətli cənab Heydər Əliyev!

Mərmərə Qrupu Vəqfinin İcra Şurası Zati-alinizə türklük aləminin mürəkkəb və çətin məsələlərinin həllində göstərdiyiniz yüksək mətanət, səbr və iltifata görə Osmanlı dövlətinin yaradılmasının 700-cü ildönümü ilə əlaqədar təşkil etdiyi "Osmanlıda tolerans (dözüm)" toplantısında "Günümüzün ən dözümlü adamı" adı verilməsi barədə yekdilliklə qərar qəbul etmişdir.

Əziz şərəf başqanımız,

Şərəf plaketimizin Sizə Bakı şəhərində təqdim olunmasına izn verməyinizi yüksək şəxsinizdən xahiş edirik. Ən dərin hörmət, məhəbbət və bağlılığımızla,

*Mərmərə Qrupu Strateji və
Sosial Araşdırmalar Vəqfinin sədri
Akkan Suvər"*

Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin 2002-ci ilin "Baş müəllim Atatürk" mükafatı

2002-ci il avqustun 23-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin 2002-ci ilin "Baş müəllim Atatürk" mükafatı təqdim edilmişdir.

Bununla əlaqədar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev bu vəqfin sədri Akkan Suvər in başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** qonaqları salamlayaraq dedi:

- Mən sizə təşəkkür edirəm ki, vaxtınızı sərf edib Azərbaycana gəlmisiniz və referendumun gedişini müşahidə edəcəksiniz. Sizin Azərbaycanla, xüsusilə mənimlə çox yaxın dostluq əlaqəriniz, yəqin ki, sizi bu dəfə Azərbaycana gətirən əsas səbəblərdən biridir. Mən buna görə sizə təşəkkür edirəm, çox sağ olun. Ancaq eyni zamanda, siz mənim çox yaxın dostlarımsınız. Şəxsən çox məmnunam ki, mənə yenə də dostlarımla görüşmək nəsib oldu.

Mən Türkiyədə olanda bəzən görüşürük. Azərbaycana gəldiriniz, çox sağ olun, görüşürük. Bunların hamısı lazımdır. Çünki dostlar görüşməlidir, danışmalıdır. Görüşmək, danışmaq olmasa, bəzən dostluq əlaqələri də soyuyur. Düzdür, bizim əlaqələrimiz soyumaz, çünki dostluğumuz böyükdür, dərinidir. Doğrudur, bəzi böyük tədbirlərimizdə iştirak etməyə məni dəvət edirsiniz, lakin vaxt olmur, gələ bilmirəm. Amma görək bir dəfə xüsusi olaraq sizin vəqflə bağlı Türkiyəyə, İstanbulla gələm. Axı mən sizin vəqfin fəxri başqanlarından biriyəm. Ona görə gəlməliyəm, bu, mənim borcumdur. Amma siz də görürsünüz ki, bizim işlərimiz olduqca çoxdur, ona görə də imkan edə bilmirəm. Bir müddət əvvəl mən İstanbulda, Qara Dəniz İş Birliyinin toplantısında oldum, sizinlə görüşdüm. Amma vəqfi ziyarət etməyə imkanım olmadı. Çünki Ankaraya getdim. Orada bir çox işlər vardı, oradan da Qarsa getdim, yaqin ki, eşitdiniz. Qarsdakı Qafqaz Universiteti mənə fəxri doktor adı veribdir.

Düzdür, Türkiyədə bir çox universitetlər mənə fəxri doktor adı veriblər, hələ almamışam. Ancaq Qarsa getdim, çünki Qars mənim üçün çox əhəmiyyətli bir yerdir. Mən Naxçıvanda yaşayanda Türkiyəyə İğdır dan, Qarsdan keçib gəlirdim. Qarsın Azərbaycanla əlaqələrdə də xüsusi yeri var. Bilirsiniz ki, məşhur Qars müqaviləsi var, 1921-ci ilin oktyabr ayında Qarsda Rusiya, Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, bir də Ermənistan tərəfindən imzalanıb. Bu müqavilə Azərbaycan, Ermənistan, Türkiyə sərhədlərinin müəyyən edilməsi haqqındadır. O vaxt ermənilər iddia edirdilər ki, Türkiyənin şərqində olan torpaqlar guya onlara məxsusdur. Bizim bəzi başqa torpaqlara da iddia irəli sürürdülər. Bu baxımdan Qars müqaviləsi çox əhəmiyyətli bir sənəddir. Bunu çoxları unutmuşdu, tarixdə qalmışdı. Amma mən Naxçıvanda işləyəndə bu bölgənin problemləri ilə məşğul oldum, Naxçıvanı qorumaq lazım idi. Mən bilirdim ki, Qars anlaşması var. 1992-ci ilin fevral ayında Ankaraya gəldim. Orada Qars anlaşması haqqında mətbuata geniş məlumat verdim. Beləliklə, bu anlaşma yenidən gündəliyə çıxdı.

Xatirimdədir ki, Moskvada buna çox mənfi reaksiya verdilər. Naxçıvanda bir dəfə televiziyaya baxırdım. Moskvadan Qars müqaviləsinə aid bir veriliş verdilər. Axırda isə bildirdilər ki, bu müqavilənin heç bir hüquqi qüvvəsi yoxdur, hətta Qars müqaviləsinin mətnini elə studiyadaca yandırdılar. Amma onu yandırmaq mümkün deyil, bu müqavilə o vaxt həmin dövlətlər tərəfindən imzalanıb, hər dövlət tərəfindən ratifikasiya olunub və ümumdünya, beynəlxalq təşkilatlarda qeydə alınıb, onu pozmaq mümkün deyildir.

Səmimi qəbula görə minnətdarlıq edən Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin sədri **Akkan Suvər** nümayəndə heyətinin üzvlərini dövlət başçısına təqdim edərək dedi:

- Möhtərəm Cümhur başqanımız, yenidən Sizin hüzurunuzda olduğumuz və fəxri sədrimiz kimi Sizə vəqfimizin ötən ilki fəaliyyəti barədə hesabat təqdim etdiyimiz üçün böyük sevinc duyuruq.

Sözlərimə başlamazdan əvvəl, Türkiyə Respublikasının 9-cu Prezidenti Süleyman Dəmirəlin salamını və ehtiramını Sizə çatdırmaqdan bəxti-yarlıq duyduğumu bildirmək istəyirəm.

Buraya qədəm qoyduğumuz ilk andan gördük ki, sanki köhnə Bakı yox olmuş, yeni Bakı yaranmışdır. Tər-təmiz küçələri və işıqları ilə şəhər tanınmayacaq dərəcədə dəyişmiş, son dərəcə gözəlləşmişdir. Doğrusu, Bakını tanıya bilmədik. Sizin hüsurunuzda Bakının bələdiyyə rəisini ürəkdən təbrik edirik.

Dəyərli Cümhur başqanımız, Siz böyük bir iş gördünüz və Azərbaycan televiziyasının Türkiyəyə yayımını təşkil etdiniz. Bu, bizim Azərbaycanla olan əlaqələrimizin qüvvətlənməsinə, artmasına böyük təkan verir. Türkiyədə, demək olar, hamı hər axşam Azərbaycan televiziyasına baxır. Bu barədə dost-tanışdan çox eşitmişəm. Sizə deyim ki, bu, çox gözəl bir iş oldu. Nəticədə həm Sizi televiziyada görmək, həm də on il bundan əvvəlki hadisələrin ildönümlərini seyr etmək türk ziyalılarına çox ləzzət verir.

Buraya gəlişiminizin bir səbəbi də keçiriləcək referendumla bağlıdır. Dünyada çox az ölkə var ki, konstitusiyada dəyişiklik aparmaq üçün öz xalqının ayağına gedir. Məsələn, bizim ölkəmizdə belə şeyləri Məclisdə həll edirlər. Parlament üzvləri əl qaldırmaqla Konstitusiyada istənilən dəyişikliyi edə bilirlər. Ancaq Siz bunun ən gözəlini həyata keçirirsiniz. Bizdən fərqli olaraq, bunu xalqın müzakirəsinə verirsiniz. Bu münasibətlə biz Zati-alinizin şəxsində bütün azərbaycanlı qardaşlarımızı təbrik edirik. Bu, demokratiya üçün çox böyük xeyirxahlıq, insan haqlarına böyük hörmət nümunəsidir.

Sizin Türkiyəyə səfəriniz çox uğurla keçdi. Siz Türkiyədə çox az dövlət başçısına göstərilən bir səmimiyyət, hörmət və qardaşlıq duyğuları ilə qarşılandınız. Bu, türk millətinin həm Zati-alinizə olan məhəbbətinin, həm də qardaş Azərbaycana bəslədiyi duyğuların parlaq təzahürü idi. Başqa bir hadisə də Türkiyədə çox böyük əks-səda doğurdu. Türkiyə futbol komandası dünya birinciliyində üçüncü yer qazandıqda, Türkiyə Prezidenti və Baş naziri də daxil olmaqla, - bunu tam səmimiyyətimlə söyləyirəm, — heç kimdən səs-səmir çıxmazdan əvvəl Siz türk millətinə təbrik göndərdiniz. O, Türkiyə televiziyaları tərəfindən dəfələrlə göstərilirdi. Xüsusilə, "qardaşım Əhməd Nəcdət Sezər" kəlmələri ilə başlayan və "bu zəfər yalnız Türkiyənin deyil, bütün türk dünyasıdır" sözləri ilə davam edən təbrikiniz Türkiyədə çox böyük reaksiya doğurdu.

Ötən il biz BMT-nin keçirdiyi toplantılarda Türkiyəni qeyri-hökumət təşkilatı kimi təmsil etmişik. Keçən il Özbəkistanda keçirilən prezident seçkilərində mən BMT tərəfindən müşahidəçi kimi iştirak

etdim. 2001-ci ildə 10 nəfərlik bir heyətlə Sofiyada səfərdə olduq. Bolqarıstanın Prezidenti, Baş naziri, parlamentin sədri, xarici işlər naziri, habelə keçmiş Prezident Jelyu Jeleov tərəfindən qəbul edildik. Bütün bu görüşlərdə Zati-alinizin bizim vəqfin fəxrli sədri olduğunu vurğuladıq.

Bundan əlavə, 2001-ci ildə 4-cü Avrasiya İqtisadi Zirvəsini və Dünya İdarəçi Qadınlar Forumunu uğurla keçirdik. Bu mühüm tədbirlərə göndərdiyiniz təbrik məktublarınıza görə Sizə minnətdarlığımızı bildirirəm.

Mərmərə Qrupu Vəqfi keçən il Türkiyənin ən nüfuzlu 125 qurumu ilə birlikdə "Avropa İttifaqına - bəli!" kampaniyasını təşkil etmişdir. Bu kampaniya çox böyük uğurla başa çatmış və bildiyiniz kimi, Türkiyə Böyük Millət Məclisi Avropa İttifaqına üzv olmaq üçün lazım olan bütün qanunları təsdiq etmişdir. Vəqfimiz Türkiyədəki mühüm bir tədbirdə də təşəbbüskar kimi çıxış etmişdir. Ölkənin ən nüfuzlu qurumları ilə birlikdə Türkiyə Etika Dərnəyini yaratmışıq. Bu dərnək hazırda və gələcəkdə ölkəmizdə mühüm məsələlər barədə doğru və dürüst qərarlar qəbul olunmasına nəzarət edəcək bir mexanizm rolunu oynayacaqdır.

Müntəzəm olaraq aylıq toplantılarımızı da keçirmişik. Bu toplantılarda Süleyman Dəmirəl, Tansu Çillər, Məsud Yılmaz, Rusiya və Çin səfirləri, hərbcilər, Milli Təhlükəsizlik Şurasının üzvləri, Konstitutsiya Məhkəməsinin sədri, tanınmış qurumların rəhbərləri iştirak etmişlər.

Bu il sentyabrın 26-28-də İstanbulda keçirəcəyimiz 5-ci Avrasiya İqtisadi Zirvəsinə Zati-alinizin təbrik məktubu göndərəcəyinizə, yüksək səviyyəli Azərbaycan nümayəndə heyətinin bu tədbirdə iştirak edəcəyinizə ümid edirik. Bundan başqa, oktyabrın 17-dən 19-dək keçiriləcək "Türkiyə və qonşu ölkələrin qadın parlament üzvlərinin sülh və əməkdaşlıq konfransı"nda yüksək səviyyəli nümayəndə heyətinin iştirakını da ürəkdən arzulayırıq.

Böyük Atatürkün latın əlifbasını qəbul etmək barədə 9 avqust 1928-ci il tarixli qərarının və Zati-alinizin Azərbaycanda latın əlifbasına keçmək haqqında 9 avqust 2001-ci il tarixli fərmanının xoş təsadüf nəticəsində eyni günə düşməsi münasibətilə İdarə heyətimizin Azərbaycandan gələn deputatlarla iyunun 15-də İstanbulda keçirdiyi birgə iclasın qərarına əsasən, Siz Azərbaycana və türk dünyasına bu günədək bacarıqla rəhbərlik etdiyinizə görə yekdilliklə 2002-ci ilin "Baş müəllim Atatürk" mükafatına layiq görülmüsünüz.

Sizi təbrik edirik. Latın əlifbası yolunda atdığınız bu böyük addım münasibətilə Sizə və şəxsinizdə azərbaycanlı qardaşlarımıza bir daha təbriklərimizi yetirir, mükafatı qəbul etməyinizi xahiş edirik.

Bu, İstanbuldakı məşhur "Yıldız Porselen"də əllə hazırlanmışdır.

Kənarları qızıl işləməlidir. Burada "Baş müəllim Atatürk ödəli" sözləri yazılmışdır.

Prezident **Heydər Əliyev** vəqfin sədrinə təşəkkür edərək dedi:

- Vəqfin işləri haqqında verdiyiniz məlumat məni çox sevindirdi. Türkiyədə vəqflər çoxdur, hər kəs vəqf yarada bilər, ona görə də bəzən başa düşmək olmur ki, bu necə, böyük, dəyərli vəqfdir, yoxsa adi bir vəqfdir.

Sizinlə İstanbulda tanış olanda məni öz vəqfinizə dəvət etdiniz. Böyük bir mərasim keçdi, nitq söylədik, ziyafət də verdiniz. Orada çox adam var idi, mən onda hiss etdim ki, sizin vəqfiniz həqiqətən çox dəyərli işlər görmüşdür, Türkiyədə böyük hörmətə malik olan vəqfdir. O vaxt siz məni fəxri sədr seçdiniz və bundan çox məmnun oldum. Son dövrlərdə, xüsusən də keçən il gördüyünüz işlər haqqında verdiyiniz məlumat fəxri sədri olduğum bu vəqfin fəaliyyətinə məndə böyük ehtiram yaratdı. Çünki doğrudan da siz böyük işlər görürsünüz. Bütün bunlar məni çox sevindirir. Mən arzu edirəm ki, vəqfiniz bundan sonra daha da genişlənsin, yalnız Türkiyədə deyil, bütün dünyada fəaliyyətini genişləndirsin. Türkiyə Cümhuriyyətinə, xalqına fayda versin və Türkiyə ilə Azərbaycanın dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin inkişafına yeni-yeni töhfələr versin.

Mənim sizin vəqfin fəxri sədri seçilməyim, ilk növbədə, Azərbaycanla Türkiyə arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin inkişaf etməsi və genişlənməsi üçün yeni bir vasitədir.

Mən 9 ildir Azərbaycanın Prezidentiyəm, bu müddətdə Türkiyə ilə əlaqələrimiz çox inkişaf edibdir. Bu, həm Azərbaycan xalqının iradəsidir, həm də Prezident kimi mənim iradəmdir. Mən bu xətti bundan sonra da aparacağam. Biz bundan sonra da əlaqələrimizin daha da canlı olması üçün yeni-yeni imkanlar axtarır tapmalıyıq. Çünki dünyada çox böyük dəyişikliklər əmələ gəlir, hər ay, hər il dəyişir. Biz bütün bu dəyişikliklərlə ayaqlaşmalıyıq.

Siz mənə "Baş müəllim Atatürk" mükafatını verdiniz. Bu, böyük bir mükafatdır. Siz bilirsiniz ki, mən Atatürk adına Beynəlxalq Sülh Mükafatı laureatıyam. Onu mənə Ankarada təqdim etdilər. İndi isə siz məni baş müəllim adlandırırsınız. Mən bunu məmnuniyyətlə qəbul edirəm, çünki Atatürkün ideyalarını yaymaq, təbliğ etmək və xalqımıza çatdırmaq, həm də bu ideyalardan faydalanmaq, istifadə etmək sahəsində çox işlər görmüşəm. Bu, bir siyasi xadim, lider və Prezident kimi mənim fəaliyyətimdə çox mühüm yer tutur. Təsədüfi deyil ki, mən Azərbaycanda Atatürk Mərkəzi yaratdım. Siz bunu bilirsiniz, orada böyük işlər görülməkdir.

Türkiyə Cümhuriyyətinin yaradıcısı Atatürk elə bir şəxsiyyətdir ki,

onun haqqında nə qədər danışsan, yenə də azdır. Atatürkün həyatını, fəaliyyətini daim öyrənmək lazımdır. Bizdəki Atatürk Mərkəzi bu işləri də görəcəkdir. Atatürkün indiyə qədər Azərbaycanla əlaqədar dediyi sözləri, gördüyü işləri, naməlum qalan cəhətləri aşkara çıxaracaqdır.

Belə çıxır ki, mən də bu sahədə öyrətməlik, müəllimlik etməliyəm. Baş müəllim kimi, gərək başqa müəllimlərə də öyrədəm ki, Atatürkün ideyalarını necə həyata keçirmək lazımdır. Mənə təqdim etdiyiniz bu hədiyyə də çox qiymətlidir. O mənada yox ki, bunun müəyyən maddi dəyəri var, o mənada ki, siz Azərbaycanın Cümhur başkanı kimi məni Atatürklə bir yerdə təsvir edibsiniz və gözəl ornament içində göstəribsiniz.

Mən sizə təşəkkür edirəm. Düzdür, mənim Atatürklə yan-yanə şəklim olmayıb. Çünki mən Atatürkün yanında olmamışam, özüm də öz şəklimi Atatürkün şəklinin yanına qoya bilmərəm. Amma siz bunu etmişiniz. Çox təşəkkür edirəm.

Bir sözlə, mən Mərmərə Qrupu Vəqfinin fəaliyyətindən çox razıyam. Gördüyünüz işləri çox yüksək qiymətləndirirəm. Güman edirəm ki, bundan sonra daha böyük işlər görəcəksiniz. Mən vəqfinizin fəxri sədri olmağımdan iftixar duyuram.

Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzinin "Dünyanın XX əsrdə görkəmli xadimi" mükafatı

1999-cu il yanvarın 19-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzinin (İngiltərə, Kembridc) Direktorlar Şurası tərəfindən "Dünyanın XX əsrdə görkəmli xadimi" adına layiq görülmüşdür. Bununla bərabər şura Heydər Əliyevə böyük gümüş medal verilməsi və onun adının Krallığın şərəf kitabına həkk olunması haqqında qərar qəbul etmişdir.

Bu yüksək ad və mükafat Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə bütün dünyada yüksək qiymətləndirilən demokratik, sülh-

sevər və humanist siyasət yeritdiyinə görə verilmişdir.

Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzi 30 ildən çoxdur ki, dünyanın bu sahədə ən nüfuzlu təşkilatı hesab olunur və planetin ən görkəmli ictimai-siyasi xadimlərini seçir.

Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzinin baş direktoru Nikolas Lau yüksək mükafatı Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etməkdən böyük məmnunluq duyacağını bildirmişdir.

Azərbaycan Respublikası Əsilzadələr Məclisinin 1 nömrəli şəhadətnaməsi

1999-cu il iyulun 7-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Azərbaycan Respublikası Əsilzadələr Məclisinin 1 nömrəli şəhadətnaməsi təqdim edilmişdir.

Bununla əlaqədar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Əsilzadələr Məclisinin sədri, xalq yazıçısı Maqşud İbrahimbəyovu qəbul etmişdir.

Əsilzadələr Məclisinin sədri, Milli Məclisin deputatı Maqşud İbrahimbəyov dövlət başçısını səmimi salamlayaraq dedi ki, Siz müalicədən qayıdandan sonra birinci dəfədir Sizi görürəm və şadam ki, Allaha şükür, səhhətiniz yaxşıdır. Siz bizim dahi rəhbərimiz, dahi Prezidentimizsiniz. Fəxr edirəm ki, bu gün mən Azərbaycan Respublikası Əsilzadələr Məclisi adından Sizə 1 nömrəli şəhadətnaməni təqdim edirəm. Çünki 1 nömrəli əsilzadə Sizsiniz.

Prezident Heydər Əliyev minnətdarlığını bildirərək dedi ki, əgər Siz belə qiymət vermisinizsə, təşəkkür edirəm. Respublika rəhbəri Əsilzadələr Məclisinin yaradılması ilə də maraqlandı. Maqşud İbrahimbəyov məlumat verdi ki, məclis yaradılıb, ilin sonunadək

onun qurultayı keçiriləcəkdir. Dövlət başçısı xatırlatdı ki, Siz məclisin yaradılması barədə mənim fikrimi öyrənmişdiniz və mən demişdim ki, yaradın. Çünki bu, Azərbaycanın bu günü və gələcəyi üçün lazımdır. Prezident Heydər Əliyev Əsilzadələr Məclisinə üzvlər qəbul etmək üçün hansı meyarların əsas götürüldüyünü söylədi. Maqşud İbrahimbəyov bildirdi ki, biz Vətəni, Prezidenti sevən əsl ziyalıları qəbul edirik. Üzvlər çoxdur, amma hələlik heç kimə şəhadətnamə verməmişik. Qəbul olunmaq istəyənlər də çoxdur.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dedi ki, sizin bu təşəbbüsünüze uğurlar arzulayıram. Dövlət başçısı arzu etdi ki, yaradılan Əsilzadələr Məclisi gələcəkdə Azərbaycanın həm dövlətinin, həm cəmiyyətinin naminə, bizim milli ənənələrimizə uyğun, amma eyni zamanda demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət prinsipləri əsasında fəaliyyət göstərsin və Azərbaycan xalqına öz yardımını göstərə bilsin.

Maqşud İbrahimbəyov Prezident Heydər Əliyevə Azərbaycan Respublikası Əsilzadələr Məclisi üzvünün 1 nömrəli şəhadətnaməsini, habelə Əsilzadələr Məclisi adından hədiyyə olaraq qədim xəncər təqdim etdi.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı

1999-cu il noyabrın 1-də Türkiyədə işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Ankarada, Türkiyə Prezidentinin rəsmi iqamətgahı olan Çankaya köşkünün böyük salonunda Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim olunmasına həsr edilmiş tontənəli mərasim keçirilmişdir.

Səhnədə Türkiyə Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının dövlət bayraqları qoyulmuşdu.

Salona toplaşanlar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəli hərarətli alqışlarla qarşıladılar.

Mərasimin iştirakçıları Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün əziz xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad etdilər.

Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumunun rəhbəri professor **Rəşad Gənc** Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı haqqında və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin tərcümeyihali, mənalı həyat yolu haqqında məlumat verərək dedi:

- Hörmətli Prezidentlərim!

Dəyərli qonaqlar!

Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu Atatürkün dünyada sülhə verdiyi önəm göstərən Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim olunması mərasiminə xoş gəlmisiniz.

Əsrimizdəki çağdaşlaşma təşəbbüslərinin öncüsü olan Atatürkün düşüncə və söylərinin amalı müstəqillik, sərbəstlik, insan sevgisi və bütün bunların labüd zəmini olan dünyada sülhdür. Onun dünyada sülhün bərqərar olmasına verdiyi böyük əhəmiyyəti bütün bəşəriyyətin diqqətinə çatdırmaq məqsədi daşıyan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı, qanunda deyildiyi kimi, dövlət mükafatı səviyyəsindədir.

Mükafat Atatürkün "Yurdda sülh, cahanda sülh" prinsiplərinə uyğun olaraq regionda, beynəlxalq aləmdə və ölkələrarası münasibətlərdə sülh, dostluq, anlaşma və xoş məramlı əməkdaşlıq yaradılmasına xidmət edən görkəmli şəxsiyyətlərə verilmək üçün təsis edilmişdir.

Sülh mükafatı Atatürkün qızıl suyuna salınmış gümüş barelyefi, qızıl döz nişanı, diplom və miqdarı hər il müəyyən edilən maddi mükafatdan ibarətdir. 1999-cu il üçün təsdiq edilən maddi mükafat min ədəd "Türkiyə Cümhuriyyət altunu" miqdarındadır.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına namizədlər göstərilərkən və mükafat verilərkən irq, dil, cins, din və sair səbəblərdən ayrı-seçkiliyə

yol verilmir. Mükafatın verilməsi ilə bağlı işlər uzun bir vaxt - 24 ay çəkir. 1999-cu il üçün mükafata namizədlər göstərmək hüququ olan şəxslər və qurumlar 1997-ci il dekabrın 31-dək öz namizədlərini bildirmişdilər. Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumuna bildirilən namizədlərlə birlikdə, onların haqqındakı məlumatlar araşdırılmaq üçün Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin hər il yenidən təşkil etdiyi komissiyaya təqdim olunur. Komissiya 15 ay davam edən araşdırmalardan sonra rəyini Mükafat Komitəsinə bildirir.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi bu mükafatı verən ən yuxarı qurumdur. Onun hazırkı tərkibi belədir: Prezident, baş qərargah rəisi, məlumat və informasiya işlərinə baxan dövlət naziri, gənclər və idman işlərinə baxan dövlət naziri, yüksək qurumlara baxan dövlət naziri, xarici işlər naziri, maarif naziri, mədəniyyət naziri, turizm naziri, milli təhlükəsizlik qurumunun baş katibi, ali təhsil naziri və Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumu və ölkə Prezidenti tərəfindən seçilən yeddi üzv.

Mükafatın verilməsi ilə bağlı rəylər hörmətli Cümhur başqanına təqdim olunur. Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsi barədə qərar ən gec aprelin 23-də - Milli suverenlik və uşaq bayramı günü elan edilir. Mükafatın özü isə mayın 19-da, yəni Atatürkü anma, gənclik və idman bayramı günü təqdim olunur.

Ancaq 1999-cu ildə Azərbaycan Respublikasının hörmətli Prezidenti Heydər Əliyevin üzərində cərrahiyyə əməliyyatı aparıldığına görə, bu il mayın 19-da təşkil olunmalı mərasimdə iştirak edə bilməyəcəyi nəzərə alınaraq, mərasim bu günə keçirilmişdir.

Hörmətli Prezidentim!

Dəyərli qonaqlar!

İndi də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevin tərcümeyihalını öz edirəm.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikasında dünyaya gəldi. Atasını Əlirza bəy və anasını İzzət xanım kiçik yaşlarından Qars müqaviləsi ilə Ermənistanda qalan Zəngəzurdan köçməyə məcbur olmuş ailələrin uşaqları idi.

Ailənin doqquz uşağından dördüncüsü olan hörmətli Heydər Əliyev ilk orta və orta ixtisas təhsilini Naxçıvanda almışdır. Sonra Bakıda institutun memarlıq fakültəsinə qəbul edilmişdir. Burada təhsilini davam etdirərkən İkinci Dünya müharibəsi başlanmış və Heydər Əliyev daxili

işlər komissarlığında işləmişdir. 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir.

1964-67-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-69-cu illərdə isə sədri vəzifəsində çalışmış, ona general-mayor rütbəsi verilmişdir. 1969-82-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi olan hörmətli Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan sənaye, təhsil, tikinti, texnika, kənd təsərrüfatı və mədəniyyət sahələrində böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Uzunluğu 41 kilometr olan Bakı metropoliteni, iri müəssisələr, sənaye kompleksləri onun söyləri ilə tikilmişdir.

Hörmətli Heydər Əliyev 1976-82-ci illərdə bu işləri davam etdirməklə yanaşı, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvlüyünə namizəd olmuşdur. 1982-87-ci illərdə isə Siyasi Büronun üzvü və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsində çalışmışdır. Həmin dövrdə Siyasi Büronun üzvü kimi Avropa, Yaxın Şərq və Asiya ölkələrində rəsmi səfərlərdə olmuşdur.

Mixail Qorbaçovun siyasəti ilə razılaşmayaraq, 1987-ci ildə Siyasi Büronun üzvlüyündən və Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsindən istefa vermişdir.

Möhtərəm Heydər Əliyev 1990-cı ildə sovet ordusunun Bakıya girərək törətdiyi 20 yanvar qırğınına etiraz edərək, Kommunist Partiyasından çıxmışdır. 1991-ci ildə vətəni Naxçıvan Muxtar Respublikası parlamentinin sədri və Azərbaycan parlamenti sədrinin müavini seçilmişdir. 1993-cü ildə vətəndaş müharibəsinin qarşısını almaq üçün Azərbaycan Milli Məclisinin sədri seçilmiş, həmin il iyunun 24-də Milli Məclisin qərarı ilə hörmətli Heydər Əliyevə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətləri verilmişdir. 1993-cü il oktyabrın 3-də isə o, xalqın böyük əksəriyyətinin səs verməsi ilə Azərbaycan Prezidenti seçilmişdir.

Ölkəsinin Prezidenti vəzifəsini bacarıqla yerinə yetirən hörmətli Heydər Əliyev bu illər ərzində Azərbaycanın müstəqilliyinə və özünə qarşı yönəldilmiş çevriliş və sui-qəsd cəhdlərinin qarşısını alaraq, Azərbaycanın müstəqilliyini və daxili sabitliyini qorumuşdur. Ermənistanla atəşkəs əldə edərək Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar qan tökülməsini dayandırmış və

problemin diplomatik yollarla həlli üçün əlverişli şərait yaratmışdır. Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatının qurulması və neft sahəsində müqavilələr imzalamışdır. 1994-cü il sentyabrın 20-də "Əsrin neft müqaviləsi"ni imzalayaraq dünyanın bir çox ölkələrinin neft şirkətlərinin Bakıya gəlməsi üçün böyük səy göstərmişdir.

Türkiyə və türklər barədə hər zaman "Biz bir millət, iki müstəqil dövlətlik" deyən hörmətli Heydər Əliyev xarici ölkələrə rəsmi səfərlərində və müxtəlif tədbirlərdə Bakı-Ceyhan əsas boru kəmərinin təkidlə tərəfdarı olmuşdur. 1998-ci il oktyabrın 28-də isə digər dövlət başçıları ilə birlikdə Bakı-Ceyhan boru xəttinin çəkilməsi haqqında Ankara Bəyannaməsini imzalayaraq, bu barədəki qərarını bir daha təsdiqləmişdir.

Hörmətli Prezident Heydər Əliyev 1997-ci ildə NTV televiziyasının ölkəmizdə keçirdiyi sorğu zamanı "Dünyada ilin adamı" mükafatına, Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfi tərəfindən "İlin dövlət adamı" mükafatına, Qarsın və İzmir şəhəri Qarşıyaka rayonunun bələdiyyələri tərəfindən "İlin insan haqları" mükafatına layiq görülmüşdür. Bir çox ölkələrin universitetlərinin fəxri doktorudur. 1992-ci ildə əsasını qoyduğu Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri vəzifəsini indi də yerinə yetirməkdədir.

Hörmətli Heydər Əliyevin xanımı, məşhur göz həkimi, professor Zərifə Əliyeva 1985-ci ildə vəfat etmişdir. İki övladı, altı nəvəsi vardır.

Tərcümeyi-halını qısaca şərh etmək istədiyim hörmətli Heydər Əliyev söylədiyim dəyərli fəaliyyəti ilə yanaşı, Azərbaycanın daxili sabitliyi başda olmaqla Qafqazda əmin-amanlığın bərqərar olması sahəsində böyük səylər qoymuşdur. İndiyə qədər bu sahədəki

fəaliyyəti ilə bölgədə sabitliyin möhkəmlənməsi yolunda mühüm addımlar atması, ulu öndər Atatürkün "Yurdda sülh, cahanda sülh" prinsipi əsasında dünyada sülhə, dövlətlər arasında dostluq, anlaşma və xoş mərəmli əməkdaşlıq yaranmasına xidmət etməsi və bu işlərin beynəlxalq aləmə yaxşı məlum olması və dəyərləndirilməsi, xüsusən Atatürkü və atatürkçü düşüncəni çox yaxşı bilməsi və bundan örnək alması, çıxışlarında bu mövzunu tez-tez dilə gətirməsi, türk mədəniyyətini və tarixini dünyaya tanıtdırması nəzərə alınaraq hörmətli Heydər Əliyev Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı

Komitəsinin 1999-cu il 12 aprel tarixli qərarı ilə 1999-cu il üçün Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülmüşdür. Bu qərar hörmətli Cümhur başqanımız tərəfindən də imzalanaraq təsdiqlənmişdir.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəl mərasimdə nitq söylədi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin nitqi

- Qardaş, dost və qonşu Azərbaycan dövlətinin dəyərli Cümhur başqanı, əziz qardaşım hörmətli Heydər Əliyev!

Hörmətli qonaqlar!

Böyük Atatürkün məkanında təşkil olunan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim edilməsi mərasiminə xoş gəlmisiniz!

Buiki mükafatın sahibi, Azərbaycan Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevi hüsurunuzda dövlətim və millətim adından salamlamaqdan duyduğum məmnuniyyəti ifadə edərkən sizlərin də hissiyatını ifadə etdiyimi bilirəm. Özünə isə bir daha öz vətənidən fərqli olmayan Türkiyəyə "Xoş gəlmisiniz!" deyirəm.

Hörmətli Heydər Əliyev, şübhəsiz ki, XX əsrdə iz qoymuş şəxsiyyətlər arasında haqlı yerini uzun illər bundan öncə almış dövlət və siyasət adamıdır. Əsasən XX əsrin iki super gücündən biri olan Sovetlər Birliyinin tarixini yazarkən hörmətli Heydər Əliyevdən bəhs etmədən ötürmək mümkün deyildir. Əziz qardaşım, hörmətli Heydər Əliyev Sovetlər Birliyinin içəridən dağılması ilə nəticələncək tarixi prosesin gedişatını böyük uzaqgörənliklə təsbit etmiş olan az sayda insanlardan öndə gedənidir.

Hörmətli Heydər Əliyev Sovetlər Birliyi dövründə Azərbaycanın çiçəklənən respublikaya çevrilməsi üçün uzun illər boyunca böyük fədakarlıqla çalışmış, ölkəsinin haqq və hüququnu qorumağa söylər göstərmişdir.

Möhtərəm Əliyev 1990-cı ilin yanvarında sovet tankları Bakıya yeriəndə etirazını ilk bildirən insanların biri olmuş və Moskvanı tərk edərək ölkəsinə dönmüşdür. Ölkəsi yenidən müstəqillik qazandıqdan sonra hörmətli Əliyev Azərbaycanın müqəddəratında təsirli rol oynayan şəxsiyyətlərdən biri olmaq imkanı əldə etmişdir. Həqiqətən də, ölkəsinin son dərəcə çətin günlərində qarşısına çıxan tarixi məsuliyyətin üzərinə qoyduğu vəzifəni ləyaqətlə yerinə yetirmiş və Azərbaycanın sabitliyə qovuşmasını təmin etmişdir.

Respublika Prezidenti olaraq Heydər Əliyevin öz ölkəsində demokratiyanı gücləndirmək, sərbəst bazar iqtisadiyyatına keçmək sahəsindəki öncül rolu təqdirlə izlənməkdədir. Azərbaycanın təbii

ehtiyatlarından öz ölkəsinin inkişafına, xalqın rifahına xidmət edəcək şəkildə istifadə olunması sahəsindəki uzaqgörən və çevik siyasəti ona dünyada haqlı olaraq hörmət və etimad qazandırmışdır.

İndi qardaş Azərbaycanın qarşısında duran hər baxımdan ən böyük məsələ, şübhəsiz ki, Yuxarı Qarabağ münəqişəsinin aradan qaldırılmasıdır. Azərbaycan torpaqlarının beşdə birinin erməni silahlı birləşmələri tərəfindən işğal və bunun doğurduğu çətinliklər qalmaqdadır. Beynəlxalq hüququn açıq şəkildə pozulması demək olan bu işğal nəticəsində yerlərindən-yurdlarından edilmiş bir milyondan çox azəri qardaşlarımız dünyanın gözü qarşısında çox ağır vəziyyətdə yaşayırlar. Bu işğal xalqın həyatından tutmuş iqtisadiyyata qədər bütün sahələrə mənfi təsir göstərir, Azərbaycanın inkişafı və demokratiyanın möhkəmləndirilməsi yolunda ciddi bir əngəldir.

Məsələ tezliklə, Azərbaycanın mənafeləri tam qorunmaqla həll edilməlidir. Beynəlxalq birlik münəqişə başlayandan bəri məsələnin həlli yollarını tapmaq üçün söylər göstərir. Türkiyə bu söylərdə ikitərəfli səviyyədə və ATƏT-in Minsk qrupu tərkibində fəal iştirak edir. Münəqişə ədalətlə və birləşməlik həll olunmalıdır. Azərbaycanla Ermənistan arasında belə bir sülhün olması sadəcə, Azərbaycanın deyil, Qafqazın da taleyini dəyişdirəcək, bölgədə yeni əməkdaşlıq imkanlarına yol açacaqdır.

Qafqazda sülh, sabitlik və firavanlığın bərqərar olması, ilk növbədə, müstəqilliyinə böyük fədakarlıq və qurbanlar nəticəsində qovuşmuş Azərbaycanın haqqıdır. Sülhün yaranması cəsəət, uzangörənlik və reallıq tələb edir. Tarix sülh yaradanları özünün qızıl səhifələrinə yazacaqdır. Əsas məsələ bu günün çətinliklərini aradan qaldırmaq və gələcəyin parlaq günlərini görə bilməkdir. Əziz qardaşım, hörmətli Əliyev Qafqaz bölgəsində davamlı, ədalətli sülhün, əmin-amanlıq və sabitliyin bərqərar olması yolunda hər cür fədakarlıq və səy göstərməkdədir.

1920-ci ildə Ankarada Azərbaycan hökumətinin səfirliyi açılarkən Azərbaycan bayrağını öz əli qaldırdığı gün "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, qəmi bizim qəميمizdir" deyərək əbədi qardaşlığımızın və birliyimizin ən gözəl tarixini yaradan, XX əsrin ən böyük inqiləbcisi və sülhsevəri, Cümhuriyyətimizin qurucusu böyük Atatürkün adını daşıyan bu əlamətdar mükafat hörmətli Əliyevin bütün dünyada təqdirlə qarşılanan, ölkəsinə etibar qazandıran sülhsevər mövqeyinin Türkiyə Cümhuriyyətinin dövləti və milləti tərəfindən də layiqincə qiymətləndirilməsinin bir nişənisidir.

Bu gün Azərbaycan tarix səhnəsində bir daha müstəqil olaraq haqlı yerini tutmuşdur. Azərbaycanın və bütün türk dünyasının böyük şairi, əziz dostum Bəxtiyar Vahəbzadə müstəqillik bayrağının mənasının nə olduğunu, baxın, nə qədər gözəl anladır:

Öz məsləkim, öz eşqim,
Öz amalım, öz eşqim
Daim məndən öndədir,
Azərbaycan bayrağı
Başımın üstündədir.

Əqidəmin, eşqimin,
Qanımın rəngi bayraq,
Bütün arzularımın
Qızıl çələngi bayraq.

Hər şeydən bu dünyada
Şərəf uca, şan uca,
Zamanın yollarında
Mən ki, səni tutmuşam
Daim başımdan uca.

Tarixdəki Azərbaycan hökumətinin qurucusu mərhum Məmməd Əmin Rəsulzadənin, - bilirsiniz ki, o, Ankarada dəfn olunmuşdur, - sözləri ilə desək, yüksələn bayraq bir daha enməz və enməyəcəkdir də!

Müstəqilliyinin ilk günlərindən etibarən hər zaman Azərbaycanın yanında olan Türkiyə bu qardaş ölkənin qarşılaşdığı hər bir məsələdə dəstəyini və iştirakını bundan sonra da əsirgəməyəcəkdir. Əziz qardaşım, hörmətli Əliyevin həmişə söylədiyi kimi, bizim dostluğumuz əbədidir, sarsılmazdır və başqaları tərəfindən pozulması da mümkün deyildir.

Əziz qardaşım, hörmətli Heydər Əliyev! Bölgəmizdə sülh, sabitlik və rifah naminə göstərdiyiniz böyük xidmətləri tarix önəmlə yaddaşına köçürəcəkdir. Türkiyə Cümhuriyyətinin təsis etdiyi ən böyük mükafat olan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını Atatürkün məkanında Sizə təqdim edərkən Sizi türk milləti və Türkiyə Cümhuriyyəti adından ürəyimin ən dərinliklərindən gələn hisslərlə təbrik edirəm.

Prezident Süleyman Dəmirəl mərasimə toplaşanların gurultulu alqışları altında Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını, onun nişanını və diplomunu Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Zati-aliləri, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım hörmətli Süleyman Dəmirəl!

Zati-aliləri, Türkiyə Cümhuriyyətinin baş naziri hörmətli Bülənd Ecevit!

Zati-aliləri, Türkiyə Cümhuriyyətinin Böyük Millət Məclisinin başqanı hörmətli Yıldırım Akbulut!

Zati-aliləri, Türkiyə Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi hörmətli Hüseyn Qıvrıçoğlu!

Hörmətli nazirlər, millət vəkilləri, ictimai-siyasi xadimlər, elm xadimləri, mətbuat nümayəndələri!

Hörmətli xanımlar və cənablar, bacılar və qardaşlar!

Əziz dostlar!

Mən sizi səmimi qəlbədən salamlayıram və bu gün Türkiyədə, Ankarada sizinlə bərabər, birlikdə olmağımdan böyük məmnuniyyət, qürur hissi duyuram.

Biz sizinlə birlikdə 17 avqust fəlakətini yaşadıq. Bu zəlzələ Türkiyə Cümhuriyyətinə böyük zərərlər gətirdi, zərbələr vurdu. Amma biz Azərbaycanda hesab edirik ki, bu, eynən Azərbaycana da zərərlər gətirdi, zərbələr vurdu. Çünki biz qardaş, dostuq. Bizi bir-birimizdən heç bir şey ayıra bilməz. Biz bu dərdi o gündən sizinlə birgə çəkirik və sizinlə də bərabər olacağıq. Fəlakətdən sonra biz əlimizdən gələn yardımı etdik və bundan sonra da edəcəyik.

Hörmətli Prezident, əziz qardaşım Süleyman Dəmirəl ilə bərabər bu gün biz bu fəlakətin mərkəzi olan Kocaelidə, İzmitdə olduq, bir çox görüşlər keçirdik, fəlakətdən zərər çəkmiş insanlarla görüşdük, Kocaeli Universitetində olduq, orada dərs ilinin açılışında iştirak etdik. Bunlar hamısı Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun və mənim qardaşlıq dostluğunun təzahürüdür.

Mən zəlzələ olan kimi Türkiyəyə gəlmək arzusunda idim. Ancaq o vaxt bu, məsləhət görülmədi. İndi isə Türkiyəyə gələrkən ilk növbədə bu yerləri ziyarət etməyim, fəlakətdən zərər çəkmiş insanlarla görüşməyim və Türkiyə Cümhuriyyətinin, dövlətinin, xalqının orada qısa müddətdə böyük işlər gördüyünün şahidi olmağım mənim üçün çox əzizdir.

Bu gün hər şeydən əvvəl mən türk xalqına, Türkiyə Cümhuriyyətinə bir daha "Keçmiş olsun!" deyirəm, fəlakətdə həlak olmuş insanlara Allahdan rəhmət, yaralanmış insanlara şəfa diləyirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Türkiyə xalqı, Cümhuriyyəti - əsrlər boyu böyük sınaqlardan, imtahanlardan çıxmış xalq və Atatürk tərəfindən yaranmış Cümhuriyyət bu imtahandan, bu sınaqlardan da uğurla çıxacaqdır.

Aparılan işlər onu göstərir ki, dağılan, uçulan, pozulan hər şey qısa müddətdə bərpa olunacaq, bəlkə də bundan yaxşısı yaranacaqdır. Ancaq sizi də, bizi də incidən insanların şəhid, həlak olmasıdır.

Bu gün biz orada fəlakətdən zərər çəkmiş insanlarla görüşdük. Nə qədər böyük fəlakət, faciə içində olsalar da, onlar Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidentini və məni böyük sevgi, məhəbbət hissi ilə qarşıladılar. Onların üzü gülürdü, bu insanlar bizimlə böyük nikbinliklə danı-

şırdılar. Bu, onu göstərir ki, Türkiyə vətəndaşları, türk xalqı öz dövlətinə, hökumətinə inanır, etibar edir və ümidlə yaşayır ki, onların bütün problemləri həll olunacaq, onlar əvvəlkindən də yaxşı yaşayacaqlar.

Əziz dostlar!

Mən bu gün böyük həyəcan içindəyəm. Çünki mən böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıyan beynəlxalq sülh, barış mükafatına layiq görülmüşəm. Bu mükafatı, ödəli belə təntənəli şəraitdə mənə Türkiyə Cümhuriyyətinin ən yüksək vəzifələrində olan şəxslərin iştirakı ilə Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl təqdim etdi. Təbiidir, siz mənim bu həyəcanımı, duyğularımı hiss edirsiniz.

Mən həyatımda çox mükafatlar almışam. Mənim tərcümeyi-halım, bioqrafiyam burada sizə çatdırıldı. Mən 75 yaşımın 60 ili ərzində çalışmışam, işləmişəm. Keçmişdə gördüyüm işlərə görə mən Sovetlər Birliyi kimi fəvqəldövlətin ən yüksək mükafatlarını, nişanlarını almışam. Mən bir çox digər ölkələrin də mükafatlarını, nişanlarını almışam. Ancaq Türkiyə Cümhuriyyətinin mükafatını, Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıyan mükafatı almaq və xüsusən sülh adını daşıyan mükafatı almaq mənim üçün böyük şərəfdir. Hesab edirəm ki, bu mükafat mənim indiyə qədər aldığım mükafatların hamısından yüksək, qiymətlidir.

Mustafa Kamal Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının yüksək qurumunun bu mükafatın mənə verilməsi haqqında qəbul etdiyi qərar, - bu quruma hörmətli Baş nazir rəhbərlik edir, - böyük tarixi əhəmiyyət kəsb edən bir qərardır. Ona görə mən bu qurumun üzvlərinin hamısına öz minnətdarlığımı, təşəkkürümü bildirirəm. Mənim fəaliyyətimə və xüsusən sülh sahəsində fəaliyyətimə verilən belə yüksək qiymətə görə minnətdar olduğumu bildirirəm.

Çox sevinirəm, çox şadam ki, mən bu mükafatı əziz dostum, qardaşım, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, hörmətli Süleyman Dəmirəlin əlindən aldım, bu qızıl nişanı o mənim döşümə taxdı, bu mükafatı o mənə təqdim etdi. Bunlar mənim həyatımda ən yüksək qiymətə malik olan, tarixi əhəmiyyət kəsb edən hadisədir.

Əziz qardaşım, dostum, hörmətli Süleyman Dəmirəl, bütün bunlara görə Sizə, sizin hamınıza bir daha təşəkkür edirəm.

Mustafa Kamal Atatürk XX əsrin dünyada ən böyük şəxsiyyətlərindən biridir. Zaman keçdikcə onun şəxsiyyətinin nə qədər böyük olduğu daha da hiss ediləcəkdir, dərk olunacaqdır, bilinəcəkdir.

Mustafa Kamal Atatürkün türk xalqı, Türkiyə qarşısında və eyni zamanda türk dünyası qarşısında, beynəlxalq aləmdə çox böyük xidmətləri olubdur. Məhz bu xidmətlərə görə o, bu qədər yüksək hörmətə malik olubdur.

Mustafa Kamal Atatürk böyük istedadlı insan olmuş, onun istedadı

gənc vaxtlarından özünü göstərmişdir. O hələ Türkiyə Cümhuriyyətini qurub-yaradana qədər də böyük qəhrəmanlıqlar göstərmiş, istiqlal savaşına başçılıq etmiş və Birinci Dünya müharibəsindən sonra Osmanlı imperatorluğu dağılan zaman Türkiyəni dağıtmaq, parçalamaq, məhv etmək istəyən ölkələrin, qüvvələrin hamısının qarşısının alınmasını təşkil etmiş və buna nail olmuşdu.

Mustafa Kamal Atatürkün ən böyük xidməti Türkiyə Cümhuriyyətini yaratmasıdır. Biz bəlkə bu gün bunu adi hadisə kimi qəbul edə bilərik, ancaq heç də yox. Bu heç də adi hadisə deyildi. Türkiyənin Osmanlı imperatorluğunun 700 illik fəaliyyəti şəraitində, onun təsiri altında yaşamış insanları cümhuriyyət qurmağa sövq etmək, cəlb etmək və bu cümhuriyyəti qurmaq, yaratmaq və onu yaşatmaq Mustafa Kamal Atatürkün çox böyük xidmətidir, demək olar ki, tarixi xidmətidir. Zaman, əsrlər keçəcək, türk xalqı, türkköklü, türkdilli xalqlar, türk dünyası bunu heç vaxt unutmayacaqdır.

1923-cü ildə böyük öndər Mustafa Kamal Atatürk tərəfindən yaranmış Türkiyə Cümhuriyyəti 76 ildir ki, yaşayır. Bəşər tarixi çox böyük insanları meydana çıxarıbdır. Onlar inqilablar edib, dövlətlər yaradıb və millətləri üçün böyük işlər görüblər. Ancaq onların çoxu sonra uğursuz olublar. Onların gördükləri işi davam etdirənlər olmayıbdır. Onların gördüyü iş, yəqin ki, gələcək üçün o qədər dəyərli olmadığı üçün yaşamayıbdır. Ancaq Mustafa Kamal Atatürkün ən böyük nailiyyəti bir də ondan ibarətdir ki, onun qurduğu, yaratdığı və ömrünün sonuna qədər başçılıq etdiyi Türkiyə Cümhuriyyəti o, həyatdan gedəndən sonra 60 ildir yaşayır, inkişaf edir və onun vəsiyyətlərini həyata keçirir, işinə sadıqlığını göstərir, onun yolu ilə gedir.

Mən hesab edirəm ki, Mustafa Kamal Atatürkün bəşəriyyət üçün böyük irsi, mirası vardır. Onlar çoxdur. Amma bunlardan ən qiymətli, ən əzizi onun qurub-yaratdığı və bu günə qədər yaşayan Türkiyə Cümhuriyyətidir - Atatürk cümhuriyyəti, demokratik cümhuriyyət, layiq cümhuriyyət, dünyəvi cümhuriyyətdir.

Ötən 70 il ərzində türk xalqı böyük Atatürkün yolu ilə gedərək, onun vəsiyyətlərini yerinə yetirərək böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Birincisi, Türkiyə Cümhuriyyəti dünyanın qüdrətli, inkişaf etmiş dövlətlərindən biri olmuşdur. Türkiyə Cümhuriyyətinin həm iqtisadi, həm hərbi potensialı, həm elmi potensialı indi bu dövləti dünyanın ən qabaqcıl ölkələri ilə yan-yan qoymuşdur.

Türkiyə Cümhuriyyətinin əldə etdiyi ən böyük nailiyyət ondan ibarətdir ki, türk xalqı bilik almış, savadlanmış, təhsillənmiş, elmlənmişdir. Türkiyədə elm, mədəniyyət inkişaf etmişdir. Türkiyədə yaranmış cümhuriyyət bütün islam aləmində, dünyada, bütün tarixlər ərzində yaranan ilk demokratik, hüquqi, dünyəvi, yəni layiq cümhuriyyətdir. Bu cümhuriyyət bütün başqa xalqlar üçün öz dövlət quruluşu sistemi,

siyasəti ilə örnək olmuşdur, təkcə müsəlman dünyasına yox, başqa ölkələrə - Avropaya da öz təsirini göstərmişdir.

Mustafa Kamal Atatürk bütün dünyaya sübut etmişdir ki, müsəlman ölkəsində, əsrlər boyu dinin təsiri altında dini dövlət kimi yaşayan bir ölkədə cümhuriyyət, layiq cümhuriyyət qurmaq, demokratik yolla getmək olar. O, dünyanın bəşəri dəyərlərindən istifadə edərək, xalqının mənəvi dəyərlərini bunlarla birləşdirərək öz xalqını daha da yüksək-lərə qaldırmışdır.

Mustafa Kamal Atatürkün ən böyük xidmətlərindən biri də odur ki, o, Türkiyədə güclü ordu yaratmışdır. Türkiyə ordusu güclü ordudur. Siz özünü bilirsiniz ki, o nə qədər güclüdür. Bu, bizim üçün də böyük iftixar hissi doğurur. Çünki bizim dost, qardaş Türkiyə Cümhuriyyəti - iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş, dünya miqyasında özünə layiq yer tutmuş, elm və mədəniyyətdə böyük zirvələrə çatmış bir cümhuriyyət görək özünü qorumağa və saxlamağa da qadir olsun. Belə bir ordu yaranıbdır. Bunu Mustafa Kamal Atatürk yaratmışdır. Mən bu gün böyük məmnuniyyət hissi ilə demək istəyirəm ki, türk ordusu, türk əsgəri Mustafa Kamal Atatürkün ideyalarına, onun vəsiyyətinə, yoluna daim sadiq olmuşdur.

Mustafa Kamal Atatürk təkcə Türkiyə üçün yox, bütün dünya türkləri üçün, türk dünyası üçün də çox düşünmüşdür.

Onun bu barədə çox məşhur kəlamları, sözləri var. O, 30-cu illərdə söyləyirdi ki, Azərbaycanda və Orta Asiyada yaşayan türklər indi çətin problemlər içərisindədirlər. Amma zaman gələcəkdir ki, onlar bu əsarətdən çıxacaqlar. O, bunu 30-cu illərdə demişdir. Belə də oldu. Azərbaycan 1918-ci ildə əldə etdiyi müstəqilliyini cəmi 23 ay saxlaya bildi. Ondan sonra Sovet hakimiyyəti quruldu. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti, kommunist ideologiyası 70 ildən çox hökm sürdü. Ancaq bu, sona çatdı. 1991-ci ildə Sovet İttifaqının dağılması ilə əlaqədar Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə etdi, onu bərpa etdi. Yəni Mustafa Kamal Atatürkün uzaqgörənliyi bununla da sübut olunur. O, hələ o vaxt görürdü ki, Azərbaycan və türkdilli digər xalqlar - Orta Asiya xalqları daim əsarətdə qalmayacaqlar, öz müstəqilliyinə, öz azadlıqlarına nail olacaqlar. Biz buna nail olduq.

Biz müstəqilliyimizi əldə edən kimi öz dövlətimizi "İnsanlara hüriyyət, dövlətlərə istiqlal!" prinsipləri əsasında qururuq.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra ölkəmizdə hüquqi, demokratik, dünyəvi, yəni layiq dövlət qurmaq yolunu tutubdur. Biz 8 ildir ki, bu yolla gedirik.

Doğrudur, bu yol bizim üçün asan olmayıbdir. Bilirsiniz ki, biz müstəqilliyimizi əldə edəndə artıq 4 il idi ki, Ermənistan Dağlıq Qarabağı ələ keçirmək üçün Azərbaycana təcavüz etmişdi, müharibə gədirdi, qan tökülürdü, şəhidlər verirdik. Bundan sonra isə

Azərbaycanın daxilində sabitlik olmadı və bunun nəticəsində də respublikamızda hakimiyyət dəyişikliyi oldu. 1993-cü ildə Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başladı. Azərbaycan parçalanmaq təhlükəsi qarşısında qaldı. Ancaq xalqımız öz iradəsi ilə bütün bu ağır dövrləri keçdi və 1996-cı ildən Azərbaycanda daxili istiqrar, yəni ictimai-siyasi sabitlik, rahatlıq təmin olunubdur və Azərbaycan öz inkişaf yolu ilə gedir.

Azərbaycanın ən böyük problemi Ermənistanın təcavüzü, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi, Dağlıq Qarabağın Ermənistanın əlinə keçməsi ilə əlaqədar başlanan müharibədir. Bu müharibədə çox qanlar töküldü, Azərbaycan çox şəhidlər verdi, müxtəlif səbəblərdən torpaqlarımızın 20 faizi işğal olundu. İşğal edilmiş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı yerindən-yurdundan zorla çıxarıldı və indi onlar ölkəmizin başqa bölgələrində çadırlarda yaşayırlar. Təsəvvür edin, 5, 6, 7 il çadırdə yaşamaq nə deməkdir? Onlar yaşayırlar, dözürlər. Ona görə dözürlər ki, öz torpaqlarına, evlərinə qayıdacaqlarına inanırlar.

1994-cü ilin may ayında bu müharibənin əhəmiyyətsiz olduğunu dərk edərkən biz Ermənistan ilə atəşkəs sazişi əldə etdik. Biz 5 ildən artıqdır ki, atəşkəs şəraitində yaşayırıq. Müharibə, döyüş yoxdur, ancaq sülh də yoxdur. Ötən illər ərzində biz bu problemi sülh yolu ilə həll etməyə çalışırıq. Bu sahədə çox fəaliyyətlər göstərmişik. Biz xüsusən, ATƏT-in Minsk qrupu vasitəsilə, beynəlxalq təşkilatlarda və böyük ölkələrin iştirakı ilə keçirilən görüşlərdə bu məsələləri müzakirə etmişik. Bildirmişik ki, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqları azad edilməlidir, o yerlərdən didərgin düşmüş insanlar öz yurdlarına qayıt-malıdırlar, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında ədalətli sülh yaran-malıdır. Biz buna nail olmağa çalışırıq. Sülh yolu indi bizim tutduğumuz əsas yoldur. Mən məmnunam ki, elə siz də - Türkiyə də bizim bu sülhsevər siyasətimizi dəstəkləyirsiniz və bizə hər zaman olduğu kimi, indi də dayaq durursunuz.

Azərbaycan müstəqil dövlət olaraq bazar iqtisadiyyatı yolu ilə gedir. Biz qapılarımızı xarici ölkələrin investisiya gətirməsi üçün açmışıq. 1994-cü ildə imzalanmış ilk neft müqaviləsi - "Əsrin müqaviləsi" adlanan müqavilə artıq öz böyük nəticələrini verir. Bilirsiniz ki, bu müqavilədə ilk dəfə Türkiyə də iştirak edir, Türkiyənin 1,75 faiz payı var idi. Ancaq müqavilə imzalanandan sonra mən xüsusi qərarımla Azərbaycanın hissəsindən ona 5 faiz əlavə etdim. Ondan sonrakı müqavilələrdə Türkiyə 5 faiz, 10 faiz yer alıbdir. İndi artıq Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı neft və qaz yataqlarının müştərək işlənilməsində bir neft ölkəsi kimi Türkiyə, yəni "Türk petrolları" şirkəti digər xarici ölkələrin şirkətləri ilə yan-yanə çalışır. İnanıram ki, bunlar Türkiyə üçün, həm də Azərbaycana çox böyük fayda verəcəkdir.

Bu müqavilə imzalanandan böyük bir məsələ müzakirə olunur. Bu məsələ də neftin dünya bazarına çıxarılmasıdır. O vaxt həm konsorsiumun üzvləri, həm də biz belə hesab edirdik ki, ilkin nefti Bakı-Novorossiysk neft boru xətti vasitəsilə ixrac etmək olar. Ancaq böyük neftin, - biz bu böyük nefti iki ilə gözləyirik, - ixracı üçün böyük bir neft borusu lazımdır.

Mən bildirmək istəyirəm ki, 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi" imzalanandan biz böyük neft borusunun yaranmasını həmin müqavilədə əks etdirmişik və orada nəzərdə tutmuşuq ki, bu, Bakı-Ceyhan neft kəməri olacaqdır. Bu barədə 5 ildir ki, danışıqlar gedir, müzakirələr aparılır.

Bir çox dövlətlər bizə bu məsələdə təzyiq göstərməyə başladılar. Onlar bu müqavilənin həyata keçirilməsinin qarşısını almağa çalışdılar. "Xəzər dənizinin statusu müəyyən deyil", - deyən Xəzəryanı bir çox ölkələr bizim bu müqavilənin qarşısını almağa çalışdılar. Onların ən böyük məqsədi ondan ibarət idi ki, bu böyük neft boru kəməri Bakı-Ceyhan marşrutu ilə, yəni Türkiyədən yox, Rusiyadan keçsin. Ancaq biz bütün bu təzyiqlərin qarşısını aldıq, buna dözdük, Bakı-Ceyhan boru kəmərinin yaranması üçün hər il irəliləyə doğru bir addım atdıq. Bir il bundan öncə Ankarada çox əhəmiyyətli bəyannamə imzaladıq. Bu bəyannaməni Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan dövlət başçıları imzaladılar. Sənədi Amerika Birləşmiş Ştatlarının enerji naziri cənab Riçardson da imzaladı.

Ancaq bilirsiniz ki, ötən bir ildə də bu məsələ hələ tam həll olunmamışdı. Çünki qiymətlərdə müəyyən fərq var idi. Mən sizə açıq demək istəyirəm, konsorsium bu işi ləngidirdi. Çünki hesab edirdi ki, Bakı-Supsa neft kəməri tikildəndən sonra onların xam nefti ixrac etməyə imkanları hələ var. Onların fikrincə, böyük neft hasil edilənə qədər bir neçə il də gözləmək lazımdır və sonra biz Bakı-Ceyhan boru kəmərinə tikməliyik. Onlar bəlkə də başqa marşrut seçmək istəyirdilər. Ancaq biz Bakı-Ceyhan boru kəməri layihəsini israrlı olaraq həyata keçirməyə çalışdıq. Ötən bir il içərisində Türkiyənin və Azərbaycanın nümayəndələri konsorsium üzvləri ilə birlikdə həm İstanbulda, Ankarada, Vaşinqtonda, Hyüstonda, həm də Bakıda görüşlər keçirdilər və nəhayət, bu məsələ həll edildi.

Hörmətli Prezident Süleyman Dəmirəl oktyabrın 18-də Bakıda olarkən məndən son vəziyyəti soruşdu. Dedim, son durum belədir: konsorsium tələb edir ki, Türkiyə ərazisindən keçən borunun riskini Türkiyə öz üzərinə götürsün. Türkiyə isə tələb edir ki, Türkiyə ərazisindən keçən borunun riskini öz üzərinə götürsün, Azərbaycan və Gürcüstan ərazisindən keçən borunun riskini isə konsorsium öz üzərinə götürsün. Onlar buna razı olmurdular. Mən konsorsiumun üzvləri ilə əlavə danışıqlar apardım. Şübhəsiz ki, Amerika Birləşmiş Ştatları da

onlara çox təsir etdi. Bunun nəticəsində konsorsiumun üzvləri buna razı oldular. Hesab edirəm ki, noyabr ayında İstanbulda ATƏT-in Zirvə görüşündə Bakı-Ceyhan boru xətti haqqında anlaşma tamamilə imzalanacaqdır.

Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun, qardaşlığının böyük tarixi vardır. Ancaq bizim yeni tariximiz Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə edəndən sonra başlayıbdır. Türkiyə həmişə Azərbaycana qayğı göstərmiş, daim dostluq, qardaşlıq əlini uzadıbdır. Hələ Azərbaycan Sovetlər Birliyi içərisində olan zaman, Ermənistan Azərbaycana təcavüzə başlayan zaman Türkiyə öz səsini qaldırdı, öz etirazını bildirdi, azərbaycanlıları dəstəklədi, təcavüzkarları qınadı, pislədi.

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edəndən indiyə qədər bizim bu sahədəki bütün işlərimiz Türkiyə Cümhuriyyəti ilə bərabərdir. Yəni birincisi, Türkiyə Cümhuriyyəti ATƏT-in Minsk qrupunun üzvü, digər tərəfdən bizim üçün ən yaxın dost, qardaş ölkə olduğu üçün bu işlərdə həm bilavasitə iştirak edir, həm də ki, biz məsləhətləşirik, Türkiyənin təcrübəsindən istifadə edirik.

Ötən 8 ildə bizim əməkdaşlığımız, dostluğumuz, qardaşlığımız çox yüksək zirvəyə qalxıbdir. Biz iqtisadi sahədə, elm, mədəniyyət sahəsində çox geniş əməkdaşlıq edirik. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması məsələsində də biz əməkdaşlıq edirik. Mən bu gün sizin qarşınızda, hüzurunuzda bütün bu dostluq, qardaşlıq münasibətinə, Azərbaycana göstərilən hər cür yardıma görə Türkiyə Cümhuriyyətinə, türk xalqına, Türkiyənin vətəndaşlarına, Türkiyənin Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirələ, Türkiyə hökumətinə, Böyük Millət Məclisinə təşəkkürümü bildirirəm.

Əziz dostlar!

Türkiyə-Azərbaycan dostluğu həqiqətən əbədidir, dönməzdir, sarsılmazdır. Mən bu gün burada, Ankarada sizi bir daha əmin edirəm ki, Azərbaycan xalqı bu yolla, müstəqillik yolu ilə gedir və gedəcək, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı günü-gündən inkişaf edəcək və möhkəmlənəcəkdir.

Əziz dostlar, bu gün mənə bu yüksək Atatürk mükafatını verməklə üzərimə böyük məsuliyyət qoydunuz və mənim qarşımda böyük vəzifələr durur. Mən bunu hiss edirəm. Mən həm məsuliyyətimi hiss edirəm, həm də vəzifələrimi bilirəm. Vəzifələrim bunlardan ibarətdir: Azərbaycanın Prezidenti kimi Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qorumaq, saxlamaq və inkişaf etdirmək. Azərbaycanda hüquqi, demokratik, layiq, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesini inkişaf etdirmək və Azərbaycanda demokratiyanı, hüriyyəti, insan haqlarının təmin olunmasını bərqərar etmək. Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatını, sərbəst iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək, ölkəmizin iqtisadiyyatını dünya iqtisadiyyatı ilə inteqrasiya etmək. Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu

bundan sonra daha da möhkəmləndirmək və yüksəltmək. Sülh uğrunda mübarizə aparmaq.

Böyük Atatürkün "Yurdda sülh, cahanda sülh" sözləri ilə desək, bu mükafat da məhz bu prinsipi daşıyır və bizim üçün müqəddəsdir. Ona görə də biz yurdda, Azərbaycanda da sülhü təmin etmək istəyirik və daxili istiqrarın saxlanması üçün lazımı tədbirlər görürük. Həm Qafqazda və həm də cahanda, dünyada sülhün tamamilə yaranması üçün çalışırıq.

Biz belə hesab edirik ki, XXI əsr barış əsri, sülh əsri olmalıdır. Bütün bu münaqişələr, müharibələr aradan götürülməlidir. Artıq dünya tərəqqi yolu ilə getməlidir, inkişaf etməlidir. Türkiyə Cümhuriyyəti bu barədə böyük nümunədir. Biz bu təcrübədən istifadə edirik.

Mustafa Kamal Atatürkün həyatı, yaradıcılığı, onun qoyduğu irs sizin üçün nümunədir və bizim üçün, Azərbaycan üçün də böyük nümunədir. Biz özümüzü sizdən ayırmırıq. Türkiyə Cümhuriyyətinin 76 il müddətində keçdiyi yol, əldə etdiyi nailiyyətlər və böyük təcrübə Azərbaycan üçün nümunədir. Biz bu təcrübədən istifadə edirik və bundan sonra da istifadə edəcəyik. Çünki siz artıq bu yolu 76 il müddətinə keçmişiniz, çox böyük nailiyyətlər əldə etmişiniz. Biz bu yolun başlanğıcındayıq. Ancaq, əziz dostlar, əmin ola bilərsiniz ki, biz bu yolla əzmlə gedəcəyik. Bizi bu yoldan heç kəs döndərə bilməyəcəkdir. Azərbaycan müstəqil, demokratik dövlət kimi inkişaf edəcəkdir.

Əziz dostlar, bu gün mənim üçün tarixi bir gündür. Çünki, birincisi, bu qədər yüksək mükafatı - Mustafa Kamal Atatürk adını daşıyan mükafatı aldım. İkincisi, Türkiyənin ən yüksək vəzifəli şəxslərinin qarşısında nitq söyləyirəm. Bu gün bir də ona görə əzizdir ki, mənim dostum, Azərbaycan xalqının böyük dostu, Türkiyənin Prezidenti, türk dünyasının lideri hörmətli Süleyman Dəmirəlin doğum günüdür. Bu gün onun 75 yaşı tamam olur.

Əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəlin həyat yolu, fəaliyyəti haqqında danışmağa imkan versəniz, mən sizi burada iki saat da saxlayacağam. Ona görə də sizi yormamaq üçün sadəcə demək istəyirəm ki, hörmətli Süleyman Dəmirəl 50 illik siyasi, dövlətçilik fəaliyyəti ilə Türkiyəyə, türk xalqına böyük xidmətlər göstərmiş və türk xalqının hörmət, ehtiramını qazanmış, türk xalqının bu yüksək səviyyəyə çatmasında böyük işlər görmüşdür.

Siz bunu bilirsiniz. Amma bəzən adam öz-özünü o qədər də tanımır. Kənardan baxanlar ona daha düzgün, yaxşı qiymət verə bilərlər. İnsan içərisində olanları bəzi proseslərə görə anlaya bilmir. Amma kənardan bunu anlamaq daha da asandır. Bunu ona görə demək istəmirəm ki, siz əziz dostumuz Süleyman Dəmirəlin bu xidmətlərini bilmirsiniz. Bilirsiniz, qiymətləndirirsiniz, ona görə də o, Türkiyənin 9-cu Cümhur başqanıdır və bu vəzifəni şərəflə yerinə yetirir.

Ancaq siz bilməlisiniz ki, şəxsən hörmətli Süleyman Dəmirəl Türkiyə-Azərbaycan dostluğu və qardaşlığının inkişafında ən böyük xidmət göstərmiş bir insandır. Onun Azərbaycana göstərdiyi daimi qayğı, diqqət, mehribanlıq, dostluq bizi - yeni addım atan gənc bir dövləti daha da gücləndirir, bizə daha da ruh verir, irəli getməyə imkan verir.

Hesab edirəm ki, hörmətli Süleyman Dəmirəlin bu gün üçün və türk dünyasının gələcəyi üçün ən böyük xidmətlərindən biri odur ki, o, Türkdillli Dövlətlər Birliyinin təşkilatçısıdır və 1992-ci ildən indiyə qədər bu birliyin yaşamasını təmin edən müstəsna şəxsdir. Mən sizə açıq deməliyəm ki, bu birliyin yaranması dünyada müxtəlif fikirlər, - yəni bu türkdillli, türkköklü dövlətlər yenə də birləşir, yenə də Turan ideyası meydana çıxır və sair, - oyadır. Bu, çoxlarını qorxudubdur. Bununla bərabər, türkdillli dövlətlərdə də bəzi proseslər gedir.

Onu bilməlisiniz ki, siz 76 ildir Cümhuriyyətdə yaşayırsınız, amma biz, digər türkdillli dövlətlər bu cümhuriyyətin, demokratiyanın indi ilk addımlarını atırıq. Bizim işimizdə çoxlu problemlər vardır. Bu problemlərə görə, bir tərəfdən də türkdillli həmin bu dövlətlər keçmişdə Sovetlər Birliyinin içində olduğuna görə və Sovetlər Birliyinin yenidən bərpa olunmasını, təşkil edilməsini istəyən qüvvələr get-gedə artdığına görə türkdillli dövlətlərə çox böyük təzyiqlər, təsirlər vardır. Onlardan biri də bundan ibarətdir ki, nə üçün türkdillli dövlətlər belə yaxınlaşırlar, birləşirlər?

Ona görə, işin içində olan adam kimi, mən sizə demək istəyirəm ki, 1992-ci ildən indiyə qədər bizim bu birliyin yolu da o qədər hamar, rahat olmayıbdir. Çox çətinliklər olubdur, proseslər gedibdir. Bəzən müxtəlif səbəblərdən bu dövlətlər arasında da, - ixtilaflar deyə bilmərəm, - ayrı-ayrı problemlər olubdur. Bilin, türkdillli dövlətlər birliyini yaşadan və bütün Cümhur başqanlarını bir yerə, öz başına toplayan məhz hörmətli Süleyman Dəmirəldir.

Bildirmək istəyirəm, onun şəxsiyyətinə, siyasətinə olan hörmət və türkdillli dövlətlərə onun göstərdiyi qayğı, diqqət, mehribanlıq, şübhəsiz ki, onu bizim üçün lider edibdir. O, həm liderdir, həm də bizim üçün ağsaqqaldır. Yəni ağsaqqal o mənada ki, hamının hörmət etdiyi, saydığı adamdır. Ola bilər, bir Cümhur başqanı ilə digər Cümhur başqanı hansı məsələdəsə bir-biri ilə razılaşmasın. Ancaq hörmətli Süleyman Dəmirəl olan yerdə hamı birləşir, bütün problemlər də aradan götürülür. Bu birliyin bu illər ərzində yaşamasının əsas təşkilatçısı və səbəbkarı əziz dostum Süleyman Dəmirəldir.

Mən Türkdillli Dövlətlər Birliyinə daxil olan Azərbaycan Respublikası adından onu demək istəyirəm ki, bu birlik lazımdır. Biz bu birliyi yaşatmalıyıq. Biz burada çox şeylərə nail olmuşuq. Birliyin əsas məqsədi odur ki, iqtisadi, mədəni, elmi, mədəni sahələrdə tarixi

köklərimizin, dinimizin, dilimizin bir olduğuna və başqa məsələlərə görə biz bir-birimizlə daha da yaxınlaşaq, qovuşaq. Bu, təbiidir. Ancaq buna kənardan başqa cür baxırlar. Ona görə bu birlik yaşamaalıdır. O, öz bəhrələrini, nəticələrini verəcəkdir. Amma onu yaşadan, bunu təmin edən hörmətli Süleyman Dəmirəldir. Azərbaycan Prezidenti kimi mən bu gün buna görə öz təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm. Güman edirəm ki, hər bir türkdillli dövlətin Cümhur başqanı, Prezidenti də mənim bu fikirlərimlə şərikdir və onlar da hörmətli Süleyman Dəmirələ mənim kimi daim təşəkkür edirlər.

Mən bu əlamətdar gündə əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəli 75-ci ildönümü, doğum günü münasibətilə bir daha ürəkdən təbrik edirəm. Əziz qardaşım, sənə uzun ömür arzulayıram. Sənə bundan sonra daha da böyük enerji arzu edirəm. Amma bu enerji var. Biz bu gün 8 saat bir yerdə, ayaq üstə olmuşuq. Süleyman Dəmirəl də yorulmayıb, mən də yorulmamışam. Biz Cümhur başqanları, Prezidentlər arasında ona "motor kimi bir adam" deyirik. Çünki həqiqətən də, o, o qədər enerjili, hər bir işlə, - səhər bir yerdə, axşam bir yerdə, o biri gün digər yerdə, - çalışan adamdır.

O, Türkdillli Dövlətlər Birliyindən başqa, türklərin yaşadığı bütün ölkələri ziyarət edibdir. Mən hesab edirəm ki, Türkiyənin tarixində ikinci belə bir şəxsiyyət yoxdur. Vaxtilə Osmanlı imperatorluğu dövründə dünyanın bir çox qitələrində, ölkələrində yaşamış və indi də yaşayan türklərin yaşadığı yerləri ziyarət etmək, tarixi abidələri görmək və beləliklə, türk tarixini bu gün bir daha canlandırmaq hörmətli Süleyman Dəmirəlin gördüyü ən önəmli, ən şərəfli işlərdən biridir.

Əziz qardaşım, hələ qarşıda çox işlər var və çox işlər də görəcəyik. Mən inanıram ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin Böyük Millət Məclisi və türk xalqı Sizi bu vəzifədən hələ buraxmayacaqdır. Əgər onlar buraxsalar da, biz buraxmayacağıq, buna etiraz edəcəyik. Siz bu yüksək, şərəfli vəzifəni hələ bundan sonra da çox illər yerinə yetirəcəksiniz. Bu, Türkiyə Cümhuriyyəti üçün lazımdır, türk xalqı üçün lazımdır. Bu, Azərbaycan üçün lazımdır. Bu, bütün türk dünyası üçün lazımdır.

Əziz dostlar, hamınızın belə mütəşəkkil şəkildə bu gün buraya toplaşmağınız məni çox həyəcanlandırırdı, sevindirdi. Mən çox məmnunam ki, sizinlə belə bir şəraitdə görüşürəm. Sizə təşəkkür edirəm ki, dözümlü olub mənim nitqimi axıra qədər dinlədiniz. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Yaşasın Türkiyə!

Yaşasın Atatürk Türkiyəsi!

Yaşasın türk xalqı!

Yaşasın Türk Cümhuriyyəti!

Əziz dostlar, mən Azərbaycanda Süleyman Dəmirəl haqqında bir

kitab yazdırmışam. Bu kitabın ön sözünü şəxsən mən yazmışam, qalan hissəsini isə bir azərbaycanlı, bir də türk gənc insanlar yazıblar. Bilmirəm, siz Türkiyədə Süleyman Dəmirəl haqqında çox, yaxud az kitab yazmışınız, hər halda hesab edirəm ki, bu kitab sizin üçün faydalı olar. Mən bu kitabı qardaşım Süleyman Dəmirələ təqdim edirəm. Buradan çıxarkən isə sizin hər birinizə bu kitab təqdim olunacaqdır.

Bilirsiniz ki, Azərbaycan Dövlət Televiziyası Süleyman Dəmirəl haqqında ikiseriyalı film yaradıbdır. Bu film Azərbaycan televiziyası ilə bir dəfə göstərilib, bu günlərdə yenidən nümayiş etdirilir. Mən bu filmin kasetlərini hörmətli Süleyman Dəmirələ bir daha təqdim edirəm. Arzu edirəm ki, Türkiyə televiziyası bu filmi başdan-ayağa nümayiş etdirdirsin. Çox sağ olun.

Mərasimdə Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit, Böyük Millət Məclisinin sədri Yıldırım Akbulut, Türkiyə Silahlı Qüvvələri Baş qərargahının rəisi, ordu generalı Hüseyn Qıvrıçoğlu və ölkənin digər rəsmi şəxsləri, Türkiyə Prezidentinin xanımı Nəzmiyyə Dəmirəl, Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri iştirak edirdilər.

I.Y.Yakovlev adına Ümumçuvaşıya Milli Mükafatı

2000-ci il iyunun 17-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında I.Y.Yakovlev adına Ümumçuvaşıya Milli Mükafatı təqdim edilmişdir.

Bununla əlaqədar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Ümumçuvaşıya İctimai Mədəniyyət Mərkəzinin prezidenti, I.Y.Yakovlev adına Ümumçuvaşıya Milli Mükafatlar Komissiyasının sədri, xalq yazıçısı, akademik Mişsi Yuxma başda olmaqla Çuvaşıya Respublikasının nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Dövlət başçısı **Heydər Əliyev** qonaqları qarşılayaraq dedi:

- Sizi, uzaq və yaxın Çuvaşıyadan gəlmiş qonaqları salamlayıram. Aramızdakı məsafə sanki uzaqdır, amma bununla yanaşı, biz bir-birimizə çox yaxınıq. Deyə bilmərəm ki, bu məsafə uzaqdır. Şadam ki, siz Azərbaycana gəlmisiniz. Bilirəm ki, siz burada artıq neçə gündür qonaqsınız, həyatımızla tanış olursunuz, münasibətlərimizi inkişaf etdirirsiniz. Bütün bunlar çox xoşdur, ən başlıcası isə bizim hamımız üçün çox faydalıdır. Kimin harada olduğunu bilmədiyimiz vaxtlar artıq arxada qalmışdır. İndi biz bir-birimizi axtarıb tapmalı, yaxınlaşmalı, öz tariximizi bərpa etməliyik. Odur ki, bu baxımdan siz yaxşı təşəbbüs göstərirsiniz. Mən sizi salamlayıram.

Mişsi Yuxma Prezident Heydər Əliyevə dərin təşəkkürünü bildirərək dedi:

- Heydər Əliyeviç, ilk öncə, yenicə keçən bayram - Azərbaycanın Milli qurtuluş günü münasibətilə sizi çuvaş xalqı, Rusiyanın sayca üçüncü xalqının milli hərəkəti adından təbrik etmək istəyirəm. Biz onu heç də təkcə Azərbaycanın Qurtuluş günü hesab etmirik, bu, bütün türk dünyasının qurtuluş günüdür. Biz Sizi bütün türk dünyasının lideri hesab edirik.

Çuvaşlar və bütün Çuvaşıya Sizi xatırlayır, Çuvaşıyaya səfərinizi həmişə xoş sözlərlə yada salırlar. Sizin səfəriniz 1986-cı il iyunun 5-7-də olmuşdur.

Heydər Əliyev: Siz hətta günləri də xatırlayırsınız. Mən günləri unutmuşam. Bu, 1986-cı ildə olubdur.

Mişsi Yuxma: O vaxt çox yaxşı - günəşli, gözəl günlər idi. Mən bunu bir də ona görə xatırlayıram ki, o vaxt Siz küçələrdə şəhər sakinləri ilə görüşürdünüz. Siz adamlarla görüşən belə yüksək vəzifəli ilk rəhbər idiniz. Ona görə də biz bunu çox yaxşı yadda saxlamışıq. Siz mağazalara, bazarlara baş çəkirdiniz. Küçələrdən birində adamlara dediniz: yaxın gəlin, söhbət edək. Mən birinci irəli çıxdım, Siz əlimi sıxıb soruşdunuz: Siz kimsiniz? Dedim ki, yazıçıyam. Familiyamı dedim: çuvaş türkü Mişsi Yuxma. Siz mənə təəccüblə və hörmətlə baxdınız. Biz söhbət etdik. Mən heyran qalmışdım, necə suallar verirdiniz, bu suallar qəlbimi rıqqətə gətirir və sevindirirdi. Sonra dostlarım, respublikanın rəhbərləri soruşurdular: o, səni haradan belə yaxşı tanıyır? Cavab verirdim: axı, biz onunla köhnə dostlarıq. O vaxtlar Aleksandr Semyonoviç Çeboksarı şəhərinin meri idi.

Aleksandr Nikitin (Çuvaşıya Respublikası Turizm və Servis Institutunun rektoru):

- O vaxtlar biz təmizliyi təmin edirdik, çalışırıdık ki, hər yer tərtəmiz, yollar qaydasında olsun. Sizin gəlişinizə hazırlaşırıdık, sənaye traktorları zavodunu, pambıq-parça kombinatını Sizin gəlişiniz münasibətilə hazırlayırdıq - orada sosial xarakterli problemlərimiz vardı.

Mişsi Yuxma: Traktor zavoduna kömək etdiyinizə görə biz Sizə çox minnətdarıq. Onda Siz dediniz: bu, elə bir zavoddur ki, onu dirçəltmək və tikib başa çatdırmaq lazımdır. Siz subsidiya almağa kömək etdiniz. Bu traktor zavodu məhz Sizin sayənzadə, necə deyirlər, ayağa qaldırıldı. Biz bütün bunları çox yaxşı xatırlayırq. İndi bizim Çeboksarı traktorları, xüsusən də kanal-qazan maşınlarımız başqalarından heç də pis deyildir. Bütün bunlar Sizin sayənzadə olmuşdur.

Sizin səfərinizi, traktor zavodunda söylədiyiniz sözləri, çıxışınızı hamı xatırlayır. Biz həmçinin minnətdarlıq ki, Siz bizim pambıq-parça kombinatının sosial problemlərinin həllinə də kömək etdiniz. Şəhərdə hər üç qadından biri bu kombinatda işləyirdi. Ona görə də Sizin köməyiniz hər bir ailəni əhatə etdi. Sizin ağac əkdiyinizi də xatırlayırıq. Heydər Əliyev, Sizin sözlərinizi xatırlayırıq, dediniz ki, şəhərimiz gözəldir, amma həmişəyaşıl ağaclar - küknar ağacları əkmək lazımdır. Yoxsa ki, payızda yarpaqlar tökülür və qışda ağaclar qara kölgələr kimi durur. Əkdiyiniz o gözəl ağac həmin vaxtdan bəri qol-budaqlı olmuşdur, - əliniz yüngüldür, - biz hətta bu ağacın şəklini xüsusi olaraq çəkib gətirmişik və şəkilləri Sizə bağışlamaq istəyirik.

Heydər Əliyev: Necə də xoşdur. Bir baxın, ağac necə də böyüyüb. Sözü düzü, düşünmürdüm ki, bu ağac hələ də yaşayır. Mən çox səfərlərdə olmuşam, çox ağac əkməşəm, ona görə də bilmirəm, onlar harada yaşayır, harada yaşamır.

Mişsi Yuxma: Çuvaş və rus dillərində yazılmış lövhəcik bu ağacın üstündə qalmaqdadır. Bu ağaca 11 nömrəli məktəbin şagirdləri qulluq edirlər.

Aleksandr Nikitin: Yanında da respublikamızın iftixarı olan kosmonavt Andrian Qriqoryevič Nikolayevin əkdirdiyi ağac var.

Heydər Əliyev: Çox xoşdur. Siz mənə çox gözəl hədiyyə etdiniz.

Mişsi Yuxma: Heydər Əliyev, mənə tapşırılmışdır ki, bu sözləri deyim: Sizin səfəriniz bizim üçün bir də ona görə əlamətdar idi ki, Siz xalqla ünsiyyət nümunəsi göstərmiş olan ən yüksək vəzifəli ilk rəhbər idiniz. Onda biz başa düşdük ki, müdrik rəhbər xalqla, sadə insanla danışmağı həmişə bacarır. Siz çox gözəl nümunə göstərdiniz və buna görə Sizə çox minnətdarlıq. İndi isə ağaclar barəsində. Bu, küknar ağacları xiyabanıdır. Xalq arasında onu "Əliyev xiyabanı" adlandırırlar və düşünürəm ki, gələcəkdə bu xiyaban belə də adlandırılacaqdır. Gözəl səslənir. O vaxtlar Sizin məsləhətiniz sayəsində bir çox küçələrdə cökə ağacları əvəzinə həmişəyaşıl ağaclar əkməyə başladılar.

Heydər Əliyev: Bəli, küknar həmişəyaşıl ağacdır. Mən bunu həmişə təbliğ edirəm. Sizin iqliminiz bunun üçün çox münasibdir. Amma bizim iqlim, Bakının iqlimi, - siz yaqın ki, diqqət yetirdiniz, - çox sərtir. Burada ağac çox çətin bitir. Sizdə ağacı əkdikdən sonra çox da sulamaq lazım deyil, çünki kifayət qədər rütubət var, ağac böyüyəcək. Bizdə isə ağacın böyüməsi üçün ona azı bir neçə il qulluq etmək gərəkdir. Siz indi yaqın görürsünüz ki, şəhərdə olduqca çoxlu həmişəyaşıl ağaclar var, bunlar şam ağaclarıdır. Siz hava limanından gələrkən yol boyu ağaclar gördünüz - ora sanki meşədir. Halbuki siz neft mədənlərindən keçib gedirsiniz. Məsələn, təxminən 30 il əvvəl orada bir dənə də ağac yox idi. Mən Azərbaycanın rəhbəri olduğdan

sonra biz, əvvəla, bu yolu çəkdik. İkincisi, mən Bakı şəhərini yaşıllaşdırmaq proqramını irəli sürdüm - təkcə dövlətin imkanları ilə deyil, həm də adamların, hər bir müəssisənin imkanları ilə yaşıllaşdırmaq. Buna görə də mən hər bir neftçixarma idarəsini məcbur edir, onlara sahə verir, deyirdim: bax, bu sənin sahəndir, sən burada ağac əkməli, onu sulamal və böyütməlisən.

Mən uzun müddət Bakıda olmadım. Bilirsiniz ki, getmişdim, burada uzun müddət olmadım. Qayıtdıqda gördüm ki, bu ağaclar artıq böyüyübdür. Mən artıq yeddi ildir buradayam. Bu yeddi ildə hava limanına və ya prospektlərlə bir yana getdikdə bu ağaclara baxıram və qəlbim sevinc hissi ilə dolur. Bilirsinizmi, həmişəyaşıl ağaclar əkmək yaxşıdır. Deyirlər ki, küknar da bitir, amma gec böyüyür. Hərçənd bizdə bəzi yerlərdə küknar da əkiqlər və bu ağaclar yaxşı bitir.

O vaxtlar demişdim ki, burada, bizim bu binanın, - yeri gəlmişkən, onu da mən tikdirmişəm, - qarşısında hökmən küknar ağacları əksinlər. Məsələn, Moskvada, Lenin məvzoleyinin qarşısındakı küknar ağacları mənəm xoşuma gəlirdi. Dedim ki, hökmən küknar ağacı əkmək lazımdır. Mənə dedilər ki, yox, burada çətinir, bitməyəcəkdir. Əkdilər, indi bitibdir. Özü də indi yanıma gəlib deyirlər ki, bu ağaclar bir-birini sıxışdırır, kimsə onların bəzisini oradan çıxarıb, başqa yerdə əkmək istəmişdir. Mən dedim: yox, onlara toxunmaq olmaz. Amma buna baxmayaraq, bizdə, bizim Bakı iqlimi şəraitində ağac əkmək çətinir. Sizdə isə allahın özü kömək edir.

Mişsi Yuxma: Bizdə tuya ağacı da bitir. Elə küçələr var ki, onların hərəsində 15-20 tuya bitmişdir. Bütün şəhər Sizin sözlərinizi nəzərə aldı və ağac əkməyə başladı.

Heydər Əliyev: Çox xoşdur, mən şadam. Mən orada olanda vilayət partiyası komitəsinin katibi...

Mişsi Yuxma: O vaxtlar Baranovski idi. Heydər Əliyev, onu da demək istəyirəm ki, Çeboksarıda birinci görüşümüzdən sonra Sizinlə görüşməyi çox arzu edirdim. Nəhayət, 1998-ci ildə Ankarada mən türk dünyası qarşısında xidmətlərə görə mükafata layiq görüldüm. Mənə dedilər ki, Heydər Əliyev də bu cür mükafatla təltif edilmişdir, mükafatı almağa birlikdə gələcəksiniz. Sizinlə görüşəcəyimdən çox sevinirdim. Çuvaşiyada yaşayan azərbaycanlılar, - onlar təxminən iki min nəfərdir, bunu eşitdikdə təhfələr toplayıb dedilər: bunları Heydər Əliyev, sevimli Prezidentimizə hökmən çatdırın. Mən getdim, amma təəssüf ki, Siz orada deyildiniz. Belə olduqda möhtərəm Süleyman Dəmirələ dedim: bilirsinizmi, Çuvaşiyada yaşayan azərbaycanlılar Heydər Əliyevə hədiyyə göndərirlər. Mən nə edim? O dedi: indi səfəri çağırıraq. Sonra fikirləşərək dedi: mən hörmətli Heydər Əliyevlə daha tez görüşəcəyəm, hədiyyəni ona özüm verərəm. Bir müddətdən sonra Bakıdan müxbir zəng vurub deyir: Süleyman Dəmirəl sizin təh-

fələrinizi təqdim etdi, özünü haqqında danışın. Mənim üçün çox xoş oldu, mən çox şad oldum.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun. Bilirsiniz, Siz keçmişlə bağlı mənə maraqlı çox şeyləri xatırlatdınız. Həyat ağırdır, hər şeyi yadda saxlaya bilmirəm. Ümumiyyətlə, mənəm yaddaşım, şükürlər olsun, çox yaxşıdır. Mən hər şeyi xatırlayıram. Amma o qədər iş, gündəlik qayğılar var, işdən baş açıb keçmişdə olanları yada salmağa heç olmasa bir saat vaxt tapmırsan. Bax, sizinlə görüş kimi, belə görüşlər olduqda, keçmişlə bağlı nəyisə xatırlamağa başladıqda mənə çox xoş olur. Siz öz söhbətinizlə mənə çox sevindirdiniz. Mən Çeboksarını xatırlayıram, respublikanızı xatırlayıram, o vaxtlar mən sizə təsadüfən gəlməmişdim. Elə deyildi ki, mənə kimsə göndərmişdi. Mən Tatarıstana da, sizin respublikanıza da, digər türkdilli respublikalara da, məsələn, Başqırdıstana da səfər etmişdim.

Rusiya böyükdür, Sovetlər İttifaqı da böyük idi. Mən Siyasi Büronun üzvü, Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini idim. Ölkəyə çox səfərlər edirdim. Amma ən çox Rusiyanı gəzməyə çalışırdım. Çünki digər ittifaq respublikaları mənə tanış idi. Volqaboyu bizim türkdilli respublikalar mənə xüsusilə cəlb edirdi. Ona görə də imkan düşən kimi sizə gəldim. Yadımdadır, axşam sizin milli ansambl konsert verdi. Mən sizin rəqslərinizi, mahnılarınızı xatırlayıram. Sizdə hər şey rus dilində idi.

Mişsi Yuxma: Bizdə Çuvaşiya Akademik Dram Teatrı var. O, yalnız çuvaş dilində fəaliyyət göstərir.

Heydər Əliyev: Onda da çuvaş mahnıları oxuyurdular. Mən çuvaş dilini məhz orada, bu konsert zamanı hiss etdim - mahnıları da çuvaş dilində oxuyurdular, ifa edilən rəqslər də çuvaş rəqsləri idi. Mən milli geyimi də gördüm.

Mişsi Yuxma: Hörmətli Heydər Əliyev, Sizin Çeboksarıya gəlişinizdən sonra Azərbaycanla əlaqələrimizi möhkəmlətmək üçün nə etmək barədə çox düşündük. Odur ki, şəhərimizin ən yaxşı küçələrindən birinə böyük Azərbaycan şairi Nizaminin adını verdik.

Aleksandr Nikitin: Şəhərin yeni meri Sizə çatdırmağı xahiş etdi ki, Nizami küçəsi nəinki şəhərin ən yaxşı küçəsi olacaq, həm də biz hər şey edəcəyik ki, orada Nizaminin büstü qoyulsun.

Mişsi Yuxma: Biz büstü qoyduqdan sonra Çeboksarıdakı Azərbaycan Cəmiyyəti ilə birlikdə hər il Nizami küçəsi bayramı keçirəcəyik. Azərbaycan Cəmiyyəti yaradılan vaxtdan bəri hər il Novruz bayramını keçiririk. Bu bayramı qədimlərdə Çuvaşiyada da keçirirdilər, lakin sonralar unudulmuşdur.

Heydər Əliyev: Bu yaxınlarda Türkiyə və Azərbaycan yazıçıları burada "Dialog Avrasiya" jurnalı nəşr etməyə başlamış və onun təqdimatına mənə də dəvət etmişdilər. Siz orada oldunuzmu?

Mişsi Yuxma: Orada idik, Sizin çıxışınızı dinlədik.

Heydər Əliyev: Mən Azərbaycan dilində danışmışdım. Jurnalda Novruz bayramı haqqında iki məqalənin olması mənə sevindirdi. Mən orada dedim ki, Novruz bizim bütün xalqlarımızın qədim bayramıdır. Bəzi xalqlar onu unudublar. Azərbaycanlılar isə unutmayıblar. Mən orada dedim ki, Novruz bayramı Azərbaycanda keçirilən kimi heç yerdə keçirilmir. Biz müstəqil dövlətlər olduğdan sonra isə Novruz Özbəkistanda, Türkmənistanda da keçirməyə başladılar. Məsələn, Türkiyədə bu bayramı keçirmirdilər. Lakin iki il bundan əvvəl Türkiyə nümayəndə heyəti Novruz günlərində burada idi. Onlar mənə birlikdə şəhərdə, şənliklərdə oldular. Onlar bütün bunları görüb Prezident Süleyman Dəmirələ danışdılar. O da dedi: bəs nə üçün biz bu bayramı keçirmirik? İndi bu bayramı Türkiyədə daha geniş keçirməyə başlamışlar. Bu, həqiqətən, xalqımızın ən qədim bayramıdır. Deməli, siz o təqdimatda idiniz, şadam ki, mənə dinlədiniz.

Aleksandr Nikitin: Cənab Hidayət Orucov yanımızda oturmuşdu və o, bizə çox şeyi tərcümə etdi.

Mişsi Yuxma: Onunla dostlaşmağımıza çox şadıq. O, öz xalqının, türk dünyasının böyük vətənpərvəridir, gözəl şairdir. O, bizi dəstəkləyir, bizə kömək edir.

Heydər Əliyev: Mənə xoşdur ki, Siz "Dədə Qorqud"un 1300 illiyində olmusunuz. Bu, çox yaxşıdır. Bizim Polad Bülbüloğlu, "Türksoy"un sədri bu yaxınlarda mənə dedi ki, Çuvaşiyada "Türksoy"un növbəti iclası keçirilmişdir. O, orada idi, onu yenidən "Türksoy"un sədri seçdilər. "Türksoy" çox mühüm rol oynayan təşkilatdır. Çünki indi xalqlarımızın tarixi köklərinin bərpası ən çox mədəniyyət, ədəbiyyat, tarix vasitəsilə həyata keçirilməlidir. Biz, türkdilli dövlətlərin liderləri də görüşürük. Bu görüşlərdə daha çox iqtisadiyyat, siyasət məsələləri olur, siyasət isə bəzi ölkələrdə qıcıqlanma doğurur: yeni blok yaradılır və sair. Xeyr, heç bir yeni blok yoxdur. Amma iş xalqlarımızın mədəniyyətinin, elminin, tarixinin, tarixi köklərinin xətti ilə görüldükdə, burada qəbahətli bir şey yoxdur. Əksinə, bu, ən başlıcasıdır. İqtisadiyyat hər yerdə iqtisadiyyatdır - sizdə traktor zavodu, pambıq-parça kombinatı, bizdə isə neft, maşınqayırma zavodları var. Özü də indi, elmi-texniki tərəqqidə belə böyük sıçrayış edildiyi bir vaxtda. Ancaq mədəniyyəti, dili, adət-ənənələri artıq heç kim dəyişə bilməz. Elm, texnika nə dərəcədə inkişaf etsə də, nə kimi sıçrayışlar edilsə də, hətta Marsa uçuşlar da, xalqların qədim ənənələri heç vaxt ləğv oluna bilməz.

Sizə deyim ki, sovet dövründə burada, Azərbaycanda az-az adam bilirdi ki, çuvaşlar türkdilli xalqdır. Tatarıstanı tanıyırdılar, Başqırdıstanı tanıyırdılar, çuvaşların türkdilli xalq olduğunu isə bilmirdilər. Azərbaycanda ayrı-ayrı tədqiqatçılar bilirdilər, xalq isə bilmirdi. Mən isə bilirdim, ona görə də sizə gəlmişdim.

Mişsi Yuxma: Biz Sizin dəstəyinizi yadda saxlayaraq, tariximizin qaytarılması üzərində işləməyə başladıq. Məsələn, bu yaxınlarda mənim "Qədim çuvaşlar" kitabım çapdan çıxdı. Biz əslində tarixi xalqımıza qaytardıq. İndi bu işi davam etdirərək, dünyanın türkdilli xalqları ədəbiyyatlarının antologiyasını hazırlamağa başlamışıq ki, hər bir çuvaş oxusun, qalan türkdilli xalqları tanısin. Azərbaycan ədəbiyyatı ilə əlaqədar maraqlı bir hadisə oldu. Orada biz hər bir xalq haqqında tarixi məlumat, 15 yazıçı haqqında məlumat verməyi qərara almışdıq. Azərbaycan ədəbiyyatına dair bölməyə 15 nəfər heç cür yerləşmirdi. Heç olardımı ki, Füzulini daxil edəsən, Sabiri yox, Rəsul Rzanı necə daxil etməyəsən? Qərara aldığımız ki, hər ədəbiyyatdan 18 nəfər daxil edək. Çox çalışdıq, yenə də bir şey çıxmadı. İndi Azərbaycan ədəbiyyatı sayəsində hərədən 20 nəfər daxil etdik.

Heydər Əliyev: Bilirsinizmi, mən hələ onda görürdüm, hiss edirdim ki, bu türkdilli respublikalarda, müsəlman respublikalarında güclü assimilyasiya gedir. Mən Çeboksarıda olanda vilayət partiya komitəsinin birinci katibi ilə danışdım, əlbəttə, çox ehtiyatla danışdım, ona görə ki, bilmirdim, kim necə başa düşəcəkdir. Amma mən ona eyham etdim ki, əlbəttə, rus dili bizim hamımız üçün görəkdir, bu dil olmadan bizim sovetlər ölkəsində həyat ola bilməz, ancaq bununla yanaşı hər bir xalq öz dilini qorormalıdır. Mən ona bəzi məsləhətlərimi verdim. Aydınır, siz Rusiyanın mərkəzindəsiniz. Bəs indi siz öz dilinizdə məktəbləri bərpa edirsinizmi?

Mişsi Yuxma: Bərpa etmişik, özü də təkcə Çuvaşiya Respublikasında deyil, hətta onun hüduqlarından kənarda - Samara vilayətində, Tataristanda, Başqırdıstanda da.

Heydər Əliyev: Siz dediniz ki, çuvaşlar Rusiyanın sayca üçüncü xalqdır. Bu belədir?

Mişsi Yuxma: Bəli, 3 milyon çuvaş var.

Heydər Əliyev: Mən bilirəm ki, ikinci yerdə tatarlardır.

Mişsi Yuxma: Tatarlardan sonra bizik. Çuvaşlar çox möhkəm tarixi kökləri olan böyük xalqdır. Sizin Çebok-

sarıya gəlişiniz, Sizin sözləriniz, xoş münasibətiniz, köməyiniz və yüksək vəzifəli rəhbərin, türk mənşəli rəhbərin gəlişi bizim üçün olduqca böyük rol oynadı.

Heydər Əliyev: Mən bunu hiss etdim. Çünki çar Rusiyası dövründə də, Sovetlər İttifaqı dövründə də bizim xalqlarımızdan Kremldə belə yüksək səviyyəli bir nəfər də olmayıbdır.

Aleksandr Nikitin: Kirilenko olubdur.

Heydər Əliyev: Kirilenko kimdir? O, ukraynalıdır. Mən bizim xalqlarımızdan, türkdilli xalqlardan, müsəlmanlardan danışaram.

Mişsi Yuxma: Heydər Əliyev, o vaxt mən deyəndə ki, çuvaş-türkmən, Siz mənə elə məhəbbətlə baxdınız. Bu, məni ruhlandırdı, mən milli hərəkətə başçılıq etdim. Biz çox böyük bir təşkilat yaratdıq. Bütün bunlar Sizin sayənizdə olmuşdur. Bunu təkcə mən yox, dostlarım da başa düşürlər. Ona görə də bütün bu reallıqları nəzərə alaraq, biz bir yerə topladıq və böyük mütəfəkkirimiz, yeni yazımızın, Simbirsk çuvaş məktəbinin yaradıcısı, əslində millətimizin xilaskarı olmuş İvan Yakovlevin adını daşıyan Ümumçuvaşiya Milli Mükafatına Sizin namizədliyinizi rəsmən irəli sürdük. Biz 27 nəfərdən - aparıcı yazıçılarımızdan, alimlərimizdən, ictimai xadimlərimizdən ibarət bir heyətdə topladıq və məni sevindirən o oldu ki, təqdimatı oxuyub, hörmətli Heydər Əliyevin namizədliyini irəli sürdükdə, komissiyanın bütün üzvləri ayağa qalxdı. İndi Sizin icazənizlə, Heydər Əliyev, mən ayağa qalxıb diplomda yazılanları oxumaq istəyirəm.

Heydər Əliyev: Buyurun.

Mişsi Yuxma: "Diplom nömrə 25. Çuvaş xalqının dirçəlməsi naminə böyük fədakar fəaliyyətinə görə və çuvaş xalqının da aid olduğu türk xalqlarının milli oyanışı və dirçəlişi işində görkəmli xidmətlərinə görə, onların dostluğunun, qardaşlığının, mehriban qonşuluğunun və həmrəyliyin genişlənməsinə və möhkəmlənməsinə çox böyük töhfəsinə görə, türk dünyası xalqlarının elminin, mədəniyyətinin və maarifçilik fəaliyyətinin tərəqqisinə olduqca böyük şəxsi töhfəsinə görə, öz türk köklərimizin

dərindən öyrənilməsi yoluna sönməz məşəl tutduğuna görə 1999-cu ilin İvan Yakovleviç Yakovlev adına Ümumçuvaşiya Milli Mükafatı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əlirza oğlu Əliyevə verilir. Komissiyanın sədri Yuxma, katibi Qavrilova".

Heydər Əliyev: Sağ olun.

Mişi Yuxma: Hörmətli, bizim hamımızın sevimlisi Heydər Əliyeviç, icazə verin, bu ən yüksək mükafatımızın diplomunu Sizə təqdim edirəm. Döş nişanını, İvan Yakovlevin büstünü, xatirə hədiyyələrini, Çuvaşiyada nəşr olunan qəzetləri, nəvəniz - balaca Heydər üçün hədiyyələri də təqdim edirəm.

Ümumçuvaşiya İctimai Mədəniyyət Mərkəzinin vitse-prezidenti xanım Roze Şevlebi çuvaş dilində yazdığı "Uşaqlığının bağı" kitabını Prezident Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Dövlət başçısına Mişi Yuxmanın "İrs" kitabı da təqdim olundu.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun. Mən heç vaxt bu qədər hədiyyə qəbul etməmişəm. Sizdə nə qədər azərbaycanlı yaşayır?

Aqil Əliyev (Çuvaşiya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin prezidenti): 1500-dən çox, təminən iki min.

Heydər Əliyev: Normal yaşayırırsınız?

Aqil Əliyev: Bəli, hər şey yaxşıdır.

Aleksandr Nikitin: Onun ofisi bizim İctimai Mədəniyyət Mərkəzi-mizdədir. Biz birlikdə işləyirik.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun. Mənə yetirdiyiniz diqqətə görə sizə çox təşəkkür edirəm. İlk öncə bu yüksək mükafata görə. Mənim fəaliyyətimi, mənim xidmətlərimi belə yüksək qiymətləndirdiyinizə görə və bütün digər hədiyyələrinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Ən başlıcası budur ki, siz gəlmisiniz, biz söhbət etmək, keçmişi xatırlamaq, gələcək barəsində düşünmək imkanı qazandıq. Bir daha təkrar edirəm, 1986-cı ildə mən qəlbimin hökmü ilə Çuvaşiyaya gəldikdə məni, təbii olaraq, traktor zavodu da, pambıq-parça kombinatı da, bir çox başqa şeylər də maraqlandırır. Biz orada fəalları böyük bir yığıncağını keçirdik. Mən bu yığıncaqda çıxış etdim. Əslində sizin bütün respublikanız oraya toplaşmışdı. Mən küçələri gözdüm - mənim xarakterim belədir. Ola bilsin ki, bu, o vaxtlar bir qədər təəccüblü görünürdü. Çünki o vaxtlar Sovetlər İttifaqının rəhbərləri belə hərəkət etmirdilər, belə şeyləri özlərinə rəva bilmirdilər. Amma mənim xarakterim belədir. Mən həmişə, burada da, Moskvada da işləyəndə küçələrdə, mağazalarda, meydanlarda insanlarla birbaşa ünsiyyətdən çox şey öyrənirdim. Başlıcası isə, məni sizdə cəlb edən bu idi ki, Çuvaşiya mənim üçün doğma ölkədir, çuvaşlar mənim üçün doğma xalqdır.

Təkrar edirəm, o vaxtlar bütün bunlar üçün, təəssüflər olsun, imkan yox idi. Sovetlər İttifaqı dağılan kimi biz bu ideologiyadan xilas olduq, bir baxın, xalqınız öz zəngin tarixini, zəngin mədəni dəyərlərini, öz

dövlətçiliyini bərpa etmək üçün qısa müddətdə nə qədər işlər görmüşdür. Halbuki o vaxtlar çuvaş dövlətçiliyindən heç danışmaq da mümkün deyildi. Yalnız onu deyirdilər ki, çuvaşlar Oktyabr inqilabından sonra təhsil almışlar və sair. Halbuki türk xalqlarının, o cümlədən də çuvaş xalqının necə qədim, zəngin tarixi, zəngin sivilizasiyası var. Mən şadam ki, sizdə dirçəliş prosesi gedir. Əlbəttə, Azərbaycanda biz çox şeyi qoruyub saxlamışıq, heç nəyi itirməmişik. Amma buna baxmayaraq, indi biz tamam başqa şəraitdə, müstəqillik şəraitində yaşayırıq.

Mişi Yuxma: Heydər Əliyeviç, biz Qobustanda olduq. Yanardağı gördük. Biz çox ümidvarıq ki, kitablarımız burada Azərbaycan dilində nəşr olunacaqdır. Biz özümüz də Azərbaycan kitablarını tərcümə etmək istəyirik.

Heydər Əliyev: Çox yaxşı. Sizə təşəkkür edirəm. Sağ olun. Ən əvvəl çuvaş xalqına, respublikanızın bütün vətəndaşlarına, rəhbərlərinizə salam çatdırın. Sizdə Prezident Fyodorovdur, o, Rusiyada tanınmış adamdır. Axı, ədliyyə naziri olubdur. O, özünün ictimai və dövlət fəaliyyəti ilə tanınmışdır. Sizdə kosmonavt da var. Əslinə qalsa, ruslardan və ukraynalılardan başqa, digər xalqlardan kosmonavtlar az idi. Əvəzində, çuvaşlar kosmonavt verə bildilər. Hətta azərbaycanlılar da kosmonavt verə bilmədilər, amma çuvaşlar verdilər. Sizin çoxlu uğurlarınız var. Mən buna şadam. Hesab edirəm ki, indi, respublikanız öz milli xüsusiyyətinə, milli dövlətçiliyinə nail olduqdan sonra sizi qarşıda hələ çox nailiyyətlər gözləyir. Sizə uğurlar arzulayıram, yenə də gəlin.

Görüş qurtardıqdan sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qonaqlarla xatirə şəkli çəkirdi.

Rusiya Kinematoqrafiya Sənəti Akademiyasının "Nika" mükafatı

2000-ci il dekabrın 18-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Respublika sarayında keçirilən IV Beynəlxalq "Şərq-Qərb" Bakı kinofestivalının təntənəli açılış mərasimində Rusiya Kinematoqrafiya Sənəti Akademiyasının "Nika" mükafatı təqdim edilmişdir.

Kinematoqrafçılar İttifaqları Konfederasiyasının, Respublika Kinematoqrafçılar İttifaqının və Azərbaycanda Dünya Kinosunun 100 illiyi Fondunun təşkil etdikləri bu tədbirdə MDB üzvü olan ölkələrin, habelə bir sıra digər xarici ölkələrin kino xadimləri iştirak edirdilər.

Sarayın salonuna toplaşanlar dövlət başçısı Heydər Əliyevi hərərətlə, sürəkli alqışlarla qarşıladılar.

Mərasim Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin ifasında dahi Üzeyir Hacıbəyovun ölməz "Koroğlu" operasının əzəmətli uvertürası ilə başlandı.

Respublika Kinematoqrafçılar İttifaqı İdarə heyətinin katibi, "Azərkinovideo" İstehsalat Birliyinin baş direktoru, xalq artisti, kinorejissor Oqtay Mirqasımov mərasimi açaraq dedi:

- Zati-aliləri cənab Prezident!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Əziz dostlar, qonaqlar, kinematoqrafiya xadimləri!

Gəlin, bu, gözəl, şübhəsiz ki, dünyada hörmət qazanmış, özünəməxsus siması olan "Şərq-Qərb" kinofestivalını alqışlayaq və bir-birimizi təbrik edək.

Hörmətli Prezidentimizə bir daha təşəkkürümüzü bildirək ki, o, Azərbaycanda kino sənətinin inkişafına daim hər cür şərait yaratmağa çalışmış, çətinliklərə baxmayaraq, onun möhkəm dayağı olmuşdur.

Daha sonra Oqtay Mirqasımov festivalın hazırlanması və keçirilməsində xidmətləri olanlara, o cümlədən tədbirin sponsoru "Filip Morris" şirkətinin Azərbaycandakı nümayəndəliyinə təşəkkür etdi.

Natiq festivalın əhəmiyyətindən, özünəməxsus xüsusiyyətlərindən, məramından danışdı, artıq ənənəyə çevrilmiş Bakı kinofestivalında nümayiş etdiriləcək filmlər barədə məlumat verdi.

Sonra Rusiyanın xalq artisti, tanınmış kinoaktyor Aleksandr Abdulov mərasimdə çıxış edərək, festivalın yüksək səviyyədə keçirilməsinə görə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə minnətdarlığını bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin festival iştirakçılarına təbriki, ölkənin kino sənəti işçilərinin bir qrupuna fəxri adlar verilməsi haqqında fərmanı, avqustun 2-sinin Azərbaycan kinosu günü elan olunması barədə sərəncamı oxundu.

Mərasimdə Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin, digər ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının Bakı kinofestivalının iştirakçılarına təbrik teleqramları oxundu.

Tofiq İsmayılov adına Uşaq və Gənclər Yaradıcılığı Sarayının məşhur "Cücələrim" ansamblının üzvləri festivalda təmsil olunan ölkələrin xalqlarının milli rəqslərini nümayiş etdirdilər.

Sonra "Filip Morris" şirkətinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə meneceri xanım Patrisia Trikorake, Amerika Kino Fondunun direktoru Herri Makvey festival iştirakçılarını təbrik etdilər, kino sənətinin inkişafına göstərdiyi diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təşəkkürlərini bildirdilər.

Xalq artisti Rüstəm İbrahimbəyov çıxış edərək Kinematoqrafçılar İttifaqları Konfederasiyasının nominasiyası üzrə kino sahəsində görkəmli xidmətlərinə görə mükafatı məşhur rejissor Georgi Daneli-yaya təqdim etdi.

Daha sonra səhnəyə Yuli Qusman dəvət edildi. O, doğma Bakıya yenidən gəlməsindən hədsiz sevinc hissi keçirdiyini, festival iştirakçılarının Azərbaycanın müxtəlif guşələri, xalqın adət və ənənələri ilə də tanış ola biləcəklərini vurğuladı, doğulub boya-başa çatdığı vətənə məhəbbətini xalq şairi Səməd Vurğunun məşhur "Azərbaycan" şerindən bir parça ilə ifadə etdi. **Yuli Qusman** dedi:

- Rusiya Kinematoqrafiya Sənəti Akademiyasının "Nika" mükafatı var. "Nika" şərəf və ləyaqət mükafatıdır və kino sahəsində böyük xidmətləri olan sənət adamlarına verilir. Lakin bu gün bu mükafat, - o, xaricdə xüsusi olaraq hazırlanmışdır, - bütün həyatı boyu öz xalqına xidmət göstərmiş, ölkəsi üçün mümkün olan hər şeyi etmiş, Azərbaycan xalqının və vətənimizin adını dünyada ucaltmış şəxsiyyətə, Prezident Heydər Əliyevə təqdim olunur.

Yuli Qusman salona toplaşanların gurultulu alqışları altında mükafatı Azərbaycan Prezidentinə təqdim etdi. "Cücələrim" ansamblının balaca üzvləri Prezident Heydər Əliyevə və nəvələrinə gül dəstələri verdilər.

Beynəlxalq Həvəskar Boks Assosiasiyasının fəxri mükafatı

2001-ci il oktyabrın 22-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Bakıda, Prezident sarayında Beynəlxalq Həvəskar Boks Assosiasiyasının fəxri mükafatı təqdim edilmişdir.

Bununla əlaqədar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Beynəlxalq Həvəskar Boks Assosiasiyasının (AİBA) prezidenti Ənvər Çoudrinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Qonaqları səmimiyyətlə qarşılayan dövlət başçısı **Heydər Əliyev** dedi:

- Hörmətli prezident Çoudri!

Hörmətli qonaqlar!

Mən sizi yeniyetmə boksçuların birinci dünya çempionatının uğurla keçməsi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və sizə, bütün boksçulara bundan sonra da uğurlar arzulayıram.

Mən həmişə hesab edirdim və bu gün də bu fikirdəyəm ki, boks idman növlərindən ən çətinidir. Çünki insan bir-birini vurur, ancaq eyni zamanda çox vacib bir idman növüdür ki, insanın gücü görünür. Hörmətli Ənvər Çoudri, Siz gənc vaxtınızdan boks ilə məşğul olmusunuz və beynəlxalq aləmdə böyük fəaliyyət göstərmisiniz, böyük nailiyyətlər əldə etmisiniz. İndi uzun illərdir ki, dünyada Beynəlxalq Həvəskar Boks Federasiyasına başçılıq edirsiniz.

Biz çox şadiq ki, Azərbaycan idmançıları - boksçuları ilə Sizin aranızda, Beynəlxalq Boks Federasiyası arasında çox xoş münasibətlər yaranıbdır. Artıq Azərbaycanda bir neçə turnirlər, yarışlar keçirmisiniz. Bunlar hamısı Azərbaycanda həm boksun inkişafına kömək edib, həm də gənclərin boks marağını çox artırıbdir. Bu, bizim üçün çox sevindirici haldır.

Təbiidir ki, bizdə boksçular həmişə olubdur. Azərbaycan Boks Federasiyasının prezidenti, Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının rektoru Ağacan Əbiyev də uzun illər boks ilə məşğul olubdur və yaxşı nailiyyətlər əldə edibdir. Eyni zamanda da çox gözəl boksçular yetişibdir. Sidneydə Olimpiya oyunlarında bizim bir boksçumuz bürünc medal alıbdır. Bu, çox böyük hadisədir. Yəni demək istəyirəm ki, boks bizdə həmişə olubdur və boks ilə məşğul olan gənclər həm beynəlxalq aləmdə, həm də keçmiş SSRİ yarışlarında çox nailiyyətlər əldə edibdir. Ancaq indi müstəqil Azərbaycanda idmanın inkişafı, görürsünüz ki, çox geniş vüsət alıbdır. Biz bu günlər Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin onuncu ildönümünü qeyd etdik. Mən çox sevinirəm ki, gənc müstəqil bir dövlət, on il tarixi olan

müstəqil dövlət artıq beynəlxalq aləmdə bir çox sahələrdə özünü çox gözəl göstərdiyi kimi, idman sahəsində də çox gözəl göstəribdir. Sidneydə əldə etdiyimiz qələbələr bütün Azərbaycan xalqının bayramına çevrildi. Qısa bir zamanda Azərbaycanın Milli Olimpiya Komitəsi, Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyi bu sahədə çox işlər görüblər. Amma bu işləri görmək üçün beynəlxalq təcrübəni əldə etmək, beynəlxalq təşkilatlarla əlaqə qurmaq, onların imkanlarından istifadə etmək də, təbiidir ki, bizim nailiyyətlərimizin bu səviyyəyə çatmasına çox böyük yardım göstəribdir.

Mən boks sahəsində beynəlxalq əlaqələrimizi və xüsusən, Milli Olimpiya Komitəsi ilə, Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyi ilə, Azərbaycan boksçuları ilə şəxsən Sizin aranızda yaranmış dostluğu və səmərəli əməkdaşlığı çox yüksək qiymətləndirirəm. Sizin bu sahədə xidmətləriniz çox böyükdür. Siz bir neçə dəfə Azərbaycanda olmusunuz və təbiidir ki, Sizin hər gəlişiniz burada bir hadisəyə çevrilibdir.

Bizim idmançılarımızı və xüsusən, boksçularımızı çox həvəsləndir-misiniz.

Siz bir neçə beynəlxalq turnirlərin burada keçirilməsi haqqında qərarlar qəbul etmisiniz. Bu, bir tərəfdən Beynəlxalq Həvəskar Boks Federasiyasının, şəxsən Sizin Azərbaycana, Azərbaycan idmanına, Azərbaycan gənclərinə göstərdiyiniz böyük diqqətin, qayğının təzahürüdür. İkinci tərəfdən də Azərbaycanda idman sahəsində, xüsusən, boks sahəsində böyük potensialın olmasının təzahürüdür.

Mən televiziya vasitəsilə bu yarışların bəzilərini seyr etdim. Bizim 2500-dən artıq yeri olan salon demək olar ki, ağzına qədər dolu idi. Əksəriyyəti də gənclər idi. Onlar bu yarışları nə qədər maraqla, həvəslə, ruh yüksəkliyi ilə izləyirdilər, hər bir qələbəni çox böyük sevinc hissi ilə qarşılayırdılar.

Təbiidir ki, belə böyük yarışlarda uğursuzluqlar da olur. Amma hər bir ölkə, hər bir komanda istəyir ki, qələbəni hər sahədə əldə etsin. Təbiidir ki, bu, mümkün deyildir. Amma Azərbaycanın yeniyetmə boksçularının Sizin rəhbərliyiniz altında keçirilən beynəlxalq yarışda bu cür gözəl nəticələr əldə etməsi bizim xalqımız, millətimiz üçün böyük bir nailiyyətdir, böyük bir hadisəyə çevrilibdir. İki qızıl medal, dörd gümüş medal, dörd bürünc medal, cəmi 10 medal. Mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm.

Bu beynəlxalq yarışda 21 ölkənin içərisində komanda hesabında Azərbaycan Rusiyadan sonra ikinci yerdədir. Vaxtilə biz SSRİ-nin tərkibində olanda da istedadlı idmançılarımız var idi, onlar SSRİ komandasının tərkibində müxtəlif turnirlərdə iştirak edirdilər və müəyyən nailiyyətlər qazanırdılar. Amma indi SSRİ dağılıbdır. SSRİ-nin ən böyük hissəsini təşkil edən Rusiyadır.

Əgər Azərbaycan boksçuları yarışda 21 ölkənin içərisində təkcə Rusiyadan geri qalıblarsa, bu, böyük sıçrayışdır. Əgər müqayisə etsək ki, Rusiyanın əhalisi Azərbaycanın əhalisindən dəfələrlə çoxdur, Rusiyada böyük idman ənənələri var, bunların hamısını nəzərə alsaq, onda mən hesab edirəm ki, Azərbaycan boksçuları hamıdan yüksəkdədir.

Güman edirəm, Siz məmnun olmalısınız ki, Azərbaycanda yeni-yetmələr arasında beynəlxalq boks yarışlarının keçirilməsi təkcə Azərbaycan üçün yox, ümumiyyətlə, Beynəlxalq Boks Federasiyası üçün çox əlamətdar bir hadisə olubdur. Bu, eyni zamanda sizin qələbənidir. Mən bizim Azərbaycan idmançılarını, boksçularını, yarışda iştirak edən bütün boksçuları ürəkdən təbrik edirəm. Azərbaycanın Milli Olimpiya Komitəsini, Azərbaycanın Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyini, Azərbaycan Boks Federasiyasını və bütün idmançıları bu böyük hadisə münasibətilə təbrik edirəm.

Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, ardıcıl surətdə əldə olunan belə qələbələrlə Azərbaycan idmanı bundan sonra daha da yüksələcəkdir.

Bu yarışın bir xüsusiyyəti odur ki, yeni-yetmələr arasında keçirilmişdir. Siz özünüz məşhur boksçusunuz. Bu sahədə on illərlə ölçülən həyat keçmisiniz. Amma bu idman növü ilə yeni məşğul olan gənclər belə nailiyyətlər əldə ediblərsə, bu, çox böyük hadisədir. Məni çox sevindirən odur ki, bu hadisə Azərbaycanda bütün ictimaiyyətin nəzər-diqqətini cəlb etmişdir. Yarışlar televiziya ilə birbaşa bütün Azərbaycana yayıldı. Salona daxil ola bilməyən insanlar da bunu televiziya vasitəsilə görürdülər. Amma televiziya ilə seyr edərkən məni iki məsələ sevindirdi. Birincisi, orada gənclərin vuruşması, ikincisi də, salonda olanların tam əksəriyyətinin gənc olması, gənclərin belə fəallığı. Onlar Azərbaycanın gələcəyidir, müstəqil Azərbaycanın gələcəyidir. Azərbaycanın Prezidenti kimi, bu, məni çox sevindirdi.

Hörmətli cənab Prezident, mən Sizi bütün bunlara görə səmimi təbrik edirəm. Sizə təşəkkürümü bildirirəm. Çox təəssüf edirəm ki, Siz burada bir balaca xəsarət almısınız. Görək bu olmayaydı. Amma dünyada insanın başına hardasa bir iş gəlir. Yəqin Allahın məsləhəti imiş. Güman edirəm, Sizin kimi güclü adam üçün bu, kiçik bir şeydir, keçib gedəcəkdir.

Sizin xidmətlərinizi nəzərə alaraq, Azərbaycana göstərdiyiniz

qayğıya, diqqətə görə və Azərbaycan idmanının beynəlxalq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsində göstərdiyiniz yardıma görə mən Sizi Azərbaycanın yüksək mükafatı - "Şöhrət" ordeni ilə təltif etmişəm. Bir müstəqil dövlət kimi Azərbaycanın ən yüksək mükafatları onun ordenləridir. "Şöhrət" ordeni də insana şöhrət gətirir. Bu gün bu barədə fərman imzalamışam və istəyirəm ki, mənim fərmanımı, ordeni və ordenin vəsiqəsini Sizə təqdim edim.

Sizə cənaşığı arzu edirəm, işinizdə yeni müvəffəqiyyətlər, uğurlar arzulayıram. Azərbaycan artıq Sizin üçün doğma bir ölkədir. Hesab edirəm, Siz bundan sonra da Azərbaycanı unutmayacaqsınız və Azərbaycanda boksun inkişaf etməsi üçün bizə bundan sonra da öz yardımlarınızı əsirgəməyəcəksiniz. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev "Şöhrət" ordenini cənab Ənvər Çoudrinin yaxasına sancdı.

Səmimi qəbula və mükafata görə Prezident Heydər Əliyevə dərin minnətdarlığımı bildirən AİBA-nın prezidenti cənab **Ənvər Çoudri** dedi:

- Cənab Prezident, Sizə təşəkkür etmək üçün söz tapa bilmirəm. Ölkənin bu yüksək mükafatını, bu ordeni mənə təqdim etdiyinizə görə minnətdarlıq üçün söz tapa bilmirəm.

Mən idman sahəsində fəaliyyət göstərən müxtəlif təşkilatlar tərəfindən ömrüm boyu mükafatlar almışam. Hətta YUNESKO-dan da mükafat almışam.

Cənab Prezident, ürəkdən gələn sözlərimlə Sizə xüsusi minnətdarlığımı bildirirəm ki, bu gün məni ən yüksək ordenlə təltif edirsiniz. Bu, mənim həyatımda aldığım ən yüksək və ən yaxşı mükafatdır. Məsələ heç mükafatda da deyil, xüsusilə Sizin sözləriniz mənə böyük təsir etdi.

1995-ci ildə Sizinlə ilk dəfə görüşdükdən sonra mən bu ölkədə bir neçə dəfə Sizinlə görüşərkən boks sahəsində olan biliyinizə, bu sahəyə olan marağınıza, xüsusilə də idmana göstərdiyiniz himayəyə heyran olmuşam.

Cənab Prezident, Azərbaycan gənc, cəmi on ildir müstəqilliyini yaşayan bir ölkədir. Yalnız boks, idman sahəsində deyil, ümumiyyətlə, bütün sahələrdə Sizin ölkənin qazandığı göstəricilər valehedicidir. Sizin dinamik işiniz, daimi himayəniz olmasaydı, Azərbaycanın qazandığı bütün bu nailiyyətlər, idman sahəsində qazanılan uğurlar baş verə bilməzdi.

Boks idmanın bir növüdür. Boksun cəmiyyətə göstərdiyi xidmətlər çox genişdir. Məsələn, boksçular siqaret çəkmirlər, spirtli içkilər içmirlər, daim idmanla məşğul olaraq bədənlərini möhkəmlədirlər. Ona görə də biz boksla, öz idman növümüzə fəxr edirik. Boks elə bir idman növüdür ki, insanlarda ruh yüksəkliyi yaradır, insanlara ruh yüksəkliyi verir və insanlar silahsız müdafiə olunmağı bacarırlar. Əgər boksçular

sabah rinqdə deyil, digər bir yerdə təhlükə ilə üzləşsələr, onlar özlərini silahsız müdafiə edə biləcəklər. Cənab Prezident, Sizinlə ilk dəfə görüşdükdən sonra Azərbaycanda illik yarışlar keçirilməyə başladı. Bu yarışlar mənim adıma daşıyan yarışlardır. Çox fəxr edirəm ki, Sizin ölkənizdə artıq beş ildir ki, mənim adımla bağlı yarışlar keçirilir və həmişə, hər yerdə bunun haqqında böyük qürur hissilə danışiram. Bu elə bir yarışdır ki, yalnız yerli idmançılar, Azərbaycan boksçuları üçün imkan yaratmır, eyni zamanda yarışda iştirak etməyə gələn bütün idmançılar üçün imkan yaradır. Onlar bu yarış vasitəsilə yüksək səviyyəyə çatır və öz ölkələrində idmanı inkişaf etdirirlər.

Böyük fərəh hissi ilə bildirmək istəyirəm ki, son dövrlər Azərbaycanda boksçuların səviyyəsi nəzərə cəpacaq dərəcədə artmış, onlar müxtəlif beynəlxalq yarışlarda yüksək göstəricilər əldə etmişlər. Fikrimcə, indiki uğurun əsası yarışın təşkili idi. Yarış elə yüksək səviyyədə təşkil olunmuşdu ki, burada iştirak edən boksçular uğur qazanmalı idilər. Bakıda keçirdiyimiz ilk dünya çempionatı iki hadisə ilə yadda qalacaqdır. Birincisi, odur ki, bu, yeniyetmələr arasında boks üzrə birinci dünya çempionatı idi. İkincisi isə, burada gənc, bacarıqlı uşaqlar yarışlarda iştirak etmək təcrübəsi və özlərini göstərmək, öz bacarıqlarını nümayiş etdirmək imkanı qazandılar.

Cənab Prezident, əlamətdar hadisələrdən biri də ondan ibarət idi ki, mən burada yalnız boksçuları, yarışda iştirak edən idmançıları görmədim, eyni zamanda burada onları daim dəstəkləyən tamaşaçıları da gördüm. Sizin dediyiniz kimi, tamaşaçılar əsas etibarilə gənclərdən ibarət idi. Onlar yalnız öz boksçularını dəstəkləmir, eyni zamanda bütün iştirakçılara xoş münasibət bəsləyirdilər.

Cənab Prezident, icazə verin, Sizi əmin edirəm, nə qədər ki, sağam, əlimdən gələn hər bir şeyi edəcəyəm. Yalnız boks sahəsində deyil, ölkənizdə idmanın bütün sahələrində bacardığım qədər sizə yardım edəcəyəm. Mənə burada o qədər xoş münasibət, məhəbbət və o qədər böyük hörmət göstərilib ki, başqa cür hərəkət edə bilmərəm. Ümid edirəm, Allah mənə uzun illər bəxş edəcəkdir ki, burada Sizinlə birlikdə olum və biz birlikdə çalışaq. Sizinlə görüşdüyüm ilk gündən etibarən mənim Sizə münasibətim çox xoş olmuşdur. Sizə böyük hörmətim vardır. Mən Sizin pərəstişkarınızam.

Cənab Prezident, Beynəlxalq Həvəskar Boks Assosiasiyası belə qərara gəlmişdir ki, idmana, gənclərə göstərdiyiniz xüsusi xidmətlərə görə Sizi təltif edək. Ümumiyyətlə, mən çox danışanam. Bu, ixtisasımla bağlıdır. Mən ixtisasca müəlliməm. Bir qədər əvvəl Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsinə müraciət etmişdim ki, məni Sizinlə görüşdürsün və ürəyimdə olan bütün sözləri deyim. Adətən, mən fikrimi ürəkdən gələn sözlərlə ifadə edirəm. Yalnız müstəsna hallarda, rəsmi görüşlərdə kağızdan oxuyuram.

Zati-aliləri cənab Prezident, 1995-ci ildə Azərbaycana ilk dəfə gəlmişdim. Həmin vaxt mənə Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının doktor dərəcəsi verilmişdi. Onda Sizinlə ilk dəfə görüşürdüm və şəxsiyyətinizə çox valeh oldum. Sizin boks sahəsindəki bilikləriniz və bu sahəyə marağınız məndə böyük həvəs doğurdu. Həmin vaxt Siz göstəriş verdiniz ki, Azərbaycanda hər il gənclər arasında mənim adıma daşıyan turnir keçirilsin. Bu il həmin turnir altıncı dəfə keçiriləcəkdir. Professor Çoudrinin kuboku uğrunda yarışlar beş il bundan əvvəl keçirilməyə başlamışdır. Həmin vaxtdan etibarən bu, Beynəlxalq Həvəskar Boks Assosiasiyasının gündəliyində olan ən əsas turnirlərdən birinə çevrilmişdir. Hər il dünyanın beş qitəsindən olan idmançılar bu yarışda iştirak edirlər və gənc boksçular seçdikləri bu idman növündə gələcəkdə nailiyyət qazanmaq üçün təcrübə toplayırlar. Bu turnir eyni zamanda sizin gənc boksçularınız üçün də çox əhəmiyyətli və xeyirlidir.

Bu yarışda iştirak edən boksçunuz ilk dəfə qələbə qazandıqdan sonra 2000-ci ildə Sidneydə keçirilən olimpiya oyunlarında bürünc medal qazanmışdır. Bundan əlavə, Sidney olimpiya oyunları zamanı sizin daha iki idmançınız iki qızıl medal qazanmışlar ki, bu da ölkədəki idmanın yüksək səviyyəsinin göstəricisidir.

Cənab Prezident, mən uzun müddətdir ki, az qala yarım əsr olar ki, idman sahəsində çalışıram və bu sahədə yüksək səviyyəli adamlarla tanışam. Tam əminliklə demək istəyirəm ki, əgər Sizin etdiyiniz kimi, yüksək hökumət səviyyəsində idmana himayə davam edərsə, 2004-cü ildə Afinada keçiriləcək olimpiya oyunlarında çoxlu medal qazanacaqsınız.

Cənab Prezident, Azərbaycana ilk gəlişimdən etibarən həmişə cəmiyyətinizdə gedən müsbət dəyişiklikləri görürəm. Bu dəyişikliklər həyatın bütün sahələrini - idmanı, mədəniyyəti, iqtisadiyyatı və eləcə də paytaxtınızın simasını əhatə edir. Bu, Sizin əzminizi göstərir və Siz bu gənc dövləti dünyanın aparıcı ölkələrinin səviyyəsinə gətirib çıxarmısınız. Tam əminəm ki, əgər idmana şəxsi himayəniz davam edərsə, gənclər öz bacarıqlarını gələcəkdə daha yüksək səviyyədə göstərə biləcəklər. İdmanın, gənc idmançıların inkişaf etməsində Sizin göstərdiyiniz xidmətləri əsas götürərək, Beynəlxalq Həvəskar Boks Assosiasiyası qərara gəlmişdir ki, Sizi yüksək mükafatla, fəxri adla təltif etsin. Siz Azərbaycan Prezidenti olaraq, gənc müstəqil ölkənin qazandığı nailiyyətlərin təşəbbüskarı olmusunuz və eyni zamanda ölkəni çətin dövrdən çıxararaq, onu işıqlı, ümidverici, inkişaf etməkdə olan gələcəyə doğru aparən şəxs olmusunuz. Mənim üçün böyük fəxr olardı ki, bu ordeni şəxsən özüm təqdim edəydim. Lakin, təəssüf ki, hazırda fiziki vəziyyətim buna imkan vermir. Ümid edirəm ki, Siz məni bağışlayarsınız. Mən assosiasiyamızın vitse-prezidenti cənab Emil

Jeçevdən xahiş edirəm ki, həmin mükafatı Sizə təqdim etsin.

Beynəlxalq Həvəskar Boks Assosiasiyasının vitse-prezidenti Emil Jeçev AİBA-nın mükafatını Prezident Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Dövlət başçısı Heydər Əliyev cənab Ənvər Çoudriyə təşəkkürünü bildirdi və onunla xatirə şəkli çəkdi.

Ənvər Çoudri: Cənab Prezident, bildiyiniz kimi, mən həm də professoram, dərs demişəm. Ona görə də Sizinlə bir qədər də söhbət etmək istəyirəm.

Cənab Prezident, biz çox uğurla keçmiş ilk dünya çempionatını Bakıda başa vurduq. Çox şadam ki, Siz də bu yarışları televiziya vasitəsilə izləmişsiniz. Boksa olan sevginizə, marağınıza görə mən Sizə bir mükafat da təqdim etmək istəyirəm. Ümid edirəm ki, Bakıda

bu cür yarışlar gələcəkdə də keçiriləcək və mən də iştirak edəcəyəm, Sizinlə yenidən görüşəcəyəm. İndi isə cənab Jeçev xatirə medalını yarışın bütün iştirakçıları adından Sizə təqdim etsin.

Cənab Emil Jeçev AİBA-nın xatirə medalını Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Ənvər Çoudri: Cənab Prezident, mənim üçün böyük şərəfdir və çox şadam ki, bu gün birlikdə olduq. Boksçulara olan bu məhəbbətinizə görə minnətdaram.

Heydər Əliyev: Təşəkkür edirəm. Sizə bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram. Azərbaycan boksunun gələcək inkişafını böyük ümidlərlə gözləyirəm. Sağ olun.

"Ruh" Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinin "Jurnalistlərin dostu" mükafatı

2002-ci il martın 22-də "Hyatt-Recensi-Naxçıvan" otelində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə "Ruh" Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinin təsis etdiyi "Jurnalistlərin dostu" mükafatının təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Mərasim iştirakçıları Azərbaycan Prezidentini hərərətli alqışlarla qarşıladılar.

Prezident Heydər Əliyev mərasimdə iştirak edən kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri ilə, o cümlədən qəzetlərin baş redaktorları ilə görüşdü, onlarla səmimi söhbət etdi.

Sonra mükafatın təqdim olunması mərasimi başlandı. Bildirildi ki, "Ruh" Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinin təsis etdiyi "Jurnalistlərin dostu" mükafatı beşinci ildir təqdim olunur. Qalibi təyin etmək üçün 62 respondent - kütləvi informasiya vasitələrinin və jurnalist təşkilatlarının rəhbərləri və ekspertlər arasında sorğu keçirilmişdir. Yekun protokola əsasən, nominantların ümumi sayı 63, ən aşağı bal 1, orta bal 18, ən yüksək bal isə 37 olmuşdur. Sorğuda 29 qəzet, 16 ekspert, 7 informasiya agentliyi, 6 jurnalist təşkilatı, 3 teleradio şirkəti və 1 jurnal iştirak etmişdir.

"Jurnalistlərin dostu" nominasiyası üzrə sorğunun nəticələrinə görə, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əlirza oğlu Əliyev qalib elan edilmişdir. Sorğunun nəticələri "Ruh" Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinin İdarə Heyəti iclasının protokolu ilə təsdiq olunmuşdur.

"Ruh" Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinin sədri Əflatun Amaşov mərasimdə çıxış etdi.

**"Ruh" Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinin sədri
Əflatun Amaşovun çıxışı**

-Hörmətli cənab Prezident!

Möhtərəm qonaqlar!

Əziz həmkarlarım!

Bu gün təqdimatına topladığımız bu mükafatı Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsi 5 il əvvəl təsis edibdir.

Bundan məqsəd ölkədə söz və mətbuat azadlığını dəstəkləmək, azad və müstəqil mətbuatın möhkəmlənməsinə yardımçı olmaq, medianın 4-cü hakimiyyət kimi formalaşmasında dövlət məmurlarının və siyasi xadimlərin dəstəyini qazanmaq, bir sözlə, Azərbaycanda demokratik proseslərin inkişafına tökan verməkdən ibarətdir. Qaliblər

hər ilin sonunda media rəhbərləri və ekspertlər arasında keçirilən ənənəvi sorğu nəticəsində müəyyənləşdirilir, söz və mətbuat azadlığına daha çox töhfə verən şəxsə "Jurnalistlərin dostu" adı verilir və gördüyünüz bu mükafat ona təqdim edilir.

2001-ci ildə Azərbaycan jurnalistikası çox ziddiyyətli və mürəkkəb bir dövr keçmişdir. Bu müddətdə baş verən qanun pozuntuları digər illərə nisbətən heç də az olmamışdır. Jurnalistlərdən bəziləri xidməti vəzifələrini yerinə yetirərək döyülmüş, təhqir olunmuş, cərimələnmiş, hətta həbs olunmuşlar. İl ərzində 4 mətbu orqan bağlanmışdır.

Ancaq bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycan mətbuatının inkişafında çox mühüm hadisələr baş vermişdir. "Kütləvi informasiya vasitələri haqqında" qanuna edilən əlavələr və dəyişikliklər nəticəsində kütləvi informasiya vasitələrinin hüquqi bazası tamamilə yenilənmiş, demokratik prinsiplərə tam cavab verən qanun qəbul olunmuşdur.

Ümidvarlıqla deyə bilərəm ki, müstəqilliyini Azərbaycanla eyni vaxtda qazanmış digər MDB ölkələrinin heç birində belə demokratik və mütirəqqi qanun yoxdur. Hazırda "Televiziya və radionun fəaliyyəti haqqında" qanun layihəsi üzrə iş gedir. İşçi qrupunun üzvü kimi, bildirirəm ki, yaxın günlərdə müasir tələblərə tam cavab verə bilən yeni bir qanuna malik olacağıq.

Kütləvi informasiya vasitələrinin iqtisadi bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində də əməli addımlar atılmışdır. KİV-lərdən tutulan mənfəət vergilərinin 3 il müddətində dövlətin hesabına ödənilməsi ilə bağlı qərar qəbul edilibdir. Qəzetlərin "Azərbaycan" nəşriyyatına olan borcları dondurulmuşdur. Əminəm ki, bu borcların "donu açılmayacaqdır". Azərbaycana gətirilən qəzet kağızı üzərindən əlavə dəyər vergisi götürülmüşdür. Hazırda gündəmdə kütləvi informasiya vasitələrinə kreditlərin verilməsi ilə bağlı məsələ durur. Ümidvarlıqla bildirirəm ki, bu məsələ də özünün müsbət həllini tapacaq, media vasitələrinə güzəştli, uzunmüddətli kreditlər veriləcəkdir.

Hörmətli cənab Prezident!

Ziddiyyətlərlə dolu olan 2001-ci ilin nəticələrinə görə, Siz "Jurnalistlərin dostu" adına layiq görülmüsünüz. Biz bu münasibətlə Sizi təbrik edirik. İnanırıq ki, bu mükafat layiq görüldüyünüz digər mükafatların sırasında önəmli yer tutacaq və Siz həmişə jurnalistlərin dostu olaraq qalacaqsınız.

"Ruh" Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinin sədri Əflatun Amaşov "Jurnalistlərin dostu" mükafatını və diplomunu Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

-Hörmətli jurnalistlər, xanımlar və cənablar!

Bu mənim üçün qeyri-adi bir hadisədir. İlk dəfə olaraq, mən jurnalistlərin, nəhayət, xoşuna gəlmişəm və onlar məni mükafatlandırıblar. Mənə 2001-ci ildə Azərbaycanda "Jurnalistlərin dostu" mükafatı verdiklərinə görə "Ruh" Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinə, onun rəhbərliyinə təşəkkürümü bildirirəm. Əmin edirəm ki, mən keçmişdə olduğu kimi, bu gün də jurnalistlərin dostuyam və həmişə jurnalistlərin dostu olacağam.

Burada bildirildi ki, bu mükafat beş il bundan öncə təsis olunubdur. İndiyə qədər bəzi adamlar mükafatlandırılıb, indi də növbə mənə gəlib çatıbdir. Ancaq onu demək istəyirəm ki, mənim üçün, yəni Azərbaycan Prezidenti üçün bu mükafatı almaq başqalarına nisbətən heç də asan deyildi, qat-qat çətin idi. Çünki müxtəlif peşə sahibləri, jurnalistlərlə təmasda olanlar, jurnalistlərlə əməkdaşlıq edənlər, onlara yardım edənlər təbiidir ki, çoxdur və görünür, onların içərisində ən görkəmlişini hər il seçib mükafatlandırırlar.

Jurnalistika elə bir sahədir ki, ümumiyyətlə, tənqidlə məşğuldur, bütün başqa vəzifələri ilə bərabər, əsas məqsədi tənqid etmək, nöqsanları aşkar etmək, onların aradan qaldırılması üçün çalışmaqdır. Jurnalistika cəmiyyətdə həmişə bu işləri görüb, bu gün də görür və çox uğurla görür. Belə halda iqtidarı tənqid edənlər daha çox müxalifət düşərgəsindədirlər. Ona görə müxalifət düşərgəsində bu cür mükafat almaq da, hesab edirəm ki, o qədər çətin bir şey deyildir. Amma Azərbaycan Prezidentinin belə bir mükafata layiq görülməsi, yenə də deyirəm, qeyri-adi haldır, asan deyildir. Görünür ki, mənim bu barədə təkcə 2001-ci ildə yox, əvvəlki illərdə də qoyduğum səylər, nəhayət, jurnalistlər tərəfindən tanınıb, qiymətləndirilib və mənə bu mükafatı vermək haqqında qərar qəbul olunubdur.

Mən bu mükafatı çox yüksək qiymətləndirirəm. Bizim dostumuz Əflatun Amaşov burada dedi ki, layiq görüldüyünüz bütün başqa mükafatlarla yanaşı, bu mükafat da öz yerini tutacaqdır. Təbiidir, mən çox mükafatlara layiq görülmüşəm. Ancaq bu mükafatın xüsusi yeri var. Çünki aldığım mükafatların əksəriyyəti dövlətlər tərəfindən verilən mükafatlardır, dövlət mükafatlarıdır. Düzdür, başqaları da var. Amma bu, jurnalistlər tərəfindən verilən mükafatdır.

Ümumiyyətlə, jurnalistlər inciməsinlər, onlar elə məxluqduurlar ki, heç vaxt heç nədən razı deyillər. Həmişə çalışırlar, yaxşı yerdə bir nöqsan tapıb, çıxarıb araya qoysunlar. Mən bunu pis mənada demirəm. Çox gözəl. Ancaq yenə də deyirəm, jurnalistlər çox tələbkardırlar.

Həddindən artıq, xüsusən iqtidar nümayəndələrindən çox tələblər edirlər. Yenə də deyirəm, bizim işlərimizdə nöqsanlar da var, qüsurlar da var. Bunlara baxmayaraq, onlar, nəhayət, qeyrətə gəliblər, mənə mükafat veriblər. Çox sağ olsunlar.

Mənə məlumat verəndə ki, jurnalistlər məni 2001-ci ildə "Jurnalistlərin dostu" kimi qiymətləndiriblər, buna inanmadım. Sonra araşdırmağa başladım ki, bu dost nə deməkdir. Dedilər ki, Siz indi dost-sunuz. Dedim, Allaha şükürlər olsun ki, nəhayət dost olduq. Ancaq jurnalistlər də bilirlər ki, - burada artıq deyildi -, Azərbaycanda mətbuat azadlığı, mətbuat son illər nə qədər çox inkişaf edibdir.

Mən təxminən 5-6 il bundan əvvəlki dövrü xatırlayıram. Sensura var idi. Elə bizim dövrümüzdə. İndi mən dost olmuşam, mənim dövrümdə. Amma senzura məndən qabaq da var idi. Sensura var idi, qəzetləri yoxlayırdılar. Hansı məqalə sensorun xoşuna gəlmirdisə, onu çıxardı. Qəzetlər də sonra mübarizəyə başladılar, etiraz əlaməti olaraq səhifələri ağ-ağ buraxdılar. Bunlar hamısı bizim xatirimizdədir. Ancaq biz senzuranı ləğv etdik, Konstitusiya ilə təsbit olunmuş söz azadlığını, mətbuat azadlığını tamamilə təmin etdik, mətbuata geniş imkanlar yaratdıq. Mətbuat Azərbaycanda həqiqətən çox sərbəstdir, çox azaddır. Bu da o deməkdir ki, söz azaddır, fikir azaddır.

Azərbaycanın böyük tarixi var. Bu böyük tarixə nəzər salsaq, görürük ki, heç vaxt Azərbaycanda söz bu qədər azad olmayıbdir, fikir bu qədər azad olmayıbdir, mətbuat bu qədər azad olmayıbdir.

Burada qeyd olundu ki, keçən ildə bəzi qəzetlər bağlanıb, bəzi jurnalistlər təqib olunub, jurnalistlərə qarşı başqa qanunsuz hərəkətlər edilibdir. Ola bilər bu, belədir. Ancaq biz çalışdıq bunlara son qoyaq. Ona görə də xatirinizdədir ki, mən jurnalistləri dəvət etdim, onlarla çox mehriban söhbət etdik. Ondan sonra da qanuna dəyişikliklər etdik, mən fərman verdim və nə mümkündürsə etdik ki, azad mətbuat yaşaya bilsin, inkişaf edə bilsin və Azərbaycanda mətbuat həmişə azad olsun. Baxmayaraq ki, bu azad mətbuatın səhifələrində iqtidara qarşı böhtanlar da var, yalanlar da var, hətta bəzən bir təhqir halları ilə də rastlaşıırıq — bunlar var.

Bizim iqtidar nümayəndələri bəzən çox narahat olurlar. Loru dildə desək, qızırsırlar ki, məni ləkələdilər, şərəf və ləyaqətimi ləkələdilər və sair. Buna görə də belə insanlar bir vaxt imkanlardan istifadə edirdilər, məhkəməyə müraciət edirdilər, məhkəmələr qərar çıxarırdı. Təbii ki, qərarlar ədalətli idi. Bu da mətbuata çox zərər verirdi.

Biz mətbuat üçün bütün yardımları etmişik və lazım olsa, bundan sonra da edəcəyik. Mən indi buraya gələndə Gündüz Tahirli bir məktub verdi ki, qəzetlərə, mətbuata kreditlər üçün kömək etmək lazımdır. Bilmirəm, indi kreditləri hər adam ala bilər. Yəqin ki, hansısa bir güzəştli kredit almaq istəyirlər, ona görə mənə müraciət edirlər. Ona da

baxacağam, indi imkan dairəsində o xahişin də yerinə yetirilməsinə çalışacağam.

Ancaq gəlin, həqiqi dost olaq. Mən sizinlə, jurnalistlərlə dost olmaq istəyirəm. Amma dostluq ikitərəfli şeydir. Görək, iki tərəf də dost olmaq istəsin. İndi belə bir hadisə baş verib, iş belə gətirib ki, biz, iki tərəf də dost olmaq istəmişik. Amma gəlin danışaq ki, bu, daha pozulmasın, biz dost olaq, axıra qədər dost olaq. Mən dost olmaq istəyirəm.

Xatirimdədir, mən jurnalistlərlə görüşəndə dedim ki, çağırın, kim istəyir gəlsin. Siyahıda müxalifət qəzetlərinin jurnalistləri var idi. Bəziləri gəlmişdilər, amma bəziləri gəlməmişdilər. Mən düşünürəm, niyə, nə üçün? Ola bilər, sənin məndən xoşun gəlmir. Bəlkə mənim səndən dünəndən xoşum gəlmir. Ancaq bir halda ki, danışmağa, görüşməyə, fikir mübadiləsi aparmağa, açıq söz deməyə imkan var, bu imkandan nə üçün istifadə etməyəək? Məhz həmin görüşdə belə bir imkan var idi. Oraya dəvət olunmuş hər bir adam, fərqi yoxdur, hansı partiya mənsubdur, hansı siyasi baxışlara mənsubdur, iqtidara müxalifdir, yaxud lap kəskin müxalifətdədir, yaxud da qatı müxalifətdədir - bizdə belələri var, - bunun nə əhəmiyyəti var, gəlin, oturaq, danışaq, söhbət edək. Sən də öz fikrini de, mən də öz fikrimi deyim.

Biz bir xalqıq, bir xalqın övladlarıyıq. Bir millətlik, bir millətin insanlarıyıq və bu cəmiyyətdə bir yerdə yaşayırıq. Heç bir yerə də getməyəcəyik, mən buradan çıxıb bir yerə getməyəcəyəm, sən də getməyəcəksən, niyə də gedək! Biz bir yerdə, bir vətəndə, bir torpaqda, bir cəmiyyətdəyik. Bir cəmiyyətdə olduğumuz halda görək, biz danışaq, fikir mübadiləsi aparaq, bir-birimizi anlamağa çalışaq.

Bəzən jurnalist haradasa hansısa faktı eşidir, oturub yazır və bir az da ona öz fikirlərini əlavə edir. Amma bu faktı araşdıranda, müəyyən adamlarla görüşəndə aydın olur ki, məsələ belə deyil, başqa cürdür. Ona görə də mən istəyirəm ki, jurnalistlərlə bizim dostluğumuz daimi olsun. Bilin, mən jurnalistləri həmişə sevmişəm.

Mən bir dəfə söylədim ki, keçmişdə, Sovet hakimiyyəti dövründə, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının liderləri içərisində başqalarına nisbətən mətbuatla ən yaxın olan adam mən olmuşam. Ən dost olan adam mən olmuşam. Bu, mənim xarakterimdədir, xasiyyətimdədir. Mən həmişə mətbuatla maraqlanmışam, qəzet-jurnalları oxumuşam, radio-televiziya verilən məlumatlara həmişə diqqətlə yanaşmışam. Ona görə də jurnalistika sənəti mənə çox yaxın olubdur.

Jurnalistika çətin sənətdir. Bunu etiraf etmək lazımdır, asan sənət deyildir. Başqa bir yerdə, başqa bir peşə sahibi gəlib öz işində oturub işləyir, müəyyən saat qurtarandan sonra evinə gedir. Elmlə məşğul olur, ya istehsalatda işləyir, yaxud ticarətdə işləyir, yaxud da biznesdə işləyir, fərqi yoxdur. Amma jurnalistin iş yeri yoxdur. Qəzetin redak-

siyası da jurnalistin iş yeri deyildir. Çünki o, redaksiyada otursa, elə ancaq yuxarıya baxsa, bir şey yazı bilməyəcək, fəaliyyət də göstərə bilməyəcək. Demək, jurnalist görək, daim cəmiyyətlə əlaqədə olsun, insanlarla əlaqədə olsun, cəmiyyətin müxtəlif təbəqələri ilə əlaqədə olsun və müxtəlif yerlərlə təmasda olsun ki, istədiyi məlumatları ala bilsin və onların əsasında istədiyi sahədə öz məqalələrini, öz əsərlərini yazı bilsin. Bu, asan iş deyildir. Mən bunu bilirəm və öz fikrimi başqalarına da bildirmək istəyirəm. Ona görə də görək biz jurnalistlərə kömək edək.

Belə bir vəziyyətdə olan jurnalistlər bəzən ədalətsizliklə rastlaşırlar, bəzən kobudluqla rastlaşırlar, başqa hallarla, xoşagəlməyən hallarla rastlaşırlar. Bu heysiyyatlarına toxunduğuna görə onları incidir və etiraz əlaməti olaraq müxtəlif məqalələr yazırlar və səhvlər də buraxırlar. Ona görə əgər jurnalistlər cəmiyyətlə daha yaxın olsalar, cəmiyyətdə də jurnalistləri sevsələr, onlara hörmət etsələr, onların işlərinin, fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsinə yardım etsələr, bunda cəmiyyət də udacaqdır, jurnalistlər də.

Biz həmişə arzu edirik ki, jurnalistlər obyektiv olsunlar. Mən düşünürəm ki, jurnalistlər qəsdən qeyri-obyektivliyə yol verirlər. Ancaq onların sənəti belədir, görək elə bir şey yazsınlar ki, oxucular üçün maraqlı olsun. Kəskin, sensasiyalı yazılar olmasa, oxucular üçün maraqlı olmur, qəzetlər alınmır və sairə və sairə. Siz bunları məndən yaxşı bilirsiniz. Mən bu barədə fikrimi genişləndirmək istəmirəm. Biz bunları nəzərə almalıyıq. Amma jurnalistlər də, - hücum obyektləri ki var, yaxud kəskin tənqid edirlər, - görək onların vəziyyətini nəzərə alsınlar. Əgər hər iki tərəf bir-birini nəzərə ala bilsə, hesab edirəm ki, bizim cəmiyyətdə jurnalistlərlə bütün insanların dostluğu təmin olunaçaqdır.

Hər halda, mən sizi bir daha əmin etmək istəyirəm ki, bugünkü mükafatı yüksək qiymətləndirirəm və çalışacağam ki, həmişə jurnalistlərin dostu olam. Bundan sonra da jurnalistlərə əlimdən gələnlə yardım edəcəyəm. Jurnalistlərə də öz arzularımı, öz istəklərimi bildirdim. Mən bir daha sizə təşəkkür edirəm. Bütün Azərbaycan jurnalistlərinə cansağlığı, işlərində yeni-yeni uğurlar arzu edirəm. Sağ olun.

Dövlət başçısı Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinləndi və dəfələrlə gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandı.

"Rusiyanın Milli Şöhrəti Mərkəzi"nin "Sivilizasiyaların dialoqu" beynəlxalq Andrey Pervozvannı mükafatı

2002-ci il iyunun 9-da Rusiyada işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Sankt-Peterburqda, "Astoriya" mehmanxanasının böyük salonunda "Rusiyanın Milli Şöhrəti Mərkəzi" İctimai Fondunun "Sivilizasiyaların dialoqu" beynəlxalq Andrey Pervozvannı mükafatının təqdim olunmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir.

Rusiyanın bu nüfuzlu ictimai mükafatı beynəlxalq həmrəylik əldə edilməsinə töhfəyə, zorakılıq və qisas siyasətindən imtinaya görə verilir. Müəllimlərin, həkimlərin, alimlərin, ruhanilərin, incəsənət xadimlərinin, dövlət qulluqçularının daxil olduqları "Rusiyanın Milli Şöhrəti Mərkəzi" İctimai Fondunun təsis etdiyi bu mükafat ilk dəfə idi ki, xarici dövlətin başçısına verildi.

Mərasimə toplaşanlar, o cümlədən Sankt-Peterburqun rəhbərləri, şəhər ictimaiyyətinin, Azərbaycan diasporunun nümayəndələri dövlət başçısı Heydər Əliyevi səmimiyyətlə salamladılar.

Mərasimi "Rusiyanın Milli Şöhrəti Mərkəzi"nin Qəyyumluq Şurasının sədri Vladimir Yakunin açdı.

"Rusiyanın Milli Şöhrəti Mərkəzi"nin Qəyyumluq Şurasının sədri Vladimir Yakuninin nitqi

- Hörmətli Heydər Əliyev!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

"Rusiyanın Milli Şöhrəti Mərkəzi"nin Qəyyumluq Şurasının üzvləri adından çıxış edərək demək istəyirəm ki, fondun beynəlxalq mükafatının verilməsi haqqında komissiyanın qərarını açıqlamaq və artıq 10 illik tarixə malik fondun fəaliyyətində ilk dəfə olaraq mükafatımızın xarici dövlətin başçısına təqdim edildiyini bildirmək mənim üçün çox böyük şərəfdir. Bu, belə səviyyədə ilk mükafatdır və belə insana təqdim edilən ilk mükafatdır.

Fondun ideologiyası ondan ibarətdir ki, hər bir dövlətin vətəndaşları, bütün dünyada yaşayan vətəndaşlar nəinki öz dövlətlərinin inkişafı üçün öz töhfələrini vermək hüququna malik olsunlar və bunu etməlidirlər, öz xalqının milli ənənələrini qorumalıdırlar, həm də bütün dünyada mədəni, tarixi və dini dəyərlərin qorunub saxlanması işində səyləri birləşdirməyə cəhd göstərməlidirlər.

Bizim üçün belə bir fakt əhəmiyyətlidir ki, bu kreslodə qeyri-adi bir insan — Heydər Əliyev! əyləşmişdir, salondakıların çoxu bu şəxsi Sovet İttifaqı dövründən tanıyır, onun səmərəli çoxillik əmək fəaliyyətinə bələddir. Mən vurğulamaq istəyirəm ki, bu gün bu mükafat, sadəcə, dövlət başçısına deyil, məhz bu insana təqdim edilir.

İşimizin ideologiyası bir də ondan ibarətdir ki, bəzən hökumət mürəkkəb, təhlükə doğura biləcək problemləri həll etmək iqtidarında olmayanda, sağlam təfəkkür işə qarışmalı, milli xarakterin bütün ən yaxşı keyfiyyətləri bu işə cəlb olunmalıdır. Mənə elə gəlir və biz buna əminik ki, bugünkü fəxri qonağımız məhz belə keyfiyyətlərə malikdir.

Heydər Əliyev! biz bilirik ki, Sizin ölkənizdə Aleksandr Sergeyev! Puşkinin abidəsi ucaldılmışdır. Bu gün Siz Azərbaycanın dahi şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin abidəsinin açılışında iştirak etdiniz. Biz belə hesab edirik ki, iki dahi şairin sənət nümunələri sərhədləri aşmağı, milli müxtəlifliyi adlamağı, bir-birinə necə hörmət etməyi öyrənmək üçün bir məktəbdir. Bizim üçün bu, çox vacibdir, çünki hesab edirik ki, min illərlə bərqərar olmuş qarşılıqlı anlaşma, mədəni-tarixi ənənələr Azərbaycanın bir çox ruslar üçün ikinci vətən olduğu, bir çox azərbaycanlının Rusiyanı özlərinin ikinci vətəni hesab etdiyi indiki dövrdə bugünkü münasibətlərimizin əsasını təşkil etməlidir.

Mükafat təqdim edilməzdən əvvəl qısa çıxışımı Nizaminin bu sözləri ilə bitirmək istədim: "Öz "mən"inin zindanını tez tərk edib, "biz" desən sübh açılacaq". Zənnimcə, bu gün mükafat hörmətli Heydər Əliyev! məhz bu tezisə, məhz bu şüara uyğun olaraq təqdim edilir.

Vladimir Yakunin Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyevə "Sivilizasiyaların dialoqu" beynəlxalq Andrey Pervozvannı mükafatını, onun aşırma lentini və gül dəstəsi təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

**Azərbaycan Prezidenti
Heydər Əliyevin nitqi**

- Hörmətli sədr!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Sankt-Peterburq şəhərinin hörmətli qubernatoru!

Dostlar!

Fondun göstərdiyi diqqət məni təsirləndirdi. Əsas nizamnaməsində "Sivilizasiyaların dialoqu" devizi olan bu fondun mükafatını almaq böyük şərəfdir. Mən bunu Rusiya ilə Azərbaycan arasında, rus və Azərbaycan xalqları arasında münasibətləri möhkəmlətmək və inkişaf etdirmək üçün daha bir imkan kimi qiymətləndirirəm.

Mən buraya, Sankt-Peterburqa Rusiya Federasiyasının Prezidenti hörmətli Vladimir Vladimiroviç Putinin dəvəti ilə gəlmişəm. Bu gün biz onunla birlikdə Sankt-Peterburqda, bu gözəl şəhərin ən yaraşlıq guşələrindən birində dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin abidəsini açdıq.

Sankt-Peterburqun qubernatoru Vladimir Anatolyeviç Yakovlevin, Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putinin açılış mərasimindəki çıxışlarını mən çox mühüm hadisə hesab edir və Azərbaycan xalqına, onun tarixi irsinə, mədəniyyətinə və ədəbiyyatına böyük diqqət və hörmətin təzahürü kimi qiymətləndirirəm.

Mərasimdən sonra Rusiya Prezidenti Putin ilə işgüzar görüş keçirdik. Görüşümüz kifayət qədər uzun çəkdi. Görüşü müşahidə edənlərin dediyinə görə, biz təkbətək iki saatdan artıq söhbət etmişik. Hər iki Prezidentin, ələlxüsus da Rusiya Federasiyası Prezidentinin iş cədvəlinin dəqiqəbədəqiqə bölündüyünü nəzərə alsaq, bu, qeyri-adi haldır. Lakin eyni zamanda, buna əsas da var, çünki biz Rusiya-Azərbaycan münasibətlərindən, bu münasibətlərin daha da möhkəmləndirilməsi və inkişaf etdirilməsinə dair tədbirlərdən, müxtəlif problemlərdən danışdıq. Bir çox beynəlxalq məsələlər barəsində fikir mübadiləsi apardıq. Bu cəhətdən Vladimir Vladimiroviçdə çox zəngin məlumat vardır. Çünki o, Prezident vəzifəsində dinamik fəaliyyət göstərərək, Rusiyanın ölkədaxili quruculuğuna, Rusiya dövlətçiliyinin inkişafına aid bir çox məsələləri həll etməklə yanaşı, beynəlxalq problemlərlə də çox fəal məşğul olur.

Mən ona dedim ki, Prezident kimi o qədər fəaldır ki, nə vaxt bir ölkədən başqa ölkəyə getdiyini, çox vacib bir görüşdən sonra digər çox vacib görüş keçirdiyini izləməyə macal tapmırıq. Siz bunu bilirsiniz. Mən isə bunu ona görə deyirəm ki, Prezident Putinin son illər fəal surətdə məşğul olduğu bir sıra beynəlxalq həyat problemləri barədə onunla söhbət etməyə böyük ehtiyacım vardı.

Lakin müzakirə etdiyimiz başlıca məsələlər, əlbəttə ki, Rusiya və Azərbaycana, regionumuza, Qafqaza aid məsələlər idi. Biz Qafqazdakı mövcud münaqişələrin, o cümlədən də Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli yolları barədə fikir mübadiləsi apardıq. Mən bugünkü gündən çox məmnunam. Mədəni, ədəbi və mənəvi həyatımız siyasi fəaliyyətimizlə, siyasi məsələlərlə üzvü surətdə çulğashır. Ona görə də mənə əziz olan Sankt-Peterburq şəhərini bu gün birlikdə görə bildiyimiz işlər baxımından böyük minnətdarlıq hissi ilə tərk edirəm.

Bu gün, bu mühüm görüşlər başa çatdıqdan sonra siz Andrey Pervozvannı mükafatını mənə təqdim etmək üçün buraya toplaşmısınız. Bu, məni çox təsirləndirir. Hər bir mükafatın öz əhəmiyyəti, öz mənası var. İndiki halda isə, mənə təqdim etdiyiniz mükafatın xüsusi mənası var. Söhbət mənəviyyatdan gedir, söhbət insandan gedir, söhbət bəşəriyyətin taleyindən gedir, söhbət sivilizasiyaların dialoqu kimi mühüm məsələdən gedir. Sivilizasiyaların dialoqu bizim zamanəmizdə ictimaiyyətin, bütün ölkələrin siyasi xadimlərinin şüurunda bəlkə də xüsusi yer tutur.

Fondunuzun mövcud olduğunu, məhz bu deviz altında fəaliyyət göstərdiyini eşidəndə mən çox sevindim. Sizi əmin edirəm ki, Azərbaycanda sivilizasiyaların dialoqu probleminə böyük əhəmiyyət verilir. Birlirsiniz ki, Azərbaycan Avropa ilə Asiyanın qovuşuğunda yerləşir. Azərbaycanın coğrafi mövqeyi onun Avropa ilə Asiya arasında körpü olmaq taleyini əzəldən müəyyənləşdirmişdir. Azərbaycan bu funksiyanı həmişə yerinə yetirmişdir. Çindən və Yaponiyadan başlayaraq məhz Xəzər dənizindən, Azərbaycandan, Qafqazdan keçərək Avropaya, Avropanın hətta ən şimal ölkələrinə gedib çıxan Böyük İpək yolunun mövcud olduğu dövrlərdə belə Azərbaycan bu tarixi İpək yolu üstündə mühüm körpü idi.

İndi Azərbaycan Böyük İpək yolunun bərpasının iştirakçısıdır. Biz böyük iş görürük. Ancaq Azərbaycanın Şərqlə Qərb arasında, Avropa ilə Asiya arasında yerləşmək funksiyası bununla bitmir. Bilirsiniz ki, Azərbaycan, əsasən, müsəlman ölkəsidir. Lakin müsəlman ölkəsi olmaqla yanaşı, o, öz tarixi, milli, mənəvi dəyərlərinə, adət və ənənələrinə sadıqlığı saxlayır. Bununla bərabər, artıq bir çox yüzilliklərdən bəri Azərbaycan ümumbəşəri dəyərlərdən, Avropa dəyərlərindən, Avropa mədəniyyətindən, demək olar, ardıcıl surətdə bəhrələnir. Bununla da, Azərbaycan sivilizasiyalı ölkə olmaq vəzifəsini yerinə yetirir.

Azərbaycanda 10 ildir müstəqil dövlət mövcuddur. Biz demokratik, hüquqi, sivil dövlət qururuq. Keçmişdə Azərbaycanda mövcud olmuş

və bu gün qorunub saxlanılan hər şeyin vəhdəti özünü məhz bu baxımdan bürüzə verir — mən xalqın milli, dini və mənəvi dəyərlərini nəzərdə tuturam. Bu xalq, bu ölkə artıq çoxdandır ki, ümumbəşəri dəyərlərlə, Avropa dəyərləri ilə yaşayır. Ona görə də Azərbaycanın necə bir ölkə olması və sivilizasiyaların dialoqunda Azərbaycanın hansı rolu yerinə yetirməsi barədə nəticə çıxarmaq olar.

Mən bu fəxri mükafatı alarkən sizi əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan xalqı sülhsevər xalqdır, ilk öncə, ali bəşəri dəyərləri qiymətləndirən, ilk öncə, ülvə mənəviyyəti, ən yüksək mədəniyyəti qiymətləndirən xalqdır. Hazırda öz müstəqil dövlətində yaşayan, demokratiya, bazar iqtisadiyyatı, demokratik dəyişikliklər yolu ilə inkişaf edən Azərbaycan xalqı bu prinsiplərə həmişə sadıq olacaqdır. Bu diqqətə görə sizə bir daha təşəkkür edirəm və fonda yeni-yeni

uğurlar, sizin hamınıza cansağlığı, firavanlıq və əmin-amanlıq arzulayıram.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinləndi və sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Sankt-Peterburqdakı Azərbaycan diasporunun mərasimdə iştirak edən nümayəndələri Azərbaycan Prezidentini mükafatın təqdim olunması münasibətilə təbrik etdilər, dövlət başçısına möhkəm cansağlığı arzuladılar.

Sonra Prezident Heydər Əliyev və Azərbaycan diasporunun fəalları xatirə şəkli çəkildilər.

4-cü Avrasiya teleforumunun mükafatı və diplomu

2002-ci il avqustun 2-də Respublika sarayında Azərbaycan kinosunun 104 illiyinə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə 4-cü Avrasiya teleforumunun mükafatı və diplomu təqdim edilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin salona gəlişi hərarətli, sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Mərasimi Prezident Heydər Əliyev açdı.

**Azərbaycan Prezidenti
Heydər Əliyevin çıxışı**

- Əziz kinematografçılar!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu gün Azərbaycan kinosu günüdür. Bu münasibətlə biz hamımız buraya toplaşmışıq ki, bu tarixi hadisəni qeyd edək. Mən sizi, Azərbaycan kinematografiyasında çalışan bütün insanları, bütün kinosevərləri ürəkdən təbrik edirəm. Özünü kino sənətinə həsr etmiş bütün insanlara yeni yaradıcılıq uğurları arzu edirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan kinosu bundan sonra daha böyük inkişaf yolu ilə gedəcəkdir.

Mən sözü Azərbaycan Kinematografçılar İttifaqının birinci katibi, bizim çox sevimli aktrisasız Şəfiqə Məmmədovaya verirəm.

**Azərbaycan Kinematografçılar
İttifaqının birinci katibi
Şəfiqə Məmmədovanın çıxışı**

- Möhtərəm cənab Prezident!

Əziz kino işçiləri!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İttifaqımızın bütün kinematografçıları adından Azərbaycan kinosu günü münasibətilə mən də sizi ürəkdən təbrik edirəm. Kinematografçılarımız adından sizi əmin edirəm ki, doğrudan da kinomuz yaşayır və yaşayacaqdır. Bu gün bütün çətinliklərə baxmayaraq, biz yenə də filmlər çəkmək, kinoya çəkilmək istəyirik. Hörmətli Prezident, biz kino sənəti tariximizə yeni şanlı səhifələr yazmaq istəyirik.

Möhtərəm cənab Prezident, bütün bu arzularımızı, ümidlərimizi Sizin adınızla bağlayırıq. Əminik ki, Siz bu sahədə bizə kömək edəcəksiniz. Sizə minnətdar və həmişə də minnətdar olacağıq. Sağ olun.

Heydər Əliyev: Əmin ola bilərsiniz ki, Azərbaycan dövləti, Azərbaycan Prezidenti kinematografçılara, Azərbaycan kinosuna daim qayğı göstərəcəkdir.

İndi isə söz məşhur kinorejissor Vaqif Mustafayevə verilir.

**Azərbaycan mədəniyyət nazirinin müavini,
kinorejissor Vaqif Mustafayevin çıxışı**

-Möhtərəm cənab Prezident!

Hörmətli mərasim iştirakçıları!

Yəqin hamı başa düşdü ki, bu mərasim başqa cür başlanmalı idi. Bu təntənə üçün müxtəlif ssenarilər yazılmışdı. Amma möhtərəm Prezident gələn kimi, ön gözəl ssenarini yazdı və dramaturgiyanı dəyişdirdi.

Mən möhtərəm Prezidentimizin həyat və fəaliyyətindən 7 film çəkmişəm. Hər bir filmi başqa cür təsvir etmişəm. Amma cənab Prezidentlə görüşəndə, iş bir növ başqa axın tapıbdır. Ona görə filmlər belə müvəffəqiyyətlər qazanır. Çünki bu dramaturgiyanı möhtərəm Prezident özü yaradır və buna görə də filmlər uğurlar qazanır.

Mən bir fikri xatırlayıram. Ancaq bilmirəm, ilk dəfə bunu kim deyibdir. Bu fikir belədir: hərdən insanları gətirib uçurumun kənarına qoymaq lazımdır ki, onlar həyata daha çox qiymət versinlər. Bu uçuruma yaxınlaşmaq üçün heç bir əziyyət çəkmək lazım deyildir. Sadəcə, 1980-ci illərin axırlarını təsvir etmək lazımdır. Qarabağ böhranı, mitinqlər, faciəvi komediya personajı Vəzirov, 20 Yanvar faciəsi, həyatın sonu və uçurum. Bizi bu uçurumdan dahi liderimiz Heydər Əliyev uzaqlaşdırdı və bu günə gətirib çıxardı.

Bu gün fantastik və çox qəribə bir gündür. Bu gün kino bayramı keçiririk. Özü də nadir dövlətlərdən biriyik ki, bu bayramı keçiririk. Amma bu bayram olmaya da bilərdi. Heydər Əliyev şəxsiyyəti olmasaydı, nəinki bu bayram, başqa bayramlar da olmaya bilərdi. Silahlı Qüvvələrin nəinki bayramı, heç özü də olmaya bilərdi. Sevinclə dolu müstəqillik bayramı yox, heç müstəqilliyin zərrəsi də olmaya bilərdi.

1980-ci illərin axırlarında Qorbaçov tərəfindən Azərbaycanı dağıtmaq üçün göndərilmiş Vəzirovun rəhbərliyi altında bütün təsərrüfat dağıdılmışdı. Həmçinin kino da. Vacib kino obyektləri birdən-birə yox olmağa başladı. Bir obyekt yox oldu, digəri yox oldu. Vaxtilə Moskvadan sonra təkcə Bakıda olan avadanlıqlar yox oldu. Amma möhtərəm Prezidentimiz tərəfindən hələ

1970-ci illərdə kinonun bazası elə möhkəm yaranmışdı ki, o illərdə və sonrakı illərdə baş verən dağıntılar kinonu möhv edə bilmədi. Kino bu günə qədər yaşayır və biz bu günə qədər o avadanlıqlarla filmləri yaradıq və göstəririk. Cənab Prezident, mən buna görə öz minnətdarlığımı, həmkarlığımın, bütün kino icmaıyyətinin minnətdarlığını bildirmək istəyirəm.

Açıq deyirəm ki, özümü bu səhnədə çox xoşbəxt hiss edirəm, çünki mənə belə xoşbəxtlik nəsim olub ki, dahi liderimiz Heydər Əliyev haqqında filmlər çəkirəm. Çox xoşbəxtəm ki, bu filmlər təkcə Azərbaycanda qalmır, Azərbaycandan kənara da çıxır. Keçən ilin sentyabr ayında Moskvada 4-cü Avrasiya teleforumu oldu və "Heydər Əliyev. Əsl məhəbbət haqqında" filmi kino və televiziyanın tarixində ilk dəfə mükafatlara layiq görüldü. Bu, heç vaxt baş vermirdi. Çünki hansısa ölkənin rəhbəri haqqında film heç yaxın da buraxılmırdı. Bu filmlərin hamısı market filmlər adlandırılırdı. Yəni eyniləşmiş filmlər. Amma bizim möhtərəm liderimizin nüfuzu və onun şəxsiyyətinə olan maraq o qədərdir ki, bu film dərhal diqqəti cəlb etdi və bütün salon ayağa qalxaraq alqışladı.

İndi mən Moskvadan xüsusi gəlmiş qonaqları - Avrasiya teleforumunun prezidenti Valeri Ruzini, iki dəfə Rusiya Dövlət mükafatı laureatı, ORT telekanalının "Sivilizasiya" verilişinin müəllifi və aparıcısı Lev Nikolayevi səhnəyə dəvət edirəm.

**"Avrasiya" teleforumunun prezidenti
Valeri Ruzinin çıxışı**

- Yeni müstəqil dövlətlərin bütün televiziya məkanını birləşdirən Avrasiya Televiziya Akademiyasının yaratdığı münisflər heyəti ötən il,

14 ölkənin peşəkar kinematoqrafçılar ittifaqları və televiziya nüməyəndələrinin iştirak etdikləri dördüncü Avrasiya teleforumuna müxtəlif nominasiyalar üzrə təqdim olunmuş 500-dən artıq iş arasında "Teleportrer" nominasiyasında qalib adını "Heydər Əliyev: Əsl məhəbbət haqqında" filminə vermişdir. Beləliklə, Avrasiya Televiziya Akademiyasının və Avropa teleforumları münisflər heyətinin praktikasnda ilk dəfə olaraq filmin qəhrəmanına ayrıca mükafat verilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir.

Biz XXI əsrdə yaşayırıq. İyirminci əsr bizə tarixin çox sirli səhifələrini miras qoymuşdur. Odur ki, istedadlı sənədli film ustalarının, istedadlı kinematoqrafçıların bu və ya digər səhifələri açib, bizi həqiqi tarixlə, əsl insani hisslər və duyğularla tanış etməsi silinməz təsir bağışlayır. Bu film də Avrasiya Televiziya Akademiyasına və dördüncü Avrasiya teleforumunun münisflər heyətinin üzvlərinə məhz belə bir təsir bağışladı və bu da filmin qəhrəmanının xüsusi mükafata layiq görülməsi haqqında müstəsna bir qərarın qəbul edilməsinə səbəb oldu. Belə bir qərarın nə cür qəbul olunduğundan danışmaq üçün mən iki dəfə "TEFİ" mükafatı laureatı, iki dəfə Rusiya Dövlət mükafatı laureatı, Rusiya və Avrasiya Televiziya Akademiyalarının akademiki Lev Nikolayevə söz verirəm.

Rusiya Televiziya Akademiyasının akademiki Lev Nikolayevin çıxışı

- Mən deməliyəm ki, bu, təkcə həmin festival üçün müstəsna hal deyildir. Ümumiyyətlə, iştirak etdiyim sənədli filmlər festivallarında belə vəziyyəti xatırlamıram, bu, heç də gəlişi gözəl söz deyildir, həqiqətən, ən təbii insani hisslərdir.

Səbəbini də izah edirəm. Bu gün həll etdiyimiz iqtisadi, siyasi, hərbi və digər problemlər arasında ən başlıcası və ən əsası mədəniyyət, insan tərbiyəsi, açığını desək, vaxtilə, elə indinin özündə də fəxr etdiyimiz mədəni dəyərlərə qayıtmaq problemləridir. Süfrənin başında oturmuş atamızla, öz vətəninə qorunmuş babamızla fəxr etmişik. Bugünkü mükafat da Prezidentə yox, dostluğa, məhəbbətə və dünyanın bütün dirləri üçün ümumi sayılan on

ehkama sədaqət rəmzi olan bir insana təqdim olunur.

Valeri Ruzin Avrasiya teleforumunun mükafatını mərasim iştirakçlarına göstərərək dedi:

- Bu, xeyirxah niyyətlərin rəmzidir və özünün dəfnə tacı ilə şərəf və ləyaqəti mükafatlandırır. İcazə verin, bu mükafatı və diplomu təqdim edirəm.

Sonra "Heydər Əliyev. Əsl məhəbbət haqqında" filmindən kadrlar nümayiş etdirildi.

Valeri Ruzin diplomun mətnini oxudu: *"Rejissor Vaqif Mustafayevin "Heydər Əliyev. Əsl məhəbbət haqqında" filminin qəhrəmanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əlirza oğlu Əliyevə mədəni hünərinə, yüksək insani keyfiyyətlərinə, ləyaqət, fədakarlıq və alicənablığına görə Fəxri diplom. 4-cü Avrasiya teleforumunun qalib filmi."*

Avrasiya Televiziya Akademiyası və 4-cü Avrasiya teleforumu adından akademiyanın prezidenti Anatoli Lisenko, teleforumun prezidenti Valeri Ruzin".

Valeri Ruzin və Lev Nikolayev mərasim iştirakçılarının gurultulu alqışları altında 4-cü Avrasiya teleforumunun mükafatını və diplomunu Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdilər.

Vaqif Mustafayev: Möhtərəm Prezidentimiz, icazə verin, kino ictimaiyyəti adından, kino tamaşaçıları adından Sizi bu mükafat və diplom münasibətilə təbrik edək. Biz kino işçiləri çox xoşbəxtik ki, bu gün mərasimin bir hissəsini Sizə, bu bayramın yaradıcısına həsr etdik. Biz çox xoşbəxtik.

Sonra "Heydər Əliyev" sənədli filminin "Bir həsədin tarixi" adlı 7-ci seriyası göstərildi. Mərasim iştirakçıları filmə böyük maraqla tamaşa etdilər. Onlar vaxtilə Qorbaçovun rəhbərliyi ilə xalqımızın əvəzsiz lideri Heydər Əliyevə qarşı edilmiş haqsızlıqların, ədalətsizliklərin bir daha şahidi oldular və filmin əsas qəhrəmanını - Azərbaycan Prezidentini ayağa qalxaraq alqışladılar.

Türkiyənin "Samanyolu" televiziya kanalının "Medianın dostu" mükafatı

2002-ci il oktyabrın 15-də Türkiyədə işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə İstanbulun "Çırağan Palas" mehmanxanasında Türkiyənin iş adamları ilə görüşü zamanı Türkiyənin "Samanyolu" televiziya kanalının "Medianın dostu" mükafatı təqdim edilmişdir.

Görüşdə Türkiyənin 200-dən çox nüfuzlu şirkətinin 300-dən artıq təmsilçisi, habelə bu ölkənin tanınmış hökumət nümayəndələri, millət vəkilləri, diplomatlar, kütləvi informasiya vasitələrinin rəhbərləri və digər şəxslər iştirak edirdilər.

Salona toplaşanlar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi və Türkiyənin 9-cu Prezidenti Süleyman Dəmirəl hərərlə qarşıladılar.

Görüşü giriş sözü ilə Türkiyə-Azərbaycan müştərk iqtisadi komissiyasının həmsədri Əli Yücəl açdı.

Sonra Türkiyə Sənaye, Ticarət və Birjalar Palatasının və Xarici İqtisadi Əlaqələr Şurasının sədri Rifat Hıscıqlıoğlu, Türkiyə Respublikasının Dövlət naziri Rəşad Doğru, Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişaf naziri Fərhad Əliyev, Türkiyənin 9-cu Prezidenti Süleyman Dəmirəl çıxış etdilər.

Daha sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə geniş nitq söylədi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə iş adamlarına göstərdiyi diqqət və qayğıya görə Türkiyə-Azərbaycan Müştərk İqtisadi Komissiyası adından plaket təqdim olundu. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən yerli və xarici ölkə jurnalistlərinə göstərdiyi qayğıya, mətbuata verdiyi önəmə, yaratdığı gözəl şəraitə görə Prezident Heydər Əliyevə Türkiyənin "Samanyolu" televiziya kanalının "Medianın dostu" mükafatı təqdim edildi.

Görüşdən sonra Türkiyənin çox nüfuzlu iş adamları Azərbaycan dövlətinin başçısına yaxınlaşaraq, Prezident Heydər Əliyevə minnətdarlıqlarını bildirdilər, ölkəmizlə əməkdaşlığı daha da sıxlaşdırmağa hazır olduqlarını söylədilər.

ANS Şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun "2002-ci ilin adamı" mükafatı

2003-cü il yanvarın 11-də "Hyatt Recensi-Naxçıvan" otelində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə ANS Şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun təsis etdiyi "2002-ci ilin adamı" mükafatının və diplomunun təqdim edilməsinə həsr olunmuş mərasim keçirilmişdir.

Mərasimə toplaşanlar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi hərərlə qarşıladılar.

Dövlət başçısı Heydər Əliyev Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayevin ailə üzvləri, onun adını daşıyan fondun və ANS Şirkətlər Qrupunun rəhbərliyi, xarici ölkələrin Azərbaycandakı səfirləri ilə səmimiyyətlə görüşdü.

Mərasimi ANS Şirkətlər Qrupunun vitse-prezidenti Mirşahin Ağayev açdı.

ANS Şirkətlər Qrupunun vitse-prezidenti Mirşahin Ağayevin çıxışı

-Hörmətli xanımlar və cənablar!

Hörmətli cənab Prezident!

İcazənizlə, "2002-ci ilin adamı" mükafatının təqdim olunması mərasimini açıq elan edir, əvvəlcə, bu mükafat və diplom haqqında qısa arayış verim.

Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayev adına Fond və ANS Şirkətlər Qrupu öz fəaliyyəti sahəsində fundamental nailiyyətləri ilə seçilən, prinsipial vətəndaşlıq mövqeyi nümayiş etdirən şəxsləri xüsusi diplom və mükafatla təltif edir. Əslində bu salonda olanların hər biri potensial nominant ola bilər.

Çingizin adına bitişik "İlin adamı" mükafatı Azərbaycan üçün, onun bir dövlət olaraq dünya sistemində yerinin yuxarı başa çəkilməsi naminə çalışan hər bir vətənpərvər azərbaycanlının haqqıdır. Ona görə ki, Çingiz Mustafayev hər şeydən əvvəl və elə hər şeydən sonra da vətənpərvər idi. O, bu ölkə üçün yaşamağın və həlak olmağın yolunu göstərdi. Həyatını verdi. Əslində hamı həyatını verir. Amma hissə-hissə. Tədricən. Çingiz kimi adamların məziyyəti öz ömrünü birdən və məqamında bağışlamağı bacarmaqdır. Ona görə də Çingiz Mustafayev

adına Fond və ANS Şirkətlər Qrupu "İlin adamı"nın ilk növbədə vətənpərvər məzmununa üstünlük verir. Vətənpərvər olmaq isə təqdim və təlqin olunduğu qədər çətin deyil. Sadəcə, işləmək, öz peşəni, öz dövlətini sevmək, əsl azərbaycanlı olmaq görəkdir.

Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayev adına Fond və ANS Şirkətlər Qrupu da bu mükafatı məhz ona görə təsis edib ki, insanlarımız daha sürətlə vətəndaşlaşsın, vətəndaş təfəkkürümüz daha çevik bir temple dövlətiləşsin.

Mən indi Azərbaycan dövləti haqqında danışır və nədənsə Yaponiya, Almaniya kimi nəhənglər haqda düşünürəm. İkinci Dünya müharibəsindən sonra bu dövlətlərə bir neçə on illik lazım gəldi ki, dirçəlsinlər. Mən qəsdən bu iki dövlətin adını çəkirəm. Çünki onlar müharibədən qalib çıxmamışdılar. Azərbaycan da müharibənin birinci mərhələsindən qalib çıxmayıb. Amma müharibədən sonra bizim ölkədə yatırılan sərmayə, qazınan iqtisadi sabitlik də faktıdır. Əlbəttə, mən ölkədəki vəziyyəti ideallaşdırmaq niyyətindən uzağam. Biz Azərbaycanın layiq olduğu iqtisadi-siyasi göstəricilərə hələ çatmalıyıq. Amma bunun üçün bir neçə nəfərin yox, bütün xalqın işləməsi lazımdır.

Müstəqilliyimizin yaşı az olsa da, biz hamımız özümüzü müstəqil hesab edirik. Bu çox yaxşıdır. Amma Azərbaycanın sözün həqiqi mənasında müstəqil bir nəslə mənsub vətəndaşları 1991-ci ildə doğulub. Bu mənada biz ilk müstəqil vətəndaş təbəqəsini 2007-ci ildə alaçağıq. O insanların 16 yaşı olanda. Bu isə qazanclarımızla müqayisədə maraqlı, hətta heyvətəməz görünür.

Dünyanın peşəkar dövlətləri ilə müqayisədə hələ həvəskar kimi gözə dəyirik. Biz həvəskar dövlətimizə baxır, həvəslənir və yavaş-yavaş peşəkar dövlətə çevrilirik. Biz ilin dövləti olmağa ilin adamı olmaqdan keçməklə gedirik. İlin adamı olmaq isə hansısa mücərrəd ilin adamı olmaq demək deyil, ilin hər bir ayının, hər bir gününün, bəlkə də hər bir saatının adamı olmaq deməkdir.

Beləliklə, çıxışımın sonunda bir daha bu mükafat və onun stimullaşdırıcı keyfiyyətinə qayıdıram. Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayev adına Fond və ANS Şirkətlər Qrupu həm də eyni qan qrupudur. Necə deyirlər, ortada hüquqi və bir qan qohumluğu da var. Ona görə də mən sözü Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayevin qardaşı, ANS Şirkətlər Qrupunun prezidenti Vahid Mustafayevə verirəm.

**ANS Şirkətlər Qrupunun prezidenti
Vahid Mustafayevin çıxışı**

-Hörmətli Prezident!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Əgər siz Azərbaycanın müstəqil olduğu 11 il ərzində ölkəmizdə dərc olunan mətbuatı və televiziyaaların xəbərlər buraxılışlarını bir daha nəzərdən keçirənsiz, müzakirə olunan ən mühüm problemləri altı qrupa bölə bilərsiniz. Mən mümkün qədər qısa şəkildə onları sizə bir daha xatırlatmaq istəyirəm ki, 2002-ci ilin xalqımız və dövlətimiz üçün nə qədər əhəmiyyətli olduğunu aydın və müqayisəli təsvir edə bilim.

Birincisi, Azərbaycan müstəqil olanda Rusiya ilə münasibətlərdə xüsusi gərginlik müşahidə olunurdu və bu gərginlik Azərbaycan üçün ciddi problemlər yaradırdı.

İkincisi, İran formal olaraq Azərbaycanın müstəqilliyini tanısa da, de-fakto iki dövlət arasında münasibətlər son dərəcə gərgin olaraq qalmaqda idi.

Üçüncüsü, Azərbaycan uzun illər idi ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri layihəsini reallaşdırı bilmirdi.

Dördüncüsü, 1992-ci ildən başlayaraq Rusiya və İran Xəzərin statusuna dair məsələlərdə Azərbaycanla ciddi fikir ayrılığı vəziyyətində idi.

Beşincisi, 1991-ci ildən başlayaraq Azərbaycan SSRİ-nin və Rusiyanın formalaşdırdığı təhlükəsizlik sistemindən imtina etsə də, başqa heç bir regional təhlükəsizlik sisteminə daxil deyildi.

Nəhayət, altıncısı və bizim üçün ən ağırlısı — artıq 15 ildir ki, Azərbaycan Qarabağ münaqişəsinə cəlb edilib və bu problem hələ də həll olunmamış qalır.

Bütün bu sadaladıqlarım Azərbaycanın müstəqilliyi ilə yaşlı problemlərdir. Bu altı problem ayrıca götürülmüş siyasi partiyaların maraqları olmayıb, milli miqyaslıdır və milli əhəmiyyət kəsb edir. Bu "altılıq" həm də elə fundamental problemlər toplusudur ki, yerdə qalan bütün daxili və beynəlxalq əhəmiyyətli məsələlərin həllinə yol açar və sonrakı inkişaf üçün möhkəm baza rolunu oynaya bilər.

Nəhayət, qürur hissi ilə bildirmək istəyirəm ki, bu altı problemdən beşi məhz 2002-ci ildə tam və qismən öz həllini tapdı. Belə ki:

- Rusiya ilə münasibətlərdə xeyli gərginliyə səbəb olan Qəbələ RLS-in statusu demək olar ki, bütün tərəfləri qane edən formada həll edildi.

- Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən İranla 10 ildən sonra "Dostluq və əməkdaşlıq haqqında saziş" imzalandı ki, bu da İranın Azərbaycanı ikinci dəfə, bu dəfə artıq de-fakto tanımasına bərabər hadisə kimi qiymətləndirilir.

- Çoxsaylı siyasi ziddiyyətlərdən sonra Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin özülü qoyuldu və regionun iqtisadi-strateji xətti birmənalı olaraq müəyyənləşdi.

- Xəzərin dibinin bölünməsi məsələsi mühüm sahilyanı dövlətlər olan Rusiya və Qazaxıstanla razılaşdırıldı. İndi mühüm üçtərəfli sazişin imzalanacağı gözlənilir. Artıq heç bir maraqlı tərəf bu bölgünün prinsiplərinə qarşı real olaraq müqavimət göstərmək iqtidarında deyildir.

- Nəhayət, Azərbaycan 1991-ci ildən başlayaraq on bir il bütün təhlükəsizlik sistemlərindən kənarda qaldıqdan sonra məhz 2002-ci ildə Türkiyə və Gürcüstanla təhlükəsizlik sazişi imzaladı. Bu birgə saziş ayrılıqda Azərbaycan-Türkiyə, Azərbaycan-Gürcüstan, Azərbaycan-ABŞ hərbi əməkdaşlığının qurulması və Azərbaycanın NATO Parlament Assambleyasına assosiativ üzv olması ilə möhkəmləndirildi.

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İndi isə icazənizlə, Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayev adına Fond və ANS Şirkətlər Qrupu tərəfindən seçilmiş "2002-ci ilin adamı"nı elan edirəm.

Ötən il Azərbaycan üçün 5 mühüm siyasi-iqtisadi məsələnin həllinə - Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin təməl daşının qoyulması, Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə təhlükəsizlik sisteminin yaradılması, İranla dostluq və əməkdaşlıq müqaviləsinin imzalanması, Azərbaycan və Rusiya arasında Xəzərin dibinin bölünməsi və Qəbələ RLS-nin statusunun müəyyənləşdirilməsinə nail olduğuna görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyev "2002-ci ilin adamı" elan edilir.

Hörmətli xanımlar və cənablar!

ANS televiziyaasının dili ilə desək, min dəfə eşitməkdənsə, bir dəfə görmək yaxşıdır. Odur ki, bir qədər sonra Azərbaycan üçün çox mühüm olan həmin anları videokadrlar vasitəsi ilə birlikdə müşahidə edəcəyik.

İndi isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevə "2002-ci ilin adamı" mükafatını təqdim edirik.

Sonra ANS telekanalının prezidenti **Vahid Mustafayev** Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə mükafatı, diplomu və hədiyyəni təqdim edərək dedi:

- Çingiz Mustafayev adına Fond və ANS Şirkətlər Qrupu Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə "2002-ci ilin adamı" xüsusi diplomunu və 20 milyon manat məbləğində mükafat təqdim edir. Bu pul mükafatının 20 milyon manat dəyərində olmasına baxmayaraq, 3 milyon 296 min manatını biz cənab Prezidentdən vergi kimi tuturuq və dövlətimizin başçısına 16 milyon 704 min manat pul veririk. Cənab Prezident, ona görə xahiş edirik, buraya imza atasınız.

Prezident **Heydər Əliyev** imza atdıqdan sonra dedi:

- Dayan, mən məsələni aydınlaşdırmalıyam. Demək, bu sizin mənə verdiyiniz pul mükafatıdır.

Vahid Mustafayev: Bəli, 20 milyon manatdır.

Heydər Əliyev: Amma sən üstündən çıxdın?!

Vahid Mustafayev: Bəli, oradan 3 milyon 296 min manat vergilər üçün çıxdıq. Sizə isə 16 milyon 704 min manat çatır.

Heydər Əliyev: Bu, 16 milyon manatdır?!

Vahid Mustafayev: 16 milyon 704 min manatdır.

Heydər Əliyev: Mən bu 16 milyon 704 min manatı ANS-ə bağışlayıram.

Vahid Mustafayev: Çox sağ olun.

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Ənənəmizə sadıq qalaraq, biz "İlin adamı"nı həm də qızıl saatla

mükafatlandırırıq. Bu dəfə "İlin adamı" adi adam yox, dövlətimizin başcısı cənab Heydər Əliyev olduğuna görə, təqdim etdiyimiz saat da onun adına layiq seçilibdir. Bu, dünyada dörd əsrdir ki, ən dəqiq və məşhur saat sayılan, fabrik tərəfindən şəxsən, cənab Prezident, Sizin üçün hazırlanmış 2-080 nömrəli "Breqe" saatıdır.

Heydər Əliyev: Çox sağ ol, təşəkkür edirəm.

Vahid Mustafayev: Hadisənin əhəmiyyətini nəzərə alaraq, İsveçrənin "Breqe" şirkətinin rəhbərliyi mərasimdə şəxsən iştirak etməyi arzulayıb və cənab Mirko Bertoluçi bir neçə kəlmə ilə Sizi təbrik etmək istəyir.

"Breqe" şirkətinin nümayəndəsi Mirko Bertoluçinin çıxışı

- Zati-aliləri cənab Prezident!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İcazə verin, "Breqe" şirkətinin rəhbərliyi adından Sizi "2002-ci ilin adamı" elan olunmağınız münasibətilə təbrik edirəm və bu çətin, məsuliyyətli işinizdə Sizə müvəffəqiyyətlər arzulayım.

1999-cu ildən ANS Şirkətlər Qrupu ilə əməkdaşlığa başlayan sonra, biz Azərbaycan haqda daha dolğun informasiyalara malik olduq. Bu, "Breqe"-nin ilk daşıyıcılarından biri olan Puşkinin təsvir etdiyi kimi, heç də yalnız təbii mənzərələri ilə seçilən bir ölkə deyil. Bu, getdikcə daha sürətlə vahid Avropa ailəsinə daxil olan bir dövlətdir. Biz bunu dünyanın ən qədim "Saat evi" kimi, tarixi prosesləri öz dəqiq mexanizmləri ilə müşayiət edən "Breqe" şirkəti kimi deyirik.

XVIII əsrdən başlayaraq Avropa ölkələrinin bütün hökmdarları - Napoleon, Osmanlı imperiyasının sultanı 3-cü Səlim, daha sonralar Rusiya imperiyasının bütün çarları, ser Uinston Çorçill, Misir kralı Fərrux tarixi məhz bizim saatlarla yaradıblar. Adı çəkilən tarixi şəxsiyyətlər, habelə müasir dövrümüzün bir çox dövlət başcısı "Breqe" ümumdünya muzeyinin fəxri üzvləridir.

Cənab Prezident, fəxrlə deyə bilərik ki, "Breqe" rəhbərliyinin qərarı ilə bu gündən etibarən Siz də bu tarixi siyahıya daxil edirsiniz. Sizin saatınızın məxsusi nömrəsi beynəlxalq fəxri reyestrə rəsmən əlavə edilibdir.

Çıxışımın sonunda, ANS Şirkətlər Qrupu və Çingiz Mustafayev adına Fondun "2002-ci ilin adamı" üçün məhz "Breqe" saatını, məhz Sizi seçməsindən qürur hissi keçirirəm. İcazənizlə, mən xatirə olaraq "Breqe"-nin tarixini əks etdirən bu kitabı Sizə təqdim edirəm. Biz bu gündən bir-birimizin tarixinə həkk olunuruq. Sizi təbrik edirəm. Sağ olun.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Azərbaycan üçün ən mühüm siyasi-iqtisadi məsələlərin həlli istiqamətində gördüyü işlər -

Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin təməl daşının qoyulması, Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə təhlükəsizlik sisteminin yaranması, İranla dostluq və əməkdaşlıq müqaviləsinin imzalanması, Azərbaycan və Rusiya arasında Xəzərin dibinin bölünməsi və Qəbələ RLS-nin statusunun müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı keçirdiyi görüşləri və imzalanma mərasimlərini əks etdirən videokadrlar nümayiş etdirildi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə geniş nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən sizi bu gün bu mərasimdə səmimi qəlbədən salamlayıram və belə bir qeyri-adi görüşdə hamımızın bir yerdə olmağından çox məmnunam.

Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycanda mükafatlar verirəm, insanları təltif edirəm — hamısını mən edirəm. Amma indi Azərbaycanda ilk dəfədir ki, məni təltif ediblər və mənə mükafat veriblər. Ona görə bu, həqiqətən, çox əlamətdar hadisədir və bu münasibətlə mən Çingiz Mustafayev Fonduna, ANS Şirkətlər Qrupuna öz təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Bu hədiyyə mənim üçün çox qiymətli dir. Ən birincisi, onun adına görə. Çingiz Mustafayevin adını daşıyan fond Azərbaycanda uzun illərdir fəaliyyət göstərir. Bu fond Milli Qəhrəmanın, Azərbaycanın istedadlı jurnalistlərindən birinin xatirəsinə yaranmış fondur. Çingiz Mustafayevin qısa müddətli həyatı, Ermənistanın Azərbaycana təcavüz etdiyi ilk illərdə bir jurnalist kimi çox cəsarətli və məharətli fəaliyyəti nümunə olmuşdur, böyük nümunə olmuşdur. Hesab edirəm ki, bu, həqiqətən, Azərbaycanın bütün jurnalistləri üçün böyük nümunə olmalıdır.

Vətən yolunda şəhid olan hər bir insan qəlbimizdə, xalqımızın qəlbində yaşayır və yaşamalıdır. Ancaq belələrinin, müharibənin qızğın dövründə qorxmadan özünü odun-alovun içinə ataraq, həqiqətləri xalqa və dünyaya çatdırmaq arzusu ilə yaşayan Çingiz Mustafayev kimi insanın xatirəsi bizim üçün daha da əzizdir. Ona görə də bu hədiyyə mənim üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

ANS Azərbaycanda ilk müstəqil televiziya kanalıdır. ANS-in yaranma tarixi məlumdur. O müxtəlif formalarda hələ 1990-cı illərin əvvəllərindən fəaliyyət göstərməyə başlamışdı. Bu da məhz Çingiz Mustafayevin qardaşı Vahid Mustafayevin və digərlərinin söyləri nəticəsində mümkün olmuşdu. Bilirəm, onların qarşısı alınmışdı, verilişləri bir neçə dəfə bağlanmışdı, qadağan edilmişdi, ancaq onlar öz tutduqları yoldan çəkilməmişdilər. Demək, onlar da Çingiz Mustafayevin xüsusiyyətlərinə sadiq olaraq, öz yolları ilə inadla getmişlər və Azərbaycanda özəl televiziya şirkətlərinin yaranmasının əsasını qoymuşlar.

Təbiidir ki, özəl teleşirkətlər heç də hamının xoşuna gəlmir. Bəzən elə burada olanları da narahat edir, bəzi verilişləri mənim özümün də xoşuma gəlmir. Mən bunu açıq etiraf etməliyəm. Ancaq nə etmək lazımdır? Dözmək lazımdır. Çünki bizim demokratiyanın, söz azadlığının, mətbuat azadlığının, insan azadlığının yollarından biri də budur. Biz bu yola düşmüşük, Azərbaycanda dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra bunu bəyan etmişik. Mən bunu Azərbaycanın Prezidenti kimi deyirəm, bəyan etmişik ki, bizim yolumuz demokratiya yoludur, siyasi plüralizm yoludur, insan haqlarına hörmət yoludur, bazar iqtisadiyyatı, sərbəst iqtisadiyyat yoludur. Qurduğumuz, yaratdığımız hüquqi, demokratik, dünyəvi dövləti ancaq bu yolla inkişaf etdirmək olar. Biz bu yolda çox işlər görmüşük. Ancaq bu yol heç vaxt, heç vaxt hamar olmayıbdır. Əgər biz bu yolla gedərək, kənardan tənqidləri eşitməsək, buraxılan səhvlər haqqında deyilən haqq sözləri eşidib, qavrayıb, onlardan nəticə çıxarmasaq, ancaq öz bildiyimiz kimi etsək, onda təbii ki, çox səhvlər buraxırıq. Elə indiyə qədər də səhvlər buraxılıbdır. Mən etiraf edirəm ki, bizim getdiyimiz bu yolda səhvlərimiz də olubdur, qüsurlarımız, nöqsanlarımız bu gün də var, hamısı var. Amma hakimiyyətdə olanlar, icra orqanlarında işləyənlər bunları bəzən ya görə bilmirlər, görsələr də, əhəmiyyət vermirlər. Ancaq bizə azad mətbuat, o cümlədən, xüsusən müstəqil telekanallar vaxtli-vaxtında müəyyən məsələləri xatırlatmasa, tənqid etməsə, yenə də deyirəm, səhvlər daha da çox olar.

Məsələn, mən dünən axşam ANS-ə baxırdım. Bayılda sürüşmə ilə əlaqədar bir süjet göstərdilər ki, oradan insanları çıxarmaq istəyirlər, onlar müqavimət göstərib, hay-küy salıblar, polis gəlibdir. Sonra onun

dalınca ikinci bir süjet getdi. Biz Mingəçevirdə qaçqınlar üçün yer ayırmışdıq ki, evlər tikilsin və onlar orada indi qaldıqları dövlət binalarından, məktəblərdən çıxsınlar. Xüsusən də orada avarçəkmə üzrə çox əhəmiyyətli idman bazamız var. O, beynəlxalq xarakter daşıyan bir idman bazasıdır. Onları vaxtilə orada yerləşdiriblər. Həm də onların yaşadığı yerlər münasib deyildir. Amma indi onlar üçün tikilən evlər

televiziya bəzən göstərir. Onlar həmin evlərə köçməlidirlər. Orada da narazılıq var ki, guya o yer düz seçilməyibdir, şoranlıqdır, filandır. Mən bu iki süjeti axşam gördüm. Fikirləşdim ki, sabah soruşacağam ki, bu məsələ nədir. Ancaq heç sabaha qoymadım, bir saatdan sonra Baş nazir Rəsizadəni evində telefonla narahat etdim. Dedim ki, mən televiziya baxırdım, ANS kanalına baxırdım. Belə şeyləri gördüm. O dedi ki, mən də gördüm. Mənə izahat verdi ki, insanlar anlaşılmaq hərəkətləri edirlər. Mən onun dediyini deyirəm. Bayılda zona var, sürüşmə gedir. Orada bir-iki dəfə böyük sürüşmədən faciələr oldu. İndi orada aparılan müşahidələr göstərir ki, sürüşmə yenə ola bilər. İnsanlar da sürüşmə ehtimalı olan yerlərdə yaşayırlar. Onları başqa yerlərə köçürmək istəyirlər, hamını köçürmək üçün yer planlaşdırılmışdır, amma oradakılar istəmirlər. Yerli icra orqanlar, təbiidir ki, nəzarət etməyiblər, pis işləyiblər və insanlar oradan çıxmaq əvəzinə, yeni qanunsuz evlər tikiblər. Orada tikilənlərin hamısı qanunsuzdur. Rəsizadə deyir ki, oranın nə kanalizasiyası var, nə su xətti var, nə də başqa şeyləri var. Amma oradan köçmək də istəmirlər.

Mən televiziya baxırdım, ANS kanalına baxırdım. Belə şeyləri gördüm. O dedi ki, mən də gördüm. Mənə izahat verdi ki, insanlar anlaşılmaq hərəkətləri edirlər. Mən onun dediyini deyirəm. Bayılda zona var, sürüşmə gedir. Orada bir-iki dəfə böyük sürüşmədən faciələr oldu. İndi orada aparılan müşahidələr göstərir ki, sürüşmə yenə ola bilər. İnsanlar da sürüşmə ehtimalı olan yerlərdə yaşayırlar. Onları başqa yerlərə köçürmək istəyirlər, hamını köçürmək üçün yer planlaşdırılmışdır, amma oradakılar istəmirlər. Yerli icra orqanlar, təbiidir ki, nəzarət etməyiblər, pis işləyiblər və insanlar oradan çıxmaq əvəzinə, yeni qanunsuz evlər tikiblər. Orada tikilənlərin hamısı qanunsuzdur. Rəsizadə deyir ki, oranın nə kanalizasiyası var, nə su xətti var, nə də başqa şeyləri var. Amma oradan köçmək də istəmirlər.

Mən televiziya baxırdım, ANS kanalına baxırdım. Belə şeyləri gördüm. O dedi ki, mən də gördüm. Mənə izahat verdi ki, insanlar anlaşılmaq hərəkətləri edirlər. Mən onun dediyini deyirəm. Bayılda zona var, sürüşmə gedir. Orada bir-iki dəfə böyük sürüşmədən faciələr oldu. İndi orada aparılan müşahidələr göstərir ki, sürüşmə yenə ola bilər. İnsanlar da sürüşmə ehtimalı olan yerlərdə yaşayırlar. Onları başqa yerlərə köçürmək istəyirlər, hamını köçürmək üçün yer planlaşdırılmışdır, amma oradakılar istəmirlər. Yerli icra orqanlar, təbiidir ki, nəzarət etməyiblər, pis işləyiblər və insanlar oradan çıxmaq əvəzinə, yeni qanunsuz evlər tikiblər. Orada tikilənlərin hamısı qanunsuzdur. Rəsizadə deyir ki, oranın nə kanalizasiyası var, nə su xətti var, nə də başqa şeyləri var. Amma oradan köçmək də istəmirlər.

Mən televiziya baxırdım, ANS kanalına baxırdım. Belə şeyləri gördüm. O dedi ki, mən də gördüm. Mənə izahat verdi ki, insanlar anlaşılmaq hərəkətləri edirlər. Mən onun dediyini deyirəm. Bayılda zona var, sürüşmə gedir. Orada bir-iki dəfə böyük sürüşmədən faciələr oldu. İndi orada aparılan müşahidələr göstərir ki, sürüşmə yenə ola bilər. İnsanlar da sürüşmə ehtimalı olan yerlərdə yaşayırlar. Onları başqa yerlərə köçürmək istəyirlər, hamını köçürmək üçün yer planlaşdırılmışdır, amma oradakılar istəmirlər. Yerli icra orqanlar, təbiidir ki, nəzarət etməyiblər, pis işləyiblər və insanlar oradan çıxmaq əvəzinə, yeni qanunsuz evlər tikiblər. Orada tikilənlərin hamısı qanunsuzdur. Rəsizadə deyir ki, oranın nə kanalizasiyası var, nə su xətti var, nə də başqa şeyləri var. Amma oradan köçmək də istəmirlər.

Mən dedim, ANS televiziya kanalı bir gündə inkişaf etməyibdir, 13

ildir yaranıb. Amma görün, birinci ildən indiyə qədər bu televiziya kanalı nə qədər dəyişibdir. O cümlədən ondan sonra yaranmış "Space", "Lider", "Azad Azərbaycan" kanalları. Demək, görürsünüz, siz bu çıxırı açmısınız. Sizin dalınızca da gedirlər. Mənə deyirlər, rayonlarda da belə kanallar var. Bölgələrə, rayonlara xidmət edirlər.

Ona görə mən sizin telekanal haqqında öz fikrimi deyirəm, hörmət və ehtiramımı bildirirəm, müsbət işlərinizi qiymətləndirirəm. Amma məsləhət görürəm ki, nöqsanlarınızı da aradan qaldırın. Bəzən jurnalistlərə belə gəlir ki, onlar nöqsansızdır. Onda mənim yadıma Məşədi İbad düşür. Bilirsiniz də, Məşədi İbad deyir ki, mənim eybim nədir? Fikirləşir, fikirləşir və deyir ki, mənim eybim eyibsizlikdir. İndi əgər siz də özünüzü tamamilə eyibsiz hesab etsəniz, onda Məşədi İbad olacaqsınız. Mən istəmirəm ki, siz Məşədi İbad olasınız.

Mən bəlkə də sizin vaxtınızı çox alıram. Ancaq mənə belə gəlir ki, bu sözlər burada deyiləsi sözlərdir və mən bunları deməli idim.

O məsələləri ki, siz yüksək qiymətləndirmisiniz və bununla əlaqədar mənə "İlin adamı" elan etmisiniz, siz burada da məsələləri düzgün tutmusunuz. Yəni mən görürəm ki, siz məsələlərin hansının Azərbaycanla nə qədər, hansı səviyyədə faydalı olduğunu müəyyən etmək qabiliyyətinə maliksiniz. Həqiqətən, siz qeyd etdiyiniz məsələlər Azərbaycan üçün çox əhəmiyyətli məsələlərdir.

Məsələn, Xəzərin statusu ilə əlaqədar. Siz təsəvvür edin, biz Azərbaycanın neft strategiyasını həyata keçirərək, 1994-cü ildə ilk böyük müqavilə imzaladıq və bunu "Əsrin müqaviləsi" adlandırdılar. Bu, dünyada bir bomba kimi partladı və təbiidir ki, bunun ətrafında müzakirələr aparılmağa başladılar. O vaxta qədər Xəzərdə nə qədər neft var, nə qədər neft çıxarmaq olar, nə etmək olar — bunları heç kəs yadına salmırdı. O cümlədən Xəzəryanı dövlətlər — Rusiya da və başqa dövlətlər də.

Amma bilin, biz bu müqaviləni imzalayanda orada yazılmışdı ki, buradan hasil olan neft gələcəkdə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri vasitəsilə ixrac ediləcəkdir. Əgər biz onu müqavilədə yazmasaydıq, bu müqavilə heç bir perspektivə malik olmazdı. Hansısa bir yerdə böyük neft ehtiyatının, qaz ehtiyatının olması, təbiidir ki, o yerin zənginliyidir. Amma onun istifadə edilməsi və dünya bazarına çıxarılması imkanları olmasa, onun üstündə oturaqsa, elə ac qalacaqsan. Biz də bundan istifadə etmək imkanlarını tapdıq, dünyanın böyük neft şirkətlərini cəlb etdik və neftin ixrac olunması yolunu da müəyyən etdik. Ona görə də bu, böyük narazılıqlar meydana çıxardı.

Biz indi Rusiya ilə çox yaxşı bir sənəd imzaladıq. Ancaq 1994-cü ildə müqavilə imzalanandan 4-5 ay sonra Rusiya bizə nota vermişdi. Nəinki bizə, İngiltərəyə, "bp"-yə də nota vermişdi ki, siz qanunsuz iş görmürsünüz, Xəzərin statusu müəyyən olunmamış müqavilə imzalamısınız.

Mənim xatirimdədir, onun üstündən 6 ay keçmişdi, mən İstanbulda Böyük Britaniyanın o vaxtkı xarici işlər naziri ilə görüşdüm. Gördüm ki, o mənimlə pərişan bir vəziyyətdə danışır. Deyir ki, nə edəcəyik? Dedim, nə barədə? Deyir ki, bəs Rusiya belə bir nota veribdir, biz necə işləyəcəyik?! Mən dedim ki, siz narahat olmayın, biz işləyəcəyik. Amma ondan sonra nə qədər belə danışıqlar gedibdir, nə qədər müzakirələr gedibdir. Nəhayət, açıq deyim, Vladimir Putin Rusiyaya Prezident seçildəndən sonra, 2001-ci ilin əvvəlində onun Azərbaycana ilk səfərindən sonra biz Rusiya ilə bu danışıqları sürətləndirə bildik. Yəni konstruktiv bir məcraya gətirə bildik. Nəhayət, sənəd imzaladıq. Qazaxıstanla da imzaladıq. İndi üç dövlət eyni fikirdədir.

Güman edirəm ki, biz bu danışıqları İranla da, Türkmənistanla da davam etdirəcəyik. Ümumiyyətlə, bununla qurtarmır. Xəzəryanı beş dövlət vaxtaşırı görüşüb danışmalıdır. Ayın 13-də Bakıya İranın xarici işlər nazirinin nümayəndəsi Səfəri ilə heyət gəlir. Biz burada danışıqlar aparacağıq. Sonra Azərbaycanda Xəzəryanı dövlətlərin ekspertlərinin görüşünü keçirmək nəzərdə tutulubdur. Bunu da edəcəyik. Beləliklə, güman edirəm, bu problemi həll edəcəyik. Ancaq siz qeyd etdiyiniz müqavilənin imzalanması həqiqətən tarixi bir hadisədir.

Mən o birilərini sadalamaq istəmirəm. Hər birinin böyük əhəmiyyəti var. Məsələn, Qəbələ RLS-i barədə. Bəziləri indi də deyirlər ki, düz etməyiblər, nə etməyiblər. Yaxşı, biz etmişik, nə olubdur? On ildə elə-belə qalmışdı, nə o tərəfə keçə bilirdik, nə də bu tərəfə. Amma indi ildə 7 milyon dollar icarə haqqı alırıq, suyun pulunu verirlər, elektrik enerjisinin pulunu verirlər — hər bir şeyi verirlər və orada öz işlərini görürlər. O işlərin görülməsinin də zərəri yoxdur. Nə bizim təbiətə zərəri var, nə ətraf mühitə zərəri var. Əksinə, əgər ümumi, global nöqteyi-nəzərdən, təhlükəsizlik nöqteyi-nəzərindən baxsanız, o təkcə Rusiya üçün yox, Qərbi dövlətləri üçün də çox əhəmiyyətlidir.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan, bəli, bu da çox böyük düyünə düşmüş bir məsələ idi. Ancaq biz bunu addım-addım irəliyə apardıq. Görün, nə qədər vaxt keçibdir. 1998-ci ildə biz - Türkiyə, Qazaxıstan, Gürcüstan, Azərbaycan, Ankarada birinci anlaşmanı imzaladıq, hətta Özbəkistanı da ona cəlb etdik. Orada Amerika Birləşmiş Ştatları çox fəal iştirak edirdi. Çünki onu imzalamaq çox çətin idi. Amerika Birləşmiş Ştatlarının o vaxtkı energetika naziri görüşlər keçirirdi, iştirak edirdi və orada o da imzasını qoydu.

1999-cu ildə İstanbulda ATƏT-in Zirvə görüşündə biz - Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan saziş imzaladıq. Sonra Bəyannamə də imzaladıq. Ona Qazaxıstan da qoşuldu. Bunların hamısına Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Bill Klinton da imzasını qoydu. Amma görün, ondan neçə il keçdi. Biz layihənin həyata keçirilməsi üçün bu işləri addımbaaddım, ilbəlil, ardıcıl sürətdə görmüşük. Bunun nəticəsi

də gəlib çatdı. Biz keçən ilin sentyabrında boru kəmərinin təməlini qoyduq. Birbaşa tikinti işləri mart ayında başlayır, 2005-ci ildə qurtaracaq və neft Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri ilə Ceyhan limanına axacaqdır. Bu, həm iqtisadi nöqteyi-nəzərdən, həm də siyasi nöqteyi-nəzərdən tarixi bir hadisədir. Biz bunları etmişik və çox sağ olun ki, siz də bunları qiymətləndirmisiniz.

Qalan məsələlər haqqında vaxtınızı daha almaq istəmirəm. Bir də deyirəm, görünür ki, siz bu məsələlərin ümummilli əhəmiyyətə malik olmasını düzgün tuta bilərsiniz və indi də düzgün tutmusunuz, obyektiv olmusunuz. Bəzi hallarda obyektiv olursunuz, amma bunda obyektiv olmusunuz. Bəlkə də mənim bir mükafatım olsaydı, obyektivliyinizə görə burada sizə bir mükafat da verərdim.

Vahid, mən sənə ailəni burada görməkdən çox məmnunam. Çingiz Mustafayevin anası, atası, qardaşı, əmisi Arif Mustafayev, - o, keçmişdə Mərkəzi Komitədə 13 il mənim köməkçim işləyibdir, buradakılar onu tanıyırlar, - hamısı buradadır, mən sizi bir də salamlayıram və çox şadam ki, sizin ailədən belə böyük işlər meydana çıxırdır. Təşəkkür edirəm. Çox sağ olun.

Prezident Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və alqışlarla qarşılandı.

Vahid Mustafayev: Cənab Prezident, beləliklə, mərasimimizin rəsmi hissəsi başa çatır.

Cənab Prezident, mən Sizi "2002-ci ilin adamı" seçilməyiniz münasibətilə bir daha təbrik edirəm. Sizə fəaliyyətinizdə yaradıcılıq uğurları arzulayıram. Ona görə ki, dövlət yaradıcılığı ən çətin yaradıcılıqdır. Arzu edirəm ki, hər şey üreyinizcə olsun, istədiklərinizə nail olasınız.

Mən bütün azərbaycanlıları, bizim xalqımızı təbrik edirəm ki, biz hamımız çox dövlətliyik. Ona görə ki, bizim Azərbaycan kimi dövlətimiz var.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ANS Şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun əməkdaşları, Milli Qəhrəmanın ailə üzvləri ilə bir daha səmimi görüşdü, onlara təşəkkürünü bildirdi.

ANS Şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun "2003-cü ilin adamı" mükafatı

ANS Şirkətlər Qrupu və Çingiz Mustafayev adına Fond Prezident Heydər Əliyevi vəfatından sonra "2003-cü ilin adamı" mükafatına layiq görmüşdür. 2004-cü il yanvarın 29-da "Hyatt Recensi-Naxçıvan" otelində mükafatın Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə təqdim edilməsinə həsr olunmuş mərasim keçirilmişdir.

Salona toplaşanlar Prezident İlham Əliyevi ehtiramla qarşıladılar. Mərasimi ANS Şirkətlər Qrupunun vitse-prezidenti Mirşahin Ağayev açdı.

ANS şirkətlər qrupunun vitse-prezidenti Mirşahin Ağayevin çıxışı

- Hörmətli cənab Prezident!
Hörmətli xanımlar və cənablar!
İcazənizlə, "2003-cü ilin adamı" mükafatının təqdim olunması mərasimini açıq elan edirəm. Əvvəlcə bu mükafat və diplom haqqında qısa arayış verim. ANS Şirkətlər Qrupu və Çingiz Mustafayev adına Fond bu mötəbər mərasimə qatıldığınıza görə Sizə təşəkkür edir. İnsana verilən obyektiv qiymətin cəmiyyətin inkişafında oynadığı müstəsna, bəzən isə, həlledici rol barədə uzun danışmaq niyyətində deyiləm. Təkcə onu demək istəyirəm ki, cəmiyyətin inkişaf sürətini məhz ayrı-ayrı seçmə fərdlərin həyat və fəaliyyət tərzləri müəyyən edir. ANS Şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun hər il təqdim etdiyi ilin adamı mükafatı da məhz belə insanların xidmətlərinə diqqəti yönəltmək məqsədi daşıyır.

Vaxtınızı çox almadan iki faktı xatırlatmaq istəyirəm. Ötən ilin dekabr ayında qonşu Gürcüstanda ölkənin müstəqil televiziyası birbaşa yayımda bir həftədən artıq idi ki, xalqın öz rəhbərinə etirazını nümayiş etdirdirdi... və o, getdi!

Elə həmin ay Azərbaycanın müstəqil televiziyası birbaşa efirdə xalqın öz rəhbərinə məhəbbətini nümayiş etdirdi. O da gedirdi. Amma kim və hara?

Və hər iki fakt qiymətdir.

İndi isə Heydər Əlirza oğlu Əliyevin "2003-cü ilin adamı" elan edilməsi münasibətilə təşkil olunmuş təqdimat mərasimini açıq elan edir, **Əziz** ANS Şirkətlər Qrupunun prezidenti Vahid Mustafayevə verirəm.

ANS şirkətlər qrupunun prezidenti Vahid Mustafayevin çıxışı

- Hörmətli Prezident!
Xanımlar və cənablar!

Bu gün Çingiz Mustafayev adına Fond və ANS Şirkətlər Qrupu növbəti dəfə "İlin adamı" diplomunu təqdim edir. Bizim hər birimizindən ötrü adi və qeyri-adi bir gündür.

Adıdır, çünki artıq ənənəyə çevrilmiş bu mərasimdə 2003-cü ilin adamını növbəti dəfə elan edəcək, nominantın bu ada layiq görülməsinə əsas verən amilləri sadalayacağıq.

Qeyri-adıdır, ona görə ki, ilk dəfədir ki, bu ada layiq görülmüş şəxs ölümündən sonra "İlin adamı" elan edilir. Ötən il olduğu kimi, bu dəfə də diploma Heydər Əlirza oğlu Əliyev, Azərbaycan xalqının və dövlətinin ən görkəmli xadimi layiq görülmüşdür.

Biz seçim edərkən bir səsle Heydər Əliyevin namizədliyi üzərində dayandırıq. Həmişə olduğu kimi, biz yenə də, ilk növbədə, onun Azərbaycan dövləti və Azərbaycan xalqı qarşısındakı xidmətlərinə, vətənpərvərliyinə xüsusi önəm verdik. Heydər Əliyev bu mənada alternativsizdir. O, bütöv bir il ərzində kütləvi informasiya vasitələrinin, cəmiyyətin aparıcı mövzusu olaraq qaldı. Doğrudur, səhhəti ona normal fəaliyyət göstərməyə imkan vermədi, ancaq buna baxmayaraq, Azərbaycanın lideri ilin əsas siyasi şəxsiyyəti olaraq gündəlikdə qaldı.

Azərbaycanı sarsıdan o günü unutmaq mümkün deyildir. Prezident Heydər Əliyev Cəmişid Naxçıvanski adına hərbi litseyin yubileyi münasibətilə Respublika sarayında keçirilən mərasimdə iki dəfə huşunu itirdi. Amma səhhətində yaranmış olduqca ciddi problemə baxmayaraq, sonradan ona həyatı bahasına başa gələcək riskə getdi və hər iki dəfə səhnəyə qayıtdı. Öz çıxışını tamamladı. Bir Ali Baş Komandan olaraq Azərbaycan əsgər və zabidləri qarşısında əsl sınımazlıq nümunəsi nümayiş etdirdi. Hökumət üzvlərindən tutmuş, tədbirin ən sırayı iştirakçısınadək hamının özünü itirdiyi, böyük çəşqınlıq keçirdiyi o anlarda öz təmkinini və daxili tarazlığını qoruyub saxlamağa müvəffəq olan bir nəfər var idi. O da Heydər Əliyevin özü idi. Cənab Əliyevin xalqda nigarlıq və dövlətdə çəşqınlıq yaranmasın deyər, sanki heç nə olmayıb kimi öz çıxışını tamamlamasını biz tərəddüd etmədən fədakarlıq faktı kimi qiymətləndiririk. Dövlət və xalq naminə fədakarlıq!

Heydər Əliyevin "İlin adamı" elan olunmasına əsas verən ikinci səbəb onun davamlı siyasi sabitlik bazası formalaşdırmaq prosesini 2003-cü ildə başa çatdırma bilməsidir. Bu baza Konstitusiyaya çərçivəsində hakimiyyət dəyişikliyinə, prezident seçkilərinin keçirilməsinə, yeni dövlət başçısı İlham Əliyevə isə ən ciddi addımlar atmağa imkan yaratdı.

Məhz bu davamlı siyasi sabitlik bazası imkan verdi ki, qanunların tam gücü ölkədə anarxiya və xaosun baş qaldırmasına səbəb ola biləcək amilləri aradan qaldırsın.

Çingiz Mustafayev adına Fond və ANS Şirkətlər Qrupu Heydər Əliyevin vəfatı faktını millətin və dövlətin bir nöqtə ətrafında birləşməsinin müstəsna səbəbi kimi şərh edir. Azərbaycan xalqı bunun sayəsində bütün dünyaya bir daha öz birliyi və mütəşəkkilliyini göstərdi. Dəfn mərasiminə gəlmiş və bu prosesi kənardan müşahidə edən hər bir dövlət başçısı bu ümumxalq rəğbətinə və sevgisinə yəqin ki, qibtə hissi ilə baxırdı.

İstər dəfn mərasimi, istərsə də Fəxri xiyabanda onun məzarı önündə hər gün davam edən insan növbələri Heydər Əliyevin Azərbaycan

tarixində tutduğu yerin göstəricisidir. Biz bu faktı xalqın birləşməsinə mümkün edən amil kimi qiymətləndirmişik.

Heydər Əliyevin "İlin adamı" adına dalbadal ikinci dəfə layiq görülməsinin başqa bir səbəbi isə, onun özündən sonra da mükəmməl işləyə bilən dövlət mexanizmi yaratmasıdır. Sırr deyil ki, uzun müddət Azərbaycan ictimaiyyəti dövlət idarəçiliyini və ümumiyyətlə, ölkəni Heydər Əliyevsiz təsəvvür edə bilmirdi. Lakin o, uzun sürən müalicəsi dövründə xalqı onsuz yaşamağın və dövlətin Heydər Əliyevsiz mövcudluğunun mümkünlüyünə öyrətdi.

Xanımlar və cənablar!

İndi isə, icazənizlə, Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayev Fondu və ANS Şirkətlər Qrupu tərəfindən seçilmiş "2003-cü ilin adamı"nı rəsmən elan edirəm.

Dövlət və xalq naminə nümayiş etdirdiyi fədakarlığa;

Davamlı siyasi sabitlik bazası formalaşdırma prosesini başa çatdırmasına;

Vəfatı ilə xalqın birləşməsinə nail olduğuna;

Özündən sonra da mükəmməl işləyə bilən dövlət mexanizmi yaratdığına görə Azərbaycan Respublikasının görkəmli dövlət xadimi Heydər Əlirza oğlu Əliyev "2003-cü ilin adamı" elan edilir!

Xanımlar və cənablar!

İndi isə Heydər Əliyevin 2003-cü ilin 4 ən seçilmiş məqamını birlikdə bir daha xatırlayaq. Gəlin, Heydər Əliyevin bəzən ağır, amma bir-mənəli şəkildə məzmunlu anlarını bir də yaşayaq.

Sonra Prezident Heydər Əliyevin fəaliyyətinin müəyyən məqamlarını əks etdirən videokadrlar nümayiş etdirildi.

ANS Şirkətlər Qrupunun prezidenti Vahid Mustafayev görkəmli siyasi xadim və dövlət xadimi Heydər Əliyevin layiq görüldüyü "2003-cü ilin adamı" diplomunu, habelə Böyük Qafqaz sıra dağlarında yerləşən Heydər Əliyev zirvəsinin fotosəklini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə təqdim etdi.

Prezident İlham Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi

- Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu gün Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında çox əlamətdar bir gündür. Çingiz Mustafayev adına Fondun və ANS Şirkətlər Qrupunun qərarı ilə Heydər Əliyev vəfatından sonra "İlin adamı" elan edilmişdir.

Mən xatırlayıram ki, ötən ilin yanvar ayında belə mükafat Heydər Əliyevə təqdim olunanda o, çox böyük sevinc hissləri keçirirdi. Heydər Əliyev ömrü boyu çoxlu mükafatlar — orden və medallar, müxtəlif dövlətlərin ən yüksək mükafatlarını almışdı. Amma bu mükafat onun üçün çox əziz idi. Çünki bu mükafat Azərbaycanda, müstəqil dövlətimizdə gördüyü işlərin nəticəsində ona təqdim olunmuşdu.

Prezident özü-özünə mükafat verə bilmir. ANS Şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun onun fəaliyyətini belə yüksək qiymətləndirməsi Heydər Əliyev üçün çox əziz idi. Biz təsəvvür etmirdik ki, bir ildən sonra eyni mükafat ona veriləcək, amma o özü bu mükafatı ala bilməyəcəkdir.

Müasir Azərbaycanın bütün uğurları Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə Azərbaycana rəhbərliyə gəldikdən sonra Heydər Əliyev ölkəni inkişaf etdirməyə başladı. Mühəribə dayandırıldı, vətəndaş qarşıdurmasına son qoyuldu, qeyri-qanuni silahlı dəstələr tərkisilah olundu, qayda-qanun yaradıldı.

1996-cı ilədək göstərilən bütün səylər Azərbaycanda sabitliyin, sülhün və əmin-amanlığın yaranmasına yönəlmişdi. Həmin ildən sonra, çətin dövrlər arxada qaldıqdan sonra Azərbaycanda islahatlara başlandı. Ölkəmizdə siyasi, iqtisadi, sosial islahatlar uğurla həyata

keçirildi. Heydər Əliyev bu islahatlara şüurlu şəkildə gədirdi. Heç kəs onu məcbur etməmişdi və edə də bilməzdi. Dünyada onu məcbur etmək iqtidarında olan heç bir qüvvə yox idi. Bütün seçimlər və yollar açıq idi. Ancaq o bu yolu — Azərbaycanı dünya birliyinə inteqrasiya yolunu seçdi. Azərbaycan onun rəhbərliyi altında bu yolla uğurla gədirdi və bu gün də gedir.

Azərbaycanda siyasi islahatlar, cəmiyyətimizin demokratikləşməsi istiqamətində atılan addımlar ölkəmiz üçün yeni üfüqlər açmışdır. Söz, mətbuat azadlıqlarına Heydər Əliyev çox böyük önəm verirdi. Azərbaycanda müasir, azad mətbuatın formalaşmasında da onun xidmətləri çox böyükdür. Mən bu fürsətdən istifadə edib sizin hamınızı əmin etmək istəyirəm ki, bu siyasətə sadıq qalacağam, Azərbaycanda bütün azadlıqlar — söz azadlığı, mətbuat azadlığı bundan sonra da təmin olunacaqdır. Bu azadlıqlar hər bir cəmiyyətin uğurlu inkişafı üçün ən vacib amillərdəndir.

Heydər Əliyev ANS telekanalına çox böyük hörmətlə, deyərdim ki, məhəbbətlə yanaşırdı. O, sizin verilişlərinizi çox maraqla izləyirdi. Düzdür, həm Prezident, həm də təcrübəli bir insan kimi onun məlumat mənbələri çox idi. Amma bəzi şeyləri sizin kanalınızdan da götürürdü. Xüsusilə nöqsanlar, ədalətsizliklər haqqında gedən məlumatlara çox diqqətlə baxırdı və səhəri gün müvafiq qurumlara bu barədə öz iradlarını bildirirdi.

ANS Azərbaycanın aparıcı özəl telekanalıdır. O, müstəqil telekanaldır və özünəməxsus dəst-xətti var. Xüsusilə gənclərimizin və uşaqlarımızın vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmasında ANS telekanalının xidmətləri çox böyükdür və dəyərlidir. Buna görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi mən sizə öz təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bu, çox vacib bir məsələdir. Bizim gənclərimiz, uşaqlarımız, yeniyetmələrimiz vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmalı, böyüməli və beləliklə, cəmiyyət üçün həm fiziki, həm də mənəvi cəhətdən güclü nəsil yetişdirilməlidir.

Heç kəs üçün sirr deyildir ki, Ermənistan-Azərbaycan müharibəsinin ilk illərində Azərbaycan tərəfi informasiya qarşıdurmasında uduzdu. Bunun obyektiv səbəbləri var idi: Ermənistanın güclü lobbivə malik olması, Azərbaycanda bu istiqamətdə işlərin lazımı səviyyədə olmaması və digər amillər. Bu, həqiqət idi. Məhz informasiya müharibəsində uduzmağımız da Azərbaycanı çox çətin vəziyyətə salmışdı. Amma biz bu informasiya blokadasını yara bildik. Bu gün Azərbaycan həqiqətləri bütün dünyada yayılır. Ermənistan-Azərbaycan müharibəsinin real səbəbləri və nəticələri artıq bütün dünyaya məlumdur, dünyanın aparıcı və mötəbər təşkilatları bu məsələ ilə bağlı öz fikirlərini, rəylərini açıq-aydın surətdə bəyanatlarda, qəbul olunmuş sənədlərdə əks etdirirlər. Bu gün Avropa İttifaqının, Avropa Şurasının, məsələ ilə bilavasitə məşğul olan ATƏT-in Minsk qrupunun sənədlərində də, bəyanatlarında da Ermənistanın işğalçı siyasəti öz əksini tapır. Hesab edirəm ki, bu, bizim böyük uğurumuzdur.

Əfsuslar olsun ki, dünyada mövcud olan ikili standartlar zəminində bu, bizə uğur kimi gəlir. Halbuki, bu, məlum həqiqətdir. Heç kəs üçün sirr deyil ki, Azərbaycan torpaqları işğal olunub və bu işğalın nəticəsində bir milyona yaxın vətəndaşımız evsiz-əşiksiz və torpaqsız qalmışdır. Amma bu gün bu həqiqətlər dünyada səslənir. Azad mətbuatın, ümumiyyətlə, mətbuatın bu istiqamətdə fəaliyyəti çox mühümdür. Siyasətçilər öz öhdələrinə düşən vəzifələri aparacaqlar. İctimai xadimlər və digər məsul şəxslər, məsələ ilə bilavasitə məşğul olan və danışıklarda iştirak edən şəxslər bu prosesi davam etdirəcəklər. Amma mətbuatın bu istiqamətdə fəaliyyəti əvəzolunmazdır.

Mən hesab edirəm ki, ANS telekanalının bu istiqamətdə göstərdiyi fəaliyyət təqdirəlayiqdir, çox vacibdir. Arzu edirəm ki, Azərbaycanın

bütün kütləvi informasiya vasitələri bu təcrübəni tətbiq etsinlər. Hər bir tədbirdə, hər bir verilişdə, beynəlxalq konfransda, digər mühüm tədbirlərdə bu məsələ səslənməlidir. Biz öz səsimizi daha geniş şəkildə bütün dünyaya çatdırmalıyıq və əminəm ki, bu, öz nəticəsini verəcəkdir.

Bu gün mənim üçün çox xoş bir gündür. Mən Heydər Əliyevə təqdim olunan mükafatı alıram. Əlbəttə, bu kadrlara baxanda istər-istəməz, aprel 21-də baş vermiş hadisə yenidən yada düşür. Həmin gün həm təntənəli, həm də faciəli idi. Ona görə faciəli idi ki, bu hadisədən sonra Heydər Əliyev öz səhhətini bərpa edə bilməmişdir.

Təntənəli idi ona görə ki, o gün gələcək zabitlər qarşısında çıxış edən Prezident, Ali Baş Komandan səhhətinə ciddi zərbələr dəyməsinə baxmayaraq, öz gücünü toplayıb iki dəfə kürsüyə qayıtmışdı. Bu, cəsarətin, iradənin, rəşadətin təntənəsi idi. Çünki o, Prezident, Ali Baş Komandan idi. Heydər Əliyev, yəqin ki, o anlar düşünürdü ki, belə hərəkətlərlə öz səhhətini böyük risk altına qoyur. Ümumiyyətlə, gələcək həyatını risk altına qoyur. Amma o, başqa cür hərəkət edə bilməzdi. Çünki, sözün əsl mənasında, xalqın lideri idi.

O çətin günlər arxada qalmışdır. Bu gün biz onun fiziki yoxluğu ilə barışmalıyıq. Amma, - mən bunu dəfələrlə demişəm və bir daha demək istəyirəm, - bu, bizi ruhdan salmamalıdır. Onun siyasəti yaşayır, ideyaları yaşayır, onun qurduğu ölkə - müstəqil Azərbaycan dövləti yaşayır və yaşayacaqdır. Bizim borcumuz ondan ibarətdir ki, onun yolu ilə gedək. Əminəm ki, biz hamımız - Azərbaycan xalqı onun ideyalarına sadıq qalacaqdır. Biz onun yolu ilə irəliyə gedəcəyik, doğma Vətənimizi hərtərəfli inkişaf etdirəcək və gücləndirəcəyik.

Əziz dostlar!

Əziz xanımlar və cənablar!

Bu mükafatı Heydər Əliyevə təqdim etdikləri üçün onun oğlu kimi mən Çingiz Mustafayev adına Fonda və ANS Şirkətlər Qrupuna bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Sizi bir daha əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi mən bu siyasəti aparacağam, bu yoldan dönməyəcəyəm, ölkəmiz və dövlətimiz üçün söylərimi əsirgəməyəcəyəm, daima sizinlə birlikdə olacağam. Əminəm ki, biz hamımız birlikdə ölkəmizi hərtərəfli inkişaf etdirəcəyik və yeni qələbələrə doğru aparacağıq.

Prezident İlham Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və alqışlarla qarşılandı.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ANS Şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun əməkdaşları, Milli Qəhrəmanın ailə üzvləri ilə səmimi görüşdü, onlara təşəkkürünü bildirdi.

Məmməd Araz mükafatı

2003-cü il mayın 1-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev yaradıcı adamlara, elm, ədəbiyyat, incəsənət, mədəniyyət sahələrində çalışan ziyalılara xüsusi diqqət və qayğı göstərdiyinə görə Məmməd Araz mükafatına layiq görülmüşdür.

Məmməd Araz mükafatı görkəmli şairin 60 illiyi münasibətilə "Qorqud" assosiasiyası tərəfindən təsis olunmuşdur və şairin yaradıcılığına göstərilən qayğıya, onun tədqiqi sahəsindəki xidmətlərə görə verilir.

2003-cü il üçün Məmməd Araz mükafatı assosiasiyanın mükafat komitəsinin yekdil qərarı ilə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə

verilmişdir. Qərarda deyilir ki, Prezident Heydər Əliyev Məmməd Arazın yaradıcılığına həmişə qayğı ilə yanaşmış, ona daha məhsuldar çalışmaq üçün şərait yaratmış, bu məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlamışdır.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mükafata görə minnətdarlığını bildirmiş və mükafatın pul hissəsinin yaradıcılıq imkanlarını genişləndirmək üçün şairin özünə verilməsini tövsiyə etmişdir.

Türkiyənin "Zaman" qəzetinin "Avrasiyada sülh və dialoq" beynəlxalq mükafatı

2003-cü il mayın 2-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyənin tanınmış "Fəza Qəzetçilik" şirkətlər qrupuna daxil olan nüfuzlu və böyük tirajlı "Zaman" qəzetinin təsis etdiyi "Avrasiyada sülh və dialoq" beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan dövlətinin başçısına bu mükafat Avrasiya kimi böyük məkanda sülhün və əmin-amanlığın bərqərar olması, siyasi, ictimai və mədəni əməkdaşlığın inkişafı, xalqlar və dinlərarası dialoqun genişlənməsi, dostluq, demokratiya və humanizm prinsiplərinin tərənnümü işinə töhfəsinə, müasir dünya siyasətindəki aparıcı roluna görə verilmişdir.

Bu münasibətlə "Zaman" qəzetinin İstanbuldakı mərkəzi ofisinin konfrans salonunda mərasim keçirilmişdir. Mərasimdə Türkiyənin tanınmış elm, mədəniyyət, ədəbiyyat xadimləri, siyasətçilər, jurnalistlər, habelə qardaş ölkədə işləyən və təhsil alan həmvətənlərimiz iştirak edirdilər. "Zaman" qəzetinin baş redaktoru, tanınmış jurnalist və ictimai xadim Əkrəm Dumanlı mərasimi açaraq, Azərbaycan Prezidentinin mükafata layiq

görülməsinin onun yubileyi ərəfəsinə təsadüf etdiyini xatırladaraq, Heydər Əliyevə möhkəm cansağlığı, Azərbaycanın tərəqqisi naminə yeni-yeni uğurlar arzuladı.

Mükafat Azərbaycanın İstanbuldakı baş konsulu İbrahim Yaqubova təqdim edildi. İbrahim Yaqubov "Zaman" qəzetinin rəhbərliyinə təşəkkürünü bildirdi, Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin inkişafında Prezident Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərindən söhbət açdı.

Adlar göstəricisi

Abbas Abdulla - 238
Abbaszadə, Hüseyn - 238
Abdullayev, Çingiz - 238
Abdullayev, Həbib - 115
Abdullayev, Mikayıl -69
Abdullayev, Vaqif - 63
Abdulov, Aleksandr - 293
Abverdiyev, Zülal - 143
Agahi - 127
Ağayev, Mirşahin -319,326
Axundov, Mirzə Fətəli - 77,127
Axundov, Ruhulla - 127
Akayev, Əsgər - 24
Akbay, Günay - 144
Akbulut, Yıldırım - 278,285
Akçar, Sərpil Tınaz - 211,212,213
Akəngin, Yəhya - 234,235
Akgün, Necat - 149
Akimov, Dmitri - 30,32
Aksu, Sezan - 220,223
Aleksandr (yepiskop Aleksandr) - 34
Aleksandr Semyonoviç - 286
Aleksi, II - 34
Amaşov, Əflatun - 304
Anar- 238,242
Andropov, Yuri Vladimiroviç - 81,82,189
Aras, Nüsrət - 150,154,158
Arslon - 70
Atatürk, Mustafa Kamal - 22,50,51,85,86,90,94,95,98,99, 104,129,130,131,134,135,140,146,150,157, 158,166, 172,222, 236,251,255,268,271,272, 276, 278, 280,282,284,285
Atəş, Toxtamış - 243
Babur - 127
Balas Azəroğlu - 238
Baybakov, Nikolay - 176
Bebik, Valeri - 24
Bekeşev, Kamil - 80,84
Bertoluçi, Mirko - 322
Bəndəroğlu - 200

Bostançioğlu, Mətin - 150
Bozər, Yüksəl - 66
Brejnev, Leonid İliç - 10,12,13
Breydi - 202
Buş, Corc - 157,202
Bülbüloğlu, Polad - 289
Bünyadov, Ziya - 70
Cabbarlı, Cəfər - 127
Cavaxışvili, İvane - 70,72
Çağlar, Cavid - 219,220,223
Çaxmaqçı, Lütfü - 144
Çay, Əbdülxalıq - 150
Çernomırdin - 63
Çətin, Hikmət - 219,222,223,252
Çillər, Tansu - 69,214,266
Çolaqoğlu, Nuru - 219,220
Çoudri, Ənvər - 298,300-303
Çörçill, Uinston - 322
Dalimov, Turabəy - 115
Denktaş, Rauf - 134,150
Dəmir, Feyzi - 86-88
Dəmirəl, Nəzmiyyə - 285
Dəmirəl, Süleyman - 21-22,88,95,98,102,131, 134,135, 136, 138,140,144,146,148,150,166,168,172, 198,200, 214,216, 218, 219,220,222,223,224,226,228,229,232,234,235,243,250,252, 266,268,271,276-278, 280, 283, 284, 285,288,289,318
Dəmirəl, Şövkət - 134
Dilbazi, Mirvarid - 238
Dilmən, Uğur - 95
Doğramacı, İhsan - 50,51,198,200,230,232,238
Doğru, Rəşad - 318
Dreqoviç, Qoran -223
Dumanlı, Əkrəm - 331
Durlu, Təhsin Nuri -146,188
Ecevit, Bülənd -168,278,285
Elçibəy, Əbülfəz - 224
Eldarov, Ömər - 15
Əbiyev, Ağacan - 298
Ələsgərov, Murtuz - 63,70

Əl-Biruni - 127
Əl-Buxari - 127
Əl-Fərabi - 105,114,116
Əl-Xarəzmi - 127
Əlirza bəy - 271
Əliyev, Cəlal - 165
Əliyeva, Mehriban - 54
Əliyeva, Zərifə - 62,150
Əliyev, Fərhad - 318
Əliyev, İlham - 48,54,58,63,187,190,210,328-329
Əliyev, Məmməd - 211,252,254,255
Əliyev, Tələt - 62-63
Ət-Tırmızı - 127
Əşrəfi, Muxtar - 127
Əzizzadə, Rahim - 204
Fatih - 95
Fərmanov, Maqsud - 143
Fərrux (Misir kralı) - 322
Fikrət Qoca - 238
Fikrət Sadıq - 238
Filippov, Vladimir - 160
Füzuli, Məhəmməd - 104,106,114,115,116,124,127,236,290
Fyodorov - 292
Georqadze, M. - 11,12,13
Gənc, Rəşad - 271
Gölə, Cəlal - 154
Gur, Yəhya -150
Gülən, Fətullah - 99,242
Güntəkin, Rəşad Nuri - 236
Hacıbəyov, Üzeyir - 200,293
Hamid, Əbdülhaqq - 236
Hext, Karl - 165
Həsənoğlu, Ənvər - 144
Hıscıqıoğlu, Rifat - 318
Hümbətov, Əlikram - 228
Hüseynov, Surət - 224,228
Xəlilov - 143
Xəlilov, Elçin - 165
Xəlilov, İsgəndər - 78
Xətai, Şah İsmayıl - 127
Xoyski, Fətəli xan - 77,164
Xudayberdiyev - 120
İbn Sina, Əbu Əli- 116,127

İbrahimbəyov, Maqsud - 269
İbrahimbəyov, Rüstəm - 293
İdiman, Fəthi - 85-86,88
İsmayılov, Tofiq - 293
İvanov, İqor Sergeyeviç - 176,178,184,187
İzgi, Ömər - 168
İzzət xanım - 271
Jeçev, Emil - 302-303
JeleV, Jelyu - 266
Karroll, Filip - 202
Karpət, Kamal - 243
Kərimov, İslam Əbdüqəniyeviç - 115,118,121,122,123,124-127
Kərimov, Kərim - 176
Kılıçaslan, G.Gül - 261
Kırdar, Lütfi - 219
Kinilyov, Vladimir - 80
Klebanov, İlya - 160
Klinton, Bill - 136,138,140,206,325
Koçaryan - 156,184
Kofler, Valter - 165
Kol, Helmut - 24
Kolbin - 110
Kondakov, Niko - 70
Konstantinesku, Emil - 24
Köprülüzadə, Fuad -236
Kravçuk, Leonid - 24,30
Kuçma, Leonid Daniloviç - 18,20,30,32,61,62,63,191,194
Kudryavtsev - 82
Kunayev, Dinməhəmməd - 108,110
Kuros - 63
Kutafin, Oleq Yemelyanoviç - 78,80
Kuzmuk, Aleksandr İvanoviç - 30-32
Kuznetsov, V. - 13
Külahlı, Ömər - 230
Qabil - 238
Qafur Qulam - 127
Qaquə, Q.A. - 175
Qarabəkir Paşa, Kazım - 172
Qarayev, Qara - 127,200
Qarza, Antonio - 202
Qasparlı, İsmayıl - 230
Qaşqay, Mirəli - 115
Qavrilova - 292

Qaya, Necati - 166-167
 Qazıyev, Rəhim - 228
 Qədiri, Abdulla - 127
 Qəniyev, Toğrul - 200
 Qıvrıqoğlu, Hüseyn - 252,278,285
 Qoçəliyev, Xəlil - 73
 Qorbaçov, Mixail - 108,110,124,168,180,226,314,316
 Qorkin, A. -10
 Qusev, Boris - 29
 Qusman, Yuli - 293
 Lanq, Devit -70
 Lanyer, Robert - 202
 Lau, Nikolas - 269
 Lebedev - 186
 Lisenko, Anatoli -316
 Lixanov, Albert - 60
 Liqaçov - 124
 Litvin, Vladimir - 63
 Loos - 52
 Lordkipanidze, Maryam - 73-74,77
 Lujkov, Yuri -160
 Maqomayev, Müslüm
 Makvey, Herri - 293
 Martinetti, Rafael - 48
 Mayor, Federiko - 24
 Mayoral, Feliciano - 210
 Menteşəşvili, T. -13
 Meriç, Cəmil - 243
 Meriç-Yazan, Ümid - 243
 Metreveli, Roin -70-72,74,145-146
 Məhərrəmov, Abel - 142,146
 Məmməd Araz - 238,330
 Məmmədquluzadə, Cəlil - 127,172
 Məmmədova, Şəfiqə - 314
 Məşrəb -127
 Mirqasımov, Oqtay- 293
 Mirtsey, Mir - 48
 Moğol, Həsən - 256,260
 Mustafayev, Arif - 325
 Mustafayev, Çingiz - 319,320,322,325,326,327,328,329
 Mustafayev, Vahid - 319,320,321,322,326-328
 Mustafayev, Vaqif - 314-315,318
 Mutluər, Tuncay - 224

Naxçıvani, Əcəmi Əbubəkr oğlu - 174
 Naxçıvanski, Cəmsid - 326
 Napoleon - 54,322
 Naribayev, Kopjasar - 105
 Nazarbayev, Nursultan Abişevič - 105-106,110,111,112,113,114
 Nəcban, Bahəddin - 127
 Nəsimi, İmadəddin - 106,127
 Nəvai, Əlişir - 115,116,127
 Nikitin, Aleksandr - 289,290,292
 Nikolayev, Andrian Qriqoryevič - 288
 Nikolayev, Lev - 315,316
 Nişanov - 120
 Nizami Gəncəvi - 77,104,106,115,116,127,178,236,289,309
 Oderin, Leonid - 24
 Omelçenko, Aleksandr - 63,194,196
 Oral, Erol - 129
 Ortaylı, İlbar - 243
 Orucov, Hidayət - 289
 Özal, Turqut - 88,148,232,246
 Özqaragöz, Kamal - 95
 Paşazadə, Hacı Allahşükür - 34
 Paton, Boris - 30
 Pauell, Kolin - 157
 Pavel, II İoann - 32,242
 Peqov, N. - 10
 Peres, Bob - 204-206,207
 Petrol, Əhməd Aik - 48
 Pəhləvan, Cavan - 174
 Pəsiyev, Fikrət - 240
 Podqornı, N. - 11,12
 Polinq, Laynus - 165
 Putin, Vladimir Vladimiroviç - 56,58,61,160,177,178,180,184,186,310,325
 Puşkin, Aleksandr Sergeyevič - 178,309
 Rasizadə, Artur - 324
 Rəfiq, Xalid - 243
 Rəfsəncani - 70
 Rəsul, Rza - 290
 Rəsulov - 143
 Rəsulzadə, Məmməd Əmin - 278
 Rəşidov, Şərəf - 120
 Rijkov - 82

Rustaveli, Şota - 77
 Ruzin, Valeri - 315-316
 Ruziyev, Axrol - 48
 Sabancı, Saqıb - 219
 Sabir - 127,290
 Sadovniçi, Viktor Antonoviç - 142-143,144,160,164
 Samson, Allen - 190
 Saray, Məhmət - 243
 Sarıtopraq, Vəli - 229,230-231,232
 Savoley, Yelena - 165
 Sayqılı, Refet - 128
 Seleznyov, Gennadi - 160
 Sereteli, Zurab - 27
 Sevik, Süha - 144
 Sezər, Əhməd Necdət - 51,150,154,158,168,174,266
 Sezgin, İsmət - 211
 Sədəfçi, Həmdı - 214,218
 Səfəri - 325
 Səməd Vurğun - 127,293
 Solomentsev - 110,186,187
 Sultanov, Azad - 80
 Suvər, Akkan - 262,263,264-268
 Süleymenov, Oljas - 110
 Şahin, Hüseyn - 214,216,218
 Şahtaxtlı, İsasultan - 172
 Şalimov - 30
 Şankay, Şükrü - 220
 Şevardnadze, Eduard Amvrosiyevič - 27,36,37-42,46,47,70,72-73, 76,77,145,148,293
 Şevçenko, Viktor - 189
 Şevlebi, Roze - 292
 Şeyxzadə, Maqsud - 127
 Şirak, Jak - 52,54,156
 Şokin, Georgi - 24
 Şvernık, N. - 10
 Şults, Corc - 70
 Tabaçnev, Dmitri - 63
 Tahirli, Gündüz - 306
 Taqor, Rabindranat - 219
 Talıbzadə, Kamal - 238
 Teplitskaya, Yelena - 208
 Ter-Petrosyan, Levon - 84,184
 Tezcan, Qədri Ecvet - 251

Tito, Broz - 140
 Tofiq Fikrət - 236
 Tokak, Harun - 243,251
 Tolstoy, Lev - 60
 Torkunov, Anatoli Vasilyevič - 176-178,180,186,187
 Trikorake, Patrisia - 293
 Tsenov, Tseno - 48
 Turhan, Nevzat - 167-168
 Tusi, Nəsirəddin - 115,116,127
 Türkmənbaşı (Niyazov, Saparmurad) - 235
 Uluqbəy, Mirzə - 115,116,124,127
 Uort, Bill - 204,206,207
 Usmanxocayev - 120
 Uyğur, Mannon - 127
 Ülkü, İrfan - 229
 Vahabzadə, Bəxtiyar - 242-243, 276
 Vaqif, Molla Pənah - 127
 Vazeh, Mirzə Şəfi - 77
 Vəfalı, Ayaz - 238
 Vəzirov - 318
 Vivaldi - 200
 Vorosilov,K. - 10
 Vörd, Bill - 204,207
 Yakovlev, İvan Yakovlevič - 286,292
 Yakovlev, Vladimir Anatolyevič - 310
 Yakunin, Vladimir - 309
 Yaqubov, İbrahim - 331
 Yasəvi, Xoca Əhməd - 127
 Yeltsin, Boris Nikolayevič - 27,83,84,113
 Yenər, Ergün - 95,96-98
 Yıldırım, İbrahim - 146
 Yıldız, Süleyman - 66
 Yılmaz, Məsud - 219, 222, 223,252,266
 Yuxma, Mişsi - 286-292
 Yunis İmrə - 69,104,236
 Yurdquran, Mustafa - 159
 Yücəl, Əli -318
 Zasuxa, Anatoli - 61,62,191
 Zərdəbi Həsən bəy - 164
 Zeybək, Namiq Kamal - 95-96
 Zıkina, Lyudmila -160

Mündəricat

Orden və medallar

Ukraynanın Yaroslav Mudrı ordeni	18
Türkiyə Respublikasının "Dövlət nişanı"	21
Beynəlxalq Kadr Akademiyasının "Elm və təhsilin inkişafına görə" beynəlxalq ordeni	24
Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının "Ləyaqət" qızıl medalı	27
Beynəlxalq Mühəndislik Akademiyasının "Böyük qızıl medalı"	29
Ukraynanın "Qızıl tale" Beynəlxalq Açıq Məşhurluq Reytinginin "Qloriya Populi" qızıl ulduzu	30
Rus pravoslav kilsəsinin birinci dərəcəli "Moskva knyazı müqəddəs mömin Daniil" ordeni	34
Gürcüstanın "Qızıl runo" ordeni	36
Avropa Gülləş Federasiyasının "Qızıl boyunbağı" fərqlənmə nişanı	48
İhsan Doğramacı Fondunun beynəlxalq qızıl sülh medalı	50
Fransa Respublikasının "Fəxri Legionun Böyük Xaçı" ordeni	52
Rusiyanın "Müqəddəs apostol Andrey Pervozvannı" ordeni	56
Uşaq Fondları Beynəlxalq Assosiasiyasının Lev Tolstoy adına beynəlxalq qızıl medalı	60
Ukraynanın mədəniyyət ictimaiyyətinin "Şərəf" ordeni	61

Fəxri elmi adlar

Ankara şəhərindəki Hacəttəpə Universitetinin fəxri doktoru	66
Tbilisi Dövlət Universitetinin fəxri doktoru	70
Moskva Hüquq Akademiyasının fəxri doktoru	78
İzmir şəhərindəki "Doqquz Eylül" Universitetinin fəxri doktoru	85
İstanbul şəhərindəki "Fatih" Universitetinin fəxri doktoru	95
Əl-Fərabi adına Qazax Milli Dövlət Universitetinin fəxri doktoru	105
Daşkənd Dövlət Universitetinin fəxri doktoru	115
İzmir şəhərindəki Egey Universitetinin fəxri doktoru	128
Ərzurum Universitetinin fəxri doktoru	129
İsgəndərun şəhərindəki Universitetin fəxri doktoru	130
İsparta Universitetinin fəxri doktoru	131

Bakı Dövlət Universitetinin fəxri doktoru	142
Osmanqazi Universitetinin fəxri doktoru	149
Ankara Universitetinin fəxri doktoru	150
Bursa şəhərindəki Uludağ Universitetinin fəxri doktoru	159
Moskva Dövlət Universitetinin fəxri professoru	160
Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının fəxri akademiki	165
Qars şəhərindəki Qafqaz Universitetinin fəxri doktoru	166
Beynəlxalq Üzümçülük və Şərabçılıq Akademiyasının fəxri üzvü	175
Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun (Universitetinin) fəxri doktoru	176
Kırkqala Universitetinin fəxri doktoru	188
Rusiya Federasiyasının Təhlükəsizlik, Müdafiə və Hüquq Qaydası Problemləri Akademiyasının professoru və həqiqi üzvü	189
Linkoln Universitetinin fəxri doktoru	190
Ukrayna Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının fəxri doktoru	191

Fəxri adlar, mükafatlar

Kiyev şəhərinin fəxri qonağı	194
Türkiyə-Azərbaycan Dostluğu Vəqfinin fəxri sədri	198
Texas ştatının fəxri vətəndaşı	202
Hyüston-Bakı Assosiasiyasının fəxri üzvü	204
Amerika-Avrasiya Sənaye-Ticarət Palatasının "1997-ci ilin adamı" mükafatı	208
Milli Olimpiya Komitələri Assosiasiyasının "Ləyaqət" mükafatı	210
Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "1997-ci ilin görkəmli dövlət adamı" mükafatı	211
Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "1998-ci ilin dövlət adamı" mükafatı	211
Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "2001-ci ilin müdrik dövlət adamı" mükafatı	212
Ankara İş Qadınları Dərnəyinin "2002-ci ilin dövlət adamı" mükafatı	212
Kırpınar yağlı güləş yarışlarının "Baş Ağası"	214
Türkiyənin "Nərgiz TV" kanalının 1997-ci il üçün "Dünyada ilin adamı" mükafatı	219
Qars şəhər bələdiyyəsinin "1997-ci ilin insan haqları" mükafatı	224
Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin "İlin dövlət adamı" mükafatı	229
Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin "İlin dövlət adamı" mükafatı	230
Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin "Üstün xidmət və başarı mükafatı"	230
Türk Sənayeçi və İş Adamları Vəqfinin fəxri sədri	232
Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin "Türk dünyasına xidmət" mükafatı	234
Türk Dünyası Yazıçılar və Sənətçilər Vəqfinin "Türk dünyasının 2001-ci il xüsusi mükafatı"	234
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin fəxri üzvü	238

Rusiyanın Saratov vilayətindəki "Yurd" Cəmiyyətinin fəxri üzvü	240
Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin "Beynəlxalq türk dünyası qohum millətlərin yaxınlaşması mükafatı"	241
Türkiyə Qəzetəçilər və Yazarlar Vəqfinin "Türk dünyası qardaşlıq və dostluq mükafatı"	242
Türkiyənin Bayqurd diyarının "Dədə Qorqud" mükafatı	252
Türkiyənin İzmir şəhərinin Qarşıyaka bələdiyyəsinin "İnsan haqları" mükafatı	254
Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "İpək Yolu Xidmət Mükafatı" və vəqfin fəxri üzvü	255
Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin 1998-ci il "Böyük lider" mükafatı və vəqfin fəxri sədri	256
Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "1999-cu ilin dövlət adamı" mükafatı	256
Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "2001-ci ilin dövlət adamı" mükafatı	260
Türkiyənin İpək Yolu Vəqfinin "2002-ci ilin siyasət adamı" mükafatı	260
Türkiyənin "Siyasət" jurnalının "İlin şərəf mükafatı"	261
Türkiyənin "Siyasət" jurnalının "İlin dövlət adamı mükafatı"	261
Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin fəxri sədri	262
Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin "Günümüzün ən dözümlü adamı" mükafatı	263
Türkiyənin Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin 2002-ci ilin "Baş müəllim Atatürk" mükafatı	264
Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzinin "Dünyanın XX əsrdə görkəmli xadimi" mükafatı	269
Azərbaycan Respublikası Əsilzadələr Məclisinin 1 nömrəli şəhadətnaməsi	269
Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı	271
İ.Y.Yakovlev adına Ümumçuvaşiya Milli Mükafatı	286
Rusiya Kinematoqrafiya Sənəti Akademiyasının "Nika" mükafatı	293
Beynəlxalq Həvəskar Boks Assosiasiyasının fəxri mükafatı	298
"Ruh" Azərbaycan Jurnalistləri Müdafiə Komitəsinin "Jurnalistlərin dostu" mükafatı	304
"Rusiyanın Milli Şöhrəti Mərkəzi"nin "Sivilizasiyaların dialoqu" beynəlxalq Andrey Pervozvannı mükafatı	309
4-cü Avrasiya teleforumunun mükafatı və diplomu	314
Türkiyənin "Samanyolu" televiziya kanalının "Medianın dostu" mükafatı	318
ANS Şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun "2002-ci ilin adamı" mükafatı	319
ANS şirkətlər Qrupunun və Çingiz Mustafayev adına Fondun "2003-cü ilin adamı" mükafatı	326
Məmməd Araz mükafatı	330
Türkiyənin "Zaman" qəzetinin "Avrasiyada sülh və dialoq" beynəlxalq mükafatı	331

Kitab Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin Katibliyi tərəfindən hazırlanmışdır